GÜNTER GRASS

Premiul Nobel pentru Literatură 1999

ANI DE CÎINE

POLIROM

SERIA DE AUTOR

GÜNTER GRASS

Colecția BIBLIOTECA POLIROM este coordonată
de Bogdan-Alexandru Stănescu

traduki

Această carte a apărut cu sprijinul oferit de TRADUKI, o rețea pentru promovarea literaturii din care fac parte: Ministerul Federal al Afacerilor Europene și Internaționale din Republica Austria, Ministerul Afacerilor Externe din Republica Federală Germania, fundația culturală Pro Helvetia din Elveția, KulturKontakt Austria, Institutul Goethe, Agenția Slovenă de Carte JAK, Ministerul Culturii din Republica Croația, Resortul pentru Cultură al guvernului principatului Liechtenstein, Fundația Culturală Liechtenstein și Fundația S. Fischer.

Foto copertă: GNUFDL © Florian K, 2004

Foto autor: © iStockphoto.com/JacobH

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

GRASS, GÜNTER

Ani de cîine / Günter Grass; trad. din lb. germ. și note
de Mariana Bărbulescu. – Iași: Polirom, 2014

ISBN: 978-973-46-2435-5

I. Bărbulescu, Mariana (trad.)

821.112.2-31=135.1

Printed in ROMANIA

GÜNTER GRASS

ANI DE CÎINE

Traducere din limba germană
şi note de Mariana Bărbulescu

POLIROM
2014

GÜNTER GRASS s-a născut în 16 octombrie 1927, la Danzig. unde şi-a petrecut copilăria şi adolescenţa. La şaptesprezece ani s-a înrolat în Waffen-SS, iar în 1945 este luat prizonier de către americani. După război a urmat Academia de Artă din Düsseldorf (1947-1952), apoi Universitatea de Arte Plastice din Berlin. A trăit un timp la Paris, apoi în Italia, iar din 1960, în Berlinul de Vest şi la ţară, în landul Schleswig-Holstein. A debutat în 1956 cu volumul de poezii *Avantajele găinilor-giruetă*, dar ulterior s-a afirmat ca prozator, cu romanul care îl va consacra pe plan internaţional, *Toba de tinichea* (1959). Împreună cu *Pisica şi şoarecele* (1961) şi *Ani de cîine* (1963), acesta intră în alcătuirea „Trilogiei Danzigului". Poet, prozator şi dramaturg, Günter Grass a publicat numeroase cărţi, dintre care amintim romanele *Anestezie locală* (1969), *Calcanul* (1977), *O chestiune încurcată* (1995) şi *În mers de rac* (2002), volumele de proză scurtă *Întîlnire la Telgte* (1979), *Rubrica naşteri sau germanii sînt pe moarte* (1980) şi *Povestiri lugubre* (1992), volumul de eseuri şi polemici politice *Din jurnalul unui melc* (1972), volumele de versuri *Ultimul dans* (2003) şi *August stupid* (2007). În 2006 i-a apărut prima carte de memorii, *Decojind ceapa*, urmată doi ani mai tîrziu de *Aparatul de fotografiat*, ambele stîrnind controverse aprinse. Activitatea sa literară a fost recompensată cu cele mai prestigioase distincţii, culminînd cu Premiul Nobel pentru Literatură (1999). La Editura Polirom au apărut: *Toba de tinichea* (2005, 2007, 2012), *Anestezie locală* (2008), *Pisica şi şoarecele* (2009), *Secolul meu* (2011), *În mers de rac* (2002, 2013), *Decojind ceapa* (2007, 2012), *Aparatul de fotografiat* (2010), *Între Germania şi Germania* (2012), *Cuvintele Fraţilor Grimm* (2013).

In memoriam Walter Henn

CARTEA ÎNTÎI

– TURE DE DIMINEAȚĂ –

Prima tură de dimineață

Povestește tu. Nu, dumneavoastră! Sau tu. Oare să înceapă actorul? Sau sperietorile, toate de-a valma? Sau să așteptăm pînă s-au adunat cele opt planete sub semnul Vărsătorului? Vă rog, începeți dumneavoastră. La urma urmei, cîinele dumneavoastră a fost atunci. Dar înainte de cîinele meu a fost cîinele dumneavoastră și cîinele cîinelui. Unul dintre noi trebuie să înceapă: tu sau el sau dumneavoastră sau eu... Cu multe, multe asfințituri în urmă, cu mult înainte ca noi să fi existat, Vistula curgea zi de zi, fără să ne oglindească, și se vărsa întruna.

Cel care ține condeiul aici e numit deocamdată Brauxel, conduce o mină care nu scoate nici potasă sau fier și nici cărbune și totuși dă de lucru, de la un schimb de tură la altul, la o sută treizeci și patru de muncitori și funcționari, în galeriile de transport și în cele de subetaj, în galeriile de abataj și în cele de tavan, la casierie și la ambalare.

Pe vremuri Vistula curgea neregularizată și primejdioasă. Așa că au fost chemați o mie de săpători care, în anul o mie opt sute nouăzeci și cinci, au fost puși să sape așa-numitul canal de corectare a albiei, de la Einlage spre nord, între Schiewenhorst și Nickelswalde, cele două sate de pe cordonul litoral. El i-a dat Vistulei o nouă gură de vărsare, în linie dreaptă, micșorînd pericolul de inundații.

De cele mai multe ori cel care ține condeiul scrie Brauksel într-un fel care seamănă cu Castrop-Rauxel[1] și, uneori, cu Häksel. Cînd are chef, Brauxel își scrie numele la fel ca

---

1. Oraș minier din bazinul Ruhrului, în landul Renania de Nord-Westfalia.

Weichsel, cum i se zice Vistulei. Plăcerea jocului şi pedanteria impun regulile şi nu se contrazic între ele.

Digurile Vistulei se întindeau de la un orizont la altul şi, sub supravegherea comisariatului pentru diguri de la Marienwerder, trebuiau să stea proptite în calea viiturilor de primăvară şi a puhoaielor de Sf. Dominic. Vai şi amar să fi fost şoareci în dig!

Cu şaptezeci şi trei de mucuri de ţigară, cîştigul de pe urma fumatului din ultimele două zile, cel care ţine aici condeiul, care conduce mina şi îşi scrie numele în felurite chipuri a conturat cursul Vistulei pe tăblia goală a mesei de scris, înainte şi după regularizare: fărîmele de tutun şi scrumul făinos înfăţişează rîul[1] şi cele trei guri de vărsare; chibriturile arse sînt diguri şi îl stăvilesc.

Cu multe, multe asfinţituri în urmă: iată-l pe domnul comisar de dig venind dinspre Kulm, unde s-a rupt digul în anul cincizeci şi cinci, lîngă Kokotzko, pe unde este cimitirul menonit – la săptămîni după aceea încă mai erau sicrie prin copaci –, el însă, pe jos, pe cal sau cu barca, în redingotă şi niciodată fără sticluţa de arac în buzunarul larg, el, Wilhelm Ehrenthal, care scrisese în versuri, în metru antic, dar şi cu mult haz, acea „Epistolă despre contemplarea digurilor“, trimisă la scurt timp după apariţie, cu dedicaţie amicală, tuturor vătafilor de diguri, primarilor de sate şi predicatorilor menoniţi, el, numit aici pentru a nu mai fi numit vreodată altundeva, iată-l cum inspectează căptuşeala taluzului, barajele şi digurile de colmataj în susul şi-n josul rîului şi alungă porcii de pe dig, fiindcă, potrivit regulamentului poliţiei agrare, paragraful opt, din noiembrie o mie opt sute patruzeci şi şapte, nici un animal, fie el cu pene sau copite, nu are voie să pască şi să scurme pe dig.

Soarele apunea în stînga. Brauxel frînge un chibrit: a doua gură a Vistulei a apărut fără ajutorul săpătorilor, pe doi februarie o mie opt sute patruzeci, cînd, din cauza gheţii adunate, rîul a străpuns cordonul litoral mai jos de Plehnendorf, a luat cu sine două sate şi a îngăduit întemeierea altor două, satele pescăreşti Östlich-Neufähr şi Westlich-Neufähr. Dar, oricît

1. Termen folosit pe parcursul romanului pentru ceea ce e cunoscut generic drept fluviul Vistula (germ. Weichsel).

de bogate ar fi în povești, bîrfe și întîmplări nemaiauzite cele două Neufähr, noi avem de-a face mai mult cu satele de la estul și de la vestul primei guri de vărsare, deși e mai nouă: Schiewenhorst și Nickelswalde, așezate de-a dreapta și de-a stînga canalului Vistulei, erau – sau sînt – ultimele sate cu feribot, fiindcă și în ziua de azi, la cinci sute de metri în josul rîului, marea își amestecă apa sărată în concentrație de zerovirgulăoptlasută cu scurgerile întinsei Republici Polonia, adesea cenușii, dar de cele mai multe ori de un galben lutos.

Vorbe de descîntec: „Vistula e un rîu larg, care se tot lățește în amintire, navigabil în ciuda multelor bancuri de nisip..." – așa murmură Brauchsel și mută un rest de radieră în chip de feribot între digurile de chibrituri de pe tăblia mesei, devenită o imagine deslușită a deltei rîului Vistula, și, pentru că tura de dimineață a coborît, pentru că ziua începe zgomotos cu vrăbii, îl pune acum pe coama digului de la Nickelswalde, față-n față cu soarele care apune, pe băiatul de nouă ani, Walter Matern – cu accent pe ultima silabă. El scrîșnește din dinți.

Ce se petrece cînd un fiu de morar, în vîrstă de nouă ani, stă pe dig, se uită la rîu, este expus soarelui care apune și scrîșnește din dinți în bătaia vîntului? Asta a moștenit de la bunica lui, care a stat nouă ani țintuită în scaun, neputînd să-și miște decît ochii.

Multe lucruri trec pe apă și Walter Matern le vede. Inundații de la Montau pînă la Käsemark. Aici, cu puțin înainte de vărsare, le ajută și marea. Se zice că au fost șoareci în dig. Cînd se sparge un dig, întotdeauna se zice că au fost șoareci în el. Catolicii din partea polonă au pus șoareci în dig peste noapte – așa spun menoniții. Alții pretind că l-ar fi văzut pe *Deichgraf*[1] pe calul lui alb. Dar societatea de asigurări nu vrea să creadă nici în șoareci care scurmă și nici în *Deichgraf*-ul de la Güttland. Cînd s-a spart digul, din cauza șoarecilor, calul cel alb a sărit cu tot cu *Deichgraf* în rîul care se umfla, cum fusese scris în legendă, dar asta n-a prea folosit nimănui,

1. Vătaful obștii care construiește și întreține un dig. G. Grass combină elemente care amintesc de nuvela lui Theodor Storm *Der Schimmelreiter* (*Năluca*), dar și de un text anonim apărut în 1838 în revista „Danziger Dampfboot", *Der Deichgeschworene von Güttland* (*Vătaful digului de la Güttland*).

fiindcă Vistula i-a luat pe toţi vătafii de diguri. Şi Vistula a luat toţi şoarecii catolici din partea polonă. Şi i-a luat pe menoniţii neciopliţi, cei cu haine prinse în copci, dar fără buzunare, i-a luat pe menoniţii mai de soi, cei cu nasturi, cheotori şi cu buzunare diavoleşti, i-a luat şi pe cei trei protestanţi din Güttland şi pe profesor, socialistul. A luat vitele mugind e din Güttland şi leagănele sculptate din Güttland, a luat Güttland cu totul: paturile din Güttland şi dulapurile din Güttland, ceasurile din Güttland şi canarii din Güttland, l-a luat şi pe predicatorul din Güttland – acela era necioplit şi avea copci la haine –, a luat-o şi pe fiica predicatorului – şi cică ea fusese frumoasă.

Toate astea şi multe altele erau purtate de apă. Ce poate să ducă un rîu cum e Vistula? Tot ce se face bucăţi: lemn, sticlă, creioane, învoielile dintre Brauxel şi Brauchsel, scaune, oase şi, de asemenea, asfinţituri. Tot ce fusese uitat de multă vreme îşi face loc în amintire, plutind pe spate şi pe burtă, cu ajutorul Vistulei: a apărut Adalbert[1]. Adalbert vine pe jos. Securea îl loveşte. Dar ducele Svantopolk[2] îngăduie să fie botezat. Care e soarta fiicelor lui Mestwin[3]? Scapă una de acolo, fugind desculţă? Cine o ia cu sine? Uriaşul Miligedo[4], cel cu măciuca de oţel? Perkunos cel roşu ca focul? Palidul Pikollos, care priveşte mereu de jos în sus? Copilandrul Potrimpos[5] rîde şi-şi mestecă spicul de grîu. Sînt tăiaţi stejari.

---

1. Sfîntul Adalbert din Praga (956-997), episcop de Praga, misionar creştin şi martir. A fost ucis în timpul unei misiuni de creştinare a Prusiei baltice, în nordul Poloniei de azi.
2. Svantopolk al II-lea (1195-1266), duce al Pomeraniei răsăritene şi susţinător al creştinismului, al cărui nume este legat de întemeierea oraşului „modern“ Danzig/Gdańsk.
3. Mestwin al II-lea (1220-1294), duce al Pomeraniei răsăritene, fiul lui Svantopolk al II-lea, implicat în luptele fratricide pentru supremaţie în Danzig. Nu a avut descendenţi de sex masculin.
4. Erou prezent în legendele prusace, convertit la creştinism, care se remarcă în luptele împotriva păgînilor.
5. Zeităţi din mitologia baltică: Perkunos, zeul focului şi al tunetului; Pikollos, zeul morţii; Potrimpos, zeul războiului, al apei şi al fertilităţii.

Dinţii scrîşnind – şi fiica cea mică a ducelui Kynstute[1], care s-a dus la mănăstire; doisprezece cavaleri fără cap şi douăsprezece călugăriţe fără cap dansează în moară[2]: moara se-nvîrte domol, moara se-nvîrte mai iute, făină din suflete face, da' nu-ntrece albul zăpezii cernute; moara se-nvîrte domol, moara se-nvîrte mai iute, din blid cu doişpe cavaleri bucatele-nghite; moara se-nvîrte domol, moara se-nvîrte mai iute, în beci sînt doişpe cavaleri pe douăşpe călugărite; moara se-nvîrte domol, moara se-nvîrte mai iute, stretenia prăznuiesc, cu vînturi şi lălăieli pe-ntrecute; moara se-nvîrte domol, moara se-nvîrte mai iute... dar cînd moara a ars, cu focul pornit dinăuntru, şi în faţa ei au oprit trăsuri pentru cavaleri fără cap şi pentru călugăriţe fără cap, mult mai tîrziu – asfinţituri –, cînd Sfîntul Bruno[3] a trecut prin foc şi tîlharul Bobrowski[4], însoţit de camaradul lui, Materna, de la care porneşte totul, a dat foc la case dinainte însemnate – asfinţituri, asfinţituri – Napoleon înainte şi după –, atunci oraşul a fost asediat cu multă iscusinţă, pentru că au pus la încercare, de mai multe ori şi cu felurite urmări, rachetele Congreve[5]: în oraş, dar şi pe zidurile de apărare, pe bastioanele Wolf, Bär, Braunes Roß, pe bastioanele Aussprung, Maidloch şi Kaninchen tuşeau franţujii sub Rapp[6], scuipau polonejii sub

1. Kestutis (Kynstute) (1297-1382), duce al Marelui Ducat al Lituaniei în perioada 1345-1377.
2. Tema cavalerilor şi a călugăriţelor fără cap se regăseşte în legenda *Die Ritter und die Nonnen* (*Cavalerii şi călugăriţele*), culeasă şi publicată de Ludwig Bechstein în 1853 în volumul *Deutsches Sagenbuch*.
3. Sfîntul Bruno sau Bonifatius din Querfurt (974-1009), arhiepiscop, misionar şi martir creştin.
4. Numele Bobrowski şi Materna trimit la romanul *Levins Mühle* (*Moara lui Levin*) al lui Johannes Bobrowski (1917-1965), poet şi prozator german.
5. Rachete de război proiectate în 1804 de *sir* William Congreve (1772-1828), ofiţer şi inventator britanic, şi folosite în timpul războaielor napoleoniene.
6. Jean Rapp (1771-1821), general francez, participant la războaiele napoleoniene şi guvernator al oraşului Danzig/Gdańsk, devenit „Oraş Liber“ în urma păcii de la Tilsit.

principele lor, Radziwill[1], răguşea corpul de armată al căpitanului de Chambure[2], cel cu un singur braţ. Dar la cinci august au venit apele Sfîntului Dominic, s-au căţărat fără scări pe bastioanele Braunes Roß, Kaninchen şi Aussprung, au udat praful de puşcă, au înecat cu ţiuituri rachetele Congreve şi au adus mulţi peşti, mai ales ştiuci, pe străzi şi în bucătării; s-au săturat cu toţii de minune, deşi hambarele de pe Hopfengasse erau arse pînă în temelii – asfinţituri. Tot ce îi stă bine Vistulei, ce dă culoare unui rîu ca Vistula: asfinţituri, sînge, lut şi cenuşă. De fapt toate astea s-ar cădea să fie ale vîntului. Nu toate poruncile sînt îndeplinite; rîurile care vor să ajungă în cer se varsă în Vistula.

1. Principele Michal Gedeon Radziwill (1778-1850), ofiţer polonez, participant la luptele pentru apărarea oraşului Gdańsk în 1813, sub comanda generalului Rapp.
2. Laurent-Augustin Pelletier de Chambure (1789-1832), general francez. În timpul asediului oraşului Gdańsk a comandat compania de o sută de oameni supranumită *L'Infernale*.

A doua tură de dimineață

Aici, pe masa lui Brauxel şi peste digul de la Schiewenhorst, ea se rostogoleşte zi de zi. Iar pe digul de la Nickelswalde stă Walter Matern şi scrîşneşte din dinţi; pentru că soarele apune. Despuiate, digurile se îngustează; numai braţele morilor de vînt, nişte turnuri boante de biserică şi plopi – Napoleon a pus să fie plantaţi pentru artileria lui – stăruie pe crestele digurilor. Doar el stă acolo. Eventual, şi cîinele. Dar acum a plecat, e cînd ici, cînd colo. În spatele lui, deja umbrit şi sub oglinda rîului, e Werder şi miroase a unt, a brînză de vaci, a brînzărie, e un miros întremător şi greţos de lapte. La nouă ani, cu picioarele depărtate, cu genunchi vineţii de martie, stă Walter Matern, îşi desface cele zece degete, mijeşte ochii şi face să i se umfle, să capete relief, toate cicatricile de pe capul tuns scurt, mărturii ale căzăturilor, bătăilor şi zgîrieturilor de la sîrma ghimpată, scrîşneşte din dinţi dinspre stînga spre dreapta – asta a moştenit-o de la bunică-sa – şi caută o piatră.

Pe dig nu-i nici o piatră. Totuşi el caută. Găseşte beţe uscate. Însă nu poţi arunca un băţ uscat împotriva vîntului. Dar el vrea trebuie vrea să arunce. Ar putea s-o fluiere pe Senta, e cînd aici, cînd plecată, dar nu fluieră, doar scrîşneşte – asta toceşte vîntul – şi vrea să arunce. Ar putea să atragă asupra lui privirea lui Amsel, de la piciorul digului, făcînd hei! hei!, dar are gura plină de scrîşneală şi nu de hei! hei! – şi totuşi vrea trebuie vrea, dar nici prin buzunare nu are pietre, măcar că de obicei are mereu una sau două prin vreun buzunar. Aici pietrele se cheamă *zellacken*. Protestanţii spun *zellacken*, cei cîţiva catolici: *zellacken*. Menoniţii cei necioplіţi: *zellacken*. Cei de soi: *zellacken*. Şi Amsel, căruia îi

place să facă excepţie, tot *zellack* spune cînd se gîndeşte la o piatră; şi Senta aduce o piatră cînd cineva îi zice: adu un *zellack*. Kriwe spune *zellacken*, Kornelius Kabrun, Beister, Folchert, August Sponagel şi maioreasa von Ankum, toţi spun aşa; şi predicatorul Daniel Kliewer din Pasewark le spune enoriaşilor lui, necioplıţi sau de soi: „Şi numai ce a luat micul David un *zellack* şi l-a lovit pe uriaş, adică pe Goliat..." Pentru că *zellack* e o piatră uşor de mînuit, cît un ou de porumbel.

Însă Walter Matern nu găseşte nici în buzunare. În dreapta, numai firimituri şi seminţe de floarea-soarelui, în stînga, printre sfori şi resturi foşnitoare de lăcuste – în vreme ce sus scrîşneşte, în vreme ce soarele a dispărut, în vreme ce Vistula curge, ducînd cu ea ceva din Güttland, ceva din Montau, Amsel e aplecat şi tot timpul nori, în vreme ce Senta în calea vîntului, pescăruşii în vînt, digurile goale la orizont, în vreme ce soarele a dispărut, dispărut, dispărut –, el îşi găseşte briceagul. Asfinţiturile durează mai mult în regiunile estice decît în cele vestice; asta ştie orice copil. Aici Vistula curge de la un cer pînă la celălalt din faţa lui. La debarcaderul de la Schiewenhorst feribotul cu aburi se desprinde deja şi, mergînd pieziş şi sfidător împotriva cursului rîului, vrea să ducă la Nickelswalde două vagoane de marfar pentru linia spre Stutthof. Bucata de piele numită Kriwe îşi întoarce faţa tăbăcită din bătaia vîntului şi măsoară cu ochi lipsiţi de gene creasta digului din faţă: cîteva braţe de moară care se învîrt şi plopi de numărat. Acum vede ceva neclintit, care nu se apleacă, dar ţine mîna în buzunar. Şi îşi lasă privirea să lunece în josul taluzului: acolo e ceva rotund, ciudat, care se apleacă, părînd că vrea să-i smulgă ceva Vistulei. E Amsel, caută haine vechi – la ce i-o fi trebuind haine vechi? –, asta ştie orice copil.

Dar pielea zisă Kriwe nu ştie ce a găsit în buzunar Walter Matern, cel care căuta în buzunar un *zellack*. În vreme ce Kriwe îşi întoarce faţa din bătaia vîntului, briceagul se face tot mai cald în palma lui Walter Matern. Amsel i-l dăruise. Are trei lame, un sfredel, un ferăstrău, un dorn. Amsel grăsun roşcovan şi de tot rîsul cînd plînge. Amsel pescuieşte la piciorul digului, prin mîl, pentru că Vistula, chiar dacă tot scade cu cîte un deget, ajunge pînă la creasta digului, fiindcă de la

Montau la Käsemark sînt inundații, și aduce lucruri care înainte erau în Palschau.

Dispărut. E dincolo de dig și a lăsat în urmă un roșu care sporește întruna. Walter Matern strînge pumnul peste briceagul din buzunar – asta numai Brauxel poate s-o știe. Amsel e puțin mai mic decît Walter Matern. Senta, dusă departe, în căutare de șoareci, e cam la fel de neagră pe cît e de roșu cerul peste creasta digului de la Schiewenhorst. O pisică adusă de apă rămîne agățată printre lemnele care plutesc. Pescărușii se înmulțesc, venind în zbor: hîrtie de mătase ruptă, mototolită, netezită la loc, desfăcută larg; și ochii de sticlă, ca niște gămălii de ac, văd tot ce plutește, se agață, aleargă, stă sau doar e acolo, cum sînt cei două mii de pistrui ai lui Amsel și că el poartă o cască, cum se purtau înainte de Verdun. Și casca alunecă, trebuie împinsă înapoi spre ceafă, alunecă din nou, în timp ce Amsel pescuiește din mîl șipci de prin garduri și araci de fasole și, de asemenea, haine vechi, grele ca plumbul; pisica se desprinde, se rotește, se îndepărtează, le revine pescărușilor. Șoarecii din dig se pun din nou în mișcare. Și feribotul se tot apropie. Apa aduce un cîine mort, galben, care se rostogolește. Senta stă în calea vîntului. Pieziș și sfidător, feribotul aduce două vagoane de marfar. Apa aduce un vițel, nu mai trăiește. Vîntul se împiedică, dar nu-și schimbă direcția. Pescărușii se opresc în aer, șovăiesc. Acum Walter Matern a scos pumnul cu briceagul din buzunar – în vreme ce feribotul, vîntul și vițelul și soarele de dincolo de dig și șoarecii din dig și pescărușii la un loc – și, pe cînd Vistula curge, l-a ridicat, ținîndu-l în fața puloverului și, pe fundalul tot mai roșu, toate încheieturile lui se fac albe ca varul.

A treia tură de dimineață

Orice copil dintre Hildesheim și Sarstedt știe ce se scoate din mina lui Brauksel, care se află între Hildesheim și Sarstedt. Orice copil știe de ce regimentul de infanterie o sută douăzeci și opt[1] a fost nevoit să părăsească la Bohnsack casca de oțel pe care o poartă Amsel, împreună cu alte căști de oțel, pe lîngă un morman de uniforme de postav și cîteva bucătării de campanie, atunci cînd a plecat cu trenul în anul douăzeci[2].

Pisica a apărut din nou. Orice copil o știe: nu e aceeași pisică, numai șoarecii nu o știu și pescărușii nu o știu. Pisica e udă udă udă. Acum trece ceva, nu e cîine, nu e oaie, e un dulap. Dulapul nu se ciocnește cu feribotul. Și cînd Amsel scoate din mîl un arac de fasole și pumnul lui Walter Matern începe să tremure pe briceag, o pisică dă de libertate: cea a largului mării, care ajunge pînă la cer, într-acolo se-ndreaptă ea. Pescărușii se împuținează, șoarecii din dig se mișcă, Vistula curge, pumnul de pe briceag tremură, vîntul se cheamă de nord-vest, digurile se subțiază, largul mării se proptește cu tot ce are împotriva rîului, soarele încă apune, tot mai mult, feribotul încă se apropie, tot mai mult, aducînd două vagoane de marfar: feribotul nu se răstoarnă, digurile nu se sparg, șoarecii nu se tem, soarele nu vrea să se întoarcă, Vistula nu vrea să se întoarcă, feribotul nu vrea să se întoarcă, pisica nu vrea, pescărușii nu vor, nici norii, nici regimentul de infanterie, Senta nu vrea să se

---

1. Regiment de infanterie din divizia 36 a armatei prusace, cantonat în Danzig și desființat odată cu demobilizarea armatei germane după Primul Război Mondial.
2. Aluzie la proclamarea Orașului Liber Danzig în 1920, conform Tratatului de la Versailles, care îl desprindea de Germania.

întoarcă la lupi, ci cumintecumintecuminte... Nici Walter Matern nu vrea să lase briceagul dăruit de Amsel cel gras scund umflat să se întoarcă în buzunar; dimpotrivă, pumnul strîns pe cuţit reuşeşte să se facă puţin şi mai alb. Şi deasupra dinţii scrîşnesc de la stînga la dreapta. În vreme ce curge vine dispare duce se roteşte creşte şi descreşte, pumnul de pe briceag se destinde şi tot sîngele alungat năpădeşte acum mîna abia strînsă: Walter Matern repéde spre spate pumnul care ţine obiectul înfierbîntat, stă doar într-un picior, talpă, vîrf, pe cinci degete dintr-o gheată cu şireturi, îşi saltă greutatea, fără ciorap în gheată, lasă toată greutatea să-i lunece în mîna dată la spate, nu ţinteşte, aproape că nu mai scrîşneşte; şi, în acea clipă pierdută, care curge încremeneşte clipa pierdută – fiindcă nici Brauchsel nu poate să-l salveze, pentru că a uitat, a uitat ceva –, acum deci, cînd Amsel îşi ridică privirile din putregaiul de la piciorul digului, împingîndu-şi spre ceafă casca de oţel cu dosul mîinii stîngi şi cu o parte din cei două mii de pistrui ai lui spre o altă parte din cei două mii de pistrui ai lui, mîna lui Walter Matern e departe, în faţă, goală, uşoară, şi pe ea se văd doar urmele lăsate de un briceag care avea trei lame, un sfredel, un ferăstrău şi un dorn; în a cărui carcasă se prinsese o crustă de nisip, marmeladă, ace de pin, rumeguş şi puţin sînge de cîrtiţă; a cărui valoare de schimb ar fi fost o sonerie nouă de bicicletă; pe care nimeni nu-l furase, pe care Amsel, cu banii cîştigaţi de el, îl cumpărase din magazinul mamei lui şi-l dăruise apoi prietenului său, Walter Matern; care vara trecută ţintuise un fluture pe poarta de la hambarul lui Folchert, care nimerise patru şobolani într-o singură zi sub pontonul feribotului lui Kriwe, care era cît pe-aci să atingă un iepure în dune şi care, cu două săptămîni în urmă, nimerise o cîrtiţă înainte s-o fi prins Senta. În palmă se văd în continuare urmele lăsate de acelaşi cuţit cu care Walter Matern şi Eduard Amsel şi-au zgîriat braţul pe cînd aveau opt ani şi voiau să devină fraţi de cruce, pentru că aşa le povestise lor că se face Kornelius Kabrun, care fusese în partea germană a Africii de Sud-Vest şi ştia de hotentoţi.

A patra tură de dimineaţă

Între timp – pentru că în vreme ce Brauxel dezveleşte trecutul unui briceag şi acelaşi briceag, transformat în proiectil, ascultă de forţa de aruncare, de forţa vîntului care i se opune şi de propria forţă gravitaţională, mai rămîne destul timp, de la o tură de dimineaţă la alta, ca să socoteşti încheiată o zi de lucru şi să spui între timp –, deci între timp Amsel îşi împinsese casca de oţel spre ceafă cu dosul mîinii. A măturat cu privirea taluzul, în aceeaşi privire l-a cuprins şi pe cel care aruncase, apoi şi-a trimis privirea în urma obiectului aruncat; şi briceagul, cum susţine Brauxel, a atins între timp acel punct final, sortit oricărui obiect care tinde să se înalţe – l-a atins în vreme ce Vistula curge, pisica e dusă de apă, pescăruşul ţipă, feribotul vine, în vreme ce căţeaua Senta e neagră şi soarele nu mai încetează să apună.

Între timp – pentru că, atunci cînd a atins acel punctişor după care începe coborîrea, un obiect aruncat ezită o clipă, simulează nemişcarea –, deci în vreme ce briceagul stă nemişcat în aer, Amsel îşi smulge privirea de la punctişor-obiect şi din nou – cuţitul cade deja spre rîu, iute, zvîcnind, fiindcă e şi mai expus vîntului – e cu ochii pe prietenul lui, Walter Matern, care încă se balansează pe vîrful piciorului şi pe degete, fără ciorap în gheata cu şireturi, şi care ţine mîna dreaptă ridicată, departe de trup, în timp ce braţul stîng îi vîsleşte, încercînd să-i păstreze echilibrul.

Între timp – pentru că în vreme ce Matern se balansează pe un picior, preocupat de echilibrul lui, în vreme ce Vistula şi pisica, şoarecii şi feribotul, cîinele şi soarele, în vreme ce briceagul cade în rîu, în mina lui Brauchsel a intrat tura de dimineaţă, tura de noapte a ieşit şi a plecat pe biciclete,

paznicul de la gura minei a încuiat baraca, vrăbiile și-au început ziua prin toate jgheaburile... Cu o privire scurtă, urmată imediat de un strigăt, Amsel a reușit atunci să-l scoată pe Walter Matern din echilibrul instabil. E drept că băiatul de pe creasta digului de la Nickelswalde n-a ajuns să cadă, dar a început să se clatine și să se împleticească atît de tare, încît și-a pierdut briceagul din ochi înainte ca acesta să atingă Vistula curgătoare și să se facă nevăzut.

„Hei, Scrîșnitorule!", strigă Amsel. „Iar ai scrîșnit din dinți și te-ai apucat s-arunci, ca adineauri?"

Walter Matern, căruia aici i se spune Scrîșnitorul, stă iarăși cu picioarele depărtate și cu genunchii țepeni și își freacă palma mîinii drepte, în care se mai văd, în negativ, profilurile încă dogorîtoare ale unui briceag.

„Doar ai văzut, trebuia să arunc, ce mai întrebi?"

„Da' n-ai aruncat un *zellack.*"

„Păi, dacă nu-i nici un *zellack* pe-aici."

„Și ce arunci cînd n-ai *zellacken?*"

„Păi, dacă aș fi avut un *zellack*, aș fi aruncat un *zellack.*"

„S-o fi trimis pe Senta, aia ți-ar fi adus un *zellack.*"

„S-o fi trimis pe Senta... asta poa' să zică oricine. Trimite tu un cîine după ceva cînd umblă după șoareci."

„Și ce-ai aruncat dacă n-ai avut *zellack?*"

„Ce mă tot întrebi? Ceva, o chestie. Ai văzut doar."

„Ai aruncat briceagul meu."

„Era briceagul meu. Ce-i dat e bun dat. Și dacă aș fi avut un *zellack*, n-aș fi aruncat briceagul, aș fi aruncat un *zellack.*"

„Măcar să fi zis ceva, o vorbuliță, că nu găsești *zellacken*, ți-aș fi aruncat eu, că-s destui aici.

„Vorbești și vorbești și bați cîmpii – acu' s-a dus și gata."

„Poate c-o să capăt un briceag nou de Înălțare."

„Da' nu vreau alt briceag."

„Da' dacă ți-l dau, o să-l iei."

„Facem prinsoare că nu?"

„Facem prinsoare că-l iei?"

„Facem?"

„Facem!"

Apoi bat palma: niște husari contra unei lupe. Amsel ridică mîna plină de pistrui spre dig, Walter Matern coboară mîna

cu urme de briceag şi, cum îşi strîng mîinile, îl trage pe Amsel pe creasta digului.

Amsel e tot prietenos: „Eşti ca bunică-ta la moară. Și ea îşi tot scrîşneşte dinţii, cîţi mai are. Numai că ea n-aruncă lucruri. În schimb, bate cu lingura".

Pe dig, Amsel e puţin mai scund decît Walter Matern. În timp ce vorbeşte, arată cu degetul mare peste umăr într-acolo unde, în spatele digului, se află satul Nickelswalde şi moara de vînt a Maternilor. Amsel tîrăşte în susul taluzului o legătură voluminoasă de scînduri de la acoperişuri, araci de fasole, cîrpe stoarse. E mereu nevoit să împingă cu dosul mîinii marginea din faţă a căştii lui de oţel. Feribotul a ancorat la debarcaderul de la Nickelswalde. Se aud cele două vagoane de marfar. Senta se face mai mare, mai mică, mai mare, se apropie neagră. Pe apă trec iarăşi animale mici, moarte. Vistula curge lată în umeri. Walter Matern îşi înveleşte mîna dreaptă în marginea zdrenţuită a puloverului. Senta stă pe cele patru picioare între unul şi celălalt. Limba îi atîrnă în stînga şi-i zvîcneşte. Şi-a îndreptat ochii spre Walter Matern, pentru că el, cu dinţii. Asta-i de la bunica lui, care, nouă ani ţintuită în scaun, şi numai ochii.

Acum pleacă: de înălţimi diferite, pe creasta digului, spre debarcaderul feribotului. Neagră, căţeaua. Cu jumătate de pas mai în faţă: Amsel. După el: Walter Matern. El cară vechiturile lui Amsel. Pe urma lăsată de legătură iarba se îndreaptă iarăşi, încet, şi în timpul ăsta, pe creasta digului, cei trei se fac tot mai mici.

A cincea tură de dimineață

Așadar, după cum era prevăzut, Brauksel s-a aplecat deasupra hîrtiei și – în vreme ce, la termenul stabilit, și ceilalți cronicari s-au aplecat asupra trecutului, punîndu-se pe scris – a lăsat Vistula să curgă. Încă îl mai amuză să-și amintească exact: cu mulți, mulți ani în urmă, cînd a venit copilul pe lume, dar încă nu putea să scrîșnească din dinți, pentru că venise pe lume fără dinți, ca toți copiii, bunica Matern ședea țintuită în scaun în odaia de sus, cea cu pereții ieșiți în afară; de nouă ani nu mai putea să-și miște decît ochii, să bolborosească și să saliveze.

Odaia era deasupra bucătăriei, avea o fereastră care dădea spre sală – de acolo putea fi urmărită munca slujnicelor – și mai avea o fereastră în spate, spre moara de vînt a Maternilor, una cu proțap, pusă pe-o capră de lemn – așadar, o moară de vînt cu pivot veritabilă, asta era ea de o sută de ani încoace. Maternii puseseră să fie construită în anul o mie opt sute cincisprezece, la scurt timp după ce victorioasele trupe rusești și prusace cuceriseră orașul și fortăreața Danzig. În timpul asediului îndelungat, condus cam fără tragere de inimă, August Matern, bunicul bunicii noastre țintuite în scaun, a știut cum să țină pe picioare negoțul cu amîndouă taberele: pe de-o parte a început să facă în primăvară scări de asalt, în schimbul talerilor convenționali, pe de altă parte, pentru taleri cu frunze de laur sau monede de Brabant, chiar și mai bune, a găsit cum să-l înștiințeze pe general, contele d'Heudelet[1], prin

1. Étienne Heudelet de Bierre (1770-1857), militar francez din epoca războaielor napoleoniene.

scrisorele strecurate pe ascuns, că totuşi era cam ciudat că ruşii cereau să li se facă o mulţime de scări primăvara, cînd încă nu erau mere de cules.

Pe cînd guvernatorul, contele Rapp, semnase în cele din urmă capitularea fortăreţei, în îndepărtatul Nickelswalde August Matern numără *species* danezi şi guldeni de argint, ruble ruseşti care creşteau rapid în valoare, mărci hamburgheze, taleri cu frunze de laur şi taleri convenţionali, săculeţul cu guldeni olandezi, cît şi banii de hîrtie de curînd apăruţi în Danzig, găsi că stătea bine şi se lăsă în voia plăcerilor reconstrucţiei: puse să fie dărîmată pînă la capră, al cărei lemn era încă bun, vechea moară în care se zice că ar fi înnoptat regina fugară Luise[1], acea moară istorică ale cărei aripi suferiseră mai întîi de pe urma unui atac danez dinspre mare, apoi a unei lupte nocturne cu roiurile de voluntari din corpul de armată al căpitanului de Chambure, şi construi pe-o capră veche moara cea nouă, cu proţap, care tot pe capră era şi atunci cînd bunica Matern a fost nevoită să se aşeze pe scaun, încremenită pentru totdeauna. Aici Brauxel doreşte să recunoască înainte să fie prea tîrziu: cu banii cîştigaţi mai cu trudă, mai cu uşurinţă, August Matern n-a construit doar noua moară de vînt, ci a donat micii capele din Steegen, una a catolicilor, o madonă care, e drept, nu ducea lipsă de foiţă de aur, dar care n-a stîrnit pelerinaje demne de amintit şi nici nu făcea minuni.

Catolicismul familiei Matern depindea de felul cum bătea vîntul, aşa cum se cuvine în cazul unei familii de morari, şi pentru că pe Werder sufla mereu un vînticel prielnic, şi moara Maternilor mergea tot anul, împiedicînd umblatul excesiv la biserică, supărător pentru menoniţi. Numai botezurile şi înmormîntările, nunţile şi marile sărbători mai aduceau o parte a familiei la Steegen; de asemenea, o dată pe an, în Joia

---

1. Luise von Mecklenburg-Strelitz (1776-1810), soţia regelui prusac Friedrich Wilhelm al III-lea. După înfrîngerea Prusiei la Jena şi Auerstedt la 14 octombrie 1806, ea a fugit la Ortelsburg şi apoi la Memel. A jucat un rol important în organizarea rezistenţei împotriva lui Napoleon. Nu există date despre oprirea ei în Danzig, respectiv la moara de la Nickelswalde. La Danzig a fugit cumnata ei, Marianne, prinţesa Prusiei.

Verde[1], cu prilejul procesiunii de la Steegen, moara, capra cu toate cepurile ei, grinda şi lada morii, stîlpul cel mare şi proţapul, dar mai ales aripile morii îşi primeau partea de binecuvîntare şi de apă sfinţită, un lux pe care Maternii nu şi l-ar fi putut îngădui vreodată în satele menoniţilor necioppliţi, cum erau Junkeracker şi Pasewark. Totuşi menoniţii din satul Nickelswalde, care cultivau pămîntul gras din Werder şi depindeau de moara catolică, se dovedeau a fi menoniţi mai de soi – aveau, aşadar, nasturi, cheotori şi buzunare adevărate, în care se putea pune ceva. Numai pescarul şi micul cultivator Simon Beister era un adevărat menonit-cu-haine-prinse-n-copci, necioplit şi fără buzunare; de aceea deasupra hangarului unde îşi ţinea barca atîrna o placă de lemn vopsită, purtînd o inscripţie înzorzonată:

Eşti cu copci încheiat –
Tatăl din ceruri te-a salvat.
De nasturi sînt şi buzunare –
Dracu' te ia în spinare.

Dar Simon Beister a rămas singurul din Nickelswalde care nu-şi ducea grîul la măcinat la moara catolică, ci la aceea din Pasewark. Cu toate astea, nu trebuie să fi fost numaidecît el acela care, în anul treisprezece, cu puţin înainte de izbucnirea Marelui Război, a stîrnit un mulgător decăzut din Freienhuben, cu îndemnuri de tot felul, să dea foc morii Maternilor. Deja ardea sub capră şi sub proţap cînd Perkun, ciobănescul cel tînăr, negru şi cu coada întinsă, al argatului Pawel, căruia toţi îi spuneau Paulchen, a început să se învîrtă în cercuri tot mai strînse în jurul deluşorului, caprei şi morii, scoţîndu-i din casă, cu lătrături seci, pe argat şi pe morar.

Pawel sau Paul adusese animalul din Lituania şi, cînd i se cerea, arăta un fel de arbore genealogic, din care oricine putea afla că bunica lui Perkun dinspre tată fusese o lupoaică lituaniană, rusească sau poloneză.

---

1. *Corpus Christi* sau Joia Verde, sărbătoare romano-catolică, însoţită de procesiuni, care are loc anual la şaizeci de zile după Paşti.

Şi Perkun a zămislit-o pe Senta, şi Senta l-a fătat pe Harras, şi Harras l-a zămislit pe Prinz, şi Prinz a făcut istorie... Dar deocamdată bunica Matern încă stă ţintuită în scaun şi poate să-şi mişte doar ochii. Inertă, ea e nevoită să privească ce fac nora ei în casă, fiul ei în moară şi fiica Lorchen cu argatul. Dar pe argat îl duce războiul şi Lorchen se sminteşte: de-acum înainte, în casă, în grădina de zarzavat, în moară, pe diguri, în urzicile din spatele şopronului lui Folchert, desculţă pe ţărm şi printre tufele de afin din pădurea de pe coastă, ea îl caută pe Paulchen al ei – despre care nu se va afla niciodată cine l-a băgat în pămînt, prusacii sau ruşii. Doar cîinele Perkun o însoţeşte pe fata cam ofilită: stăpînul lui fusese şi stăpînul ei.

A şasea tură de dimineaţă

Cu mult mult timp în urmă – numără Brauxel pe degete –, cînd lumea se afla în al treilea an de război, cînd Paulchen rămăsese în Mazuria, cînd Lorchen şi cîinele umblau aiurea, însă morarul Matern tot mai avea voie să care saci cu făină, fiindcă nu auzea bine cu nici o ureche, într-o zi însorită, cînd avea loc botezul unui copil – ştrengarul aruncător-de-briceag din turele de dimineaţă anterioare primea numele de Walter –, bunica Mattern şedea ţintuită în scaun, rostogolea ochii, bolborosea, saliva şi tot nu reuşea să lege o vorbă.

Şedea în odaia cu pereţi ieşiţi în afară şi la ea ajungeau umbre ce goneau nebuneşte. Se lumina într-o străfulgerare, se pierdea în penumbră, şedea în lumină crudă, şedea întunecată. Şi porţiuni din mobilă – partea ornamentală de la scrin, capacul curbat al cufărului şi catifeaua roşie, nefolosită de nouă ani, a scăunelului de rugăciune sculptat – se luminau, păleau, îşi arătau contururile, se întunecau informe: fire de praf scînteietor, întunecare fără praf peste bunică şi peste mobila ei. Boneta ei şi pocalul albastru-sticlos de pe scrin. Mînecile cu franjuri ale jachetei cu care doarme. Duşumeaua frecată, fără lustru, pe care broasca-ţestoasă umblătoare, mare cam cît o palmă, pe care i-o dăruise argatul Paul, îşi tot schimba locul dintr-un colţ într-altul, se lumina brusc şi îi supravieţuia argatului, muşcînd mărunt mici semilune din foi verzi de salată. Şi toate foile de salată împodobite cu muşcături de broască-ţestoasă, împrăştiate în odaia cu pereţi ieşiţi în afară, erau atinse de lumina crudă crudă crudă; pentru că afară, în spatele casei, moara de vînt a Maternilor măcina grîul, făcîndu-l făină, la o viteză a vîntului de opt metri pe secundă, iar cele patru aripi ale ei ascundeau soarele de patru ori în trei secunde şi jumătate.

Şi chiar în timp ce în camera bunicii se scurgea demonic alternanţa de lumină crudă şi întunecare, copilul era dus la Steegen cu trăsura pe drumul care trecea prin Pasewark şi Junkeracker, ca să fie botezat, iar floarea-soarelui de lîngă gardul care mărginea spre drum grădina de zarzavat a Maternilor se făcea tot mai mare, florile se închinau una alteia şi erau ridicate în slăvi neîntrerupt de acelaşi soare, acoperit de patru ori în trei secunde şi jumătate de aripile morii; fiindcă moara de vînt nu se aşezase între soare şi floarea-soarelui, ci doar – în timpul dimineţii – între bunica ţintuită şi un soare care pe Werder nu strălucea mereu, dar totuşi destul de des.

De cîţi ani şedea bunica ţintuită?

Nouă ani de odaie cu pereţi ieşiţi în afară.

Cîţi ani după steliţe, flori de gheaţă, măzăriche sau volbură?

Nouă ani de crud întunecat crud, într-o parte faţă de moară.

Cine o ţintuise în felul ăsta de scaun?

Asta i-o făcuse nora Ernestine, născută Stange.

Cum de se întîmplase aşa ceva?

Mai întîi protestanta din Junkeracker o alungase pe Tilde Matern, care pe atunci încă nu era bunică, ci mai curînd o femeie vînjoasă şi gureşă, din bucătărie, apoi se făcuse stăpînă pe sală şi acum ea spăla geamurile pentru Joia Verde. Cînd Stine a alungat-o pe soacra ei din grajduri, s-a ajuns pentru prima oară la încăierare, printre găini, care şi-au mai pierdut din pene: femeile s-au bătut cu vasele pentru mîncare.

Asta, numără Brauxel, trebuie să fi fost în anul o mie nouă sute cinci, pentru că doi ani mai tîrziu, cînd Stine Matern, născută Stange, tot nu cerea mere verzi şi castraveţi muraţi şi sorocul îi venea neabătut, după calendar, Tilde Matern i-a zis nurorii, care stătea în faţa ei, cu braţele încrucişate, în odaia cu pereţi ieşiţi în afară: „M-am gîndit eu întotdeauna că muierile protestante îl au pe şoarecele dracului în borta lor. Şi ăla roade tot în jur, de nu mai poa' să iasă nimic de-acolo. Pute ş-atît!"

De la vorbele astea s-a ajuns la un război religios purtat cu linguroaiele de lemn, care pentru partea catolică s-a încheiat în scaun, pentru că scaunul acela cu rezemătoare, făcut

din lemn de stejar şi aşezat în faţa ferestrei, între soba de teracotă şi scăunelul de rugăciune, a prins-o pe Tilde Matern, doborîtă de-o lovitură. De-acum şedea în el de nouă ani, cînd n-o ridicau de acolo Lorchen şi slujnicele, de dragul curăţeniei, cît dura să-şi facă nevoile.

Cînd au trecut cei nouă ani şi s-a dovedit că femeile protestante nu adăposteau în poală vreun şoricel drăcesc care mănîncă totul primprejur, nelăsînd nimic să rodească, că, dimpotrivă, ceva fusese dus pînă la capăt, venise pe lume în chip de fiu şi i se tăiase buricul, în timp ce la Steegen se boteza pe vreme prielnică, bunica încă şedea la fel de neclintită în odaia cu pereţi ieşiţi în afară. Sub odaie, în bucătărie, o gîscă în cuptor şuşotea cu propria-i grăsime. Asta făcea gîsca în cel de-al treilea an al Marelui Război, cînd gîştele deveniseră atît de rare, încît erau socotite o specie pe cale de dispariţie. Lorchen Matern, cea cu semn din naştere, cu piept plat şi păr creţ, Lorchen care nu căpătase nici un soţ – fiindcă Paulchen intrase în pămînt, lăsînd în urmă doar cîinele cel negru –, Lorchen, care trebuia să aibă grijă de gîsca din cuptor, nu era în bucătărie, n-a stropit gîsca nici măcar o dată, a uitat să întoarcă gîsca, nu i-a rostit gîştei nici un descîntec, ci dimpotrivă, stătea în rînd cu floarea-soarelui, după gard – noul argat de la moară îl văruise proaspăt în primăvară –, şi vorbea cu cineva, mai întîi prietenos, apoi cu îngrijorare, cîteva cuvinte cu supărare, apoi iarăşi familiar, vorbea cu cineva care nu se afla de cealaltă parte a gardului, care nu trecea cu cizmele unse şi totodată scîrţîind, care nu purta pantaloni bufanţi şi era numit totuşi Paul sau Paulchen şi care trebuia să-i înapoieze ei, lui Lorchen Matern cea cu privire apoasă, ceva ce îi luase. Dar Paul nu-i înapoia, chiar dacă ceasul era prielnic – multă linişte, cel mult nişte zumzete –, şi vîntul, cu o viteză de opt metri pe secundă, avea măsura potrivită cît să apese moara pe capră în aşa fel încît să meargă o idee mai repede decît vîntul şi să prefacă într-o singură tură grîul lui Miehlke – el dăduse atunci la măcinat – în făina lui Miehlke.

Pentru că şi atunci cînd în capela mică de lemn de la Steegen era botezat un fiu de morar, moara lui Matern tot nu stătea liniştită. Cînd era vînt de măcinat, trebuia să macine.

O moară de vînt cunoaşte doar zile cu şi zile fără vînt bun pentru măcinat. Lorchen Matern ştia doar de zile în care Paulchen trecea pe acolo şi stătea la gard şi zile în care nu trecea nimic şi nimeni nu stătea la gard. Pentru că moara măcina, Paulchen trecea pe acolo şi se oprea. Perkun lătra. Departe, dincolo de plopii lui Napoleon, după gospodăriile lui Folchert, Miehlke, Kabrun, Beister, Mombert şi Kriewe, după şcoala cea scundă, cîrciuma lui Lührmann şi centrul pentru lapte, se auzeau vacile mugind una la alta. Atunci Lorchen zise prietenos „Paulchen", de mai multe ori, „Paulchen", în vreme ce gîsca din cuptor, nestropită, nedescîntată şi neîntoarsă, era tot mai bine friptă şi mai duminicală: „Hai, dă-mi înapoi. Hai, nu fi aşa. Hai, nu te purta aşa. Şi dă-mi înapoi, fin'că am nevoie. Hai, dă-mi, hai, nu fi, şi dacă nu vrei să-mi dai..."

Nimeni n-a înapoiat nimic. Cîinele Perkun şi-a răsucit capul pe gît şi a privit, scheunînd încet, în urma celui care se îndepărta. Sub vaci se aduna laptele. Moara stătea cu proţapul pe capră şi măcina. Florile-soarelui îşi spuneau una alteia rugăciuni de floarea-soarelui. Aerul zumzăia. Şi gîsca din cuptor a început să se ardă, mai întîi încet, apoi atît de repede şi cu un miros atît de pătrunzător, încît bunica Matern, din odaia ei cu pereţi ieşiţi în afară, deasupra bucătăriei, îşi rostogolea ochii mai iute decît puteau s-o facă aripile morii. În vreme ce la Steegen se pleca din capela cea mică, în vreme ce broasca-ţestoasă din odaie, mare cît palma, umbla pe duşumea de la o scîndură frecată la alta, ea a început să bolborosească, să saliveze şi să fornăie crud-întunecat-crud din cauza mirosului de gîscă arsă, care ajungea pînă sus în odaie. Întîi a scos păr pe nări – fire de păr, aşa cum au toate bunicile în nas –, dar cînd fumul amar, străfulgerat de lumina crudă, a împînzit încăperea, făcînd broasca să şovăie şi frunzele de salată să se chircească, n-au mai ieşit din ea fire de păr-de-nară, ci aburi. Mînia de bunică, veche de nouă ani, s-a eliberat: locomotiva bunicească s-a pornit. Vezuviu şi Etna. Elementul favorit al iadului, focul, o făcea pe bunica dezlănţuită să zvîcnească, contribuia ca un dragon la alternanţa crud-întunecat şi, în mijlocul luminii schimbătoare, după nouă ani, ea a încercat din nou scrîşnirea seacă a dinţilor. Şi a reuşit: de

la stînga la dreapta, strepezite de mirosul pătrunzător, ultimele cioate rămase în gură se frecau între ele; şi, în cele din urmă, pocnetele şi trosnetele s-au amestecat în fornăitul de balaur, jetul de abur, scuipatul de flăcări, scrîşnitul din dinţi: scaunul de stejar, făcut în vremuri pre-napoleoniene, care o ţinuse pe bunică timp de nouă ani, cu excepţia scurtelor pauze de curăţenie, a cedat şi s-a desfăcut în bucăţi chiar în clipa cînd broasca-ţestoasă a fost zvîrlită de pe duşumea, căzînd înapoi pe spate. În acelaşi timp, mai multe plăci ale sobei au explodat în reţele de plesnituri. Jos, gîsca a crăpat, lăsînd să i se scurgă umplutura. Scaunul se prefăcu în făină de lemn, mai fină decît putea măcina moara Maternilor, care urcă în aer ca un nor, tot mărindu-se, un monument al vremelniciei somptuos luminat, şi învăluind-o pe bunica Matern, care nu a luat-o pe urma scaunului şi nu s-a transformat în pulbere de bunică. Ceea ce se aşternuse pe foile de salată chircite, pe broasca-ţestoasă trîntită pe spate, pe mobilă şi pe duşumea era pulberea lemnului de stejar; ea, Cea Cumplită, nu s-a aşternut, stătea dreaptă în mijlocul colbului şi a putregaiului, pîrîind, electrizată, atinsă de alternanţa crud-întunecat a aripilor morii, scrîşnea de la stînga la dreapta şi din scrîşnire a trecut la primul pas: un pas din lumina crudă în întunecare, păşea crud, păşea întunecat, a trecut peste broasca-ţestoasă mai mult moartă decît vie, a cărei burtă era galbenă ca sulful şi frumoasă, a păşit hotărît după nouă ani de nemişcare, n-a alunecat pe frunzele de salată, a deschis cu piciorul uşa odăii, a coborît cu papuci de fetru scara spre bucătărie, o întruchipare a esenţei de bunică, iar acum, stînd pe dalele acoperite cu rumeguş, căuta cu amîndouă mîinile pe un raft şi încerca prin tertipuri de bucătărie de bunică să salveze gîsca de botez, care ardea amarnic. Şi a şi salvat cîte ceva, răzuind şi stingînd ce era pîrjolit şi punînd gîsca în altă oală. Dar oricine avea urechi în Nickelswalde a auzit-o pe bunică strigînd cumplit, grozav de limpede, din gîtlejul ei odihnit în timp ce tot salva: „Lepădătură, tu, lepădătură! Unde eşti, lepădătură? Lorchen, lepădătură ce eşti. Ţi-arăt eu ţie, lepădătură. Lepădătură blestemată! Lepădătură, tu, lepădătură!"

Ieşise deja, cu tot cu lingura tare de lemn, din bucătăria cu miros înţepător în mijlocul grădinii zumzăinde şi avea

moara în spate. În stînga a călcat în căpşuni, în dreapta în conopidă, n-a rămas agăţată în tufele de agrişe, după ani de zile era pentru prima oară iarăşi printre tulpinile de bobi, dar apoi, imediat, după şi printre cele de floarea-soarelui şi, repezindu-şi braţul drept, susţinut la fiecare mişcare de rotirea regulată a aripilor morii, a lovit în biata Lorchen şi în floarea-soarelui, nu şi în Perkun, care a sărit, negru, în spate, între spalierele cu bobi.

În ciuda loviturilor şi aşa cum era, lipsită cu totul de Paulchen, biata Lorchen scîncea către el „Hai, ajută-mă, Paulchen, ajută-mă, hai, Paulchen...“, dar nu avea parte decît de lovituri lemnoase şi de cîntarea bunicii dezlănţuite: „Lepădătură, tu, lepădătură! Lepădătură blestemată!“

A șaptea tură de dimineață

Brauksel se întreabă dacă nu cumva făcuse prea mare risipă de efecte infernale în scena învierii bunicii Matern. N-ar fi fost un miracol îndeajuns de mare dacă femeia s-ar fi ridicat, cu picioarele cam înțepenite, și s-ar fi dus la bucătărie ca să salveze gîsca? A fost neapărat nevoie să scoată abur și să scuipe foc? Trebuiau să plesnească plăcile sobei și să se chircească foile de salată? A fost nevoie de broasca-țestoasă muribundă și de scaunul cu spetează transformat în pulbere?

Dacă Brauksel, devenit azi un om cu mintea limpede din economia de piață liberă, trebuie totuși să răspundă afirmativ la aceste întrebări și să insiste pe foc și aburi, va fi nevoit să dea niște motive. A existat și există un unic motiv pentru înzorzonarea pompoasă a scenei cu învierea bunicii: Maternii, mai cu seamă cei din ramura scrîșnitoare din dinți a familiei, pornind de la tîlharul medieval Materna, ajungînd pînă la bunică, o Matern autentică – se măritase cu vărul ei –, și la botezatul Walter Matern, avuseseră un simț înnăscut pentru scene mărețe, da, ca la operă; și adevărul adevărat e că în luna mai a anului șaptesprezece bunica Matern n-a pornit la drum calm și firesc, ca să salveze gîsca, ci întîi și-ntîi a dus pînă la capăt jocul de artificii descris mai sus.

În plus, mai trebuie să se spună: în vreme ce bunica Matern încerca să salveze gîsca, încolțind-o imediat după aceea cu lingura de lemn pe biata Lorchen, cele trei trăsuri cu cîte doi cai veneau de la Steegen, trecînd pe lîngă Junkeracker și Pasewark, încărcate cu lumea flămîndă, strînsă la botez. Și, oricît de mult l-ar mînca palmele pe Brauxel să relateze despre masa de botez care a urmat – fiindcă gîsca n-a fost de ajuns, s-au mai adus din beci piftie de gîscă și saramură –,

se vede totuşi nevoit să lase lumea de la botez să se ospăteze fără martori. Nimeni nu va afla vreodată cum s-au îndopat alde Romeike şi Kabrun, Miehlke şi văduva Stange cu gîscă arsă, piftie, saramură şi dovleac în oţet în toiul celui de-al treilea an de război. Lui Brauxel îi pare rău mai ales de marele spectacol al bunicii Matern, dezlănţuită şi din nou sprintenă; numai pe văduva Amsel are voie să o desprindă din idila sătească, pentru că ea este mama lui Eduard Amsel al nostru, grăsunul, care de la prima şi pînă la a patra tură de dimineaţă a pescuit din Vistula în creştere araci de fasole, scînduri de acoperiş şi zdrenţe grele ca plumbul şi care acum urmează să fie botezat, la fel ca Walter Matern.

A opta tură de dimineață

Cu mulți mulți ani în urmă – pentru că nimic nu-i place mai mult lui Brauksel decît să spună povești – trăia în Schiewenhorst, un sat pescăresc din stînga gurii de vărsare a Vistulei, negustorul Albrecht Amsel. El vindea gaz, pînză de vele, canistre pentru apă, parîme, plase, coșuri pentru anghile, vintire, orice fel de scule de pescuit, catran, vopsea, glaspapir, fire, pînză cerată, smoală și seu, dar avea și unelte, de la secure la briceag, avea un stoc de măsuțe de rindeluit, pietre de șlefuit, cauciucuri de biciclete, lămpi de carbid, scripeți, cricuri și menghine. Pesmeții marinărești erau stivuiți în fața vestelor de plută; un colac de salvare, care mai trebuia doar inscripționat, cuprindea borcanul mare cu bomboane de malț; un rachiu de secară numit „Brotchen" era turnat dintr-o damigeană pîntecoasă de sticlă verde; oferea țesături la metru, resturi de stofă, dar și haine noi sau purtate și, în plus, umerașe, mașini de cusut la mîna a doua și bile de naftalină. Și, în ciuda naftalinei, catranului și gazului, a șelacului și carbidului, în prăvălia lui Amsel, o construcție încăpătoare de lemn pe temelie de beton, vopsită la fiecare șapte ani în verde-închis, mirosea în primul rînd a apă de colonie și abia apoi a pește afumat, înainte să poată fi vorba de bile de naftalină; pentru că se știa că Albrecht Amsel, pe lîngă tot comerțul lui cu mărunțișuri, cumpăra pește cu ridicata, atît de apă dulce, cît și de mare: făcute din lemn ușor de pin, aurii și pline ochi cu anghile afumate, cambule afumate, șprot vărsat sau cu legătura, hadine, icre de cod și somon de Vistula, afumat mai tare sau mai slab, lăzile aveau pe partea din față, marcat cu fierul roșu, numele firmei A. Amsel – Pește proaspăt – Pește afumat – Schiewenhorst – Großes Werder; erau

desfăcute cu leviere de mărime mijlocie în piața din Danzig, o clădire de cărămidă așezată între Lawendelgasse și Junkergasse, între Biserica Dominicană și Altstädtischer Graben. Lemnul capacului pocnea sec. Cuiele ieșeau din scîndurile laterale cu un scîrțîit strident. Și, prin ferestre ascuțite, neogotice, lumina halei cădea peste peștii proaspăt afumați.

În plus, fiind un negustor perspicace, căruia îi păsa mult de viitorul afumătorilor de pește din delta Vistulei și din lungul cordonului litoral, Albrecht Amsel a angajat un hornar care găsea destul de lucru de la Plehnendorf la Einlage, adică prin toate satele de pe Vistula Moartă, cărora coșurile de afumătoare le dădeau o înfățișare ciudată, de ruine: aici era de reparat un horn care nu trăgea bine, dincolo trebuia reconstruit un coș dintr-acelea zdravene de afumătoare, care întreceau în înălțime toate tufele de liliac și casele ghemuite de pescari, și toate astea în numele lui Albrecht Amsel, care era socotit bogat, nu fără motiv. Amsel cel bogat, se zicea – sau „evreul Amsel". Firește că Amsel nu era evreu. Fiindcă nu era nici menonit, el își zicea bun protestant, avea locul lui permanent, ocupat duminică de duminică, în biserica pescarilor de la Bohnsack și s-a însurat cu Lottchen Tiede, o fată de țăran din Groß-Zünder cu părul blond-roșcat și predispusă la îngrășare; ceea ce vrea să însemne: cum putea Albrecht Amsel să fie evreu dacă Tiede, țăranul înstărit, care mergea de la Groß-Zünder la Käsemark numai în trăsură cu patru cai și cu cizme de lac, care intra și ieșea după voie la prefect, care își trimisese fiii la cavalerie, mai precis, la husarii din Langfuhr, unde era destul de scump, i-a dat-o totuși pe fata lui, Lottchen, de nevastă?

Mai tîrziu cică mulți ar fi spus că bătrînul Tiede i-ar fi dat-o evreului Amsel pe Lottchen a lui numai pentru că, asemenea multor țărani, negustori, pescari și morari – la fel ca morarul Matern din Nickelswalde –, ar fi avut și el datorii primejdios de mari la Albrecht Amsel, pentru întreținerea trăsurii lui cu patru cai. Se mai spunea, din dorința de a dovedi ceva, că în fața comisiei provinciale pentru reglementarea pieței Albrecht Amsel respinsese fără ocol sprijinirea peste măsură a creșterii porcilor.

Brauksel, care știe totul mai bine, pune capăt deocamdată tuturor presupunerilor, fiindcă, indiferent dacă iubirea sau

polițele neplătite au adus-o în casă pe Lottchen Tiede, indiferent dacă Albrecht Amsel stătea duminica în biserica pescarilor de la Bohnsack în calitate de evreu botezat sau de creștin botezat, negustorul harnic de pe malul Vistulei – în treacăt fie spus, cofondator cu umeri lați al clubului sportiv Bohnsack 05 și bariton cu glas puternic în corul bisericii – a reușit să ajungă locotenent în rezervă, fiind decorat de mai multe ori în luptele de pe malurile rîurilor Somme[1] și Marna[2], și a căzut în anul șaptesprezece aproape de fortăreața Verdun, exact cu două luni înainte de nașterea fiului său Eduard.

---

1. Bătălia de pe Somme (1916), una dintre cele mai lungi și mai sîngeroase confruntări din Primul Război Mondial, cu mai mult de un milion de morți.
2. Bătălia de pe Marna (1914), denumită și „Miracolul de pe Marna“, importantă victorie franceză din timpul Primului Război Mondial, care a compromis definitiv planul strategic german.

A noua tură de dimineață

Walter Matern a văzut lumina acestei lumi în aprilie, îmbrîncit de berbec. Pe Eduard Amsel peştii lunii martie, sprinteni şi pricepuţi, l-au tras din peştera mamei. În mai, cînd a ars gîsca şi bunica, Matern s-a ridicat de la locul ei, a fost botezat fiul morarului. Totul s-a petrecut după rînduiala catolică. Fiul răposatului negustor Albrecht Amsel a devenit un bun protestant în biserica pescarilor de la Bohnsack încă de la sfîrşitul lui aprilie, fiind stropit cu apă, jumătate din Vistula, jumătate din Marea Baltică, după cum era obiceiul pe-acolo.

Orice ar relata ceilalţi cronicari care se întrec la scris cu Brauksel de nouă ture de dimineaţă încoace, abătîndu-se de la părerile lui Brauksel, ei vor fi nevoiţi să-mi dea dreptate în ceea ce-l priveşte pe pruncul de botez din Schiewenhorst: dintre toate personajele menite să dea viaţă acestei scrieri aniversare – îndată se fac zece ani de cînd mina lui Brauchsel nu mai scoate nici cărbune sau fier şi nici potasă –, Eduard Amsel sau Eddi Amsel, Haseloff, Gură-de-aur şi aşa mai departe este eroul cel mai activ, cu excepţia lui Brauxel.

Chemarea lui a fost de la bun început să născocească sperietori. Cu toate astea, el n-avea nimic împotriva păsărilor; în schimb păsările, indiferent de felul cum zburau sau de penaj, aveau ceva împotriva lui şi a spiritului său născocitor-de-sperietori. De cum s-a terminat botezul – încă se auzeau clopotele –, ele l-au şi recunoscut. Însă dolofanul Eduard Amsel era culcat sub învelitoarea de botez bine întinsă şi nu lăsa să se vadă dacă păsările însemnau ceva pentru el. Naşa se numea Gertrud Karweise şi, mai tîrziu, tot ea i-a împletit an de an şosete de lînă, fix pentru Crăciun. Copilul botezat a fost purtat de braţele ei puternice în fruntea unui grup

numeros, venit la botez şi poftit la un nesfîrşit praznic. Văduva Amsel, născută Tiede, rămăsese acasă, unde supraveghea pusul mesei, dădea ultimele indicaţii la bucătărie şi potrivea sosurile de gust. Însă toţi cei din neamul Tiede din Groß-Zünder, în afară de cei patru fii, care trăiau primejdios la cavalerie – mai tîrziu penultimul dintre ei a căzut în luptă –, păşeau îndesat în urma învelitoarei de botez, îmbrăcaţi în haine bune. Au luat-o de-a lungul Vistulei Moarte: Christian Glomme, pescarul din Schiewenhorst, cu nevasta Martha Glomme, născută Liedke; Herbert Kienast şi nevasta lui, Johanna, născută Probst; Carl Jakob Ayke, al cărui fiu, Daniel Ayke, murise pe Dogger Bank[1], în serviciul Marinei Imperiale; văduva de pescar Brigitte Kabus, al cărei cuter era condus de fratele ei, Jakob Nilenz. Între nurorile lui Ernst Wilhelm Tiede, în roz, verzui şi vioriu de oraş, călcînd pe tocuri înalte, păşea, în negru bine periat, bătrînul pastor Blech – un urmaş al vestitului diacon A.F. Blech[2], care, fiind preot la Sf. Maria, scrisese cronica oraşului Danzig de la o mie opt sute şapte pînă la o mie opt sute paisprezece, deci în vremea ocupaţiei franceze. Friedrich Bollhagen, mare proprietar de afumătoare din Westlich-Neufähr, mergea alături de căpitanul pensionat Bronsard, care în vremea războiului îşi găsise o ocupaţie în Plehnendorf, ca supraveghetor de ecluză voluntar. Pe August Sponagel, hangiul din Wesslinken, maioreasa von Ankum îl depăşea cu un cap în înălţime. Pentru că Dirk Heinrich von Ankum, moşier din Klein-Zünder, nu mai era pe lume de la începutul anului cincisprezece, Sponagel o ţinea pe maioreasă de braţul oferit, încremenit în unghi drept. La urmă, după soţii Busenitz, care făceau negoţ cu cărbuni în Bohnsack, venea primarul invalid al satului Schiewenhorst, Erich Lau, cu a lui Margarete Lau, gravidă în ultimele luni, care, fiind fiica primarului Momber din satul Nickelswalde, nu se măritase sub rangul ei. Inspectorul de dig Haberland fusese nevoit să-şi ia rămas-bun încă de la portalul bisericii, fiindcă era de

1. Banc de nisip din mijlocul Mării Nordului, unde adîncimea apei măsoară pe alocuri numai cincisprezece metri.
2. Abraham Friedrich Blech (1762-1830), profesor şi diacon, autorul unei cărţi despre „suferinţele oraşului Danzig“, devenit „republică“ în intervalul 1807-1814, din ordinul lui Napoleon.

serviciu. E posibil ca o droaie de copii, toţi prea blonzi şi în haine prea sărbătoreşti, să fi prelungit alaiul.

Nişte cărări nisipoase, care abia acopereau rădăcinile tîrîtoare ale pinilor de pe ţărm, duceau, în lungul malului drept al rîului, la trăsurile cu doi cai ce aşteptau şi la trăsura cu patru cai a bătrînului Tiede, pe care el reuşea s-o păstreze, în ciuda vremurilor de război şi a lipsei cailor. Nisip în încălţări. Căpitanul Bronsard a rîs în hohote, cu răsuflarea întretăiată, apoi a tuşit mult timp. Discuţiile voiau să fie purtate după praznicul de botez. Pădurea de pe ţărm avea un miros prusac. Rîul era aproape nemişcat, un braţ mort al Vistulei, care mai primea un imbold abia ceva mai departe, în aval, în locul unde se vărsa Mottlau[1] în el. Soarele lumina cu precauţie hainele de sărbătoare. Nurorile lui Tiede tremurau roz verzui vioriu şi ar fi fost bucuroase să aibă şalurile văduvelor. Se prea poate ca atît de mult negru de doliu, uriaşa maioreasă şi mersul clătinat, monumental, al invalidului să fi favorizat un eveniment care se anunţase chiar de la început: nici nu ieşiseră bine din biserica pescarilor de la Bohnsack, că pescăruşii, altminteri greu de urnit din loc, se şi ridică ca un nor peste piaţa din faţa bisericii. Nu porumbei, pentru că în bisericile pescarilor se adăpostesc pescăruşi, nu porumbei. Din stuful de pe mal şi din lintiţă urcă acum, abrupt-pieziş, bîtlani, rîndunele-de-mare, lişiţe. Duşi sînt toţi pescăruşii moţaţi. Din pinii pădurii de pe mal se înalţă ciorile. Graurii şi mierlele renunţă la cimitir şi la grădinile din faţa caselor pescăreşti, văruite în alb. Din tufele de liliac şi păducel: codobaturi, piţigoi, măcălendri, cinteze şi sturzi, tot ce mai apare în cîntec; ca norii, vrăbii din jgheaburi, de pe sîrme; rîndunele din grajduri şi îmbinări de ziduri – de cum iese la lumină învelitoarea de botez, tot ce ţine de neamul păsăresc o ia din loc, se împrăştie, zbîrnîie iute ca săgeata, se lasă purtat de vîntul de mare deasupra rîului, formează un nor negru, smucit încoace şi-ncolo de groază, în care se întîlnesc la nimereală, mînate de aceeaşi spaimă, păsări care altminteri se evită: pescăruşi şi ciori, perechea de ereţi în mijlocul pestriţelor păsări cîntătoare, coţofana coţofana!

1. Denumirea germană a rîului Motława.

Şi cinci sute de păsări, fără a mai număra şi vrăbiile, se retrag în masă între soare şi alaiul de la botez. Şi cinci sute de păsări aruncă prevestitor o umbră peste oaspeţii de la botez, asupra învelitorii de botez şi a copilului botezat.

Şi cinci sute de păsări – cine o să numere vrăbiile? – îi fac pe oaspeţii de la botez, începînd cu primarul satului, Lau, şi pînă la cei din familia Tiede, să se strîngă mai aproape unii de alţii şi, mai întîi în tăcere, apoi murmurînd şi aruncînd priviri înmărmurite, să se repeadă înainte, păşind iute, cuprinşi de mare grabă. August Sponagel se împiedică de rădăcinile de pin. Printre căpitanul Bronsard şi pastorul Blech, care ridică braţele mai mult într-o doară, încercînd să calmeze spiritele, aşa cum îi cere profesia, se năpusteşte înainte uriaşa maioreasă, cu fustele adunate ca la o ploaie cu bulbuci, trăgîndu-i pe toţi după ea: pe cei din familia Glomme şi pe Kienast cu nevasta, pe Ayke, pe cei din neamul Kabus şi Bollhagen şi pe soţii Busenitz; ţineau pasul gîfîind pînă şi invalidul Lau şi nevasta lui, gravidă în ultimele luni, care, mai tîrziu şi nu de sperietură, avea să nască o fetiţă normală; şi numai naşa cea cu braţe puternice rămîne în urmă şi ajunge ultima, cu tot cu copil şi cu învelitoarea de botez alunecată într-o parte, la trăsurile cu doi cai şi la trăsura cu patru cai a neamului Tiede, care aşteptau între primii plopi ai drumului spre Schiewenhorst.

Plîngea copilul botezat? Nu scîncea, dar nici nu dormea. S-a risipit imediat norul de cinci sute de păsări şi nenumărate vrăbii după plecarea grăbită şi deloc sărbătorească a trăsurilor? Norul nu şi-a găsit încă mult timp liniştea deasupra rîului leneş: cînd zăbovea peste Bohnsack, cînd se ascuţea peste pădurea de pe ţărm şi dune, lăţindu-se apoi, curgător, deasupra celuilalt mal şi lăsînd să cadă o cioară în lunca mlăştinoasă – se vedea acolo, cenuşie şi ţeapănă. Abia cînd trăsurile cu doi cai şi cea cu patru cai au intrat în Schiewenhorst, s-a destrămat şi norul în specii de păsări, găsindu-şi drumul înapoi către piaţa bisericii, cimitir, grădini, grajduri, stuf, tufe de liliac şi pini. Dar pînă în seară, cînd lumea de la praznicul de botez, deja sătulă şi băută, împovăra cu coatele masa cea lungă, neliniştea a rămas în multe inimi de pasăre, de mărimi diferite, fiindcă spiritul născocitor-de-sperietori al lui Eduard Amsel li se vestise tuturor păsărilor încă de pe cînd el se afla în învelitoarea de botez. De-acum înainte îl ştiau.

A zecea tură de dimineață

Cine vrea să știe dacă negustorul și locotenentul în rezervă Albrecht Amsel fusese totuși evreu? Nu l-o fi numit evreu bogat lumea din Schiewenhorst, Einlage și Neufähr chiar fără nici un motiv. Și numele? Nu e tipic? Ei? Oare numele păsării[1] vine din olandeză, fiindcă la început de Ev Mediu niște coloniști olandezi au drenat șesul Vistulei, aducînd cu ei particularități de limbă, mori de vînt și nume de-ale lor?

După ce Brauksel a susținut de mai multe ori, în timpul turelor de dimineață trecute în registru, că Amsel n-a fost evreu, spunînd cuvînt cu cuvînt „Firește că Amsel nu era evreu“, cu aceeași îndreptățire – pentru că orice origine e după plac – poate să vrea acum să convingă: firește că Albrecht Amsel era evreu. Se trăgea dintr-o veche familie de croitori evrei din Preußisch-Stargard, a fost nevoit să părăsească Preußisch-Stargard de timpuriu, cînd avea doar șaisprezece ani, mergînd pe direcția Schneidemühl, Frankfurt pe Oder, Berlin – deoarece casa tatălui său era plină de copii –, și s-a întors la gurile Vistulei paisprezece ani mai tîrziu – schimbat convertit înstărit –, trecînd prin Schneidemühl, Neustadt, Dirschau. Canalul de corectare care făcuse din Schiewenhorst un sat cu ieșire la rîu nu avea nici un an cînd Albrecht Amsel și-a cumpărat proprietatea la un preț avantajos.

Așadar, și-a început comerțul. Ce altceva ar fi putut să înceapă? Așadar, a cîntat în corul bisericii. De ce să nu fi cîntat ca bariton în corul bisericii? Așadar, a întemeiat împreună cu alții un club sportiv și, dintre toți locuitorii satului, el era cel mai încredințat că el, Albrecht Amsel, nu era evreu,

1. În limba germană *Amsel* înseamnă „mierlă“.

că numele Amsel venea din olandeză: mulți oameni se numeau Specht[1] și un vestit explorator al Africii se numea chiar Nachtigall[2], doar Adler[3] era un nume tipic evreiesc, însă Amsel niciodată. Timp de paisprezece ani fiul de croitor fusese preocupat să-și uite originea și doar în treacăt, dar cu același succes, să-și adune o avere bun-protestantă.

Atunci, în anul o mie nouă sute trei, un tînăr precoce pe nume Otto Weininger[4] a scris o carte. Această carte unică se numea *Sex și caracter*, a fost publicată la Viena și Leipzig și se străduia să demonstreze, pe șase sute de pagini, că femeia nu are suflet. Pentru că tema s-a dovedit actuală, fiind epoca emancipării femeilor, dar mai ales pentru că, sub titlul „Evreitatea", al treisprezecelea capitol al acestei cărți unice arăta că, aparținînd unei rase feminine, nici evreii nu aveau suflet, cartea nou apărută a atins tiraje amețitoare și a ajuns în gospodării unde altminteri nu era citită decît Biblia. Așa a intrat isprava genială a lui Weininger și în casa lui Albrecht Amsel.

Poate că negustorul nu ar fi deschis cartea aceea groasă dacă ar fi știut că un anume domn Pfennig[5] era pe cale să-l numească pe Weininger plagiator, pentru că în anul zero șase a apărut deja o broșură agresivă care îi acuza fără milă pe Weininger cel mort – tînărul își pusese capăt zilelor – și pe Swoboda, colegul lui Weininger. Oricît ar fi dezaprobat el tonul broșurii agresive, nici măcar S. Freud, care îl numise pe răposatul Weininger un tînăr foarte înzestrat, n-a putut trece cu vederea faptul confirmat de documente: ideea centrală a lui Weininger, referitoare la bisexualitate, nu era

1. Ciocănitoare (germ.).
2. Privighetoare (germ.). Gustav Nachtigal (1834-1885) a fost un medic și explorator german în Africa.
3. Acvilă (germ.).
4. Filosof austriac (1880-1903) care și-a cîștigat notorietatea datorită scrierii *Geschlecht und Charakter* (*Sex și caracter*), publicată în anul morții sale și transformată într-un succes editorial datorită conținutului misogin și antisemit.
5. Aluzie la disputa stîrnită la trei ani după moartea lui Weininger, în care a fost implicat și Sigmund Freud, acuzat de medicul Wilhelm Fließ că i-ar fi divulgat lui Weininger conceptul său de „bisexualitate necondiționată a tuturor ființelor".

originală, ci îi venise mai întîi unui anume domn Fließ. Prin urmare, neştiind de toate acestea, Albrecht Amsel a deschis cartea lui Weininger – care, prin intermediul unei note de subsol, se declara evreu – şi a citit: Evreul nu are suflet. Evreul nu cîntă. Evreul nu face sport. Evreul trebuie să învingă evreitatea din el... Şi Albrecht Amsel a învins-o cîntînd în corul bisericii şi nu doar fondînd clubul sportiv Bohnsack înreg. 05, ci şi prezentîndu-se îmbrăcat corespunzător în echipa de gimnastică, făcînd exerciţii la paralele, bară fixă, sărind în înălţime şi-n lungime, participînd la alergări cu ştafetă şi, în ciuda unor piedici – din nou în calitate de fondator şi pionier –, introducînd un sport relativ tînăr, *schlagball*[1], pe malurile din stînga şi din dreapta celor trei guri de vărsare ale Vistulei.

Ca şi locuitorii de pe Werder, Brauksel, care poartă aici condeiul cum ştie el mai bine, n-ar fi avut habar de orăşelul Preußisch-Stargard şi de bunicul croitor al lui Eduard Amsel dacă Lottchen Amsel, născută Tiede, ar fi păstrat tăcerea. La mai mulţi ani după ziua ucigaşă de la Verdun, ea a deschis gura.

Tînărul Amsel, despre care va fi vorba de-acum înainte, totuşi nu fără întreruperi, venise în grabă din oraş la patul de agonie al mamei lui şi ea, victima diabetului, i-a şoptit febril la ureche fiului ei: „Ah, băiatul meu. Iart-o pe biata ta mamă. Amsel, pe care tu nu-l cunoşti, dar care a fost tatăl tău, a fost tăiat împrejur, cum se zice. Numai de nu te-ar prinde – acum, că legile-s atît de aspre".

La vremea legilor aspre – dar care încă nu erau aplicate pe teritoriul statului liber Danzig – Eduard Amsel a moştenit afacerea şi averea, casa şi inventarul, în care intra şi un raft cu cărţi: *Regii Prusiei*, *Marii bărbaţi ai Prusiei*, *Bătrînul Fritz*, *Anecdote*, *Contele Schlieffen*, *Coralul de la Leuthen*, *Friedrich şi Katte*, *La Barbarina* şi cartea de excepţie a lui Otto Weininger, pe care de atunci încolo Amsel a purtat-o mereu la el, în vreme ce cărţile celelalte s-au pierdut încetul cu încetul. Citea din ea în felul lui, citea şi însemnările de pe margini făcute de tatăl său, cel care făcea sport şi cînta, a

1. Joc de echipă înrudit cu oina şi baseballul.

salvat cartea cît au durat vremurile grele şi s-a îngrijit să poată fi deschisă azi şi în orice clipă pe masa lui Brauxel; de altfel, Weininger i-a sădit cîteva idei şi celui care poartă condeiul. Sperietoarea este creată după chipul omului.

A unsprezecea tură de dimineață

Părul lui Brauchsel crește. În timp ce el scrie sau conduce mina, părul tot crește. În timp ce el mănîncă, merge, dormitează, respiră sau își ține respirația, în timp ce tura de dimineață coboară, cea de noapte urcă și vrăbiile încep ziua, părul crește. Da, în timp ce frizerul cu degete reci scurtează părul lui Brauksel după dorință, pentru că anul se apropie de capăt, el continuă să crească sub foarfecă. Cîndva Brauksel va fi mort, ca și Weininger, dar părul lui, unghiile de la picioare, unghiile de la mîini îi vor supraviețui o vreme – la fel cum manualul ăsta despre construcția sperietorilor eficiente va fi citit și cînd cel care poartă condeiul nu va mai exista de multă vreme.

Ieri a fost vorba despre legi aspre. Dar la vremea poveștii noastre care abia pornește, legile sînt încă blînde, nu pedepsesc deloc originea lui Amsel, Lottchen Amsel, născută Tiede, nu știe nimic despre groaznicul diabet, Albrecht Amsel nu era evreu, „firește“, Eduard Amsel este de asemenea bun protestant, are părul blond-roșcat al mamei, care crește repede, și, grăsun cum e și deja în posesia tuturor pistruilor, umblă printre plasele pescărești puse la uscat și preferă să privească lumea prin plase de pescuit: nici n-ar fi de mirare dacă în curînd lumea i se va înfățișa cu modele de plasă, ajustată cu araci de fasole.

Sperietori! Aici se susține că la început micul Eduard Amsel – și el a construit prima sperietoare vrednică de luat în seamă cam pe la cinci ani și jumătate – n-a avut intenția să construiască sperietori. Dar oamenilor din sat și comercianților aflați în trecere, veniți pe Werder cu asigurări pentru incendii și cu mostre de semințe, țăranilor care se întorceau de la notar, tuturor celor care se uitau la el cînd își punea

figurile să fluture pe dig, lîngă pontonul de la Schiewenhorst, tocmai spre aşa ceva le mergeau gîndurile; şi Kriwe i-a zis lui Herbert Kienast „Ia uite ce a făcut băiatu' lui Amsel: sperietori în toată regula". Ca şi după botez, nici mai tîrziu Eduard Amsel n-a avut nimic împotriva păsărilor, dar tot ce se lăsa purtat de vînt, uşor ca pasărea, de-a dreapta şi de-a stînga Vistulei, avea ceva împotriva produselor lui, numite sperietori. Nu semănau niciodată între ele – şi făcea cîte una în fiecare zi. Ce construise cu o zi înainte, muncind trei ore, din nişte pantaloni dungaţi, o cîrpă cu carouri mari, semănînd cu o haină, şi o pălărie fără bor, cu ajutorul unei scări oloage şi putrede şi al unui braţ de ramuri proaspete de salcie, strica în dimineaţa următoare şi construia cu aceleaşi accesorii o ciudăţenie de alt neam şi de altă credinţă – dar în orice caz o născocire care ţinea păsările la distanţă.

Toate aceste construcţii efemere dovedeau mereu hărnicia şi fantezia meşterului constructor, dar numai simţul treaz al lui Eduard Amsel faţă de nenumăratele forme ale realităţii, ochiul lui curios de deasupra obrajilor rotofei i-a înzestrat creaţiile cu detalii bine observate, făcîndu-le să-şi îndeplinească funcţia şi transformîndu-le în nişte produse de alungat păsările. Ele se deosebeau nu numai prin formă, ci şi prin efect de sperietorile de prin partea locului, care se legănau în grădinile şi pe cîmpiile de primprejur: pe cînd nici una dintre celelalte sperietori nu era în stare să înregistreze decît succese mărunte, aproape de neluat în seamă, faţă de lumea păsărilor, creaturile lui, făcute fără nici un scop şi împotriva nimănui, aveau acel dar lăuntric de a stîrni panică în păsăret.

Sperietorile lui păreau vii şi, dacă le priveai îndeajuns, chiar erau cît se poate de vii încă din timpul facerii lor sau chiar în chip de torsuri, cînd erau smulse: goneau pe dig, făceau semn cu mîna în timp ce alergau, ameninţau, atacau, loveau, trimiteau saluturi de pe un mal pe altul, se lăsau purtate de vînt, duceau conversaţii cu soarele, binecuvîntau rîul şi peştii lui, numărau plopi, întreceau norii, frîngeau turle de biserici, voiau să se înalţe la cer, să apuce, să urmărească feribotul şi să scape cu fuga; nu erau niciodată anonime, ci îi înfăţişau pe Johann Lickfett, pescarul, pe pastorul Blech, de nenumărate ori pe podarul Kriwe, care stătea cu gura deschisă şi capul plecat într-o parte, pe căpitanul

Bronsard, pe inspectorul Haberland şi pe cine mai avea de oferit şesul acela. Aşa a ajuns pe digul de la Schiewenhorst, unde a şi zăbovit trei zile, în chip de femeie uriaşă, sperietoare de păsări şi copii, ciolănoasa maioreasă von Ankum, chiar dacă moşia ei clisoasă era în Klein-Zünder şi ea nu apărea decît rareori pe feribot. Puţin mai tîrziu, cînd pentru Eduard Amsel a început şcoala, domnul Olschewski, tînărul învăţător din satul Nickelswalde – pentru că Schiewenhorst nu avea şcoală –, a fost şi el nevoit să stea nemişcat atunci cînd elevul lui cel mai bogat în pistrui l-a plantat, uşor ca o sperietoare, pe duna cea mare din dreapta gurii de vărsare a rîului. Între cei nouă pini încovoiaţi de vînt de pe creasta dunei a pus Amsel copia învăţătorului, iar la picioarele încălţate cu pînză de velă i-a aşternut tot ţinutul Werder, întins ca un fund de oală, de la Vistula pînă la Nogat, şi, în plus, tot şesul pînă la turnurile oraşului Danzig, pînă la dealurile şi pădurile de dincolo de oraş şi, de asemenea, rîul de la vărsare pînă la orizont, largul mării pînă la peninsula Hela, abia întrezărită, laolaltă cu vapoarele ancorate în radă.

A douăsprezecea tură de dimineață

Anul se îndreaptă spre capăt. Un sfîrșit de an deosebit, deoarece, din cauza crizei Berlinului[1], Anul Nou va fi sărbătorit doar cu lumini, nu și cu petarde. În plus, aici, în Saxonia Inferioară, a fost dus la groapă cu puțin timp în urmă Hinrich Kopf[2], un adevărat părinte al landului, un motiv în plus ca să nu se arunce petarde la miezul nopții. Prevăzător și în bună înțelegere cu consiliul întreprinderii, Brauxel a dispus să se pună anunțuri în vestiarul de la gura minei, în clădirea administrației și, de asemenea, pe rampa de descărcare și pe rampa de încărcare din subteran: muncitorilor și personalului de la firma Brauxel & Co. – Export Import – li se recomanda insistent să sărbătorească Anul Nou în liniște și potrivit gravității vremurilor. Cel care poartă condeiul nu s-a putut opri să se citeze pe sine, cerînd să se tipărească cu mult bun-gust, pe hîrtie lucioasă, cugetarea „Sperietoarea este creată după chipul omului“, pe care a trimis-o ca felicitare de Anul Nou clienților și partenerilor de afaceri.

Primul an de școală i-a adus lui Eduard Amsel multe și mărunte. Caraghios de rotund și stropit cu pistrui, așa cum se înfățișa el zilnic privirilor din două sate, lui i-a revenit rolul de ciuca bătăilor. Oricum s-ar fi chemat jocurile băieților, el trebuia să participe – sau mai curînd era băgat cu de-a sila în ele. Sigur că Amsel-cel-mic plîngea cînd hoarda îl tîra

1. În 1961 Republica Democrată Germană închide ermetic granițele spre Berlinul de Vest și spre Germania Federală, apogeul crizei fiind marcat de construirea Zidului Berlinului.
2. Hinrich Wilhelm Kopf (1893-1961), prim-ministru al landului Saxonia Inferioară, care a murit la 21 decembrie.

prin urzicile din spatele hambarului lui Folchert, îl lega de un par cu nişte funii putrede, puţind a catran, şi îl tortura – dacă nu cu prea multă fantezie, măcar atît cît să-l doară –, însă printre lacrimile care, după cum ştie toată lumea, dau o vedere tulbure şi, totodată, mai mult decît precisă, ochişorii lui verzi-cenuşii, înveliţi în grăsime, nu încetau să observe, să evalueze, să perceapă obiectiv gesturile tipice. La două-trei zile după o asemenea bătaie – se mai întîmpla ca între zece lovituri, pe lîngă alte porecle şi vorbe de ocară, să i se zvîrle, neintenţionat intenţionat, cuvîntul „Iţic!" –, aceeaşi scenă de păruială se regăsea reprodusă într-o singură sperietoare cu multe braţe, în pădurea de pe ţărm, între dune sau chiar pe ţărm, linsă de mare.

Walter Matern a pus capăt acestor bătăi şi replicilor care urmau bătăilor. Într-o zi, poate pentru că descoperise pe ţărm o sperietoare de ciori cam zdrenţuită, dar care totuşi lovea în jur cu furie şi care nu-i era neasemănătoare, ba chiar îl multiplica de nouă ori, el, cel care luase parte la păruieli destulă vreme şi lansase neintenţionat intenţionat cuvîntul „Iţic", şi-a coborît pumnii în toiul bătăii şi – dacă putem zice aşa – şi i-a lăsat să mediteze preţ de cinci lovituri, apoi a izbit iarăşi; numai că de-acum înainte nu Amsel-cel-mic a fost nevoit s-o încaseze fără să crîcnească atunci cînd se slobozeau pumnii lui Walter Matern; el lovea în torţionarii lui Amsel, cîţi mai rămăseseră, şi a făcut-o cu atîta dăruire, scrîşnind regulat din dinţi, încît continua să boxeze mult timp în aerul blînd de vară din spatele hambarului lui Folchert, deşi acolo nu mai rămăsese nimeni în afară de Amsel, care clipea din ochi.

Ştim de prin filme pline de suspans că prieteniile încheiate în timpul unei încăierări – sau după ea – trebuie adesea puse la încercare tot într-un fel plin de suspans. Iar în cartea asta prieteniei Amsel-Matern vor trebui să i se scoată în cale multe încercări – numai şi numai de aceea ea se va tot lungi. Încă de la început, pumnii lui Walter Matern au avut mult de lucru în folosul noii prietenii, pentru că puşlamalele, odrasle de pescari şi de ţărani, refuzau să înţeleagă legătura de prietenie încheiată aşa, dintr-odată, şi, de cum se termina şcoala, îl tîrau ca de obicei pe Amsel, care se zbătea, în spatele hambarului lui Folchert. Fiindcă Vistula curgea încet, digurile se

subţiau încet, încet se schimbau anotimpurile, încet treceau norii, încet ostenea feribotul, încet s-a trecut în ţinutul acesta neted de la lampa cu gaz la lumina electrică, şi celor din satele din dreapta şi din stînga Vistulei le-a trebuit mult pînă să priceapă: cine vrea să pună mîna pe Amsel-cel-mic trebuie mai întîi să stea de vorbă cu Walter Matern. Încetul cu încetul, taina prieteniei a început să facă minuni. O scenă, reprezentativă pentru multe şi colorate împrejurări ale unei noi prietenii de la ţară, printre figurile tipice ale vieţii rurale – ţăran, argat, pastor, învăţător, şef de poştă, negustor ambulant, proprietar de brînzărie, inspector al cooperativei producătorilor de lapte, învăţăcel în silvicultură şi prostul satului –, şi-a păstrat unicitatea mulţi ani în şir, fără să fie fotografiată: undeva printre dune, cu spatele la pădurea cu porţiuni defrişate de pe ţărm, Amsel lucrează. Haine de felurite croieli sînt înşirate şi ordonate cît să poată fi cuprinse cu privirea. Nu predomină nici un fel de modă. Grămăjoare de nisip şi lemne aduse de apă îngreunează docul defunctei armate prusace şi captura pestriţă, înscorţoşată prin uscare, de după ultimele inundaţii, împiedicîndu-le să zboare: cămăşi de noapte, redingote, pantaloni fără fund, cîrpe de bucătărie, tunici, uniforme de oraş încreţite, perdele cu găuri, pieptare, bavete, haine de birjar, centuri, şaluri, covoare roase, cravate ca nişte măruntaie, steguleţe de la serbarea ţintaşilor şi o grămadă de feţe de masă emană mirosuri şi atrag muşte. Omida cu multe inele, făcută din pălării de fetru şi de catifea, căciuli, căşti, toci, bonete de noapte, caschete, berete şi pălării de pai, se răsuceşte, dă să se muşte de coadă, îşi ţine la vedere fiecare inel, zace, brodată cu muşte, aşteptînd să fie folosită. Soarele pune toate scîndurile de gard, fragmentele de scări, aracii de fasole, bastoanele netede şi cu noduri, bîtele simple, aşa cum le aduc marea şi rîul, toate înfipte în nisip, să arunce umbre hoinare, de lungimi diferite, care iau timpul cu ele în trecerea lor. Pe lîngă asta, un munte de sfoară, sîrmă pentru flori, funii pe jumătate putrezite, bucăţi de piele sfărîmicioasă, văluri scămoşate, încîlceală de lînă şi mănunchiuri de paie înnegrite de putregai, căzute din acoperişurile dărăpănate ale hambarelor din cîmp. Deoparte stau sticle pîntecoase, găleţi de muls fără fund, oale de noapte, oale

pentru supă. Şi, printre toate rezervele astea, surprinzător de sprinten, Eduard Amsel. Transpiră, calcă desculţ pe scaieţii de pe mal, dar nu-i ia în seamă, geme, mormăie, chicoteşte puţin, înfige un arac, trînteşte de-a curmezişul o scîndură de acoperiş, mai aruncă după aceea şi nişte sîrmă – el nu leagă lucrurile între ele, ci le aruncă unele peste altele şi toate ţin ca prin minune –, pune o draperie maro-roşcată, cu fir argintiu, să urce de trei ori şi jumătate în jurul aracului, iar pe scîndură îngăduie unor mănunchiuri de paie împîslite să devină un cap deasupra unui butoiaş de muştar, alege o beretă, schimbă bereta de student cu o pălărie de *quaker*, răscoleşte omida de acoperăminte pentru cap şi, totodată, muştele colorate de pe ţărm, pentru o clipă e cît pe ce să dea cîştig de cauză unei bonete de noapte şi în cele din urmă îi confirmă funcţia de pe creştet unui capişon de cafetieră, căruia ultima inundaţie îi dăduse o formă mai rigidă. Îşi dă seama la vreme că întregului îi mai lipseşte o vestă şi anume o vestă lucioasă la spate, alege dintre zdrenţe şi cîrpe mucegăite şi, mai mult peste umăr, fără să se uite cu adevărat, aruncă o vestă pe creatura de sub capişonul de cafetieră. Deja plantează în stînga o scăriţă istovită şi în dreapta, puşi în cruce, doi pari cît un stat de om, încrucişează o bucată de gard lată cît trei scînduri, răsucind-o într-un arabesc, ocheşte scurt, aruncă nişte dril scorţos şi nimereşte, asezonează totul cu nişte curele care pîrîie, îşi înzestrează figura, înaintaşul grupului său, cu oarecare autoritate militară folosind nişte lînă încîlcită şi, imediat după aceea, încărcat cu ţesături, cu bucăţi de piele agăţate pe el, înfăşurat în funii, purtînd pe cap şapte căciuli şi aclamat de muştele din jur, apare în faţă, într-o parte, la sud-estul şi la tribordul micii sale cete, care devine tot mai mult o grupă de sperietoare de păsări; fiindcă dintre dune, din ovăzul sălbatic de pe ţărm, din pădurea de pini se ridică păsări obişnuite şi – din punct de vedere ornitologic – rare. Cauză şi efect: ele se adună într-un nor sus, deasupra locului unde lucrează Eduard Amsel. Îşi scriu spaima cu litere păsăreşti tot mai strînse, mai abrupte şi mai încurcate. Textul acesta adăposteşte în el rădăcina *craa*, stimulează ramura porumbeilor de pădure cu *mah-ru-cruu* şi, cînd se încheie, se încheie cu *pii*, dar are ca ferment şi o mulţime de *uibiu*, mult

oekk, *re-eac* de rață sălbatică și mugetul de bivol al bîtlanilor de stuf. Nu există spaimă care, stimulată de producția lui Amsel, să nu-și găsească expresia. Dar cine își face turul pe crestele dunelor, unde se prelinge nisipul, asigurînd tihna necesară muncii sperietoare-de-păsări a prietenului său?

Pumnii aceștia sînt ai lui Walter Matern. Are șapte ani și privirile-i cenușii scrutează marea ca și cum ar fi a lui. Tînăra cățea Senta latră la valurile slabe ale Mării Baltice. Perkun nu mai există. L-a luat una dintre numeroasele boli cîinești. Perkun a zămislit-o pe Senta. Senta, din neamul lui Perkun, îl va făta pe Harras. Harras, din neamul lui Perkun, îl va zămisli pe Prinz. Prinz, din neamul lui Perkun Senta Harras – unde, chiar la început, latră lupoaica lituaniană –, va face istorie... dar deocamdată Senta latră la Marea Baltică cea domoală. Însă el stă desculț în nisip. Prin propria-i voință și din cauza unei vibrații ușoare, care coboară de la genunchi spre tălpi, se poate cufunda tot mai adînc și mai adînc în dună. Nisipul îi va ajunge îndată la pantalonii de catifea reiată, suflecați și scorțoși de la apa mării; dar acum Walter Matern țîșnește din nisip, împrăștie nisip în vînt, dispare de pe dună, Senta dispare și ea de lîngă valurile domoale, probabil că au adulmecat amîndoi ceva, se reped amîndoi – el cafeniu și verde, în catifea reiată și lînă, ea neagră și alungită – peste creasta următoarei dune, în ovăzul sălbatic, apoi apar iarăși într-alt loc, oarecum plictisiți, timp în care marea cea fără vlagă a plesnit țărmul de șase ori. Nu fusese nimic. Gogoașe de aer, zeamă de vînt. Nici măcar un iepure.

Dar sus, pe un albastru de halat de spălătorie, unde niște nori vin înotînd dinspre golful Putzig spre Haff, toți cam de aceeași mărime, păsările nu mai încetează să confirme strident răgușit că sperietorile lui Amsel, aproape terminate, sînt niște sperietori terminate.

A treisprezecea tură de dimineață

La sfîrşitul anului la mină a fost o linişte demnă de recunoştinţă. Sub supravegherea maistrului Wernicke, ucenicii au lansat din turnul de extracţie cîteva rachete frumuşele, care au reprodus însemnul firmei noastre, bine-cunoscuta pasăre. Din păcate, pătura de nori era prea jos pentru ca farmecul să fie desăvîrşit.

Făcutul figurilor: jocul ăsta între dune, pe coama digului sau în mijlocul unui luminiş plin cu afine din pădure, a mai căpătat un înţeles într-o seară – feribotul îşi încetase deja cursele –, cînd podarul Kriwe i-a condus la marginea pădurii pe primarul de la Schiewenhorst şi pe fetiţa lui, îmbrăcată în carouri albe şi roşii. Acolo Eduard Amsel, păzit necontenit de prietenul său Walter Matern şi de căţeaua Senta, înşirase în faţa dunelor împădurite, care începeau abrupt, şase sau şapte produse de-ale lui, fără să le fi aliniat milităreşte.

Soarele se lăsa în jos peste Schiewenhorst. Prietenii aruncau umbre prelungi. Dacă umbra lui Amsel a rămas totuşi mai plină, era, poate, fiindcă soarele, care se tot lăsa în jos, dovedea cît de gras era puştanul; mai tîrziu se va îngrăşa şi mai mult.

Nici unul dintre ei nu s-a mişcat cînd au ajuns acolo, însoţiţi de trei umbre, Kriwe cel strîmb, cu faţa ca o bucată de piele, şi ţăranul invalid Lau, care-şi trăgea fiica după el. Senta a devenit atentă şi a mîrîit scurt. Cu priviri goale – rezultatul a numeroase exerciţii –, cei doi se uitau de pe creasta dunei, peste sperietorile înşirate şi peste pajiştea în pantă în care sălăşluiau cîrtiţe, spre moara Maternilor. Era cu proţap, pusă pe-o capră, înălţată în vînt de un deluşor, însă nu mergea.

Dar cine se afla la piciorul dealului, ţinînd în dreapta un sac frînt peste umăr? Morarul cel alb, Matern, stătea sub sac. Nemişcat şi el, ca aripile morii, ca şi cei doi de pe creasta dunei, ca Senta, chiar dacă din alte motive. Kriwe a întins încet braţul stîng, cu degete noduroase, maronii ca pielea tăbăcită. Hedwig Lau, îmbrăcată cu haine de duminică şi în zilele de lucru, scormonea nisipul cu vîrful pantofului de lac cu cataramă. Arătătorul lui Kriwe era îndreptat spre expoziţia lui Amsel: „Ei, frate. Iaca, despre astea-ţi ziceam". Şi degetul lui se plimba atent de la o sperietoare la alta. Capul aproape octogonal al ţăranului Lau urmărea cu mişcări sacadate degetul de piele şi, pînă la sfîrşitul prezentării – şapte sperietori erau –, a rămas în urmă cu două.

„Face băiatu' nişte sperietori, măi frate, de nu-ţi mai stă o pasăre pe loc."

Fiindcă pantoful de lac cu cataramă scormonea nisipul, mişcarea se transmitea tivului de la rochie şi panglicilor de la cozi, făcute din acelaşi material. Ţăranul Lau s-a scărpinat în cap pe sub căciulă şi a trecut din nou în revistă, de data asta cu o încetineală solemnă şi în ordine inversă, cele şapte sperietori. Amsel şi Walter Matern şedeau pe creasta dunei, legănîndu-şi picioarele în ritmuri diferite, cu privirile prinse în aripile nemişcate ale morii. Guma de la ciorapii trei sferturi sugruma pulpele grăsune ale lui Amsel: carnea rozalie era bulbucată ca la păpuşi. Nemişcat rămînea morarul cel alb la piciorul dealului. Umărul lui drept frîngea sacul de o sută de livre. Morarul putea fi văzut; dar el era în cu totul altă parte. „Aş putea, frate, dacă vrei, să-l întreb pe puştan cît poa' să coste aşa o sperietoare, dacă o fi costînd ceva." Nimeni nu e în stare să încuviinţeze din cap aşa de încet cum a făcut-o ţăranul Erich Lau, primarul satului. Pentru fata lui era mereu duminică. Senta, cu capul pieziş, urmărea sau anticipa adesea toate mişcările, întrucît căţeaua era prea tînără ca să n-o ia înaintea semnelor făcute fără grabă. Cînd fusese botezat Amsel şi păsările dăduseră un prim semnal, Hedwig Lau încă înota în lichid amniotic. Nisipul marin dăunează pantofilor de lac cu cataramă. Kriwe, în încălţări de lemn, s-a întors pe jumătate spre creasta dunei şi a scuipat într-o parte o zeamă cafenie, care s-a rotunjit în nisip ca o bilă: „Hei, băiete, e

cineva care vrea să știe cît poa' să coste așa o sperietoare pentru grădină, dacă o fi costînd ceva".

Morarul alb din depărtare, cu sacul frînt pe umăr, n-a scăpat sacul, Hedwig Lau n-a scos din nisip pantoful de lac cu cataramă, în schimb Senta a sărit scurt, stîrnind praful, cînd Eduard Amsel și-a dat drumul de pe creasta dunei. S-a rostogolit de două ori. Imediat, cu elanul celor două rostogoliri, a ajuns între cei doi bărbați îmbrăcați cu jachete de lînă și chiar în fața pantofului scormonitor, cu cataramă, al Hedwigei Lau.

Atunci morarul alb din depărtare a început să urce pas cu pas dealul morii. Pantoful de lac cu cataramă nu mai scormonea și un chicotit uscat ca pesmetul a început să clatine rochia în carouri albe și roșii și panglicile în carouri albe și roșii de la cozi. Avea să se înfăptuiască o cumpărare. Amsel își îndreptă degetul mare cu vîrful în jos, spre pantofii de lac. Țăranul Lau scutură ferm din cap, dînd de înțeles că pantofii nu erau de vînzare sau că deocamdată îi elimina din tranzacție. Oferta de troc a fost înlocuită de clinchetul monedelor. În timp ce Amsel și Kriwe, mai puțin primarul Erich Lau, tot socoteau, strîngînd și ridicînd degete, Walter Matern continua să șadă pe creasta dunei și, dacă te luai după zgomotul pe care îl scoteau dinții lui, avea obiecții față de o tranzacție pe care mai tîrziu a numit-o „învîrteală".

Kriwe și Eduard Amsel s-au înțeles mai repede decît putea să încuviințeze din cap țăranul Lau. Fiica scormonea iarăși cu pantoful. O sperietoare făcea cincizeci de pfenigi. Morarul dispăruse. Moara măcina. Senta, la picior. Pentru trei sperietori Amsel cerea un gulden. În plus, dar nu fără motiv, fiindcă voia să-și extindă afacerea, el pretindea și cîte trei haine vechi de fiecare sperietoare și, pe deasupra, pantofii de lac cu catarame ai Hedwigei Lau de îndată ce puteau fi socotiți uzați.

O, tu, zi cumpătată și solemnă, cînd se încheie pentru întîia oară o afacere! Primarul ceru ca în dimineața următoare cele trei sperietori să fie aduse peste rîu, la Schiewenhorst, și să fie plantate în grîul lui, dincolo de linia de cale ferată. Pentru că Lau, ca mulți alți țărani de pe Werder, cultiva grîu Epp sau grîu de Kujavia, două soiuri cu spice fără mustață – așadar, o pradă ușoară pentru păsări –, sperietorilor li se

dădea din plin prilejul să arate de ce erau în stare. Cu capișoanele lor de cafetiere, coifurile din mănunchiuri de paie și curelele încrucișate, ele puteau să treacă drept ultimii trei grenadieri ai regimentului unu din Garda Imperială după bătălia de la Torgau[1], care, după spusele lui Schlieffen[2], fusese una nimicitoare. Încă de pe atunci Amsel lăsa să prindă contur preferința lui pentru exactitatea prusacă. Oricum, cele trei figuri și-au făcut efectul: o liniște de mormînt s-a lăsat în grîul de vară, dat în copt, deasupra lanului odinioară prădat din zbor și cu mare zarvă.

Vestea s-a răspîndit. Curînd au venit țărani de pe ambele maluri, din Junkeracker și Pasewark, din Einlage și Schnakenburg și de departe, din mijlocul ținutului Werder: din Jungfer, Scharpau și Ladekopp. Kriwe era intermediarul; dar deocamdată Amsel n-a ridicat prețurile și, după ce Walter Matern îl mustrase, n-a mai acceptat decît o comandă din două și apoi una din trei. Își spunea – și o repeta tuturor clienților – că nu voia o treabă de mîntuială și că putea să facă doar o sperietoare pe zi, cel mult două. Refuza orice ajutor. Numai Walter Matern avea voie să-l ajute, aducîndu-i material brut de pe cele două maluri ale rîului și continuînd să păzească artistul și opera sa cu cei doi pumni ai lui și cu un cîine negru.

Brauxel ar putea să mai spună că în curînd Amsel a avut mijloacele necesare ca să închirieze pe o sumă mică hambarul lui Folchert, dărăpănat, dar care putea fi încuiat. În adăpostul ăsta de lemn – despre care se zicea că ar fi un loc de prost renume, deoarece cu oarecîtva timp în urmă un oareșicine se spînzurase de oareșicare grindă și din oareșice motive –, așadar, sub acest acoperiș, care ar fi inspirat orice artist, era depozitat tot ce urma să capete viață ca sperietoare sub mîinile lui Amsel. Pe vreme ploioasă hambarul devenea atelier. Se lucra acolo după toate regulile breslei, fiindcă Amsel își

1. Ultima mare bătălie din timpul Războiului de Șapte Ani, purtată în 3 noiembrie 1760.
2. Alfred, conte de Schlieffen (1833-1913), șef de stat-major și creator al așa-numitului „plan Schlieffen“ al operațiunilor germane în caz de război.

folosea capitalul şi cumpărase din prăvălia mamei lui, la preţul de vînzare, ciocane, două ferăstraie, burghie, cleşti, dălţi şi acel briceag cu trei lame, un dorn, un sfredel şi un ferăstrău mic. Pe care i l-a dăruit lui Walter Matern. Şi, doi ani mai tîrziu, cînd n-a găsit nici o piatră pe coama digului de la Nickelswalde, Walter Matern l-a aruncat în loc de piatră în Vistula umflată. Am auzit despre asta.

A paisprezecea tură de dimineață

Domnii ar trebui să ia ca exemplu jurnalul lui Amsel și să țină socotelile cum se cuvine. De cîte ori le-a descris Brauchsel celor doi coautori modul de lucru? Două călătorii pe cheltuiala firmei ne-au adus laolaltă și o vreme, cînd domnii n-au dus lipsă de nimic, au avut prilejul să-și facă notițe și să pună la punct un plan de lucru, precum și niște scheme. În loc de asta, se îngrămădesc întrebările: „Cînd trebuie să fie gata manuscrisul? O pagină de manuscris trebuie să aibă treizeci sau treizeci și patru de rînduri? Sînteți într-adevăr de acord cu forma epistolară sau să aleg mai bine o formă modernă, să zicem noua școală franceză? E de ajuns dacă descriu Strießbach-ul ca pe un pîrîiaș între Hochstrieß și Leegstrieß? Sau trebuie să fie pomenite și împrejurările istorice, cum ar fi conflictul de frontieră dintre orașul Danzig și mănăstirea cisterciană Oliva? Sau scrisoarea de confirmare de la o mie două sute treizeci și cinci a ducelui Svantopolk, nepotul lui Subislav I, cel care a fondat mănăstirea? Acolo Strießbach este pomenit în legătură cu lacul Saspe: *«Lacum Saspi usque in rivulum Strieza...»* Sau documentul de confirmare al lui Mestwin al II-lea din anul o mie două sute optzeci și doi, în care pîrîul de frontieră Strieß e descris după cum urmează: *«Praefatum rivulum Striesz usque in Vislam...»*? Sau scrisoarea din o mie două sute nouăzeci și unu, care confirmă toate proprietățile mănăstirilor Oliva și Sarnowitz? Acolo Strießbach e scris o dată *«Stricze»* și în alt loc se spune: *«...prefatum fluuium Strycze cum utroquelittore a lacu Colpin unde scaturit descendendo in Wisla...»*“ Celălalt coautor nu face nici el economie de întrebări și toate scrisorile îi sînt presărate cu dorința de a primi un avans: „Dacă îmi este îngăduit să

amintesc că s-a convenit verbal: fiecare coautor primeşte la începutul lucrului la manuscris..." Domnul actor n-are decît să-şi primească avansul. Însă jurnalul lui Amsel, dacă nu în original, măcar ca fotocopie, să le şi fie sfînt domnilor.

Probabil că jurnalul de bord l-a inspirat. Pe toate vapoarele, chiar şi pe un feribot, trebuie să se ţină unul. Kriwe: o bucată de piele crăpată, uscată, cu ochii de-un cenuşiu de martie, fără gene şi cu uitătura puţin saşie, care totuşi îi îngăduia să ducă feribotul cu aburi pieziş împotriva curentului, adică tot saşiu, de la un debarcader la altul. Căruţe, vînzătoare de peşte cu coşurile lor pentru cambule, pastorul, copiii de şcoală, călători în trecere, comercianţi cu valize de eşantioane, vagoanele de persoane şi de marfă ale micului tren de pe Werder, vite de abator şi de prăsilă, alaiuri de nuntă şi înmormîntări cu sicriu şi coroane, pe toate le trecea Kriwe pieziş peste rîu şi înregistra toate evenimentele în jurnalul de bord. Un bănuţ nu puteai să strecori între ponton şi prora învelită în tablă, atît de strîns şi de lin ştia să acosteze Kriwe. În plus, pentru prietenii Walter Matern şi Eduard Amsel el a rămas mult timp un partener comercial de nădejde, care nu pretindea niciodată vreun comision pentru afacerile încheiate, cel mult nişte tutun. Cînd feribotul nu circula, îi ducea pe cei doi în locuri pe care numai Kriwe le ştia. Îl îndemna pe Amsel să studieze ce putea fi înspăimîntător la o salcie; toate teoriile despre artă ale lui Kriwe şi Amsel, care mai tîrziu şi-au găsit locul în jurnal, duceau mereu la „Modelele trebuie luate, de preferinţă, din natură".

Peste ani, sub numele de Haseloff, Amsel a dezvoltat afirmaţia în acelaşi jurnal: „Tot ce poate fi împăiat face parte din natură: păpuşa, de pildă".

Dar salcia găunoasă la care i-a dus Kriwe pe prieteni îşi clătina crengile şi încă nu era împăiată. Moara, turtită în fundal, măcina. Ultimul decovil intra încet în curbă, sunînd mai repede decît mergea. Untul se topea. Laptele se acrea. Patru picioare desculţe, două cizme date cu untură de peşte. Mai întîi iarbă şi urzici, apoi trifoi. Două garduri sărite prin trei îngrădituri deschise, apoi încă un gard. De-o parte şi de alta a pîrîului sălciile făceau un pas înainte, un pas înapoi, se răsuceau, aveau şolduri, burice, şi o salcie – deoarece chiar

și printre sălcii există acea unică salcie – era găunoasă găunoasă găunoasă, pînă cînd a umplut-o Amsel, trei zile mai tîrziu: grăsun prietenos, stă ghemuit pe călcîie și studiază interiorul unei sălcii, fiindcă Kriwe a zis... Și de acolo, dinăuntrul salciei în care stă ghemuit și curios, el cercetează atent sălciile din stînga și din dreapta pîrîului; mai ales pe una o socotește Amsel bună de model, una cu trei capete, care își ține un picior pe uscat, iar pe celălalt și-l răcorește în apă, fiindcă pe vremuri uriașul Miligedo, cel cu măciuca de plumb, a călcat-o pe piciorul ei de salcie. Și ea stă nemișcată, chiar dacă pare că vrea s-o ia din loc, mai ales că acum ceața vine tîrîș peste pajiște dinspre rîu – e foarte devreme, mai e un secol pînă la începerea școlii – și devorează trupurile sălciilor de lîngă pîrîu. Curînd doar capul-cu-trei-capete al celei care servește ca model va mai pluti pe deasupra ceții, purtînd dialoguri.

Atunci Amsel își părăsește adăpostul, dar nu vrea să se ducă acasă la mama lui, care își examinează registrele pe față și pe dos și socotește totul încă o dată, prin somn; acum vrea să fie martor la ceasul alăptării, despre care vorbea Kriwe. Și Walter Matern vrea. Senta nu e cu ei, căci Kriwe a zis: „Flăcăiași, ia nu luați dulăul cu voi, că s-ar putea să scheaune și să se sperie cînd o să-nceapă".

Așadar, fără. Între cei doi e o gaură cu patru picioare și coadă. Se furișează desculți pe pajiștea cenușie, privesc în urmă prin ceața tulbure, dau să fluiere, „Aici! La picior! La picior!", dar nu scot nici un sunet, căci Kriwe a zis... Monumente în fața lor: vaci într-o zeamă pîlpîitoare. Aproape de vaci, chiar între inul lui Beister și sălciile de pe cele două maluri ale pîrîului, stau întinși în rouă și așteaptă. Dinspre pădure încoace, cenușiul digurilor e în trepte. Deasupra aburului și peste plopii șoselei care duce la Pasewark, Steegen, Stutthof, se încrucișează aripile morii cu proțap a Maternilor. Un decupaj plat, făcut cu ferăstrăul. Nici un morar nu face din grîu făină atît de devreme. Deocamdată nici un cocoș, dar curînd. Fantomatici și aduși mai aproape, cei nouă pini de țărm de pe duna cea mare, încovoiați la fel, după vînt, de la nord-vest spre sud-est. Broscoi – sau, poate, boi? –, niște broscani sau boi care mugesc. Broaște mai zvelte își spun

rugăciunile. Țînțari, toți în același registru. Ceva, dar nu un nagîț, cheamă sau își anunță prezența. Tot nici un cocoș. Vacile respiră, insule în abur. Inima lui Amsel gonește pe un acoperiș de tablă. Inima lui Walter Matern forțează o ușă, lovind-o cu piciorul. O vacă mugește cald. Celelalte vaci răspîndesc aer căldicel din burțile lor. Ce zgomot în ceață: inimi pe tablă, lovind uși, cine cheamă pe cine, nouă vaci, broscoi boi țînțari... Și, deodată – pentru că nu s-a dat nici un semnal –, liniște. Broaștele, duse, broscanii boii țînțarii, duși, nimic nu cheamă n-aude nu răspunde nimănui, vacile se culcă, iar Amsel și prietenul – aproape că le-au stat inimile – își cufundă urechea în rouă, în trifoi: vin! Un tîrșîit dinspre pîrîu. Așa suspină cîrpele de șters, dar ordonat și fără să se întețească: pluf pluf pșș – pluf pluf pșș. Să fie strigoi de spînzurați? Călugărițe fără capete? *Gakkos*[1] duhuri ale pădurii spiriduși? Umblă careva pe-acolo? *Balderle aschmatei beng*[2]? Cavalerul Peege Peegood? Incendiatorul Bobrowski și camaradul lui, Materna, de la care pornesc toate? Fiica cea mică a lui Kynstute, pe care o chema Tulla? ...Iată-le cum lucesc dintr-odată: pline de țărînă, bogate în mîl, unsprezece cincisprezece șaptesprezece anghile de rîu vor să se scalde în rouă, acum e ceasul lor, se tîrăsc strecoară reped peste trifoi și se preling spre. Trifoiul rămîne culcat la pămînt sub urma lor cleioasă. Gîtlejurile broscoilor boilor țînțarilor tot încremenite sînt. Broaștele zvelte se abțin. Pentru că nimic nu cheamă, nimic nu răspunde. Cald zac vacile pe partea alb-neagră. Ugerele se fălesc, pale gălbui doldora de dimineață: nouă vaci, treizeci și șase de țîțe, optsprezece anghile. Ele nimeresc locul, apucă strîns, lungesc negru-cafeniu țîțe cu pete roz: supt sorbit zgomotos plescăit sete. La început anghilele tremură. Cine cui îi face plăcere? Apoi, una după alta, vacile își lasă capetele îngreunate să cadă în trifoi. Laptele curge. Anghilele se umflă. Broscoii mugesc din nou. Țînțarii se pornesc. Broaștele ușoare. Tot nu-i nici un cocoș, dar Walter Matern are glasul îngroșat. Ar vrea să se ducă acolo și să prindă cu mîna. Ușor ar fi, o joacă de copil. Dar Amsel nu

1. Țigani nomazi.
2. Cuvinte cu sens necunoscut, folosite în vrăjile țigănești.

vrea, are altceva în minte şi deja face un proiect. Anghilele se întorc la pîrîu. Vacile oftează. Primul cocoş. Moara se învîrte încet. Decovilul dă semnalul la curbă. Amsel hotărăşte să construiască o nouă sperietoare.

Şi ea a căpătat formă: s-a făcut rost de o beşică de porc pe nimic, fiindcă la Likfett se înjunghiase unul. Ea a devenit ugerul doldora. Pieile afumate ale unor anghile adevărate au fost umplute cu paie şi sîrmă răsucită, cusute şi prinse de beşica de porc – invers, astfel încît anghilele, asemănătoare unor şuviţe groase de păr, şerpuiau prin aer stînd în cap, pe uger. Aşa a fost înălţat capul de Meduză pe două furci deasupra grîului lui Karweise.

Şi, exact aşa cum cumpărase Karweise sperietoarea – mai tîrziu peste cele două furci i s-a pus drept mantie pielea găurită a unei vaci moarte –, şi-a desenat şi Amsel în jurnal noua sperietoare, întîi ca proiect – fără mantie şi mai impunătoare –, apoi ca produs finit, cu pielea aceea flendurită.

A cincisprezecea tură de dimineață

Domnul actor face probleme! În vreme ce Brauxel și tînărul scriu zi de zi – unul despre jurnalul lui Amsel, celălalt despre și pentru verișoara lui –, el s-a pricopsit la începutul anului cu o gripă ușoară. E nevoit să întrerupă, nu are parte de îngrijirea potrivită, dintotdeauna a fost predispus la boală în anotimpul ăsta, roagă încă o dată să-i fie îngăduit să amintească de avansul promis. A fost trimis deja, domnule actor! Intrați în carantină, domnule actor, va fi de folos manuscrisului dumneavoastră. O, tu, plăcere austeră de-a avea voie să fii harnic: a existat un jurnal în care, cu minunate litere Sütterlin[1], de curînd învățate, Amsel scria tot ce cheltuise la confecționarea sperietorilor pentru grădini și cîmp. Beșica de porc nu l-a costat nimic. De pielea de vacă, imposibil de folosit la altceva, i-a făcut rost Kriwe, pentru două batoane de tutun de mestecat.

O, sold, frumos și rotund cuvînt: a existat un jurnal unde Amsel înregistra cu cifre pîntecoase și ascuțite tot ce încasase din vînzarea diferitelor sperietori pentru grădini și cîmp – anghilele de pe uger i-au adus un gulden întreg.

Eduard Amsel a ținut acest jurnal vreo doi ani, a tras linii verticale și orizontale, a caligrafiat Sütterlin ascuțit, Sütterlin buclat, le-a adăugat cîtorva sperietori schițe de construcție și studii de culoare, a imortalizat ulterior aproape toate sperietorile pe care le vînduse și a pus note, cu cerneală roșie, pentru el și produsele lui. Mai tîrziu, cînd era la liceu, a rătăcit caietelul îndoit în mai multe locuri și învelit în pînză

1. Tip de caligrafie creat de graficianul german Ludwig Sütterlin (1865-1917) și utilizat cu precădere în perioada interbelică.

cerată fărîmicioasă şi, peste ani de zile, cînd a trebuit să părăsească în grabă oraşul şi să ajungă la Vistula, ca să-şi îngroape mama, l-a găsit într-o ladă folosită drept banchetă. Printre lucrurile rămase de la tatăl lui, printre cărţi despre bătăliile şi eroii Prusiei, sub cartea cea groasă a lui Otto Weininger, se afla jurnalul şi mai avea cel puţin douăsprezece file goale, pe care, sub numele Haseloff şi Gură-de-aur, Amsel le-a umplut mai tîrziu cu tot felul de cugetări, la intervale neregulate, separate de ani de tăcere.

Brauxel, ale cărui registre sînt ţinute de un procurist şi şapte funcţionari, deţine azi înduioşătorul caieţel îmbrăcat în fragmente de pînză cerată. Să nu se creadă că foloseşte fragilul original ca sprijin al memoriei! El se află în seif, laolaltă cu contractele, hîrtiile de valoare, licenţele şi secretele întreprinderii în formă definitivă, în vreme ce o fotocopie a jurnalului, pusă între scrumiera împănată cu mucuri şi cana cu cafeaua călduţă de dimineaţă, serveşte drept material de lucru.

Prima pagină a caietului e acoperită de cuvintele mai mult pictate decît scrise „Sperietori făcute şi vîndute de Eduard Heinrich Amsel".

Dedesubt, ca un fel de motto, cu litere mai mici şi fără dată: „Început de Paşti, pentru că nimic nu trebuie uitat. Aşa a zis de curînd Kriwe". Acum Brauksel e de părere că nu prea are rost să reproducă în manuscris graiul comun de pe Werder, folosit de şcolarul de opt ani Eduard Amsel; farmecul acestei limbi care în scurt timp va pieri, odată cu asociaţiile refugiaţilor, fiind, aşadar, utilă ştiinţei doar ca limbă moartă, ca latina, de pildă, s-ar putea folosi pe parcursul scrierii, eventual în vorbirea directă. Doar atunci cînd Amsel, prietenul său, Walter, Kriwe sau bunica Matern deschid gura ca pe Werder, ar trebui să scrie şi Brauchsel în graiul acela. Totuşi, fiindcă, după părerea lui, valoarea caietului nu trebuie căutată în ortografia cutezătoare a şcolarului, ci mai curînd în strădaniile timpurii şi ambiţioase întru evoluţia sperietorii, atunci cînd se citează jurnalul, stilul de elev de ţară al lui Eduard poate fi reprodus doar stilizat, adică pe jumătate autentic, pe jumătate artificial, cam aşa: „Az după muls 1 gulden mai mult pe sperietoarea de stă p-un picior şi-l ţine pe ălălalt într-o parte ş-a luat-o Wilhelm Ledwormer. Dat şi o cască de ulan ş-o bucată de căptuşeală care-o fost odată capră".

Mai multă precizie se găseşte în încercarea lui Brauksel de a realiza descrierea schiţelor însoţitoare: cu felurite creioane colorate, cafeniu cinabru violet verde-vegetal albastru-de-Prusia, care însă nu-şi arată niciunde forţa cromatică prin linii nete, ci, suprapunîndu-se, sînt nevoite să redea fragilitatea hainelor uzate, a fost înfăţişată sperietoarea „...de stă p-un picior şi-l ţine pe ălălalt într-o parte...“, însă ulterior şi nu ca studiu preliminar. Lîngă desenul făcut cu creioane colorate, te surprinde schiţa de construcţie propriu-zisă, executată din cîteva linii negre, proaspătă şi-n ziua de azi: poziţia „...de stă p-un picior...“ e sugerată de o scară uşor înclinată în faţă, căreia îi lipsesc două stinghii, iar poziţia „...şi-l ţine pe ălălalt într-o parte...“ poate fi doar acea bară care, într-un unghi de patruzeci şi şapte de grade, încearcă o postură, depărtîndu-se de pe la mijlocul scării spre stînga, ca la dans, în vreme ce scara tinde uşor spre dreapta. În special schiţa de construcţie, dar şi desenul ulterior, făcut cu creioane colorate, redă imaginea unui dansator pe care adastă strălucirea tîrzie a unei uniforme purtate cîndva de muschetarii din regimentul de infanterie al prinţului de Anhalt-Dessau[1] în timpul bătăliei de la Liegnitz[2]. Pe scurt: jurnalul lui Amsel mişună de sperietori în uniformă. Iată un grenadier din cel de-al treilea batalion de gardă luînd cu asalt cimitirul din Leuthen[3], Sărmanul din Toggenburg[4] în regimentul de infanterie von Itzenplitz[5], un husar de-al lui Belling[6] capitulează

1. Moritz, prinţ de Anhalt-Dessau (1712-1760), feldmareşal în armata Prusiei.
2. Bătălie din timpul Războiului de Şapte Ani, încheiată cu victoria Prusiei, sub conducerea lui Friedrich cel Mare, asupra Austriei (1 august 1760).
3. Bătălia de la Leuthen, Silezia (5 decembrie 1757), încheiată cu victoria Prusiei asupra Austriei.
4. Ulrich Bräker (1735-1798), scriitor elveţian, participant fără voie la Războiul de Şapte Ani în armata Prusiei, cunoscut şi sub numele de „Sărmanul din Toggenburg“, după titlul uneia dintre scrierile sale.
5. August Friedrich von Itzenplitz (1693-1759), general-locotenent de infanterie în armata Prusiei.
6. Wilhelm Sebastian von Belling (1719-1779), general de husari şi unul dintre cei mai importanţi generali de cavalerie ai lui Friedrich cel Mare.

la Maxen[1], ulani albi-albaştri de-ai lui Natzmer[2] şi dragoni de-ai lui Schorlemer[3] luptă pe jos, un puşcaş, albastru cu căptuşeală roşie, din regimentul baronului de la Motte Fouqué[4] supravieţuieşte – pe scurt, tot ce s-a pus în mişcare timp de şapte ani, dar şi înainte, între Boemia, Saxonia, Silezia şi Pomerania, tot ce a scăpat la Mollwitz[5], şi-a pierdut punga cu tutun la Katholisch-Hennersdorf[6], i-a depus jurămîntul lui Fritz la Pirna[7], a dezertat la Kolin[8] şi a cîştigat repede la Roßbach[9], totul a căpătat viaţă sub mîinile lui Amsel, dar el n-avea de alungat vreo armată imperială pestriţă, ci păsările din delta Vistulei. În vreme ce Seydlitz[10] a fost nevoit să-l urmărească pe Hildburghausen[11] – *„voilà au moins mon martyre est fini*[12]...*"* – pînă la rîul Main, trecînd prin Weimar, Erfurt şi Saalfeld, ţăranii Lickfett, Mommsen, Beister, Folchert şi

1. Lupta de la Maxen (20 noiembrie 1759), încheiată cu înfrîngerea trupelor Prusiei.
2. Georg Christoph von Natzmer (1694-1751), general-maior în armata Prusiei, însărcinat să formeze primul regiment de ulani.
3. Ludwig Wilhelm von Schorlemer (1695-1776), general-locotenent, comandant al regimentului 6 de dragoni din armata Prusiei.
4. Ernst Heinrich August de la Motte Fouqué (1698-1774), general în armata Prusiei.
5. Bătălia de la Mollwitz dintre Prusia şi Austria (10 aprilie 1741), din prima fază a războiului de succesiune din Austria, cîştigat de Prusia sub conducerea proaspătului rege Friedrich cel Mare.
6. Lupta de la Hennersdorf (23 noiembrie 1745), încheiată cu victoria armatei prusace în faţa saxonilor.
7. Asediul de la Pirna, încheiat cu dizolvarea armatei saxone, care, conform termenilor de capitulare, a jurat credinţă Prusiei, dînd astfel semnalul de declanşare a Războiului de Şapte Ani.
8. Bătălia de la Kolin, conflict armat dintre Prusia şi Austria (18 iunie 1757), prima înfrîngere a lui Friedrich cel Mare în Războiul de Şapte Ani, cînd o parte dintre soldaţi au dezertat.
9. Bătălia de la Roßbach (5 noiembrie 1757), în care trupele lui Friedrich cel Mare înving armatele aliate ale Franţei şi Austriei, luptă considerată un exemplu de tactică militară.
10. Friedrich Wilhelm von Seydlitz-Kurzbach (1721-1773), general de cavalerie prusac.
11. Joseph Maria Hollandinus (1702-1787), prinţ şi regent de Saxonia-Hildburghausen şi feldmareşal al Imperiului Austriac.
12. Iată, măcar martiriul meu s-a sfîrşit (în fr., în orig.).

Karweise se declarau mulţumiţi dacă sperietorile trecute în jurnalul lui Amsel scoteau păsările din delta Vistulei, alungîndu-le din grîul Epp fără mustăţi şi trimiţîndu-le în castani, sălcii, anini, plopi şi pini de coastă.

A șaisprezecea tură de dimineață

Își exprimă mulțumirile. La telefon, convorbire cu taxă inversă, firește, șapte minute bune: zice că banii au sosit, se simte iarăși mai bine, gripa a depășit punctul culminant, e deja pe trecute, mîine, cel tîrziu poimîine, are de gînd să se așeze din nou la mașina de scris; cum a mai zis, se vede nevoit, din păcate, să scrie direct la mașină, pentru că nu se simte în stare să-și citească propriul scris, dar spune că în timpul accesului de gripă i-ar fi venit niște idei excelente... Ca și cum ideile încolțite la febră ar mai putea fi valabile la o temperatură normală. Domnul actor nu prea pune preț pe contabilitatea dublă, chiar dacă Brauxel, după ani întregi de bilanțuri calculate în detaliu, l-a ajutat să obțină un sold bine pus la punct.

Se prea poate ca Eduard Amsel să-și fi însușit obiceiul de a ține socoteli nu numai din jurnalul de bord al lui Kriwe, ci și trăgînd bine cu ochiul la mama lui, care suspina pînă la ceasuri tîrzii desupra registrelor; probabil că o ajuta să pună în ordine, să claseze, să mai calculeze o dată.

În ciuda greutăților economice din anii de după război, Lottchen Amsel, născută Tiede, a știut cum să țină în viață firma A. Amsel, ba chiar să-i transforme și să-i lărgească domeniul de activitate, ceea ce răposatul Amsel n-ar fi îndrăznit niciodată în timpul războiului. Ea a început să facă negoț cu niște cutere noi, de la șantierul Klawitter, sau cu unele mai vechi, pe care le dădea la recondiționat la Strohdeich, cu motoare exterioare. Vindea cuterele sau le închiria – era mai profitabil – pescarilor tineri care abia se însuraseră.

Dacă Eduard era destul de cuviincios ca să nu-și înfățișeze vreodată mama în chip de sperietoare – nici măcar pe

departe –, obiceiurile negustoreşti i le-a copiat fără reţineri cam de prin al optulea an de viaţă: dacă ea dădea cu împrumut cutere pescăreşti, el dădea sperietori deosebit de trainice, făcute special să fie împrumutate. Mai multe pagini din jurnal arată de cîte ori şi cui i-au fost împrumutate sperietori. Într-o rubrică verticală Brauxel socoteşte cît a cîştigat Amsel de pe urma sperierii: o sumă frumuşică. Aici poate fi pomenită doar o singură sperietoare din cele de împrumutat, pentru care taxa nu era prea mare, dar care a influenţat decisiv acţiunea poveştii noastre şi, în consecinţă, şi evoluţia sperietorilor.

După deja pomenitul studiu asupra sălciilor de la pîrîu, după ce Amsel construise şi vînduse o sperietoare pentru care folosise motivul „Anghile sugînd lapte", a luat fiinţă un model făcut după măsurile unei salcii cu trei capete, pe de-o parte, şi după bunica Matern vînturînd lingura şi scrîşnind din dinţi, pe de altă parte, model înregistrat şi el în jurnalul lui Amsel; dar schiţa de construcţie era însoţită de cîteva cuvinte care deosebeau acest produs de toate celelalte: „Trebuie stricată az, fin'că a spus Kriwe c-aduce numa necazuri".

Max Folchert, pe care familia Matern nu-l avea la inimă, împrumutase pe bani de la Amsel sperietoarea jumătate salcie, jumătate bunică şi şi-o pusese în grădina de la şoseaua spre Stutthof, peste drum de grădina de zarzavat a Maternilor, chiar lîngă gard. S-a dovedit curînd că sperietoarea de împrumut nu alunga doar păsările: caii se speriau şi o luau la goană de săreau scîntei. Vacile în drum spre staul se împrăştiau de îndată ce salcia care agita o lingură îşi arunca umbra. Animalelor buimăcite li s-a alăturat biata Lorchen cea cu părul creţ, care în fiecare zi avea de suferit din cauza adevăratei bunici fluturătoare-de-lingură. Acum era speriată de încă o bunică, una care, pe lîngă toate celelalte, avea şi trei capete şi arăta ca o salcie; era atît de încolţită, încît a început să umble aiurea, ca vîntul, înnebunită de-a binelea, pe cîmp şi prin pădurea de pe ţărm, pe dune şi diguri, prin casă şi grădină, şi o dată a fost cît pe ce să nimerească în aripile morii Matern, care se învîrteau, dacă n-ar fi apucat s-o tragă de şorţ morarul Matern, fratele lui Lorchen. La sfatul lui Kriwe şi împotriva voinţei bătrînului Folchert, care după

aceea a cerut imediat să i se înapoieze o parte din taxa de împrumut, Walter Matern şi Eduard Amsel au trebuit să distrugă sperietoarea peste noapte. Aşadar, un artist a fost nevoit să priceapă pentru prima oară că operele sale, cînd erau inspirate cu destulă intensitate din natură, nu aveau putere doar asupra păsărilor de pe cer, ci puteau să le tulbure pasul măsurat al vieţii săteşti şi cailor, şi vacilor, şi, de asemenea, bietei Lorchen, cu alte cuvinte, oamenilor. Acestei înţelegeri Amsel i-a sacrificat una dintre cele mai reuşite sperietori ale sale, iar după aceea n-a mai luat niciodată o salcie ca model, chiar dacă din cînd în cînd, pe ceaţă, mai găsea loc în cîte o salcie găunoasă sau zicea că anghilele setoase, în drumul lor de la pîrîu pînă la vacile culcate, erau remarcabile. Evita cu grijă să mai asocieze oameni şi copaci şi, înfrînîndu-se de bunăvoie, n-a mai ales ca modele decît ţărani de pe Werder, simpli şi inofensivi, dar destul de eficienţi ca sperietori. Deasupra grădinilor de zarzavat şi peste grîu şi secară a pus să plutească oameni de la ţară în chip de grenadieri, puşcaşi, caporali, stegari şi ofiţeri ai regelui Prusiei. Amsel şi-a perfecţionat în linişte sistemul de împrumut şi s-a făcut vinovat de mituire, dar fără consecinţe, cînd a înduplecat un controlor de pe micul tren din Werder, prin daruri bine împachetate, să transporte gratuit în vagoanele de marfă sperietorile de împrumutat – sau istoria Prusiei transformată în ceva util.

A șaptesprezecea tură de dimineață

Actorul protestează. Gripa care stătea să-i treacă nu l-a putut împiedica să studieze cu atenție planurile de lucru ale lui Brauxel, care au fost trimise tuturor coautorilor. Nu-i convine că morarului Matern urmează să i se ridice un monument pe parcursul acestei ture de dimineață. Găsește că lui îi revine acest drept. Brauksel, care își face griji pentru coeziunea colectivului de autori, renunță la imaginea amplă, dar e nevoit să insiste pe ideea reflectării acelei trăsături a morarului care deja își proiectase lumina asupra jurnalului lui Amsel.

Chiar dacă băiatul de opt ani prefera să scotocească cîmpurile de bătălie ale Prusiei, în căutare de uniforme fără stăpîn, exista totuși un model – deja numitul morar Matern – care a fost reprezentat direct, fără adaosuri prusace, cu sacul de făină pe umăr.

Rezultatul a fost o sperietoare strîmbă, pentru că morarul era un om cu totul strîmb. Pentru că purta sacii cu grîu și făină pe umărul drept, umărul ăsta era cu o palmă mai lat, astfel încît oricine îl vedea pe morar din față trebuia să se lupte cu dorința năvalnică de a-i apuca acestuia capul cu amîndouă mîinile și de a i-l pune la loc. Pentru că nu-și dădea la făcut nici halat de lucru, nici haine de duminică pe măsură, tot ce purta ca haină, halat sau palton părea tras într-o parte, făcea crețuri la gît, avea în dreapta o mînecă prea scurtă și cusături mereu crăpate. Ochiul drept îi era tot timpul mijit. Pe aceeași parte a feței, colțul gurii îi era tras în sus chiar și atunci cînd pe umăr nu i se frîngea un sac de o sută de livre. Nasul se lua după gură. În plus – și de aceea este schițat aici acest portret –, urechea dreaptă, strivită și mototolită, îi era lipită de cap, apăsată dintr-o parte, de zeci și zeci de ani, de

mii de livre, în vreme ce – prin comparaţie, dar prin firea lucrurilor – urechea stîngă era mult depărtată. De fapt, privit din faţă, morarul Matern avea numai o ureche, doar că urechea absentă sau detectabilă doar ca relief era mai importantă.

El nu era făcut întru totul – deşi, oricum, mai mult decît biata Lorchen – pentru această lume. Prin sate se zvonea că în copilărie bunica Matern l-ar fi măsurat de prea multe ori cu lingura. Relele cele mai mari erau puse pe seama tîlharului medieval şi incendiatorului Materna, care a sfîrşit împreună cu tovarăşul lui în Stockturm[1]. Menoniţii neciopliţi şi cei de soi îşi făceau cu ochiul, iar Simon Beister, menonitul necioplit şi fără buzunare, o ţinea una şi bună că Maternilor nu li se potrivea catolicismul, mai ales băiatului aceluia care umbla mereu cu grasul de Amsel de dincolo şi scrîşnea din dinţi într-un fel diavolesc-catolic, şi că nu trebuia decît să te uiţi la cîine, mai neagră de-atît nu putea fi nici măcar osînda veşnică. Şi totuşi morarul Matern era mai curînd blînd la fire şi – la fel ca biata Lorchen – n-avea duşmani în nici un sat, în schimb erau mulţi care-l luau în rîs.

Urechea morarului – şi cînd zicem urechea morarului, vorbim întotdeauna de cea dreaptă, lipită de cap, cea strivită de sacul cu făină –, aşadar, urechea morarului e de două ori vrednică să fie pomenită: în primul rînd pentru că Amsel a cutezat s-o omită la o sperietoare ajunsă în jurnal ca schiţă de construcţie şi în al doilea rînd pentru că această ureche de morar era surdă la orice zgomot obişnuit, cum ar fi tusea vorba predica, la cîntecul bisericesc, la talăngile vitelor, la făcutul potcoavelor, la orice lătrat de cîine tril de pasăre ţîrîit de greier, în schimb înţelegea cît se poate de limpede, pînă la murmur, şoaptă şi tăinuială, tot ce se petrecea într-un sac cu grăunţe, într-un sac cu făină. Că era grîu neîmbrăcat sau cu mustăţi, care nu se prea cultiva pe Werder, că era treierat din spice cu ax aţos sau sfărîmicios, că era grîu pentru bere, grîu pentru griş, grîu pentru făină de copt, grîu pentru tăieţei şi amidon, sticlos, semisticlos ori făinos, urechea altminteri surdă a morarului desluşea ce procent de seminţe de borceag, de boabe cu tăciune sau chiar de boabe încolţite se găsea în

1. Închisoarea oraşului Danzig.

fiecare sac. Recunoştea şi soiul, pe nevăzute: Frankenstein galben-pal, multicolor de Kujavia, Probstein roşcat, grîu comun, roşu, care, cultivat pe pămînt argilos, dă marfă bună pentru berării, grîu englezesc cu bob mare şi două soiuri cultivate experimental în Werder: grîu Urtoba, rezistent la ierni siberiene, şi Schliephacke alb, sortimentul numărul cinci.

Urechea altminteri surdă a morarului dovedea un auz şi mai fin cînd era vorba de făină. Dacă de la sacul cu grîu afla, ca martor auricular, cîte gărgăriţe, cu tot cu pupe şi larve, cîte viespi de grîu şi cîte grîngoaşe locuiau în el, cînd îşi lipea urechea de sac, el putea să spună exact cîţi viermi de făină – *Tenebrio molitor* – se aflau într-o sută de livre de făină de grîu. De asemenea – şi asta e într-adevăr uimitor –, mulţumită urechii lui turtite, ştia imediat sau după cîteva minute de fină ascultare cîţi morţi aveau de plîns viermii de făină vii rămaşi în sac, fiindcă, după cum zicea el, nu fără oarecare şiretenie, ţinîndu-şi ochiul drept mijit, colţul drept al gurii tras în sus şi nasul după el, zgomotul făcut de viermii de făină vii trăda cîţi viermi se prăpădiseră.

Babilonienii cultivau grîu cu bobul cît mazărea, zice Herodot; dar poţi să-i dai crezare lui Herodot?

Morarul Anton Matern făcea declaraţii amănunţite cu privire la grîu şi făină; dar era crezut morarul Matern?

Proba s-a făcut în cîrciuma lui Lührmann, între gospodăria lui Folchert şi brînzăria lui Lührmann. Cîrciuma era numai bună pentru probe şi în privinţa asta avea un trecut vizibil. În primul rînd, acolo se putea admira, înfipt în tejgheaua de lemn, un cui de un ţol, despre care se pretindea că ar avea doi ţoli şi pe care, cu ani în urmă, Erich Block, berar din Tiegenhof, îl bătuse cu pumnul, tot de probă, în scîndura groasă şi dintr-o sigură lovitură. În al doilea rînd, tavanul văruit al cîrciumii purta altfel de mărturii: nişte urme de cizme, vreo douăsprezece, dădeau senzaţia inevitabilă că o fiinţă de provenienţă succubă s-ar fi plimbat cu capul în jos pe acel tavan. De fapt a fost pur şi simplu o demonstraţie de forţă: Hermann Karweise l-a azvîrlit de mai multe ori spre tavan pe un reprezentant al societăţii de asigurări împotriva incendiilor, care se îndoia de forţa muşchilor lui Karweise, ţinîndu-l cu capul spre podea şi tălpile spre cer şi prinzîndu-l

de fiecare dată, ca să nu pățească ceva și să poată aprecia apoi cum se distingeau pe tavanul cîrciumii urmele încălțărilor lui de reprezentant, dovezi ale unei probe de forță de pe Werder.

Cînd a fost pus la încercare Anton Matern, nu a fost vorba de forță – morarul părea cam plăpînd –, ci mai curînd de ceva misterios, spiritual. E duminică. Ușa și ferestrele, închise. Vara rămîne afară. Doar patru hîrtii de prins muște amintesc zgomotos și pe felurite voci ce anotimp este. În tejgheaua de lemn, cuiul de-un țol, pe un tavan cenușiu, dat cîndva cu var alb, urmele de încălțări. Obișnuitele fotografii de la concursuri de tir și festivități de premiere de la tir. Pe raft, doar cîteva sticle verzi, cu un conținut distilat din grîu. Mirosurile de tutun, de vacs pentru ghete și de zer se întrec; respirația alcoolizată, care a luat startul încă de sîmbătă, cîștigă la limită. Oamenii vorbesc mestecă pariază. Karweise, Momber și Folchert cel tînăr pun ca miză un butoiaș cu bere tare de Neuteich. Tăcut, cu un păhărel de Kurfürstlicher[1] în față – nimeni de pe aici nu dă pe gît așa ceva, doar orășenii –, morarul Matern pune și el în joc un butoiaș identic. Lührmann, aflat în dosul tejghelei, aduce din spate sacul de douăzeci de livre și stă pregătit cu sita de făină, pentru verificare. Mai întîi, cît morarul cel strîmb se concentrează, săculețul rămîne culcat cu totul pe mîinile lui, apoi el își potrivește perna la urechea turtită. De îndată, fiindcă nimeni nu mai mestecă, nu mai vorbește apăsat, ca prin partea locului, și abia dacă mai respiră careva aburi de tărie, se aud și mai bine hîrtiile de prins muște: ce mai înseamnă cîntecul lebedelor muribunde la teatru pe lîngă cîntarea de rămas-bun a muștelor colorate de la șes!

Lührmann i-a împins morarului sub mîna liberă o tăbliță de ardezie de care e legat un creion. Pe ea stă scris, fiindcă trebuie să se facă un inventar: Unu, larve. Doi, pupe. Trei, viermi. Morarul încă mai ascultă. Muștele zumzăie. Mirosul de zer și cel de vacs pentru ghete domină, pentru că nimeni nu se mai încumetă să răsufle tărie. Iată că mîna stîngace, fiindcă morarul susține ușor sacul cu dreapta, se tîrăște pe

1. Marcă de lichior amărui, digestiv.

tejghea spre tăbliţa de ardezie: după larve, creionul scrîşneşte un şaptesprezece ţeapăn. Douăzeci şi două de pupe, ţiuie el. Pe astea le şterge buretele şi, pe măsură ce pata udă se usucă, se vede tot mai limpede că sînt doar nouăsprezece pupe. Cică în sac ar fi opt viermi vii. Şi, ca supliment – pentru că regulile pariului încheiat nu o cer –, morarul anunţă pe tabla gălăgioasă: „Viermi morţi în sac sînt cinci“. Imediat după aceea respiraţia cu iz de băutură înghite mirosul predominant de vacs şi de zer. Cineva a dat mai încet cîntarea de rămas-bun a muştelor. Lührmann, cel cu sita de făină, capătă importanţă.

Ca s-o scurtăm: numărul de larve pergamentoase, de pupe moi, întărite doar la capete, de larve adulte, numite viermi de făină, corespundea celui prezis. Lipsea doar un vierme dintre cei cinci viermi morţi anunţaţi; probabil că – sau sigur că –, uscat şi fragmentat cum era, reuşise să treacă prin sita de făină.

Aşa şi-a căpătat morarul Anton Matern butoiaşul de bere tare de Neuteich şi le-a făcut celor de faţă, mai ales lui Karweise, Momber şi tînărului Folchert, care puseseră berea ca miză, o profeţie în chip de consolare şi de supliment pentru drumul înapoi acasă. Aşa, în treacăt, în vreme ce-şi punea butoiaşul pe umărul unde stătuse pînă atunci sacul cu făină cercetat, tot trăncănea ca din auzite: el, morarul cu urechea turtită, în timp ce ţinea într-o parte cele douăzeci de livre, a auzit clar cu urechea lui turtită cum mai mulţi viermi de făină – nu putea să spună exact cîţi, că vorbeau toţi deodată – şi-ar fi dat cu părerea despre recolta viitoare. Cică, după părerea viermilor de făină, grîul Epp s-ar putea tăia cu o săptămînă mai înainte de Şapte-fraţi[1], iar grîul de Kujavia şi cel Schliephacke numărul cinci, la două zile după Şapte-fraţi.

Cu ani înainte ca Amsel să fi construit sperietoarea după înfăţişarea morarului cu auz atît de fin, s-a împămîntenit zicerea şi salutul: „Zi bună, frăţioare, oare ce-i zice acu' lu' Matern viermele lui de făină?“

Oricum s-ar zîmbi, aşa sau aşa, mulţi îl întrebau pe morar, ca să întrebe şi el apoi un săculeţ burduşit, care îl informa

1. 10 iulie. În calendarul catolic, ziua celor şapte fraţi, fiii Sfintei Felicitas.

cînd să se cultive grîul de iarnă, cînd cel de vară, şi care ştia destul de exact cînd trebuia secerat şi cînd trebuia adusă recolta. Încă dinainte să fi fost clădit sub formă de sperietoare şi să fi fost desenat ca schiţă de construcţie în jurnalul lui Amsel, morarul a făcut şi alte prevestiri, unele sumbre, care s-au adeverit într-un fel mai mult sumbru decît vesel pînă azi, cînd actorul din Düsseldorf doreşte să facă din morar un monument.

Pentru că el n-a văzut doar ameninţarea veninoasă a infestării cu pintenul secarei, căderile de grindină pentru care e nevoie de asigurări, cohortele de şoareci de cîmp dintr-un viitor apropiat, ci a prorocit şi căderile de curs la bursa de cereale de la Berlin sau Budapesta, spunînd şi ziua exactă, crahurile bancare din jurul anului treizeci, moartea lui Hindenburg[1], devalorizarea guldenului la Danzig în mai treizeci şi cinci; pînă şi ziua cînd au început să vorbească armele i-au prezis-o viermii de făină.

Fireşte că, datorită urechii lui turtite, el ştia şi despre căţeaua Senta, cea care l-a fătat pe Harras, mai multe decît puteai să vezi la căţeaua aceea neagră de lîngă morarul alb.

Dar după războiul cel mare, pe cînd morarul trăia între Krefeld şi Düren cu legitimaţia lui A de refugiat, tot a mai putut afla de la un sac de făină de douăzeci de livre, care îl însoţise în refugiu şi prin haosul războiului, şi prezice felul cum, în viitor... Însă, conform înţelegerii din colectivul de autori, despre asta va relata nu Brauxel, ci domnul actor.

---

1. Paul Ludwig von Hindenburg (1847-1934), militar şi politician german, al doilea preşedinte al Republicii de la Weimar, cel care l-a numit pe Adolf Hitler cancelar al Reichului.

A optsprezecea tură de dimineață

Ciori în zăpadă – ce temă! Zăpada pune căciuli pe excavatoarele și troliurile ruginite, rămase din vremurile cînd aici se scotea potasă. Brauxel va cere să se ardă zăpada, fiindcă cine suportă să vadă așa ceva: ciori în zăpadă, care, dacă te uiți mai mult la ele, se preschimbă în călugărițe în zăpadă. Zăpada trebuie să dispară. Înainte să se îngrămădească în vestiar, oamenii din tura de noapte să facă o oră suplimentară plătită; sau Brauksel va cere să fie aduse modelele noi, deja testate, din galeria de la șapte sute nouăzeci de metri și le va pune la treabă pe terenul nins: Perkunos, Pikollos, Potrimpos... atunci ciorile și călugărițele n-au decît să vadă ce-or face și zăpada nu va mai trebui arsă. Nepătată, se va întinde în fața ferestrei lui Brauchsel, putînd fi descrisă: și Vistula curge, și moara macină, și micul tren merge, și untul se topește, și laptele se îngroașă – puțin zahăr deasupra –, și lingura stă drept, și feribotul vine, și soarele dispare, și soarele revine, și nisipul mării se duce, și marea linge nisipul... Copiii aleargă desculți și găsesc afine și caută chihlimbar și calcă pe scaieți și dezgroapă șoareci și se cațără desculți în sălcii găunoase... Dar cel care caută chihlimbar, calcă pe scaieți, sare în salcie și dezgroapă șoarecele va găsi în dig o fată moartă, uscată cu totul: Tulla, Tulla, asta e fiica cea mică a ducelui Svantopolk, care săpa mereu în nisip, căutînd șoareci, care mușca cu doi incisivi, care nu purta vreodată nici ciorapi și nici încălțări: desculți aleargă copiii și sălciile se clatină și Vistula tot curge întruna și soarele cînd e plecat, cînd aici, și feribotul vine sau pleacă sau e ancorat și scrîșnește, în vreme ce laptele se îngroașă pînă ce stă lingura

dreaptă în el și încet merge trenul care dă semnale rapide în curbă. Și moara pîrîie cînd vîntul, opt metri pe secundă. Și morarul aude ce vorbește viermele de făină. Și dinții scrîșnesc cînd Walter Matern, de la stînga la dreapta, cu dinții. La fel și bunica: o fugărește prin toată grădina pe biata Lorchen. Neagră și borțoasă, Senta își face drum printr-un spalier cu bobi. Fiindcă se apropie, cumplită, ridică brațul îndoit și-n mîna de la capătul brațului e înfiptă lingura de lemn, își aruncă umbra asupra lui Lorchen cea creață și se face tot mai mare, tot mai grasă, mai mult și mai mult... Dar și Eduard Amsel, care se uită peste tot și nu uită nimic, pentru că jurnalul lui păstrează totul, cere acum ceva mai mult, cere un gulden douăzeci pentru o singură sperietoare.

Iată de ce. De cînd, în școala cea scundă, domnul Olschewski vorbește despre toți zeii care au existat pe vremuri, care mai există și azi, care existau deja și atunci, Amsel s-a dedicat mitologiei.

Totul a început atunci cînd cîinele ciobănesc al unui rachier a venit cu stăpînul lui, cu trenul, de la Stutthof la Nickelswalde. Animalul se numea Pluto, avea un arbore genealogic fără cusur și a trebuit să se împreuneze cu Senta, ceea ce a și dat roade. În școala cea scundă, Amsel a vrut să știe ce era și ce însemna Pluto. De atunci, domnul Olschewski, un învățător tînăr, setos de reformă, căruia îi plăcea să fie stîrnit de elevi, a umplut orele prevăzute în programă pentru cunoașterea patriei cu povești ample, în care au dominat mai întîi Wotan, Baldur, Frija[1] și Fafnir[2], apoi Zeus, Junona, Pluto, Apollo, Mercur și egipteana Isis. Elocvența lui se revărsa de-a binelea mai ales cînd îi adăpostea printre crengi de stejari care trosneau pe vechii zei ai Prusiei, Perkunos, Pikollos, Potrimpos.

Bineînțeles că Amsel nu s-a mulțumit doar s-asculte, el a transpus cu măiestrie totul, cum se vede după schițele făcute în jurnal: i-a dat viață lui Perkunos cel roșu ca focul, folosind dosuri de pernă din nanchin, primite de prin casele unde

---

1. Zeități din mitologia nordică: Wotan sau Odin, conducătorul zeilor; Baldur, zeul luminii, bucuriei, purității, frumuseții și inocenței; Frija, Freya sau Frigg, zeița dragostei și a fertilității.
2. Monstrul dragon care păzea comoara Nibelungilor.

murise careva. O bucată de lemn de stejar despicată, căreia Amsel i-a bătut în stînga și-n dreapta potcoave uzate și în ale cărei crăpături a înfipt pene din cozile unor cocoși tăiați, era socotită capul lui Perkunos. Sperietoarea, o veritabilă zeitate a focului, a stat pe dig, incandescentă și expusă vederii, doar foarte puțin timp. A fost vîndută cu un gulden douăzeci și dusă la Ladekopp, în interiorul ținutului Werder.

Pikollos cel palid, despre care se zicea că privește mereu de jos în sus și care, din acest motiv, în vremurile păgîne se îngrijea de treburile morții, n-a fost făcut din așternuturi rămase de pe urma morților tineri sau bătrîni, fiindcă era prea lipsit de imaginație să-l costumezi pe zeul morții în lințolii, ci a fost gătit – o mutare a furnizat accesoriile – cu o rochie de mireasă mucegăită, gălbuie, cu găuri, mirosind a lavandă, mosc și murdărie de șoarece. Garderoba asta, aranjată bărbătește, îl făcea pe Pikollos cumplit de impunător, iar zeul, cînd sperietoarea nupțial-mortuară a fost vîndută pentru o fermă horticolă din Schusterkrug, i-a adus doi guldeni în cap.

Potrimpos însă, flăcăul mereu rîzător, cu spicul de grîu între dinți, așa colorat și zburdalnic cum l-a desăvîrșit Amsel, n-a adus decît un gulden, deși Potrimpos apăra sămînța de iarnă și pe cea de vară de neghină, de muștar de cîmp și de ridiche sălbatică, de pir, măzăriche, troscot și de veninosul pinten al secarei. Mai mult de o săptămînă a stat pe dig, ca ofertă, sperietoarea înfățișînd un tînăr cu trup din nuiele de alun, argintat cu staniol, pe care îl încingeau piei de pisică și care zornăia ademenitor niște coji de ouă vopsite în culoarea șofranului; abia după aceea a cumpărat-o un țăran din Fischer-Babke. Nevasta lui, gravidă și de aceea mai înclinată spre mitologie, a găsit că sperietoarea promițătoare de roade era drăguță și un bun prilej de chicoteală. Cîteva săptămîni mai tîrziu a născut gemeni.

Dar și Senta și-a primit partea ei de binecuvîntare de la flăcăul Potrimpos: exact după șaizeci și patru de zile, cățeaua a fătat sub capra morii Matern șase pui negri, orbi, dar în conformitate cu arborele genealogic. Toți șase au fost înregistrați și vînduți pe rînd – printre ei și un cățel, Harras, despre care se va mai vorbi adesea în cartea următoare, fiindcă un

anume domn Liebenau l-a cumpărat pe Harras ca să fie cîine de pază la atelierul lui de tîmplărie. În urma unui anunț dat de morarul Matern în *Neueste Nachrichten*, meșterul tîmplar a venit cu trenul la Nickelswalde și a încheiat afacerea.

La începuturi obscure a existat, zice-se, în Lituania o lupoaică al cărei nepot, cîinele negru Perkun, a zămislit-o pe cățeaua Senta; și Pluto s-a împreunat cu Senta; și Senta a fătat șase pui, printre care și cățelul Harras; și Harras l-a zămislit pe Prinz; și Prinz va face istorie în cărți pe care Brauxel nu e nevoit să le scrie.

Dar Amsel n-a proiectat niciodată vreo sperietoare după imaginea unui cîine, nici chiar după Senta, care umbla de colo colo între el și Walter Matern. În jurnalul lui toate sperietorile sînt făcute după oameni și zeități, cu excepția celei cu anghilele sugînd lapte și a celeilalte, jumătate bunică, jumătate salcie cu trei capete.

În paralel cu ora de curs și adaptate materiei pe care învățătorul Olschewski o împrăștia prin bîzîit de muște și zumzete de vară peste elevii care picoteau, au luat naștere, una după alta, creații alungătoare de păsări care, pe lîngă zei, aveau drept model șirul de Mari Maeștri ai Ordinului Cavalerilor Teutoni[1], de la Hermann Balke și Konrad von

1. Ordin militar și religios fondat în 1198, care a contribuit la expansiunea creștină și germană în jurul Mării Baltice și care, în 1226, obține suveranitatea asupra teritoriilor cucerite în zona Vistulei. Ordinul este implicat într-un conflict privind succesiunea în Pomerania și în 1309 capătă controlul asupra orașului Danzig. În a doua jumătate a secolului al XIV-lea ordinul devine o putere militară și financiară de prim rang, ajungînd la apogeu sub Marele Maestru Winrich von Kniprode (cca. 1310-1382), pentru ca apoi, în bătălia de la Tannenberg (1410), să fie înfrînt definitiv de armata polono-lituaniană condusă de regele polonez Vladislav al II-lea Jagiello (1348-1434) și de Marele Duce al Lituaniei. În anul 1466 Ordinul Cavalerilor Teutoni a fost nevoit să cedeze Pomerania și orașul Danzig. În roman sînt amintiți cîțiva dintre Marii Maeștri ai ordinului: Hermann von Balk (?-1239), Konrad von Wallenrod (cca 1330-1393), Konrad von Jungingen (cca 1355-1407), fratele său, Ulrich von Jungingen (cca 1360-1410), și Heinrich cel Bătrîn von Plauen (1370-1429), numit și „salvatorul ordinului“ după catastrofa din 1410.

Wallenrod pînă la von Jungingen: zăngănea multă tablă ondulată şi ruginită, iar pe nişte doage de butoi pline de cuie se despicau în cruci negre nişte bucăţi de hîrtie cerată. Cei doi Jagiello[1], marele Casimir[2], faimoşii tîlhari Bobrowski, Beneke, Martin Bardewiek[3] şi bietul Leszcynski[4] erau nevoiţi să stea faţă-n faţă cu Kniprode, Letzkau[5] şi von Plauen. Amsel nu se mai sătura de istoria monarhiei Prusia-Brandenburg[6]; a scotocit secolele de la Albrecht Achilles[7] pînă la Zieten[8] şi a stors din sedimentele istoriei est-europene sperietori împotriva păsărilor cerului.

Cam pe vremea cînd tatăl lui Harry Liebenau, meşterul tîmplar, l-a cumpărat pe cîinele Harras de la morarul Anton Matern – dar lumea încă nu luase cunoştinţă nici de Harry Liebenau şi nici de verişoara lui, Tulla –, în rubrica locală a gazetei *Neueste Nachrichten* se putea citi – de către cine ştia

---

1. Vladislav al II-lea Jagiello (cca 1351/1362-1434), mare principe al Lituaniei şi apoi rege al Poloniei; Casimir al IV-lea Jagiello (1427-1492), fiul său, de asemenea principe al Lituaniei şi rege al Poloniei.
2. Casimir al III-lea al Poloniei (1310-1370), ultimul rege din dinastia Piast, singurul rege care a primit şi şi-a păstrat titulatura de „cel Mare“ în istoria Poloniei.
3. Paul Beneke şi Martin Bardewiek din Danzig, piraţi semi-oficiali ai Ligii Hanseatice.
4. Stanislav I Leszcynski (1677-1766), duce de Lorena şi rege al Poloniei (1704-1709) şi, după exilare, rege al Uniunii Polono-Lituaniene (1733-1736).
5. Conrad Letzkau (?–1412), consilier şi primar al oraşului Danzig, asasinat de cavalerii teutoni după ce, în urma bătăliei de la Tannenberg, oraşul Danzig a trecut de partea regelui Poloniei.
6. Monarhie germană formată prin unirea dintre ducatul Prusiei şi margrafiatul Brandenburg în 1618 şi condusă de o ramură a familiei Hohenzollern. Termenul Brandenburg-Prusia se referă la perioada de la formarea uniunii pînă în 1701, cînd s-a revenit la denumirea de regat al Prusiei.
7. Albrecht Achilles von Brandenburg (1414-1486), margraf de Ansbach und Kulmbach şi, ulterior, al treilea principe elector de Brandenburg din casa Hohenzollern.
8. Hans Joachim von Zieten (1699-1786), vestit general de cavalerie din istoria Prusiei, un apropiat al regelui Friedrich cel Mare.

să citească – un articol întins, lăţit şi poetic pe tema Großes Werder. Locul şi oamenii, particularităţile cuiburilor de berze şi ale caselor ţărăneşti, cum ar fi stîlpii de la intrare, toate erau descrise bine documentat. Şi, în partea de mijloc a textului, a cărui fotocopie a fost cerută de Brauksel de la Arhiva de Presă din Germania de Est, se spunea şi se spune, păstrînd sensul exact: „Chiar dacă şi altminteri totul îşi urmează cursul obişnuit în Großes Werder şi tehnica atoateschimbătoare nu şi-a făcut încă intrarea triumfală, se poate observa totuşi o schimbare uimitoare într-un domeniu poate secundar: sperietorile aflate în pînă departe unduitoarele lanuri de grîu din acest ţinut întins şi minunat – de-o banală utilitate cu numai puţini ani în urmă, în orice caz puţin ciudate şi triste, dar înrudite întotdeauna cu sperietorile altor provincii şi zone – îşi arată acum, între Einlage, Jungfer şi Ladekopp, dar şi în sus, pînă la Käsemark şi Montau, uneori chiar şi pînă la sud de Neuteich, un nou şi diversificat chip: fantasticul se combină cu obiceiurile populare străvechi; figuri încîntătoare, dar şi înspăimîntătoare stau în lanurile vălurite, în grădinile binecuvîntate. Oare n-ar trebui să atenţionăm încă de pe acum muzeele de folclor responsabile sau chiar Muzeul Landului cu privire la această comoară de artă populară, naivă şi totuşi atît de stăpînă pe forme? Ni se pare că aici, în sînul civilizaţiei uniformizante, moştenirea nordică înfloreşte încă o dată sau la rîndul ei: spiritul viking şi simplitatea creştină într-o simbioză est-germană. Mai cu seamă un grup de trei figuri dintr-un lan ce se unduieşte pînă departe, între Scharpau şi Bärwalde, care aminteşte, cu stăruinţa simplităţii, de grupul răstignirii de pe Muntele Calvarului, de Domnul şi cei doi tîlhari, este de o ingenuă pioşenie şi îi merge la inimă călătorului care-şi vede de drum printre cîmpiile unduitoare, preabinecuvîntate, fără ca el să-şi poată explica de ce“.

Acum să nu se creadă cumva că Amsel ar fi realizat acest grup – în jurnal era schiţat doar unul dintre tîlhari – din pietate copilărească şi pentru vreo răsplată divină: conform jurnalului, el i-a adus doi guldeni douăzeci.

Ce se întîmpla cu banii aceia mulţi, pe care ţăranii districtului Großes Werder îi puneau într-o palmă întinsă, din toată

inima sau după o scurtă tîrguială? Walter Matern păstra acea avere mereu crescîndă într-o punguță de piele. O păzea înnegurat și nu fără să scrîșnească din dinți. Cu șnurul înfășurat pe încheietura mîinii, el ducea punga plină cu monedele de argint ale Statului Liber printre plopii șoselei, prin luminișurile vîntoase ale pădurii de pe țărm, trecea rîul cu ea, o legăna, o lovea de garduri sau, provocator, de genunchi și o deschidea ceremonios cînd un țăran devenea client.

Nu Amsel încasa. În timp ce Amsel se prefăcea că nu-i pasă, Walter Matern trebuia să zică prețul, să bată palma ca negustorii de vite cînd încheie un tîrg și să ia repede banii. În plus, Walter Matern răspundea de transportul sperietorilor vîndute sau împrumutate. A ajuns să-și piardă cu totul independența. Amsel făcea din el o slugă. A încercat să scape prin scurte izbucniri de revoltă. Povestea cu briceagul a fost o astfel de încercare zadarnică; pentru că Amsel, așa cum se rostogolea el prin lume, grăsun și cu picioare scurte, rămînea mereu înaintea lui. Cînd alergau amîndoi pe dig, fiul morarului se ținea cu jumătate de pas în urma creatorului de mereu alte și alte sperietori, așa cum fac slugile. De asemenea, sluga îi căra stăpînului materialele: araci de fasole și cîrpe ude, tot ce mai adusese Vistula la mal.

A nouăsprezecea tură de dimineață

„Sluuga sluuga!“ strigau copiii în batjocură cînd Walter Matern îl slugărea pe prietenul său, Eduard Amsel. Mulţi dintre cei care-l hulesc pe Dumnezeu sînt pedepsiţi, dar cine va urmări în numele legii toate borcănaşele cu unsoare rîncedă, care hulesc zilnic diavolul? Cei doi – Brauksel se referă acum la fiul morarului şi la grăsunul de pe partea cealaltă – erau atît de fermecați unul de celălalt, la fel ca bunul Dumnezeu şi diavolul, încît batjocura tineretului din sat li se părea cel mult un fel de nectar. În plus, cei doi, la fel ca diavolul şi Dumnezeu, se scrijeliseră cu acelaşi cuţit.

Uniţi astfel – fiindcă slugăreala ocazională era o faptă venită din iubire –, cei doi prieteni şedeau adesea în camera cu pereţi ieşiţi în afară, unde lumina era hotărîtă de soare şi de aripile morii de vînt a Maternilor. Şedeau ghemuiţi unul lîngă altul pe scăunel, la picioarele bunicii Matern. Afară era sfîrşitul după-amiezii. Carii de lemn tăceau. Umbrele morii cădeau în altă parte. Din ţarcul găinilor zgomotul se ridica stins, pentru că ferestrele erau închise. Numai pe hîrtia de muşte murea supraîndulcit, fără oprire, o muscă. La două etaje sub muscă, morocănoasă, ca şi cum nici o ureche n-ar fi fost pe măsura poveştilor ei, bunica spunea mereu aceleaşi istorii. Cu mîini osoase de bătrînă, care indicau toate unităţile de măsură care apăreau în cele istorisite, ea înşira poveşti despre revărsări de ape, poveşti despre vaci descîntate, istoriile obişnuite despre anghile, cea despre fierarul cu un singur ochi, cea despre calul cu trei picioare, despre cum a ieşit mezina ducelui Kynstute ca să dezgroape şoareci şi povestea cu delfinul gigant pe care furtuna îl aruncase pe ţărm, mai jos de Bohnsack, tocmai în anul cînd Napoleon a intrat în Rusia.

Dar mereu – oricît de lungi ar fi fost ocolişurile – ea ajungea, momită de Amsel cu întrebări iscusite, în culoarele şi pivniţele întunecoase ale nesfirşitei istorii, nici azi încheiate, despre cele douăsprezece călugăriţe fără cap şi cei doisprezece cavaleri care îşi ţin capetele şi coifurile sub braţ şi care, în patru trăsuri – două cu cai albi, două cu cai negri –, au trecut prin Tiegenhof peste pavajul zuruitor, s-au oprit în faţa unui han pustiu şi au intrat acolo, douăsprezece şi doisprezece. Muzica s-a pornit. Fluierată suflată cu ciupituri de coarde. În plus, plescăieli din limbă şi fornăieli dibace. Cîntece păcătoase cu refrene păcătoase din gîtlejuri bărbăteşti – astea erau capetele şi coifurile de sub braţele îndoite ale cavalerilor – alternau cu glăsuiri bisericeşti subţiri, aşa cum cîntă femeile pioase. Apoi veneau iarăşi la rînd călugăriţe fără cap care făceau să izvorască pe mai multe voci din capetele ţinute în faţă, pe palmele întinse, cuvinte deocheate pe-o melodie deocheată, după care se dansa şi se tropăia printre zbierete şi învîrtituri. Şi, din cînd în cînd, o procesiune smerită, abia mişcîndu-se din loc, douăsprezece şi doisprezece, fără capete, arunca umbre prin ferestrele hanului pe pietrele pavajului, pînă cînd icneala pofticioasă, zbîrnîitul, plescăiala şi trosnetul duşumelelor desfăceau iarăşi mortarul şi cepurile casei. În sfîrşit, spre dimineaţă, puţin înainte de cîntatul cocoşilor, cele patru trăsuri fără vizitii, cu cai negri, cu cai albi, trăgeau în faţă. Şi doisprezece cavaleri zăngănind, din care se împrăştia rugina, cu văluri unduitoare în partea de sus şi chipuri de călugăriţe de paloarea larvelor, părăseau hanul din Tiegenhof. Şi douăsprezece călugăriţe părăseau hanul, însă ele purtau peste veşmîntul ordinului coifuri de cavaleri cu viziera închisă. Au urcat şase şi şase şi şase şi şase, dar fără să se amestece între ei – doar îşi schimbaseră deja capetele –, în cele patru trăsuri, cai albi în faţă, cai negri în faţă, şi au străbătut aşezarea ghemuită, al cărei pavaj a răsunat din nou. Cică şi azi – aşa zicea bunica Matern înainte să-şi depene povestea mai departe şi să ducă trăsurile în alte locuri, să le oprească în faţa unor capele şi castele –, cică şi azi, în hanul pustiu, în care nimeni nu vrea să locuiască, se aud în vatră, ieşind pe din dos, cîntece pioase şi rugăciuni hulitoare.

După aşa ceva, cei doi prieteni tare ar fi vrut să plece la Tiegenhof. Dar de fiecare dată cînd se porneau la drum, nu ajungeau decît pînă la Steegen, cel mult pînă la Ladekopp. Abia în iarna următoare, care pentru un constructor de sperietori trebuia să fie, în mod firesc, răgazul de calm cu adevărat creator, a găsit Eduard Amsel prilejul să ia măsura celor fără cap la faţa locului: astfel a construit el primele sperietori mecanice, pentru care a trebuit să se scoată o parte considerabilă din averea adunată în săculeţul de piele.

A douăzecea tură de dimineață

Dezghețul face o gaură în capul lui Brauxel. Apa picură pe învelitoarea de zinc din fața ferestrei lui. Deoarece în clădirea administrației există și încăperi fără ferestre, unde nu e nimeni, Brauksel ar putea să evite această terapie; dar Brauchsel rămîne și își dorește gaura din cap: celuloid celuloid – dacă tot e păpușă, atunci să aibă și găurele în fruntea uscată, de celuloid. Fiindcă Brauxel a mai avut parte o dată de un dezgheț și atunci s-a transformat sub apa omului de zăpadă care se micșora, topindu-se; dar înainte, cu multe multe dezghețuri în urmă, Vistula curgea pe sub o pătură groasă de gheață, străbătută de sănii trase de cai. Tinerii din satele pescărești din zonă se întreceau în navigatul pe gheață pe niște patine curbate numite *schlaifjen*. Țineau cîte doi o velă făcută dintr-un cearșaf bătut în cuie pe două scînduri de acoperiș și vîntul o umfla și-i împingea iute înainte. Toate gurile scoteau aburi. Era multă zăpadă și trebuia îndepărtată cu lopata. În spatele dunelor, pămîntul neroditor și cel roditor purtau aceeași zăpadă. Zăpadă pe cele două diguri. Zăpada plajei se amesteca cu zăpada de pe gheața ce se întindea peste marea nemărginită și peste peștii ei. Cu o căciulă de zăpadă alunecată într-o parte, pe care o adusese ninsoarea din est, moara Maternilor, cu picioare în x, stătea pe un delușor rotund, alb, în mijlocul pășunilor albe, care își păstrau numele doar mulțumită gardurilor solide, și măcina. Plopii lui Napoleon, pudrați cu zahăr. Un pictor de duminică mîzgălise pădurea de pe țărm cu vopsea albă din tuburi. Cînd zăpada s-a făcut cenușie, moara și-a oprit lucrul și a fost întoarsă din calea vîntului. Morarul și argatul se duceau acasă. Morarul cel strîmb călca în urmele lăsate de argat. Senta, cățeaua neagră,

nervoasă de cînd puii ei fuseseră vînduţi, îşi făcea propriile urme şi muşca zăpada. Piezis, în faţa morii, pe un gard pe care-l scuturaseră de zăpadă, lovind cu tocul de la cizme, şedeau Walter Matern şi Eduard Amsel, îmbrăcaţi gros şi cu mănuşi cu un singur deget.

Mai întîi au tăcut, privind drept înainte. Apoi au purtat o conversaţie obscură şi tehnică. Despre mori cu o singură pereche de pietre, despre mori olandeze fără proţap, fără capră, dar cu trei perechi de pietre şi cu pietre cilindrice ascuţite. Au vorbit despre aripi de moară, despre pale care se reglează singure cînd creşte viteza vîntului. Jgheaburi, cilindri de sortat făina, grindă, şipci – şi de-astea au fost. Între şa şi frînă erau legături. Numai copiii cîntă neştiutori: moara se-nvîrte domol, moara se-nvîrte mai iute. Amsel şi Walter Matern nu cîntau, ci ştiau de ce şi cînd o moară: moara se-nvîrte domol şi moara se-nvîrte mai iute cînd frîna abia atinge sau se lasă greu pe arborele aripilor. Chiar şi cînd cădea zăpada, dar vîntul îşi făcea totuşi cei opt metri pe secundă, moara măcina uniform într-o viscoleală schimbătoare. Nimic pe lumea asta nu-i ca o moară care macină pe ninsoare; nici măcar pompierii care trebuie să stingă pe ploaie un turn de apă care arde.

Dar cînd moara şi-a încheiat lucrul şi aripile se decupau imobile în viscol, s-a văzut – şi asta numai pentru că Amsel şi-a mijit ochişorii – că moara încă n-avea răgaz. Zăpada venea fără zgomot, cînd cenuşie, cînd albă, cînd neagră, dinspre duna cea mare. Plopii de la şosea pluteau. În cîrciuma lui Lührmann ardea lumina, ca un gălbenuş. Nu era nici un tren care să dea semnal în curbă. Vîntul devenea muşcător. Tufişurile scînceau. Amsel dogora. Prietenul lui moţăia. Amsel vedea ceva. Prietenul lui nu vedea nimic. Degeţelele lui Amsel se frecau în mănuşi; ele se strecurară afară, căutară şi găsiră în buzunarul stîng de la haină pantoful de lac, cel drept, cu cataramă: înviorare! Nici un fulg de zăpadă nu rezista pe pielea lui Amsel. Buzele i se ţuguiară şi în ochii mijiţi pătrunse mai mult decît se poate spune dintr-o bucată: opresc în faţă, una după alta. Fără vizitii. Şi moara neclintită. Patru sănii, două cu cai albi – se confundă –, două cu cai negri – se disting –, şi ei coboară şi se ajută între ei: doisprezece şi douăsprezece,

toţi fără capete. Şi un cavaler fără cap conduce în moară o călugăriţă fără cap. În total, doisprezece cavaleri fără cap conduc în moară douăsprezece călugăriţe fără cap – dar toţi, şi cavalerii, şi călugăriţele, îşi poartă capetele sub braţ sau ţinîndu-le în faţă. Însă pe cărarea care duce la moară lucrurile se complică, fiindcă, deşi vălul şi vălul, armura şi armura sînt egale, lor le-au mai rămas între dinţi învrăjbiri de pe vremuri, de atunci cînd au ridicat tabăra de la Ragnit[1]: prima călugăriţă nu vorbeşte cu al patrulea cavaler. Dar amîndoi pălăvrăgesc bucuroşi cu cavalerul Fitzwater[2], care cunoaşte Lituania la fel de bine cum îşi ştie găurile din cămaşa de zale. A noua călugăriţă ar fi trebuit să nască în mai, dar n-a făcut-o, pentru că al optulea cavaler – pe nume Engelhard Rabe[3] – le-a tăiat capetele – pe cele cu al nouălea şi al şaselea văl –, ei şi celei de-a şasea călugăriţe, aceea care mîncase vară de vară prea multe cireşe, folosindu-se de sabia cavalerului gras, al zecelea, care şedea pe o grindă şi, în spatele vizierei coborîte, smulgea carnea de pe oasele unui pui. Şi toate astea pentru că broderia de pe flamura Sfîntului Gheorghe nu era terminată şi rîul Szeszupe era deja îngheţat bine. În timp ce călugăriţele celelalte au început să brodeze cu şi mai multă rîvnă – ultimul cîmp roşu era aproape gata –, a venit a treia călugăriţă de ceară, care se ţinea mereu în umbra celui de-al unsprezecelea cavaler, aducînd blidul să-l pună sub sînge. Atunci a şaptea, a doua, a patra, a cincea călugăriţă au rîs, au aruncat broderia în spatele lor şi şi-au întins capetele şi

1. Denumire germană pentru oraşul Neman din Rusia, care a aparţinut Prusiei istorice. A fost cucerit în secolul al XIII-lea de Ordinul Cavalerilor Teutoni şi disputat de Marele Ducat al Lituaniei.
2. În campaniile împotriva păgînătăţii, Ordinului i s-a alăturat floarea cavalerimii din Europa: Henry Derby, duce de Lancaster, ulterior regele Henric al IV-lea al Angliei, Thomas Percy, conte de Worcester etc. În lipsa altor precizări, se poate presupune că toate celelalte nume – Fitzwater, Jacob Doutremer şi Peege Peegood – sînt folosite mai curînd generic, tocmai pentru a sublinia implicarea internaţională.
3. Engelhard Rabe von Wildstein, mareşal al Ordinului, care s-a remarcat în timpul Războiului Civil Lituanian (1389-1392).

vălurile celui de-al optulea cavaler, Engelhard Rabe cel negru. Acela, fără să stea pe gînduri, i-a retezat mai întîi capul, puiul şi coiful cu vizieră celui de-al zecelea cavaler, care stătea pe grindă, uşurîndu-se, cu pui în spatele vizierei, apoi i-a dat sabia; şi al zecelea, grasul fără cap, mestecînd încă, l-a ajutat pe al optulea, cel Negru, le-a ajutat pe a doua, pe a treia, cea de ceară, care se tot ţinea în umbră, şi imediat pe a patra şi a cincea călugăriţă să-şi depună capetele, vălurile şi apoi capul lui Engelhard Rabe. Rîzînd, ele îşi treceau blidul de la una la alta. Puţine călugăriţe brodau la flamura Sfîntului Gheorghe, chiar dacă Szeszupe era îngheţat bine, chiar dacă englezii de sub Lancaster erau deja în tabără, chiar dacă sosiseră deja înştiinţările despre drumuri şi principele Witowd[1] voia să stea deoparte, iar Wallenrod chema deja la ospăţ. Dar acum blidul era plin şi dădea pe dinafară. A zecea călugăriţă, cea grasă – pentru că, la fel cum exista un cavaler gras, exista şi o călugăriţă grasă –, a trebuit să vină clătinîndu-se, i s-a îngăduit să mai ridice blidul de trei ori – ultima oară cînd Szeszupe era deja liber de gheaţă – şi Ursula, a opta călugăriţă, căreia i se spunea peste tot, scurt şi cu tandreţe, Tulla, a trebuit să îngenuncheze, arătîndu-şi puful de pe ceafă. Făcuse legămînt abia în martie şi-l încălcase deja de douăsprezece ori. Dar nu ştia cu care şi în ce ordine, fiindcă toţi aveau mereu viziera lăsată; şi acum şi englezii, sub Heinrich Derby, abia sosiţi în tabără şi totuşi aşa de zoriţi. Era printre ei şi un Percy, dar nu Henry, ci Thomas Percy. Tulla îi brodase mărunt o flamură proprie, deşi Wallenrod interzisese flamurile proprii. Jacob Doutremer şi Peege Peegood pe ea au vrut s-o urmeze. La urmă Wallenrod a ieşit în întîmpinarea celei purtate de Lancaster. A doborît flamura de buzunar a lui Thomas Percy, l-a pus pe von Hattenstein[2] să ducă flamura Sfîntului Gheorghe, abia terminată, peste rîul eliberat de gheaţă şi i-a poruncit celei de-a opta călugăriţe, numită Tulla, să îngenuncheze, în vreme ce podul se făcea şi, cu prilejul

---

1. Vytautas cel Mare (1350-1430), mare principe al Lituaniei, care, împreună cu vărul său Jogaila, ulterior regele Vladislav al II-lea Jagiello, a creat Uniunea Polono-Lituaniană.
2. Kuno von Hattenstein, mareşal al Ordinului Cavalerilor Teutoni.

ăsta, s-au înecat patru cai şi un argat. Ea cînta mai frumos decît cîntaseră a unsprezecea şi a douăsprezecea călugăriţă înaintea ei. Ştia să cînte pe nas, să ţirîie ca greierii şi, în acelaşi timp, să-şi fluture limba de un roşu-aprins în roşul întunecat al gurii. Von Lancaster plîngea în spatele vizierei, fiindcă ar fi vrut mai curînd să rămînă acasă, dar avusese o gîlceavă cu familia şi, cu toate astea, mai tîrziu a ajuns rege. Brusc şi pentru că nimeni nu mai voia să treacă peste Szeszupe, preferînd cu toţii să se întoarcă scîncind la casele lor, cel mai tînăr cavaler a sărit dintr-un copac în care dormise şi s-a îndreptat cu paşi mici, săltăreţi, spre puful de pe ceafă. Urcase de la Moers şi voise să-i convertească pe cei din Barten. Numai că toţi fuseseră convertiţi şi Bartenstein fusese deja fondat. Nu mai rămînea decît Lituania, dar mai întîi puful de pe ceafa Tullei. L-a nimerit deasupra ultimei vertebre şi şi-a aruncat de-ndată sabia în aer, prinzînd-o cu propriul gît. Aşa de îndemînatic era al şaselea, cel mai tînăr dintre cavaleri. La fel a vrut să facă şi al patrulea cavaler, cel care n-a vorbit niciodată cu prima călugăriţă, dar n-a avut noroc şi, la cea dintîi încercare, i-a despărţit de trup celei de-a zecea, grasa, capul dolofan, iar la a doua încercare, celei dintîi călugăriţe, severei, capul sever. Atunci al treilea cavaler, care nu-şi schimba niciodată cămaşa de zale şi trecea drept un înţelept, a trebuit să aducă el blidul, pentru că nu mai era nici o călugăriţă.

Restul cavalerilor cu capete, urmaţi de englezi fără flamură, de cei din Hanau, cu flamură, şi de cei înarmaţi din Ragnit, au făcut o scurtă călătorie prin Lituania cea lipsită de drumuri. Ducele Kynstute gîlgîia prin mlaştini. Pe sub ferigi uriaşe behăia fiica lui. Peste tot prevestiri rele şi caii se poticneau. Pînă la urmă Potrimpos tot nu era îngropat; Perkunos nu voia să ardă; şi, neorbit, Pikollos continua să privească de jos în sus. Ah! Ei ar fi trebuit să facă un film. Doar erau destui figuranţi şi natură din plin. O mie două sute de pulpare, arbalete, platoşe, ghete înalte care putrezeau, harnaşamente muşcate, şaptezeci de baloturi de pînză tare, douăsprezece călimări, douăzeci de mii de torţe, lumînări de seu, ţesale pentru cai, gheme de sfoară, batoane de lemn-dulce – guma de mestecat a secolului al paisprezecelea –, armurieri

plini de rugină, haite de cîini, cavaleri teutoni la tabla de joc, barzi scamatori oameni care să mîne animalele de povară, galoane de bere din orz, legături de fanioane, săgeţi, lănci şi frigări pentru Simon Bache, Erik Cruse, Claus Schone, Richard Westrall, Spannerle, Tylman şi Robert Wendell la facerea podului, la trecerea rîului, la ambuscade, ploaie neîntreruptă: mănunchiuri de fulgere, stejarii se despică, caii se sperie, bufniţele se holbează, vulpile migrează, săgeţile zbîrnîie, cavalerii teutoni se enervează; şi, în desişul de anini, văzătoarea cea oarbă strigă: „Wela! Wela!" Înapoi înapoi... dar abia în iulie au revăzut rîuleţul acela, pe care şi azi îl mai cîntă întunecat poetul Bobrowski. Szeszupe curgea limpede, clipocind cristalin pe pietrele malului. Şi vechi cunoştinţe, o droaie: şedeau acolo cele douăsprezece călugăriţe fără cap, îşi ţineau capetele cu văluri în stînga şi cu mîna dreaptă luau apă din Szeszupe ca să-şi răcorească feţele înfierbîntate. În spate erau cavalerii fără cap, morocănoşi, şi nu voiau să se răcorească. Atunci cavalerii rămaşi au hotărît să li se alăture celor deja fără capete. Aproape de Ragnit ei şi-au dat jos capetele şi coifurile, unii altora şi în acelaşi timp, şi-au înhămat caii la patru care primitive şi au pornit, cu cai albi şi cai negri, prin ţara convertită şi neconvertită. L-au preamărit pe Potrimpos şi l-au abandonat pe Isus, l-au orbit din nou, zadarnic, pe Pikollos şi au luat iarăşi crucea. Au coborît la hanuri, capele şi mori, au trecut prin secole petrecînd: i-au speriat pe polonezi, husiţi şi suedezi, au fost de faţă la Zorndorf, cînd Seydlitz[1] şi escadroanele lui au trecut peste Zabern-Grund, şi atunci cînd corsicanul[2] a trebuit să se retragă în grabă, ei au găsit în drumul lui patru trăsuri fără stăpîn. Le-au luat în schimbul carelor de cruciaţi şi, în trăsuri cu arcuri, au fost martori la cea de-a doua bătălie de la Tannenberg, care a fost la fel de scurtă ca şi prima de la Tannenberg. În mijlocul deznădăjduitei bande de cavaleri ai lui Budionîi[3]

---

1. Friedrich Wilhelm von Seydlitz (1721-1773), general de cavalerie în armata lui Friedrich cel Mare, participant la bătălia de la Zorndorf/Sarabinovo, unde Prusia a înfrînt armata Rusiei (în Războiul de Şapte Ani).
2. Aluzie la Napoleon Bonaparte şi războiul purtat de el cu Prusia.
3. Semion Mihailovici Budionîi (1883-1973), comandant militar sovietic. Armata I de cavalerie a lui Budionîi a luat parte la invazia

n-au mai putut decît să întoarcă atunci cînd Pilsudski[1], cu ajutorul Fecioarei Maria, a învins la cotul Vistulei, și în anii cînd Amsel construia sperietori și le oferea spre vînzare, ei au umblat fără tihnă între Tapiau și Neuteich. Doisprezece și douăsprezece aveau de gînd să rămînă fără tihnă pînă își căpătau mîntuirea, cînd fiecare putea să-și poarte capul sau oricare dintre trupuri putea să ducă orice cap.

Ultima oară o făcuseră lată la Scharpau, apoi la Fischer-Babke. Deja prima călugăriță purta uneori chipul celui de-al patrulea cavaler, dar continua să nu-i vorbească. Și uite că acum ei traversau cîmpia, între dune și șoseaua care ducea la Stutthof, au oprit – doar Amsel îi vedea – în fața morii Maternilor și au coborît: este tocmai a doua zi a lui februarie sau Stretenia, asta au de gînd să sărbătorească. Se ajută unii pe alții să coboare din trăsuri, să urce delușorul, să intre în moara cu proțap. Dar îndată după aceea – doar Amsel aude – podul de măcinat și cel pentru saci sînt pline de zumzăială, pălăvrăgeală, țipete scurte, frînturi de blesteme și rugăciuni spuse de-a-ndoaselea. Se țîrîie și se șuieră pe fier, în vreme ce zăpada vine dinspre dună, căzînd probabil din cer. Amsel e încins și freacă în buzunarul adînc pantoful de lac cu cataramă, dar prietenul lui rămîne deoparte și picotește, pierdut în sine. Altă repriză, fiindcă înăuntru ei se tăvălesc prin făină, călăresc stîlpul morii, își prind degetele între șa și frînă și, fiind Stretenia, întorc moara cu fața la vînt: se-nvîrte domol, încă are toane; atunci douăsprezece capete intonează dulcele imn „Îndurerată Fecioară Maria“ – O, Perkoll, rămas-am șapte atît de reci din noi doisprezece reci – *juxta crucem lacrimosa* – O, Perkun, noi ardem doișpe, scrum de ajung, rămîn doar unșpe – *Dum pendebat filius* – O, Potrimp, cînd noi făina spulberăm, sîngele lui Isus îl căinăm... Atunci, în sfîrșit, în vreme ce lada morii zgîlțîie capul și coiful celui de-al optulea cavaler, cel negru, împreună cu capul gras și

---

Poloniei în timpul războiului polono-sovietic (1920) și a fost înfrîntă în bătălia de la Komarów.

1. Józef Klemens Pilsudski (1867-1935), revoluționar și om de stat polonez, primul șef de stat al Poloniei libere după 1918. Sub conducerea lui, armatele poloneze au oprit înaintarea trupelor sovietice în războiul polono-sovietic.

prietenos al celei de-a zecea călugăriţe, moara cu proţap a Maternilor merge tot mai repede şi mai repede, chiar dacă nu e nici o boare de vînt. Deja cavalerul de pe cursul inferior al Rinului, cel mai tînăr, îşi azvîrle capul, cîntînd, cu viziera larg deschisă, celei de-a opta călugăriţe. Ea se preface neştiutoare, nu vrea să recunoască, o cheamă Ursula şi nu Tulla, se mulţumeşte cu sine şi călăreşte cepul care încremeneşte grinda morii. Acum el se zguduie: moara se-nvîrte domol, moara se-nvîrte mai iute; amarnic urlă capetele în lada morii; gîfiială uscată pe cep de lemn; ciori în făină; bîrnele de la acoperiş gem şi zăvoarele se desfac; trupuri fără capete în sus şi-n jos pe scări; de la podul de măcinat la cel pentru saci se petrece o metamorfoză: bătrîna moară a Maternilor întinereşte în trăncăneală dezmăţată şi adoraţie cristalină, devine un cavaler cu proţap, pe capră – doar Amsel, cu pantoful lui de lac cu cataramă, vede –, îşi agită braţele, lovind zăpada care cade, devine – doar Amsel, cu pantoful, înţelege – o călugăriţă care, în straiul ei larg, umflată de fasole şi extaz, îşi învîrte mînecile: cavaler-moară-de-vînt şi călugăriţă-moară-de-vînt – sărăcie sărăcie sărăcie. Dar se bea lapte de iapă fermentat. Rachiu distilat din zeamă de neghină. Incisivi care rod osişoare de vulpe, în vreme ce trupurile fără cap tot mai rabdă de foame: sărăcie lemn-dulce. Apoi totuşi, tras-deasupra, împins-dedesubt, capete deoparte; şi din marea crucificare se înalţă, cu glas curat, asceză, abandon, acea Cîntare a Cîntărilor limpede ca apa a biciuirii preaplăcute Domnului: cavalerul-moară-de-vînt flutură biciul morii de vînt; biciul morii de vînt loveşte călugăriţa-moară-de-vînt, amin – sau încă nu amin, pentru că, în timp ce zăpada cade din cer fără zgomot şi patimă, iar Amsel stă ghemuit pe gard, cu ochi mijiţi, pipăind în buzunarul stîng al hainei pantoful drept de lac cu cataramă al Hedwigei Lau, şi îşi face deja micul lui plan, s-a deşteptat acea flăcăruie care doarme în fiecare moară de vînt.

Şi, după ce capetele îşi găsiră trupuri la întîmplare, ei au părăsit moara tot mai leneşă, care curînd abia avea să mai meargă. Însă în timp ce urcau în patru trăsuri şi plecau alunecînd spre dune, ea a început să ardă din interior spre afară. Atunci Amsel şi-a dat drumul de pe gard şi şi-a tras prietenul după el. „Arde, arde!“ strigară ei spre sat; dar nu se mai putea salva nimic.

A douăzeci și una tură de dimineață

În sfîrşit au sosit desenele. Brauksel le-a pus imediat sub sticlă şi le-a agăţat pe perete. Format mediu: „Aglomerare de călugăriţe între domul din Köln şi gara centrală din Köln. Congres euharistic München. Călugăriţe şi ciori şi ciori şi călugăriţe". Apoi foile format mare, DINA1, tuş negru, parţial decolorate: înveşmîntarea unei novice, mare stareţă, stareţă ghemuită – o prezentare reuşită. Cinci sute de mărci cere artistul. Îndreptăţit, cu totul îndreptăţit. Foaia este trimisă imediat la biroul de construcţie. Folosim motoare electrice silenţioase: o călugăriţă-moară-de-vînt flutură biciul morii de vînt...

Pentru că, în timp ce poliţia încă mai cerceta locul incendiului, deoarece se bănuia o incendiere premeditată, Eduard Amsel a construit prima lui sperietoare mecanică şi apoi pe a doua în primăvară, cînd zăpada şi-a pierdut rostul şi s-a dovedit că menonitul Simon Beister dăduse foc morii de vînt catolice, din motive religioase. A băgat mulţi bani în afacerea asta, banii din punguţa de piele. Conform schiţelor din jurnal, el a făcut un cavaler-moară-de-vînt şi o călugăriţă-moară-de-vînt, i-a pus pe amîndoi pe capră, cu aripi de moară potrivite costumului, şi i-a lăsat să se supună vîntului; însă chiar dacă s-au găsit repede şi cumpărători, nici cavalerul-moară-de-vînt-cu-proţap şi nici călugăriţa-moară-de-vînt-cu-proţap n-au devenit ceea ce-i inspirase lui Eduard Amsel acea noapte cu ninsoare dinspre Stretenie: artistul a rămas nemulţumit. Nici firma Brauxel & Co. nu va putea să încheie şirul experimental de construcţii mobile şi să treacă la producţia de serie înainte de mijlocul lui octombrie.

A douăzeci și doua tură de dimineață

După incendiul de la moară, feribotul și apoi micul tren de Werder l-au adus în oraș pe Simon Beister, menonitul fără buzunare și nasturi, așadar necioplit, mărunt cultivator și pescar, care dăduse foc din motive religioase. A fost dus apoi la închisoarea orășenească Schießstange din Neugarten, la poalele dealului Hagelsberg, care a devenit domiciliul lui Simon Beister pentru următorii ani.

De cum i-au fost vînduți toți puii, Senta din neamul lui Perkun, care fătase șase pui și a cărei negreală contrastase mereu atît de bine cu morarul cel alb, a început să dea semne de nervozitate canină și, după incendiul de la moară, de năuceală și s-a pus pe stricăciuni într-un asemenea hal – a sfîșiat lupește o oaie și a sărit la un reprezentant de la asigurările pentru incendii –, încît morarul Matern a fost nevoit să-și trimită fiul la Erich Lau, primarul satului Schiewenhorst: tatăl Hedwigei Lau avea o pușcă.

Incendiul de la moară le-a adus și prietenilor ceva schimbări. Soarta sau, mai bine zis, învățătorul școlii din sat, văduva Amsel, morarul Matern și directorul de studii, dr. Battke, au făcut din Walter Matern cel de zece ani și din Eduard Amsel cel de zece ani doi elevi care au reușit să stea în aceeași bancă. În vreme ce noua moară Matern încă se mai construia – proiectul unei mori olandeze cu zidărie și acoperiș rotativ a fost abandonat, pentru că trebuia păstrată forma istorică a morii Luise –, a venit sărbătoarea Paștelui, însoțită de un nivel moderat al apei, de primele semne ale potopului de șoareci și de apariția bruscă a mîțișorilor de salcie; și, curînd după sărbătoare, Walter Matern și Eduard Amsel purtau deja

beretele verzi de catifea ale liceului real Sankt Johann. Capetele amîndurora aveau aceeaşi măsură. Amîndoi purtau acelaşi număr la pantofi, numai că Amsel era mult mai gras, mult mai gras. În plus, Amsel avea un singur vîrtej în păr. Walter Matern avea două, ceea ce se zice că prevesteşte o moarte timpurie.

Drumul spre şcoală, de la gura de vărsare a Vistulei pînă la liceul Sankt Johann, i-a transformat pe cei doi prieteni în nişte elevi navetişti. Elevilor navetişti li se întîmplă multe şi mint mult. Elevii navetişti pot să doarmă şezînd. Elevii navetişti sînt nişte elevi care îşi fac temele în tren, învăţîndu-se astfel cu un scris tremurat. Şi în anii de mai tîrziu, cînd nu se mai fac teme, scrisul lor nu se mai destinde, cel mult îşi pierde tremurăturile. De aceea actorul trebuie să-şi scrie manuscrisul direct la maşină: ca fost elev-călător, scrie şi azi crispat şi neciteţ, zgîlţîit pe şine imaginare.

Trenul pleca din gara Werder, pe care orăşenii o numeau „gara Niederstadt", şi mergea prin Knüppelkrug şi Gottswalde; la Schusterkrug era trecut cu bacul peste Vistula Moartă, iar de la Schiewenhorst era dus cu feribotul cu aburi peste aşa-numitul canal de corectare pînă la Nickelswalde. De îndată ce locomotiva îşi trăgea pe dig cele patru vagoane, unul cîte unul, trenul pleca mai departe, după ce Eduard Amsel coborîse la Schiewenhorst şi Walter Mattern la Nickelswalde, prin Pasewark, Junkeracker, Steegen, pînă la capătul de linie, la Stutthof.

Toţi elevii navetişti urcau în primul vagon de după locomotivă. Din Einlage veneau Peter Illing şi Arnold Mathrey. La Schusterkrug urcau Gregor Knessin şi Joachim Bertulek. La Schiewenhorst Hedwig Lau era adusă la tren de mama ei în fiecare zi de şcoală. Adesea copila avea amigdalită şi nu venea. Oare nu era nepotrivit ca locomotiva aceea cu piept îngust a decovilului să plece şi fără Hedwig Lau? La fel ca Walter Matern şi Eduard Amsel, fiica primarului de sat era în prima clasă de liceu[1]. Mai tîrziu, dintr-a treia, a devenit

1. Prima clasă de gimnaziu, a V-a, în şcoala românească actuală. În general, fără a lua în seamă feluritele modificări aduse legislaţiei specifice, numerotarea claselor în învăţămîntul secundar

mai robustă, n-a mai făcut amigdalite și, pentru că nimeni nu mai avea motive să tremure pentru viața ei, a devenit atît de plictisitoare, încît curînd Brauxel nu va mai trebui s-o pomenească pe hîrtia asta. Dar la vremea aceea Amsel încă mai avea cîte o privire de aruncat spre o fată calmă pînă la adormită și drăguță – sau poate că era drăguță doar după criteriile celor de pe coastă. Cu părul cam prea deschis la culoare, cu ochi cam prea albaștri, cu pielea exagerat de proaspătă și cu manualul de engleză deschis, ea șade în fața lui.

Hedwig Lau poartă cozi. Chiar și cînd trenul se apropie de oraș, ea miroase a unt și a zer. Amsel își mijește ochișorii și blondul de coastă al cozilor licărește. Afară, dincolo de Klein-Plehnendorf, odată cu primele gatere, începe portul pentru lemn: pescărușii înlocuiesc rîndunelele, stîlpii de telegraf rămîn. Amsel își deschide jurnalul. Cozile Hedwigei Lau atîrnă și se leagănă chiar deasupra cărții de engleză deschise. Amsel face o schiță în jurnalul lui: încîntător, încîntător! Din cozile atîrnate, pe care trebuie să le respingă din motive formale, face doi melci de păr care să-i acopere urechile roșii. Să nu se creadă că spune: așa să faci, așa arată mai bine, cozile sînt o prostie, melci ar trebui să porți; nu, în vreme ce afară începe Kneiab, el împinge fără o vorbă jurnalul peste cartea ei de engleză deschisă și Hedwig Lau privește, apoi clipește a încuviințare, aproape cu supunere, chiar dacă Amsel nu are înfățișarea unui băiat căruia fetele de școală obișnuiesc să-i dea ascultare.

(inferior și superior) din prima jumătate a secolului al XX-lea evoluează ascendent pînă la ultima – a șasea sau a opta de liceu.

A douăzeci și treia tură de dimineață

Brauxel nutrește un dezgust de neștirbit față de lamele de ras nefolosite. Un factotum care înainte, pe vremea societății pe acțiuni Burbach-Potasă, a lucrat ca miner, deschizînd bogate zăcăminte de sare, îi inaugurează lui Brauchsel lamele de ras, i le aduce după prima tăietură, așa că Brauksel nu e nevoit să-și învingă un dezgust care la Eduard Amsel era înnăscut și la fel de puternic, chiar dacă nu se îndrepta împotriva unor lame de ras. El nu putea să sufere hainele noi, mirosind a nou. Chiar și mirosul de rufe proaspete îl silea să lupte împotriva greței care i se stîrnea. Cît mersese la școala din sat, alergia lui fusese ținută în limite firești, fiindcă odraslele celor din Schiewenhorst și Nickelswalde toceau băncile școlii îmbrăcați în lucruri deformate, mult cîrpite și subțiate de atîta șezut. Însă liceul real Sankt Johann pretindea o altfel de ținută. Mama lui l-a îmbrăcat cu lucruri noi, mirosind a nou: bereta verde de catifea a fost deja pomenită, iar la ea s-au adăugat cămăși polo, pantaloni pînă la genunchi, de culoarea nisipului, dintr-o țesătură scumpă, o tunică albastră cu nasturi de sidef și – poate că la cererea lui Amsel – pantofi de lac cu cataramă; pentru că Amsel nu avea nimic împotriva cataramelor și a lacului, nici împotriva nasturilor de sidef și a tunicii, dar numai gîndul că toate lucrurile astea noi aveau să i se lipească de piele, da, de pielea unui constructor de sperietori, îi dădea fiori, mai ales că el reacționa la rufe proaspete și haine nepurtate cu eczeme usturătoare, la fel cum și Brauxel, după un bărbierit cu o lamă nouă, are a se teme de apariția îngrozitoarei eczeme.

Din fericire, Walter Matern putea să-și ajute prietenul. Îmbrăcămintea lui de școală fusese croită din materiale întoarse

pe dos, ghetele cu şireturi trecuseră deja de două ori pe la cizmar, bereta de licean, cumpărată de strîngătoarea mamă a lui Walter Matern, era veche, aşa că, timp de paisprezece zile încheiate, drumul făcut cu trenul de elevii navetişti începea mereu cu aceeaşi ceremonie: într-un vagon de marfă, printre neştiutoare vite de abator, cei doi prieteni făceau schimb de haine de şcoală. Cu încălţările şi bereta era uşor, însă jacheta, pantalonii pînă la genunchi şi cămaşa lui Walter Matern, deloc firav, fără îndoială, îi erau strîmte prietenului său, incomode, şi totuşi o mare mîngîiere, fiindcă fuseseră purtate şi întoarse pe dos, fiindcă miroseau a vechi şi nu a nou. E inutil de spus că hainele cele noi ale lui Amsel, prea largi, atîrnau pe prietenul lui şi, de asemenea, lacul şi cataramele, nasturii de sidef şi jachetuţa caraghioasă nu se potriveau deloc cu faţa lui. Totuşi Amsel, cu picioarele lui de constructor de sperietori înfipte în nişte ghete grosolane, brăzdate de cute de la mers, era foarte încîntat la vederea pantofilor lui de lac în picioarele lui Walter Matern, care trebuia să umble cu ei pînă cînd Amsel avea să-i considere purtaţi, să-i socotească la fel de crăpaţi ca acel pantof de lac cu cataramă crăpat, care se afla în ghiozdanul lui şi care însemna ceva.

Ca să anticipăm, schimbul ăsta de haine a fost ani de-a rîndul o componentă, dacă nu chiar un liant în prietenia dintre Walter Matern şi Eduard Amsel. Prietenul trebuia să inaugureze pînă şi batistele pe care mama i le pusese grijulie în buzunar, proaspete, împăturite cusătură pe cusătură, ca şi ciorapii şi şosetele. Şi lucrurile nu s-au oprit la schimbul de haine: Amsel se arăta la fel de sensibil şi faţă de creioane şi tocuri noi. Walter Matern trebuia să facă vîrfuri la creioane, să schimbe înfăţişarea radierei noi, să folosească peniţele Sütterlin – e clar că ar fi trebuit să se şi bărbierească primul cu lamele de ras, ca şi factotumul lui Brauksel, dacă pe vremea aceea pe faţa pistruiată a lui Amsel s-ar fi copt deja un puf roşiatic.

A douăzeci și patra tură de dimineață

Cine e cel de colo, care s-a uşurat după micul dejun şi îşi contemplă excrementele? Un om, gînditor şi îngrijat, pe urmele trecutului. De ce să examinăm mereu doar un craniu neted şi uşor? Atmosferă de teatru vorbărie de Hamlet gesturi de actor! Brauxel, cel care poartă aici condeiul, ridică privirea şi trage apa; în timpul contemplării şi-a amintit de o situaţie care le-a dat prilejul celor doi prieteni – Amsel mai curînd realist, Walter Matern cu apucături de actor – să stîrnească reflecţii, să iște adieri teatrale.

Liceul de pe Fleischergasse era repartizat în chip ciudat şi încîlcit în încăperile unei foste mănăstiri franciscane – prin urmare, avea o preistorie şi era un liceu ideal pentru cei doi, fiindcă în sălile fostei mănăstiri erau o mulţime de căi de acces spre ascunzători necunoscute atît profesorilor, cît şi îngrijitorului.

Şi Brauksel, care conduce o mină, care nu scoate nici potasă sau fier şi nici cărbune, dar are totuşi de lucru pînă la galeria de la opt sute cincizeci de metri, s-ar fi bucurat de încîlcitura subterană – fiindcă sub toate sălile de clasă, sub sala de sport şi sub pisoar, sub aulă, ba chiar şi sub sala de şedinţe a profesorilor se întindeau galerii cu tavane joase, care, dacă le urmai, duceau spre beciuri şi puţuri, mergeau în cerc sau te purtau într-aiurea. Cînd a început şcoala, după Paşte, Amsel a intrat primul în clasa de la parter. Cu picioare scurte şi încălţat cu ghetele lui Walter Matern, el a înaintat cu paşi mici pe duşumeaua dată cu creozot, a adulmecat puţin cu nări rozalii – iz de pivniţă atmosferă de teatru! –, s-a oprit, şi-a încleştat degetele grăsulii între ele, s-a săltat pe vîrfuri şi, după ce a adulmecat şi s-a săltat ici şi colo, a făcut o cruce

cu vîrful ghetei drepte pe una dintre scîndurile duşumelei. Fiindcă reacţia la semnul făcut n-a fost un fluierat de înţelegere, el s-a uitat în spate, sucindu-şi gîtul durduliu: acolo stătea Walter Matern, cu pantofii de lac şi cu catarame ai lui Amsel, nu pricepea, nu arăta decît o faţă bovin-posacă, apoi a început să se lămurească, dumirirea pornindu-i de la rădăcina nasului în sus, şi în sfîrşit a şuierat printre dinţi a înţelegere. Pentru că pe sub podele erau numai goluri şi încîlceală, amîndoi s-au simţit de-ndată ca acasă în clasa aceea, a celor dintr-a întîia de liceu, chiar dacă prin faţa ferestrelor ei nu se vedea curgînd printre diguri Vistula cea lată în umeri.

Dar după o săptămînă de şcoală cei doi găsiseră – dacă tot umblau după rîuri – drumul pînă la un rîuleţ care le ţinea loc de Vistula. În vestiarul sălii de gimnastică, care pe vremea franciscanilor fusese bibliotecă, trebuia ridicată o trapă. Pătratul prins în pardoseală şi ale cărui rosturi erau bine chituite cu rămăşiţe de la curăţenia făcută vreme de zeci de ani, dar care nu puteau să scape privirilor lui Amsel, a fost ridicat de Walter Matern: iz de pivniţă atmosferă de teatru! Dăduseră peste începutul unei galerii cu tavanul jos, uscată şi cu miros stătut, care se deosebea de celelalte galerii de sub sălile de clasă prin faptul că dădea în canalizarea oraşului şi, prin canale, ducea la Radaune. Micul rîu cu nume enigmatic izvora din lacurile Radaune, din districtul Berent, venea încărcat cu peşti şi raci şi, trecînd pe lîngă Petershagen, se apropia de oraş dintr-o latură faţă de Neumarkt. Parţial vizibil, parţial subteran, el şerpuia prin oraşul vechi şi, brăzdat adesea de poduri şi înfrumuseţat cu lebede şi sălcii-plîngătoare, se vărsa în Mottlau, între Karpfenseigen şi Brabank, cu puţin înainte să se amestece cu Vistula Moartă.

Prin urmare, de îndată ce vestiarul se golea de martori, Amsel şi prietenul lui puteau să ridice trapa din pardoseală – aşa şi făceau –, să se tîrască printr-o galerie – se tîrau amîndoi –, să coboare într-un puţ undeva cam pe la nivelul pisoarului – Walter Matern cobora primul pe nişte scoabe înzidite la distanţe egale – şi, ajunşi pe fundul puţului, să deschidă fără greutate o uşă de fier – Walter Matern o deschidea – şi să alerge printr-un canal uscat, urît mirositor şi

populat de şobolani – îl străbăteau în fugă, fiecare cu încălţările celuilalt. Ca să fim mai exacţi: pe sub Wiebenwall şi Karrenwall, unde se află clădirea Asigurărilor Regionale, pe sub grădinile publice ale oraşului, pe sub liniile de cale ferată dintre Petershagen şi gara centrală, canalul ducea la Radaune. Peste drum de cimitirul Sankt Salvator, aflat între Grenadiergasse şi biserica menonită, lîngă Bischofsberg, la poale, canalul se lărgea, vărsîndu-se. Într-o parte a deschizăturii se vedeau iarăşi scoabe de fier ieşind din malul zidit, abrupt, pînă la balustrada cu ornamente complicate. Dincolo de ea, o privelişte cum o cunoaşte Brauxel din numeroase gravuri: din verdele de mai al parcurilor se înalţă, cărămizie, panorama oraşului – de la Poarta Oliva pînă la Poarta Leegen, de la Sfînta Ecaterina pînă la Sfîntul Petru, pe Poggenpfuhl, multe turnuri de înălţimi şi grosimi diferite demonstrează că nu au aceeaşi vîrstă.

De două sau trei ori au făcut prietenii excursia asta prin canal, prilej pentru Walter Matern să omoare o duzină şi mai bine de şobolani. Cînd au ieşit la lumină pentru a doua oară deasupra rîului Radaune, au fost văzuţi, dar nu şi denunţaţi de pensionarii care-şi treceau timpul în parc, trăncănind. Deja erau sătui – fiindcă Radaune nu era Vistula – cînd, sub sala de gimnastică, dar înainte de puţul care ducea la canalizarea oraşului, au dat peste o ramificaţie astupată de mîntuială cu nişte cărămizi. Lanterna lui Amsel a descoperit-o. Trebuiau să se tîrască printr-un culoar care o lua în altă direcţie. Era în pantă. Canalul zidit, înalt de-un stat de om, în care dădea culoarul nu ţinea de canalizarea oraşului: crăpat picurînd medieval, el ducea pînă sub biserica Sfintei Treimi, cu totul şi cu totul gotică. Sfînta Treime se afla lîngă muzeu, la nici o sută de metri de liceul lor. Într-o sîmbătă seară, cu două ore înainte de plecarea trenului de Werder, lăsaţi liberi după patru ore de şcoală, cei doi prieteni făcură descoperirea despre care se povesteşte aici, nu numai pentru că galeriile medievale sînt bune de descris, ci pentru că descoperirea i s-a părut vrednică de interes lui Eduard Amsel, liceanul dintr-a-ntîia, şi îi dădea liceanului dintr-a-ntîia Walter Matern prilejul să facă pe actorul şi să scrîşnească din dinţi. În plus, Brauxel, cel care conduce o mină, are o exprimare deosebit de aleasă sub pămînt.

Scrîşnitorul – Amsel a inventat numele, ceilalţi elevi îl repetă –, deci Scrîşnitorul merge în faţă. În stînga ţine lanterna, în vreme ce în dreapta are o bîtă care să sperie şi, la nevoie, să omoare şobolanii din canal. Nu sînt mulţi şobolani. Zidăria e aspră fărîmicioasă uscată la pipăit. Aerul e rece, dar nu ca de mormînt, mai curînd se simte un curent, chiar dacă nu-ţi dai seama de unde vine. Paşii nu au ecou, ca în canalele orăşeneşti. Ca şi culoarul şi pasajul, canalul de-un stat de om e în pantă abruptă. Walter Matern îşi poartă propriile ghete, fiindcă pantofii de lac cu cataramă ai lui Amsel avuseseră destul de suferit cînd se tîrîseră prin galerii: acum el umblă în pantofi uzaţi. De aici vine curentul de aer şi ventilaţia bună: din gaura asta! Mai că ar fi trecut pe lîngă ea dacă Amsel n-ar fi. În stînga lor. Prin deschizătura aceea înaltă cît şapte cărămizi, lată cît cinci, Amsel îl împinge pe Scrîşnitor. Mai greu e cu Amsel. Cu lanterna între dinţi, Scrîşnitorul îl trage pe Amsel prin gaură, contribuind la transformarea costumului acestuia, aproape nou, în nişte jerpelituri obişnuite pentru şcoală. Stau amîndoi şi-şi trag puţin sufletul. Se află pe fundul spaţios al unui puţ circular. Imediat privirile le sînt atrase în sus, pentru că de acolo se prelinge o lumină spălăcită. Grătarul perforat, lucrat cu pricepere, de deasupra puţului este montat în pardoseala de piatră a bisericii; asta vor verifica mai tîrziu. În lumina tot mai difuză, patru ochi coboară iar puţul şi jos – lanterna li-l arată –, în faţa celor patru vîrfuri de ghete, zace scheletul.

E strîmb, incomplet, cu fragmente mutate din loc sau împinse unele-n altele. Omoplatul drept e străpuns de patru coaste. Sternul cu apofiza e înfipt în coastele drepte. În stînga lipseşte clavicula. Şira spinării e frîntă deasupra primei vertebre lombare. Braţele şi picioarele, aproape complete, adunate într-o poziţie firească: un om căzut în puţ.

Scrîşnitorul e încremenit şi lasă să i se ia lanterna. Amsel începe să lumineze scheletul. Se produc efecte de lumini şi umbre, fără ca Amsel să urmărească aşa ceva. Cu vîrful unui pantof de lac cu cataramă – curînd Brauxel nu va mai avea de ce să vorbească de lac –, el trasează prin depunerile făinoase de pe fundul puţului, întărite doar la suprafaţă, o dîră continuă în jurul tuturor oaselor prăbuşite, se dă înapoi, lasă

conul de lumină al lanternei să parcurgă dîra din nou, mijește ochii, cum face întotdeauna cînd vede ceva ce-ar putea fi un model, ține capul aplecat, își flutură limba, își acoperă un ochi, se întoarce pe loc, se uită peste umăr, scoate de nu știu unde o oglinjoară, jonglează cu lumina, schelet și imagine oglindită, luminează în spate cu lanterna, ținînd-o pe sub brațul îndoit, înclină oglinda ușor, se ridică pe vîrfuri ca să-i lungească raza, se lasă repede în genunchi, pentru comparație, se întoarce iarăși cu fața, fără oglindă, corectează ici și colo linia trasată, amplifică exagerat, desenînd cu pantoful poziția celui căzut, o transformă cu pantoful ștergător-de-urme și redesenator, armonizează, accentuează, tempereaza, vrea statică dinamică extaz – în principiu, e pornit să facă o schiță după schelet, s-o păstreze în memorie, iar acasă s-o treacă în jurnal pentru vecie. Nu-i de mirare că, după ce s-a încheiat cercetarea preliminară, Amsel dorește să ridice craniul acela dintre claviculele incomplete ale scheletului și să-l bage pur și simplu în ghiozdan, lîngă cărți și caiete, lîngă pantoful crăpat al Hedwigei Lau. Vrea să ducă tigva la Vistula și s-o pună la una dintre sperietorile aflate încă în stadiul de armătură sau, dacă se poate, chiar celei tocmai schițate în praf. Mîna lui, cu cinci degete groase, caraghios rășchirate, e deja deasupra resturilor de clavicule, dă să se înfigă în orbitele scheletului și să-l ridice cu precauție, dar atunci Scrîșnitorul, care a stat mult timp încremenit, fără să-și facă simțită prezența, a început să scrîșnească din și mai mulți dinți. O face la fel ca-ntotdeauna: de la stînga la dreapta. Însă acustica puțului sporește și împrăștie zgomotul într-un fel atît de încărcat de prevestiri, încît Amsel se oprește, privește în spate, peste spinarea rotundă, și îndreaptă lanterna spre prietenul lui.

Scrîșnitorul nu vorbește. Scrîșnitul dinților e îndeajuns de grăitor. El înseamnă: Amsel n-are voie să-și întindă degetele. Amsel n-are voie să ia. Craniul nu e de luat. Nu-l tulbura. Nu-l atinge. Lăcaș pentru cranii. Golgota. Tumul. Scrîșnet din dinți.

Însă Amsel, care duce mereu lipsă de accesorii și de recuzită reprezentativă, adică de lucruri indispensabile, dă iar să-și lanseze mîna spre craniu și – pentru că nu dai peste un

craniu chiar în fiece zi – își arată degetele rășchirate în fîșia de lumină colcăind de praf care iese din lanternă. Atunci îl lovește o dată, de două ori, bîta aceea care mai înainte nimerise numai în șobolani. Și acustica puțului amplifică un cuvînt icnit între lovitură și lovitură: „Ițic!“ Walter Matern își numește prietenul „Ițic!“ și lovește. Amsel cade pe-o parte, lîngă schelet. Praful se înalță și se reașază tacticos. Amsel se ridică. Cine poate să verse lacrimi atît de mari, care curg sacadat? În plus, în timp ce din amîndoi ochii se rostogolesc picături ce devin perle de colb în praful de pe fundul puțului, Amsel reușește să spună rînjind, pe un ton aflat undeva între bunăvoință și batjocură: „*Walter is a very silly boy*“. Repetă de mai multe ori cuvintele astea de școlar din prima clasă de liceu, imitîndu-l pe profesorul de engleză, pentru că întotdeauna, chiar și în timp ce-i curg lacrimile, el trebuie să imite pe cineva, la nevoie chiar pe sine: „*Walter is a very silly boy*“. Și-apoi imediat, cu graiul din Werder: „Asta e căpățîna mea. Căpățîna asta io am găsit-o. Vreau numa' s-o încerc. După aia o aduc iar înapoi“.

Dar cu Scrîșnitorul nu se poate vorbi. Priveliștea oaselor căzute la întîmplare îi adună fața la rădăcina sprîncenelor. Își încrucișează brațele, se sprijină în bîtă, încremenește în contemplare. Cînd vede ceva mort – o pisică înecată, șobolani pe care i-a omorît cu mîna lui, pescăruși pe care i-a spintecat aruncîndu-și cuțitul în aer –, cînd vede un pește umflat pe care-l rostogolesc valurile la mal sau pentru că vede scheletul căruia Amsel vrea să-i ia craniul, lui îi vine să scrîșnească din dinți, de la stînga la dreapta. Fața lui băiețească, masivă, se schimonosește. Privirea lui, altminteri între adormită și tîmpă, devine străpungătoare, se întunecă, lasă să se bănuiască o ură fără o țintă anume: o atmosferă de teatru se simte adiind prin culoarele, beciurile și puțurile de sub biserica gotică a Sfintei Treimi. De două ori se lovește Scrîșnitorul peste frunte cu propriul pumn, se apleacă, apucă, ridică craniul spre el și spre gîndurile sale, îl contemplă, în vreme ce Amsel se ghemuiește într-o parte.

Cine stă ghemuit și trebuie să se ușureze? Cine stă în picioare și ține în mîna întinsă un craniu necunoscut? Cine se uită curios în spatele lui și-și contemplă excrementele?

Cine ţintuieşte cu privirea un craniu neted, vrînd să se recunoască în el? Cine nu are viermi, dar a avut cîndva, de la salată? Cine ţine craniul acela uşor şi vede viermi care într-o zi îl vor roade pe al său? Cine? Cine? Doi oameni: gînditori şi îngrijoraţi. Fiecare are motivele lui. Amîndoi sînt prieteni. Walter Matern pune craniul jos, acolo unde l-a găsit. Amsel scormoneşte iar cu pantoful în praf şi caută şi caută şi caută. Walter Matern rosteşte sonor şi în gol cuvinte mari: „Ei, să mergem. Aici e împărăţia morţilor. Poate că ăsta-i Jan Bobrowski ori Materna, din care se trage neamul nostru". Amsel n-are urechi pentru simple presupuneri. Nu poate să creadă că marele tîlhar Bobrowski sau că tîlharul, incendiatorul şi strămoşul Materna au îmbrăcat cîndva în carne scheletul acela. Ia de pe jos un obiect metalic, îl freacă, scuipă pe el, îl şterge şi scoate la iveală un nasture de metal, despre care zice, sigur pe el, că ar fi nasturele unui dragon de-al lui Napoleon. Datează nasturele ca fiind din al doilea asediu şi îl pune în buzunar. Scrîşnitorul nu protestează, nici n-a ascultat, e cu mintea tot la tîlharul Bobrowski sau la strămoşul Materna. Excrementele care se răcesc îi mînă pe cei doi prieteni să iasă prin gaura din zid. Walter Matern e primul. Amsel se îndeasă prin deschizătură, mergînd cu spatele şi cu lanterna orientată spre craniu.

A douăzeci şi cincea tură de dimineaţă

Schimb de tură la Brauxel & Co.: la întoarcere prietenii s-au grăbit. Trenul nu aştepta niciodată mai mult de zece minute în gara Niederstadt.

Schimb de tură la Brauxel & Co.: azi sărbătorim a două sute cincizecea aniversare a Marelui Friedrich. Brauxel ar trebui să umple una dintre galeriile de tavan numai cu fredericianisme: un regat al Prusiei subpămîntean!

Schimb de tură la Brauxel & Co.: în vestiarul de lîngă sala de gimnastică a liceului Sankt Johann Walter Matern a potrivit capacul pătrat la locul lui, în scîndurile duşumelei. S-au scuturat de praf unul pe celălalt.

Schimb de tură la Brauxel & Co.: ce ne va aduce marea conjuncţie din patru spre cinci februarie? Sub semnul Vărsătorului, Uranus intră într-o opoziţie nu chiar perfectă, în vreme ce Neptun formează o cvadratură. Două aspecte mai mult decît critice! Vom rezista, va face faţă Brauksel fără daune marii conjuncţii? Va putea fi dusă la bun sfîrşit această scriere, în care este vorba despre Walter Matern, cîinele Senta, Vistula, Eduard Amsel şi sperietorile lui? Brauksel, care poartă aici condeiul, vrea să evite tonul apocaliptic şi, în ciuda aspectelor critice, să pună pe hîrtie, cu simţul măsurii, întîmplarea care urmează; chiar dacă un *autodafé* seamănă îndeaproape cu o mică apocalipsă.

Schimb de tură la Brauxel & Co.: după ce s-au scuturat unul pe celălalt de colbul medieval, Walter Matern şi Eduard Amsel o iau din loc: în jos pe Katergasse, în sus pe Lastadie. O ţin tot pe Ankerschmiedegasse. În spatele Oficiului de Cecuri Poştale se află noul hangar pentru bărcile asociaţiilor şcolare de vîslaşi: bărcile sînt puse pe capre. Aşteaptă pînă

se lasă iar Podul Vacilor, pînă atunci ridicat, şi scuipă de pe pod, din mers, de mai multe ori în Mottlau. Ţipete de pescăruşi. Căruţe trase de cai, pe scînduri groase. Sînt rostogolite butoaie de bere, un docher beat se agaţă de un docher treaz, vrea un hering sărat pe de-a-ntregul... „Facem prinsoare. Facem prinsoare?“ De-a latul, pe Insula Depozitelor: Erich Karkutsch – făină, seminţe, leguminoase; Fischer & Nickel – curele de transmisie, produse din azbest. Peste liniile de cale ferată, rămăşiţe de varză, fulgi de capoc. La Eugen Flakowski, articole pentru şelari şi tapiţeri, se opresc: baloturi de iarbă-de-mare, sisal, iută, păr de cal, bobine cu şnur pentru tende, inele de porţelan şi canafi, pasmanterii pasmanterii! Pieziş, prin urina de cal de pe Münchengasse, peste Noua Mottlau. O iau în sus pe Mattenbuden, urcă în remorca tramvaiului în direcţia Heubude, dar merg doar pînă la Poarta Langgart şi ajung la timp la gara acelui tren care miroase a unt şi zer, care ia curba încet, sunînd repede, şi care merge în Werder. Amsel încă mai ţine în buzunar, fierbinte, nasturele dragonului napoleonian.

Prietenii – şi cei doi au rămas fraţi de sînge de nedespărţit, în ciuda căpăţînii de mort şi a cuvîntului Iţic – n-au mai vorbit despre scheletul de sub Biserica Sfintei Treimi. O singură dată, pe Milchkannengasse, între magazinul cu articole sportive Deutschendorff şi o reprezentanţă a lăptăriilor Valtinat, în faţa vitrinei unei prăvălii unde erau expuse veveriţe, jderi, bufniţe, cocoşi-de-munte în dansul împerecherii, toţi împăiaţi, şi un vultur împăiat, bătînd din aripi, care ţinea în gheare un mieluşel împăiat, în faţa unei vitrine în care o etajeră ca o scară cobora treptat chiar pînă la geam, în faţa capcanelor pentru şobolani, capcanelor pentru vulpi, pachetelor cu insecticid, punguţelor cu prafuri împotriva moliilor, de faţă cu moartea-ţînţarilor, duşmanul-gîndacilor-de-bucătărie, otrava pentru şobolani, în faţa uneltelor celor ce nimicesc gîngănii şi rozătoare, a hranei pentru păsări, a biscuiţilor pentru cîini, a acvariilor goale, a cutiuţelor pline cu muşte uscate şi purici de baltă, a broaştelor, salamandrelor şi şerpilor în borcane cu spirt, a fluturilor incredibili puşi sub sticlă, a cărăbuşilor cu coarne, a păianjenilor păroşi şi a obişnuiţilor căluţi-de-mare, a scheletului omenesc din dreapta,

de lîngă etajera în trepte, a scheletului unei pisici în fugă, la picioarele cimpanzeului mai mic, în fața treptei de sus a etajerei, pe care erau expuse, foarte instructiv, cranii – al bărbatului, al femeii, al bătrînului, al copilului, al prematurului și al avortonului –, în fața acestei vitrine în care era cuprinsă o lume întreagă – în interiorul prăvăliei puteai să cumperi pui de cîine și să dai pui de pisică pentru a fi înecați de mîna unui specialist autorizat de stat –, în fața vitrinei spălate de două ori pe săptămînă Walter Matern i-a propus direct prietenului său să cumpere, cu banii rămași în punguța de piele, un craniu, care o fi, și să-l folosească la construirea sperietorilor. Amsel a dat din mînă a refuz, a răspuns apăsat, scurt, dar nu sec, ca omul ofensat, ci mai curînd scurt și cu superioritate, că tema căpățînii de mort nu era depășită și definitiv exclusă, dar că nu era totuși nici îndeajuns de arzătoare încît să fie nevoit să cumpere cu banii rămași; că, dacă tot era vorba de cumpărat, se puteau achiziționa pene de gîscă, rață și găină de calitate inferioară, ieftin și cu livra, de la țăranii și crescătorii de păsări din Werder; că el, Amsel, avea de gînd să facă ceva contradictoriu, o pasăre uriașă în chip de sperietoare, și că l-a inspirat vitrina prăvăliei de pe Milchkannengasse, plină cu animale împăiate, mai ales vulturul de pe miel.

Divin moment ridicol al inspirației: un înger își atinge fruntea cu degetul. Muze cu gurițe zdrențuite. Planete în Vărsător. Cade o cărămidă. Oul are două gălbenușuri. Scrumiera dă pe dinafară. De pe acoperiș picură: celuloid. Scurtcircuit. Cutii pentru pălării. Ce vine de după colț: pantoful de lac cu cataramă. Ce intră fără să bată la ușă: Barbarina, crăiasa zăpezii, oamenii de zăpadă. Ce poate fi împăiat: Dumnezeu, anghile și păsări. Ce se scoate din mine: cărbune fier potasă sperietori trecutul.

Sperietoarea asta se naște puțin mai tîrziu. Este ultima sperietoare pe care o construiește Amsel pentru mulți ani. Fiindcă figurează ca piesă finală sub numele, bineînțeles ironic, de „Marea Pasăre Piepmatz" – nu Amsel l-a propus, ci, conform însemnărilor, podarul Kriwe –, fiind transmisă ca schiță de montaj și studiu de culoare în acel jurnal care se află și azi în relativă siguranță în seiful lui Brauxel. Niște

cîrpe – cam așa se spune în jurnal – trebuie date cu smoală sau gudron. Pe cîrpele date cu gudron sau smoală trebuie lipite în exterior – și în interior, dacă sînt destule – pene mari și mici. Dar nu ca în natură, deloc natural.

Cînd Marea Pasăre Piepmatz a fost gata, dată cu gudron și acoperită cu pene – era mai mare decît un stat de om –, a stîrnit senzație pe dig: penele îi stăteau vîlvoi într-un fel cu adevărat nenatural. Arăta cu totul înspăimîntător. Și cele mai călite neveste de pescari o luau la goană, fiindcă ziceau că dacă te uiți la lighioană, poți să te deochi, să capeți gușă, să chiorăști sau să lepezi. E drept, bărbații nu se mișcau din loc și nu cedau, dar lăsau pipele să li se răcească. Johann Lickfett a zis: „Drăguliță, n-aș vrea s-o am nici dacă mi-o dă în dar!"

Greu s-a găsit un cumpărător. Și nu era scumpă, în ciuda gudronului și a penelor. Dimineața stătea singuratică, profilîndu-se pe cer, pe digul de la Nickelswalde. Abia cînd se întorceau din oraș elevii navetiști, mai veneau unii de-a lungul digului, așa, ca din întîmplare, dar se opreau la o distanță convenabilă, evaluau, își dădeau cu părerea, trăncăneau și nu voiau să cumpere. Nici un pescăruș pe cerul fără nori. Șoarecii din dig se mutau. Vistula nu putea să ocolească, altminteri ar fi făcut-o. Peste tot, buburuze, numai în Nickelswalde nu. Cînd învățătorul Olschewski, dintotdeauna cam exaltat și rîzînd mult prea tare, s-a arătat interesat, mai mult ca să se distreze decît ca să-și apere cei douăzeci de metri pătrați de grădină din fața casei – el se declara un om luminat –, Marea Pasăre Piepmatz a trebuit să fie vîndută cu mult sub prețul stabilit. Transport pe căruța cu loitre a lui Olschewski.

Două săptămîni a stat dihania în grădina din față, aruncîndu-și umbra pe căsuța joasă, dată cu var alb, unde locuia învățătorul. Nici o pasăre nu îndrăznea să scoată vreun piuit. Vîntul de mare zbîrlea penele gudronate. Pisicile s-au isterizat și evitau satul. Școlarii mergeau pe ocolite, noaptea își udau paturile în timp ce visau și se trezeau cu țipete și cu vîrfurile degetelor înălbite. La Schiewenhorst Hedwigei Lau i s-au umflat amigdalele și, pe deasupra, a început brusc să-i curgă sînge din nas. Bătrînului Folchert i-a sărit un lemn în ochi cînd despica butuci. Multă vreme n-a reușit să se vindece.

Cînd bunica Matern s-a prăbuşit în mijlocul curţii pentru găini, mulţi au zis că Marea Pasăre era de vină; de altminteri, găinile, ba chiar şi cocoşul, duceau de colo colo paie în cioc de săptămîni întregi: asta prevestise dintotdeauna o moarte. Toţi cei din casa morarului – mai întîi biata Lorchen – auziseră cariul de lemn, ceasornicul morţii. Bunica Matern a luat aminte la toate semnele şi a cerut să i se dea ultima împărtăşanie. Pregătită astfel, a murit printre găinile care cărau paie. În sicriu avea un aer mai curînd paşnic. Purta mănuşi albe şi ţinea între degetele încovoiate o batistă cu dantelă, parfumată cu lavandă. Totul era aşa cum se cuvine. Din păcate, toţi au uitat să-i scoată agrafele din păr înainte ca sicriul să fie închis şi pus în pămînt sfinţit, după ritualul catolic. Pe seama acestei neglijenţe pot fi puse acele dureri de cap ca nişte junghiuri care au năpădit-o imediat după înmormîntare pe morăriţa Matern, născută Stange, şi care n-au vrut să mai înceteze vreodată.

Cînd leşul era pe năsălie în camera cu pereţi în afară, iar oamenii, în haine scorţoase, se înghesuiau în bucătărie şi pe scări ca să ajungă sus şi să rostească deasupra cadavrului „Acu' nu mai este!“, „Acu' nu mai tre' să muştruluiască!“, „Acu' i s-au terminat grijile şi are parte de liniştea veşnică!“, podarul Kriwe a cerut voie să atingă cu arătătorul drept al răposatei unul dintre puţinii lui dinţi, care-l durea şi zăcea în puroi de mai multe zile. Morarul, care stătea între fereastră şi fotoliu, arătînd ciudat în negru şi fără sac şi vierme de făină, neatins de vreo schimbare de lumină, fiindcă noua moară încă nu mergea, a dat încet din cap. Bunicii Matern i s-a scos încetişor mănuşa dreaptă şi Kriwe şi-a dus dintele stricat pînă la vîrful încovoiat al arătătorului – sfînt-ridicol moment al unei miraculoase vindecări: un înger atinge uşor, pune mîna pe, netezeşte în răspăr şi încrucişează degete. Sînge de broască ochi de cioară lapte de iapă. În cele douăsprezece nopţi, de trei ori peste umărul stîng, de şapte ori spre răsărit. Ace de păr. Păr pubian. Puf de pe ceafă. Să dezgropi, să presari în vînt, să bei din scursoarea stătută, să torni peste prag, numai noaptea, încă înainte să anunţe cocoşul ziua Sfîntului Apostol Matei. Otravă din neghină. Grăsime de nou-născut. Sudoare de mort. Giulgiu de mort. Deget de

mort: cică într-adevăr puroiul în care se scălda dintele lui Kriwe a dat înapoi după ce a fost atins cu arătătorul încovoiat al răposatei bunici Matern, iar durerea a scăzut şi a încetat, exact cum zice credinţa populară, că degetul de mort vindecă durerile de dinţi.

Cînd sicriul a fost scos din casă şi a trecut clătinîndu-se pe lîngă gospodăria lui Folchert, apoi pe lîngă căsuţa învăţătorului şi grădina lui, unul dintre ciocli s-a împiedicat, fiindcă Marea Pasăre Piepmatz se înălţa încă înspăimîntătoare în grădina învăţătorului. Împiedicatul înseamnă ceva. Împiedicatul e o prevestire. Împiedicatul cioclului a fost hotărîtor: ţăranii şi pescarii din mai multe sate au făcut o petiţie către învăţătorul Olschewski, ameninţînd să facă una şi mai şi către inspectorul şcolar.

În lunea care a urmat, cînd Amsel şi Walter Matern s-au întors cu trenul de la şcoală, învăţătorul Olschewski îi aştepta la pontonul de la Schiewenhorst. Purta pantaloni bufanţi, o jachetă sport cu carouri mari, ghete de pînză tare şi pălărie de pai. În vreme ce trenul era manevrat pentru feribot, el le-a vorbit celor doi, susţinut de podarul Kriwe. Le-a zis că aşa nu mai merge, că unii părinţi au făcut plîngere, că aveau de gînd să îi scrie inspectorului şcolar, la Tiegenhof se aflase deja cîte ceva, că, desigur, obişnuita superstiţie juca un rol anume, că, în plus, aşa era explicată şi regretabila moarte a bunicii Matern – „O femeie admirabilă!“ –, şi toate astea în luminatul nostru secol XX, că totuşi nimeni, mai ales aici, în satele de pe Vistula, nu putea să înoate împotriva curentului, că lucrurile stăteau astfel: oricît de frumoasă ar fi sperietoarea, ea depăşea înţelegerea locuitorilor unui sat, mai cu seamă a locuitorilor unui sat din Werder.

Învăţătorul Olschewski i-a spus fostului său elev Eduard Amsel următoarele: „Tinere, acum eşti la liceu, ai făcut un pas considerabil în lumea cea mare. De-acum înainte satul îţi va fi prea strîmt. Fie ca sîrguinţa ta, firea ta de artist, acest, cum i se spune, dar de la Dumnezeu să se adeverească iarăşi acolo, afară. Dar pentru aici ajunge. Ştii că-ţi vreau binele“.

În ziua următoare totul s-a petrecut oarecum apocaliptic: Amsel şi-a desfiinţat depozitul din hambarul lui Folchert.

Adică Matern a descuiat lacătul şi uimitor de mulţi doritori să dea o mînă de ajutor au scos la aer materialele pasmantierului, cum i se spunea lui Amsel prin sate: patru sperietori începute, legături de scînduri şi de beţe pentru flori. Capocul era smuls. Saltelele îşi vărsau măruntaiele de iarbă-de-mare. Părul de cal ţîşnea din pernele de canapea. Coiful de atac, frumoasa perucă cu bucle lungi de la Krampitz, ceacăul, bonetele ca nişte coşuri, penajele, bonetele fluture, pălăriile de fetru, pai şi velur, pălăria calabreză şi cea Wellington pe care le oferiseră cei din neamul Tiede din Groß-Zünder, tot ce poate proteja un creştet trecea, de pe un cap pe altul, din întunecimea hambarului în lumina galbenă ca mierea a soarelui: „Pasmantier pasmantier!“ Lada lui Amsel, al cărei conţinut ar fi înnebunit o sută de slujnice setoase de găteală, revărsa volane, paiete, strasuri, borduri, nori de dantele, şnururi pentru sofale şi canafi de mătase mirosind a garoafe. Tot ce avea mîini şi picioare, toţi cei care voiau să-l ajute pe pasmantier îmbrăcau şi dezbrăcau şi aruncau în grămadă: pulovere şi sacouri, pantaloni şi tunici *litewka*, verzi ca brotacii de frunziş. Reprezentantul unei lăptării, aflat în trecere, îi dăruise lui Amsel o haină de zuav şi o vestă de culoarea prunei. Aaah, corsetul, corsetul! Doi s-au înfăşurat în mantaua Blücher[1]. Mirese înnebunite de dans, în straie de nuntă respirînd lavandă. Alergare în saci, cu pulpare. Verzui striga rochia *chemise*. Manşonul e o minge. Şoareci tineri în capă. Găuri zimţate. Fără guler. Gulere scrobite, plisate, şi fileuri pentru mustăţi, violete de pînză, lalele de ceară, trandafiri de hîrtie, medalii de la concursurile de tir, medalioane pentru cîini şi panseluţe, aluniţe artificiale, sclipici. „Pasmantier pasmantier!“ Cei cărora li se potrivea sau nu încălţămintea îşi strecurau sau forţau piciorul în galoşi, pantofi cu limbă, ciubote, cizme cu şireturi sau răsfrînte, călcau cu ghete cu vîrful întors prin perdele de culoarea tutunului, săreau desculţi, dar cu jambiere, prin draperiile unei contese, principese sau chiar ale unei regine. Erau aruncate grămadă lucruri din

1. Gebhard Leberecht von Blücher (1742-1819), conte, prinţ, general şi feldmareşal prusac care s-a remarcat în războaiele împotriva lui Napoleon.

Prusia, Kujavia, din Oraşul Liber: ce sărbătoare pentru urzicile din spatele hambarului lui Folchert. „Pasmantier pasmantier!“ Şi sus de tot, pe grămada care încă împrăştia molii, se înălţa, susţinută de araci de fasole, gudronată şi împănată, necazul public, spaima copiilor, Baal, Marea Pasăre Piepmatz.

Lumina soarelui cade aproape vertical. Aprins de mîna lui Kriwe şi de bricheta contra-vînt a lui Kriwe, focul înşfacă repede tot ce are împrejur. Toţi se dau cîţiva paşi înapoi, dar rămîn şi vor să fie martori la marea ardere. În vreme ce Walter Matern e zgomotos, ca întotdeauna la acţiunile de proporţii, şi încearcă să acopere trosnetele doar scrîşnind din dinţi, Eduard Amsel, numit „pasmantierul“ şi strigat din cînd în cînd „Iţic“, chiar şi în timpul veselei ceremonii de ardere, stă nepăsător pe picioarele lui pistruiate, îşi freacă între ele palmele grăsune, mijeşte ochii şi vede ceva. Nu un fum galben-verzui, nici vreo bucată de piele arzînd înăbuşit, nici zborul de scîntei şi de molii nu-l obligă să-şi îngusteze ochii rotunzi pînă ce ajung nişte crăpături subţiri şi oblice; dimpotrivă, pasărea aceea arzînd, cuprinsă de limbile miilor de flăcări, al cărei fum se lasă greu şi se tîrăşte peste urzici, îi dăruieşte idei sprintene şi alte asemenea bunătăţi. Pentru că în timp ce lighioana aprinsă, o creatură făcută din cîrpe, catran şi pene, aruncînd scîntei, trosnind şi încă în culmea însufleţirii, face o ultimă încercare de zbor şi apoi se prăbuşeşte, împrăştiindu-se, Amsel a hotărît în sinea lui şi în jurnalul său să reia ideea Păsării Piepmatz mai tîrziu, cînd va fi mare: vrea să construiască o pasăre uriaşă, care arde întruna, fumegă şi scoate scîntei, dar care totuşi nu se consumă niciodată, ci, veşnic şi prin natura ei, va arde, fumega şi scoate scîntei, apocaliptică şi decorativă totodată.

A douăzeci și șasea tură de dimineață

Cu puţine zile înainte de patru februarie, înainte ca acel critic ceas astral să pună lumea sub semnul întrebării, Brauxel hotărăşte să-şi îmbogăţească oferta de marfă sau pandemoniul cu încă un număr de catalog: el vrea să pună să se construiască acel *perpetuum mobile* arzînd, în formă de pasăre, inspirat de Amsel. Nu e lumea asta atît de bogată în idei, încît să poţi renunţa resemnat la una dintre cele mai atrăgătoare inspiraţii, chiar dacă lumea ar urma să dispară din cauza conjuncţiei astrale peste numai cîteva ture de dimineaţă; mai ales că, după acel *autodafé* din spatele hambarului, Eduard Amsel a dat un exemplu de atitudine stoică, ajutînd la stingerea hambarului lui Folchert, care se aprinsese de la scînteile care zburau.

La cîteva săptămîni după arderea publică a stocului amselian şi a ultimului model de păsări sperietor, după un incendiu care, după cum vom vedea, a aprins în căpşorul lui Amsel tot felul de fitile şi a stîrnit un foculeţ care nu mai era de stins, văduva Lottchen Amsel, născută Tiede, şi domnul Anton Matern, morar din Nickelswalde, au primit nişte scrisori albastre din care se putea afla în ce zi şi la ce oră domnul director, dr. Battke, fixase o întrevedere în biroul directorial de la liceul Sankt Johann.

Cu unul şi acelaşi tren au plecat la oraş văduva Amsel şi morarul Matern – şedeau faţă-n faţă şi aveau locuri la geam. La Poarta Langgart au luat tramvaiul pînă la Milchkannenbrücke. Cum au ajuns mai devreme, s-au mai putut rezolva unele treburi. Ea trebuia să meargă la Hahn & Löchel şi apoi la Haubold & Lanser; el, din cauza noii mori, la firma de construcţii Prochnow de pe Adebargasse. S-au întîlnit la

Langen Markt, au băut un păhărel la Springer, apoi au luat un taxi – chiar dacă puteau merge pe jos – şi au ajuns prea devreme pe Fleischergasse.

Ca s-o spunem pe scurt: zece minute au trebuit să aştepte în anticamera domnului dr. Rasmus Battke pînă cînd directorul şi-a făcut apariţia, cu pantofi gri-deschis, cu îmbrăcăminte sport şi, în rest, cu un aer important, fără ochelari. Cu o mînă mică la capătul unui braţ scurt, i-a poftit pe cei doi în biroul lui şi, cum acei oameni de la ţară nu îndrăzneau să se aşeze în fotoliile de club, a exclamat într-o doară: „Vă rog, fără formalităţi. Mă bucur sincer să-i cunosc pe părinţii unor elevi atît de promiţători".

Trei pereţi cu cărţi, un perete cu fereastră. Tutunul lui de pipă avea un miros englezesc. Schopenhauer era furios între rafturile pentru cărţi, fiindcă Schopenhauer... Pahar de apă, carafă cu apă, curăţător de pipă pe biroul roşu-închis, acoperit cu fetru verde. Patru mîini stînjenite pe cotierele îmbrăcate în piele. Morarul Matern îşi îndrepta spre director urechea depărtată de cap şi nu pe aceea care asculta viermele de făină. Văduva Amsel încuviinţa din cap la fiecare propoziţie secundară a fluent-vorbitorului director. În primul rînd a vorbit: despre situaţia economică de la ţară, aşadar aşteptata reglementare a pieţei, necesară din cauza legilor vamale poloneze, şi despre problemele brînzăriilor din Groß Werder. În al doilea: despre Groß Werder în general şi mai cu seamă despre lanurile de grîu unduitoare, pînă departe unduitoare, în vînt unduitoare: avantajele soiului Epp şi ale soiului siberian, rezistent la ger, lupta cu neghina – „însă un pămînt întins, binecuvîntat, da-da..." În al treilea rînd, dr. Rasmus Battke a avut de spus: doi elevi atît de dotaţi, chiar dacă întru totul diferit dotaţi – micului Eduard îi vin toate de-a gata –, doi elevi pe care îi leagă o prietenie atît de rodnică – cît de înduioşător îşi apăra micul Matern prietenul de hărţuiala colegilor, desigur, nu rău-intenţionată –, pe scurt, doi elevi ca Eduard Amsel, dar şi Walter Matern, atît de vrednici de încurajare binevoitoare, erau mai mult decît împiedicaţi să-şi desfăşoare întreaga lor capacitate din cauza lungii călătorii cu nefastul, chiar dacă foarte distractivul decovil; de aceea el, directorul instituţiei, un vechi om al şcolii, după cum se poate presupune,

şi, de ani de zile, un bun şi încercat cunoscător al problemelor pe care le au elevii navetişti, propune mutarea celor doi băieţi la altă şcoală încă înainte să înceapă vacanţa de vară, pe scurt, de lunea următoare. Conradinum din Langfuhr, al cărui director, un vechi prieten, aflase deja şi era întru totul de acord, dispunea de un internat, mai pe înţeles, de un cămin pentru elevi în care puteau locui, mînca, dormi un număr mare de interni, mai pe înţeles, elevi de internat, pentru o sumă rezonabilă – Conradinum beneficia de venituri de la o fundaţie serioasă –, într-un cuvînt, amîndoi ar fi pe mîini bune acolo, iar el, ca director de instituţie, nu putea decît să recomande acea şcoală.

Aşa că în lunea următoare Eduard Amsel şi Walter Matern au schimbat beretele de catifea verde de la Sankt Jakob cu cele roşii de la Conradinum. Cu ajutorul micului tren, ei şi geamantanele lor au părăsit gura Vistulei, Groß Werder, digurile întinse de la un orizont la altul, plopii lui Napoleon, afumătorile de peşte, feribotul lui Kriwe, moara cea nouă pusă pe o capră nouă, anghilele dintre sălcii şi vacile, pe tata şi pe mama, pe biata Lorchen, pe menoniţii neciopliţi şi pe cei mai de soi, pe Folchert, Kabrun, Lickfett, Momber, Lührmann, Karweise, pe învăţătorul Olschewski şi spiritul bunicii Matern, care bîntuia casa, pentru că uitaseră să toarne pe prag, în cruce, apa de la spălatul moartei.

A douăzeci și șaptea tură de dimineață

Fiii marilor cultivatori, fiii proprietarilor de pămînt, fiii nobililor de țară întru cîtva îndatorați din Prusia de Vest, fiii cărămidarilor cașubieni, fiul farmacistului din Neuteich, fiul preotului din Hohenstein, fiul consilierului general din Stüblau, Heini Kadlubek din Otroschken, micul Probst din Schönwarling, frații Dyck din Ladekopp, Bobbe Ehlers din Quatschin, Rudi Kiesau din Straschin, Waldemar Burau din Prangschin și Dirk Heinrich von Pelz-Stilowski din Kladau-de-pe-Kladau, așadar fiii de săraci, de nobili, de țărani, de pastor, au devenit, nu toți deodată, dar cei mai mulți la scurt timp după Paște, interni ai internatului de pe lîngă Conradinum. Decenii în șir liceul real se putuse menține ca instituție privată de învățămînt datorită Fundației Conradiene, dar atunci cînd au devenit conradieni Walter Matern și Eduard Amsel, orașul îi acorda deja subvenții considerabile. De aceea Conradinum a trebuit să fie numit liceu municipal. Doar internatul nu era deocamdată municipal, ci o chestiune conradiană privată și un subiect al subvențiilor.

Dormitorul celor din prima, a doua și a treia clasă de liceu, care era numit și micul dormitor, se afla la parter și ferestrele dădeau spre grădina școlii, adică spre tufele de agrișe. Mereu era cîte unul care făcea în pat. Ăsta era mirosul de acolo – și al saltelelor cu iarbă-de-mare. Cei doi prieteni dormeau în paturi alăturate și sub o oleografie în care se vedeau Poarta Macaralelor, observatorul și Podul Lung la topirea ghețurilor. Cei doi nu și-au udat paturile niciodată sau aproape niciodată. Botezul nou-veniților, o încercare de-a înnegri fundul

lui Amsel cu cremă de ghete, a fost împiedicat de Walter Matern cît ai clipi din ochi. În curtea pentru pauze stăteau amîndoi sub același castan, nu le trebuia altcineva. Eventual micul Probst și Heini Kadlubek, fiul unui negustor de cărbuni, aveau voie să asculte cînd Walter Matern păstra îndelung tăcerea, întunecat și cu privirile ațintite înainte, în vreme ce Eduard Amsel își desăvîrșea limbajul secret și redenumea noul mediu.

„Elirăsăp ed icia im-un calp."

Păsările de aici nu-mi plac.

„Eliibărv nid șaro s-un iibărv al ăraț."

Vrăbiile din oraș nu-s vrăbii la țară.

„Draude Lesma etșebrov ed-a-aelesaodn."

Fără nici un efort, el răsturna cursiv propoziții lungi și scurte, cuvînt cu cuvînt, și chiar era în stare să vorbească noua limbă întoarsă pe dos păstrînd rostirea din Werder: *Dootendeetz*[1] a devenit Zteednetood. Un *c* incomod, un *ps* de nepronunțat, dificilul *sch*, un *nr* riscant, pe toate le șlefuia cu mlădieri din germana de jos și zicea, în loc de *Liebärchen*[2], mai simplu: „Nehkräbeil". Walter Matern îi înțelegea spusele întocmai și dădea răspunsuri scurte, tot întoarse pe dos, cele mai multe fără greșeală: „S-o facem – O-s mecaf!" Era mereu hotărît: „Ad aus un?" Micul Probst era năucit. Heini Kadlubek, strigat „Kebuldak", nu era chiar nepriceput în vorbitul de-a-ndoaselea.

Multe invenții, egale în rang cu talentele lingvistice ale lui Amsel, au fost făcute deja prin toate curțile pentru pauze din lumea asta, apoi au căzut în uitare; în cele din urmă ele sînt dezgropate cu zel și perfecționate de bătrîni copilăroși prin parcurile orășenești, gîndite ca niște replici ale curților pentru pauze din școli. Pe cînd Dumnezeu mai mergea la școală, în curtea cerească pentru pauze i-a venit ideea să creeze lumea împreună cu prietenul lui, micul Drac înzestrat. Cică în ziua de patru februarie a acestui an – asta citește

1. Craniu, căpățînă de mort (germ., formă dialectală).
2. Apelativ amical de tipul „drăguțule", „frate" (germ.).

Brauxel în multe articole din presă – lumea asta va dispărea; așa s-a hotărît în niște curți pentru pauze.

În plus, curțile pentru pauze au ceva în comun și cu cele pentru păsări: mersul țanțoș al cocoșului de serviciu seamănă cu mersul țanțoș al profesorului supraveghetor. Și cocoșii, cînd pășesc, își țin mîinile la spate, se întorc brusc și privesc dojenitor în jur.

Profesorul Oswald Brunies – colectivul de autori are de gînd să-i ridice un monument –, însărcinat cu supravegherea, îi face aici un evident serviciu celui care a inventat comparația cu cocoșul și curtea găinilor: la fiecare nouă pași, el scurmă cu vîrful pantofului stîng în pietrișul curții; mai mult, își îndoaie piciorul de profesor – un obicei nu fără însemnătate, profesorul Oswald Brunies caută ceva, nu aur, nici vreo inimă, nici noroc Dumnezeu faimă: el caută pietre rare. Curtea pentru pauze, presărată cu pietriș, licărește.

Nu e de mirare că elevii vin unul cîte unul, uneori cîte doi, și-i întind, gravi sau pișcați de obișnuita lor poftă de glume, pietre banale, culese de pe jos. Însă profesorul Oswald Brunies o ia pe fiecare – fie ea și cea mai amărîtă pietricică – între degetul mare și arătătorul mîinii stîngi, o ține la lumină, apoi în lumină, scoate din dreapta, din buzunarul de la piept al hainei cafenii-turbă, lustruită pe alocuri, o lupă prinsă cu elastic, mișcă lupa cu elasticul care se întinde între piatră și ochi cu gesturi măsurate, de cunoscător, lasă lupa să se întoarcă iute în buzunarul de la piept, elegant și cu deplină încredere în elastic, imediat după aceea are piatra în palma stîngă, o face să se rostogolească mai întîi în cercuri mici, apoi mai îndrăznețe, chiar pînă la marginea palmei, și o alungă, lovind cu mîna dreaptă dosul palmei stîngi. „Drăguță, dar inutilă!“ spune profesorul Oswald Brunies și aceeași mînă, în care ceva mai înainte se rostogolea pietricica inutilă, se cufundă într-o pungă de hîrtie care, întotdeauna și ori de cîte ori se va povesti aici despre Oswald Brunies, îi umflă, cafenie și mototolită, buzunarul lateral al hainei. Cu gesturi ceremonioase și înflorite, ca ale preoților în timpul liturghiei, el duce la gură o bomboană de malț luată din punga de hîrtie: oficiază, suge, soarbe, micșorează, învîrte zeama printre dinții îngălbeniți de tutun, mută

dintr-un obraz în celălalt şi, în timp ce pauza se împuţinează, în timp ce teama de sfîrşitul pauzei creşte în sufletele încîlcite ale multor elevi, în timp ce vrăbiile din castani tînjesc după sfîrşitul pauzei, în timp ce el merge ţanţoş, scurmă în prundişul curţii şi alungă pietricelele inutile, bomboana lui se face mai mică şi mai sticloasă.

Pauză mică, pauză mare. Jocuri de pauză, şuşotit de pauză. Gustare de pauză şi necaz de pauză: frică, zice Brauksel, îndată clopoţelul o să...

Curţi pentru pauze, pustii, care aparţin vrăbiilor. Văzut şi filmat de mii de ori cum plimbă vîntul o hîrtie de la pîinea cu unt printr-o curte goală, melancolică, prusacă, umanistă, presărată cu pietriş.

Curtea pentru pauze de la Conradinum era alcătuită din curtea cea mică, pătrată, pe care o umbreau dezordonat castani bătrîni, transformînd-o într-o pădure rară de castani, şi în stînga, învecinată cu ea, nedespărţită prin vreun gard, curtea cea mare, lunguiaţă, pe care o încadrau tei tineri susţinuţi de prăjini, plantaţi la distanţe egale. Sala de gimnastică neogotică, pisoarul neogotic şi clădirea neogotică a şcolii din cărămidă roşie acoperită cu iederă, cu patru etaje, avînd un turn fără clopot, mărgineau trei laturi ale curţii mici şi o apărau de vîntoasele care expediau dintr-un cotlon din est cornete de praf peste curtea cea mare; fiindcă doar grădina joasă a şcolii, cu gardul ei de plasă de sîrmă cu ochiuri mici, şi internatul cu două etaje, tot neogotic, i se puneau în cale vîntului. Pînă cînd a fost amenajat un teren de sport modern, cu pistă de zgură şi gazon, în spatele frontonului de sud al sălii de gimnastică, curtea cea mare a trebuit să servească drept teren de joc în timpul orelor de sport. Mai merită amintit şi un şopron din lemn dat cu gudron, lung de cincizeci de metri şi aşezat între teii cei tineri şi gardul grădinii. Aici puteau fi puse la adăpost bicicletele, cu roata din faţă ridicată. Un mic joc: cînd puneai în mişcare roţile ridicate, lovindu-le cu palma, pietrişul prins în anvelope după o scurtă tură prin curtea mare pentru pauze se desprindea şi cădea răpăind peste tufele de agriş din grădina şcolii, dincolo de gardul de sîrmă împletită.

Cel care a trebuit să joace vreodată handbal, fotbal, *völkerball*[1], *faustball*[2] sau chiar *schlagball* pe un teren de sport presărat cu pietriş va fi nevoit mai tîrziu, cînd calcă pe pietriş, să se gîndească la toţi genunchii zdreliţi şi toate juliturile acoperite cu cruste care se vindecă greu şi fac din toate terenurile de sport acoperite cu pietriş nişte terenuri muiate în sînge. Puţine lucruri de pe lumea asta ţi se întipăresc în minte pentru vecie aşa ca pietrişul.

Dar pentru el, cocoşul din curtea pentru pauze, pentru Oswald Brunies, profesorul care merge ţanţoş, sugînd bomboane – lui i se va înălţa un monument –, pentru el, cel cu lupa prinsă cu un elastic, cu punga lipicioasă în buzunarul lipicios al hainei, pentru el, cel care aduna, contempla, arunca sau punea deoparte pietre şi pietricele, rarităţi, de preferinţă gnaisuri micacee – muscovit biotit – sau cuarţ, feldspat şi hornblendă, pentru el curtea cea mare de la Conradinum nu era un neajuns vătămător, ci un necontenit prilej de scurmat cu vîrful pantofului, după nouă paşi de cocoş. Fiindcă Oswald Brunies, care preda cam de toate – geografie, istorie, germană, latină, la nevoie şi religie –, nu era acel profesor de sport temut oriunde, negru şi creţ pe piept, negru şi sîrmos pe picioare, cu fluier strident şi cheie de la sala cu echipament. Niciodată Brunies n-a făcut vreun băiat să tremure sub bara fixă, să sufere la paralele, să plîngă la frînghiile încinse. Niciodată nu i-a cerut lui Amsel să facă sărituri în lungime sau săritura peştelui peste calul lung, întotdeauna prea lung. Niciodată nu i-a fugărit peste pietrişul muşcător pe Amsel şi genunchii cărnoşi ai lui Amsel.

Un bărbat de cincizeci de ani, cu mustaţa pîrlită de la ţigară. Toţi perii din mustaţă, dulci la vîrfuri de la mereu alte bomboane cu malţ. Pe capul rotund, o pălărie de fetru cenuşiu din care adesea atîrnau, o dimineaţă întreagă, scaieţi aruncaţi de careva. Smocuri de păr răsucite îi ieşeau din amîndouă urechile. O faţă brăzdată de cute lăsate de rîs-chicotit-mustăceală. Eichendorff, încuibat în sprîncene zburlite. Roata

1. Joc de echipă practicat în special de copii, în care mingea trebuie să nimerească jucătorii din echipa adversă.
2. Joc de echipă înrudit cu voleiul, însă la care mingea este lovită doar cu pumnul sau cu partea interioară a antebraţului.

morii, flăcăii voinici şi o noapte fantastică[1] în jurul nărilor mereu fremătătoare. Şi doar în colţurile gurii şi peste rădăcina nasului, cîteva puncte negre: Heine cu *Poveste de iarnă*[2] şi *Plăcinta* lui Raabe[3]. Îndrăgit şi niciodată luat în serios. Burlac cu pălărie *à la* Bismarck şi îndrumător la prima clasă de liceu: în ea, Walter Matern şi Eduard Amsel, prietenii de la gura de vărsare a Vistulei. Cei doi mai miros doar vag a staul, lapte prins şi peşte afumat; a dispărut şi mirosul de incendiu, rămas în păr şi în haine după arderea publică din spatele hambarului lui Folchert.

---

1. Aluzie la poeziile *Das zerbrochene Ringlein*, *Die zwei Gesellen* şi *Schöne Fremde* ale poetului romantic german Joseph von Eichendorff (1788-1857).
2. Poemul satiric *Germania. Poveste de iarnă* al scriitorului Heinrich Heine (1797-1856).
3. Wilhelm Raabe (1831-1910), prozator german, autor al romanului *Plăcinta* (*Stopfkuchen*).

A douăzeci şi opta tură de dimineaţă

După schimbul de tură de la ora stabilită şi sîcîiala afacerilor – contractele agricole de la Bruxelles vor crea probleme de desfacere firmei Brauxel & Co. –, înapoi la pietrişul din curtea şcolii. Viaţa de elev a celor doi prieteni promitea să devină veselă. Abia fuseseră mutaţi de la Sankt Johann la Conradinum, abia se obişnuiseră mai bine cu internatul stătut, duhnind a băieţi răi – oare cine nu ştie poveşti de internat? –, abia li se întipărise în minte pietrişul din curtea cea mare, că s-a şi răspîndit vestea: într-o săptămînă, cei dintr-a întîia pleacă pentru paisprezece zile la Saskoschin. Profesorul Brunies şi profesorul de sport, Mallenbrandt, îi vor supraveghea.

Saskoschin! Ce cuvînt duios!

Căminul-şcoală se afla în pădurea Saskoschin. Cel mai apropiat sat ceva mai mare se numea Meisterswalde. Autobuzul poştei a dus clasa şi pe cei doi profesori pînă acolo, trecînd prin Schüddelkau, Straschin-Prangschin şi Groß-Salau. Un sat dezordonat. Piaţa nisipoasă, destul de mare, cît pentru un tîrg de vite. De aceea, de jur-împrejur, ţăruşi cu inele vechi de fier, unde să legi animalele. Bălţi lucioase, pe care le încreţea orice pală de vînt. Cu puţin înainte să ajungă autobuzul poştei, căzuse o ploaie torenţială. Dar nicăieri bălegar de vacă sau de cal; în schimb, mai multe pîlcuri de vrăbii care se tot regrupau, ridicîndu-şi zarva la pătrat cînd a coborît Amsel din autobuz. Gospodării ţărăneşti scunde, acoperite parţial cu paie, cu ferestre mici, tiveau piaţa. Exista şi o construcţie nouă, cu două etaje, netencuită – magazinul Hirsch. Pluguri noi, scoase din fabrică, grape, maşini de întors fînul aşteptau să fie cumpărate. Oişti de căruţă ţinteau cerul. Peste drum, pieziş, o fabrică din cărămidă roşie, moartă, cu ferestrele

bătute în cuie, văzută din faţă. Sezonul sfeclei de zahăr avea să aducă viaţă, putoare şi cîştig în ziditura aceea abia la sfîrşitul lui octombrie. Obişnuita filială a Casei de Economii a oraşului Danzig, două biserici, lăptăria, o pată de culoare: cutia poştală. Şi, în faţa frizeriei, o a doua pată de culoare: placa de alamă galbenă ca mierea, atîrnată strîmb în bătaia vîntului, trimiţînd semnale luminoase la schimbarea norilor. Un sat rece, fără copaci.

Meisterswalde, la fel ca întreg teritoriul din sudul oraşului, făcea parte din Danziger Höhe. Un pămînt sărăcăcios în comparaţie cu zona mlăştinoasă de la gurile Vistulei. Sfeclă, cartofi, ovăz polonez fără mustăţi, secară cu bobul sticlos. La orice pas dădeai de-o piatră. Ţăranii care traversau cîmpul se aplecau după fiece pas, culegeau cîte una din neamul celor multe şi o aruncau orbeşte, furioşi – şi ea cădea pe ţarina altuia. Astfel de gesturi şi duminica: ţărani cu şepci negre, cu cozoroace de lac strălucitor, merg printre sfecle, ţin în stînga umbrele, se apleacă să culeagă de pe jos şi aruncă la întîmplare; şi pietrele cad – nişte vrăbii împietrite, împotriva cărora nici măcar Eduard Amsel nu ştia să născocească sperietori.

Aşadar, Meisterswalde însemna: spinări negre, încovoiate, vîrfuri ameninţătoare de umbrele îndreptate spre cer, culesul de pe jos, aruncarea şi explicaţia pentru mulţimea aceea de pietre: cică atunci cînd i s-a refuzat ceea ce i se promisese sub jurămînt, diavolul s-ar fi răzbunat pe ţărani pentru încălcarea legămîntului umblînd o noapte întreagă peste pămîntul lor şi vărsînd peste cîmpuri şi pajişti sufletele osîndiţilor, adunate grămadă în burta lui. Atunci s-a văzut că sufletele osîndiţilor erau pietre şi că nu mai puteau fi alungate din lume, oricît le-ar fi cules şi aruncat ţăranii, indiferent cît de bătrîni şi gîrbovi ar fi fost.

Într-o ordine nu foarte strictă, cu profesorul Brunies în frunte, cu profesorul Mallenbrandt în coadă, clasa a trebuit să meargă trei kilometri, mai întîi pe un teren deluros, unde, în stînga şi în dreapta şoselei, prin semănătura de pietre, creştea ovăz cu zgîrcenie, înălţat pe jumătate, apoi pe la marginea pădurii Saskoschin, pînă cînd din spatele unor fagi au apărut nişte ziduri văruite cu alb, anunţînd clădirea şcolii.

Slab, slab! Brauxel, care poartă aici condeiul, suferă din pricina neputinţei de a descrie peisaje pustii. Nu duce lipsă de puncte de pornire; dar de îndată ce zugrăveşte un deal uşor vălurit, adică verdele saturat şi apoi multele trepte de culoare stifteriene[1] ale dealurilor din fundal, pînă la albastru-cenuşiul îndepărtat de sub linia orizontului, şi presară apoi în prim-planul încă neatractiv inevitabilele pietre de cîmp din împrejurimile satului Meisterswalde, aşa cum le împrăştiase dracul odinioară, mai pune şi nişte tufe care consolidează prim-planul, adică spune: tufă de ienupăr, alun, grozamă verde-lucioasă, copaci pipernicìţi, tufe rotunde, conice, ca pămătuful, pe deal în jos, pe deal în sus, tufă uscată, tufă cu spini, tufă în vînt, tufă şoptitoare – pentru că pe-aici e mereu vînt –, deja îl roade să sufle nişte viaţă în pustiul lui Stifter. Brauksel spune: şi în spatele celei de-a treia tufe, numărate de la stînga, la trei degete deasupra acelui pogon şi jumătate de sfeclă furajeră, nu, nu tufa de alun – ah, tufele astea! –, acolo acolo acolo, mai jos de piatra aia de cîmp frumoasă, mare, bine prinsă, acoperită cu muşchi, oricum, în spatele celei de-a treia tufe, pornind de la stînga, stă ascuns un bărbat în mijlocul peisajului pustiu.

Nu-i un semănător. Nu e ţăranul care ară, atît de drag picturilor în ulei. Un bărbat pe la patruzeci şi cinci de ani. Palid cafeniu negru îndrăzneţ ascuns în spatele tufei. Nas-coroiat urechi-căuş fără-dinţi. *More*, bărbatul, poartă *angustri*, inelul, pe degetul mic şi în timpul turelor de dimineaţă ce au să vină, în vreme ce elevii joacă *schlagball* şi Brunies îşi suge bomboana de malţ, el va cîştiga importanţă, fiindcă are la el o bocceluţă. Ce-i în bocceluţă? Cum îl cheamă pe om?

El e ţiganul Bidandengero şi bocceluţa scînceşte.

---

1. Adalbert Stifter (1805-1868), scriitor şi pictor austriac, vestit pentru peisajele descrise în operele sale.

A douăzeci și noua tură de dimineață

Schlagball, așa se numea sportul acelor ani de școală. În curtea mare, acoperită cu pietriș, de la Conradinum fusese lansată deja cu atîta măiestrie o „lumînare“, încît, în vreme ce mingea sfredelea cerul, căzînd apoi, de piele, la pămînt, o parte din echipa lansatorului-de-lumînare a putut să alerge în evantai pînă la cele două marcaje de pe terenul de joc fără să fie încolțită, să se întoarcă și să adune puncte – o faptă măreață, pe lîngă care cincizeci și cinci de rotații la bara fixă sau șaptesprezece tracțiuni erau niște fleacuri. La căminul-școală Saskoschin se juca *schlagball* dimineața și după-amiaza, cu cîteva ore de cursuri înainte și după. Walter Matern, prietenul lui, Eduard Amsel, și profesorul Mallenbrandt priveau jocul ăsta cu ochi de trei ori diferiți.

Pentru Mallenbrandt *schlagball* era o filosofie. Walter Matern era un maestru al „lumînărilor“. Lovea și reușea cu ușurință lumînări și arunca imediat mingea de piele unui coechipier, din poziția de prindere, ceea ce aducea puncte în plus echipei lui.

În schimb, Eduard Amsel se rostogolea pe terenul de *schlagball* ca prin purgatoriu. Grăsun și cu picioare scurte, el era o țintă ideală la încercuire și lovire. Era punctul slab al echipei. El era cel vînat. Îl înconjurau și executau în jurul lui, cîte patru deodată, un dans în care dansa și mingea de piele. Se făceau fente savuroase pe deasupra lui pînă cînd se tăvălea scîncind în iarbă și deja simțea pielea aceea plină înainte ca mingea să-l ajungă.

Mingea era salvatoare doar cînd prietenul lui Amsel o arunca în „lumînare“ – și de fapt Walter Matern lansa numai „lumînări“, pentru ca Amsel să poată îndrăzni să străbată

terenul, protejat de mingea de piele care zbura spre cer. Cu toate astea, nu toate „lumînările“ se menţineau destul de mult în aer: după numai cîteva zile de filosofie a vieţii, jucată ca la carte, pe pielea pistruiată a lui Amsel au înflorit o mulţime de astre negre-vineţii, care au pălit după multă vreme.

Schimb de tură încă de pe atunci: după ce Amsel avusese parte de o copilărie blîndă în stînga şi în dreapta Vistulei, au început, departe de Vistula, suferinţele lui Amsel. Şi ele nu vor înceta curînd. Pentru că profesorul Mallenbrandt trecea drept expert şi scrisese o carte sau un capitol dintr-o carte despre sporturile şcolare, unde vorbea concis şi fără omisiuni despre *schlagball*. În prefaţă îşi exprima părerea că specificul naţional al jocului era evident, mai cu seamă dacă îl comparai cu internaţionalul fotbal. Apoi stabilea regulile, punct cu punct: un singur fluierat înseamnă minge moartă. Lovitura valabilă este înregistrată de arbitru prin fluierături duble. Nu este permis să se alerge cu mingea. Şi, mai ales, tipurile de mingi: existau mingi verticale, numite „lumînări“, mingi lungi, mingi razante, scurte de colţ, „lumînări“ false, mingi rostogolite, tîrîte, „plimbate“, mingi oprite, mingi de gol şi mingi de alergare în trei. Mingea era pusă în mişcare prin lovituri în înălţime sau în lungime, executate prin întindere sau rotaţie, lovituri plane, cu lansarea antebraţului, şi lovitura cu două mîini, la care mingea trebuie aruncată cu avînt de la nivelul umerilor. La prinderea mingii înalte, numită „lumînare“, ochiul prinzătorului, mîna lui pregătită de prindere şi mingea în cădere trebuie să fie în linie dreaptă, zicea Mallenbrandt. În plus, la propunerea lui – şi asta îl făcea vestit pe profesor –, distanţa de alergare pînă la marcaje a fost mărită cu cinci metri, ajungînd astfel la cincizeci şi cinci de metri. Această dificultate suplimentară a jocului – Amsel a simţit-o pe pielea lui – a fost preluată de aproape toate liceele din estul şi nordul Germaniei. Mallenbrandt era un duşman declarat al fotbalului şi mulţi îl considerau un catolic riguros. Fluierul de metal îi atîrna în jurul gîtului, pe pieptul păros: un fluierat simplu însemna minge moartă. Fluierat dublu însemna: elevul Eduard Amsel tocmai a fost atins, lovitură valabilă. Destul de des anula cu fluierul „lumînări“ executate de Walter Matern pentru prietenul lui: ieşire din teren!

Dar următoarea „luminare“ e valabilă. Şi cea de după ea. Dar cea care urmează deviază: mingea, lovită dintr-o poziţie greşită de cel de la bătaie, iese din terenul de joc şi cade cu trosnete şi zgomot de frunziş rupt în pădurea mixtă care mărgineşte terenul de joc. La fluierul lui Mallenbrandt – „Minge moartă!“ –, Walter Matern goneşte la gard, deja e pe partea cealaltă, caută prin muşchiul şi tufele de la marginea pădurii; atunci o tufă de alun îi aruncă mingea înapoi.

Prinde şi priveşte în sus: din frunzişul ramificat se înalţă capul şi trunchiul unui bărbat. La ureche, la cea stîngă, i se leagănă un inel de alamă, pentru că rîde tăcut. Întunecat palid cafeniu. Nu are dinţi în gură. Bidandengero, adică cel-fără-dinţi. Sub braţ ţine o boccea care scînceşte. Walter Matern, ţinînd mingea de piele în cele două mîini, iese din pădure de-a-ndăratelea. Nu povesteşte nimănui, nici măcar lui Amsel, de omul din dosul tufei, care rîde fără zgomot. Chiar în dimineaţa următoare, ca şi după-amiază, Walter Matern a executat intenţionat cîte o „luminare“ falsă, piezişă, menită să arunce mingea în pădure. Încă înainte ca Mallenbrandt să fluiere, el o şi luase la goană pe teren şi sărise peste gard. Nici o tufă şi nici un desiş nu i-au aruncat mingea. A găsit prima minge după multe căutări, sub o ferigă; pe cealaltă probabil că o duseseră de-acolo furnicile roşii.

A treizecea tură de dimineață

Trăsături zeloase de creion și vrăbii: umbre și porțiuni libere, înmulțire și explozie.

Zel de albină zel de furnică zel de găină Leghorn: saxoni zeloși și spălătorese zeloase.

Ture de dimineață scrisori de dragoste Materniade: Brauxel și coautorii lui s-au instruit la școala cuiva, care a fost zelos toată viața, pe o tinichea lăcuită[1].

Și cele opt planete? Soare Lună Marte Mercur Jupiter Venus Saturn Uranus, cărora s-ar putea să li se alăture – așa zvonesc înspăimîntător calendarele astrologice – luna cea tainică, Lilith[2]? Oare au călătorit ele cu zel vreme de douăzeci de mii de ani ca să le izbutească poimîine teribila conjuncție din zodia Vărsătorului?

Nu toate mingile înalte erau reușite. De aceea trebuia lucrat cu zel la „lumînări", chiar și la „lumînările" piezișe, deviate intenționat.

O construcție de lemn deschisă, baraca pentru siestă, mărginea partea de nord a pajiștii. Patruzeci și cinci de priciuri de lemn, patruzeci și cinci de pături aspre, cu miros acru, corect împăturite la picioarele priciurilor, erau pregătite zilnic pentru odihna de prînz, de o oră și jumătate, a celor din prima clasă de liceu. Și, după pauza de prînz, Walter Matern exersa „lumînări" la est de baraca pentru siestă.

---

1. Aluzie la personajul principal al romanului *Toba de tinichea*, Oskar Matzerath.
2. În astrologie Lilith este considerată o „soră geamănă întunecată a Lunii", fiind numită și „Luna neagră".

Căminul-şcoală, baraca pentru siestă, terenul de *schlagball* şi gardul din plasă de sîrmă, întins dintr-un colţ în altul, erau înconjurate din toate părţile de pădurea Saskoschin, deasă, nemişcată sau foşnitoare, o pădure mixtă în care erau porci mistreţi, bursuci, vipere şi o linie de graniţă care tăia pădurea în două. Ea începea cu tufişuri şi pini în Polonia, pe suprafeţele sterpe de nisip din stepa Tucholei, dobîndea un amestec de mesteceni şi fagi pe valurile de pămînt din Koschnaideria[1] şi se trăgea spre nord, într-o climă de coastă mai blîndă: o pădure mixtă creştea pe marnele aluvionare şi înceta să mai fie pădure de foioase deasupra ţărmului.

Cîteodată ţiganii de pădure treceau graniţa dintr-o parte în alta. Erau consideraţi inofensivi şi trăiau de pe urma iepurilor sălbatici, aricilor şi a cîrpitului de cazane. Ei aprovizionau căminul-şcoală cu mînătărci, bureţi galbeni şi roşcove. Pădurarul avea nevoie de ajutorul lor cînd viespile şi gărgăunii îşi făceau cuib în trunchiurile găunoase din apropierea drumurilor forestiere şi speriau caii care transportau lemne. Ei îşi ziceau *gakkos* şi se adresau unul altuia cu *„more!“*, iar de obicei li se spunea *mängische* sau *ziganken*.

Şi, odată, un *gakko* i-a aruncat unuia dintr-a-ntîia mingea de *schlagball*, care căzuse în pădure după o „lumînare“ nereuşită. *More* rîdea fără zgomot.

Şi liceanul dintr-a-ntîia a exersat lansarea de „lumînări“ greşite, după ce pînă atunci exersase doar „lumînări“.

Cel dintr-a-ntîia a reuşit să dea două „lumînări“ ratate, care au căzut în pădure, dar nici un *mängische* nu i-a aruncat mingea de piele înapoi.

Unde îşi exersa Walter Matern „lumînările“ şi „lumînările“ ratate? La capătul dinspre est al barăcii pentru siestă era un bazin de înot de aproximativ şapte pe şapte metri, în care nu putea să înoate nimeni, fiindcă era stricat înfundat pierdea apă; din pătratul de beton crăpat se evapora cel mult apă de ploaie. Chiar dacă elevii nu se puteau scălda în bazin, el era

---

1. În orig. Koschneiderei (pol. Kosznajderia), nume atribuit zonei situate la sud-est de oraşul polonez Chojnice, cu o populaţie preponderent germană, pînă la sfîrşitul celui de-al Doilea Război Mondial.

totuşi vizitat mereu: brotaci cît bomboanele de malţ, reci şi vioi, ţopăiau cu rîvnă, ca şi cum ar fi exersat ţopăitul – mai rare erau broaştele mari, respirînd greu –, mereu erau acolo brotaci, un congres de brotaci, o curte şcolară de brotaci, un balet de brotaci, un teren de joc de brotaci; brotaci care puteau fi umflaţi cu paiul, brotaci care puteau fi strecuraţi sub gulerul cămăşii cuiva, brotaci de strivit cu piciorul, brotaci de băgat în ghete, brotaci care se puteau arunca în supa de mazăre, mereu puţin arsă, brotaci în pat, brotaci în călimară, brotaci în plicuri de scrisori, brotaci pentru exersarea „lumînărilor".

Walter Matern exersa zilnic în bazinul uscat. Lua brotaci netezi dintr-o rezervă inepuizabilă. Cînd lovea de treizeci de ori, treizeci de brotaci gri-albăstrui erau nevoiţi să-şi lepede viaţa răcoroasă şi tînără. De cele mai multe ori doar douăzeci şi şapte de brotaci negri-cafenii trebuiau să-şi găsească sfîrşitul cînd Walter Matern îşi depăna ambiţiosul canon. Intenţia lui nu era să proiecteze brotacii verzi-cenuşii sus, mai sus decît copacii pădurii foşnitoare sau tăcute de la Saskoschin. Nici nu exersa simpla lovire a unui brotac obişnuit cu un loc oarecare al bîtei. Nu voia să se desăvîrşească în mingi lungi, razante, sau perfide mingi scurte – oricum, Heini Kadlubek era maestrul la loviturile lungi –, Walter Matern voia mai curînd să nimerească brotacii de felurite nuanţe cu acel loc anume care, atunci cînd mişcai bîta pe lîngă trup, de jos, drept în sus, conform indicaţiilor, promitea reuşita unei „lumînări" model, strict verticale, supuse moderat vîntului. Dacă în loc de brotaci de culori schimbătoare, capătului gros al bîtei i s-ar fi opus mingea de piele searbăd-cafenie, lucioasă numai la cusături, Walter Matern ar fi reuşit, într-o jumătate de oră de amiază, douăsprezece „lumînări" excelente şi cincisprezece pînă la şaisprezece acceptabile. De dragul dreptăţii, mai trebuie spus că, în ciuda zelului şi a loviturilor „lumînare", brotacii din bazinul de înot fără apă nu s-au împuţinat: ţopăiau vioi la distanţe şi înălţimi inegale, în vreme ce Walter Matern stătea în mijlocul lor în chip de moartea-brotacilor. Ei ori nu pricepeau, ori erau într-atît de conştienţi de mulţimea lor – aici se înrudeau cu vrăbiile –, încît în bazinul de înot n-avea cum să izbucnească vreo panică brotăcească.

Pe vreme umedă, în bazinul de moarte născător se găseau şi guşteri, salamandre de foc şi şopîrle obişnuite. Animăluţele astea vioaie n-aveau totuşi de ce să se teamă de bîtă, fiindcă la cei dintr-a întîia se împămîntenise un joc după ale cărui reguli guşterii şi salamandrele nu plăteau decît cu cozile.

Se face o probă de curaj: e vorba de înghiţirea acelor vîrfuri de cozi zvîcnitoare, bezmetice, pe care le lasă guşterii şi salamandrele cînd îi apuci cu mîna – ele pot fi desprinse şi cu o lovitură de deget –, e vorba deci de înghiţirea de fragmente vii, care se mişcă. După putinţă, trebuie înghiţite, una după alta, mai multe cozi care se zbat pe beton. Cine reuşeşte este erou. De asemenea, cele trei pînă la cinci cozi agitate trebuie să coboare pe gît fără să fie permis să se toarne apă deasupra sau să fie împinse cu bucăţi de pîine. Cel care are în el trei pînă la cinci cozi, neobosite chiar şi cînd ajung înăuntru, fie ele de guşter, salamandră sau şopîrlă, nu are voie nici să se strîmbe. Amsel poate toate astea.

Amsel cel hăituit şi torturat la *schlagball* îşi recunoaşte şi-şi înţelege şansa oferită de înghiţitul cozilor de guşter: nu numai că-şi vîră în trupul rotund, pus pe picioare scurte, şapte cozi sprintene una după alta, ci, de asemenea, de cum i se promite să scape de ameninţătorul *schlagball* al după-amiezii şi să fie repartizat la curăţat de cartofi în bucătărie, el este în măsură să execute şi o probă inversă. La un minut după ce a înghiţit de şapte ori, fără să-şi bage degetul pe gît, doar prin puterea voinţei, dar şi mai mult din cauza fricii paralizante de mingea din piele, poate să scoată înapoi cele şapte cozi; şi iată, chiar dacă mai puţin vioaie, fiind împiedicate de zeama vîscoasă ieşită odată cu ele, cozile încă mai zvîcnesc pe betonul bazinului, în mijlocul brotacilor săltăreţi, care nu s-au împuţinat, deşi Walter Matern a exersat „lumînări“ doar cu puţin înainte ca Amsel să înghită cozi de guşter şi să dea apoi proba inversă.

Cei dintr-a întîia sînt impresionaţi. Tot numără cele şapte cozi reînviate, îl bat pe Amsel pe spatele rotund, plin de pistrui, şi promit, dacă Mallenbrandt n-are nimic împotrivă, să renunţe la el ca victimă a jocului de după-amiază. Dacă însă Mallenbrandt ar fi avut ceva de obiectat faţă de serviciul lui Amsel la bucătărie, ei consimţeau să se prefacă doar la *schlagball*.

La încheierea tîrgului sînt martori mulţi brotaci. Cele şapte cozi de guşter înghiţite şi apoi scuipate adorm treptat. Walter Matern, sprijinit în bîtă, stă lîngă gardul din plasă de sîrmă şi priveşte ţintă în tufişurile pădurii Saskoschin care îi înconjoară. Caută ceva?

A treizeci şi una tură de dimineaţă

Oare ce ni se pregăteşte? Mîine, din cauza multelor stele strînse într-o grămadă clocotitoare, Brauksel va coborî cu tura de dimineaţă şi, sub pămînt, în arhiva din galeria de la opt sute cincizeci de metri – cîndva acolo era depozitat explozibilul pentru artificieri –, el îşi va încheia relatarea, mereu atent să poarte condeiul cu mult calm.

Prima săptămînă de vacanţă de la căminul-şcoală Saskoschin el şi-o petrece jucînd *schlagball*, mergînd în plimbări organizate şi cu ore de clasă liniştite. Pe de-o parte consum regulat de brotaci şi înghiţiri ocazionale, dependente de vreme, de cozi de guşter, pe de altă parte cîntări de grup seara, adunaţi cu toţii în jurul focului de tabără – spinări reci, chipuri înfierbîntate. Cineva îşi juleşte genunchii. Doi au dureri în gît. Mai întîi face un urcior micul Probst, apoi Jochen Witulski. Se fură un stilou sau Horst Behlau îl pierde: investigaţii plictisitoare. Bobbe Ehlers, un bun jucător la serviciu, trebuie să se întoarcă la Quatschin înainte de vreme, fiindcă mama lui e grav bolnavă. În timp ce unul dintre fraţii Dyck, care la internat făcea în pat, poate să raporteze pat uscat la căminul-şcoală Saskoschin, fratele lui, pînă atunci „uscat“, începe să ude cu regularitate patul de cămin de la şcoală şi priciul din baraca pentru siestă. Somn iepuresc în baracă. Iarba de pe terenul de *schlagball* licăreşte, fără jucători. Somnul lui Amsel stîrneşte mărgele pe fruntea netedă. Ochii lui Walter Matern iscodesc dintr-un capăt într-altul gardul de plasă din depărtare, pădurea dinapoia lui. Nimic. Cine are răbdare vede dîmburi crescînd pe terenul de *schlagball*: cîrtiţele scurmă şi în timpul după-amiezii. La masa de prînz a fost mazăre cu slănină – întotdeauna puţin arsă. La cină ar trebui să fie

gălbiori prăjiţi şi apoi zeamă de afine cu budincă de griş, dar se dă altceva. Şi după cină se scriu cărţi poştale pentru acasă.

Fără foc de tabără. Unii joacă „Nu te supăra, frate“, alţii dame sau ţintar. În sala de mese zgomotul sec de ping-pong încearcă să acopere foşnetul pădurii cufundate în întunericul nopţii. În camera lui, în timp ce o bomboană de malţ se tot micşorează, profesorul Brunies pune în ordine prada unei zile de adunat: locurile sînt bogate în biotit şi muscovit; lovite între ele, pietrele scot zgomote de gnais. Licăr argintiu cînd scrîşnesc gnaisuri; nici un licăr argintiu cînd scrîşneşte din dinţi Walter Matern.

La marginea terenului de *schlagball*, negru ca noaptea, el şade pe marginea proeminentă de beton a bazinului bogat în brotaci şi sărac în apă. Lîngă el, Amsel: „Nî erudăp e cirenutnî“.

Walter Matern se uită ţintă la zidul apropiat, din ce în ce mai apropiat, al pădurii Saskoschin.

Amsel îşi freacă locurile unde l-a nimerit după-amiază mingea de *schlagball*. În spatele cărui tufiş? Oare rîde fără zgomot? Oare bocceaua cea mică? Oare Bidandengero?

Nu-s gnaisuri, Walter Matern scrîşneşte de la stînga la dreapta. Broaşte răsuflînd greu îi răspund. Pădurea cu păsările ei geme. Nici o Vistulă nu se varsă acolo.

A treizeci și doua tură de dimineață

Sub pămînt poartă Brauxel condeiul: uh, ce întuneric e în pădurea germană! Barbale umblă prin preajmă. Spiritele pădurii se hîrjonesc. Uh, ce întuneric e în pădurea polonă! *Gakkos* trec dintr-o parte în alta, căldărarii. *Ashmatai! Ashmatai!* Sau *Beng Dirach Beelzebub*, căruia țăranii îi zic Necuratul. Degete de slujnice, cîndva prea curioase, acum niște biete lumînări, luminițe de noapte: cîte ard, atîția dorm. Balderle pășește pe mușchi: *efta* ori *efta* fac patruzeci și nouă... Uh! Dar cel mai întuneric e în pădurea germano-polonă: *Beng* se încovoaie acolo. Balderle își ia zborul, luminițele de noapte pîlpîie, furnicile umblă, copacii se împerechează, țiganii trec dintr-o parte în alta: *bibi* a lui Leopold și *bibi* mătușa și *bibi* sora și *bibi* a lui Estersweh, *bibi* a lui Hite, *bibi* a lui Gaschpari, toți toți toți fac să pocnească fulminații, fac un mic foc, pînă cînd se ivește ea: imaculata Maschari îi arată băiatului de dulgher de unde îi izvorăște laptele, din blide albe ca gîsca. Și el curge verde, e rășinos și adună șerpii, patruzeci și nouă, *efta* ori *efta*.

Printre ferigi hotarul aleargă într-un picior. De partea asta și de cealaltă: ciuperci alb-roșii luptă cu furnici negru-alb-roșii. Estersweh Estersweh! Oare cine își caută surioara? Ghindele cad pe mușchi. Ketterle cheamă, fiindcă ceva pîlpîie: gnaisul e lîngă granit și se freacă de el. Licărirea se împrăștie în jur. Ardezia scrîșnește. Dar cine poate să audă?

Romno, bărbatul din spatele tufei. Bidandengero, fără dinți, dar cu auz ascuțit: ghindele se rostogolesc, ardezia lunecă, gheata cu șireturi lovește, bocceluța ssst, gheata cu șiret vine, ciupercile zemuiesc, șarpele se strecoară în secolul următor, afinele crapă, ferigile tremură – de teama cui?

O lumină pătrunde prin gaura cheii, coboară treptele în pădurea amestecată, Ketterle este coţofana – *por*, pana ei, zboară. Ghetele cu şiret scîrţîie gratuit. Iată, pisălogul, tipicarul, belferul, profesorul – Brunies, Brunies! Oswald Brunies! – chicoteşte, fiindcă pietrele se freacă pînă cînd se împrăştie în jur – gnais şistos grunjos solzos noduros: şist micaceu dublu, feldspat şi cuarţ. Rar, cît se poate de rar, zice el şi face un pas cu gheata cu şireturi, trage lupa prinsă cu elastic şi chicoteşte sub pălăria *à la* Bismarck.

El ridică de jos şi un granit micaceu roşcat frumos frumos, îl întoarce pe toate feţele în pădurea amestecată, înspre soarele care coboară treptat, pînă cînd toate oglinjoarele pot să facă piiih. Pe ăsta nu-l aruncă, îl ţine în lumină, i se alătură în rugăciune şi nu se întoarce. Merge înainte şi mormăie ceva pentru sine. Îşi ţine granitul în următoarea şi-n următoarea şi-n răs-următoarea lumină, pentru ca miile de oglinjoare să poată face iarăşi piiih, una după alta şi doar puţine, în acelaşi timp.Trece cu gheata cu şiret foarte aproape de tufă. În spatele ei stă, fără dinţi, Bidandengero şi e nemişcat. Şi bocceluţa ssst. *Romno* nu mai e coţofana. Ketterle nu mai cheamă. *Por*, pana ei, nu mai zboară. Fiindcă foarte aproape, pisălogul, tipicarul, belferul, profesorul Oswald Brunies.

În adîncul pădurii, rîde pe sub pălărie, pentru că în pădurea germano-polonă Saskoschin, acolo unde este ea mai întunecoasă, el a găsit un granit micaceu de culoarea cărnii, cît se poate de rar. Dar pentru că miile de oglinjoare nu vor să înceteze cu piiih-ul lor pe multe voci, profesorul Brunies începe să-şi simtă gura amară şi uscată. Trebuie să adune vreascuri şi conuri de brad. Trebuie să facă o vatră din trei pietre mari, care abia licăresc. Fulminaţi din cutiuţe suedeze au de încins un foculeţ în mijlocul pădurii adînci; imediat după aceea Ketterle cheamă din nou: *por* – coţofana pierde o pană.

Profesorul are o tigaie în sacul lui. E unsuroasă, neagră, acoperită cu mici oglinjoare de mică, fiindcă el nu ţine în sac doar tigaia, ci şi gnaisuri micacee şi granit micaceu, chiar şi rarele şisturi micacee duble. Dar, pe lîngă tigaie şi pietre micacee, sacul profesorului scoate la iveală şi diverse punguţe cafenii şi albastre de felurite mărimi. În plus, o sticlă fără etichetă şi o cutie de tablă cu un capac care se deşurubează.

Focul foşneşte uscat. Răşina sfîrîie. În tigaia încinsă sar oglinzi de mică. Tigaia tresare speriată cînd el toarnă din sticlă. Focul trosneşte între trei pietre. Şase linguriţe cu vîrf din cutia de tablă. Turnat cu măsură din punga mare, albastră, şi din cea ascuţită, cafenie. O măsură cu coada lingurii dintr-o pungă mică, albastră, o priză dintr-o pungă mică, cafenie. Apoi amestecă, învîrtind spre stînga, şi presară cu mîna stîngă dintr-o pudrieră minusculă. Amestecă, învîrtind spre dreapta, în vreme ce iarăşi coţofana, în vreme ce, departe şi dincolo de hotar, Estersweh încă e căutată, chiar dacă nu bate vîntul.

Se lasă în genunchii de profesor şi suflă pînă ce focul se înalţă şi arde cu flacără. Trebuie să amestece pînă cînd fiertura începe să scadă, se încheagă şi se leneveşte. Îşi poartă nasul de profesor, cu fire lungi de păr în ambele nări, încoace şi-ncolo peste tigaia aburindă, care bolboroseşte: din mustaţa pîrlită de deasupra buzei îi atîrnă stropi, se zaharisesc, devin sticloşi în timp ce el amestecă în fiertură. Din toate direcţiile vin furnici. Fumul se tîrăşte nehotărît peste muşchi, se încurcă în ferigi. Sub lumina schimbătoare, piezişă, mormanul mare de pietre micacee – cine l-o fi făcut? – ţipă pe multe glasuri: piiih piiih piiih! Deasupra focului fiertura începe să se ardă, dar aşa trebuie, după reţetă. Cafeniul trebuie să se înteţească. Un pergament este întins şi uns cu grăsime. Două mîini ridică tigaia: un aluat saturat, vîscos, curge cafeniu, cu băşici, ca un rîu de lavă, pe hîrtia dată cu grăsime, capătă imediat o pojghiţă sticloasă, apoi se încreţeşte de la răcoarea bruscă şi se întunecă. Repede, înainte să se răcească, un cuţit din mîna profesorului taie turta aceea în pătrate de mărimea unei bomboane; pentru că asta a preparat profesorul Oswald Brunies în mijlocul întunecatei păduri germano-polone, sub copacii pădurii Saskoschin – bomboane de malţ.

Pentru că îi era poftă de dulce. Pentru că rezerva lui dulce se epuizase. Pentru că sacul lui e mereu plin cu punguţe şi cutii. Pentru că în punguţe, cutii şi sticlă se află mereu la îndemînă malţ şi zahăr, ghimbir, anason şi praf de copt, miere şi bere, piper şi seu de berbec. Pentru că presară mereu peste fiertura care se încheagă, dintr-o pudrieră minusculă – ăsta e secretul lui –, praf de cuişoare măcinate: acum pădurea e

parfumată, iar ciupercile, afinele, muşchiul, frunzişul vechi de zeci de ani, ferigile şi răşina renunţă să se mai ia la întrecere cu mirosul ăsta. Furnicile se smintesc. Şerpii ascunşi în muşchi se zaharisesc. Ketterle cheamă altfel. *Por*, pana ei, e cleioasă. Cum să fie căutată Estersweh? Pe calea cea dulce sau pe cea acră? Şi cine plînge dinapoia tufişului şi-i curge nasul dinapoia tufişului fiindcă şade în fumul de arsură? Oare bocceluţei i s-a dat nişte mac, de-a rămas atît de tăcută cît timp profesorul, fără s-audă ceva, a sfărîmat în tigaie, cu coada stridentă a lingurii, rămăşiţele răcite de lavă?

Profesorul Oswald Brunies duce sub mustaţa supraîndulcită toate aşchiile care n-au căzut pe şi între pietrele micacee: suge, salivează, topeşte. Cu degete lipicioase, nevoite întruna să strivească între ele furnici, stă ghemuit lîngă focul împuţinat, care mai scoate doar un fir de fum, şi frînge turta tare, cafeniu-sticloasă, de pe hîrtia dată cu grăsime în vreo cincizeci de pătrăţele marcate dinainte. Pune amestecul acela dulce, cu tot cu fărîmături şi cu furnici făcute de-acum bomboane, într-o pungă mare, albastră, care fusese plină cu zahăr înainte de prepararea bomboanelor. Totul – tigaia, punguţele mototolite, punga cu tocmai obţinuta rezervă de bomboane, cutia de tablă, sticla goală şi cutiuţa minusculă de presărat – face cale întoarsă lîngă gnaisurile micacee din sac. El e deja în picioare şi ţine lingura acoperită cu o crustă maronie în gura-i de profesor. Deja păşeşte pe muşchi cu ghetele cu şireturi sub pălăria Bismarck. Lasă în urmă doar hîrtia unsă cu grăsime şi nişte aşchii minuscule. Iată, deja se apropie elevii gălăgioşi prin tufele de afin dintre trunchiurile pădurii mixte. Micul Probst plînge, fiindcă a nimerit printre viespi de pădure. Şase l-au înţepat. Patru băieţi dintr-a întîia sînt nevoiţi să-l care. Profesorul Oswald Brunies îşi salută colegul, pe profesorul Mallenbrandt.

După ce clasa a trecut mai departe, cînd n-a mai fost acolo şi n-a mai însemnat decît chemări, rîsete, strigăte şi glasuri de pisălogi, tipicari, belferi, de profesori, coţofana a ţipat de trei ori. *Por*, pana ei a zburat iar. Atunci Bidandengero şi-a părăsit tufişul. Şi ceilalţi *gakkos*: Gaschpari, Hite şi Leopold s-au desprins din tufişuri, au lunecat din copaci. S-au întîlnit lîngă hîrtia unsuroasă pe care fusese turta de bomboane. Era

neagră de furnici și se mișca spre partea polonă. Atunci *gakkos* s-au luat după furnici: Hite, Gaschpari, Leopold și Bidandengero se furișau fără zgomot peste mușchi, printre ferigi: spre sud. Bidandengero era ultimul și se făcea tot mai mic printre trunchiuri. Căra cu sine un scîncet slab, de parcă i-ar fi plîns bocceluța, un cocoloș, un prunc flămînd și fără dinți, de parcă ar fi plîns Estersweh.

Dar hotarul era aproape și îngăduia o traversare rapidă încoace și încolo. La două zile după prepararea bomboanelor în adîncul pădurii, contrar obiceiului său și numai fiindcă Heini Kadlubek îi zisese că știe să tragă doar „luminări", nu și mingi lungi, Walter Matern, stînd cu picioarele depărtate în zona de bătaie, a trimis o minge lungă dincolo de cele două repere, dincolo de teren și dincolo de bazinul de înot bogat în brotaci și lipsit de apă. În pădure a trimis mingea Walter Matern. Trebuia să se ducă după pielea aceea, sărind gardul de plasă, în pădurea mixtă înainte ca Mallenbrandt să vină și să numere mingile.

Dar n-a găsit mingea și a tot căutat-o acolo unde nu era. A ridicat fiecare frunză de ferigă. În fața unei vizuini de vulpe pe jumătate surpate, despre care știa că era nelocuită, s-a lăsat în genunchi. A scormonit cu o creangă în gaura cu pămînt fărîmicios. Avea deja de gînd să se întindă pe burtă și să își bage brațul în vizuina vulpii, dar atunci a țipat coțofana, a zburat pana și l-a lovit mingea: care tufiș aruncase?

Tufișul era bărbatul. Bocceluța păstra tăcerea. Inelul de alamă de la urechea bărbatului se clătina, fiindcă bărbatul rîdea fără zgomot. Limba i se zbătea roșie ca focul în gura fără dinți. Un șnur scămoșat tăia țesătura hainei peste umărul stîng. În față, trei arici atîrnați de șnur. Nasurile ascuțite sîngerau. Cînd s-a întors puțin, bărbatul avea la spate, agățat de capătul șnurului, un săculeț drept contragreutate. Părul bărbatului, lung, negru, uleios la tîmple, era împletit în cozi scurte, țepene, depărtate de cap. Așa făcuseră și husarii lui Zieten.

„Sînteți husar?"

„Puțin husar, puțin căldărar."

„Da' cum vă cheamă?"

„Bi-dan-den-gero. Nu mai am dinți."

„Și aricii?"

„De mîncare, în lut."

„Și bocceaua din față?"

„Estersweh, micuța Estersweh."

„Și sacul din spate? Și ce căutați aici? Și cu ce prindeți aricii? Și unde locuiți? Și chiar vă cheamă așa ciudat? Și dacă vă prinde pădurarul? Și e adevărat că țiganii? Și inelul de la degetul mic? Și bocceluța din față?"

Por – striga iarăși coțofana din măruntaiele pădurii mixte. Bidandengero se grăbea. Spunea că trebuie să ajungă la fabrica fără ferestre. Acolo era domnul profesor. Aștepta miere sălbatică pentru bomboanele lui. De asemenea, voia să-i ducă domnului profesor pietre licăritoare și încă un mic dar.

Walter Matern stătea cu mingea de piele și nu știa încotro s-o apuce și ce să facă. Pînă la urmă a vrut totuși iar înapoi, peste gardul din plasă de sîrmă, pe terenul de *schlagball* – fiindcă jocul continua –, dar atunci s-a rostogolit Amsel din tufe, n-a pus întrebări, auzise totul și nu știa decît o singură direcție: Bidandengero... Îl trase după el pe prietenul lui. Îl urmară pe bărbatul cu arici morți și cînd îl pierdeau, găseau pe frunze de ferigă sînge de arici deschis la culoare, din trei boturi ascuțite de arici. Citeau urma asta. Și cînd aricii agățați de șnurul lui Bidandengero au tăcut, sleiți, coțofana a strigat pentru ei: *por* – pana lui Ketterle zbura înaintea lor. Tot mai deasă se făcea pădurea, strîngînd rîndurile. Crengile loviră fața lui Amsel. Walter Matern călcă pe ciuperca alb-roșie, căzu pe mușchi și își înfipse dinții în perna aceea. O vulpe împietri. Copacii se schimonosiră. Cu fețele prin pînze de păianjen. Degete cu rășină. Coaja de copac avea un gust acrișor. Pădurea mixtă se rărea. Soarele cobora treptat pe pietrele stivuite de profesor. Concert de după-amiază. Gnaisuri, printre ele și augit, hornblendă, ardezie, mică, Mozart, eunuci ciripind de la *Kyrie* pînă la *Dona nobis*: piiih pe mai multe voci – dar fără profesor sub pălărie Bismarck.

Doar vatra rece. Hîrtia unsuroasă, dusă. Și abia cînd fagii de după luminiș s-au adunat iarăși și au ascuns cerul, au întrecut și ei hîrtia: neagră de furnici, ea își continua drumul. Ca și Bidandengero cu aricii lui, ele voiau să-și pună prada la adăpost, dincolo de graniță. Se înșirau la fel cum mergeau

Walter Matern şi prietenul lui, unul în spatele celuilalt, urmărind chemarea coţofenei: aici aici aici! Prin ferigi înalte pînă la genunchi. Printre trunchiuri de fagi grupate ordonat. Prin lumină verde de biserică. Din nou înghiţit, îndepărtat, din nou aici: Bidandengero. Dar nu mai e singur. Ketterle îi chemase pe *gakkos*. Gaschpari şi Hite, *bibi* a lui Hite şi Leopold, mătuşa *bibi* şi *bibi* a lui Leopold, toţi *mängische*, căldărarii şi husarii de pădure se strînseseră în jurul lui Bidandengero. *Bibi* a lui Gaschpari o trăgea pe Bartmann, capra.

Şi cînd pădurea s-a rărit din nou, opt sau nouă *gakkos*, împreună cu Bartmann, capra, au părăsit pădurea. Înainte de copaci, ei s-au cufundat în iarba înaltă a pajiştii vălurite, lipsită de copaci, care se întindea spre sud pînă departe; şi în cîmp deschis se înalţă fabrica, pîlpîind în lumină.

O clădire lunguiaţă, arsă, cu un singur nivel. Construcţie de cărămidă netencuită, cu golul ferestrelor înnegrit de funingine. De la temelie şi pînă la jumătatea înălţimii se cască hornul, o dantură ştirbă de cărămidă. Cu toate astea, încă stă în picioare şi poate că depăşeşte puţin fagii deşi, care înconjoară pajiştea. Dar nu e un horn de cărămidărie, chiar dacă zona e bogată în fabrici de cărămidă. Înainte el scotea fumul unei distilerii, iar acum, fiindcă fabrica e moartă şi hornul rece, poartă un cuib de berze ale cărui margini îl întrec. Dar şi cuibul e mort. Paie negricioase, putrede, acoperă hornul plesnit şi pîlpîie a gol.

Se apropie de fabrică desfăşuraţi în evantai. Nici o coţofană nu mai ţipă. *Gakkos* înoată prin iarba înaltă. Fluturi se împleticesc deasupra pajiştii. Amsel şi Walter Matern ajung la marginea pădurii, se întind pe burtă, pîndesc, privesc peste ţepuşele tremurînde şi văd cum *gakkos* se caţără în fabrica moartă, toţi deodată, dar prin goluri de fereastră diferite. *Bibi* a lui Gaschpari a legat-o pe Bartmann de un cîrlig din zid.

O capră albă cu păr lung. Nu pîlpîie doar fabrica, paiele negricioase de pe hornul plesnit şi pajiştea – şi Bartmann se dizolvă în lumină. E primejdios să urmăreşti fluturii împleticindu-se. Ei au un plan, dar nu e important.

Amsel nu e sigur dacă nu cumva sînt deja pe teritoriu polonez. Walter Matern zice că ar fi recunoscut capul lui Bidandengero în golul unei ferestre: codiţe unsuroase, după modelul husarilor, alamă la ureche, iar dispărut.

Amsel pretinde c-ar fi zărit pălăria Bismarck, mai întîi într-un gol de fereastră şi apoi, scurt, în următorul.

Nici unul dintre ei nu vede hotarul. Numai fluturi albi, amăgitori. Şi, peste zumzetul pe diferite tonuri, dinspre fabrică, crescînd, descrescînd, o încîlceală de glasuri. Fără răcnete, blesteme sau ţipete clare. Mai curînd o bolboroseală şi o chirăială crescîndă. Capra Bartmann lansează spre cer două salve de behăieli seci.

Atunci printr-al patrulea gol de fereastră din stînga sare afară primul *gakko*: Hite o trage pe *bibi* a lui Hite după el. Ea dezleagă capra. Încă unul, acum sar doi, în flenduri colorate: Gaschpari şi Leopold, a cărui *bibi*, cu multe fuste. Nici unul pe poarta deschisă, toţi ţiganii prin goluri de ferestre, ultimul, cu capul înainte, Bidandengero.

Pentru că toţi *mängische* au jurat pe Maschari: niciodată pe uşă, mereu pe fereastră.

Desfăşuraţi în evantai, aşa cum au venit, *gakkos* înoată prin iarba tremurătoare spre pădurea care îi înghite. Încă o dată capra cea albă. Ketterle nu cheamă. *Por*, pana ei nu zboară. Linişte, pînă cînd apare iar bîzîitul pajiştii: fluturii amăgesc. Bondari ca nişte biplane, libelule ce se închină, muşte preţioase, viespi şi alţi asemenea vagabonzi.

Şi cine a închis cartea cu poze? Cine a picurat lămîie pe norii de iunie copţi în casă? Cine a lăsat laptele să se brînzească? Cum se face că pielea lui Amsel şi pielea lui Walter Matern s-au făcut poroase, ca bătute de piatră?

Bocceluţa. Cocoloşul. Plodul fără dinţi. Din fabrica moartă, Estersweh ţipa peste pajiştea plină de viaţă. Nu golurile întunecate ale ferestrelor, poarta cea neagră scuipă sub cer pălăria Bismarck. Pisălogul, tipicarul, belferul, profesorul: Oswald Brunies stătea sub soare cu bocceluţa urlătoare, neştiind cum s-o ţină, şi striga „Bidandengero, Bidandengero!“, dar pădurea nu răspundea. Nici Amsel, nici Walter Matern, pe care strigătul i-a săltat, mînîndu-i pas cu pas pînă la fabrică prin iarba sîsîitoare, nici profesorul Brunies cu bocceluţa, în gura mare, nici lumea de carte cu poze a pajiştii din pădure, nimeni nu s-a mirat cînd acolo s-a petrecut o nouă minune: dinspre sud, dinspre partea polonă, veneau berze, trecînd peste pajişte cu bătăi regulate de aripi. Două dintre

ele au cotit solemn şi s-au lăsat, una după alta, pe cuibul negricios şi răvăşit de pe hornul plesnit al fabricii.

Imediat au început să clămpăne. Toţi ochii – cei ai profesorului de sub pălăria Bismarck şi cei ai elevilor – s-au căţărat pe horn. Cocoloşul şi-a întrerupt ţipetele. *Adebar Adebar*. Oswald Brunies a găsit în buzunar un gnais micaceu – sau era un şist micaceu dublu? Să se joace plodul cu el. *Adebar Adebar.* Walter Matern voia să-i dea bocceluţei mingea de piele, care făcuse acel drum lung de la care începuse totul. *Adebar Adebar.* Dar fetiţa de-o jumătate de an avea deja ce să ţină şi cu ce să se joace: *angustri*, inelul de argint al lui Bidandengero.

Probabil că Jenny Brunies îl mai poartă şi azi.

Ultima tură de dimineață

N-a fost chiar nimic. Nici o lume n-a pierit vizibil. Brauxel poate să scrie iarăşi la suprafaţă. Un singur avantaj a avut data de patru februarie: toate trei manuscrisele au fost terminate la data stabilită. Peste teancul lui cu ture de dimineaţă Brauchsel poate să pună scrisorile de dragoste ale lui Harry Liebenau, iar peste „Turele de dimineaţă“ şi „Scrisorile de dragoste“ va stivui confesiunile actorului. Dacă va fi cumva nevoie de un cuvînt de încheiere, îl va scrie Brauksel, pentru că el conduce mina şi colectivul de autori, el face plăţile în avans, el stabileşte termenele şi va citi corecturile.

Cum a fost cînd tînărul Harry Liebenau a venit la noi şi a solicitat să fie autorul cărţii a doua? Brauxel l-a supus unui examen. Pînă la data aceea scrisese şi publicase poezie. Toate piesele lui radiofonice fuseseră difuzate. Putea să prezinte critici măgulitoare şi încurajatoare. Stilul lui fusese considerat antrenant, reconfortant şi schimbător. Brauchsel l-a întrebat mai întîi despre Danzig: „Cum se numeau, tinere prieten, străduţele care legau Hopfengasse de Noua Mottlau?“

Harry Liebenau le-a spus dintr-o suflare: „Kiebitzgasse, Stützengasse, Mausegasse, Brandgasse, Adebargasse, Münchengasse, Judengasse, Milchkannengasse, Schleifengasse, Turmgasse şi Leitergasse“.

„Cum ne puteţi lămuri, tinere domn, de unde vine drăguţul nume de Portechaisengasse?“

Harry Liebenau a explicat cam amănunţit că în secolul al optsprezecelea pe strada aceea stăteau litierele patricienilor şi ale doamnelor de vază; erau taxiurile acelor vremuri, cu care puteai fi dus prin glod şi spurcăciune fără să-ţi strici straiele scumpe.

Cînd a întrebat Brauxel cine introdusese la poliția din Danzig, în anul o mie nouă sute treizeci și șase, modernul baston italienesc de cauciuc, Harry Liebenau a răspuns prompt, ca un recrut: „Șeful poliției, Friboess, a fost!“ Dar eu tot nu m-am arătat mulțumit: „Cine a fost, tinere prieten – deși poate că nu vă amintiți –, ultimul președinte al Partidului de Centru din Danzig? Cum se numea onorabilul domn?“ Harry Liebenau se pregătise bine, chiar și Brauxel a mai avut ce să învețe: „Preotul și profesorul Richard Stachnik, doctor în teologie, a devenit în o mie nouă sute treizeci și trei președintele Partidului de Centru și deputat în Dieta locală. În o mie nouă sute treizeci și șapte, după dizolvarea Partidului de Centru, stă în arest timp de șase luni. În o mie nouă sute patruzeci și patru e deportat în lagărul de concentrare de la Stutthof, dar după scurt timp i se dă voie să părăsească lagărul. Toată viața dr. Stachnik a fost preocupat de canonizarea Sfintei Dorothea von Montau, care în anul o mie trei sute nouăzeci și doi a cerut să fie înzidită lîngă catedrala din Marienwerder“.

Mi-au venit în minte încă o mulțime de întrebări iscusite. Cursul pîrîului Strieß, numele tuturor fabricilor de ciocolată din Langfuhr, am vrut să știu și ce înălțime avea Erbsberg din pădurea Jäschkental și am primit răspunsuri mulțumitoare. Cînd, la întrebarea „Ce actori cunoscuți și-au început cariera în teatrul orașului Danzig?“, Harry Liebenau a dat pe loc numele prea timpuriu dispărutei Renate Müller și al starului de cinema Hans Söhnker, i-am dat a înțelege, din fotoliul meu, că examenul se încheiase cu succes.

După trei ședințe de lucru, ne-am înțeles să legăm „Turele de dimineață“ ale lui Brauxel și „Scrisorile de dragoste“ ale lui Harry Liebenau printr-un fragment de tranziție. Iată-l:

Tulla Pokriefke s-a născut la unsprezece iunie o mie nouă sute douăzeci și șapte.

Cînd s-a născut Tulla, vremea era schimbătoare, mai curînd noroasă. Mai tîrziu au apărut semne de precipitații. Un vînt slab mișca crengile castanilor din parcul Kleinhammer.

Cînd s-a născut Tulla, fostul cancelar, dr. Luther[1], a aterizat pe aeroportul Danzig-Langfuhr, venind de la Königsberg, în

1. Hans Luther (1879-1962), jurist, finanțist și politician, cancelar al Germaniei în intervalul 1926-1927.

drum spre Berlin. La Königsberg vorbise la un congres pe teme coloniale; în Langfuhr a luat o gustare la restaurantul aeroportului.

Cînd s-a născut Tulla, orchestra poliției din Danzig, sub conducerea capelmaistrului Ernst Stieberitz, a organizat un concert în grădina cazinoului de la Zoppot.

Cînd s-a născut Tulla, Lindbergh, aviatorul transoceanic, s-a suit la bordul crucișătorului Memphis.

Cînd s-a născut Tulla, conform raportului poliției din ziua a unsprezecea a lunii, au fost arestate șaptesprezece persoane.

Cînd s-a născut Tulla, delegația de la Danzig a ajuns la Geneva la a patruzeci și cincea sesiune a Consiliului Ligii Națiunilor.

Cînd s-a născut Tulla, la bursa de la Berlin s-au observat achiziții externe la mătase artificială și la acțiuni de energie electrică. Huila de Essen a înregistrat o creștere a cursului de patru procente și jumătate; Ilse și Stolberger Zink, de trei procente. Apoi au crescut unele valori speciale. Astfel, Glanzstoff a deschis cu patru procente în plus, iar Bemberg cu două.

Cînd s-a născut Tulla, la cinematograful Odeon rula filmul *Cel mai mare bluff*, cu Harry Piel într-un dublu rol de mare succes.

Cînd s-a născut Tulla, filiala Danzig a NSDAP[1] a chemat la o mare manifestație la Sankt Josephshaus, pe Töpfergasse, numerele cinci-opt. Tovarășul Heinz Haake, membru de partid din Köln, trebuia să vorbească pe tema „Muncitori germani ai pumnului și ai frunții, uniți-vă!". În ziua de după nașterea Tullei acțiunea trebuia repetată în salonul roșu al cazinoului din Zoppot, sub sloganul „Poporul la strîmtoare! Cine îl salvează?". Un domn Hohenfeld, membru al Dietei, a semnat apelul cu „Veniți în masă!".

Cînd s-a născut Tulla, rata dobînzii la banca din Danzig era neschimbată, cinci procente și jumătate. Titlul de rentă pentru secară înregistra nouă guldeni șaizeci la suta de livre: bani.

---

1. Acronim de la numele partidului nazist, Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Partidul Muncitoresc Național-Socialist German).

Cînd s-a născut Tulla, cartea *Ființă și timp*[1] nu apăruse încă, dar era deja tipărită și anunțată.

Cînd s-a născut Tulla, doctorul Citron își mai avea cabinetul în Langfuhr; mai tîrziu a fost nevoit să fugă în Suedia.

Cînd s-a născut Tulla, clopotele din turnul primăriei cîntau „Numai Dumnezeu din cer fie slăvit" la orele cu soț și „Oaste cerească a tuturor îngerilor" la orele fără soț. Clopotele de la Sfînta Ecaterina lăsau să se audă la fiecare ceas „Doamne Isuse Cristoase, întoarce-te spre noi".

Cînd s-a născut Tulla, vaporul cu aburi suedez Oddewold a sosit gol de la Oxelösund.

Cînd s-a născut Tulla, vaporul cu aburi danez Sophie a plecat încărcat cu lemn spre Grimsby.

Cînd s-a născut Tulla, în magazinul universal Sternfeld din Langfuhr hăinuțele de rips pentru copii costau doi guldeni cincizeci. Fustele *princess* pentru fete costau doi guldeni șaizeci și cinci. Găletușele de jucărie costau optzeci și cinci de pfenigi. Stropitorile, un gulden douăzeci și cinci. Și tobele de tinichea lăcuite, cu accesorii, se vindeau cu un gulden și șaptezeci și cinci.

Cînd s-a născut Tulla, era sîmbătă.

Cînd s-a născut Tulla, soarele a răsărit la ora trei și unsprezece minute.

Cînd s-a născut Tulla, soarele a apus la ora opt și optsprezece minute.

Cînd s-a născut Tulla, vărul ei, Harry Liebenau, avea o lună și patru zile.

Cînd s-a născut Tulla, profesorul Oswald Brunies a adoptat un copil de șase luni, căruia îi ieșeau dinții de lapte.

Cînd s-a născut Tulla, Harras, cîinele de pază al unchiului ei, avea un an și două luni.

---

1. Lucrare a filosofului german Martin Heidegger (1889-1976), care a contribuit la reconsiderarea fenomenologiei, exercitînd o influență considerabilă asupra gîndirii filosofice din secolul al XX-lea.

CARTEA A DOUA

– SCRISORI DE DRAGOSTE –

Dragă verişoară Tulla,

sînt sfătuit să vă pun, pe tine şi numele tău de botez, la început, să mă adresez ţie, fără formalisme, pentru că tu ai fost, eşti şi vei fi peste tot subiectul, ca şi cum ar fi începutul unei scrisori. Totuşi povestea mi-o spun mie, doar mie şi incurabil mie; ori, poate, îţi povestesc ţie că îmi povestesc mie? Familia voastră, neamul Pokriefke şi Dams, provenea din Koschnaideria.

Dragă verişoară,

pentru că fiecare cuvînt al meu către tine e pierdut, pentru că toate cuvintele mele, chiar dacă îmi povestesc mie, cu neclintită vrere mie, sînt îndreptate doar spre tine, să încheiem în sfîrşit pace pe hîrtie şi să punem o subţire temelie de beton felului în care îmi cîştig pîinea şi îmi petrec timpul: eu îţi povestesc ţie. Tu nu asculţi. Şi modul de adresare – ca şi cum ţi-aş scrie una şi o sută de scrisori – va rămîne toiagul meu formal, pe care l-aş arunca încă de pe acum, pe care îl voi arunca adesea, cu furie în braţ, în Strießbach, în mare, în iazul fabricii de bere Aktien; dar cîinele, negru pe patru picioare, mi-l va aduce înapoi, aşa cum a fost dresat.

Dragă Tulla,

mama mea, născută Pokriefke şi soră a tatălui tău, August Pokriefke, provenea, ca toţi cei din neamul Pokriefke, din Koschnaideria. La şapte mai, cînd Jenny Brunies avea cam şase luni, m-am născut eu, după toate regulile. Şaptesprezece ani mai tîrziu, cineva m-a cules cu două degete şi m-a pus încărcător de muniţie pe un tanc în mărime naturală. În mijlocul Sileziei, adică într-o zonă la fel de necunoscută mie pe cît îmi este de ştiută Koschnaideria, la sud de Konitz[1],

1. Denumirea germană a oraşului polonez Chojnice.

tancul a luat poziţie de luptă şi, dînd înapoi, a intrat, din motive de camuflaj, într-un şopron de lemn, pe care suflătorii de sticlă silezieni îl umpluseră cu produsele lor. Dacă pînă atunci căutasem fără încetare un cuvînt care să rimeze cu tine, Tulla, tancul care lua poziţie de luptă şi ţipetele sticlăriei l-au făcut pe vărul tău Harry să ajungă la o limbă fără rimă: de atunci încolo n-am mai scris decît fraze simple şi, fiindcă un domn Brauxel mă sfătuieşte să scriu un roman, scriu acum un roman cu adevărat fără rimă.

Dragă verişoară Tulla,

despre lacul Konstanz şi fetele de acolo nu ştiu nimic; dar despre tine şi despre Koschnaideria ştiu totul. Te-ai născut la unsprezece iunie. Koschnaideria se află la cincizeci şi trei de grade douăzeci latitudine nordică şi şaptesprezece grade şi jumătate longitudine estică. Cîntăreai la naştere patru livre şi trei sute de grame. Din Koschnaideria propriu-zisă fac parte şapte sate: Frankenhagen, Petztin, Deutsch-Cekzin, Granau, Lichtnau, Schlangenthin şi Osterwick. Cei doi fraţi mai mari ai tăi, Siegesmund şi Alexander, s-au născut în Koschnaideria; Tulla şi fratele ei Konrad au fost înregistraţi în Langfuhr. Numele Pokriefke se găseşte în registrul parohial din Osterwick încă dinainte de o mie şapte sute şaptezeci şi doi. Neamul Dams, familia mamei tale, e pomenit la mai mulţi ani după divizarea Poloniei, mai întîi în Frankenhagen, apoi în Schlangenthin; probabil că au venit din Pomerania prusacă, fiindcă înclin să pun la îndoială faptul că neamul Dams s-ar trage din Damerau, sat episcopal, mai ales că Damerau, împreună cu Obkass şi Groß Zirkwitz, a fost dat în dar arhiepiscopatului Gnesen[1] încă din o mie două sute şaptezeci şi cinci. Pe vremea aceea Damerau se numea Louisseva Dambrova, uneori Dubrawa, şi nu face parte propriu-zis din Koschnaideria: cei din neamul Dams sînt imigranţi.

Dragă verişoară,

ai venit pe lume pe Elsenstraße. Locuiam în aceeaşi casă. Casa cu apartamente de închiriat aparţinea tatălui meu,

---

1. Denumirea germană a oraşului Gniezno, sediul arhiepiscopatului, unul dintre cele mai vechi oraşe din Polonia.

meşterul tîmplar Liebenau. Pieziş peste drum, în aşa-numita Aktienhaus, locuia dascălul meu de mai tîrziu, profesorul Oswald Brunies. Adoptase o fetiţă pe care o numise Jenny, chiar dacă pe la noi nimeni nu se chemase vreodată Jenny. Cîinele ciobănesc negru din curtea tîmplăriei se numea Harras. Tu ai fost botezată cu numele Ursula, dar strigată de la început Tulla. Probabil că numele ăsta vine de la duhul koshnev al apei, Thula, care trăia în lacul Osterwick şi se scria în mai multe feluri: Duller, Tolle, Tullatsch, Thula sau Dul, Tul, Thul. Pe vremea cînd cei din neamul Pokriefke locuiau încă în Osterwick, erau arendaşi pe colnicul Mosbrauch, aproape de lac, la şoseaua spre Konitz. De la mijlocul secolului al paisprezecelea pînă la ziua de naştere a Tullei, în anul douăzeci şi şapte, Osterwick s-a scris astfel: Ostirwig, Ostirwich, Osterwigh, Osterwig, Osterwyk, Ostrowit, Ostrowite, Osterwieck, Ostrowitte, Ostrów. Cei din Koschnaideria spuneau: Oustewitsch. Rădăcina poloneză a numelui de sat Osterwick, cuvîntul *ostrow*, înseamnă insulă pe un rîu sau insulă pe un lac, pentru că satul Osterwick se aflase iniţial, deci în secolul al paisprezecelea, pe insula din lacul Osterwick. Arini şi mesteceni înconjurau apele bogate în crapi. În afară de crap şi caracudă, babuşcă şi nelipsita ştiucă, în lac mai erau un viţel cu semn roşu în frunte, care putea să vorbească de Sfîntul Ioan, un pod legendar făcut din piele, doi saci plini cu aur galben, din vremea asalturilor husite, şi un spirit al apelor capricios: Thula Duller Tul.

Dragă Tulla,

tatălui meu, meşterul tîmplar, îi plăcea să spună adesea: „Cei din neamul Pokriefke n-or să facă niciodată mare scofală aici. Ar fi trebuit să rămînă acolo de unde au venit, la verzele lor". Aluziile la varza de Koschnaideria erau anume pentru mama, născută Pokriefke, pentru că ea îşi ademenise fratele, cu tot cu nevasta şi cei doi copii, să vină din nisipoasa Koschnaiderie în suburbia oraşului. La cererea ei, meşterul tîmplar Liebenau îl angajase pe August Pokriefke, ţăran sărac şi lucrător al cîmpului, ca ajutor în atelierul de tîmplărie. Mama reuşise să îl convingă pe tata să închirieze la un preţ mic familiei de patru suflete – Erna Pokriefke era deja însărcinată cu Tulla – locuinţa cu două camere şi jumătate care se eliberase cu un etaj deasupra noastră.

Pentru toate binefacerile astea mama ta nu prea i-a mulţumit lui tata. Dimpotrivă, la orice ceartă în familie, ea punea în seama lui şi a atelierului de tîmplărie vina pentru surzenia fiului ei surdomut, Konrad. Cică ferăstrăul circular, care mugea din zori şi pînă-n seară şi tăcea numai arareori, care făcea să urle toţi cîinii din cartier pînă ce răguşeau şi, odată cu ei, pe Harras al nostru, i-ar fi ofilit şi surzit lui Konrad urechiuşele cînd nu-i venise încă sorocul.

Meşterul tîmplar o asculta calm pe Erna Pokriefke, pentru că ea ocăra după felul celor din Koschnaideria. Cine putea să înţeleagă ceva? Cine putea să pronunţe aşa ceva? Locuitorii din Koschnaideria spuneau *„Tchätchhoff"* în loc de *Kirchhof*[1]. *Bäsch* era *Berg*[2], *Wäsch* era *Weg*[3]. *„Preistewäs"* era Pajiştea Preotului din Osterwick, mare cam cît două pogoane în Kulm. Cînd povestea August Pokriefke despre drumurile lui între satele din Koschnaideria, adică despre negoţul ambulant, pe vreme de iarnă, la Cekzin, Abrau, Gersdorf, Damerau şi Schlangenthin, totul se auzea cam aşa: *„Äsch oppn Wäsch na Cetchzia. Äsch oppn Wäsch na Obrog, na Tjesdöep, oppn Wäsch na Domärog, Wäsch na Slagentin"*[4]. Dacă descria călătoria cu trenul la Konitz, *Eisenbahnstrecke*[5] devenea *„Isäbonsträtch vä Kauntz"*. Cînd zeflemiştii îl descoseau cîte pogoane de pămînt avusese el în Osterwick, zicea că o sută douăsprezece pogoane în Kulm, apoi se corecta, clipea din ochi şi, făcînd aluzie la vestitul nisip zburător al Koshneviei, spunea: *„U hunnet Moj sint imme ünewajet"*[6].

Trebuie să recunoşti, Tulla,

tatăl tău n-a fost un ajutor bun. Maistrul mecanic nu putea să-l pună nici măcar la ferăstrăul circular. Lăsînd la o parte faptul că mereu îi sărea cureaua de transmisie, el a stricat cele mai scumpe pînze de ferăstrău, tăindu-şi lemn de foc din

---

1. Cimitir (germ.).
2. Munte (germ.).
3. Drum (germ.).
4. Am făcut drumul la Cekzin. Am făcut drumul la Abrau, la Gersdorf, făcut drumul la Damerau, drumul la Schlangenthin (germ. dialectală).
5. Traseu de cale ferată (germ.).
6. Numai că o sută încă mai sînt pe drum (germ. dialectală).

scînduri pline de cuie. O singură treabă făcea la timp şi spre mulţumirea tuturor calfelor: oala cu clei de pe soba de fier de la etajul de deasupra sălii maşinilor era mereu fierbinte şi la îndemînă pentru cinci calfe de tîmplar, de la cinci bancuri de rindeluit. Cleiul făcea bulbuci, bolborosea morocănos, se putea face galben ca mierea, tulbure ca lutul, putea să devină supă de mazăre şi să se acopere cu piei de elefant. În parte răcit, în parte încă fluid-vîscos, cleiul escalada marginea oalei, dîre prelinse peste dîre prelinse, fără să lase o fărîmă de email neacoperit şi neîngăduind să se recunoască în oala de clei fosta ei calitate de oală de bucătărie. Cleiul care fierbea era amestecat cu o bucată dintr-o scîndură de acoperiş. Dar şi lemnul punea piele peste piele, se îngroşa cu cocoaşe, pielos, în cute, se făcea tot mai greu în mîna lui August Pokriefke şi, cînd cele cinci calfe numeau monstrul acela cornos sulă de elefant, el trebuia schimbat cu altă bucată din mereu aceeaşi scîndură, aparent fără capăt.
Clei de oase clei de tîmplărie! Plăcile de clei, cafenii, ştanţate, erau stivuite pe un raft strîmb, cu praful de-un deget. De la trei pînă la şaptesprezece ani am purtat cu devotament o bucăţică de clei în buzunarul de la pantaloni, atît de sfînt era cleiul pentru mine; pe tatăl tău îl numeam zeu al cleiului, pentru că zeul cleiului de oase nu avea doar degete cleioase-cleioase, care trosneau sec de cum şi le mişca; el îşi lăsa peste tot mirosul pe care îl ducea cu sine pretutindeni. Locuinţa voastră de două camere şi jumătate, mama ta, fraţii tăi, toţi şi toate miroseau ca el. Dar cel mai generos o garnisea pe fată cu aroma lui. O alinta cu degete de clei. Răspîndea asupra copilului o ploaie de firicele de clei, făcînd scamatorii cu degetele. Pe scurt, zeul cleiului de oase a transformat-o pe Tulla într-o fetiţă-de-clei-de-tîmplărie; fiindcă oriunde mergea stătea fugea Tulla, unde stătuse mersese Tulla, orice distanţă alergase, tot ce apuca arunca atingea puţin mult Tulla, toate lucrurile în care se învelea îmbrăca ascundea, cu care se juca – talaş cuie balamale –, orice loc şi obiect care se întîlnise cu Tulla păstra un miros de clei de oase, de la vag pînă la infernal, de neacoperit. Şi vărul tău Harry era lipit de tine: cîţiva ani am fost împreună şi am mirosit la fel.

Dragă Tulla,

cînd noi aveam patru ani, s-a spus că ai lipsă de calciu. La fel se zicea despre solul marnos al Koschnaideriei. Depunerile

de marnă din vremuri diluviene, cînd s-au format morenele de fund, conţin, după cum se ştie, carbonat de calciu. Numai straturile de marnă erodate şi spălate de ploi de pe cîmpiile Koschnaideriei erau sărace în calciu. Nu ajuta nici un fel de îngrăşămînt sau ajutor de la stat. Nici o procesiune desfăşurată pe cîmp – koshnevii erau cu toţii catolici – nu injecta calciu ogoarelor; dar ţie doctorul Hollatz ţi-a dat pastile de calciu şi, în scurt timp, la cinci ani, n-ai mai avut lipsă de calciu. Nici un dinte de lapte nu ţi se clătina. Incisivii tăi erau un pic ieşiţi în afară: ei aveau să devină înfricoşători pentru Jenny Brunies, copilul găsit, de peste drum.

Tulla şi cu mine n-am crezut niciodată

că ţiganii şi berzele au jucat vreun rol cînd a fost găsită Jenny. O poveste tipică *papa* Brunies: pentru el nimic nu se petrecea natural, adulmeca peste tot forţe ascunse, reuşea întotdeauna să se ţină în lumina difuză a ciudăţeniei, fie că îşi alimenta sminteala gnaisurilor micacee cu mereu noi şi adesea minunate exemplare – în ciudata Germanie erau şi alţi asemenea ciudaţi, cu care el schimba scrisori –, fie că se purta, pe stradă, în curtea şcolii sau în clasă, ca un druid al vechilor celţi, ca o zeitate prusacă a stejarilor sau ca Zoroastru – se spunea că era mason –, arătînd mereu însuşiri pe care toată lumea le îndrăgeşte la oamenii originali. Dar abia Jenny – purtarea lui cu pruncul acela ca o păpuşă – l-a transformat pe profesorul Oswald Brunies într-un original preţuit nu numai în cadrul liceului, ci şi pe Elsenstraße, pe străzile paralele sau pe cele care o intersectau în marea mica periferie Langfuhr. Jenny era un copil gras. Chiar şi cînd Eddi Amsel era prin preajma lui Jenny şi a lui Brunies, copila nu părea cu nimic mai zveltă. Despre el şi despre prietenul lui, Walter Matern – amîndoi erau elevii profesorului Brunies –, se spunea că ar fi fost martori cînd a fost găsită Jenny în chip miraculos. Oricum, Amsel şi Matern erau jumătatea acelei formaţii care stîrnea zîmbete la noi pe Elsenstraße şi peste tot în Langfuhr.

Pentru Tulla pictez un tablou timpuriu:

îţi arăt un domn cu nas mare şi cu mii de riduri, care poartă o pălărie moale, cu boruri largi, pe părul împîslit, sur. Umblă ţanţoş în pelerine de loden verde. În stînga şi-n dreapta lui încearcă să ţină pasul doi elevi. Eddi Amsel este ceea ce în

mod obişnuit se cheamă un grăsan. Hainele îi stau întinse să crape. Nişte gropiţe îi marchează genunchii. Acolo unde i se vede pielea înfloreşte o întreagă cultură de pistrui. Impresia generală e de gelatină tremurîndă, fără oase. Altfel decît el, prietenul lui: osos, impasibil, el se ţine pe lîngă Brunies şi se poartă de parcă profesorul, Eddi Amsel şi Jenny cea dolofană ar fi sub protecţia lui. Fetiţa de cinci ani şi jumătate încă mai e într-un cărucior mare pentru copii, fiindcă are dificultăţi la mers. Brunies împinge. Cîteodată împinge Eddi Amsel, rareori împinge Scrîşnitorul. Şi în cărucior, la picioare, e o pungă cafenie mototolită, pe jumătate deschisă. Ţîncii din jumătate de cartier se ţin după căruciorul împins; urmăresc nişte bomboane cărora le zic „bulbucei".
Dar abia în faţă la Aktienhaus, peste drum de casa noastră, după ce profesorul Brunies oprea căruciorul cu roţi înalte, Tulla, eu şi ceilalţi copii primeam un pumn din conţinutul pungii maronii şi, cu prilejul ăsta, el nu uita niciodată să-şi dea şi lui, chiar şi atunci cînd nu-şi terminase resturile sticloase din gura molfăitoare de bătrîn. Uneori Eddi Amsel sugea o bomboană ca să-i ţină companie. Pe Walter Matern nu l-am văzut niciodată să ia o bomboană. Dar degetele lui Jenny erau la fel de lipicioase de la pătratele de malţ ca şi degetele Tullei de la cleiul de oase din care făcea bile; se juca cu ele.

Dragă verişoară,

aşa cum vreau să mă lămuresc în legătură cu tine şi cleiul tău de tîmplărie, la fel să se întîmple cu numele de koschnaideri sau koshnevi. Ar fi absurd să vrei să pui la baza cuvîntului *koshnev* o explicaţie pretins istorică, dar încă neînsoţită de documente doveditoare. Astfel, se spune că în timpul revoltelor poloneze koshnevii s-ar fi lăsat atraşi în acte de violenţă, în numele urii împotriva germanilor, şi că de aceea termenul colectiv *koschneider* ar putea fi derivat din *Kopfschneider*, tăietor de capete. Chiar dacă am toate motivele să-mi însuşesc această interpretare – tu, o koshnevă sfrijită, aveai toată înzestrarea pentru asemenea îndeletniciri –, vreau să mă mulţumesc totuşi cu explicaţia seacă, dar raţională, după care un funcţionar de stărostie din Tuchola, Kosznewski pe numele lui, a semnat din oficiu, în o mie patru sute optzeci şi patru, un document care stabilea drepturile şi îndatoririle tuturor

satelor cărora mai tîrziu li s-a spus sate koshneve după el, semnatarul documentului. Rămîne un rest de incertitudine. Denumirile de localităţi şi terenuri se lasă meşterite în felul ăsta; dar Tulla, mai mult un „ceva" decît o fată, nu poate fi descifrată cu ajutorul ordonatului funcţionar de stărostie Kosznewski.

Tulla,

cu pielea albă, bine întinsă, putea să stea atîrnată cu capul în jos pe bara de bătut covoare – o jumătate de oră – şi în acelaşi timp să cînte pe nas. Era toată numai nişte oase cu vînătăi şi muşchi nestînjeniţi de vreun pic de grăsime, care făceau din Tulla un „ceva" care alerga, sărea, se căţăra, într-un cuvînt, zbura întruna. Fiindcă Tulla avea ochii adînciţi, apropiaţi şi mici ai mamei sale, pe faţa ei cele mai mari erau nările. Cînd se supăra – şi Tulla devenea dură, rigidă şi rea de mai multe ori pe zi –, îşi dădea ochii peste cap pînă cînd prin crăpăturile văzului nu i se mai vedea decît albul ochilor, străbătut de vinişoare. Ochii ei răi, întorşi pe dos, semănau cu nişte ochi scoşi, cu ochi de milogi şi pungaşi care se dau drept cerşetori orbi. Cînd înţepenea şi începea să tremure, noi ziceam: „Tulla iar ş-arată geamurile crăpate".
Dintotdeauna am umblat după verişoara mea, mai exact: cu doi paşi în urma ta şi a mirosului tău de clei de oase, eu încercam să mă ţin după tine. Fraţii tăi, Siegesmund şi Alexander, erau deja buni de mers la şcoală şi aveau drumul lor. Ni se alătura doar Konrad, surdomutul cu păr buclat. Tu şi el – eu, tolerat. Şedeam în magazia de lemne, sub acoperişul gudronat. Scîndurile groase miroseau, iar eu eram transformat în surdomut; pentru că tu şi el, voi puteaţi vorbi cu mîinile. Îndoitul sau încrucişatul anumitor degete însemna ceva şi mă făcea bănuitor. Tu şi el, voi vă spuneaţi poveşti care te făceau să chicoteşti, iar pe el îl zgîlţîiau pe tăcute. Tu şi el, voi făceaţi planuri a căror victimă eram eu de cele mai multe ori. Dacă ai iubit vreodată pe cineva, atunci pe el l-ai iubit, pe băiatul cu părul buclat; în timpul ăsta mă puneaţi să ţin mîna sub rochia ta. Era cald sub acoperişul gudronat al magaziei de lemne. Acru mirosea lemnul. Sărat era gustul mîinii mele. Nu eram în stare să plec, eram lipit: cleiul tău de oase. Afară cînta ferăstrăul circular, duduia rindeaua, urla maşina de făţuit. Afară scheuna Harras, cîinele nostru de curte.

Ascultă, Tulla,

asta era el: un cîine ciobănesc, alungit, negru, cu urechi drepte și coadă lungă. Nu un Groenendael belgian cu păr lung, ci un ciobănesc german cu păr scurt și aspru. Tata, meșterul tîmplar, îl cumpărase de pui din Nickelswalde, un sat de la gura de vărsare a Vistulei, cu puțin înainte să ne naștem noi. Treizeci de guldeni a cerut proprietarul, căruia îi aparținea moara reginei Luise. Harras avea un bot puternic, cu buze uscate, care îi acopereau bine dinții. Niște ochi întunecați, puțin oblici, ne urmăreau pașii. Gîtul ferm, fără încrețituri și fără piele atîrnînd pe el. Lungimea trunchiului depășea înălțimea umerilor cu șase centimetri: am măsurat. Puteai să îl privești pe Harras din orice parte: picioarele îi erau mereu drepte. Degetele, bine strînse. Tălpile, tari cît trebuie. Crupa alungită, coborînd ușor. Umeri coapse articulații: puternice, bine îmbrăcate în mușchi. Și fiecare fir de păr, drept, lipit de trup, aspru și negru. Negru și puful de dedesubt. Nu era o culoare de lup, închisă, pe fond cenușiu sau galben. Nicidecum – peste tot, pînă la urechile drepte, puțin înclinate în față, pe pieptul adîncit, cu vîrtej, de-a lungul coapselor îmbrăcate moderat în blană, părul lui lucea negru, negru-umbrelă, negru-popă, negru-văduvă, negru-SS, negru-tablă-școlară, negru-falangă, negru-mierlă, negru-Othello, negru-Ruhr, negru-viorea, negru-tomată, negru-lămîie, negru-făină, negru-lapte, negru-zăpadă.
Harras căuta, găsea, lătra, aporta și deslușea urme cu nasul în pămînt. La un concurs din Bürgerwiesen a dat greș. Harras era cîine de prăsilă, înscris în registrul animalelor de rasă. Mersul în lesă nu prea funcționa: trăgea. Bun să anunțe lătrînd, dar mediocru la descifrarea urmelor străine. Meșterul tîmplar Liebenau îl dăduse la dresat la poliția din Hochstrieß. Acolo l-au dezvățat să-și mănînce excrementele, un obicei urît al cîinilor tineri. Pe plăcuța de metal de la zgardă era ștanțat numărul cinci sute șaptesprezece: suma cifrelor, treisprezece. Peste tot în Langfuhr, în Schellmühl, în colonia de la Schichau, de la Saspe pînă la Brösen, în sus pe Jäschkentaler Weg, în jos pe Heiligenbrunn, de jur împrejurul terenului de sport Heinrich Ehlers, în spatele crematoriului, în fața magazinului universal Sternfeld, la iazul fabricii de bere Aktien, în tranșeele poliției, la anumiți copaci ai parcului Uphagen, la

anumiţi tei de pe aleea Hindenburg, pe soclurile stîlpilor Litfaß[1] cu afişele evenimentelor care urmau, pe catargele pentru drapele de la sala de sport, mereu avidă de manifestaţii, pe felinarele încă neîntunecate ale suburbiei Langfuhr, Harras îşi punea însemnele mirositoare: le-a rămas credincios ani de cîine în şir.
Pînă la greabăn Harras măsura şaizeci şi patru de centimetri. La cinci ani, Tulla măsura un metru şi cinci centimetri. Vărul ei Harry era cu patru centimetri mai înalt. Tatăl lui, meşterul tîmplar cu statură impunătoare, măsura dimineaţa un metru optzeci şi trei şi după lucru, cu doi centimetri mai puţin. August şi Erna Pokriefke, cît şi Johanna Liebenau, născută Pokriefke, n-aveau nici unul mai mult de un metru şaizeci şi doi: un neam mic de statură, koshnevii!

Dragă verişoară Tulla,

ce mi-ar păsa mie de Koschnaideria dacă voi, Pokriefke, n-aţi veni de acolo? Dar aşa ştiu: satele Koshneviei au aparţinut, din o mie două sute treizeci şi şapte şi pînă în o mie trei sute opt, ducilor de Pomerelia. După pieirea lor, koshnevii au plătit taxe cavalerilor teutoni pînă în o mie patru sute şaizeci şi şase. Pînă în o mie şapte sute şaptezeci şi doi i-a preluat regatul Poloniei. În timpul licitaţiei europene Koschnaideria a fost adjudecată prusacilor. Ei au menţinut ordinea pînă în o mie nouă sute douăzeci. Din februarie douăzeci, satele Koshneviei au fost sate ale Republicii Polone pînă cînd, începînd cu toamna anului o mie nouă sute treizeci şi nouă, au aparţinut Marelui Reich German, ca parte a provinciei Danzig-Prusia de Vest: violenţă. Ace de siguranţă îndoite. Stegulețe în vînt. Încartiruiri: suedezi husiţi Waffen-SS. Dacăatuncitunu. Dinrădăcină. Deazidimineaţăorapatrupatruzecişicinci. Cercuri cu compasul pe planşete topografice. Schlangenthin luat pe contraatac. Vîrfuri antitanc pe drumul spre Damerau. Trupele noastre rezistă unei presiuni masive la nord-vest de Osterwick. Atacurile de diversiune ale aviaţiei militare, divizia a douăsprezecea, se împotmolesc la sud de Konitz. Pe parcursul rectificării frontului, aşa numita Koschnaiderie este evacuată. Formaţiuni rămase ocupă

1. Stîlpi masivi, de formă cilindrică, destinaţi afişelor publicitare, inventaţi de Ernst Litfaß (1816-1874), editor şi tipograf german.

poziţii la sud de Danzig. Provocatori de panică, ispăşitori, cumpliţi iubitori de glume agită iarăşi prespapierul, pumnul...

O, Tulla,

cum să-ţi pot povesti despre Koschnaideria, despre Harras şi însemnele lui mirositoare, despre clei de oase, bomboane de malţ şi căruciorul pentru copii, cînd privitul ţintă la pumn devine obligatoriu...? Dar el trebuie să meargă pe roţi. A fost odată un cărucior de copil care mergea. Cu mulţi, mulţi ani în urmă un cărucior de copil mergea pe patru roţi înalte. Mergea pe patru roţi înalte, de modă veche, lăcuit cu negru şi avînd crăpături pe la toate cutele. Spiţele cromate, arcurile, mînerul de împins căruciorul erau cojite, cenuşii-mate, în multe locuri, care se făceau pe nesimţite tot mai mari de la o zi la alta: trecutul: a fost odată: cînd în vara anului treizeci şi doi: atunci atunci atunci, cînd eram un băiat de cinci ani, în vremea Olimpiadei de la Los Angeles, existau deja pumni care se mişcau repede, sec şi pămînteşte[1]; şi, cu toate astea, ca şi cum curentul acela de aer n-ar fi fost simţit deloc, milioane de cărucioare pentru copii erau împinse în acelaşi timp la soare, la umbră, pe roţi înalte şi joase.

Pe patru roţi înalte, de modă veche, mergea în vara anului treizeci şi doi un cărucior pentru copii, lăcuit cu negru, puţin cam uzat, pentru care liceanul Eddi Amsel, care ştia toate prăvăliile de vechituri, se tocmise pe Tagnetergasse. Împingeau cu schimbul vehiculul: el, profesorul Oswald Brunies şi Walter Matern. Scîndurile gudronate, date cu unsoare şi totuşi uscate, pe care era împins căruciorul erau cele ale cheiului Brösen. Prietenoasa staţiune balneară maritimă – deschisă din o mie opt sute douăzeci şi trei –, cu satul ei de pescari pitit şi cupola cazinoului, cu pensiunile Germania, Eugenia şi Else, cu dune de înălţime mijlocie şi păduricea litorală, cu bărci pescăreşti şi cu clădirea băilor făcută din trei părţi, cu turnul de pază al Societăţii Germane de Salvare şi cheiul de patruzeci şi opt de metri, se afla exact la jumătatea distanţei dintre Neufahrwasser şi Glettkau, pe ţărmul

1. La Jocurile Olimpice de la Los Angeles din 1932, în timpul intonării imnului german, sportivii francezi şi cei polonezi au rămas aşezaţi în mod ostentativ.

golfului Danzig. Cheiul de la Brösen avea două nivele și se ramifica spre dreapta într-un scurt sparge-val care să înfrunte Marea Baltică. Duminică de duminică, cheiul de la Brösen punea douăsprezece steaguri care trăgeau de douăsprezece catarge: la început doar steagurile orașelor baltice, treptat – tot mai mult steaguri cu svastici.

Pe sub steaguri și pe scînduri merge căruciorul pentru copii. Îmbrăcat în mult prea mult negru și umbrit de pălăria cu boruri moi, profesorul Brunies împinge acum căruciorul și se va lăsa înlocuit de Amsel cel gras sau de Matern cel voinic. În cărucior stă Jenny, care în curînd va avea șase ani și nu are voie să meargă pe jos.

„N-am putea s-o lăsăm pe Jenny să umble puțin? Vă rugăm, domnule profesor. Doar de-ncercare. O ținem noi din stînga și din dreapta."

Jenny Brunies nu e lăsată. „Vreți cumva să se piardă copilul? Să fie îmbrîncit în înghesuiala de duminică?" Oamenii vin și pleacă, se întîlnesc se despart se înclină se trec cu vederea. Își fac semne cu mîna, se iau de braț, arată spre spărgătorul de valuri, spre Adlerhorst, hrănesc pescărușii cu ce au adus de acasă, se salută își amintesc se supără. Și toți, atît de frumos îmbrăcați: model cu flori mari, pentru ocazia specială. Fără mîneci și în haine de sezon. Costum de tenis și uniformă de navigator. Cravate în vîntul de est. Aparate de fotografiat nesătule. Pălării de pai cu benzi noi, anti-transpirație. Pantofi de pînză albi ca pasta de dinți. Tocuri înalte, care se tem de crăpăturile dintre scîndurile cheiului. Pseudo-căpitani și-au pus în funcțiune binocluri. Sau mîinile umbresc ochi ce privesc în depărtări. Atît de multe costume de marinar, atît de mulți copii: aleargă, se joacă, se ascund și se sperie. Eu văd ceva ce tu nu vezi. Antantichitan. Hering acru, un doi trei. Uite colo, domnul Anglicker de la Neuer Markt, cu gemenele lui. Ele poartă funde și, cu limbi palide, ling încet, la fel de încet, cîte o înghețată de zmeură. Domnul Koschnick de pe Hertastraße, cu soția și cu musafiri veniți din Reich. Domnul Sellke își lasă fiii să se uite prin binoclu, pe rînd: dîră de fum, suprastructuri, nava Kaiser se apropie. Domnul și doamna Behrendt nu mai au mîncare pentru pescăruși. Doamna Grunau, căreia îi aparține calandrul de rufe de pe Heeresanger, cu cele trei ucenice ale ei. Brutarul Scheffler de pe Kleinhammerweg, cu soția care rîde. Heini Pilenz și Hotten Sonntag,

fără părinţi. Şi, acolo, domnul Pokriefke, cu degetele încleiate. De braţul lui e agăţată nevasta cea zbîrcită, care îşi mişcă întruna capul, repede, ca şobolanii. „Tulla", trebuie ea să strige. Şi: „Vin' aici, Alexander!" Şi: „Siegesmund, ai grijă de Konrad!" Fiindcă pe chei nişte koschnaideri nu vorbesc ca nişte koshnevi, chiar dacă tîmplarul Liebenau şi soţia lui nu sînt de faţă. Duminica dimineaţa el trebuie să stea în atelier şi să facă schiţe, ca maistrul mecanic să ştie luni ce intră la circular. Ea nu iese niciodată fără bărbatul ei. Dar fiul lui e aici, pentru că Tulla e aici. Amîndoi sînt mai mici decît Jenny şi au voie să meargă. Au voie să sară într-un picior în zigzag prin spatele profesorului Brunies şi al elevilor lui cam stînjeniţi. Au voie să meargă de-a lungul cheiului pînă unde se termină, formînd un triunghi ascuţit, bătut de vînt. Au voie să coboare treptele din stînga şi din dreapta pînă la nivelul inferior, unde stau pescarii şi prind plevuşcă ghimpoasă. Au voie să alerge în sandale pe podeţele înguste şi să se simtă ca acasă printre grinzile cheiului, sub cinci sute de pantofi de duminică, sub loviturile uşoare ale bastoanelor şi ale umbrelelor de soare. Acolo este răcoare umbros verzui. Acolo jos nu există zile ale săptămînii. Apa are un miros puternic şi este transparentă pînă la scoicile şi sticlele care se rostogolesc pe fund. Pe stîlpii care susţin cheiul şi lumea de pe el se unduiesc nehotărîte smocuri de alge brune: încoace şi-ncolo, plevuşti argintii zeloase banale. De pe cheiul de sus cad mucuri de ţigări care se desfac maronii, atrag peşti cît degetul, îi resping. Bancuri de peşti reacţionează zvîcnit, se reped înainte, ezită, se întorc, se destramă, se adună iar cu un etaj mai jos şi pleacă – acolo unde se unduiesc alte smocuri de alge brune. Un dop se leagănă. O hîrtie de la o tartină se îngreunează, se răsuceşte. Între grinzile gudronate, Tulla Pokriefke îşi suflecă rochiţa de duminică, pe care sînt deja pete de gudron. Vărul ei să ţină palma întinsă dedesubt. Dar el nu vrea şi se uită în altă parte. Atunci nici ea nu mai vrea nu mai trebuie nu mai poate şi sare dintre grinzile încrucişate pe podeţ şi fuge cu sandalele ţăcănind, îşi lasă cozile să zboare şi trezeşte pescarii, e deja pe scara care duce sus, spre chei, scara spre cele douăsprezece steaguri, scara spre dimineaţa de duminică, şi vărul ei Harry se ţine după mirosul ei de clei de oase, mai puternic decît mirosul smocurilor de alge, al grinzilor gudronate, dar totuşi atinse de putregai, al podeţelor uscate de vînt – mai puternic decît aerul mării.

Şi tu, Tulla,

ai spus într-o dimineaţă de dumínică: „Hai, lăsaţi-o. Vreau s-o văd cum merge".

Şi, minune, profesorul Brunies încuviinţează din cap şi Jenny are voie să meargă pe scîndurile cheiului de la Brösen. Unii rîd, mulţi zîmbesc, fiindcă Jenny e foarte grasă şi umblă pe două proptele de grăsime băgate în ciorapi albi trei-sferturi, care le gîtuie, şi în pantofi de lac cu catarame.

„Amsel!" zice Brunies de sub pălăria neagră de fetru. „Cînd erai copil, să zicem de şase ani, ai suferit din cauza, hai s-o spunem fără ocol, din cauza corpolenţei tale?"

„Nu cine ştie ce, domnule profesor. Matern a avut mereu grijă de mine. Numai în banca de la şcoală mi-era greu să mă aşez, fiindcă era prea strîmtă."

Brunies oferă bomboane. Căruciorul gol stă deoparte. Matern o conduce pe Jenny, stîngaci grijuliu. Steagurile trag toate în aceeaşi direcţie. Tulla vrea s-o conducă pe Jenny. Nu cumva s-o ia căruciorul singur din loc. Brunies suge bomboane de malţ. Jenny nu vrea cu Tulla, cît pe ce să plîngă, dar Matern e acolo şi Eddi Amsel imită repede şi cu precizie o poiată de găini. Tulla se întoarce pe călcîie. La capătul cheiului se strînge lume: o să se cînte. Faţa Tullei se face triunghiulară şi atît de mică, încît furia e covîrşitoare. La capătul cheiului se cîntă. Tulla dă ochii peste cap: geamuri crăpate. Cei de la *Jungvolk*[1] stăteau în faţă, în semicerc. O furie koshnevă sfrijită: Dul Dul, Tuller. Nu toţi băieţii poartă uniformă, dar toţi cîntă şi mulţi îi ascultă şi dau din cap aprobator. *Noiiubimfurtunile*... cîntă cu toţii şi singurul care nu cîntă se străduieşte să ţină drept un fanion negru, triunghiular, cu runa cusută pe el. Căruciorul de copil stă gol, părăsit. Acum ei cîntă: *Şinzorieceasulnostru*. Apoi ceva vesel: *Unomcareşiziceacolumb*. Un băiat de cincisprezece ani, cu părul creţ şi braţul drept legat într-o eşarfă, probabil pentru că era într-adevăr rănit, le cere ascultătorilor, pe-un ton pe jumătate poruncitor, pe jumătate stînjenit, să cînte şi ei cîntecul lui Columb, măcar

1. *Deutsches Jungvolk* (Tineretul German, ce includea băieţi între 10 şi 14 ani), subdiviziune a organizaţiei paramilitare de tineret *Hitlerjugend* (Tineretul Hitlerist, format din adolescenţi de 14-18 ani) a Partidului Muncitoresc Naţional-Socialist German.

refrenul. Fete tinere, care se țin de braț, și soți curajoși, printre care și domnul Pokriefke, domnul Berendt și negustorul de coloniale Matzerath, se alătură corului. Vîntul de nord-est aliniază steagurile și netezește tonurile false ale voiosului cîntec. Cine ascultă atent aude, cînd deasupra, cînd dedesubtul cîntării, o tobă de tinichea pentru copii. Probabil că e fiul negustorului de coloniale. Ăla nu-i prea întreg la cap. *Glorievictorie* și *Wiedewiedewittjuchheirassa*, refrenul cîntecului care nu se mai termină: încetul cu încetul, devine o datorie să intri în cor. Uitat împrejur: „Și acela de ce nu?" Tras cu ochiul într-o parte: domnul și doamna Ropinski cîntă și ei. Chiar și bătrînul Sawatzki, socialist pînă în măduva oaselor, ține pasul. Atunci hai! Curaj! Doar cîntă și domnul Zureck, și secretarul de la poștă, Bronski, chiar dacă amîndoi lucrează la Poșta Poloneză din Piața Hevelius. *Wiedewiedewittbumbum*. Și domnul profesor? Nu poate măcar să lase deoparte eterna lui bomboană de malț și să se prefacă? *Glorievictorie!* Deoparte, căruciorul pentru copii, gol, pe patru roți înalte. Lucește negru, cu vopseaua plesnită. *Wiedewiedewittjuchheirassa! Papa* Brunies vrea s-o ia pe Jenny în brațe și să elibereze de greutate proptelele de grăsime din pantofii de lac. Dar elevii lui – *Glorievictorie!* –, mai ales liceanul Walter Matern, îl sfătuiesc să n-o facă. Cîntă și Eddi Amsel: *Wiedewiedewittjuchheirassa!* Pentru că e gras, glasul lui e frumos, catifelat, de soprană, și la anumite pasaje ale refrenului, de pildă la *„...juchheirassaaah"*, se revarsă spumos, argintiu. Voce de sus se cheamă asta. Mulți întorc privirile și vor să vadă de unde izvorăște apa aceea cristalină.

Fiindcă, în ciuda așteptărilor, „Cîntecul lui Columb" are și o strofă ultimă, ei cîntă acum un cîntec al recoltei: *Plinămieacumcăruța*. Îl cîntă acum, deși s-ar potrivi mai bine seara: *Niciunpămîntnuimaifrumoslaceasulăsta*. Eddi Amsel își lasă vocea de sopran-de-băiat-gras să facă tumbe. Brunies suge în văzul lumii și lansează luminițe ironice. Matern se întunecă sub cerul fără nori. Căruciorul aruncă o umbră singuratică...

Unde e Tulla?

Vărul ei a cîntat împreună cu ceilalți șase strofe din „Cîntecul lui Columb". În timpul celei de-a șaptea strofe s-a făcut nevăzut. Doar aer de mare, fără miros de clei de oase; fiindcă August Pokriefke, soția lui și surdomutul Konrad stau pe

partea de vest a promontoriului din capătul cheiului şi vîntul a sărit de la nord-est la est. Pokriefkii întorc spatele mării. Cîntă. Pînă şi Konrad deschide gura cînd trebuie, ţuguie buzele fără nici un sunet şi nu ratează nici o intrare cînd se încearcă, fără prea mult succes, *Frateiacobfrateiacob*.

Unde e Tulla?

Fraţii ei, Siegesmund şi Alexander, au şters-o. Vărul ei Harry îi vede pe amîndoi pe sparge-val. Acolo ei se încumetă să facă sărituri cu capul înainte. Siegesmund exersează rostogolirea şi saltul din stînd în mîini. Hainele fraţilor, îngreunate de încălţări, sînt puse pe pintenul bătut de vînt al cheiului. Tulla nu-i cu ei. Dinspre cheiul Glettkau – se poate distinge chiar şi cheiul cel mare de la Zoppot – se apropie, după program, vaporul cu aburi pentru excursii. E alb şi lasă o dîră neagră de fum, aşa cum au vapoarele în desenele copiilor. Cei care vor cu vaporul de la Brösen la Neufahrwasser se îngrămădesc la capătul cheiului, în partea stîngă. Unde e Tulla? Cei din *Jungvolk* încă mai cîntă, dar nimeni nu mai ascultă, pentru că vaporul se face tot mai mare. Şi Eddi Amsel şi-a retras vocea de soprană. Toba de jucărie a renunţat la ritmul cîntecelor şi se consacră duduitului maşinilor: e vaporul Hecht[1]. Dar vaporul Schwan[2] arată exact la fel. Numai vasul cu zbaturi Paul Beneke arată altfel. În primul rînd are roţi cu palete, în al doilea rînd este mai mare, mult mai mare, şi în al treilea rînd el circulă între Danzig-Langebrücke, Zoppot, Gdingen[3] şi Hela – la Glettkau şi Brösen nu vine absolut deloc. Unde e Tulla? La început pare că vaporul Hecht nu vrea nicicum să acosteze la cheiul Brösen, apoi încetineşte şi se pune de-a lungul cheiului mai repede decît ai putea crede. Nu spumegă numai la proră şi la pupă. Stînd la îndoială, el bate pasul pe loc şi frămîntă marea. Se aruncă parîmele: bolarzii scrîşnesc. Tampoanele de la tribord, de culoarea tutunului, amortizează şocul la acostare. Toţi copiii şi cîteva femei se tem, pentru că vaporul Hecht va trage îndată sirena. Copiii îşi astupă urechile, deschid gurile, tremură încă înainte să se întîmple; atunci el îşi lansează semnalul cu un glas

1. Ştiuca (germ.).
2. Lebăda (germ.).
3. Azi Gdynia, localitate care face parte din conurbaţia Gdańsk.

întunecat, răguşit spre final, şi e amarat. Din nou se ling cornete de îngheţată, dar unii copii de pe vapor şi de pe chei plîng, încă îşi astupă urechile şi se holbează la horn, ştiind că, înainte să plece de la chei, vaporul Hecht va mai trage o dată sirena şi va scoate un abur alb care miroase a ouă stricate.

Unde e Tulla?

Frumos e un vapor alb cînd nu are pete de rugină. Vaporul cu abur Hecht n-are nici măcar una, doar drapelul Statului Liber Danzig[1] de la pupa şi fanionul radei „Vistula" sînt decolorate şi zdrenţuite. Unii coboară – alţii urcă la bord. Tulla? Vărul ei se uită în spate: pe partea dreaptă a cheiului căruciorul pentru copii stă solitar şi etern, pe patru roţi înalte. Aruncă o umbră deformată, de ora unsprezece, care se leagă fără înnăditură de umbra balustradei de pe chei. De încîlceala asta de umbre se apropie o umbră slabă, fără ramificaţii: Tulla vine de jos. A fost la smocurile unduitoare de alge, la pescarii vrăjiţi, la plevuştile care-şi făceau manevrele. Osoasă, cu rochia scurtă, ea urcă scara. Genunchii lovesc tivul croşetat. Din capul scării ea vrea să ajungă direct la cărucior. Ultimii călători urcă la bordul vaporului Hecht. Cîţiva copii plîng încă sau plîng din nou. Tulla şi-a încrucişat braţele la spate. Chiar dacă iarna are pielea albă-albăstruie, se bronzează repede. Un cafeniu-gălbui sec, un cafeniu de clei de tîmplărie ocoleşte urmele de vaccin: una, două, trei, patru insule pe braţul drept rămîn palide, mari cît cireşele şi de netrecut cu vederea. Orice vapor aduce cu el pescăruşi – ia cu el pescăruşi. Partea de la tribord a navei face schimb de cuvinte cu partea stîngă a cheiului: „Şi să mai treceţi pe la noi. Şi să duceţi filmul la developat, abia aşteptăm. Şi salută-i pe toţi din partea noastră, auzi?" Tulla stă lîngă căruciorul gol. Sirena vaporului sună înalt grav şi se frînge. Tulla nu-şi astupă urechile. Vărul ei şi-ar astupa urechile, dar n-o face. Între Erna şi August Pokriefke, surdomutul Konrad se uită la dîra lăsată de vapor şi îşi acoperă urechile. Punga mototolită, brun-de-ambalaj, e la capătul de la picioare. Tulla nu ia

1. Existenţa oraşului-stat Danzig a început la 10 ianuarie 1920 şi s-a încheiat în 1939, cînd a fost ocupat şi anexat de Germania nazistă.

nici o bomboană. Pe sparge-val doi băieţi se luptă cu un al treilea – doi cad în mare, ies din nou la suprafaţă – rîd toţi trei. Pînă la urmă profesorul Brunies tot a luat-o pe Jenny în braţe. Jenny nu ştie dacă să plîngă sau nu fiindcă vaporul a tras sirena. Profesorul şi elevii lui o sfătuiesc să nu plîngă. Eddi Amsel şi-a făcut patru noduri la batistă şi cu boneta obţinută astfel şi-a acoperit părul roşcat, ca de vulpe. Pentru că arată oricum caraghios, acum n-arată mai caraghios din cauza batistei înnodate. Walter Matern priveşte sumbru vaporul alb, care se desprinde de chei tremurînd. Bărbaţi, femei, copii, tineri din *Jungvolk* cu fanionul negru la bord fac semne cu mîna rîd strigă. Pescăruşii se rotesc, se prăvălesc, se înalţă şi se uită, avînd capetele înşurubate pieziş. Tulla Pokriefke loveşte uşor cu piciorul roata dreaptă din spate a căruciorului: umbra de cărucior abia se mişcă. Bărbaţi, femei şi copii se desprind încet de partea dreaptă din capătul cheiului. Vaporul Hecht lasă o dîră de fum negru, întoarce încet, călcînd apa, şi apoi, făcîndu-se repede tot mai mic, se îndreaptă spre intrarea în portul Neufahrwasser. În marea calmă el sapă o urmă spumoasă, care se şterge imediat. Nu toţi pescăruşii îl urmează. Tulla trece la acţiune: şi-aruncă pe spate capul cu cozi, îl repede înainte şi scuipă. Vărul ei se face roşu ca racul. Se uită împrejur să vadă dacă se mai uita careva cînd Tulla a scuipat în cărucior. Lîngă balustrada din stînga cheiului stă un băiat de trei ani în costum de marinar. O panglică de mătase cu o inscripţie brodată cu fir de aur îi încinge bereta: *SMS Seydlitz*[1]. Capetele panglicii zvîcnesc în vîntul de nord-est. Pe băiat atîrnă o tobă de tinichea pentru copii. Din pumnii lui se ivesc nişte beţe de lemn pentru tobă, uzate. Nu bate în tobă, are ochi albaştri şi priveşte cum Tulla scuipă a doua oară în căruciorul gol. Multe încălţări de vară, pantofi de pînză, sandale, bastoane şi umbreluţe de soare se apropie dinspre capătul cheiului cînd Tulla ţinteşte pentru a treia oară.

Nu ştiu dacă, în afară de mine şi de fiul negustorului de coloniale, a mai fost cineva martor cînd verişoara mea a scuipat de trei ori la rînd în căruciorul gol şi apoi, aşa slabă cum

---

1. Crucişător de război al Marinei Imperiale germane, care poartă numele generalului prusac Friedrich Wilhelm von Seydlitz (1721-1773).

era, a plecat spre cazinou supărător de încet, tîrşîindu-şi picioarele.

Dragă verişoară,

încă nu mă pot abţine să nu te pun pe scîndurile lucitoare ale cheiului de la Brösen: într-o duminică din anul următor, dar în luna numită la fel, aşadar în furtunoasa, în meduze bogata lună august, cînd bărbaţi, femei şi copii, cu genţi de plajă şi animale de cauciuc, părăseau iarăşi periferia prăfoasă Langfuhr, ducîndu-se la Brösen ca să se aşeze, cei mai mulţi dintre ei, pe plajă şi la băi, să se plimbe – în număr mai mic – pe chei, într-o zi cînd opt drapele ale oraşelor baltice şi patru cu svastici atîrnau fără vlagă pe douăsprezece catarge, cînd de pe mare se ridica o furtună peste Oxhöft, cînd meduzele coamă-de-leu înţepau şi în apa călduţă a mării înfloreau meduze albe-albăstrii care nu înţepau, aşadar, într-o zi de august Jenny s-a rătăcit.
Profesorul Brunies încuviinţase din cap. Walter Matern o ridicase pe Jenny din cărucior şi Eddi Amsel nu fusese atent cînd Jenny s-a pierdut în mulţimea îmbrăcată de duminică. Furtuna se inteţea peste Oxhöft. Walter Matern n-o găsea pe Jenny. Eddi Amsel nu găsea. Am găsit-o eu, fiindcă o căutam pe verişoara mea, Tulla: mereu te căutam şi o găseam mai mult pe Jenny Brunies.
Atunci, pe cînd furtuna se tot lăţea, venind dinspre vest, le-am găsit pe amîndouă şi Tulla îl ţinea de zgardă pe Harras al nostru, pe care tata îmi dăduse voie să-l iau cu mine.
Pe una dintre punţile care mergeau în lung şi-n lat pe sub chei, la capătul uneia fără ieşire, deci într-o fundătură, le-am găsit pe amîndouă. Ascunsă de proptele şi piloni, stătea ghemuită, în rochiţă albă, într-o lumină verzuie schimbătoare, în semiîntuneric; deasupra ei – tîrşîit de pantofi uşori de vară; sub ea – lins sorbit clipocit suspin; durdulie, buimacă, plînsă – Jenny Brunies. Fiindcă Tulla o înfricoşa. Tulla îi ordona lui Harras al nostru să lingă faţa lui Jenny. Şi Harras o asculta pe Tulla.
„Zi: rahat“, a spus Tulla şi Jenny a repetat.
„Zi: tata trage vînturi întruna“, a spus Tulla şi Jenny a recunoscut ce făcea profesorul uneori.
„Zi: fratele meu şterpeleşte mereu de peste tot“, a spus Tulla. Însă Jenny a răspuns: „Da' n-am nici un frate, chiar n-am“.

Atunci Tulla şi-a băgat braţul lung sub punte şi a pescuit o meduză tremurîndă, din acelea care nu înţeapă. Era nevoită să ţină cu amîndouă mîinile budinca aia gelatinoasă, alburie şi sticloasă, în al cărei miez moale se adunau vinişoare albastre-violacee şi noduri.
„Pe asta ai s-o mănînci acu', pîn' nu mai rămîne nimica", a poruncit Tulla. „N-are nici un gust, dă-i drumu'!"
Jenny nu s-a mişcat şi Tulla i-a arătat cum se mănîncă meduze. A sorbit cam cît două linguri de supă pline, a învîrtit între dinţi masa gelatinoasă şi a împroşcat printre incisivii de sus un jet de terci chiar pe lîngă Jenny. Sus, deasupra cheiului, soarele era deja muşcat de furtună.
„Na, acu' ai văzut cum se face. Acum fă şi tu."
Faţa lui Jenny se pregătea de plîns. Tulla a început să ameninţe: „Să pun cîinele să...?" Înainte ca Tulla să-l întărîte pe Harras al nostru împotriva lui Jenny – precis că el nu i-ar fi făcut nici un rău –, l-am fluierat pe Harras la picior. N-a ascultat imediat, dar şi-a întins capul cu zgardă spre mine. L-am ţinut. Sus însă tuna, încă departe. Chiar de lîngă mine, Tulla mi-a trîntit pe cămaşă restul de meduză, m-a împins şi a plecat. Harras a dat s-o urmeze. A trebuit să strig „Stai!" de două ori. Cu stînga ţineam cîinele, cu dreapta am luat-o pe Jenny de mînă şi am dus-o pe cheiul în prag de furtună, unde profesorul Brunies şi elevii lui căutau prin toată agitaţia stîrnită între cei veniţi la băi, strigau „Jenny!" şi se temeau de ce era mai rău.
Încă înainte de prima rafală de vînt, administraţia băilor a strîns opt drapele diferite şi patru identice. *Papa* Brunies ţinea căruciorul de mîner: căruciorul tremura. De sus s-au desprins primii stropi. Walter Matern a ridicat-o pe Jenny în cărucior: tremuratul nu s-a domolit. Şi cînd am ajuns la adăpost şi profesorul Brunies mi-a dat, cu degete tremurînde, trei bomboane de malţ, căruciorul continua să tremure. Furtuna, un teatru ambulant, a trecut repede mai departe, cu mare pompă.

Verişoara mea Tulla

a fost nevoită să ţipe din răsputeri pe acelaşi chei. La vremea aceea ştiam deja să ne scriem numele. Jenny nu mai era purtată în cărucior, străbătea pas cu pas drumul pînă la şcoala Pestalozzi, la fel ca noi. Vacanţa a sosit punctuală, cu

bilete de transport pentru elevi, cu vreme de ştrand şi cu mereu noul chei de la Brösen. De cele douăsprezece catarge de pe chei trăgeau acum, cînd era vînt, şase steaguri ale Oraşului Liber şi şase cu svastici, care nu mai aparţineau administraţiei băilor, ci secţiei de partid Brösen. Şi, înainte ca vacanţa să se termine, într-o dimineaţă, puţin după ora unsprezece, s-a înecat Konrad Pokriefke.

Fratele tău, cel cu părul buclat. Cel care rîdea şi cînta împreună cu ceilalţi fără să scoată un sunet, cel care înţelegea totul. De acum înainte nu se va mai vorbi niciodată cu mîinile; cot, frunte, pleoapa de jos, degete încrucişate lîngă urechea dreaptă, două degete, obraz lîngă obraz: Tulla şi Konrad. Acum, un deget îndoit, fiindcă sub sparge-val...

Iarna a fost de vină. Cu gheaţă, dezgheţ, sloiuri plutitoare şi furtuni de februarie, ea pusese cheiul la grea încercare. E drept, administraţia băilor reparase într-o oarecare măsură cheiul; vopsit în alb şi împodobit cu noi catarge, el strălucea a vacanţă – însă o parte dintre pilonii vechi, pe care blocurile de gheaţă şi talazurile grele îi frînseseră mult sub suprafaţa apei, încă ieşea perfid din adînc şi asta i-a fost fatal fratelui celui mic al Tullei.

Chiar dacă în anul acela fusese interzis scăldatul lîngă sparge-val, erau destui băieţi care, venind dinspre ştrand, luau ca reper sparge-valul şi-l foloseau drept trambulină. Siegesmund şi Alexander Pokriefke nu-l luaseră şi pe fratele lor; el s-a ţinut după ei, înotînd cîineşte, bătînd din braţe şi din picioare – şi ştia să înoate, chiar dacă nu cum scrie la carte. Cei trei au sărit împreună de pe sparge-val, poate de cincizeci de ori, şi au ieşit iar la suprafaţă de cincizeci de ori. Apoi au mai sărit împreună de şaptesprezece ori şi au ieşit toţi trei la suprafaţă numai de şaisprezece ori. Nimeni n-ar fi observat foarte repede că nu mai apărea şi Konrad dacă Harras al nostru n-ar fi părut că şi-a ieşit din minţi. Numărase şi el de pe chei şi acum alerga în susul şi-n josul lui, lătrînd nehotărît ici-colo, iar în cele din urmă s-a oprit şi a început să chelălăie spre cer.

Vaporul Schwan tocmai acosta, însă toată lumea era îngrămădită pe partea dreaptă a cheiului. Numai vînzătorul de îngheţată, care nu înţelegea niciodată nimic, continua să-şi anunţe sortimentele în gura mare: „Vanilie, lămîie, vinariţă, căpşune, vanilie, lămîie..."

Walter Matern şi-a scos doar pantofii şi a sărit cu capul înainte de pe balustrada cheiului. S-a scufundat chiar în dreptul locului indicat de Harras al nostru, mai întîi chelălăind şi apoi zgrepţănînd cu labele din faţă. Eddi Amsel ţinea pantofii prietenului său. Apoi Walter a ieşit la suprafaţă şi s-a scufundat din nou. Din fericire, Jenny n-a trebuit să se uite: profesorul şedea cu ea sub copacii parcului de la cazinou. Abia cînd l-au ajutat, făcînd cu rîndul, Siegesmund Pokriefke şi un bărbat care nu era de la salvamar, a putut fi scos şi surdomutul Konrad, al cărui cap se prinsese între doi piloni rupţi, chiar deasupra fundului mării.
Nici nu apucaseră să-l pună bine pe platformă, că a şi venit serviciul de salvare cu aparatul de oxigen. Vaporul Schwan şi-a lansat al doilea semnal şi a pornit spre celelalte staţiuni. Nimeni n-a închis gura vînzătorului de îngheţată: „Vanilie, lămîie, vinariţă..." Capul lui Konrad se învineţise. Avea mîinile şi picioarele galbene, ca toţi înecaţii. Lobul urechii drepte i se sfîşiase între piloni: sîngera roşu-aprins pe scînduri. Ochii lui nu voiau să se închidă. Părul buclat îi rămăsese cu bucle şi în apă. Sub el, care, înecat, părea şi mai mic decît cînd era viu, creştea o baltă. În timpul încercărilor de reanimare – i s-a pus aparatul de oxigen, cum cerea regulamentul – i-am ţinut Tullei gura închisă. Cînd aparatul a fost scos, ea m-a muşcat de mînă şi a ţipat îndelung în sus, spre cer, acoperind glasul vînzătorului de îngheţată, fiindcă de-acum nu mai putea să vorbească ore în şir cu Konrad, cu degetele, pe tăcute, obraz lîngă obraz, cu semnul de pe frunte şi semnul care însemna iubire – ascunşi în magazia de lemne, sub chei, la răcoare, în taină, în şanţurile împrejmuitoare sau pe faţă şi totuşi în secret, pe animata Elsenstraße.

Dragă Tulla,

strigătul tău avea să dăinuiască: şi azi e cuibărit în urechile mele şi-şi păstrează tonul înalt pînă la cer.
În anul care a urmat şi în cel de după, nimic nu l-a putut convinge pe Harras al nostru să meargă pe sparge-val. Rămînea cu Tulla, care, de asemenea, evita cheiul. Solidaritatea lor avea şi ea o istorie:
În vara aceluiaşi an, dar cu puţin înainte ca surdomutul Konrad să se înece la scăldat, Harras a fost solicitat la montă. Poliţia cunoştea pedigriul cîinelui şi trimitea o dată sau de

două ori pe an o scrisoare semnată de un locotenent de poliţie pe nume Mirchau. Tata nu răspundea niciodată „Nu“ la scrisorile astea formulate pe un ton destul de poruncitor: în primul rînd fiindcă nu voia să aibă neplăceri cu poliţia, mai ales ca tîmplar; în al doilea rînd că monta, cînd era făcută de un mascul ca Harras, aducea de fiecare dată o sumă frumuşică; în al treilea rînd fiindcă tata era, evident, mîndru de cîinele lui ciobănesc german – cînd cei doi se duceau la monta plătită, oricine ar fi putut crede că nu pe Harras îl solicitase poliţia la montă, ci pe tata.

Pentru prima oară am avut voie să merg şi eu – e drept, fără să fi fost lămurit, dar nu neştiutor. În ciuda căldurii, tata era într-un costum pe care în realitate îl îmbrăca numai la vreo întîlnire a asociaţiei tîmplarilor. Vesta, de un gri-închis sobru, îi stătea întinsă pe burtă. De sub pălăria de velur se iţea ţigara de foi maronie de calitatea a doua, de cincisprezece pfenigi. Abia ce a fost scos din cuşcă şi i s-a pus botniţa – pentru că mergeam la poliţie –, că Harras a şi luat-o din loc, dovedindu-şi vechea meteahnă, mersul dezordonat în lesă: am ajuns pe Hochstrieß mai repede decît s-ar fi gîndit, judecînd după restul considerabil rămas din ţigară.

Hochstrieß era numele unei străzi care pornea din Strada Principală din Langfuhr, luînd-o spre sud. În stînga, case mici, de două familii, în care locuiau ofiţeri de poliţie cu familiile lor; în dreapta, cazărmile sumbre de cărămidă, construite pentru husarii lui Mackensen[1], devenite de-acum adăpost pentru poliţie. La intrarea din Pelonker Weg, care nu prea era folosită şi nu avea gheretă, ci doar o barieră şi un post de pază, tata a arătat, fără să-şi scoată pălăria, scrisoarea de la locotenentul de poliţie Mirchau. Chiar dacă tata ştia drumul, un sergent-major ne-a condus prin curţile de cazarmă acoperite cu pietriş, unde poliţişti în uniforme de doc gri făceau exerciţii sau stăteau în semicerc în faţa unui superior. Toţi recruţii ţineau mîinile la spate, în repaus, cum fusese comanda, şi dădeau impresia că ascultă o conferinţă. Prin spaţiul dintre garajele poliţiei şi sala de sport vîntul dinspre uscat trimitea cornete de praf ascuţite, rătăcitoare. De-a lungul grajdurilor interminabile ale poliţiei călare nişte recruţi făceau curse cu obstacole: se zoreau să treacă de ziduri de

1. August von Mackensen (1849-1945), feldmareşal german.

asalt şi şanţuri cu apă, de bîrne şi îngrădituri de sîrmă ghimpată. Toate curţile cazărmii erau încadrate de tei tineri, groşi cam cît braţul unui copil, susţinuţi de proptele şi cu spaţii egale între ei. Apoi am considerat că era recomandabil să-l ţinem pe Harras din scurt. Pe un mic teren pătrat – în stînga şi în dreapta depozite fără geamuri, în spate o clădire turtită – nişte cîini ciobăneşti germani, poate vreo nouă, trebuiau să meargă la picior, să rămînă nemişcaţi, să aporteze, să latre, să gonească, asemenea recruţilor, peste ziduri de asalt şi în cele din urmă, după o complicată căutare de urme cu botul în pămînt, să atace un poliţist deghizat în răufăcător şi protejat de perne, care simula o încercare clasică de fugă. Animale bine întreţinute, dar nici unul ca Harras. Toţi gri-fier, gri-cenuşă cu semne albe, galben-pal, cu şaua spinării neagră sau de culoare închisă, cu puf cafeniu-deschis. Locul răsuna de comenzi şi de lătrăturile la comandă ale cîinilor.
În cancelaria crescătoriei de cîini pentru poliţie am fost nevoiţi să aşteptăm. Locotenentul Mirchau purta o cărare pe stînga, foarte dreaptă. Harras a fost dus de-acolo. Locotenentul Mirchau a schimbat cîteva cuvinte cu tata, aşa cum schimbă un meşter tîmplar şi un locotenent de poliţie cînd stau împreună pentru puţin timp în aceeaşi încăpere. Apoi capul lui Mirchau a coborît. Cărarea i se plimba deasupra lucrului – probabil că citea nişte rapoarte. Încăperea avea două ferestre, în stînga şi în dreapta uşii. Ai fi putut vedea cîinii de poliţie exersînd dacă ferestrele n-ar fi fost acoperite pe două treimi cu vopsea opacă. Pe peretele văruit, în partea opusă celui cu ferestre, erau două duzini de fotografii cu rame înguste şi negre. Toate aveau acelaşi format şi, grupate în două piramide – şase fotografii jos, apoi alte patru şi încă două sus –, ele flancau o imagine mai mare, în format vertical, ceva mai lată, dar tot înrămată cu negru. În toate cele douăzeci şi patru de fotografii dispuse în trepte erau cîini ciobăneşti ţinuţi la picior de nişte poliţişti. Fotografia cea mare, impunător încadrată, înfăţişa chipul unui bătrîn purtînd un coif ascuţit. Pe sub pleoapele grele, privirile îi erau ostenite. Cu un glas mult prea sonor, am vrut să aflu numele bărbatului. Fără să ridice capul şi cărarea, locotenentul Mirchau a răspuns că era preşedintele Reichului şi că domnul acela bătrîn semnase dedesubt cu cerneală, cu mîna lui. Şi sub fotografiile cu cîini şi poliţişti se îngrămădeau nişte urme de cerneală: probabil că

erau numele cîinilor, referințe la pedigriul lor, numele și gradul polițiștilor; fiindcă era vorba, evident, de cîini de poliție, se prea poate să fi fost pomenite și fapte din timpul anilor de serviciu ai cîinilor și ai polițiștilor care îi conduceau – de pildă, numele spărgătorilor, contrabandiștilor și ucigașilor care au putut fi arestați cu ajutorul cutărui sau cutărui cîine.
În spatele mesei de scris și a spinării locotenentului Mirchau erau, tot simetric ordonate în trepte, șase hîrtii, puse sub sticlă și înrămate, indescifrabile din locul unde mă aflam. După caligrafie și dimensiunile felurite ale literelor, puteau fi niște documente scrise în gotice, avînd profile aurite, sigiliu și ștampilă în relief. Probabil că unii dintre cîinii care își făcuseră serviciul în poliție și care fuseseră dresați în curtea pentru cîini de la poliția Langfuhr-Hochstrieß obținuseră premiul întîi, al doilea sau al treilea la competiții inter-regionale pentru cîini de poliție – sau li se zice competiții pentru cîini polițiști? Pe masa de scris, în dreapta cărării aplecate, care se mișca lent, în ritmul muncii, se afla un ciobănesc de bronz – sau, poate, doar de ghips – de mărimea unui șoricar, într-o poziție crispată; orice cunoscător de cîini și-ar fi dat seama de la prima vedere că picioarele de dinapoi erau în x, iar crupa cobora prea brusc spre rădăcina cozii.
Cu toată chinologia, în biroul crescătoriei de cîini ai poliției Langfuhr-Hochstrieß nu mirosea a cîine, ci mai curînd a var, pentru că biroul era proaspăt văruit – și mai era un miros iute și aspru, de la cei șase sau șapte tei de cameră care împodobeau cele două pervazuri: tata nu s-a putut abține să strănute tare, de mai multe ori, ceea ce pentru mine a fost stînjenitor.
După o jumătate de oră bună, Harras a fost adus înapoi. Nu părea cu nimic diferit. Tata a primit douăzeci și cinci de guldeni, banii de montă, și certificatul de montă albastru-deschis, al cărui text preciza circumstanțele montei, cum ar fi capacitatea imediată de împerechere a masculului și numerele pentru două înscrieri în registrul de prăsilă. Locotenentul Mirchau a scuipat într-o scuipătoare de email alb pusă în stînga, lîngă piciorul din spate al mesei lui de scris, așa, ca să mi-l amintesc și în ziua de azi, s-a lăsat moale în scaun și a spus că vom fi informați dacă treaba a reușit. Că restul taxei de montă va fi trimis ca de obicei, în caz că se va obține succesul dorit.

Harras își purta din nou botnița, tata pusese bine certificatul de montă și cele cinci monede de cinci guldeni și eram deja în drum spre ușă, cînd Mirchau s-a smuls încă o dată din rapoartele lui: „Trebuie să vă temperați cîinele. Merge mizerabil în lesă. Arborele lui genealogic spune destul de limpede că animalul vine din Lituania, la a treia generație. Brusc, de azi pe mîine, se poate produce o mutație. S-a mai întîmplat. În plus, crescătorul Matern ar fi trebuit să ceară asociației locale Neuteich să supravegheze și să confirme împerecherea cățelei Senta de la moara Luise cu masculul Pluto de la Tiege". Își repezi degetul spre mine: „Și nu încredințați animalul prea des copiilor. Animalul începe să dea semne de sălbăticire. Pentru noi e totuna, dar dumneavoastră puteți avea neplăceri mai tîrziu".

Nu spre tine,

spre mine fusese îndreptat degetul locotenentului. Dar tu erai aceea care îl dresa greșit pe Harras.
Tulla, slabă, osoasă. Trecea prin orice crăpătură de gard. Un ghem sub scară; un ghem pe balustrada scării în jos.
Fața Tullei, pe care nările prea mari, de cele mai multe ori cu cruste – vorbea pe nas –, întreceau în importanță totul, chiar și ochii foarte apropiați.
Genunchii Tullei, juliți, cu coji în curs de vindecare, din nou juliți.
Mirosul de clei de oase al Tullei, păpuși din clei de tîmplărie și peruci din talaș pe care o calfă trebuia să-l scoată cu rindeaua de pe lemnele lungi, anume pentru ea.
Tulla putea să facă ce voia din Harras al nostru; și făcea cu el ce-i trecea prin minte. Cîinele nostru și fratele ei surdomut fuseseră multă vreme alaiul ei, în vreme ce eu, care ardeam să fac parte din el, eram mereu numai în urma celor trei și totuși trebuia să respir de la distanță mirosul de clei de oase al Tullei cînd îi ajungeam din urmă la pîrîul Strieß, la iazul Aktien, pe Fröbelwiese, la magazia de nucă-de-cocos a fabricii de margarină Amada sau la șanțurile de apărare; pentru că atunci cînd verișoara mea, Tulla, îl lingușea cît trebuie pe tata – Tulla se pricepea la asta –, Harras avea voie s-o însoțească. Tulla îl ducea pe Harras al nostru în pădurea Oliva, la Saspe și peste cîmpurile irigate, prin depozitele de lemne de dincolo de Jungstadt sau pe cheiul de la Brösen, pînă cînd s-a înecat la scăldat Konrad, surdomutul.

Tulla a ţipat cinci ore în şir,

apoi a făcut-o pe surdomuta. Vreme de două zile, pînă cînd Konrad a ajuns sub pămînt la Cimitirele Reunite, lîngă Aleea Hindenburg, ea a rămas întinsă, ţeapănă, în pat, lîngă pat, sub pat, voind să piară cu totul, iar în cea de-a patra zi de după moartea lui Konrad s-a mutat în cuşca aşezată lîngă peretele din faţă al magaziei cu lemn şi placaj, destinată de fapt doar lui Harras.
S-a dovedit însă că în cuşcă era loc pentru amîndoi. Stăteau culcaţi unul lîngă altul. Sau Tulla stătea culcată singură în cuşcă şi Harras în faţa intrării. Asta nu dura niciodată mult; apoi zăceau iarăşi amîndoi în cuşcă, coastă lîngă coastă, flanc lîngă flanc. Harras părăsea cuşca pentru un scurt lătrat şi un mîrîit la furnizorul care aducea garnituri pentru uşi sau pînze pentru ferăstrăul circular; iar cînd Harras voia să-şi ridice piciorul din spate ori să-şi golească maţele, cînd îl ademenea blidul cu mîncare sau cu apă, o părăsea pe Tulla pentru scurt timp şi apoi se îndesa repede înapoi, în gaura aceea caldă, mergînd de-a-ndăratelea – fiindcă era cam greu să se întoarcă pe loc în cuşca strîmtă. El îşi lăsa labele să-i atîrne încrucişate peste pragul cuştii, ea, cozile subţiri, legate cu sfoară. Ori strălucea soarele pe cartonul gudronat al cuştii, ori ei ascultau ploaia care cădea pe acoperişul de carton gudronat – sau nu ascultau ploaia, poate că ascultau freza, maşina de rectificat, duduitul maşinii de rindeluit şi ferăstrăul circular agitat, calmîndu-se, apoi iarăşi agitat, mai intens, croindu-şi calea abrupt şi la înălţime, în timp ce afară ploaia răpăia, făcînd mereu aceleaşi bălţi în curtea tîmplăriei.
Stăteau culcaţi pe rumeguş. În prima zi au venit tata şi maistrul mecanic Dreesen, pe care tata îl tutuia după ce terminau treaba. A venit, cu încălţări de lemn, August Pokriefke. Erna Pokriefke a venit în papuci de casă. Mama n-a venit. Toţi spuneau: „Hai, ieşi, ridică-te şi termin-o odată“. Dar Tulla nu ieşea, nu se ridica, n-o termina. Cine voia să intre în imperiul din jurul cuştii şovăia de la primul pas, fiindcă din cuşcă, fără ca Harras să-şi îndrepte labele, urca un mîrîit care însemna ceva. Koshnevii înnăscuţi, cei de mult statorniciţi în Langfuhr, chiriaşii locuinţelor de două încăperi şi jumătate, schimbau păreri de la un etaj la altul: „O să vină ea cînd o să se sature şi o să priceapă c-aşa n-o să-l poată învia pe Konrad“.

Dar Tulla nu pricepea,

n-a ieşit şi, în seara primei zile de cuşcă de cîine, tot nu se săturase. Cei doi erau întinşi pe rumeguş. Era împrospătat în fiecare zi. August Pokriefke făcea asta de ani buni – şi Harras preţuia schimbatul rumeguşului. Astfel, dintre toţi cei care îi purtau de grijă Tullei, tatăl Pokriefke a rămas singurul care avea voie să se apropie de cuşcă, ducînd un coş cu rumeguş uscat. Mai ţinea strîns sub braţ o lopată şi o mătură. De cum s-a apropiat August Pokriefke, încărcat, şontîcăind, Harras a părăsit cuşca fără să i se ceară şi a tras puţin, apoi mai mult, de rochia Tullei, pînă cînd s-a tîrît şi ea la lumină şi s-a ghemuit lîngă cuşcă. Aşa ghemuită, dar lipsită de văz, cu ochii daţi peste cap, de nu li se vedea sticlind decît albeaţa, aşadar, cu „geamurile crăpate", ea şi-a lăsat udul. Fără înverşunare, mai curînd indiferentă, a aşteptat pînă cînd August Pokriefke a împrospătat rumeguşul şi a terminat de scos din el acea parte de discurs care se cădea să-i vină în minte, ca tată: „Hai sus. Acuş' tre' să te duci la şcoală, chiar dacă acum mai e vacanţă. Ce-ţi închipui? Crezi că băiatu' nu ne-o fost drag şi nouă? Şi n-o mai fă pe nebuna. Or să vină să te ia şi or să te bage la balamuc, unde te scarmănă de dimineaţa pînă seara. Or să te creadă scrîntită. Ş-acu' hai odată. Îndată e noapte. Mamă-ta face turte de cartofi. Hai odată, c-or să vină să te ia".

Prima zi de stat-în-cuşca-cîinelui a Tullei s-a încheiat astfel: ea a rămas în cuşcă. August Pokriefke i-a dat drumul lui Harras din lanţ. A încuiat cu felurite chei magazia de lemne, magazia cu placaj, sala maşinilor şi oficiul unde erau depozitate plăcile de furnir şi garniturile, pînzele de ferăstrău şi plăcile de clei de oase, a părăsit curtea tîmplăriei, a încuiat şi uşa care dădea în curte; nici n-a terminat bine de încuiat, că s-a făcut tot mai întuneric şi mai întuneric. Atît de întuneric s-a făcut, încît printre perdelele de la fereastra bucătăriei noastre nu mai puteam să deosebesc acoperişul de carton gudronat al cuştii pe faţada, altminteri mult mai deschisă la culoare, a magaziei de lemne.

În cea de-a doua zi de stat-în-cuşca-cîinelui,

o zi de marţi, Harras n-a mai trebuit să tragă de Tulla cînd August Pokriefke a vrut să schimbe rumeguşul. Tulla a început

să se hrănească, adică a mîncat împreună cu Harras din același blid, după ce Harras îi adusese în cușcă o bucată de carne pentru cîini, fără os, și îi făcuse poftă, împingînd carnea spre ea cu botul lui rece.
Carnea aceea pentru cîini nici nu era deloc rea. De cele mai multe ori era carne de vită ațoasă, fiartă în cantități mai mari pe plita din bucătăria noastră, mereu în aceeași oală – una cu emailul ruginiu. Cu toții, Tulla și frații ei și, de asemenea, eu mîncaserăm din carnea asta, direct cu mîna și fără pîine cu care s-o mai împingem pe gît. Cel mai bun gust îl avea cînd era rece și cădea greu. O tăiam în cuburi cu briceagul. Se fierbea carne de două ori pe săptămînă și era densă, cenușiu-maronie, străbătută de vinișoare albăstrii, tendoane și șuvițe de grăsime din care ieșea apă. Avea un gust dulceag săpunos interzis. Mult timp după ce înghițeam cuburile marmorate de carne – la joacă aveam adesea amîndouă buzunarele pline –, cerul-gurii ne rămînea nesimțitor și sleit. Și vorbirea noastră era altfel după ce mîncam din cuburile de carne, mai din cerul-gurii, metamorfozată, patrupedică: lătram unii la alții. Preferam mîncarea asta multor altor mîncăruri care ni se dădeau la mesele de familie. O numeam carne-de-cîine. Cînd nu era carne de vacă, era măcar carne de cal sau de oaie tăiată de nevoie. Mama zvîrlea în oala emailată sare grunjoasă, un pumn, punea în apa sărată care fierbea, unele peste altele, fîșiile de carne lungi de-un picior, lăsa iarăși să dea în clocot, adăuga măghiran, fiindcă măghiranul cică ar fi bun pentru simțul mirosului la cîini, micșora flacăra, punea capacul pe oală și timp de o oră nu se mai atingea de ea; fiindcă de atît avea nevoie carnea de vită-cal-oaie ca să devină acea carne-de-cîine din care mîncam noi și Harras, care ne ajuta tuturor, lui Harras și nouă, mulțumită măghiranului pus la fiert, să avem organe ale mirosului mai simțitoare. Asta era o rețetă din Koschnaideria. Între Osterwick și Schlangenthin se zicea: măghiranul te face frumos. Măghiranul lungește banul. Împotriva diavolului și a iadului, pune măghiran în prag. Cîinii koshnevi de stînă, cu picioare scurte și păr lung, erau vestiți pentru simțul mirosului binecuvîntat de măghiran.
Rareori, cînd la măcelărie nu se găsea carne ieftină, oala era umplută cu măruntaie: inimi de vită cu noduri de grăsime, rinichi de porc cu miros de urină, fiindcă nu fuseseră ținuți

în apă, și rinichi mici de oaie, pe care mama trebuia să-i desfacă dintr-o învelitoare de grăsime groasă de un deget, căptușită cu o pieliță pergamentoasă ce pîrîia: rinichii ajungeau în oala cîinelui, grăsimea de rinichi de oaie era topită într-o tigaie de fontă și folosită la prăjit pentru mîncărurile familiei, fiindcă grăsimea de rinichi de oaie păzește de tuberculoză. Cîteodată în oală fierbea și o bucată de splină întunecată la culoare, de la purpuriu la violet, sau un boț fibros de ficat de vită. Numai pentru că aveau nevoie de un timp de fierbere mai lung și de o oală mai mare, iar la urmă nu prea rămînea cine știe ce carne, plămînii n-au ajuns decît foarte rar în oala emailată – de fapt abia în timpul lipsei de carne din unele luni de vară, cînd în Kașubia și Koshnevia bîntuia pesta bovină. Din măruntaiele fierte nu mîncam niciodată. Doar Tulla, fără știrea altora, dar sub ochii noștri – simțeam că ni se strîng gîtlejurile uitîndu-ne –, bea cu înghițituri lungi, avide, din fiertura maroniu-cenușie în care plutea grunțuros, coagulat, tot ce ieșise din rinichi, formînd insule în amestec cu măghiranul negricios.

În cea de-a patra zi de stat-în-cușca-cîinelui

– la sfatul vecinilor și al medicului care venea la tîmplăria noastră pentru accidente de muncă, Tulla a fost lăsată în pace, fiindcă școala nu începuse – i-am dus un castron plin cu fiertură de inimă-rinichi-splină și ficat încă înainte de ora deșteptării – nici măcar maistrul mecanic, care era mereu primul, nu ajunsese. Zeama din castron era rece, pentru că Tulla prefera s-o bea rece. Un strat de grăsime, amestec de seu de vită și de oaie, acoperea castronul ca o pojghiță de gheață. Numai la margine clipocea un lichid tulbure, ce se rostogolea în picuri pe suprafața de seu. Eram în pijama și pășeam încet, cu precauție. Luasem cheia de la curte de pe panoul mare cu chei, fără să le zornăi pe celelalte. Foarte devreme și foarte tîrziu, toate treptele au obiceiul să pîrîie. Pe acoperișul plat al magaziei de lemne începeau să se audă vrăbiile. Din cușcă, nici un semn. În schimb, erau muște colorate pe cartonul gudronat, luminat deja de soarele pieziș. M-am încumetat să înaintez pînă la semicercul scormonit care, printr-o ridicătură de pămînt și un șanț adînc de-un picior, marca locul pînă unde ajungea lanțul cîinelui. În cușcă, liniște, întuneric și nici o muscă colorată. Apoi, în întuneric,

s-a trezit: părul Tullei amestecat cu rumeguş. Harras îşi ţinea capul culcat pe labe. Avea buzele strînse. Urechile abia i se mişcau, dar se mişcau. Am strigat de mai multe ori, dar, fiindcă încă aveam somnul în gît, n-am reuşit mare lucru; am înghiţit, am strigat mai tare „Tulla!" şi mi-am spus şi numele: „Sînt Harry şi aduc ceva". Am încercat să ademenesc cu fiertura din castron, cu plescăieli, şi am fluierat încet, sîsîit, ca şi cum aş fi vrut să-l momesc pe Harras pînă la marginea semicercului, nu pe Tulla.

Cînd am văzut că numai muştele, puţinul soare pieziş şi vorbăria vrăbiilor arătau sau lăsau să se bănuiască mişcare, poate şi urechile cîinelui – Harras a căscat o dată prelung, dar a rămas cu ochii închişi –, am pus castronul la marginea semicercului; mai exact: am aşezat castronul în groapa aceea pe care o săpaseră labele din faţă ale cîinelui şi m-am întors în casă fără să privesc înapoi; în spatele meu, vrăbii, muşte colorate, un soare urcînd şi cuşca.

Maistrul mecanic tocmai îşi împingea bicicleta prin hol. A întrebat ceva, dar n-am răspuns. În locuinţa noastră perdelele erau încă trase. Somnul tatei era liniştit şi încrezător în ceasul deşteptător. Am împins un scăunel pînă la fereastra bucătăriei, am apucat un colţ de pîine uscată, oala cu magiun de prune, am tras perdelele stînga-dreapta, am înmuiat colţul de pîine în magiun şi am început să rod şi să trag de el; atunci a ieşit Tulla tîrîş din cuşcă. Chiar şi după ce a trecut de pragul cuştii, Tulla a rămas în patru labe, s-a scuturat leneş, a scăpat de nişte rumeguş, s-a tîrît greoi, clătinîndu-se, spre semicercul stabilit de lanţul cîinelui, a dat peste şanţ şi ridicătura de pămînt cu puţin înainte de uşa magaziei pentru placaj, s-a întors în loc c-o răsucire de şold, a mai scuturat nişte rumeguş – rochia ei alb-albastră, lavabilă, devenea tot mai mult una cu pătrate albe şi albastre –, a căscat cu faţa spre curte, acolo unde, în umbră şi atins de soarele pieziş numai pe şapcă, maistrul mecanic îşi răsucea o ţigară lîngă bicicletă şi privea spre cuşca cîinelui; în vremea asta, cu colţ de pîine şi magiun de prune, eu mă uitam de sus la Tulla, ignorînd cuşca şi urmărind-o numai pe ea, pe ea şi spatele ei. Şi Tulla s-a tîrît de-a lungul semicercului cu mişcări încleiate, somnoroase, lăsîndu-şi capul şi părul scămoşat să-i atîrne în faţă, şi s-a oprit, dar tot cu capul aplecat, abia cînd a ajuns în dreptul castronului de ceramică smălţuit, cafeniu, al cărui conţinut era acoperit cu un strat neştirbit de seu.

Cît eu, de sus, am uitat să mai mestec, cît a avut nevoie maistrul mecanic, căruia şapca îi tot creştea în soare, de căuşul ambelor mîini ca să-şi aprindă ţigara răsucită – bricheta a dat greş de trei ori –, Tulla a rămas nemişcată, cu faţa spre nisip, apoi s-a întors din nou, încet, cu o răsucire de şold, fără să-şi ridice capul acoperit cu păr şi rumeguş. Cînd faţa i-a ajuns deasupra castronului – dacă stratul de seu ar fi fost o oglinjoară rotundă, s-ar fi oglindit în el –, orice mişcare a încetat. Iar eu, uitîndu-mă de sus, tot nu mestecam. Aproape pe nesimţite, greutatea Tullei s-a lăsat de pe cele două braţe care o susţineau doar pe braţul stîng, pînă cînd, privită de la fereastra bucătăriei, palma stîngă, întinsă, i-a dispărut sub trup. Şi iată că, fără să-i fi văzut braţul drept venind, mîna ei dreaptă ajunsese la castron, în timp ce eu îmi cufundam colţul de pîine în magiunul de prune.
Maistrul mecanic fuma cu mişcări regulate şi, cît expira fumul, pînă cînd îl ajungea iarăşi soarele turtit, îşi lăsa ţigara lipită de buza de jos. Umărul stîng, încordat, al Tullei împungea pînza cu carouri albe şi albastre a rochiei. Harras, cu capul pe labe, îşi ridică pleoapele încet, dar nu la fel de încet, şi privi spre Tulla: ea îşi întindea degetul mic de la mîna dreaptă; el îşi coborî pleoapele încet, una după alta. Fiindcă acum soarele lăsa să se vadă urechile de cîine, în cuşcă erau muşte care se luminau şi se stingeau.
În vreme ce soarele urca şi un cocoş cînta în vecinătate – aveau cocoşi acolo –, Tulla şi-a întins degetul mic de la mîna dreaptă perpendicular pe mijlocul pojghiţei de seu şi, cu precaută stăruinţă, a început să facă o gaură în ea. Am pus deoparte colţul de pîine. Maistrul mecanic îşi mută greutatea de pe un picior pe celălalt şi faţa îi lunecă din lumină. Voiam să văd cum degetul mic al Tullei străpunge pojghiţa de seu, cum pătrunde în zeamă şi sparge stratul în mai multe bucăţi; dar n-am văzut degetul mic al Tullei pătrunzînd în zeamă şi nici stratul de seu nu s-a spart în mai multe sloiuri, ci a fost scos din castron, nevătămat şi rotund, de degetul mic al Tullei. Ea a ridicat discul mare cît o farfurioară sus, deasupra umerilor, părului şi rumeguşului, spre cerul de ora şapte dimineaţa, arătîndu-şi în acelaşi timp faţa schimonosită, apoi, cu o smucitură a mîinii, a zvîrlit discul în curte, spre maistrul mecanic: ajuns în nisip, el s-a spart pentru vecie în cioburi tăvălite în nisip şi cîteva aşchii, care s-au preschimbat în

bulgări de nisip sleit, au crescut ca bulgării de zăpadă, rostogolindu-se pînă la maistrul mecanic, care fuma, şi pînă la bicicleta lui cu sonerie nouă.
Privirea mi se întoarce de la discul de seu aruncat la Tulla şi ea stă în genunchi, osoasă şi dreaptă în soare, dar tot rece. Întinde de cinci ori, răsfirate, degetele mîinii stîngi, cea suprasolicitată, le îndoaie din a treia încheietură şi le răsfiră iar. Cu mîna dreaptă – dosul palmei e întors spre pămînt – ţine fundul castronului şi, încet, îşi duce gura la marginea castronului şi le împreunează. Nu lipăie soarbe varsă nimic. Fără să ia castronul de la gură, Tulla bea lacom fiertura de splinăinimărinichificat cu toate fineţurile şi surprizele ei grunjoase, cu bucăţelele de cartilaj depuse pe fund, cu măghiran de Koschnaideria şi uree coagulată. Tulla bea pînă la fund: bărbia ei înalţă castronul. Castronul înalţă mîna care îl ţine de fund pînă sub soarele pieziş. Un gît se expune, devenind tot mai lung. O ceafă acoperită cu păr şi rumeguş se lasă pe spate şi se cuibăreşte acolo. Doi ochi foarte apropiaţi rămîn închişi. Gîtul de copil, slab, fibros şi palid al Tullei lucrează pînă cînd castronul îi stă culcat pe faţă şi ea poate să-şi ridice mîna de pe castron, să şi-o retragă dintre fundul castronului şi soarele înclinat. Castronul răsturnat acoperă ochii mijiţi, nările cu cruste, gura îndestulată.
Cred că eram fericit acolo, în pijama, dinapoia ferestrei de la bucătăria noastră. Magiunul de prune îmi strepezise dinţii. În dormitorul părinţilor deşteptătorul puse capăt somnului tatei. Jos maistrul mecanic trebui să-şi aprindă iarăşi ţigara. Harras ridică pleoapele. Tulla lăsă castronul să-i alunece de pe faţă. Castronul căzu în nisip. Nu se sparse. Tulla se lăsă încet pe ambele palme. Cîteva fire de rumeguş, probabil scuipate de freză, se desprindeau de pe ea în fărîme. Cu o răsucire de şold, s-a întors vreo nouăzeci de grade, s-a tîrît îndărătnică sătulă fără grabă, întîi în soarele pieziş, a luat soarele în spinare pînă la cuşca cîinelui, s-a întors în loc în faţa deschizăturii şi, mergînd de-a-ndăratelea, cu capul şi părul atîrnîndu-i, încărcată cu soarele care se aşternea orizontal şi care făcea să licărească părul şi rumeguşul, s-a băgat în cuşcă.
Atunci Harras a închis iarăşi ochii. Muştele colorate au revenit. Dinţii mei strepeziţi. Coama lui neagră, pe care nici o lumină nu putea s-o deschidă la culoare, acoperind zgarda. Zgomotele tatei la trezire. Vrăbii împrăştiate în jurul

castronului. O bucată de pînză: cu carouri albe și albastre. Șuvițe licărire rumeguș labe muște urechi somn soare de dimineață: cartonul gudronat se muia și mirosea.
Maistrul mecanic Dreesen își împinse bicicleta spre ușa pe jumătate de sticlă care închidea sala mașinilor. Încet, în ritmul pașilor, el dădea din cap de la stînga la dreapta și de la dreapta la stînga. În sala mașinilor, ferăstrăul circular, ferăstrăul-panglică, freza, mașina de rectificat și cea de rindeluit erau încă reci, dar flămînde. Tata tușea sobru la toaletă. M-am dat jos de pe scăunelul de bucătărie.

Spre seara celei de-a cincea zile de stat-în-cușca-cîinelui,

într-o vineri, meșterul tîmplar a încercat s-o înduplece pe Tulla. Țigara de foi de calitatea a doua, la cincisprezece pfenigi bucata, făcea unghi drept cu fața lui bine croită, permițîndu-i burții – stătea în profil – să pară mai puțin bombată. Bărbatul acela impunător vorbea cumpătat. Blîndețe ca momeală. Apoi a continuat mai insistent, lăsînd să cadă prea repede scrumul țigării plimbate fără astîmpăr, și burta i s-a mai bombat. Pedeapsă în perspectivă. Cînd a pășit în semicercul a cărui rază era stabilită de lanțul cîinelui, arătînd palme-de-tîmplar, Harras s-a năpustit din cușcă, însoțit de fire de rumeguș, a întins lanțul și și-a repezit toată negreala, cu amîndouă labele din față, în pieptul meșterului tîmplar. Tata s-a dat înapoi clătinîndu-se, s-a făcut vinețiu la față, însă țigara a rămas la locul ei, chiar dacă nu la fel de dreaptă. A apucat una dintre șipcile rezemate de caprele de tăiat lemne, însă nu l-a lovit pe Harras, care își punea lanțul la încercare, încremenit, fără să latre, ci a coborît mîna-de-maistru-tîmplar în care era șipca și abia peste o jumătate de oră l-a bătut cu mîna goală pe ucenicul Hotten Scherwinski, fiindcă, după spusele maistrului mecanic, Hotten Scherwinski uitase să curețe și să ungă freza; în plus, cică ucenicul ar fi șterpelit garnituri de uși și un kilogram de cuie de un țol.

Următoarea zi de stat-în-cușca-cîinelui a Tullei,

a șasea, a fost o sîmbătă. August Pokriefke, cu încălțări de lemn, a strîns caprele de tăiat lemne, rahatul lui Harras, a măturat și a greblat curtea, trasînd în nisip modele regulate, nici măcar urîte, mai curînd apăsate și naive. Grebla aproape de primejdiosul semicerc, cu disperare și revenind întruna,

în timp ce nisipul devenea tot mai ud şi mai închis la culoare. Tulla nu se arăta. Ea făcea pipi, cînd îi venea – şi Tullei îi venea să facă pipi din oră în oră –, în rumeguşul pe care August Pokriefke trebuia să-l primenească seara. Însă în seara celei de-a şasea zile de stat-în-cuşca-cîinelui el nu s-a încumetat să schimbe stratul de rumeguş. De cum a făcut cîţiva paşi îndrăzneţi cu încălţările-i butucănoase din lemn, cu lopata şi mătura de nuiele şi cu un coş plin cu talaş inelat de la freză şi de la maşina de rectificat, trecînd cu treburile lui de fiecare seară peste şanţul răscolit al semicercului şi murmurînd „Cumintecumintecumintefiicuminte", din cuşcă s-a auzit un mîrîit, nu chiar ameninţător, ci mai curînd de avertizare.
Sîmbătă rumeguşul din cuşca cîinelui n-a mai fost înlocuit – şi August Pokriefke nici nu i-a dat drumul din lanţ cîinelui de pază Harras. Cu un cîine de pază vrednic, dar pus în lanţ, tîmplăria a stat nepăzită sub o lună firavă. Însă n-a fost nici o spargere.

Duminică,

în cea de-a şaptea zi de stat-în-cuşca-cîinelui a Tullei, a intrat în acţiune Erna Pokriefke. A venit la începutul după-amiezii, trăgînd după ea, în stînga, un scaun; al patrulea dintre picioare lăsa o urmă clară de-a curmezişul modelelor făcute de soţul ei de-curte-greblător. În dreapta ducea strachina cîinelui, plină cu rinichi de vită noduroşi şi inimi de oaie tăiate în două. Toate camerele inimii, cu vase, ligamente, tendoane şi pereţii netezi din interior, se căscau la vedere. Aproape de uşa magaziei pentru placaj a pus jos castronul cu măruntaie. La o distanţă cuviincioasă de un pas faţă de centrul semicercului, faţă-n faţă cu intrarea în cuşcă, ea şi-a potrivit scaunul şi în cele din urmă s-a aşezat, cocîrjată, cu priviri piezişe de şobolan, cu un păr mai curînd ros decît tuns scurt, în rochia ei neagră, de duminică. Din taftaua care se încheia în faţă a scos nişte andrele şi a început să împletească, stînd cu faţa spre cuşcă, Harras şi fiica Tulla.
Noi, adică meşterul tîmplar, mama, August Pokriefke şi fiii lui, Alexander şi Siegesmund, ne-am petrecut după-amiaza la fereastra din bucătărie, uitîndu-ne în curte, toţi grămadă sau cîte unul. Şi la ferestrele celorlalte locuinţe luate cu chirie, care dădeau spre curte, stăteau vecinii şi copiii lor, în

picioare sau așezați, sau vreo domnișoară bătrînă, ca domnișoara Dobslaff, care ședea la fereastra locuinței ei de la parter și privea în curte.
Eu n-am dat voie nimănui să mă înlocuiască și am stat neclintit. Nici un joc de „Nu te supăra, frate“ și nici o prăjitură duminicală, cu aluat ras, nu mă puteau urni de acolo. Era o zi călduță de august și a doua zi urma să înceapă școala. La cererea Ernei Pokriefke, fuseserăm nevoiți să închidem ferestrele duble. Oberlihturile pătrate, și ele duble, erau întredeschise și lăsau să ne pătrundă în bucătărie aer, muște și cîntatul cocoșului din vecini. Zgomotele, pînă și sunetele de trompetă scoase de unul care exersa duminică de duminică în podul unei case de pe Labesweg, se tot schimbau între ele. Constantă rămînea doar o șușoteală, mormăială, bolboroseală, bombăneală și fonfăială neîntreruptă – o înfoiere intens nazalizată, arini koshnevi în vîntul cu nisip, multe multe ascuțișuri, mătănii din perle, hîrtie mototolită care se netezește de la sine, șoarecele care golește casa, paie care se strîng în snop: mama Pokriefke nu se mulțumea doar să tricoteze înspre cușca cîinelui, ea șoptea, murmura, sporovăia, plescăia, țîrîia și fluiera ademenitor în aceeași direcție. Îi vedeam din profil buzele, bărbia zvîcnind, măcinînd, păcănind, retrăgîndu-se și repezindu-se înainte și cele șaptesprezece degete și patru andrele sub care creștea, în poala de tafta, ceva albastru-deschis, ceva pentru Tulla: ceva ce Tulla a și purtat mai tîrziu.
Cușca și ocupanții ei nu dădeau nici un semn. La începutul tricotatului și în timp ce un *lamento* refuza să înceteze, Harras părăsise cușca alene, fără să se uite undeva anume. După un căscat de i-au trosnit fălcile și niște exerciții de întindere, descoperise castronul cu carne; în drum spre el, într-o chirceală crispată, dăduse afară un cîrnat noduros, apoi mai ridicase și piciorul. A tîrît castronul pînă la cușcă, a înfulecat în fața cuștii rinichii de vită și inimile de oaie cu toate camerele căscate, zvîcnind și săltînd pe labele din spate; însă acoperea intrarea în cușcă, nelăsînd să se vadă dacă și Tulla mînca din rinichi și din inimă, la fel ca el.
Spre seară Erna Pokriefke s-a întors în casă cu o jachetă tricotată, albastră-deschis, aproape terminată. N-a spus nimic. Noi nu îndrăzneam să punem vreo întrebare. Jocul de „Nu te supăra, frate“ a trebuit să fie strîns. Mai rămăsese prăjitură cu aluat ras. După cină tata s-a îndreptat de spate, a privit

aspru în faţă, spre tabloul cu elanul de Curlanda[1], şi a zis că trebuia făcut ceva.

Luni dimineaţă

meşterul tîmplar se pregăti să meargă la poliţie; Erna Pokriefke, înfiptă în bucătăria noastră, îl ocăra în gura mare, făcîndu-l nătărău netrebnic; numai eu mai păzeam fereastra bucătăriei, cu ghiozdanul deja în spinare; atunci, clătinîndu-se, osoasă, urmată de Harras, care-şi ţinea capul plecat, Tulla a părăsit cuşca. Mai întîi s-a tîrît în patru labe, apoi s-a ridicat ca oamenii şi, fără ca Harras să-i stea în cale, a trecut cu paşi firavi dincolo de semicerc. În două picioare, mînjită, cenuşie, ştearsă pe-alocuri de limba lungă a cîinelui, ea a ajuns la uşa dinspre curte.
Harras a urlat numai o dată în urma ei, dar urletul lui s-a înălţat mult deasupra ţipetelor de ferăstrău circular.

În vreme ce pentru Tulla şi pentru mine,

pentru Jenny şi pentru toţi ceilalţi copii a început iarăşi şcoala, Harras şi-a reluat viaţa de cîine de pază, un amestec cu de toate cele, care n-a fost întreruptă nici trei săptămîni mai tîrziu, cînd a sosit ştirea că masculul de prăsilă Harras cîştigase iarăşi douăzeci şi cinci de guldeni pentru tata, meşterul tîmplar Liebenau. Aşa scurtă cum fusese, vizita la crescătoria de cîini din cazarma de poliţie Langfuhr-Hochstrieß dăduse roade. După timpul cuvenit, o altă carte poştală, special tipărită pentru corespondenţa crescătoriei de cîini de poliţie, anunţa că ciobănescul Thekla, femelă, din Schüddelkau, crescător Albrecht Leeb, număr de înregistrare 4356, fătase cinci pui. Şi apoi, după cîteva luni, după duminicile de advent, după Crăciun, după Anul Nou, după zăpadă, dezgheţ, iarăşi zăpadă, zăpadă îndelungată, după începutul primăverii, după ce la Paşti au fost împărţite foile cu note – toţi au trecut clasa –, după o perioadă în care nu s-a întîmplat nimic – doar dacă nu pomenesc de accidentul din sala maşinilor: ucenicul Hotten Scherwinski şi-a pierdut la ferăstrăul circular degetul mijlociu şi arătătorul de la mîna stîngă –, a ajuns acea scrisoare recomandată care, sub semnătura *Gauleiter*-ului[2]

1. Regiune istorică din Letonia.
2. Termen nazist: şef politic al unui district sau al unei regiuni (germ.).

Forster, ne anunţa că din crescătoria de cîini a poliţiei Langfuhr-Hochstrieß fusese cumpărat puiul de ciobănesc german Prinz, din seria Falko, Kastor, Bodo, Mira, Prinz – coborîtor din Thekla din Schüddelkau, crescător A. Leeb, Danzig-Ohra, şi Harras de la moara reginei Luise, crescător şi proprietar Friedrich Liebenau, tîmplar din Danzig-Langfuhr, şi că, în numele partidului şi al populaţiei germane din oraşul german Danzig, se hotărîse ca Prinz, cîinele ciobănesc, să fie predat de o delegaţie *Führer*-ului şi cancelarului Reichului, cu ocazia celei de-a patruzeci şi şasea aniversări. *Führer*-ul şi cancelarul Reichului se arătase binevoitor şi spusese că era hotărît să accepte darul districtului Danzig şi să păstreze cîinele ciobănesc Prinz alături de ceilalţi cîini ai lui.
Alături de scrisoarea recomandată era o fotografie a *Führer*-ului, mare cît o carte poştală, semnată chiar de mîna lui. În fotografie el purta îmbrăcămintea sătenilor din Bavaria Superioară, numai că haina tradiţională avea o croială ceva mai mondenă. La picioarele lui stătea cu limba scoasă un cîine ciobănesc cu tentă cenuşie, care avea pe piept şi deasupra botului cîte un semn deschis la culoare, probabil galben. În fundal se înălţau masivi muntoşi. *Führer*-ul rîdea spre cineva care nu se vedea în fotografie.
Scrisoarea şi fotografia – ambele puse de-ndată sub sticlă şi în rame din tîmplăria proprie – au făcut drumuri lungi prin vecinătate şi urmarea a fost că mai întîi tata, apoi August Pokriefke, iar după aceea cîţiva vecini au intrat în partid şi că Gustav Mielawske, calfa de tîmplar – de peste cincisprezece ani în atelierul nostru şi un social-democrat paşnic –, a plecat de la noi şi s-a întors iarăşi la masa de rindeluit abia după două luni şi după îndelungate insistenţe din partea meşterului tîmplar.
Tulla a primit de la tata un ghiozdan nou. Eu am primit o uniformă completă pentru *Jungvolk*. Harras a primit o zgardă nouă, dar nu putea fi ţinut mai bine, fiindcă era deja bine ţinut.

Dragă Tulla,

cariera subită a cîinelui nostru de pază Harras a avut urmări pentru noi? Mie mi-a adus faimă în şcoală. Trebuia să mă duc în faţă, la tablă, şi să povestesc. Fireşte că nu aveam voie să vorbesc despre montă, împerechere, despre certificatul de

împerechere și banii de împerechere, despre elanul lui Harras al nostru la împerecheat, notat în registrul de prăsilă, și nici despre căldurile cățelei Thekla. A trebuit și am izbutit să îndrug hazliu, copilărește, despre tatăl Harras și mama Thekla, despre copilașii cîini Falko, Kastor, Bodo, Mira și Prinz. Domnișoara Spollenhauer voia să știe tot:
„De ce l-a dăruit domnul *Gauleiter* pe micul cîine Prinz *Führer*-ului nostru?"
„Pentru că era ziua de naștere a *Führer*-ului și el și-a dorit dintotdeauna un cățel din orașul nostru."
„Și de ce îi merge atît de bine micului cîine Prinz la Obersalzberg, de nu-i mai este dor de mama-cîine?"
„Pentru că *Führer*-ul nostru iubește cîinii și este întotdeauna bun cu cîinii."
„Și de ce trebuie să fim noi bucuroși că micul cîine Prinz este la *Führer*?"
„Pentru că Harry Liebenau este colegul nostru."
„Pentru că ciobănescul Harras e al tatălui său."
„Pentru că Harras este tatăl micului cîine Prinz."
„Și pentru că este o mare onoare pentru clasa noastră și școala noastră și pentru frumosul nostru oraș."

Erai acolo, Tulla,

cînd domnișoara Spollenhauer a făcut o vizită la tîmplăria noastră, împreună cu mine și cu toată clasa? Erai la școală, nu erai acolo.
Clasa stătea într-un semicerc paralel cu semicercul pe care Harras îl făcuse în jurul imperiului său. A trebuit să-mi repet cuvîntarea încă o dată, apoi domnișoara Spollenhauer l-a rugat pe tata să le povestească și el ceva copiilor. Meșterul tîmplar a presupus că cei din clasă erau deja informați asupra carierei politice a cîinelui și a dat cîteva lămuriri despre arborele genealogic al lui Harras al nostru. A vorbit despre o cățea Senta și despre un cîine Pluto, spunînd că cei doi, la fel de negri ca Harras – și acum ca micul Prinz –, au fost părinții lui Harras. Că Senta, cățeaua, aparținuse unui morar din Nickelswalde, de la gura de vărsare a Vistulei. „Ați fost vreodată în Nickelswalde, copii? Cu ani în urmă am fost acolo cu decovilul și moara de-acolo are o importanță istorică, fiindcă în ea a înnoptat regina Luise a Prusiei cînd a fost nevoită să fugă din calea francezilor." Sub capra morii, zicea

meşterul tîmplar, el găsise şase căţeluşi – „Aşa li se spune copiilor mici de cîine“ – şi cumpărase un cîine mic de la morar. „Ăla a fost Harras al nostru, care ne-a bucurat mult întotdeauna şi mai ales în ultima vreme.“

Unde erai, Tulla,

cînd, sub supravegherea maistrului mecanic, am avut voie să conduc clasa noastră în sala maşinilor? Erai la şcoală şi nu puteai să vezi şi să auzi cum le enumeram colegilor mei şi domnişoarei Spollenhauer toate maşinăriile: Freza. Maşina de rectificat. Ferăstrăul bandă. Maşina de rindeluit. Ferăstrăul circular.
Apoi maistrul Dreesen le-a explicat copiilor tipurile de lemn. A spus care sînt deosebirile dintre lemnul tăiat de-a latul şi cherestea, a ciocănit în lemn de ulm, pin, păr, stejar, arţar, fag şi în lemn moale de tei, a povestit despre esenţele nobile şi despre inelele anuale din trunchiuri.
Apoi, în curtea tîmplăriei, a trebuit să cîntăm un cîntec pe care Harras n-a vrut să-l asculte.

Unde era Tulla

cînd *Hauptbannführer*[1]-ul Göpfert şi *Jungbannführer*[2]-ul Wendt, împreună cu nişte şefi mai mici, au vizitat curtea tîmplăriei noastre? Amîndoi eram la şcoală şi nu de faţă cînd s-a hotărît ca o grupă nou formată de la *Jungvolk* să fie numită după Harras al nostru.

Şi Tulla, şi Harry au lipsit

cînd, după puciul lui Röhm[3] şi moartea bătrînului domn la Neudeck[4], a avut loc o întîlnire la Obersalzberg, într-o încăpere scundă, după model rustic, în spatele unor perdele de stambă în culori ţărăneşti; dar doamna Raubal[5], Rudolf

1. Comandant de detaşament la Tineretul Hitlerist.
2. Comandant de detaşament la Tineretul German.
3. Ernst Röhm (1887-1934), fost ofiţer imperial în Primul Război Mondial şi ulterior lider nazist, comandant SA, eliminat de Hitler în timpul operaţiunii „Noaptea cuţitelor lungi“ (30 iunie – 2 iulie 1934), sub pretextul evitării unei lovituri de stat.
4. Paul von Hindenburg, preşedinte al Germaniei, moare la 2 august 1934 la Neudeck.
5. Angela Hitler, căsătorită Raubal, sora vitregă a lui Adolf Hitler.

Hess[1], domnul Hanfstängl[2], Linsmayer[3], şeful SA din Danzig, Rauschning[4], Forster[5], August Wilhelm al Prusiei, numit pe scurt „Auwi“[6], Brückner[7] cel lung şi Darré[8], conducătorul ţăranilor din Reich, l-au ascultat pe *Führer* – şi Prinz a fost de faţă. Prinz al nostru. Prinz al lui Harras al nostru, pe care îl fătase Senta, şi Perkun o zămislise pe Senta.

Au mîncat prăjitură cu mere făcută de doamna Raubal şi au vorbit despre stîrpit din rădăcină, despre Strasser[9], Schleicher[10], Röhm, despre stîrpit din rădăcină. Apoi au vorbit despre Spengler[11], Gobineau[12] şi despre *Protocoalele*

---

1. Walter Richard Rudolf Hess (1894-1987), adjunctul lui Hitler în cadrul Partidului Naţional-Socialist.
2. Ernst Hanfstängl (1887-1975), *politician german*, susţinător financiar şi prieten al lui Hitler pînă în 1937, cînd părăseşte Germania. Este reabilitat după război.
3. Max Linsmayer (1907-1940), membru în Partidul Naţional-Socialist cu funcţii de conducere în SA.
4. Hermann Rauschning (1887-1982), politician, preşedinte al Senatului din Oraşul Liber Danzig (1933-1934). Iniţial susţinător al naţional-socialismului, ulterior devine un critic al regimului şi părăseşte partidul şi Germania, stabilindu-se în S.U.A.
5. Albert Maria Forster (1902-1952), politician cu funcţie de conducere în Partidul Naţional-Socialist din Danzig, susţinător al epurării etnice şi al germanizării forţate.
6. Prinţul August Wilhelm al Prusiei (1887-1949), fiu al împăratului Wilhelm al II-lea al Germaniei, susţinător al Partidului Naţional-Socialist, cu funcţie de conducere importantă în SA.
7. Wilhelm Brückner (1884-1954), ofiţer german, adept al naţional-socialismului, mult timp om de încredere al lui Hitler.
8. Richard Walther Darré (1895-1953), politician, ministru al Agriculturii, scriitor şi funcţionar SS.
9. Gregor Strasser (1892-1934), politician naţional-socialist, ucis la Berlin de Gestapo în „Noaptea cuţitelor lungi“, la ordinul lui Hitler.
10. Kurt Ferdinand von Schleicher (1882-1934), ofiţer şi politician ucis în „Noaptea cuţitelor lungi“.
11. Oswald Arnold Gottfried Spengler (1880-1936), filosof idealist german, susţinător al „spiritului prusac“, al monarhiei şi al militarismului, considerat precursorul ideologic al fascismului.
12. Joseph Arthur, conte de Gobineau (1816-1882), aristocrat, romancier şi filosof francez, cunoscut pentru teoria rasistă a superiorităţii rasei ariene şi considerat părintele demografiei rasiale moderne.

înțelepților Sionului[1]. Apoi, din greșeală, Hermann Rauschning i-a spus tînărului ciobănesc Prinz „minunat cîine-lup negru". Mai tîrziu toți istoricii s-au luat după el și au îndrugat același lucru. Însă toți chinologii vor fi de aceeași părere cu mine: nu există decît cîinele-lup irlandez, care se deosebește substanțial de ciobănescul german – cu capul lui prelung și îngust, el se înrudește cu degeneratul ogar. Pînă la greabăn el măsoară optzeci și doi de centimetri, deci cu optsprezece centimetri mai mult decît Harras al nostru. Cîinele-lup irlandez are păr lung. Urechile mici, îndoite, nu îi stau ridicate, ci sînt înclinate. Un cîine de lux reprezentativ, pe care *Führer*-ul nu l-ar fi ținut niciodată în crescătoria lui; cu asta se dovedește o dată pentru totdeauna că Rauschning greșea: nu un cîine-lup irlandez umbla nervos pe la picioarele grupului mîncător de prăjituri, ci Prinz, Prinz al nostru asculta discuțiile și, credincios ca un cîine, avea grijă de stăpînul lui; pentru că *Führer*-ul se temea pentru viața lui. Atentate viclene se puteau ascunde în fiecare bucată de prăjitură. Își bea temător limonada și adesea, fără motiv, îi venea să vomite.

Dar Tulla a fost de față

cînd au venit jurnaliștii și fotografii. N-au fost trimiși numai de la *Vorposten* și *Neueste Nachrichten*. S-au anunțat niște domni și niște doamne îmbrăcați sportiv din Elbing, Königsberg, Schneidemühl, Stettin, ba chiar și din capitala Reichului. Numai Brost[2], redactorul de la *Volksstimme*, ziar care a fost interzis la puțin timp după aceea, a refuzat să-i ia un interviu lui Harras al nostru. Ba chiar a comentat răutăcios toată forfota din presă sub titlul „Ajuns la trai de cîine". În schimb, au venit colaboratori de la gazete confesionale și jurnale specializate. Foaia de la Asociația Ciobăneștilor Germani a trimis un chinolog pe care tata, meșterul tîmplar, a fost nevoit să-l alunge din curte. Fiindcă specialistul acela în cîini a început imediat să găsească cusururi la pedigriul lui Harras al nostru, zicînd că numele e neserios și străin rasei, că nu

---

1. *Protocoalele înțelepților Sionului*, broșură care a circulat la începutul secolului al XX-lea în Europa și care conține așa-zise planuri de dominație mondială întocmite de evrei.
2. Erich Brost (1903-1995), ziarist și editor german, emigrat în 1939 și revenit în Germania în 1945.

se găsesc documente despre căţeaua care o fătase pe Senta, că animalul în sine nu era rău, dar că totuşi era necesar un ton polemic faţă de felul în care era crescut un asemenea cîine, că era nevoie de simţul răspunderii, tocmai fiindcă era vorba de un cîine istoric.

Pe scurt: fie polemic, fie elogios fără rezerve, Harras a fost descris, tipărit, fotografiat. A luat cuvîntul şi tîmplăria, cu tot cu maistrul mecanic, calfele, salahorii şi ucenicii. Vorbe de-ale tatei, cum ar fi „Sîntem nişte simpli meşteşugari care îşi văd de treaba lor, dar, cu toate astea, ne bucurăm că Harras al nostru...", aşadar, mărturisiri modeste, de meşter tîmplar, au fost citate cuvînt cu cuvînt, adesea ca legendă la fotografii.

După părerea mea, în ziare au ajuns opt fotografii cu Harras al nostru singur. Cred că de trei ori a apărut împreună cu tata, o dată într-o fotografie de grup cu tot personalul de la tîmplărie, niciodată cu mine; însă Tulla, împreună cu Harras al nostru, a nimerit în ziarele de limbă germană şi în cele internaţionale exact de douăsprezece ori: subţire, pe nişte beţe sfrijite, ea stătea nemişcată lîngă Harras al nostru.

Dragă verişoară,

şi totuşi l-ai ajutat cînd s-a mutat. I-ai dus partiturile, cărîndu-le cu vraful, şi dansatoarea de porţelan. Fiindcă, în timp ce paisprezece chiriaşi au continuat să locuiască în clădirea noastră, bătrîna domnişoară Dobslaff a eliberat locuinţa de la parter, din stînga, cea ale cărei ferestre puteau fi deschise spre curte. A plecat la sora ei, la Schönwarling, luîndu-şi resturile de stofe şi albumele de fotografii numerotate şi mobila din care curgea făină de lemn; iar în locuinţa rămasă liberă s-a mutat, fără să schimbe tapetul decolorat din camera de zi sau pe cel cu flori mari din dormitor, profesorul de pian Felsner-Imbs, cu pianul lui şi munţii de partituri îngălbenite, cu peştele lui auriu şi clepsidra lui, cu nenumăratele lui fotografii ale unor artişti cîndva vestiţi, cu figurina lui de porţelan cu tutu de porţelan, încremenită într-un arabesc perfect pe un papuc ascuţit de porţelan. Să mai spunem că fostele încăperi dobslaffiene erau întunecoase de felul lor, pentru că, la nici şapte paşi de ferestrele celor două camere, se înălţa latura îngustă a tîmplăriei, cu scara exterioară, ce ajungea pînă la etajul casei şi făcea umbră. De asemenea,

între casă și tîmplărie creșteau două tufe de liliac, victorioase primăvară de primăvară. Cu învoire de la tata, domnișoara Dobslaff pusese să fie îngrădite cele două tufe, ceea ce nu-l împiedica pe Harras să-și lase amprentele mirositoare și în grădina domnișoarei. Dar nu din cauza excrementelor cîinești și a locuinței întunecate s-a mutat domnișoara de acolo, ci pentru că voia să moară la Schönwarling, de unde venise.
Felsner-Imbs trebuia să țină aprinsă lumina electrică, înconjurată de un abajur verzui, din mărgele de sticlă, dimineața sau după-amiaza, cînd îi veneau elevi la lecțiile de pian, în vreme ce afară erau orgii de soare. În stînga intrării în casă pusese să fie fixată în dibluri o plăcuță emailată: Felix Felsner-Imbs – pianist de concert și profesor de pian licențiat. La nici două săptămîni de cînd omul acela lălîu locuia în casa noastră cu apartamente de închiriat, au și venit primii elevi, aducînd cu ei banii pentru ore și *Metoda pentru pian* a lui Damm[1]; ei trebuiau să zdrăngănească la lumina lămpii game și *études* cu stînga, cu dreapta, cu amîndouă mîinile și iarăși de la capăt, pînă cînd clepsidra mare de pe pian nu mai adăpostea nici un grăunte de nisip în partea de sus, arătînd într-un fel medieval că ora de pian se încheiase.
Felsner-Imbs nu purta beretă de catifea. Dar pletele albe ca zăpada, care mai erau și pudrate, îi cădeau peste gulerul răsfrînt, fluturînd în valuri. Între orele pentru băieți și fete el își peria coama de artist. Dacă vreo pală de vînt îi zbîrlea coama în Neuer Markt, unde nu erau copaci, își scotea mica perie din buzunarul larg al hainei și, aranjîndu-și părul uimitor în văzul lumii, găsea imediat spectatori: gospodine, copii de școală, pe noi. În timp ce își peria părul, o expresie de îngîmfare veritabilă i se instala în privirea azurie și fără gene, care trecea în zbor peste săli de concert unde un public imaginar nu mai înceta să-l aplaude pe el, pe pianistul de concert Felsner-Imbs. Sub abajurul din mărgele de sticlă, pe creștet îi cădea o lucire verzuie: un Oberon care știa să interpreteze fragmentele pentru pian din opera cu același nume, șezînd pe un taburet rotativ solid și transformînd elevii, băieți și fete, în duhuri ale apelor.

---

1. Theodor Leberecht Steingräber (1830-1904) a scris sub pseudonimul Gustav Damm un foarte popular manual pentru pian.

Elevii pe care profesorul de pian îi avea în fața *Metodei pentru pian* trebuie să fi avut un auz foarte fin, pentru că, în ariile circularului și ale frezei, omniprezente peste zi, în modulațiile mașinii de rectificat și ale celei de rindeluit, în refrenele naive ale ferăstrăului bandă, doar o ureche ieșită din comun putea culege cu acuratețe, ton cu ton, gamele care trebuiau intonate sub privirea lipsită de gene a lui Felsner-Imbs. Întrucît concertul acesta de mașini îngropa pînă la un stînjen în curtea tîmplăriei chiar și un pasaj *fortissimo* executat de o mînă de elev, salonul verde din spatele tufelor de liliac semăna cu un acvariu, tăcut și totodată plin de mișcare. Peștele auriu al profesorului de pian, în vasul lui de sticlă de pe micul raft lăcuit, nu trebuia să confirme impresia asta; era de prisos, un element de decor prea mult.
Felsner-Imbs acorda o importanță deosebită poziției corecte a mîinilor. Cu oarece noroc, notele false se puteau pierde cu totul în sopranul saturat și atotcuprinzător al circularului, însă dacă un elev care cînta un studiu sau parcurgea în sus și-n jos o gamă lăsa mîinile să-i coboare în întregime pe lemnul negru al pianului negru, fără ca dosul palmei să-și păstreze dorita poziție orizontală, nici un zgomot de tîmplărie nu mai putea ascunde asemenea greșeală evidentă. În plus, Felsner-Imbs adoptase o metodă pedagogică proprie, punîndu-le elevilor săi cîte un creion în echilibru pe fiecare mînă care trebuia să-și execute porția obligatorie de game. Mîna care cobora pe lemn, cerîndu-și odihna, nu trecea proba, făcînd să cadă creionul de control.
Jenny Brunies, fiica adoptivă a profesorului de peste drum, a trebuit să plimbe și ea de-a lungul gamelor un creion de control pus pe mîinile ei grăsune, în stînga și în dreapta – pentru că, la o lună de la mutarea profesorului de pian, a devenit eleva lui.

Tu și cu mine,

noi am văzut-o pe Jenny din grădinița cu tufe de liliac. Ne-am lipit fețele de geamurile acvariului verde ca algele și am văzut-o stînd pe taburetul rotativ: grasă, ca o păpușă, în catifea cafenie, lavabilă. O fundă uriașă, ca un fluture galben – în realitate funda era albă –, pusă pe părul ei neted, tăiat pînă la umeri, șaten mediu. În vreme ce alți elevi primeau destul de des o lovitură apreciabil de rapidă peste dosul

palmei cu creionul care tocmai căzuse, Jenny n-avea de ce să se teamă de pedeapsa loviturii, chiar dacă şi creionul ei cădea uneori pe blana de urs polar de sub taburetul de pian; ei îi revenea cel mult o îngrijorată privire Felsner-Imbs.

Probabil că Jenny era foarte înzestrată pentru muzică. Noi, Tulla şi cu mine, de dincolo de geamuri, cu circularul şi freza în spate, auzeam doar foarte rar vreun sunet; de asemenea, noi nu eram înzestraţi de la natură să putem deosebi gamele urcate cu har muzical de cele căznite – oricum, fiinţa aceea durdulie din casa de peste drum a avut voie mai devreme decît alţi elevi ai lui Felsner-Imbs să apese clapele cu amîndouă mîinile, creionul a început să se rostogolească tot mai rar şi în cele din urmă, lung şi ascuţit cum era, creion şi sabie a lui Damocles, el a putut fi lăsat cu totul deoparte. Printre zbieretele şi ţiuiturile operei intonate zilnic în tîmplărie, cu ferăstruiri, frezări şi falsete, deja se puteau mai curînd ghici decît auzi, dacă aveai bunăvoinţă, melodiile subţirele ale metodei Damm: *Adio, iarnă – Un vînător din palatinat – Iarba cosesc cînd pe Neckar, cînd pe Rin…*

Tulla şi cu mine,

noi ne amintim că Jenny era favorizată. În vreme ce lecţiile tuturor celorlalţi elevi se încheiau brusc în mijlocul piesei *Cu arcul şi săgeata*, fiindcă ultimul firicel de nisip zisese amin în clepsidra medievală de pe pian, ceasul clepsidrei nu bătea niciodată nici pentru profesor, nici pentru elevă cînd Jenny îşi supunea instrucţiei carnea de păpuşă pe taburetul rotativ. Iar cînd Eddi Amsel cel gras şi-a luat obiceiul s-o însoţească pe Jenny Brunies cea grasă la lecţia de pian – Amsel era elevul favorit al profesorului Brunies, intra şi ieşea cum voia din casa de peste drum –, se putea întîmpla ca elevul următor să fie nevoit să-şi aştepte rîndul un sfert de oră de clepsidră în fundul nedesluşit al camerei de muzică, aşezat pe canapeaua desfundată; fiindcă lui Eddi Amsel, care se vede că luase lecţii de pian la internatul de la Conradinum, îi plăcea să stea alături de Felsner-Imbs cel cu coama verde şi să interpreteze cu elan, la patru mîini, *Gloria Prusiei*, *Marşul cavalerilor finlandezi* şi *Vechi camarazi*.

În afară de asta, Amsel cînta. Vocea lui înaltă nu triumfa doar în corul liceului; el cînta şi în corul bisericesc Sf. Maria din venerabila Marienkirche, în al cărei naos răsunau plin şi

rotund, o dată pe lună, cantate de Bach și mise mozartiene. Vocea de sopran a lui Eddi Amsel a fost descoperită cînd urma să fie prezentată *Missa brevis*, opera de tinerețe a lui Mozart. S-a căutat prin toate corurile școlare un băiat cu voce de sopran. O voce de alto aveau deja. Mult prețuitul dirijor al corului bisericesc Sf. Maria s-a dus la Amsel, arătîndu-și entuziasmul: „Cu adevărat, fiule, îl vei întrece la *Benedictus* pe renumitul eunuc Antonio Cesarelli, care i-a dat glas la vremea lui, atunci cînd misa a fost cîntată pentru prima oară; îți aud vocea jubilînd la *Dona nobis* pînă cînd întreaga lume va gîndi că Sf. Maria e într-adevăr prea neîncăpătoare pentru ea".
Se spune că atunci, chiar dacă *mister* Lester[1] încă mai reprezenta Liga Națiunilor în Orașul Liber și toate legile rasiste trebuiau să se oprească la hotarele acelui stat pitic, răspunsul lui Amsel ar fi dat de gîndit: „Dar, domnule profesor, se zice că sînt pe jumătate evreu".
Răspunsul profesorului: „ Aiurea, sopran, asta ești, și ai să-mi cînți *Kyrie*!" Acest răspuns concis s-a dovedit durabil și se spune că a stîrnit respect în cercurile de rezistență conservatoare încă destui ani după aceea.
Oricum, băiatul cu glas de sopran, cel care fusese ales, a exersat pasajele dificile din *Missa brevis* în camera verde de muzică a profesorului de pian Felsner-Imbs. Odată, cînd ferăstrăul circular și freza au trebuit să-și tragă sufletul în același timp, noi doi, Tulla și cu mine, i-am auzit glasul: scotea argint. Niște cuțitașe cu un tăiș aproape străveziu despicau aerul. Cuiele se topeau. Vrăbiilor le era rușine. Casele cu locuințe de închiriat au devenit pioase, pentru că un înger gras cînta fără încetare *Dona nobis*.

Dragă verișoară Tulla,

introducerea asta lungă cît o gamă s-a potrivit aici numai pentru că Eddi Amsel a venit la noi în casă. La început a venit doar cu Jenny, apoi l-a adus și pe prietenul lui cel voinic. Walter Matern ar fi putut trece drept neam cu noi, fiindcă Senta, cîinele ciobănesc al tatălui său, îl fătase pe Harras al nostru. Adesea, de cum îl vedea, tata îl întreba pe băiat

---

1. Seán Lester (1888-1959), jurnalist, politician și diplomat irlandez, înalt comisar al Națiunilor Unite în Orașul Liber Danzig, care s-a împotrivit discriminării evreilor.

despre morar și despre situația economică din Groß Werder. De cele mai multe ori Eddi Amsel, care se pricepea la economie, îi răspundea, vorbind pe larg și dînd și exemple care puneau într-o lumină nerealistă planul partidului și al senatului de creare a locurilor de muncă. El recomanda o relație mai strînsă cu Zona Sterling[1], pentru că altminteri avea să se ajungă la o devalorizare apreciabilă a guldenului. Eddi Amsel rostea chiar și cifre: că vor fi nevoiți să ajungă la o devalorizare de vreo patruzeci și două de procente; că mărfurile de import poloneze ar trebui să conteze pe o scumpire de șaptezeci de procente; că ziua devalorizării ar putea fi căutată încă de pe acum printre primele zile ale lunii mai din anul în curs; că avea toate datele și cifrele astea de la tatăl lui Matern, de la morar, care mereu știa totul dinainte. Inutil să mai zicem că predicțiile morarului s-au adeverit în a doua zi a lunii mai, anul treizeci și cinci.
Amsel și prietenul lui erau pe atunci în ultima clasă de liceu și se pregăteau cu moderație pentru bacalaureat. Amîndoi purtau costume adevărate, cu pantaloni lungi, beau bere Aktien în Sala Sporturilor sau la Zinglers Höhe, iar despre Walter Matern, care fuma țigări Regatta și Artus, se spunea că ar fi sedus cu un an în urmă, în pădurea Oliva, o fată cu un an mai mică de la școala Helene Lange. Nimănui nu i-ar fi trecut prin minte să pună asemenea cuceriri în seama voluminosului Eddi Amsel. Din cauza vocii lui, rămasă tot la ultimul palier, pentru colegi și pentru fetele invitate ocazional el trecea drept ceea ce ei numeau cu îndrăzneală „eunuc". Alții se exprimau cu mai multă precauție. După părerea lor, Eddi era încă de-a dreptul infantil, un fel de gen neutru. Din cîte am aflat din auzite, Walter Matern a păstrat multă vreme tăcerea la asemenea bîrfe, pînă într-o zi, cînd, în fața mai multor elevi și a fetelor care erau oarecum cu ei, a ținut o cuvîntare mai lungă, care l-a pus pe prietenul lui în adevărata lumină. A zis cam așa: Amsel era cu mult înaintea tuturor băieților în ceea ce privește fetele și așa mai departe. El vizita destul de regulat tîrfele de pe Tischlergasse, peste drum de berăria Adler. Dar Amsel nu se limita la cele cinci minute obișnuite, ci era un oaspete respectat acolo și asta pentru că fetele vedeau în el un artist. Cu tuș, pensulă și peniță, la

1. Măsură de urgență de la începutul celui de-al Doilea Război Mondial, menită să protejeze valoarea externă a lirei sterline.

început şi cu creionul, Amsel a făcut un vraf de desene, portrete şi nuduri, care nu erau nicidecum porcoase, ci meritau să fie văzute. Fiindcă, înarmat cu o mapă cu astfel de desene, Eddi Amsel s-a dus neanunţat la Pfuhle, vestitul profesor şi pictor de cai, care preda desenul la Universitatea Tehnică pentru cei de la arhitectură, şi i-a arătat desenele. Pfuhle, despre care se ştie că e inaccesibil, a recunoscut imediat talentul lui Amsel şi a promis să-l sprijine.

Se spune că după acest discurs, pe care eu pot să-l redau numai în linii mari, Amsel n-a mai fost sîcîit niciodată. Ba chiar era întîmpinat cu respect. De mai multe ori au venit colegi să-i ceară să-i ia şi pe ei pe Tischlergasse, pretenţie pe care el a respins-o prieteneşte, cu ajutorul lui Matern. Într-o zi, cînd l-a rugat totuşi pe prietenul lui – aşa mi s-a relatat – să-l însoţească pe Tischlergasse, Eddi Amsel a avut parte de refuzul lui Walter Matern. N-avea de gînd să dezamăgească bietele fete – aşa a declarat el cu o siguranţă masculină precoce. Zicea că tot ce ţinea de meserie îl dezgusta. Că nu i se mai făcea os. Că din cauza asta nu reuşea decît să devină brutal, lucru la urma urmei penibil pentru ambele părţi. Că era nevoie şi de iubire sau măcar de o pornire pătimaşă.

Probabil că Amsel a ascultat dînd din cap vorbele dure ale prietenului său şi s-a dus singur, cu mapa de desen şi nişte bomboane asortate, frumos împachetate, la fetele de peste drum de berăria Adler. Totuşi – dacă informaţiile mele sînt corecte – se spune că într-o fatală zi de decembrie el şi-a convins prietenul să serbeze împreună cu el şi cu fetele a doua sau a treia duminică de advent. Matern şi-a făcut curaj abia în a patra duminică. S-a dovedit că tot ce ţinea de meseria fetelor l-a dezgustat atît de îmbietor, încît, în ciuda pronosticului său, tot i s-a făcut os – pe care a putut să-l adăpostească şi să-l descarce în siguranţă, la un preţ pentru elevi, la o fată tăcută pe nume Elisabeth. Însă favoarea asta cică nu l-ar fi împiedicat ca în drum spre casă, în sus pe Altstädtischer Graben şi-n jos pe strada Pfefferstadt, să scrîşnească din dinţi cu răutate şi să se cufunde în meditaţii sumbre despre femeia care se lasă cumpărată.

Dragă verişoară,

cu exact aceeaşi mapă de desen, ciocolatie şi tigrată, cu dungi de culoarea gălbenuşului, care făcea din vizitele lui pe rău

famata Tischlergasse nişte excursii legale, de amorul artei, Eddi Amsel a intrat în casa noastră cu locuinţe de închiriat însoţit de Walter Matern. L-am văzut amîndoi în camera de muzică a profesorului de pian Felsner-Imbs, făcînd pe hîrtie nişte schiţe după modelul balerinei de porţelan. Şi, într-o arătoasă zi de mai, l-am văzut apropiindu-se de tata, meşterul tîmplar; a arătat spre mapa lui tigrată şi a deschis-o imediat, dorind să-şi lase desenele să vorbească în locul lui. Dar tata i-a dat voie, fără alte comentarii, să-l deseneze pe Harras, cîinele nostru de pază. L-a sfătuit doar să se instaleze cu ustensilele lui în afara semicercului care, prin ridicătura de pămînt şi şanţ, arăta pînă unde ajungea lanţul cîinelui. „E cîine rău şi sigur nu-i prea pasă de artişti“, a spus tata, meşterul tîmplar.

Chiar din prima zi Harras al nostru a ascultat şi cele mai discrete comenzi ale lui Eddi Amsel. Amsel a făcut din Harras un cîine model. De exemplu, Amsel nu zicea „Şezi, Harras!“, aşa cum zicea Tulla „Harras, şezi!“ cînd Harras trebuia să se aşeze. Din prima zi Amsel a negat numele de cîine Harras şi atunci cînd voia de la el o nouă poziţie, îi spunea cîinelui nostru de curte: „Ah, Pluto, n-aţi vrea, vă rog, să staţi mai întîi pe cele patru picioare, apoi să ridicaţi piciorul drept din faţă, să-l îndoiţi puţin, dar relaxat, vă rog... şi mai relaxat. Şi acum fiţi atît de bun şi întoarceţi-vă nobilul cap de cîine spre stînga, pe jumătate, aşa, aşa, vă rog, Pluto, rămîneţi aşa“.

Şi Harras răspundea la numele Pluto, ca şi cum ar fi fost dintotdeauna un cîine al infernului. Costumul cu carouri gri şi croială sport aproape că exploda pe butucănosul Amsel. Capul îi era acoperit cu o şapcă albă de in, care îi dădea un aer de reporter englez. Dar costumaţia nu era nouă: tot ce purta Eddi Amsel părea la mîna a doua, era la mîna a doua – fiindcă se zicea că, în ciuda banilor de cheltuială de care dispunea, sume de poveste, el îşi cumpăra doar lucruri purtate, de la casele de amanet sau din magazinele de vechituri de pe Tagnetergasse. Pantofii cică i-ar fi aparţinut cîndva unui poştaş. Şedea cu fundul lui lat pe un scăunel pliant ridicol, care însă trebuie să fi fost inexplicabil de rezistent. În timp ce îşi sprijinea pe coapsa stîngă, revărsată, cartonul rigid, cu foaia de hîrtie fixată cu cleme, iar cu mîna dreaptă mînuia din încheietură o pensulă mereu de un negru saturat care, lunecînd uşor, acoperea foaia din colţul stîng de sus pînă

în cel din dreapta de jos cu schițe ale cîinelui de pază Harras sau ale lui Pluto, cîinele infernului, unele nereușite, altele excelente și pline de prospețime, s-a ajuns tot mai mult, pe zi ce trecea – și Eddi Amsel a desenat cam șase după-amiezi în curtea noastră –, la tot felul de tensiuni.
Walter Matern stătea undeva în spate. Era neîngrijit îmbrăcat: un proletar costumat care învățase pe de rost acuzații sociale dintr-o piesă de teatru critică la adresa vremurilor, care devenea căpetenie de răzvrătiți în actul al treilea și care totuși a ajuns o victimă a ferăstrăului nostru circular. Ca și Harras al nostru, care deseori și în anumite împrejurări acompania cîntecul circularului – niciodată pe cel al frezei – cu un urlet crescător și apoi descrescător, ținînd-și capul drept în sus, negurosul tînăr din Nickelswalde reacționa direct la ferăstrăul nostru. E drept că el nu înălța capul, nu se apuca să urle, nu bîiguia manifeste anarhiste, ci sublinia zgomotele muncii într-un fel deja bine-cunoscut, scrîșnind sec din dinți. Acest scrîșnet avea efect asupra lui Harras: buzele i se ridicau deasupra dinților. Saliva. Nările i se lărgeau de-o parte și de alta a nasului. Pe șaua nasului pielea i se încrețea pînă la puntea dintre ochi. Vestitele urechi de cîine ciobănesc, drepte, ușor înclinate în față, începeau să șovăie și i se lăsau. Harras băga coada între picioare, își rotunjea spinarea de la greabăn pînă la crupă într-o cocoașă de laș și arăta ca o potaie. Iar Eddi Amsel a redat cu iuțeală pozițiile astea nedemne de mai multe ori și cu mare precizie, cu pensula de un negru saturat, scrijelind cu penița despicată la vîrf, cu un genial condei de trestie care împroșca. Circularul nostru, dinții scrîșnind ai lui Walter Matern și Harras al nostru, pe care circularul și scrîșnetul îl transformau într-o corcitură, inspirau mîna desenatoare a artistului Eddi Amsel; toate împreună, ferăstrăul circular, Matern, cîinele și Amsel alcătuiau o echipă de lucru la fel de productivă ca și colectivul de autori al domnului Brauxel: el, eu și încă unul scriem în același timp și totul trebuie să fie gata cînd începe aiureala cu stelele, la patru februarie.

Dar verișoara mea Tulla,

care stătea acolo, din zi în zi tot mai furioasă, n-a mai vrut să se țină deoparte. Puterea lui Amsel asupra lui Pluto, cîinele infernului, însemna neputința ei față de Harras al nostru.

Nu că n-ar mai fi ascultat-o cîinele – ca și înainte, el ședea cînd Tulla zicea „Harras, șezi!“ –, numai că îi îndeplinea comenzile repezite și tot mai aspre atît de absent și de mecanic, încît nici Tulla nu putea să-și ascundă așa ceva și nici eu mie sau Tullei: Amsel ăsta ne distrugea cîinele.

Tulla,

cuprinsă de-o furie oarbă, a aruncat mai întîi cu pietricele; a și nimerit de mai multe ori spinarea rotundă și ceafa unsuroasă ale lui Amsel. El însă, ridicînd ușor din umeri și întorcînd alene capul, dădea de înțeles că simțise țintirea, dar că n-avea de gînd să se simtă atins.

Tulla,

cu fața ei mică și albă, i-a răsturnat sticluța cu tuș Skriptol. O baltă neagră, cu luciu metalic, se întindea pe nisipul din curte și i-a trebuit mult pînă să intre în pămînt. Amsel a scos din buzunarul de la haină o sticluță nouă de Skriptol și așa, într-o doară, a arătat-o și pe a treia, pe care o avea ca rezervă.

Cînd Tulla,

năpustindu-se din spate, a aruncat pe o foaie aproape gata, cu luciri jilave și vii, un pumn de rumeguș din cel care se aduna în carcasa curelei de transmisie de la ferăstrăul circular, Eddi Amsel, după o clipă de uimire, a rîs iritat și binevoitor totodată și, ridicîndu-și arătătorul cît un cîrnat, a amenințat-o părintește pe Tulla, care observa de la depărtare efectul acțiunii ei, iar apoi, tot mai interesat de noua tehnică, a început să prelucreze rumegușul prins pe foaie și să dea desenului ceea ce în ziua de azi se cheamă structură; și-a extins acea deprindere amuzantă, dar trecătoare, de a profita de pe urma hazardului, a băgat mîna în carcasa curelei de transmisie de la ferăstrăul circular, și-a umplut batista cu făină de lemn, apoi cu rumeguș zgrunțuros de la freză, cu bucle scurte de la mașina de rindeluit, cu așchii mărunte, căzute de la ferăstrăul bandă, și, cu propria-i mînă, fără ca Tulla să fie nevoită să atace pe la spate, a dat desenului făcut cu pensula un relief buburos, al cărui farmec a sporit și mai mult de îndată ce o parte din particulele de lemn doar superficial înnegrite a căzut, lăsînd să se vadă fundalul de hîrtie alb, misterios, ca

nişte insule. Odată, cam nemulţumit de prea conştienta lui împrăştiere şi grunduire cu rumeguş, a rugat-o pe Tulla să-l atace din spate şi să arunce, ca din întîmplare, pe o foaie proaspăt desenată rumeguş, talaş şi chiar nisip. Îşi pusese mare nădejde în colaborarea cu Tulla; dar Tulla a refuzat şi a făcut „geamuri crăpate".

Verişoara mea Tulla n-a reuşit să fie pe măsura

artistului şi îmblînzitorului de cîini Eddi Amsel. Abia August Pokriefke a fost în stare să-i pună piedică lui Amsel. De multe ori el stătea lîngă desenator, încărcat cu capre de tăiat lemne, cu degete trosnind de clei, şi rostea critici şi vorbe de laudă sau povestea cu multe amănunte despre un pictor care pe vremuri venea vară de vară în Koschnaideria şi care a pictat în ulei lacul Osterwick, biserica de la Schlangenthin şi cîteva tipuri de koshnevi, cum ar fi Joseph Butt din Annafeld, croitorul Musolf din Damerau şi văduva Wanda Jentak. Şi el fusese pictat scoţînd turbă şi apoi expus la Konitz ca lucrător în turbărie. Eddi Amsel s-a arătat interesat de colegul lui, dar nu şi-a întrerupt schiţatul sprinten. August Pokriefke a lăsat Koschnaideria şi s-a apucat să vorbească despre cariera politică a cîinelui nostru de pază. A explicat în amănunt cum ajunsese *Führer*-ul de pe Obersalzberg să-l aibă pe cîinele ciobănesc Prinz. A vorbit despre fotografia cu autograf atîrnată la noi, în camera bună, deasupra unei piese făcute de-o calfă din lemn de păr, şi a socotit de cîte ori fusese fotografiată şi dată la ziar, cu sau între nişte articole lungi, fiica lui, Tulla. Amsel a zis că îi împărtăşea bucuria pentru succesele timpurii ale Tullei şi a început să deseneze un Harras sau un Pluto şezînd. August Pokriefke şi-a exprimat părerea că *Führer*-ul sigur va face totul aşa cum trebuie – puteai să contezi pe el, ştia mai multe decît toţi la un loc şi mai putea şi să deseneze. În plus, *Führer*-ul nu era unul dintre aceia care voiau mereu doar să fie mari domni. „Fiurăru', cînd merge cu maşina, stă numa' lîngă şofer, nu-n spate, ca boieru'." Amsel a găsit lăudabilă modestia populară a *Führer*-ului, iar pe hîrtie i-a făcut cîinelui infernal nişte urechi exagerat de drepte. August Pokriefke s-a interesat dacă Amsel mai era în *Hitlerjugend* sau devenise deja membru al partidului, pentru că undeva trebuia să fie şi el, Amsel – aşa-l chema, nu?

Atunci Eddi Amsel a coborît încet pensula, ținînd capul înclinat, a mai trecut o dată cu privirea peste desenul cu Harras sau Pluto șezînd, apoi și-a întors fața plină, lucitoare și stropită cu pistrui spre cel care întreba și a răspuns cu amabilitate că, din păcate, nu era nici una, nici alta și că auzea de bărbatul acela – cum zicea că-l cheamă? – pentru prima oară, dar că ar fi fost bucuros să se informeze cine era domnul, de unde venea și ce planuri avea pentru viitor.

Tulla

l-a făcut pe Eddi Amsel să plătească pentru neștiința lui în după-amiaza următoare. Abia se așezase pe scaunul lui solid de campanie, abia își sprijinise cartonul și hîrtia de desen pe coapsa stîngă, durdulie, abia își luase Harras, devenit Pluto, noua poziție ca model – culcat, cu labele din față întinse și gîtul înălțat vigilent –, abia se îmbibase cu tuș pensula lui Amsel în sticluța de Skriptol, abia se postase Walter Matern la locul lui, cu urechea dreaptă spre circular, că ușa tîmplăriei, cea care dădea spre curte, i-a și scuipat, întîi pe August Pokriefke, fierbătorul de clei, și apoi pe fiica amestecătorului de clei.

Stă cu Tulla în ușă, șoptește, aruncă priviri piezișe spre scăunelul pliant împovărat, îi bagă în cap fiicei niște ordine – și uite-o că vine, mai întîi agale, făcînd cotituri împleticite, își ține brațele subțiri încrucișate la spate, pe rochița tiroleză, își zvîrle picioarele fără ciorapi în toate direcțiile, apoi descrie semicercuri rapide, tot mai strînse, în jurul lui Eddi Amsel, cel care ține pensula, e cînd în stînga, cînd în dreapta lui: „Hei!“, și iarăși din stînga: „Hei, m-auziți?“, din nou stînga: „De fapt ce faceți aici?“, vorbind din stînga: „Ce faceți aici, vă întreb?“ și din dreapta: „N-aveți ce căuta aici!“, spune din stînga: „Sînteți, ei, sînteți…“ și, de foarte aproape, din dreapta: „Știți ce sînteți?“, acum din stînga, la ureche: „Să zic?“, acum strecurat în urechea dreaptă: „Un Ițic sînteți. Un Ițic. Da, da, Ițic! Sau poate că nu sînteți un Ițic și ne desenați aici cîinele, nefiind un Ițic“. Pensula lui Amsel se oprește. Tulla, mai la distanță, continuă: „Ițic“. Eddi Amsel, cu pensula încremenită. Tulla: „Ițic!“ Cuvîntul e zvîrlit în curte, mai întîi aproape de Amsel, apoi destul de tare pentru ca Matern să-și întoarcă urechea de la circularul care tocmai pornește. Întinde mîna spre creatura care strigă Ițic. Amsel ridicat în picioare. Matern

n-o apucă pe Tulla: „Ițic!“ Cartonul cu primele linii trasate cu tuș, încă jilave, a căzut pe nisip, cu desenul în jos. „Ițic!“ Sus, la etajul al treilea, la al patrulea, apoi la primul etaj se deschid brusc ferestre: fețe de gospodine se răcoresc. Din gura Tullei: „Ițic!“ Peste zgomotul de circular. Matern nu nimerește. Limba Tullei. Picioare iuți. Amsel stă în picioare lîngă scăunelul pliant. Cuvîntul. Matern ridică de pe jos cartonul și desenul. Tulla țopăie pe scînduri puse pe capre: „Ițic Ițic!“ Matern înșurubează capacul pe sticluța de Skriptol. Tulla sare de pe scîndură: „Ițic!“, se rostogolește în nisip: „Ițic!“ Acum toate ferestrele, ocupate, iar calfele, dinapoia ferestrelor de la etaj. Cuvîntul, de trei ori la rînd, cuvîntul. Fața lui Amsel, aprinsă la desenat, se răcește. Un zîmbet nu se poate șterge. Sudoare, acum însă rece, se prelinge peste grăsime și pistrui. Matern îi pune mîna pe umăr. Pistruii se fac cenușii. Cuvîntul. Unul și același. Mîna lui Matern e grea. Acum de pe scară, la etaj. Tulla, bîțîindu-se: „IțicIțicIțic!“ Matern îl conduce pe Amsel de braț cu dreapta. Eddi Amsel tremură. Cu stînga, deja încărcată cu mapa, Matern strînge scăunelul pliant. Eliberat de constrîngere, Harras părăsește atunci poziția impusă. Adulmecă, înțelege. Lanțul se întinde deja: glasul cîinelui. Glasul Tullei. Circularul mușcă dintr-o scîndură de cinci metri. Mașina de rectificat tace încă. Acum și ea. Acum freza. Douăzeci și șapte de pași lungi pînă la poartă. Harras vrea să miște din loc magazia de lemne de care e legat cu lanțul. Tulla, dansînd și dezlănțuită, mereu cuvîntul. Și, aproape de poartă, unde August Pokriefke, cu papuci de lemn, își foșnește degetele, mirosul de clei luptă cu mirosul care vine din grădinița din fața ferestrelor unde stă profesorul de pian: mirosul de liliac lovește și cîștigă. Doar e luna mai. Cuvîntul se stinge, dar tot mai plutește în aer. August Pokriefke dă să scuipe tot ce a adunat în gură de minute bune. Dar nu scuipă, fiindcă Matern se uită la el, făcînd zgomot cu dinții.

Dragă verișoară Tulla,

fac un salt în timp: Eddi Amsel și Walter Matern au fost dați afară din curtea noastră. Tu n-ai pățit nimic. Pentru că Amsel îl stricase pe Harras al nostru, Harras a fost trimis la dresaj de două ori pe săptămînă. Ca și mine, tu trebuia să înveți cititul, socotitul și scrisul. Amsel și Matern trecuseră de examenele orale și scrise. Harras a fost dresat să latre la

necunoscuţi şi să refuze hrana din mînă străină; însă Amsel îl stricase deja prea tare. Tu aveai necazuri cu scrisul, eu cu socotitul. Amîndoi mergeam cu plăcere la şcoală. Amsel şi prietenul lui au luat bacalaureatul – el cu brio, Matern cu ceva noroc. Punct de cotitură. Viaţa a început sau trebuia să înceapă: după devalorizarea guldenului, situaţia economică s-a mai relaxat puţin. Soseau comenzi. Tata a putut să reangajeze o calfă pe care fusese nevoit s-o concedieze cu patru săptămîni înainte de devalorizarea guldenului. După bacalaureat Eddi Amsel şi Walter Matern au început să joace *faustball*.

Dragă Tulla,

faustball e un joc care e jucat de două echipe de cîte cinci persoane pe două terenuri alăturate, cu o minge cam cît una de fotbal, dar mai uşoară. E un joc german, ca şi *schlagball*, chiar dacă Plaut pomeneşte de un *follis pugilatorius* în secolul al treilea înainte de Cristos. Pentru a întări caracterul strict german al jocului de *faustball* – fiindcă la Plaut sigur era vorba de sclavi germanici care jucau *faustball* –, să fie spus că: în timpul Primului Război Mondial, în lagărul de prizonieri de la Vladivostok jucau *faustball* cincizeci de echipe; în lagărul de prizonieri Owestry – Anglia – peste şaptezeci de echipe organizau partide de *faustball* pe care le pierdeau sau le cîştigau fără vărsare de sînge.

Jocul nu presupune excesiv de multă alergătură şi de aceea poate fi jucat şi de sexagenari şi chiar de bărbaţi peste măsură de graşi ori de femei – Amsel a devenit jucător de *faustball*. Cine şi-ar fi închipuit? Pumnul acela mic, moale, pumnuleţul acela bun să ascundă un rîs şi care n-a bătut niciodată într-o masă. Eventual, ar fi putut să-şi pună pumnul acela mic ca greutate pe scrisori, ca să le împiedice să fie luate de vînt. Nu era un pumn: era o chiftea, erau două găluşte, doi ciucuri rozalii ce se legănau la capătul unor braţe prea scurte. Nu era un pumn de muncitor, un pumn de proletar, un pumn de salut al Frontului Roşu[1], fiindcă şi aerul era mai tare decît pumnul lui. Pumnuleţ pentru jucat „Ghici unde-i?" Legea pumnului îl declara vinovat, bătăile cu pumnii îl transformau în sac de bătaie şi numai la *faustball* triumfa micul pumn al

1. Organizaţie paramilitară a Partidului Comunist German creată în 1924, în timpul Republicii de la Weimar.

lui Amsel; de aceea se va povesti aici, în ordine, cum a devenit Eddi Amsel jucător de *faustball*, deci un sportiv care, cu pumnul strîns – era interzis să depărtezi degetul mare –, lovea mingea de *faustball* de jos, de sus, dintr-o parte.

Tulla şi cu mine trecuserăm clasa;

Amsel şi prietenul lui şi-au petrecut vacanţa binemeritată la gura de vărsare a Vistulei. Pescarii îl priveau pe Amsel schiţînd bărci pescăreşti şi năvoade. Podarul i se uita lui Eddi Amsel peste umăr cînd desena feribotul. Se ducea în vizită la Materni, pe partea cealaltă, făcea cu morarul profeţii asupra viitorului şi schiţa moara Matern din toate părţile. Eddi Amsel a încercat să înnoade o conversaţie şi cu învăţătorul din sat, dar se spune că învăţătorul i-ar fi tăiat-o scurt. Oare de ce? La fel, se pare că o frumuseţe a satului Schiewenhorst l-ar fi respins cu obrăznicie, fiindcă voia s-o deseneze pe ţărm, cu vîntul în păr şi în rochie, pe ţărm, în vînt. Cu toate astea, Amsel şi-a umplut mapa; şi, cu mapa plină cu desene, s-a întors în oraş. E drept că-i promisese mamei lui să studieze ceva ca lumea – ingineria la Universitatea Tehnică –, dar deocamdată ieşea şi intra la pictorul de cai, profesorul Pfuhle, şi, asemenea lui Walter Matern, care trebuia să ajungă economist, dar prefera să declame rolul lui Franz sau al lui Karl Moor[1] în bătaia vîntului, nu se putea hotărî să-şi înceapă studiile.

Atunci a sosit o telegramă: mama lui îl chema la Schiewenhorst, la patul ei de moarte. Cauza decesului pare să fi fost diabetul. Eddi Amsel a făcut mai întîi un desen în peniţă după chipul fără viaţă al mamei lui şi apoi unul în cretă roşie, moale. Se spune că ar fi plîns în timpul înmormîntării de la Bohnsack. A fost puţină lume în jurul gropii. Oare de ce? După înmormîntare Amsel a început să împrăştie gospodăria văduvei. A vîndut totul: casa, prăvălia cu bărci de pescuit, motoare suspendate, năvoade, instalaţii pentru afumători, palane, cutii cu unelte şi tot amestecul de mărfuri cu felurite mirosuri. În final Eddi Amsel putea trece drept un tînăr bogat. O parte din avere a depus-o la Banca Agricolă a oraşului Danzig şi, în acelaşi timp, a reuşit să-şi plaseze în condiţii avantajoase partea cea

1. Personajele dramei lui Friedrich Schiller *Hoţii*, menţionate şi citate adesea pe parcursul întregului roman.

mai mare în Elveţia, unde banii au lucrat ani în şir pe tăcute şi nu s-au împuţinat.

Amsel a luat de la Schiewenhorst numai cîteva obiecte. Două albume cu fotografii, scrisori aproape deloc, decoraţiile din război ale tatălui său – căzuse ca locotenent în rezervă în Primul Război Mondial –, biblia familiei, un jurnal de elev plin cu desene de pe vremea cînd mergea la şcoala din sat, cîteva hîrţoage despre Friedrich cel Mare şi generalii lui şi cartea lui Otto Weininger *Sex şi caracter* au plecat împreună cu Eddi Amsel cu trenuleţul de Werder.

Această operă capitală însemnase foarte mult pentru tatăl lui. În douăsprezece capitole lungi Weininger încerca să-i refuze femeii existenţa sufletului, pentru ca apoi, în al treisprezecelea capitol, sub titlul „Evreitatea“, să speculeze, afirmînd că evreii ar fi o rasă feminină, prin urmare lipsită de suflet; abia cînd evreul înfrînge ceea ce este evreiesc în el, putem spera la o mîntuire de evreitate. Tatăl lui Eddi Amsel subliniase propoziţiile memorabile cu un creion roşu şi adesea adăugase pe margine „Foarte adevărat!“ Locotenentul în rezervă Albrecht Amsel găsise ceva foarte adevărat la pagina 408: „Evreilor le place să stea adunaţi împreună, ca femeile, dar n-au relaţii unii cu alţii...“ La pagina 413 pusese trei semne de exclamare: „Bărbaţii care se ocupă de mijlociri au mereu evreitatea în ei...“ La pagina 434 subliniase de mai multe ori coada unei propoziţii şi mai adăugase „Doamne ajută!“ – „...lucruri care îi sînt pe veci inaccesibile evreului veritabil: existenţa nemijlocită, îndurarea divină, stejarul, trompeta, motivul Siegfried, creaţia de sine, cuvintele *eu sînt*“.

Două pasaje evidenţiate cu creionul roşu de mîna paternă au căpătat însemnătate şi pentru fiu. Fiindcă în opera capitală se zicea că evreul nu cîntă şi nu face sport, Albrecht Amsel fondase în Bohnsack un club sportiv şi îşi împrumutase glasul de bariton corului bisericesc, ca să demonteze măcar această teză. În ceea ce privea muzica, Eddi Amsel exersa cîntatul la pian cu avînt şi pricepere şi îşi lăsa glasul de sopran, care nici după bacalaureat n-a vrut să părăsească nivelul de sus, să triumfe în mise mozartiene şi în mici arii; în ceea ce privea sportul, s-a dedicat trup şi suflet *faustball*-ului.

El, care fusese ani în şir o victimă la *schlagball*-ul şcolar, şi-a pus de bunăvoie pantalonii de sport verde-crom ai asociaţiei sportive Tînăra Prusie şi şi-a convins prietenul, care pînă

atunci jucase hochei de cîmp la Hockey Club Danzig, să intre la Tinerii Prusaci. Cu permisiunea conducerii asociației lui și după ce se obligase să-și susțină clubul de hochei cel puțin de două ori pe săptămînă pe terenul de la Niederstadt, Walter Matern s-a înscris: la handbal și atletism, fiindcă numai tihnitul *faustball* n-ar fi solicitat îndeajuns trupul tînărului.

Tulla și cu mine știam terenul de sport Heinrich Ehlers:

o suprafață pentru antrenamente situată între spitalele municipale și institutul pentru nevăzători Heiligenbrunn. Gazon bun, însă cu o tribună de lemn îmbătrînită și un vestiar prin ale cărui crăpături trecea vîntul. Terenul mare și cele două terenuri mici alăturate erau frecventate de jucători de handbal, *schlagball* și *faustball*. Uneori veneau și fotbaliști sau atleți – asta pînă cînd s-a costruit pomposul stadion Albert Forster, lîngă crematoriu, iar terenul Heinrich Ehlers a rămas potrivit doar pentru manifestări sportive școlare.
Pentru că la întrecerile școlare din anul anterior Walter Matern ieșise învingător la aruncarea greutății și la cursa de trei mii de metri și avea deja reputația de sportiv promițător, a reușit să obțină acceptul pentru Eddi Amsel și să-l facă Tînăr Prusac. La început n-au vrut să-l folosească decît ca arbitru de linie. Administratorul terenului i-a pus lui Amsel o mătură în mînă: vestiarele trebuie menținute într-o curățenie perfectă. Mai trebuia să ungă mingile și să marcheze cu praf de cretă liniile terenului de handbal. Abia cînd a protestat Walter Matern, Eddi Amsel a devenit mijlocaș într-o echipă de *faustball*. Jucătorii din linia a doua se numeau Horst Plötz și Siegi Lewand. Willy Dobbeck era înaintaș pe stînga. Și Walter Matern era jucătorul de la coardă al unei echipe care curînd avea să devină de temut și prima în clasament. Pentru că Eddi Amsel dirija, era inima și tabloul de comandă al echipei: era un coordonator de joc înnăscut. Ce preluau Horst Plötz și Siegi Lewand în spate și aduceau la mijlocul terenului el trimitea direct la coardă, calm, cu antebrațul: acolo era Matern, maestrul în lovituri și jucător la coardă. El prelua mingea din aer și rareori dădea lovituri tăiate – mai curînd cu răsucire. În timp ce Amsel știa să preia mingi perfide și să le transforme în mingi bine servite, Matern preschimba mingile inofensive, venite în plimbare, în imbatabile colectoare de puncte; pentru că atunci cînd o minge atinge solul

fără rotire, ea sare înapoi în exact același unghi, rămînînd așadar previzibilă, dar mingile lui Walter Matern, lovite în treimea inferioară, zburau cu efect retrograd și se întorceau cînd atingeau solul. Lovitura specială a lui Amsel era cu antebrațul, simplă la prima vedere, dar executată cu o precizie rară. Ridica mingile razant. Mingile tăiate, pe care echipa adversă i le punea la picioare, le salva din poziția culcat, lovind cu dosul mîinii. Recunoștea imediat mingile de atac, le repezea cu muchia palmei sau le tăia cu o mînă iute. Adesea îndrepta ce stricaseră proprii fundași și, în ciuda afirmațiilor lui Weininger, el era un jucător de *faustball*, un tînăr prusac și un sportiv nearian care, e drept, stîrnea zîmbete, dar respectuoase.

Tulla și cu mine am fost martori

la felul cum a reușit Amsel să dea jos cîteva livre. În afară de noi, numai Jenny Brunies – între timp o găluşcă de grăsime de zece ani – și-a dat seama de pierderea asta. Ca și noi, ea a observat că gușa ca o gelatină a lui Amsel s-a întărit, devenind un soclu bine rotunjit. Și țîțișoarele lui au renunțat la cele două sfîrcuri tremurătoare și, odată ce i s-a arcuit coșul pieptului, s-au retras într-un relief plat. Dar se prea poate ca Eddi Amsel să nu fi slăbit nici măcar o livră, ci doar să-și fi repartizat grăsimea mai uniform și, grație unei musculaturi dezvoltate prin sport, să fi dat stabilitate atletică stratului de grăsime odinioară instabil. Trunchiul lui, cîndva un sac inform umplut cu pene, a căpătat rotunjimea unui poloboc. A început să arate ca un idol chinezesc sau ca un zeu protector al tuturor jucătorilor de *faustball*. Nu, Eddi Amsel n-a dat jos nici o jumătate de livră ca jucător în echipă, mai curînd a pus pe el două livre jumate – și totuși a sublimat această creștere într-un fel sportiv: atît de relative pot fi speculațiile despre greutatea unui om!

Oricum, probabil că jonglatul lui Amsel cu cele o sută nouăzeci și opt de livre ale sale, care nu lăsau să i se vadă cele două sute trei livre, l-a făcut pe profesorul Brunies să prescrie exerciții fizice și copilului Jenny-păpușa. Profesorul și Felsner-Imbs, profesorul de pian, hotărîseră să o trimită pe Jenny de trei ori pe săptămînă la o școală de balet. În suburbia Oliva era o stradă numită Rosengasse, care începea la piață și, luînd-o în zigzag, dădea în pădurea Oliva. Acolo era

o vilă simplă, în stil Biedermeier, pe a cărei tencuială de culoarea nisipului, acoperită pe jumătate cu păducel, era prinsă placa emailată cu numele școlii de balet. Acceptarea lui Jenny la școala de balet, la fel ca aceea a lui Amsel în asociația de gimnastică și sport Tînăra Prusie, s-a obținut prin intervenții: tocmai Felsner-Imbs era de mulți ani pianistul școlii de balet. Nimeni nu putea să acompanieze ca el exercițiile la bară: orice *demi-plié*, de la poziția întîi pînă la a cincea, dădea ascultare *adagio*-ului său. Picura muzică la *port de bras*. Ritmul lui exemplar la *battement dégagé* și cadența dătătoare de sudori la *petits battements sur le cou-de-pied*. În plus, era plin de povești. Ai fi putut să crezi că i-a văzut personal dansînd, în același timp, pe Marius Pepita și pe Preobrajenska, pe tragicul Nijinski[1] și pe minunatul Massine, pe Fanny Elßler și pe Barbarina. Nimeni nu se îndoia că avea de-a face cu martorul unor spectacole istorice; astfel, el trebuie să fi fost de față cînd, în perioada Biedermeier, minunatele Taglioni, Grisi, Fanny Cerrito și Lucile Grahn[2] au dansat vestitul *grand pas de quatre* sub o ploaie de trandafiri. Numai cu mare trudă a obținut un loc în Olimp la premiera baletului *Coppélia*. Bineînțeles că pianistul de balet Felsner-Imbs știa să redea la pian întregul repertoriu, după extrase pentru pian, de la trista Giselle și pînă la diafanele silfide – și, la recomandarea lui, *madame* Lara a început să facă din Jenny Brunies o Ulanova.

N-a durat mult și Eddi Amsel a deveni un spectator perseverent de lîngă pian. Înarmat cu un bloc pentru schițe și învigorat cu un creion cu mină moale de plumb, el urmărea cu ochi sprinten exercițiul la bară și curînd a reușit să pună pe hîrtie feluritele poziții, cu o plăcere mai mare decît cea cu care le executau la bară băieții și fetele, unii dintre ei incluși în corpul de balet al copiilor de la Teatrul Municipal. Adesea *madame* Lara solicita talentul de desenator al lui Amsel și explica elevilor ei un *plié* corect pe baza schițelor lui.

În sala de balet Jenny oferea o imagine pe jumătate amărîtă, pe jumătate amuzantă. Copila executa cu sîrg toate

1. Vaslav Nijinski (1889-1950), balerin și coregraf rus de origine poloneză.
2. Carlotta Grisi (1819-1899), Marie Taglioni (1804-1884), Fanny Cerrito (1817-1909), Lucile Alexia Grahn (1819-1907), balerine vestite din secolul al XIX-lea.

combinaţiile – cît de vioi mai schimba ea picioruşele la *pas de bourrée*, ce înduioşător se deosebea *petit changement*-ul ei rotofei de cel al celorlalte mici balerine, mai cu experienţă, şi cum mai lucea privirea lui Jenny, dizolvînd praf şi secole, o privire pe care severa *madame* o numea „de *Lacul lebedelor*" atunci cînd *madame* Lara lucra cu clasa de copii „Dansul micilor lebede"! –, însă, deşi radia ca o balerină, Jenny oferea imaginea unui purceluş rozaliu care voia să ajungă o eterică silfidă.

De ce lua Amsel jalnicul arabesc al lui Jenny, înduioşătorul ei *tour à la seconde* ca permanent prilej pentru desene schiţate din zbor? Deoarece creionul lui, fără să treacă măgulitor peste tot ce însemna grăsime, dezvăluia linia de dansatoare a lui Jenny, care încă dormita în dosul grăsimii, demonstrîndu-i lui *madame* Lara că din grăsimea aceea se pregătea să răsară o stea a baletului, măruntă cît o nucă; trebuia doar să ştii cum să topeşti untura şi osînza într-o tigaie mereu încinsă pînă cînd o zvîrlugă, subţire ca pentru balet, să poată executa la flacără iute vestitele treizeci şi două de *fouettés en tournant*.

Dragă Tulla,

la fel cum Eddi Amsel a devenit spectatorul lui Jenny, şi Jenny Brunies se uita la sfîrşitul după-amiezii, din tribuna de pe gazon, cum îşi ajuta Amsel, ca jucător, echipa de *faustball* să ajungă la victorie. Jenny privea uimită, cu gura deschisă cît o butonieră, chiar şi atunci cînd Amsel se antrena, adică atunci cînd făcea să-i sară mingea uşoară pe antebraţul lat cam cît ar dura să spui trei rozarii. Cei doi, cu cele trei sute douăzeci de livre, cît trăgeau împreună, formau o pereche bine-cunoscută, dacă nu în oraş, măcar la periferie; pentru că toţi locuitorii cartierului mărginaş Langfuhr ştiau de Jenny şi Eddi, tot aşa cum le devenise familiar un omuleţ cu o tobă de tinichea pentru copii. Numai că piticul, căruia toată lumea îi zicea Oskar, trecea drept un singuratic incorigibil.

Noi toţi,

Tulla, eu şi fraţii Tullei îi întîlneam pe Amsel, pe durdulia Jenny şi pe mijlocaşul Walter Matern pe terenul de sport. Şi alţi băieţi de nouă ani – Hänschen Matull, Horst Kanuth, Georg Ziehm, Helmut Lewandowski, Heini Pilenz şi fraţii Rennwand – se întîlneau acolo. Eram în aceeaşi grupă la

Jungvolk, iar şeful grupei noastre, Heini Wasmuth, în ciuda protestului mai multor asociaţii sportive, obţinuse pentru noi permisiunea să ne antrenăm pentru alergările cu ştafetă pe pistele cu zgură şi să facem exerciţii pe gazonul terenului de joc, îmbrăcaţi în uniformă şi cu încălţări de stradă. Odată Walter Matern l-a luat la întrebări pe şeful grupei noastre. Au urlat unul la altul. Heini Wasmuth a arătat ordinele de serviciu şi certificatul de la administraţia terenului, dar Walter Matern, care ameninţa deschis cu bătaia, a reuşit să impună să nu se mai intre cu uniformă şi pantofi de stradă pe pistă şi pe gazonul terenului. De atunci încolo am făcut exerciţii pe Johanneswiese şi ne-am dus pe terenul Heinrich Ehlers doar în particular şi cu pantofi de sport. Acolo soarele cădea pieziş, pentru că era după-amiază. Activitate pe toate terenurile. Pe diferite tonuri, fluiere de arbitri dădeau semnalul pentru începutul sau sfîrşitul celor mai felurite jocuri în echipă. Se marcau goluri, se schimbau terenuri, se dădeau lovituri înalte, se tăiau servicii. Se pasa, arunca, bloca, fenta, încercuia, construia, dribla, depăşea, rata şi cîştiga. Un grăunte de zgură rodea în pantoful de sport. Se aştepta revanşa moţăind. Fumul de la crematoriu indica direcţia vîntului. Se lustruiau bîte, se ungeau mingi, se măsurau marcaje de teren, se făceau clasamente şi se onorau cîştigători. Se rîdea mult, se striga mereu, uneori se plîngea şi adesea era zădărîtă pisica administratorului terenului. Şi fiecare se supunea verişoarei mele Tulla. Toţi se temeau de Walter Matern. Unii aruncau pe furiş cu pietricele după Eddi Amsel. Mulţi îl ocoleau pe Harras al nostru. Unul trebuia să părăsească ultimul vestiarul, ca să-l încuie şi să predea cheia administratorului; Tulla n-o făcea niciodată, eu o făceam uneori.

Şi, o dată –

Tulla şi cu mine am fost de faţă –, Jenny Brunies a plîns, fiindcă cineva îi făcuse cu lupa o gaură de arsură în rochia ei cea nouă, verde-de-mai.

Peste ani – Tulla şi cu mine n-am fost de faţă – nişte liceeni care organizau acolo un turneu de *schlagball* cică ar fi pus pisica administratorului terenului la gîtul unui coleg care moţăia.

Altădată – Jenny, Amsel şi Matern lipseau, pentru că Jenny avea oră de balet – Tulla a şterpelit pentru noi două mingi

de *schlagball* şi un băiat de la clubul de gimnastică şi scrimă a fost bănuit de furt.

Şi, o dată, după meciul de *faustball* – Walter Matern, Eddi Amsel şi Jenny Brunies erau întinşi pe zidul terasat de pe o latură a micului teren de joc –, s-a întîmplat într-adevăr ceva şi a fost frumos.

Ne instalaserăm la cîţiva paşi mai încolo. Tulla, Harras şi cu mine nu ne putem dezlipi privirile de grupul acela. Dinspre pădurea Jäschkental, soarele care apune trage încontinuu cu ochiul, pieziş, peste baza sportivă. Iarba netunsă de pe marginea pistei cu zgură aruncă umbre lungi. Nu ne gîndim la fumul care se înalţă vertical din hornul crematoriului. Din cînd în cînd ajunge la noi rîsul înalt al lui Eddi Amsel. Harras latră scurt şi eu trebuie să-l apuc de zgardă. Tulla smulge iarbă cu amîndouă mîinile. N-ascultă ce-i spun. Dincolo, Walter Matern mimează nu ştiu ce rol dintr-o piesă. Se zice că ia lecţii de actorie. Jenny, într-o rochiţă albă, care probabil că are pete de iarbă, ne face o dată semn cu mîna. Îi răspund cu precauţie pînă cînd Tulla îşi întoarce spre mine nările şi incisivii. Nişte fluturi îşi fac de lucru. Natura mişună fără ţintă, bondarii bîzîie... Nu, nu-s bondari; ceea ce auzim întîi şi apoi vedem la sfîrşitul unei după-amiezi de vară din anul treizeci şi şase, cum stăm ghemuiţi în grupuri separate pe terenul Heinrich Ehlers la începutul serii, cînd s-a auzit deja fluierul final pentru ultimele meciuri şi se greblează groapa cu nisip pentru săriturile în lungime, este dirijabilul Graf Zeppelin.

Ştim că trebuie să vină. S-a anunţat în ziare. Întîi începe să se agite Harras, apoi auzim şi noi zgomotul – prima e Tulla. El sporeşte în acelaşi timp din toate direcţiile, chiar dacă zepelinul trebuie să vină dinspre vest. Acum, deodată, e deasupra pădurii Oliva. Bineînţeles că tocmai acum apune soarele. De aceea zepelinul nu e argintiu, ci roz. Acum, cînd soarele alunecă dincolo de Karlsberg şi dirijabilul se îndreaptă spre largul mării, rozul face loc argintiului. Toţi stau în picioare şi-şi umbresc ochii. Dinspre Şcoala de Meserii şi Menaj se aude un cor. Fetele îi cîntă zepelinului pe mai multe voci. Pe Zinglers Höhe o formaţie de suflători încearcă acelaşi lucru cu *Marşul Hohenfriedberg*. Matern se uită concentrat în altă parte. Are ceva împotriva zepelinului. Eddi Amsel aplaudă cu mîini mici, aflate la capătul unor braţe scurte. Şi

Jenny chiuie „Zepelin, zepelin!“ și sare ca o minge. Pînă și Tulla își umflă nările, dînd să absoarbă zepelinul. Toată neliniștea lui Harras e în coada lui. E atît de argintiu, încît o coțofană ar putea dori să-l fure. În vreme ce pe Zinglers Höhe *Marșul Badenweiler*[1] îi urmează *Marșului Hohenfriedberg*, în vreme ce fetele de la școala de meserii cîntă fără oprire *Sfîntă patrie*, în vreme ce zepelinul, care se îndreaptă spre Hela, se face tot mai mic, dar tot mai argintiu, din hornul crematoriului municipal se înalță fum – de asta sînt sigur – constant și vertical. Matern, care nu crede în zepelin, pîndește norul de fum protestant.

Verișoara mea Tulla,

altminteri mereu vinovată sau măcar complice, n-a avut nici o vină cînd s-a ajuns la scandal pe terenul de sport Heinrich Ehlers. Walter Matern a făcut ceva. Fapta lui a fost povestită în trei versiuni: fie a împărțit manifeste în cabină, fie a lipit cu clei manifeste pe băncile tribunei de lemn cu puțin înainte de meciul de handbal dintre Schellmühl 98 și clubul de gimnastică și scrimă, fie a strecurat pe ascuns manifeste în pantalonii și jachetele atîrnate ale sportivilor juniori și seniori în timp ce pe toate terenurile se juca sau se făceau antrenamente. Cică administratorul terenului l-ar fi prins asupra faptului în vestiar. Nu prea are importanță care dintre versiuni poate fi socotită întemeiată, fiindcă manifestele, fie ele împărțite pe față, lipite cu clei sau băgate pe ascuns în buzunare, erau toate la fel de roșii.

Dar pentru că Senatul din Danzig, mai întîi sub Rauschning, apoi sub Greiser[2], dizolvase Partidul Comunist în anul treizeci și patru și Partidul Social-Democrat în anul treizeci și șase – Partidul de Centru, avîndu-l ca președinte pe dr. Stachnik, s-a dizolvat de la sine în octombrie o mie nouă sute treizeci și șapte –, a trebuit ca acțiunea cu manifestele a

1. Marș militar bavarez compus în 1914 de Georg Fürst, care, în urma unui ordin al poliției din 17 mai 1939, putea fi interpretat doar la manifestări la care era prezent și Hitler.
2. Arthur Karl Greiser (1897-1946), politician german, președinte al Senatului din Orașul Liber Danzig între 1934 și 1939, cu funcții de răspundere în partidul nazist, ulterior executat pentru crime de război.

studentului Walter Matern – el tot nu studia, ci o făcea pe actorul – să fie declarată ilegală.
Totuşi nimeni nu voia să se stîrnească zarvă. După o scurtă discuţie în locuinţa administratorului terenului, purtată printre cupe sportive, fotografii cu sportivi şi diplome înrămate – la începutul anilor douăzeci administratorul Koschnick îşi făcuse un nume în atletism –, Walter Matern a fost scos de pe listele Tinerilor Prusaci. Lui Eddi Amsel, despre care se spune că în timpul discuţiilor ar fi privit atent şi critic statueta de bronz a unui aruncător de suliţă, i s-a recomandat insistent să părăsească clubul sportiv, fără a se formula vreun motiv. Celor doi foşti Tineri Prusaci li s-au dat diplome scrise de mînă, care înveşniceau victoria echipei de *faustball* a lui Amsel în ultimul turneu, apoi toţi şi-au luat rămas-bun ca sportivii, dîndu-şi mîna. Toţi Tinerii Prusaci şi administratorul terenului s-au despărţit de Eddi Amsel şi de Walter Matern cu vorbe de regret precaute şi cu promisiunea să nu facă raport la Asociaţie.
Walter Matern a rămas în continuare un membru preţuit la Hockey Club şi chiar s-a înscris la un curs de planorism. Se spune că a făcut zboruri de cîte douăsprezece minute lîngă Kahlberg, pe Frische Nehrung, şi că a fotografiat golful de sus. Numai Eddi Amsel a încheiat-o cu sportul: a încercat iarăşi cu artele frumoase şi verişoara mea l-a ajutat.

Ascultă, Tulla:

Uneori – nici măcar nu-i nevoie să fie linişte pe stradă – îmi aud părul crescînd. Nu unghiile de la mîini, nu unghiile de la picioare – numai părul mi-l aud crescînd. Pentru că o dată m-ai prins de păr, pentru că ţi-ai pus mîna în părul meu timp de-o secundă şi-o eternitate – şedeam în magazia de lemne, în mijlocul colecţiei tale de fire de talaş extra-lungi, la fel de ondulate ca părul meu – şi pentru că după aceea, dar tot în ascunzătoarea din magazia de lemne, ai spus: „Da' ăsta-i şi singuru' lucru bun la tine". Pentru că ai recunoscut la mine unica mea calitate, părul meu a devenit independent – nu mai e al meu, îţi aparţine. Harras al nostru îţi aparţinea. Magazia de lemne îţi aparţinea. Toate oalele cu clei şi talaşul frumos ondulat îţi aparţineau. Ţie îţi scriu, chiar dacă scriu pentru Brauxel.
Dar abia ce şi-a retras mîna din părul meu, spunînd ceva despre părul meu, că Tulla a şi ajuns afară, în curtea tîmplăriei,

trecînd peste scînduri groase, cu miros acru, printre plăci de placaj puse în picioare, iar eu, cu părul încă electrizat, m-am luat după ea, prea încet ca să mai pot împiedica atacul ei asupra profesorului de pian, acompaniator de balet.

Felsner-Imbs intrase în curte. Aplecat în față, el s-a îndreptat țeapăn spre sala mașinilor și l-a întrebat pe maistrul mecanic cînd intenționau circularul și freza să facă o pauză mai lungă, fiindcă el, fostul pianist de concert și încă pianist de balet, avea de gînd să exerseze în surdină ceva complicat, un așa-numit *adagio*. O dată sau de două ori pe săptămînă Felsner-Imbs îi ruga pe maistrul mecanic sau pe tata să-i facă această favoare, care îi era acordată de fiecare dată, chiar dacă nu întotdeauna pe loc. Nici n-a încuviințat bine maistrul mecanic, dînd din cap și spunînd, cu degetul mare îndreptat spre ferăstrău, că mai avea de trecut doar două scînduri groase prin circular, nici n-a părăsit bine Felsner-Imbs sala mașinilor, după plecăciuni ceremonioase care arătau foarte primejdios în apropierea circularului, abia făcuse jumătate din drumul pînă la poarta curții – eu tocmai mă tîram afară din magazia de lemne –, cînd verișoara mea Tulla i-a dat drumul din lanț cîinelui nostru de pază Harras.

La început Harras n-a știut ce să facă cu neașteptata lui libertate, fiindcă altminteri era pus în lesă de cum i se dădea drumul din lanț; apoi însă – deși neîncrezător și cu capul pieziș, numai puțin împins înainte – a sărit în aer cu toate patru labele, după care, ajungînd iarăși jos, a luat-o la goană în diagonală prin curte, a cotit chiar în fața tufelor de liliac, a trecut cu gîtul întins peste o capră de tăiat lemne, a început să țopăie fără astîmpăr în jurul pianistului transformat în stană de piatră – lătrături jucăușe, o încolțire inofensivă, labe din spate săltărețe – și abia cînd Felsner-Imbs și-a căutat scăparea prin fugă, iar Tulla, de lîngă cușca cîinelui – încă ținea în mînă carabiniera lanțului –, i-a ascuțit colții lui Harras al nostru, întărîtîndu-l cu sîsîieli, s-a luat și Harras după pianist și l-a apucat de redingota care-i fîlfîia; fiindcă Felsner-Imbs, care în timpul orelor de pian purta doar o haină scurtă, de artist, din catifea, de îndată ce voia să exerseze o mică piesă de concert dificilă sau să o interpreteze în fața unui public imaginar sau chiar real, îmbrăca o redingotă de gală.

Haina a fost distrusă şi tata a trebuit s-o înlocuiască. Altminteri, pianistul n-a păţit nimic dureros, pentru că maistrul mecanic şi meşterul tîmplar au reuşit să-l smulgă de acolo pe negrul nostru Harras, animalul care de fapt încă se juca, care trăgea de stofa festivă.

Tulla trebuia să ia bătaie. Dar Tulla se evaporase, nu era chip s-o pedepseşti. În schimb, am luat eu bătaie, fiindcă n-o oprisem pe Tulla, fiindcă nu intervenisem: eram responsabil, ca fiu al meşterului tîmplar. Tata m-a bătut cu o bucată de şipcă de acoperiş pînă cînd a protestat Felsner-Imbs, pe care maistrul mecanic Dreesen îl pusese din nou pe picioare. În vreme ce îşi peria coama de artist cu o mică perie ce rezistase atacului lui Harras al nostru într-un buzunar interior al redingotei, mai întîi în răspăr – un spectacol pe care Harras nu l-a suportat decît mîrîind –, apoi ţesălînd-o, ca să devină obişnuita lui coamă leonină, el a sugerat că de fapt nu eu, ci Tulla sau cîinele meritau să fie pedepsiţi. Dar acolo unde stătuse Tulla nu era decît un gol; iar pe Harras al nostru tata nu l-a lovit niciodată.

Ascultă, Tulla:

O jumătate de oră mai tîrziu, conform înţelegerii, ferăstrăul circular, freza şi rectificatorul au tăcut, ferăstrăul panglică nu mai avea glas, Harras era iarăşi în lanţ, cuprins de inerţie, duduitul adînc al maşinii de rindeluit a încetat şi din camera de muzică a lui Felsner-Imbs s-au desprins limpede sunete delicate, ceremonios-lente, cînd solemne, cînd triste. Fragile, ele străbăteau la pas curtea tîmplăriei, se căţărau pe faţada casei cu apartamente de închiriat, se prăbuşeau de la înălţimea celui de-al doilea etaj, se adunau şi se împrăştiau: Imbs exersa mica piesă complicată, aşa-numitul *adagio*, pe a cărei durată întreită maistrul mecanic oprise toate maşinile cu o manetă de pe un tablou de comandă negru.

Tulla, după cum bănuiam, şedea în adîncul magaziei de lemne, lîngă firele ei de talaş cu bucle lungi, sub acoperişul de carton gudronat. Putea să audă melodia, dar nu s-a luat pe urmele ei. Pe mine mica piesă de concert a pianistului m-a ademenit. M-am căţărat pe gardul din jurul tufelor de liliac şi mi-am lipt faţa de geam: un con de lumină verde ca sticla în camera

de muzică cufundată în penumbră. Două mîini care descîntau și un cap alb ca zăpada, dar scăldat de verde în interiorul conului de lumină electrică: Felsner-Imbs la claviatura descîntată, cu partitura. Marea clepsidră tăcută și neostenită. Și balerina de porțelan își ține întins orizontal piciorul de porțelan încremenit în arabesc sub conul de lumină verde. Mucegăioși, Eddi Amsel și Jenny Brunies stau ghemuiți pe canapeaua din spate. Jenny umple o rochie galben-lămîie. Amsel nu desenează. Fețele altminteri sănătoase, lucind ca niște mere, ale celor doi ascultători sînt acoperite de o paloare bolnăvicioasă. Jenny își ține încleștate cele zece degete-cîrnat, pe care lumina subacvatică le transformă în alge cărnoase. Mîinile lui Amsel fac o streașină plată sub bărbie. De mai multe ori și cu voluptate, Felsner repetă un anumit pasaj, deosebit de trist – chemare despărțire plecare, joc-al-valurilor mare-de-nori zbor-de-pasăre elixir-al-iubirii desfătare-de-pădure moarte-timpurie –, apoi, în timp ce peștele auriu zvîcnește în bolul lui, departe, în spate, pe etajera mică și lăcuită, el reia toată piesa tandră și delicată – ostenire-de-viață trecere seninătate – și, cu cele zece degete ridicate în aerul verde, ascultă ultimul acord pînă cînd se încheie pauza convenită, de jumătate de oră, a frezei și a mașinii de rectificat, a circularului și a ferăstrăului panglică.

Grupul împietrit din camera de muzică a lui Imbs se puse în mișcare. Degetele lui Jenny se desprinseră din încleștare; streașina de degete a lui Amsel se nărui; Felsner își luă degetele de pe aerul verde al camerei și abia acum le arătă oaspeților săi redingota lui sfîșiată în spate și pe laturi. Jalnica haină trecu de la unul la altul, pînă cînd rămase la Eddi Amsel.

Și Amsel o ridică, numără nasturii rămași, îmbrăcați în stofă, examină cu degetele răsfirate fiecare stricăciune, demonstră ce puteau face colții unui cîine ciobănesc întărîtat și, după acest *introitus* instructiv, trecu la liturghia propriu-zisă: se zgîia prin rupturi, trăgea cu ochiul prin crăpături, lărgea cu două degete perfide cusăturile plesnite, devenea vînt pe sub poalele hainei; în cele din urmă a intrat în ea, s-a contopit cu zdreanța festivă, s-a transformat și a transformat haina și a dat publicului adunat o reprezentație cu redingota invalidă:

Amsel arătînd înfricoşător; Amsel stîrnind mila; Amsel şchiopul; Amsel lălîul; Amsel pe vînt, ploaie şi polei; croitorul din Ulm pe un covor zburător[1]; pasărea Roc[2], califul barză[3]; cioara, bufniţa, ciocănitoarea; vrabia la baia de dimineaţă, în spatele calului, pe tun; o mulţime de vrăbii se adună, se ceartă între ele, stau la sfat, se împrăştie şi mulţumesc pentru aplauze. Au urmat glumele lui Amsel în redingotă: bunica dezlănţuită; podarul de pe feribot are dureri de dinţi; preotul cu vîntul venind din faţă; Schugger Leo la poarta cimitirului; profesori în curţi pentru pauze. Dar nicidecum toţi graşi şi cu figură de instructori de înot. Odată intrat în stofă, el imita araci de fasole ţepeni şi mori de vînt, era Balderle şi *ashmatai*, troiţa de la drum şi *efta*, numărul rău. O vedenie dănţuitoare, jalnică, uscată, apucă balerina de porţelan, o răpi, învăluind-o cu aripi de liliac, şi, posedînd-o de să-ţi frîngă inima, o făcu să dispară nelegiuit, ca pentru veşnicie, în ţesătura neagră-Harras, care se tot întindea, şi apoi, slavă Domnului, să apară iar, nevătămată, să se întoarcă pe pianul de obîrşie. În final, asaltat de bisuri, el se arătă încă puţin şi tot înamorat de mascaradă, fu cînd una, cînd alta, mereu înaintea aplauzelor, îi arătă recunoştinţă lui Harras al nostru pentru fălcile lui, o omagie pe Tulla, aflată departe, în magazia de lemne, fiindcă Tulla îl făcuse pe Harras şi Harras pe Felsner-Imbs şi redingota acestuia declanşase ceva în lăuntrul lui Eddi Amsel, dezvăluise acolo fîntîni, îl ajutase să priceapă şi prăsise un lan întreg de idei care, semănate în timpul copilăriei lui Amsel, promiteau o recoltă de să crape hambarele.

Nici nu ieşi bine din măruntaiele negre de stofă, redevenind obişnuitul şi agreabilul Amsel din camera de muzică cu lumină verde, că Eddi Amsel îşi împături cu grijă costumaţia, o prinse de mîna grăsuţă pe Jenny, pe jumătate speriată, pe jumătate amuzată, şi, luînd cu sine redingota imbsiană, părăsi pianistul şi peştele său auriu.

---

1. Albrecht Ludwig Berblinger (1770-1829), croitor şi inventator, care în 1811 a încercat să traverseze Dunărea cu un „aparat de zbor".
2. Fiinţă fabuloasă cu înfăţişare de pasăre din *O mie şi una de nopţi*.
3. Personaj din basmul cu acelaşi nume al scriitorului Wilhelm Hauff.

Tulla şi cu mine

am crezut, fireşte, că Amsel a luat haina sfîşiată iremediabil ca să o ducă la croitor. Dar nici un croitor priceput la cîrpeală n-a primit de lucru pentru că Harras al nostru atacase. Mie banii de buzunar mi-au fost reduşi la jumătate, fiindcă tata a trebuit să înlocuiască haina cu una nou-nouţă. Meşterul tîmplar ar fi putut pretinde în schimb zdreanţa, ca s-o folosească, de pildă, în sala maşinilor – acolo era mereu nevoie de cîrpe pentru unsoare –, dar tata a plătit, n-a pretins nimic, ba chiar s-a şi scuzat, aşa cum obişnuiesc să se scuze meşterii tîmplari, dregîndu-şi glasul şi stînjenit din creştet pînă-n tălpi, iar Amsel a rămas beneficiarul redingotei fragmentate, dar capabilă să transforme. De acum înainte talentul lui nu a mai fost dedicat doar desenului şi cernelurilor; de acum înainte Eddi Amsel a construit sperietori în mărime naturală, chiar dacă nu intenţiona să sperie păsări.
Aici se afirmă că Amsel nu avea cunoştinţe deosebite despre păsări. Nici vărul Tullei nu era chinolog, nici Eddi Amsel nu putea fi considerat ornitolog datorită sperietorilor. Oricui i se poate părea uşor să deosebească vrăbiile de rîndunele, o bufniţă de o ciocănitoare. Nici pentru Eddi Amsel graurii şi coţofenele nu erau acelaşi fel de prădători, dar măcăleandrul şi botgrosul, piţigoiul şi cinteza, sticletele şi privighetoarea erau pentru el tot păsări cîntătoare, fără deosebire. Nu făcea faţă la întrebări de felul „Ce pasăre e asta?". Nimeni nu l-a văzut vreodată răsfoindu-l pe Brehm[1]. Odată, cînd l-am întrebat „Care-i mai mare, vulturul sau pănţăruşul?", a ocolit răspunsul şi a zis, făcîndu-mi cu ochiul: „Dumnezeu, fireşte". Dar faţă de vrăbii avea un ochi sensibil. Ce nu poate nici un expert în păsări putea Amsel: să distingă exemplarele între ele într-un neam stol congres de vrăbeţi, adică de vrăbii, pe care toată lumea le consideră la fel de lipsite de culoare. El evalua statistic tot ce se scălda în jgheaburi, făcea gălăgie în spatele căruţelor şi năpădea curţile pentru pauze după ultimul sunet de clopoţel: indivizi solitari camuflaţi într-o masă. De asemenea, pentru el mierlele care îi împrumutaseră

1. Alfred Edmund Brehm (1829-1884), zoolog şi scriitor german, autor al cărţii *Viaţa animalelor: Păsările*.

numele nu erau toate la fel de negre şi cu ciocuri la fel de galbene, nici măcar în grădinile ninse.
Totuşi Eddi Amsel n-a construit sperietori împotriva vrăbiilor şi coţofenelor familiare lui; nu le-a construit împotriva nimănui, din motive formale. Cel mult avea de gînd să-şi dovedească propria productivitate faţă de o lume primejdios de productivă.

Tulla şi cu mine,

noi ştiam unde îşi proiecta şi îşi construia Eddi Amsel sperietorile, pe care însă nu le numea sperietori, ci figuri. Închiriase o vilă încăpătoare pe Steffensweg. Moştenitorul Amsel era bogat, iar despre parterul vilei se spunea că ar fi cu lambriuri de stejar. Steffensweg era o stradă din partea de sud-vest a suburbiei Langfuhr. Ea se desprindea din Jäschkentaler Weg, mai jos de pădurea Jäschkental, şi ducea spre căminul-adăpost şi orfelinat, în apropiere de terenul pompierilor din Langfuhr. Vilă lîngă vilă. Cîteva consulate: cel leton şi cel argentinian. Grădini făcute după proiecte dinapoia unor garduri de fier, niciodată fără ornamente. Cimişir, tisă, păducel cu flori roşii. Gazon scump, englezesc, care vara trebuia stropit şi iarna stătea gratis sub zăpadă. Sălcii-plîngătoare şi brazi argintii flancau, întreceau în înălţime şi umbreau vilele. Pomi fructiferi pe spaliere pricinuiau multe necazuri. Fîntîni arteziene trebuiau reparate adesea. Grădinari demisionau. Societatea de pază şi protecţie oferea siguranţă împotriva spărgătorilor. Doi consuli şi nevasta unui fabricant de ciocolată au solicitat un avertizor de incendii, chiar dacă pompierii erau în spatele orfelinatului şi turnul de exerciţii întrecea în înălţime toţi brazii argintii: el promitea iederei de pe faţadele albe, tuturor cornişelor şi portalurilor, care-l ştiau pe Schinkel[1] din auzite, două detaşamente de pompieri în douăzeci şi şapte de secunde. Noaptea doar cîteva ferestre erau luminate – asta dacă nu dădea vreo recepţie proprietarul fabricii de ciocolată Anglas. Se auzeau mult timp paşi venind şi plecînd printre felinare. Într-un cuvînt: un cartier liniştit, distins, unde în zece ani s-a auzit, adică s-a ştiut doar de două crime şi o tentativă de omor.

1. Karl Friedrich Schinkel (1781-1841), arhitect, pictor, grafician şi scenograf german.

Curînd Walter Matern, care înainte locuise într-o cameră mobilată, în orașul vechi, pe Karpfenseigen, s-a mutat în vila lui Amsel, ocupînd două încăperi lambrisate cu stejar. Uneori la el stăteau cîte o săptămînă actrițe, pentru că el tot nu voia să-și înceapă studiile de economie, dar fusese acceptat printre figuranții Teatrului Municipal de la Kohlenmarkt. Era unul dintre mai mulți, un purtător de armă printre înarmați, unul dintre cei șase slujitori care duceau lumînări, un om beat printre lăncieri beți, un nemulțumit printre țărani nemulțumiți, un venețian mascat, un soldat răzvrătit și unul dintre cei șase domni care, împreună cu șase doamne, trebuiau să asigure ambianța pentru o reuniune aniversară în primul act, o petrecere cîmpenească în actul al doilea, o înmormîntare într-al treilea și o voioasă deschidere de testament în ultimul act, flecărind, flirtînd, jelind și fremătînd de bucurie. Astfel, Walter Matern, fără să poată rosti două fraze legate între ele, aduna primele experiențe de scenă. În plus, dorea să-și extindă considerabil baza înzestrării sale actoricești, teribilul scrîșnit din dinți, și lua de două ori pe săptămînă lecții de comedie de la Gustav Nord, comediant vestit în oraș, fiindcă Matern considera că oricum darul tragediei îl avea din naștere și că numai în privința comediei mai lăsa de dorit.

În vreme ce două încăperi cu lambriuri de stejar din vila lui Amsel erau nevoite să-l asculte pe Walter Matern în chip de Florian Geyer[1], cea de-a treia și cea mai mare, tot cu lambriuri de stejar, ca și cele ale învățăcelului într-ale teatrului, a devenit martora metodelor de lucru amseliene. Mobilă, aproape deloc. Cîrlige mari de măcelărie în tavanul solid de stejar. Lanțuri peste cărucioare de macara. Chiar sub lambriuri erau ele, în mărime naturală. În barăcile de mină și în camerele de uscare se lucrează după un principiu asemănător: aer și loc liber pe parchet, îngrămădeală sub tavan. Era și o piesă de mobilier, un pupitru, un pupitru autentic, un pupitru în stil *Renaissance*. Pe el, deschisă: opera capitală, opera de șase sute de pagini, opera fără egal, opera diabolică, opera lui Weininger, ignorată supraapreciată bine-vîndută

---

1. Florian Geyer (1490-1525), nobil francon, vestit pentru rolul jucat în conducerea maselor în timpul Războiului Țărănesc din Germania și personajul principal al dramei cu același nume scrise de Gerhart Hauptmann.

greşit-înţeleasă prea-bine-înţeleasă, isprava genială, cu note marginale paterne şi note de subsol weiningeriene: *Sex şi caracter*, capitolul al treisprezecelea, pagina 405: „...şi, vorbind pentru moment, poate că însemnătatea istorică şi meritul gigantic al evreităţii nu este altul decît acela de-a îl face pe arian să fie încontinuu conştient de sine, să-i amintească mereu de sine“ (*sine* scris cu caractere îngroşate). „Asta îi datorează arianul evreului; mulţumită lui ştie el de ce să se păzească: de evreitate ca potenţialitate care există în el însuşi.“

Aceste cugetări şi altele asemănătoare, uneori antitetice, chiar paradoxale, erau declamate de Eddi Amsel cu patos de pastor în faţa figurilor terminate, care se legănau sub tavanul de stejar, şi a tuturor armăturilor de lemn şi de sîrmă care, puse pe parchetul lucios, umpleau sala cu lambriuri de stejar în chip de societate amorfă, dar animată de discuţii: se stă de vorbă fără constrîngeri şi Eddi Amsel, gazda cunoscătoare, sofistă, spirituală, mereu originală, obiectivă, subiectivă la nevoie, îndatoritoare, omniprezentă, nicicînd ofensată, care planează ştiutoare deasupra subiectului, explică ce e cu femeile şi cu evreii, dacă trebuie să fie negată existenţa sufletului la femei şi evrei, cum zice Weininger, sau dacă e de-ajuns să li se nege numai femeilor sau numai evreilor şi dacă evreitatea, privind lucrurile din punct de vedere antropologic, deoarece prin deducţie empirică acesteia i se opune o credinţa nestrămutată: „Popor ales, nimic de zis. Dar – şi numai de dragul discuţiei – noi percepem, nu-i aşa, suficient de des trăsături evreieşti la antisemiţii radicali, de pildă, la Wagner, chiar dacă Parsifal rămîne pe veci inaccesibil unui evreu veritabil; la fel, se poate face o deosebire între socialismul arian şi cel tipic evreiesc, pentru că Marx era, după cum ştim. De aceea raţiunea kantiană îi este, atît femeii, cît şi evreului, şi nici măcar sionismului nu îi va. Vedeţi, evreii preferă bunuri mobile. La fel şi englezii. Tocmai, tocmai, despre asta vorbeam: evreului îi lipseşte, în fond el este, nu, nu doar străin statului, ci. Dar cum să fi fost ei altfel, fiindcă în Evul Mediu şi pînă într-al nouăsprezecelea şi astăzi iarăşi? Toate astea se cuvin puse pe seama creştinilor, ce să mai vorbim. Ba dimpotrivă, draga mea: uite, cunoaşteţi bine Biblia, nu-i aşa, ei bine, şi ce a făcut Iacov cu tatăl lui care stătea să moară? L-a minţit pe Isaac, hahaha, şi pe Esau l-a tras pe

sfoară, poftim, şi nici Laban n-a ieşit mai bine. Dar aşa ceva se-ntîmplă peste tot. Da, dacă e să ne luăm după procentaje, în ceea ce priveşte marile infracţiuni, arianul conduce şi nu. Asta dovedeşte eventual că evreul, nici ce e binele, nici ce e răul, la fel, el n-are habar de concepţiunea îngerilor, ca să nu mai vorbim de diavol. Dar aici tot aş vrea, figura lui Belial şi Grădina Edenului. Cu toate astea, să reţinem că la el, nici înălţimea morală supremă, nici cea mai profundă degradare morală: de aici numărul mic de fapte violente, la fel şi femeile, ceea ce iarăşi demonstrează lipsă de măreţie în orice privinţă, ori ştiţi să-mi spuneţi, aşa, din mers, vreun sfînt care. Mare minune! De aceea zic: avem de-a face numai cu specii şi nu cu individualităţi, pînă şi proverbialul simţ al familiei are ca unic scop înmulţirea, da, da, uite, aşa se explică codoşia: codoşul evreu în opoziţie cu spiritul aristocrat. Dar oare nu spune clar Weininger că el nici, nici, şi că el nici într-un caz pe mîna plebei, că el nici boicot şi nici expulzare, la urma urmei, era şi el de-al lor. Însă el nici în favoarea sionismului nu poate să. Şi cînd se, la Chamberlain[1]. La urma urmei, el singur spune că paralela cu femeia, nu în toate cazurile. Dar sufletul li-l neagă amîndurora. Ei, da, însă doar platonic, într-o oarecare măsură. Uitaţi că. Nu uit nimic, prietene. El citează fapte, de pildă. Ah, ce atîta, cu exemple se poate orice... un citat din Lenin, nu-i aşa? Asta era! Vedeţi, la vremea lui, darwinismul şi-a găsit cei mai mulţi adepţi, fiindcă teoria despre maimuţă; de aceea nu este întîmplător că şi acum chimia e-n mîinile, ca pe vremuri la arabi, o rasă înrudită, nu-i aşa, de aici tendinţa pur chimică din medicină, în vreme ce medicina bazată pe mijloace naturale, la urma urmei, e vorba de organic şi anorganic; fiindcă nu fără rost i-a atribuit Goethe lui *famulus* Wagner strădania de a-l crea pe *homunculus* şi nu lui Faust, fiindcă Wagner, putem s-o spunem fără grijă, este elementul evreiesc tipic, în vreme ce Faust; fiindcă tot ce înseamnă genialitate trebuie să le rămînă inaccesibil. Şi Spinoza? Aşa, chiar el, de el e vorba. Dacă n-ar fi fost el lectura preferată a lui Goethe, atunci. Ca să nu mai

---

1. Houston Stewart Chamberlain (1855-1927), prozator german de origine britanică, a cărui carte *Fundamentele secolului al XIX-lea* a devenit o scriere de referinţă pentru susţinătorii antisemitismului şi ai politicii rasiste în Germania.

vorbim de Heine. La fel şi englezii, care n-aveau nici ei, pentru că Swift şi Sterne au fost, dacă nu mă înşel. Şi despre Shakespeare ştim încă prea puţine. Ei sînt nişte empirişti vrednici, fără doar şi poate, politicieni realişti, dar niciodată psihologi. Există totuşi, nu, nu, lăsaţi-mă să termin, draga mea, mă refer la umorul englezesc, pe care evreul niciodată, ci, în cel mai bun caz, glumeţ-zeflemitor, exact ca femeile, dar umor? Niciodată! Şi am să vă spun de ce, pentru că ei nu cred în nimic, pentru că ei nu sînt nimic şi de aceea pot să devină orice, pentru că ei, cu înclinaţia lor pentru abstract, de aici jurisprudenţa, şi pentru că nimic, dar absolut nimic nu le este inviolabil ori sacru, pentru că ei terfelesc totul, mereu frivoli, fiindcă ei, nici creştinismul la un creştin, nici botezul la un evreu, fiindcă pentru ei orice formă de pioşenie, orice entuziasm autentic, fiindcă pentru ei sărutul lui Schiller pentru întreaga lume[1], pentru că ei nici nu caută, nici nu au îndoieli, nu pot să aibă cu adevărat îndoieli, pentru că nu sînt religioşi, pentru că nu sînt nici solari şi nici demonici, pentru că nici nu se tem şi nici nu au curaj, pentru că le lipseşte eroismul şi sînt doar mereu ironici, pentru că asemenea lui Heine, fiindcă nu sînt statornici, pentru că nu fac decît să distrugă, atîta ştiu şi niciodată, pentru că nici măcar nu deznădăjduiesc, pentru că nu sînt creatori, pentru că la ei cîntatul, pentru că nu-s devotaţi nici unei cauze sau idei, pentru că le lipseşte simplitatea, pentru că n-au ruşine, demnitate, respect faţă de, fiindcă nu se miră niciodată, nici o zguduire, numai ce este material, pentru că le lipsesc onoarea, erotismul profund, pentru că îndurarea, iubirea, umorul, zic, da, da, umorul şi îndurarea şi onoarea şi cîntările şi, permanent, credinţa, stejarul, motivul Siegfried, trompeta, existenţa imediată, zic eu, le lipsesc, da, da, le lipsesc, lăsaţi-mă să termin: le lipsesc, le lipsesc!"

Atunci Eddi Amsel se desprinde cu pas uşor de pupitrul renascentist autentic, însă, în vreme ce la cocteilul cuprins între lambriurile de stejar se dezbat alte teme, Olimpiada şi efectele ei secundare, el nu închide opera capitală a lui Otto Weininger. Se îndepărtează doar şi evaluează figurile existente deocamdată doar sub formă de armătură şi care totuşi se grozăvesc şi-şi spun părerile. Ia din spate, din cutii, dar

1. Friedrich Schiller, *Odă bucuriei*.

nu la întîmplare, apucă, respinge, alege şi începe să dichisească vioaia societate de pe parchet, la fel cum făcuse şi cu cea atîrnată de plafonul de stejar, agăţată în lanţuri şi cîrlige de măcelărie. Eddi Amsel caşerează cu hîrtie de ziar şi resturi de tapet obţinute din apartamente renovate. Moda o stabilesc drapele zdrenţuite, scoase din uz, de la flota băilor, suluri de hîrtie igienică, cutii goale de conserve, spiţe de la roţi de bicicletă, abajururi, pasmanterii şi decoraţiuni pentru bradul de Crăciun. Cu o oală mare cu lipici şi cu tot felul de lucruri luate prin licitaţie, puse la naftalină sau găsite, el făcea minuni. Însă trebuie spus că sperietorile astea sau, cum le zicea Amsel, figurile, cu toată armonia lor estetică, cu tot rafinamentul detaliilor şi eleganţa morbidă a liniilor, erau mai puţin expresive decît acele sperietori despre care se zice că le-ar fi construit ani în şir în satul lui natal, Schiewenhorst, le-ar fi expus pe digurile Vistulei şi le-ar fi vîndut în cîştig elevul de la ţară Eddi Amsel.

Amsel a fost primul care a observat această pierdere de substanţă. Mai tîrziu, după ce şi-a părăsit lambriurile de stejar şi broşurile Reclam, şi Walter Matern s-a referit la talentul într-adevăr uluitor, dar şi la absenţa de netrecut cu vederea a creatoarei furii amseliene de pe vremuri.

Amsel s-a apărat în faţa prietenului său şi a pus una dintre figurile lui frumos dichisite pe terasa care se învecina cu încăperea lambrisată, umbrită de fagii pădurii Jäschkental. Modelul a avut un oarecare succes, fiindcă vrăbiile, devotate şi cuminţi, n-au ţinut seama de aspectele artistice şi, după obicei, s-au lăsat speriate puţin; dar nimeni n-ar fi putut spune că, la vederea figurii, din copaci s-ar fi înălţat ţipînd un nor de păsări panicate, evocînd deasupra pădurii o imagine de demult, din vremea copilăriei lui Amsel la ţară. Arta stagna. Textul lui Weininger rămînea hîrtie. Perfecţiunea era ostenită. Vrăbiile nu mai colaborau. Ciorile căscau. Porumbeii sălbatici nu voiau să creadă. Cintezele, vrăbiile, ciorile şi porumbeii sălbatici se aşezau cu rîndul pe figura artistică: o imagine paradoxală, pe care Eddi Amsel o suporta zîmbind; dar noi, ascunşi în tufele din spatele gardului, l-am auzit cum ofta.

Nici Tulla, nici eu nu-l puteam ajuta,

l-a ajutat natura: în octombrie Walter Matern s-a bătut cu şeful unui detaşament *Jungvolk* care organiza în pădurea din

apropiere așa-numite jocuri de război. O grupă de boboci în uniformă a ocupat grădina din spatele vilei lui Amsel cu fanionul care era ținta operațiunii. De pe terasa neacoperită, Walter Matern a plonjat în frunzișul ud; precis că aș fi luat și eu bătaie dacă aș fi încercat să-l susțin pe comandantul nostru de detașament, Heini Wasmuth, așa cum a făcut șeful nostru de grupă.

În noaptea care a urmat a trebuit să aruncăm cu pietre din pădure spre vilă: am auzit de mai multe ori geamuri spărgîndu-se. Cu asta afacerea ar fi fost încheiată dacă Amsel, care în timpul bătăii din grădină își ocupase locul de pe terasă, s-ar fi mulțumit să privească; dar el a schițat cele observate pe hîrtie ieftină și a construit niște modele mari cît cutiile pentru țigări de foi: grupuri de figuri care luptau corp la corp, un talmeș-balmeș, o încăierare informă de băieți cu pantaloni scurți, ciorapi trei-sferturi, curea pe umăr și bulendre cafenii, înnebuniți după fanion, cusuți cu rune, cu centiroane strîmbe, vaccinați pentru *Führer*, boboci slăbănogi, răgușiți de biruință, leit după natură, exact așa cum fusese grupa noastră în grădina lui Amsel, în lupta pentru fanion. Amsel reușise să regăsească drumul spre realitate. De atunci înainte el n-a mai meșterit șabloane la modă, vegetație de atelier artificială și decorativă, ci a ieșit pe stradă, curios și înfometat.

S-a arătat înnebunit după uniforme, mai cu seamă după cele negre și brune, care făceau parte din ce în ce mai mult din imaginea străzii. Dintr-o prăvălie cu vechituri de pe Tagnetergasse a reușit să facă rost de o uniformă SA uzată, datînd din vremea începuturilor eroice, dar una singură nu-i acoperea nevoile. Cu mare greutate s-a silit să dea un anunț în *Vorposten*, sub numele lui: „Caut uniforme SA vechi, pentru cumpărare". În magazinele de uniforme primeai ținuta de partid numai dacă arătai o legitimație. Pentru că lui Eddi Amsel îi era imposibil să intre în partid sau în vreuna dintre organizațiile lui, treptat, cu vorbe măgulitoare, defăimătoare, amuzante și mereu meșteșugite, a început să-l convingă pe prietenul lui, Walter Matern – care, e drept, nu mai împrăștia manifeste comuniste, dar avea o fotografie de-a Rosei Luxemburg prinsă pe lambriurile lui de stejar –, să facă ceea ce Amsel ar fi făcut de dragul componentelor de uniformă necesare, dar nu avea voie să facă.

Mai din prietenie – se spune că cei doi ar fi fost frați de sînge –, mai din amuzament, mai din curiozitate, dar mai ales pentru ca Amsel să ajungă în posesia acelor componente de uniformă de-un brun extrem la care jinduiau el și armăturile viitoarelor sperietori, Walter Matern a cedat pas cu pas: a pus deoparte broșurile Reclam și a completat un formular de înscriere în ale cărui rubrici n-a trecut sub tăcere faptul că fusese la Șoimii Roșii și apoi membru al P.C.
Rîzînd, clătinînd din cap, scrîșnind din toți dinții, dar acum nu la vedere, ci spre înăuntru, el a intrat într-o unitate SA din Langfuhr, care se aduna de obicei în restaurantul Kleinhammerpark – un local încăpător, cu un parc purtînd același nume, cu salon de dans, popicărie și bucătărie burgheză, situat între fabrica de bere Aktien și gara Langfuhr. Studenții de la Școala Tehnică Superioară formau trunchiul acestei unități SA, predominant mic-burgheze. La demonstrațiile de pe Maiwiese, lîngă sala de sport, unitatea asigura serviciul de ordine. Ani în șir misiunea principală a unității a fost aceea de a declanșa încăierări pe Heeresanger, lîngă căminul studențesc polonez, cu membrii asociației studenților „Bratnia Pomoc“ și de a demola localul de întrunire al polonezilor. La început Walter Matern a avut dificultăți, fiindcă se știa de trecutul lui roșu, chiar și de acțiunea de împrăștiere a manifestelor. Dar fiindcă nu era singurul fost comunist din unitatea SA optzeci și patru Langfuhr Nord, iar foștii membri P.C. schimbau saluturi ca la Frontul Roșu de cum se afumau, el s-a simțit repede ca acasă, mai ales că șeful unității îl proteja: înainte de treizeci și trei, ca luptător în Frontul Roșu, *Sturmführer*-ul Jochen Sawatzki meșteșugise discursuri și citise chemări la grevă în fața muncitorilor de pe șantierul naval din colonia Schichau. Sawatzki își respecta trecutul și, cînd își ținea scurtele și apreciatele discursuri în Kleinhammerpark, zicea: „V-o spun, băieți, după cîte văd eu, *Führer*-ul se bucură mai mult de un comunist devenit membru SA decît de zece ștabi din Partidul de Centru, care au intrat în partid numai fin'că făceau pe ei de frică și nu fin'că și-au dat seama c-au început vremuri noi, da, da, au început. Și numa' ăia care dorm de-a-n picioarelea nu ș-or dat seama“.

La începutul lui noiembrie, cînd o delegaţie a experimentatei unităţi a fost trimisă la München de Ziua Mişcării[1], fiind îmbrăcată pentru asta în uniforme noi, Walter Matern a reuşit să deturneze la timp, pe Steffensweg, bulendrele care rezistaseră multor încăierări de salon. De fapt Walter Matern, pe care comandantul de unitate Sawatzki îl făcuse în scurt timp şef de grupă, ar fi trebuit să ducă toată grămada, cu cizme şi centiroane, la Tiegenhof, pentru că acolo se punea pe picioare o nouă unitate SA, care nu prea avea fonduri. Dar Eddi Amsel i-a dat prietenului său un cec cu destule zerouri cît să echipeze douăzeci de oameni cu uniforme mirosind a nou. Între lambriurile de stejar ale lui Amsel s-au strîns grămadă tot felul de lucruri brune ponosite: pete de bere, pete de grăsime, pete de sînge, pete de gudron şi de sudoare dădeau valoare acelor zdrenţe. El a început de-ndată să facă măsurători. Sorta, număra, stivuia, se distanţa, visa la coloane în marş, le lăsa să defileze, să salute să defileze, să salute, vedea cu ochii mijiţi: încăierări de salon, mişcare, învălmăşeală, oameni contra oameni, oase şi muchii de masă, ochi şi degete mari, sticle de bere şi dinţi, strigăte, piane care se prăbuşeau, plante decorative, candelabre şi peste două sute cincizeci de cuţitaşe congelate; şi totuşi între lambriurile de stejar, în afară de hainele stivuite, nu era decît Walter Matern. El bea o sticlă de apă Seltzer şi nu vedea ce vedea Eddi Amsel.

Verişoara mea Tulla,

despre care scriu, căreia îi scriu, chiar de-ar trebui să scriu numai şi numai despre Eddi Amsel – dacă ar fi după Brauxel –, Tulla s-a îngrijit ca Harras, cîinele nostru de pază, să-l atace pentru a doua oară pe profesorul de pian şi pianistul de balet Felsner-Imbs. În plină stradă, pe Kastanienweg, Tulla i-a dat drumul cîinelui din lesă. Imbs şi Jenny – ea, îmbrăcată într-un palton gălbui, miţos ca un ursuleţ – veneau de la şcoala de balet, fiindcă dintr-un sac de sport pe care îl ducea Jenny se legănau panglicile roz şi mătăsoase ale pantofilor de balet. Tulla i-a dat drumul lui Harras şi ploua pieziş, din toate părţile, pentru că vîntul îşi tot schimba direcţia. Harras,

---

1. 9 noiembrie, ziua puciului eşuat al lui Hitler (1923), a fost declarată zi eroică, iar oraşul München a devenit capitala mişcării naţional-socialiste.

pe care Tulla îl lăsase liber, sărea peste băltoace vălurite și pline de bulbuci. Felsner-Imbs ținea o umbrelă deasupra lui și a lui Jenny. Harras nu făcea ocoluri și știa ce voia Tulla cînd îi dădea drumul. De data asta a fost umbrela și tata a trebuit să-i dea pianistului alta în schimb, fiindcă Imbs s-a apărat, retrăgînd umbrela din funcția de acoperămînt de ploaie și proptind-o împotriva cîinelui ca pe un scut negru, prevăzut cu vîrf, atunci cînd animalul negru, lucios de ploaie și încordat, a sărit la el și la eleva lui. Firește că umbrela a cedat. Dar au rămas spițele metalice, dispuse în formă de stea, întinse pînă la marginea umbrelei. E drept că s-au îndoit și au străpuns pînza umbrelei, dar rezistența lor a fost dureroasă pentru Harras al nostru. Și-a prins labele din față între spițele rigide și a putut fi domolit de trecători și de un măcelar cu șorțul pătat, care a ieșit în fugă din prăvălia lui. Umbrela era terminată. Harras gîfîia. Tulla nu mi-a dat voie s-o iau la fugă. Măcelarul și pianistul s-au udat. Harras a fost pus în lesă. Coama de artist a pianistului s-a transformat în șuvițe împîslite: pudra de păr înmuiată de apă picura pe stofa întunecată. Și Jenny, grăsuna, zăcea într-o rigolă prin care apa curgea ca-n noiembrie, forfotind, șiroind, gîlgîind și scoțînd bulbuci cenușii.

Măcelarul nu s-a întors la sîngeretele lui, ci, așa cum era cînd se repezise din prăvălie, cu capul chel ca un caltaboș și porcin, ne-a predat pe mine și pe Harras meșterului tîmplar. A povestit întîmplarea într-un fel dezavantajos pentru mine, a numit-o pe Tulla fetiță temătoare care fugise înspăimîntată cînd eu nu mai fusesem în stare să țin cîinele în lesă; adevărul e că Tulla se uitase pînă la capăt și fugise abia cînd îi luasem lesa.

Măcelarul și-a luat rămas-bun cu o mînă mare și păroasă. De data asta am luat bătaie nu cu șipca de acoperiș cu patru muchii, ci cu palma lată a meșterului tîmplar. Felsner-Imbs a primit o umbrelă nouă. Față de profesorul Brunies tata s-a oferit să preia cheltuiala pentru curățarea paltonului gălbui, mițos ca un ursuleț: din fericire, sacul de sport al lui Jenny, cu pantofii ei roz de balet, nu fusese luat de apa din rigolă, pentru că rigola dădea în Strieß și pîrîul Strieß curgea în iazul Aktien și părăsea iazul Aktien și pîrîul Strieß străbătea întregul Langfuhr, pe sub Elsenstraße, Hertastraße, Luisenstraße, trecea pe lîngă Neuschottland, în sus pe

Leegstrieß, se vărsa în Vistula moartă la Broschkeschenweg, față-n față cu Weichselmünde, și, amestecat cu apa din Vistula și Mottlau, trecea prin canalul portului, între Neufahrwasser și Westerplatte, adăugîndu-se Mării Baltice.

Tulla și cu mine am fost de față

cînd, în prima săptămînă de advent, pe Marienstraße treisprezece, în cea mai mare și mai frumoasă grădină-restaurant din Langfuhr, în „Kleinhammerpark", director: August Koschinski, telefon: patruunuzeropatruzecișinouă – vafe proaspete în fiecare marți –, s-a stîrnit o încăierare care abia după o oră și jumătate a putut fi oprită de poliție, care în timpul reuniunilor de partid era mereu în serviciu de alertă în micul salon de vînătoare – sergentul-major Burau chema întăriri, unuunuopt!, și soseau șaisprezece polițai care făceau ordine cu instrumentele lor de masaj.
La adunarea desfășurată sub mottoul „Înapoi în Reich – Împotriva arbitrarului tratatelor!" publicul era numeros. Sala verde cuprindea două sute cincizeci de persoane. Oratorii se schimbau la pupitru, între plantele ornamentale, conform programului: mai întîi a vorbit comandantul unității, Jochen Sawatzki, scurt, răgușit, distins, apoi a vorbit Sellke, conducătorul grupului local, despre impresiile de la Congresul Partidului din Nürnberg. Îl emoționaseră mai cu seamă cazmalele Serviciului de Muncă, mii și mii, fiindcă soarele săruta fierul cazmalelor de la Serviciul de Muncă: „A fost, trebuie să spun, dragi locuitori din Langfuhr, care ați venit în număr atît de mare, ceva unic, absolut unic. Așa ceva nu uiți cîte zile ai, dragi locuitori din Langfuhr, cum mai fulgerau, mii și mii: un strigăt parcă ieșit din mii și mii de gîtlejuri. Inimile ni se revărsau, dragi locuitori din Langfuhr, și multor vechi combatanți li s-au umezit ochii. Dar nu e nici un motiv de rușine, nu la o asemenea ocazie. Și atunci mi-am spus, dragi locuitori din Langfuhr, cînd mă întorc acasă, le voi povesti tuturor, celor care n-au putut fi acolo, ca mine, cum a fost cînd mii și mii de cazmale ale Serviciului de Muncă din Reich..." Apoi a mai vorbit președintele districtual Kampe despre impresiile lui de la Ziua Recoltei, din Bückeburg, și despre plănuitele noi construcții de locuințe din plănuitul cartier Albert Forster. Apoi comandantul de unitate SA Jochen Sawatzki, susținut de peste două sute cincizeci de locuitori

din Langfuhr, a lansat un triplu *Sieg heil!* în cinstea *Führer*-ului și cancelarului Reichului. S-au cîntat cele două imnuri, unul prea lent, altul prea rapid – prea grav de bărbați, prea sus de femei și fals, fără ritm, de copii. Cu asta partea oficială a evenimentului era încheiată și conducătorul grupului local, Sellke, le-a anunțat locuitorilor din Langfuhr începutul celei de-a doua părți, reuniunea prietenească, fără constrîngeri, cu tragerea la sorți a unor produse utile și gustoase, în beneficiul Serviciului pentru Ajutorul de Iarnă. Donatorii premiilor erau: lăptăria Valtinat, fabrica de margarină Amada, fabrica de ciocolată Anglas, bomboneria Kanold, Kiesau vinuri *en gros*, Haubold & Lanser *en gros*, firma Kühne-Senf, atelierele de sticlărie Danzig și fabrica de bere Aktien, care, în afară de cele două lăzi de bere, donase pentru tragerea la sorți și un butoiaș cu bere: „Pentru unitatea SA optzeci și patru, Langfuhr Nord; pentru băieții unității SA optzeci și patru din Langfuhr; pentru bărbații noștri din unitatea de asalt, de care sîntem mîndri; pentru bărbații noștri SA din optzeci și patru, de trei ori hip-hip-urrra – urra – ura – ra!“

Și apoi s-a ajuns la acele încîlceli care au putut fi descîlcite abia după apelul unuunuopt la poliție și cu ajutorul instrumentelor de masaj. Să nu se creadă că tulburările ar fi fost pricinuite de comuniști sau de socialiști. Dintr-ăștia nici nu se mai găseau pe-atunci. Mai curînd băutura, beția aceea generală, care-ți împinge ochii pe dinăuntru, a fost cea care a dat culoare încăierării de salon din Kleinhammerpark, fiindcă așa se întîmplă după discursuri lungi, care trebuie ținute și ascultate: lumea s-a pus pe băut, pe sorbit strop cu strop, pe gîlgîit, pilit, țocăit și turnat pe gît. Așezați sau în picioare, oamenii își îngăduiau un pahar și apoi încă unul; unii umblau de la masă la masă și, de la o masă la alta, se îmbibau tot mai mult; mulți nu se mai dezlipeau de tejghea și își turnau cu amîndouă mîinile; puțini mai stăteau drept și gîlgîiau fără cap, pentru că sala, oricum scundă, era strivită pînă la înălțimea umerilor de un nor gros de fum. Cei deja binedispuși beau și intonau în același timp cîntec după cîntec: *Știitupădureadeplumbiculcatălapămînt*, *Învalearăcoroasă*, *Ofrunteînsîngeratășirănită*.

O petrecere de familie, toți erau acolo, toți cunoștințe vechi: Alfons Bublitz cu Lotte și Fränzchen Wollschläger: „Îți mai aduci aminte cum o fost în Höhnepark? Pe malul rîului

Radaune, către Ohra, în drum spre Guteherberge, şi, iaca, pe cine întîlnim? Pe Dulleck şi pe frate-su şi şade acolo şi îi praf şi pulbere".

Şi lîngă membrul SA Bruno Dulleck, umflaţi de bere, membrii SA Willy Eggers, Paule Hoppe, Walter Matern şi Otto Warnke, înşiraţi la tejghea: „Ş'odată în Café Derra! Vorbeşti aiurea, omule, asta o fost pe Zinglershöhe, acolo l-or tăbăcit pe Brill[1]. Ş-acum, de curînd, iar. Unde iar? Păi, la stăvilarul de la Straschin-Prangschin. Cică l-or aruncat în lacu' de acumulare. Da'o ieşit tîrîş de-acolo. Nu ca Wichmann[2] la Klein-Katz, care-o încasat-o: *Ei wei, schalle machei*![3] Io cred că ăla o plecat în Spania. Da' de unde, omule! I-or astupat gura de tot şi l-or îngrămădit într-un sac, bucăţi-bucăţele. Eu îl ştiu încă de la întrunirea din casa vînătorilor de munte, înainte să-i fi ales, pe el şi pe Brost şi pe Kruppke, în parlament. Ăia or şters-o la Goldkrug. Ia uite la Dau cum i se mai rostogolesc bănuţii din buzunări. Mai acu' ceva vreme, la Müggenwinkel, o zis..."

Gustav Dau se apropia agale, la braţ cu Lothar Budczinski. Peste tot plătea cîte un rînd şi încă un rînd. Tulla şi cu mine şedeam la masă cu familia Pokriefke. Tata plecase imediat după discursuri. Mulţi dintre copii nu mai erau acolo. Tulla se uita la uşa toaletei pentru bărbaţi. Nu bea nimic, nu spunea nimic, se uita. August Pokriefke era afumat. Îi explica unui anume domn Mikoteit legăturile de cale ferată din Koschnaideria. Tulla încerca să pironească uşa toaletei numai uitîndu-se la ea, dar uşa se deschidea încoace şi-ncolo, pusă în mişcare de vezicile pline sau golite. Traseul feroviar Berlin-Schneidemühl-Dirschau traversa Koschnaideria. Dar acceleratul nu oprea. Tulla nu se uita la uşa toaletei pentru femei: ea îl văzu pe Walter Matern dispărînd în toaleta bărbaţilor. Trebuie spus că Mikoteit lucra la PKP[4], dar August

1. Arthur Brill (1883-1956), politician german social-democrat, preşedinte al Partidului Social-Democrat din Oraşul Liber Danzig.
2. Politician social-democrat din Danzig, asasinat de Gestapo în 1937.
3. Exclamaţie intraductibilă, care exprimă îngrijorare, consternare, cu elemente fonetice preluate din idiomul idiş.
4. Polskie Koleje Państowowe, reţeaua poloneză de transport feroviar.

Pokriefke îi explica amănunţit staţiile trenului de persoane de pe traseul Konitz-Laskowitz. La fiecare cinci înghiţituri de bere, Erna Pokriefke zicea: „Acu' acasă, la nani, copii, e vremea". Dar Tulla nu scăpa din ochi uşa de la toaletă: orice intrare sau ieşire era fotografiată de ochii ei mici, ca nişte găuri. August Pokriefke bătea acum pas cu pas staţiile celei de-a treia linii de cale ferată din Koschnaideria, Nakel-Konitz: Gersdorf, Obkass, Schlangenthin... Se vindeau lozurile pentru tombola organizată în beneficiul Serviciului pentru Ajutorul de Iarnă. Cîştigul cel mare: un serviciu pentru desert de douăsprezece persoane şi cupe de vin – totul de cristal, totul de cristal! Tulla a avut voie să tragă trei lozuri, căci cîştigase o dată, cu un an în urmă, o gîscă de unsprezece livre. Din cascheta SA aproape plină şi fără să-şi ia ochii de la uşa toaletei, ea a tras: mai întîi o tabletă de ciocolată Anglas. Acum scoate cu mîna ei mică şi zgîriată al doilea loz: nimic! Şi totuşi cîştigul cel mare, cristalul; uşa de la toaleta bărbaţilor e îmbrîncită, smucită. Acolo unde pantalonii sînt descheiaţi sau lăsaţi în vine, acolo, înăuntru, începe. Gata de păruială şi numaidecît apare cuţitul. Se înjunghie şi îşi sfîşie hainele, fiindcă Tulla trage lozul: China contra Japonia. *Ei wei, schalle machei!* Şi lovesc cu piciorul, pocnesc, răsucesc, pun la pămînt şi zbiară: „Ţine-ţi gura! Piticanie neghioabă! Nemernic ticălos! Neobrăzatule! Ce te grăbeşti aşa?" Şi toate namilele cherchelite de la tejghea – Willy Eggers, Paule Hoppe, Alfons Bublitz, mezinul Dulleck şi Otto Warnke – îşi scot cuţitele cu arc: *„Ei wei, schalle machei!"*

Un cor afumat, fanfaron, triază farfurii cu fructe, decapitează cupe, face ordine şi dă cu unsoare uşa toaletei. Fiindcă Tulla a tras un loz necîştigător, ei fac totul zob şi se înjunghie cu elan, cu bricege şi cuţite. Scaun şi picior, aici ş-acum, fără capăt, liber să, peste ţeastă, lumea obiectelor pîrîie, Willy e în picioare, centrul sinelui se clatină, bere şi zeamă, sminteală. Pentru că toţi sînt trecuţi de zece ori prin sită şi n-au nevoie să-şi tragă sufletul. Fiecare îl caută pe fiecare. Cine bîjbîie acolo jos? Care-şi goleşte călimara? Ce zbiară neruşinaţii? Cum se scoate uşa toaletei din ţîţîni? Cine a tras lozul? Necîştigător. Upercut. Greement. Greaţă. Ţeste crăpate. Telefon: unuunuopt, poliţia – *schalle machei!* Frămîntă şi e perfidă. Nu şi niciodată. Existenţă. Sală verde. Candelabrul zăngăne. Fiinţă şi timp. Se arde siguranţa. Lumină lipsă.

Întunecime: pentru că în sala neagră instrumentele de masaj negre ale polițailor negri caută căpățînile negre ca smoala pînă cînd creierii, negri sub candelabrul negru, și femeile negre țipă: „Lumină! Unde-i lumina? *Ei wei*, polițai! Doi, trei, *schalle machei!*"
Abia cînd Tulla a tras, în întuneric, un al treilea loz din acea caschetă SA, care rămăsese la noi, între genunchii ei, abia după ce verișoara mea a tras și a desfăcut al treilea loz – i-a adus o găleată de castraveți cu mărar de la firma Kühne-Senf –, s-a făcut iarăși lumină. Cei patru polițiști din serviciul de ordine, sub conducerea sergentului-major Burau, și cei șaisprezece veniți ca întăriri, conduși de locotenentul de poliție Sausin, înaintau: dinspre tejghea și dinspre ușa batantă spre garderobă – verzi, îndrăgiți și temuți. Toți cei douăzeci și doi de polițiști țineau fluiere între buze și înaintau fluierînd spre mulțimea îngrămădită. Lucrau cu noile bastoane de poliție, introduse abia de șeful poliției Froboess; erau aduse din Italia, numite acolo *manganello*, iar aici, instrumente de masaj. Față de vechile bastoane, cele noi aveau avantajul că nu provocau răni, ci lucrau uscat, aproape fără zgomot. Cel atins de lovitura noului baston de poliție se rotea în loc de două ori și jumătate, vizibil uimit, și apoi, după același principiu al tirbușonului, cădea la pămînt. Și August Pokriefke s-a supus, aproape de ușa toaletei, acelui articol importat din Italia lui Mussolini. Deși nu avea răni deschise, n-a fost în stare să muncească timp de opt zile. Pe lîngă el, au fost numărați trei răniți grav și șaptesprezece cu răni ușoare, dintre care trei jandarmi. Doi din SA, Willy Eggers și Fränzchen Wollschläger, șeful echipei de zidari Gustav Dau și comerciantul de cărbuni Lothar Budczinski au fost duși la sediul poliției, dar au fost puși din nou în libertate în dimineața zilei următoare. Directorul localului Kleinhammerpark, domnul Koschinski, a declarat la asigurări pagube materiale de o mie două sute de guldeni: sticlărie, scaune, candelabrul, ușa demolată de la toaletă, oglinda de la toaletă, plantele ornamentale de la tribuna oratorilor, premiul cel mare al tombolei – cristal cristal! – și așa mai departe. Cercetările poliției judiciare au arătat că nu fusese un scurtcircuit: cineva – eu știu cine! – deșurubase siguranțele.
Dar nimeni din lume nu bănuia că verișoara mea, trăgînd un loz – necîștigător! –, dăduse semnalul, declanșase încăierarea de salon.

Dragă Tulla,

tu puteai toate astea. Aveai şi ochi, şi simţ în degete. Dar importantă pentru poveste nu e încăierarea TA de salon – chiar dacă ai contribuit la ea, a rămas una obişnuită şi nu s-a deosebit de alte încăierări de salon –, important e că Eddi Amsel, locatarul unei vile de pe Steffensweg, a putut să preia un morman de uniforme cu miros acru de bere, sfîşiate şi cu pete de sînge închegat. Donatorul a fost Walter Matern, care avea doar nişte răni uşoare.

De data asta nu erau doar uniforme SA. Se aflau acolo şi lucruri de-ale cîtorva simpli membri de partid. Dar totul era brun: nu brunul pantofilor de vară, nu brun-alună sau brun-vrăjitoare, nu Africa brună, nu coajă de copac dată pe răzătoare, nu mobilă, nici brun-de-bătrîneţe, nu brun-mediu brun-nisip, nici lignit proaspăt, nici turbă veche, scoasă cu hîrleţul; nu ciocolată pentru micul dejun, nu cafea de dimineaţă, cu frişcă deasupra, nu tutun, atîtea şi atîtea sortimente şi totuşi nici unul la fel de brun ca; nici brunul înşelător de căprioară, nici brun de Nivea după două săptămîni de concediu; nici o toamnă n-a scuipat pe paletă cînd brunul ăsta, brun-caca, eventual brun-lut, muiat, cleios, brun-de-partid, brun-SA, brunul tuturor Cărţilor Brune[1], Caselor Brune[2], brun de Braunau[3], de Evabraun[4], cînd acest brun-de-uniformă, departe tare de kaki, brun scîrnăvit pe farfurii albe de o mie de dosuri buboase, brun obţinut din mazăre şi cîrnaţi; nu, nu, voi, blînde brunete, brun-de-vrăjitoare brun-de-alună, voi n-aţi năşit cînd s-a fiert, născut şi vopsit, cînd acest brun-grămadă-de-bălegar – încă mai sînt măgulitor – a ajuns în faţa lui Eddi Amsel.

Amsel a sortat brunul, a luat foarfeca cea mare de la Solingen şi a făcut-o să ciripească de probă. Amsel a început să taie indescriptibilul brun. Un nou instrument de lucru, cu forme

1. Culegeri de texte incriminatoare referitoare la susţinătorii naţional-socialismului şi criminalii de război.
2. Denumire dată sediilor Partidului Naţional-Socialist.
3. Braunau pe Inn, localitate din Austria, locul de naştere al lui Adolf Hitler.
4. Eva Braun (1912-1945), amanta şi, în ultimele patruzeci de ore de viaţă, soţia lui Adolf Hitler.

complicate, stătea lîngă pupitrul renascentist autentic, pe care era deschisă în permanență opera capitală a lui Weininger – calul croitorului, orga croitorului, confesionalul croitorului: o mașină de cusut Singer. Cum mai torcea pisicuța cînd Eddi Amsel cosea rufărie cu croială de cămăși din pînză de iută grosolană, saci pentru ceapă și alte materiale permeabile! Și Amsel, umflatul, în spatele zveltei mașinuțe: nu erau ei ca unul? N-ar fi putut cei doi, născuți, botezați, vaccinați, școliți, să dovedească una și aceeași evoluție? Și pe cămășile de iută el cosea, cînd cu pas mare, cînd mărunt, bucăți din brunul acela oribil, ca niște plasturi de înfrumusețare. Dar el fragmenta și roșul brasardelor, și crampele turbate de insolație ale svasticii. Umplea cu rumeguș și capoc. Căuta și găsea chipuri în reviste ilustrate și almanahuri – de exemplu, fotografia cu granulație mare a scriitorului Gerhart Hauptmann[1] sau una alb-negru, lucioasă, a vreunui actor popular din anii aceia: Birgel sau Jannings[2]. I-a prins sub cozorocul chipiului brun pe Schmeling[3] și Pacelli[4], taurul și ascetul. Din înaltul comisar al Societății Națiunilor a făcut un model de bărbat SA. Nu se sfia să ciopîrțească tot felul de reproduceri după gravuri vechi și să facă pe Dumnezeu cu foarfeca Solingen pînă cînd profilul semeț al lui Schiller sau capul de *dandy* al lui Goethe dădeau chip vreunei victime a Mișcării, de pildă Herbert Norkus[5] sau Horst Wessel[6]. Amsel ciuntea, specula, cupla și oferea secolelor posibilitatea să se îmbrățișeze sub chipie SA.

Din poza întreagă a lui Otto Weininger, autor de operă fundamentală, zvelt, cu înfățișare de băiețandru, sfîrșit de timpuriu prin sinucidere, care se afla pe pagina a patra a

1. Gerhart Hauptmann (1862-1946), scriitor german, laureat al premiului Nobel pentru literatură în anul 1912.
2. Wilhelm Maria Birgel (1891-1973) și Emil Jannings (1884-1950), actori germani.
3. Maximillian Adolph Schmeling (1905-2005), boxer german.
4. Pius al XII-lea, născut Maria Giuseppe Giovanni Eugenio Pacelli (1876 –1958), papă al Bisericii Catolice între anii 1939-1958.
5. Herbert Norkus (1916-1932), membru în *Hitlerjugend*, ucis de comuniști, model și martir în propaganda nazistă.
6. Horst Ludwig Wessel (1907-1930), ofițer nazist ucis de un manifestant comunist și transformat în martir la inițiativa lui Joseph Goebbels.

exemplarului său, a tăiat capul, a dat să-i fie mărit decupajul la dimensiuni naturale la Foto-Sönnker şi apoi a lucrat mult timp şi cu rezultate niciodată mulţumitoare la „membrul SA Weininger".
Mult mai reuşit arăta autoportretul lui Eddi Amsel. Alături de pupitrul renascentist şi de maşina de cusut Singer, o oglindă îngustă şi înaltă, ce ajungea pînă la lambriurile tavanului, aşa cum se găsesc în atelierele de croitorie şi în şcolile de balet, desăvîrşea inventarul lui Amsel. În faţa acestei sticle capabile să răspundă şedea el îmbrăcat într-o uniformă de partid făcută de mîna lui – printre uniformele SA nu se găsise nici una care să-l cuprindă – şi îşi prinsese propria imagine, înfăţişîndu-l în întregime, pe un schelet gol, care adăpostea în mijloc, ca un fel de plex solar, un mecanism cu arc. În cele din urmă adevăratul Amsel, semănînd cu un Buddha, s-a aşezat în postura croitorului şi l-a examinat pe camaradul Amsel pe care îl construise şi care arăta chiar mai veritabil decît el. Era în picioare, umflat cît se poate, în iută şi brun de partid. Cureaua de pe umăr îl înconjura ca un tropic. Însemnele militare de pe guler îl făceau doar un simplu şef de serviciu. O băşică de porc, îndrăzneţ simplificată prin cîteva puncte negre sugestive, purta, ca în portret, chipiul de şef de serviciu. Apoi în plexul solar al membrului de partid a început să funcţioneze mecanismul cu arc: pantalonii bufanţi luau poziţia de drepţi. Plecînd de la catarama centurii, mănuşa de cauciuc din dreapta, umflată, se mişca zvîcnind, ca teleghidată, pînă la nivelul pieptului, apoi al umerilor, executa salutul de partid, întîi cu braţul întins, apoi cu el îndoit, revenea greoi – fiindcă arcul se descărca –, dar încă la timp, la catarama centurii, tremura bătrîneşte şi adormea. Eddi Amsel era îndrăgostit de noua lui creaţie. Imita în faţa oglinzii înguste din atelier salutul imitaţiei sale în mărime naturală: cvartetul Amsel. Cînd Amsel i-a înfăţişat lui Walter Matern persoana sa în carne şi oase şi figura de pe parchet şi, de asemenea, figura şi pe el însuşi ca imagini reflectate în oglindă, Walter Matern a rîs, întîi în hohote şi apoi cu stînjeneală. În cele din urmă n-a mai făcut altceva decît să se uite atent, în tăcere, cînd la sperietoare, cînd la Amsel, cînd în oglindă. Se vedea îmbrăcat civil printre patru purtători de uniformă. O scenă care îi impunea înnăscutul scrîşnet al dinţilor. Şi, scrîşnind din dinţi, a dat de înţeles că

şi gluma avea nişte limite. Era de părere că Amsel nu trebuia să urmărească mereu una şi aceeaşi temă; la urma urmei, existau în SA şi în partid destui oameni care aveau un ţel serios în faţa ochilor, oameni valoroşi şi nu doar netrebnici. Amsel i-a răspuns că tocmai asta şi intenţiona ca artist, că nu voia să formuleze nici un fel de critică, ci să redea prin mijloace artistice atît oameni valoroşi, cît şi netrebnici, amestecaţi şi adunaţi la întîmplare, aşa cum se fac jocurile şi în viaţă.
După aceea a meşterit pe un cadru făcut dinainte un tip masiv şi valoros: pe membrul SA Walter Matern. Tulla şi cu mine, care pîndeam din grădina cufundată în întunericul nopţii şi ne uitam în atelierul luminat electric şi cu lambriuri, am văzut cu ochi rotunzi copia în uniformă a lui Walter Matern – nişte pete de sînge erau mărturii ale încăierării de salon de la Kleinhammerpark –, care, cu ajutorul unui mecanism, dezvelea dinţii feţei fotografiate şi scrîşnea din dinţii mişcaţi mecanic; noi doar vedeam – dar cine vedea dinţii lui Walter Matern, acela îi şi auzea.

Tulla şi cu mine am văzut

cum Walter Matern, care îşi făcea serviciul de ordine cu compania lui SA la o mare manifestare de pe Maiwiese, pe cîmpul nins, l-a zărit în mulţime pe Eddi Amsel în uniformă. A vorbit Löbsack. Au vorbit Greiser şi Forster. Ningea cu fulgi mari şi mulţimea striga *Heil* atît de persistent, încît fulgii de zăpadă intrau, legănîndu-se, în gurile deschise ale celor ce strigau. Şi membrul de partid Eddi Amsel a strigat *Heil*, prinzînd fulgi deosebit de mari, pînă cînd membrul SA Walter Matern l-a pescuit din mulţime şi l-a scos de pe cîmpul noroios, împingîndu-l pe aleea Hindenburg. Acolo l-a certat, iar noi credeam că acuşi-acuşi avea să-l lovească.

Tulla şi cu mine l-am văzut

pe Eddi Amsel în uniformă, făcînd chetă în Langfuhrer Markt pentru Ajutorul de Iarnă. Zăngănea cutia de tablă, îşi răspîndea glumiţele printre oameni şi aduna mai mulţi bănuţi decît membrii de partid veritabili; şi noi ne ziceam: dacă acum vine Matern şi vede asta, atunci...

Tulla și cu mine

i-am surprins pe Eddi Amsel și pe fiul negustorului de coloniale în viscolul de pe Fröbelwiese. Stăteam ghemuiți în spatele unei rulote care ierna pe Fröbelwiese. Amsel și gnomul se zăreau prin viscol ca niște siluete într-un joc de umbre. Nici un fel de umbre nu puteau fi mai diferite între ele decît cele două. Umbra gnomului își ținea toba-umbră în ninsoare. Umbra Amsel s-a aplecat. Ambele umbre țineau urechea la tobă, ca și cum ar fi ascultat atente zgomotul: zăpadă de decembrie căzînd pe tinicheaua lăcuită cu alb. Pentru că nu mai văzuserăm niciodată ceva atît de lipsit de sunet, am stat și noi în tăcere, cu urechile înroșite de ger – dar noi auzeam doar zăpada, tinicheaua n-o auzeam.

Tulla și cu mine

am căscat ochii după Eddi Amsel cînd familiile noastre au făcut o plimbare prin pădurea Oliva între Crăciun și Anul Nou; dar el era în altă parte, nu în Freudenthal. Acolo, sub coarne de cerb, am băut cafea cu lapte și am mîncat turte de cartofi. În parcul zoologic nu se întîmpla mare lucru, fiindcă pe vreme rece maimuțele erau ținute la căldură, în beciul cabanei forestiere. N-ar fi trebuit să-l luăm pe Harras cu noi. Dar tata, meșterul tîmplar, a spus: „Cîinele are nevoie să alerge".

Freudenthal era un loc îndrăgit pentru excursii. Am mers cu linia doi pînă la Friedensschluß și am străbătut pădurea printre copaci marcați cu roșu pînă unde se deschidea valea și în fața noastră se vedea cabana forestieră cu parcul zoologic. Tata, în calitate de meșter tîmplar, nu putea să privească vreun copac matur, fie el fag sau pin, fără să-i estimeze valoarea utilă în metri cubi. De aceea mama, care privea natura, așadar și copacii, ca pe o podoabă a lumii, avea o stare de proastă dispoziție care i-a trecut abia cu turte de cartofi și cafea cu lapte. Domnul Kamin, care luase în arendă cabana forestieră și hanul, s-a așezat între August Pokriefke și mama. Cînd veneau clienți, el povestea întotdeauna cum se născuse parcul zoologic. Astfel Tulla și cu mine am auzit pentru a zecea oară cum un domn Pikuritz din Zoppot oferise un bizon mascul. Dar el nu începuse cu bizonul, ci cu un cerb și o căprioară, care fuseseră donați de directorul fabricii de

vagoane. Apoi au venit porcii-mistreţi şi cerbii lopătari. Cineva a dat o maimuţă, altcineva două. Nikolai, şeful comisiei forestiere, s-a ocupat de vulpi şi de castori. Un consul canadian a furnizat cei doi ratoni. Şi lupii? Cine a dat lupii? Lupii care mai tîrziu au scăpat, au sfîşiat un copil care culegea fructe de pădure şi au fost împuşcaţi şi apoi daţi la ziar? De la cine, lupii?
Înainte ca domnul Kamin să poată dezvălui că grădina zoologică din Breslau a dăruit cei doi lupi parcului din Freudenthal, noi sîntem deja afară, cu Harras. Trecem pe lîngă Jack, bizonul mascul. În jurul iazului îngheţat. Castane şi ghindă pentru porcii sălbatici. Lătrat scurt la vulpi. Ţarcul lupilor, cu gratii. Harras, împietrit. Lupii, neliniştiţi în spatele barelor de fier. Pasul mai amplu decît la Harras. În schimb, pieptul mai puţin dezvoltat, curbura botului neaccentuată, ochii piezişi, mai mici, mai protejaţi. Capul în general mai îndesat, corp cilindric, mai coborît pînă la greabăn decît la Harras, blană aspră, de un cenuşiu-deschis, cu umbre negre pe un fond de puf gălbui. Harras scheaună răguşit. Lupii păşesc furişat, fără oprire. Într-o zi paznicul va uita să, grilajul... petice de zăpadă cad din brazi. Lupii se opresc în spatele barelor preţ de-o privire: şase ochi, buzele tresar. Trei nasuri se încreţesc. Din boturi ies aburi de la respiraţie. Lupii, cenuşii – cîinele ciobănesc, negru. Negru, în urma unei selecţii consecvente. Suprasaturarea celulelor pigmentare, de la Perkun prin Senta şi Pluto pînă la Harras de la moara Luisei, dă cîinelui nostru negrul acela de păr ferm, fără umbre, neted, fără semne. Atunci tata fluieră şi August Pokriefke bate din palme. Familia Tullei şi părinţii mei, în haine de iarnă, stau în faţa cabanei forestiere. Lupii neliniştiţi rămîn în urmă. Însă pentru noi şi pentru Harras plimbarea de duminică încă nu s-a încheiat. În guri se mai simte gustul turtelor de cartofi.
Tata ne-a dus pe toţi la Oliva. De acolo am luat tramvaiul spre Glettkau. Marea Baltică era îngheţată pînă la orizontul înceţoşat. Cheiul de la Glettkau scînteia, acoperit cu modele ciudate de gheaţă. De aceea tata s-a simţit obligat să scoată aparatul de fotografiat din husa de piele, iar noi am fost nevoiţi să ne grupăm în jurul lui Harras, în faţa zaharicalelor fantastice. Mult i-a trebuit tatei pînă cînd a făcut reglajele corecte. De şase ori a fost nevoie să stăm nemişcaţi, ceea ce

Harras a reuşit cu uşurinţă, fiindcă era obişnuit cu fotografiatul de pe vremea cînd îl pozaseră cei de la presă. Avea să se vadă că din cele şase fotografii făcute de tata, patru erau supraexpuse: gheaţa reflecta lumina.
De la Glettkau ne-am dus la Brösen, mergînd pe marea care pîrîia. Mici puncte negre pînă la vapoarele îngheţate în radă. Multă lume ieşise la plimbare. Pescăruşii n-aveau să flămînzească. Două zile mai tîrziu, patru elevi care voiau să ajungă la Hela mergînd pe gheaţă s-au rătăcit în ceaţă şi au dispărut pentru totdeauna, deşi au fost căutaţi cu avioane de competiţii sportive.
Cu puţin înainte de cheiul de la Brösen, îngheţat şi el – voiam s-o luăm spre satul pescăresc şi staţia de tramvai, fiindcă Pokriefkii, mai ales Tulla, evitau cheiul de la Brösen, căci acolo, cu ani în urmă, micul surdomut Konrad... aşadar, după ce tata indicase noua direcţie de mers cu palma lui întinsă, de tîmplar, cam pe la ora patru după-amiază, cu puţin înainte de sărbătoarea Anului Nou treizeci şi şase – treizeci şi şapte, pe douăzeci şi opt decembrie, Harras, pe care tata îl ţinuse în lesă din cauza celorlalţi cîini, s-a smuls cu tot cu lesă, a făcut zece salturi lungi şi fără boltă pe gheaţă, a dispărut în mulţimea care ţipa şi, cînd l-am ajuns din urmă, forma o grămadă neagră, aruncătoare de zăpadă, împreună cu un palton fluturător.
Fără ca Tulla să fi spus vreun cuvînt, pianistul şi profesorul de pian Felsner-Imbs, care făcea, ca şi noi, o excursie de duminică împreună cu profesorul Brunies şi cu Jenny Brunies cea de zece ani, a fost atacat pentru a treia oară de Harras al nostru. De data asta lucrurile nu s-au limitat la înlocuirea unei redingote sau a unei umbrele. Tata a avut motive serioase să numească acea nefericită întîmplare o distracţie costisitoare. Coapsa dreaptă a lui Felsner a fost aranjată bine. A trebuit să stea trei săptămîni în Spitalul Diaconeselor şi, în plus, a cerut despăgubiri pentru vătămare corporală.

Tulla,

ninge. Atunci şi azi, ningea şi ninge. Fulgi deşi atunci – acum. Viscolea, viscoleşte. Cădea, cade. Cobora, coboară. Se împleticea, se împleticeşte. Fulguia, fulguieşte. Pulveriza, pulverizează tone de zăpadă peste pădurea Jäschkental, peste Grunewald; peste Hindenburgallee, peste Clay-Allee, peste

piaţa Langfuhr şi peste piaţa Berka din Schmargendorf; peste Marea Baltică şi peste lacurile de pe Havel; peste Oliva, peste Spandau; peste Danzig-Schidlitz, peste Berlin-Lichterfelde, peste Emaus şi Moabit, Neufahrwasser şi Prenzlauer Berg; peste Saspe şi Brösen, peste Babelsberg şi Steinstücken; peste zidul de cărămidă care înconjoară Westerplatte şi peste zidul zidit repede între cele două Berlinuri cade zăpadă şi rămîne acolo, cădea zăpadă şi rămînea acolo.

Pentru Tulla şi pentru mine,

care aşteptam zăpada cu sănii, zăpada a căzut timp de două zile şi a rămas acolo. Cîteodată cu înverşunare piezişă, zăpadă pentru muncitori de forţă, apoi fulgi mari, fără ţintă – albi ca pasta de dinţi, cu margini zdrenţuite în lumina asta, cenuşii pînă la negri în contralumină: o zăpadă jilavă, lipicioasă, peste care se pulveriza din nou zăpada înverşunat piezişă dinspre răsărit. Frigul era moderat, rămînînd cenuşiu şi permeabil în timpul nopţii, astfel încît dimineaţa toate gardurile erau din nou încărcate şi crengile copacilor se frîngeau împovărate. A fost nevoie de mulţi administratori, de coloane de şomeri, de asistenţă tehnică de urgenţă şi de tot parcul de vehicule al municipalităţii ca să se scoată iarăşi la vedere străzi, linii de tramvai şi trotuare. Pe Elsenstraße, de-o parte şi de alta, se întindeau lanţuri muntoase de zăpadă din bulgări zgrunţuroşi, ce-l ascundeau pe Harras în întregime şi pe tata pînă la pieptul lui de meşter tîmplar. Căciula de lînă a Tullei era albastră pe o lăţime de două degete cînd linia crestei cobora uşor. S-au împrăştiat nisip, cenuşă şi sare roşie pentru vite. Oamenii doborau cu nişte prăjini lungi zăpada de pe pomii fructiferi din grădinile de zarzavat din Reichskolonie şi din spate, la Moara Abatelui. Şi în vreme ce ei lopătau, presărau şi uşurau crengi, cădea întruna zăpadă nouă. Copiii se minunau. Bătrînii se gîndeau în trecut: cînd a mai nins atîta? Administratorii caselor blestemau şi-şi spuneau unii altora: „Cine plăteşte toate astea? Nu există atîta nisip, cenuşă, sare pentru vite. Şi dacă ninsoarea nu încetează, atunci. Şi dacă zăpada se va topi – şi o să se topească, asta e la fel de sigur pe cît sîntem noi de administratori –, atunci totul o să se scurgă în beciuri şi copiii or să facă gripă, la fel şi cei mari – ca în nouă sute şaptesprezece“.

Cînd ninge, poţi să te uiţi pe fereastră şi să vrei să numeri. Asta face vărul tău Harry, care n-ar trebui să numere zăpadă, ci să-ţi scrie. Cînd ninge cu fulgi mari, poţi să alergi afară, în zăpadă, şi să stai cu gura deschisă spre cer. Mi-ar plăcea să fac asta, dar n-am voie, fiindcă Brauxel zice că trebuie să-ţi scriu. Cînd eşti un cîine ciobănesc negru, poţi să ţîşneşti din cuşca acoperită de o căciulă albă şi să muşti zăpada. Dacă te cheamă Eddi Amsel şi ai construit încă din copilărie sperietori, poţi să meştereşti căsuţe pentru păsări în vremuri cînd zăpada cade fără să-şi tragă sufletul şi să fii darnic cu mîncarea pentru păsări. În timp ce zăpada albă cade pe o caschetă SA brună, poţi să scrîşneşti din dinţi. Dacă te cheamă Tulla şi eşti uşoară de tot, poţi să alergi prin şi peste zăpadă fără să laşi vreo urmă. Cît timp durează vacanţa şi cerul nu încetează să se reverse, poţi să şezi la căldură, în camera de lucru, să-ţi sortezi gnaisurile micacee, gnaisurile cu două tipuri de mică, graniturile micacee şi micaşisturile şi, în plus, să fii profesor şi să sugi bomboane. Dacă eşti plătit ca ajutor într-o tîmplărie, poţi să umbli după un venit suplimentar cînd cade multă zăpadă dintr-odată, meşterind din lemnul tîmplăriei lopeţi pentru zăpadă. Cînd îţi vine să dai drumul udului, poţi să te uşurezi în zăpadă, deci să-ţi gravezi numele dintr-o trăsătură aburind gălbui; dar trebuie să fie un nume scurt: eu am scris în felul ăsta „Harry" pe zăpadă. Atunci pe Tulla a apucat-o invidia şi mi-a distrus semnătura cu ghetele ei cu şireturi. Dacă ai gene lungi, poţi să prinzi cu gene lungi zăpada care cade; dar genele nu trebuie să fie doar lungi, ci şi dese – aşa le avea Jenny pe faţa ei de păpuşă: cînd stătea nemişcată şi se minuna, uitătura ei albastră ca apa trecea curînd pe sub nişte acoperişuri albe de zăpadă. Dacă stai neclintit în zăpada care cade, poţi să închizi ochii şi să auzi zăpada căzînd; făceam aşa adesea şi auzeam mult. Poţi să vezi în zăpadă, printr-o comparaţie, un giulgiu; dar nu-i obligatoriu. Dacă eşti un copil găsit, rotofei, care a primit de Crăciun o sanie, poţi să vrei să mergi la săniuş; dar nimeni nu vrea să-l ia şi pe copilul găsit. Poţi să plîngi în mijlocul căderii de zăpadă şi nimeni să nu observe ceva, în afară de Tulla, care, cu nările ei mari, observă totul şi îi spune lui Jenny: „Vrei să mergi cu noi la săniuş?"

Ne-am dus cu toţii la săniuş şi am luat-o şi pe Jenny, fiindcă zăpada era pentru toţi copiii. Poveştile de pe vremea cînd

ploaia răpăia şi Jenny zăcea în rigolă fuseseră acoperite de zăpadă – de mai multe ori. Jenny se bucura atît de tare de propunerea Tullei, de te lua frica. Faţa ei strălucea, în vreme ce faţa Tullei nu trăda nimic. Probabil că Tulla îi făcuse oferta numai fiindcă sania lui Jenny era nouă şi modernă. Sania complicată, de fier, a lui Pokriefke plecase cu fraţii ei; şi Tulla nu voia să se aşeze pe sania mea, fiindcă mereu îmi venea s-o apuc şi de aceea conduceam prost. Harras al nostru n-avea voie să vină cu noi, fiindcă se purta ca un nebun în zăpadă şi nici nu mai era tînăr: un cîine de zece ani face cît un om de şaptezeci.

Ne-am tras săniile goale prin Langfuhr pînă la Johanneswiese. Numai Tulla se lăsa trasă pe sanie cînd de mine, cînd de Jenny. Lui Jenny îi plăcea s-o tragă pe Tulla şi se oferea des s-o facă. Dar Tulla se lăsa trasă numai cînd avea ea chef şi nu cînd i se propunea. Ne-am dat cu sania pe Zinglers Höhe, pe Albrechtshöhe sau pe Marea Pistă de Săniuş de pe Johannesberg, care era întreţinută de oraş. Pista era considerată primejdioasă şi eu, un copil mai curînd temător, preferam să mă dau cu sania pe panta uşoară de pe Johanneswiese, care servea drept ieşire pentru Marea Pistă de Săniuş. Adesea, cînd pe terenul municipal pentru săniuş era prea multă lume, ne duceam în acea parte a pădurii care începea în dreapta lui Jäschkentaler Weg şi dădea în pădurea Oliva, dincolo de Hochstrieß. Dealul pe care ne dădeam cu sania se numea Erbsberg. O pistă de săniuş ducea din vîrful lui direct în faţa grădinii în care era vila lui Eddi Amsel, pe Steffensweg. Stăteam culcaţi pe burtă pe săniile noastre şi pîndeam printre tufele de alun încărcate de zăpadă, prin grozama care mirosea tare şi iarna.

Amsel lucra adesea în aer liber. Purta un pulover roşu-aprins. Nişte ciorapi-pantalon tricotaţi, tot roşii, dispăreau în cizmele de cauciuc. Capetele unui şal alb, încrucişat pe piept, erau prinse la spate de un ac de siguranţă surprinzător de mare. Tot roşu – pentru a treia oară –, un fes de lînă tricotat, cu moţ alb, îi cuprindea capul: ne venea să rîdem, dar nu puteam, fiindcă altminteri ar fi căzut zăpada de pe tufele de alun. El meşterea la cinci figuri care arătau ca nişte copii de la orfelinat. Uneori, cînd stăteam la pîndă în spatele tufelor de grozamă şi al păstăilor de grozamă, în grădina lui Amsel veneau cîţiva orfani însoţiţi de o supraveghetoare. Îmbrăcaţi

cu halate albastre-cenuşii, sub căciuli albastre-cenuşii, cu apărătoare gri-şoarece pentru urechi şi înveliţi în şaluri negre de lînă, fără părinţi şi îngheţaţi, ei pozau pînă cînd Amsel le dădea pungi pline cu bomboane şi-i lăsa să plece.

Tulla şi cu mine ştiam

că Amsel executa atunci o comandă. Directorul artistic al Teatrului Municipal, căruia Walter Matern i-l prezentase pe prietenul lui, ceruse să vadă o mapă cu schiţe şi desene ale scenografului şi desenatorului de costume Eddi Amsel. Decorurile şi figurinele lui Amsel au plăcut şi directorul i-a cerut să-i proiecteze decorurile şi costumele pentru o piesă patriotică. Pentru că în ultimul act – acţiunea piesei se desfăşura pe vremea lui Napoleon: oraşul era asediat de prusaci şi ruşi – nişte copii orfani trebuiau să umble încoace şi-ncolo între avanposturi şi să cînte în faţa ducelui de Württemberg, lui Amsel i-a venit ideea amseliană să aducă pe scenă nu nişte orfani autentici, ci orfani mecanici; asta pentru că, susţinea el, nimic nu putea fi mai tulburător pe lumea asta decît un mecanism care se deplasează tremurînd: să ne gîndim doar la înduioşătoarele cutii muzicale din vremuri deja veştejite. Aşa că Amsel a chemat la el în grădină, contra unor daruri, copiii de la orfelinat. Îi punea să pozeze şi să cînte corale. „Mărite Doamne, laudă Îţi înălţăm!" cîntau orfanii protestanţi; noi, în spatele tufelor, rîdeam pe-nfundate şi eram cu toţii bucuroşi că aveam tată şi mamă.
Cînd Eddi Amsel lucra în atelierul lui, noi nu ne puteam da seama la ce lucra. Fereastra din spatele terasei, cu foarte frecventatele căsuţe pentru păsărele, oglindea doar pădurea Jäschkental. Copiii credeau că sigur meştereşte şi înăuntru orfani ciudaţi şi mirese făcute din vată şi hîrtie igienică; numai Tulla şi cu mine ştiam: el construia membri SA care pot să mărşăluiască şi să salute, pentru că au un mecanism în burtă. Cîteodată ni se părea că auzim mecanismul. Ne apucam de burţi şi căutam mecanismul din noi: Tulla avea unul.

Tulla şi cu mine

nu rezistam niciodată prea mult în spatele tufişurilor. În primul rînd se făcea prea frig, în al doilea rînd trebuia mereu să ne stăpînim rîsul, în al treilea, voiam să ne dăm cu sania.

Dacă una dintre pistele de săniuş ducea în jos pe Philosophenweg şi cealaltă ne purta săniile pînă în faţa grădinii lui Amsel, cea de-a treia pistă ne scotea în faţa monumentului lui Gutenberg. În luminişul acela nu vedeai niciodată prea mulţi copii, pentru că toţi copiii, în afară de Tulla, se temeau de Gutenberg. Nici mie nu-mi plăcea să mă apropii prea mult de monumentul lui Gutenberg. Nimeni nu ştia cum ajunsese monumentul în pădure; probabil că oamenii care îl construiseră nu reuşiseră să găsească vreun loc nimerit în oraş sau, dacă nu, aleseseră pădurea pentru că pădurea Jäschkental era de fag şi Gutenberg, înainte să toarne literele pentru tipărirea cărţilor, le cioplise din lemn de fag. Tulla ne silea să ne dăm cu sania pe Erbsberg în jos pînă în faţa monumentului lui Gutenberg fiindcă voia să ne sperie.
Pentru că în mijlocul unui luminiş alb se înălţa un templu din fontă negru de funingine. Şapte coloane de fontă susţineau acoperişul de fontă cu profile, ca o ciupercă. De la o coloană la alta se arcuiau lanţuri reci de fontă, ţinute de boturi de lei din fontă. Nişte trepte de granit vineţiu, cinci, înconjurau construcţia şi o înălţau. Şi, în mijlocul templului de fier, între cele şapte coloane, se afla un bărbat de fontă: o barbă de fier buclată i se revărsa peste şorţul de tipograf, din fontă. În stînga ţinea o carte neagră, de fier, proptită de şorţ şi de barbă. Arătătorul de fier de la mîna dreaptă de fier era îndreptat spre literele cărţii de fier. Dacă ai fi urcat cele cinci trepte de granit şi te-ai fi postat în faţa lanţului de fier, ai fi putut citi ce era în carte. Dar noi n-am îndrăznit niciodată să facem cei cîţiva paşi. Numai Tulla, excepţia uşoară ca fulgul, urca ţopăind treptele pînă în faţa lanţului, în vreme ce noi rămîneam deoparte şi ne ţineam respiraţia; stătea în faţa templului, fără să atingă lanţul, slabă şi minusculă. S-a aşezat pe o ghirlandă de fier dintre două coloane de fier, s-a legănat nebuneşte, apoi, mai liniştită, a lunecat de pe lanţul care continua să se clatine, a intrat în templu, a dansat în jurul întunecatului Gutenberg şi i s-a căţărat pe genunchiul stîng de fontă. Avea stabilitate acolo, pentru că el îşi pusese piciorul stîng de fontă cu talpa de fontă a sandalei pe marginea de sus a unei plăci comemorative de fontă care informa: aici se află Johannes Gutenberg. Ca să se poată înţelege cît de negru domnea individul din templul negru-Harras, trebuie ştiut că în faţa, deasupra şi în spatele templului ningea cu

fulgi cînd mari, cînd mici: acoperişul-ciupercă din fontă al templului purta căciulă de zăpadă. În timp ce ningea, în timp ce lanţul pus în mişcare de Tulla îşi recăpăta încetul cu-ncetul liniştea, în timp ce Tulla şedea pe coapsa stîngă a omului de fier, arătătorul alb al Tullei – ea nu purta niciodată mănuşi – urmărea aceleaşi litere de fier pe care le arăta Gutenberg cu degetul de fier.

Cînd s-a întors – noi stăteam nemişcaţi şi eram înzăpeziţi –, Tulla ne-a întrebat dacă voiam să ştim ce era scris în cartea de fier. Noi n-am vrut să ştim şi am scuturat tare din cap fără să scoatem un cuvînt. Tulla susţinea că literele se schimbau de la o zi la alta, că în cartea de fier se puteau citi zilnic cuvinte noi, dar întotdeauna cumplite. De data asta acele vorbe cică ar fi fost deosebit de cumplite. „Vreţi să ştiţi ori nu vreţi?“ Noi nu voiam. Apoi unul dintre fraţii Esch a vrut să ştie. Hänschen Matull şi Rudi Ziegler voiau să ştie. Heini Pilenz şi Georg Ziehm tot nu voiau încă, pînă cînd au vrut şi ei să ştie. În cele din urmă a vrut şi Jenny Brunies să ştie ce era scris în cartea de fier a lui Johannes Gutenberg.

Noi rămăseserăm nemişcaţi şi Tulla dansa în jurul nostru. Săniile noastre aveau deja perne groase. În jurul monumentului Gutenberg pădurea se rărea, lăsînd cerul inepuizabil să cadă deasupra noastră. Degetul gol al Tullei era îndreptat spre Hänschen Matull: „Tu!“ Buzele lui începură să tremure. „Nu, tu!“ Degetul Tullei mă arătă pe mine. Precis că aş fi început să plîng dacă Tulla nu l-ar fi atins imediat pe micul Esch şi n-ar fi apucat apoi paltonul miţos, de ursuleţ, al lui Jenny: „Tu, tu, tu! Asta scrie acolo: Tu! Tu să te duci acolo, altfel coboară el şi te ia“.

Zăpada se topea pe căciulile noastre. „Kuddenpäch[1] o zis aşa, tu. O zis că tu. Pe Jenny vrea s-o aibă, nimic altceva.“ Din Tulla se revărsau repetiţiile, într-o împletitură tot mai deasă. În timp ce ea descria prin zăpadă cercuri vrăjitoreşti în jurul lui Jenny, din micul templu de fontă, Kuddenpäch cel de fier privea întunecat pe deasupra noastră.

Ne-am pus pe tîrguială şi am vrut să ştim ce vrea Kuddenpäch de la Jenny. Vrea s-o mănînce sau s-o prefacă într-un lanţ de fier? Vrea s-o ascundă sub şorţul lui sau s-o strivească în

---

1. Numele lui Gutenberg în graiul locului, care reproduce particularităţi fonetice.

cartea lui de fier? Tulla știa ce avea de gînd Kuddenpäch cu Jenny: „Ei, na, să danseze pentru Kuddenpäch, ce altceva, fin'că tot se duce mereu la balet cu Imbs".
Jenny stătea nemișcată, o minge-păpușă în blană de ursuleț de pluș, și ținea strîns coarda de la sania ei. Atunci au căzut cele două acoperișuri de zăpadă de pe genele ei lungi și dese: „Nunununuvreaunuvreaunununuvreau!" a șoptit ea, cînd de fapt îi venea să țipe. Dar pentru că nu avea o gură bună de țipat, a fugit de acolo cu sania; bîjbîia, cădea, era din nou în picioare și a intrat rostogolindu-se în pădurea de fag, drept spre Johanneswiese.

Tulla și cu mine am lăsat-o pe Jenny să fugă,

dar știam bine că nu putea să-i scape lui Kuddenpäch. Dacă în cartea de fier a lui Kuddenpäch scria „E rîndul lui Jenny!", atunci ea trebuia să danseze în fața lui Kuddenpäch așa cum fusese învățată în sala de balet.
A doua zi, după masă, cînd ne-am strîns cu săniile pe zăpada întărită de pe Elsenstraße, Jenny n-a venit, chiar dacă am fluierat înspre ferestrele de la locuința profesorului, folosindu-ne sau nu de degete. N-am așteptat mult: avea să vină ea cîndva.
Jenny Brunies a venit abia în ziua următoare. Fără să scoată o vorbă, a intrat în șir și, ca întotdeauna, umplea paltonul gălbui și mițos.

Tulla și cu mine n-aveam cum să știm

că în același timp Eddi Amsel a ieșit în grădina lui. Ca întotdeauna, era cu ciorapii-pantalon tricotați cu noduri, roșii ca focul. Tot roșu era și puloverul lui scămoșat. Șalul alb, împîslit, era prins la spate cu un ac de siguranță. Toate lîneturile lui fuseseră date la făcut din lînă destrămată: se știe că nu purta niciodată lucruri noi. O după-amiază cenușie ca plumbul: nu mai ninge, dar miroase a zăpadă care stă să cadă. Amsel cară în grădină o figurină, ținînd-o pe umăr. E de înălțimea unui om și o pune în zăpadă. Cu buzele țuguiate, traversează terasa și intră în casă fluierînd; se întoarce încărcat cu o a doua figurină. Pe a doua o plantează lîngă prima. În timp ce fluieră „Noi sîntem garda...", intră din nou în atelier și asudă cu broboane mari, cărînd în spinare cea de-a

treia figurină pînă la cele două care așteaptă în grădină. Dar trebuie să fluiere marșul în continuare și iar de la început: prin zăpada înaltă pînă la genunchi se face o cărare bătătorită pînă cînd în grădină se află nouă figuri mature, în formație, și îi așteaptă ordinele. Pînză de iută acoperită cu brun uscat. Curea sub bărbie din bășică de porc. Ceruiți, împielați, gata de atac: spartani mîncători de tain, nouă în fața Tebei, la Leuthen, în Pădurea Teutoburgică[1], cei nouă drepți, devotați, cei nouă șvabi, nouă lebede brune, ultima rezervă, detașamentul pierdut, ariergarda, avangarda, profiluri burgunde cu rimă aliterată: acesta este amurgul Nibelungilor în grădina ninsă a lui Eddi Etzel[2].

Tulla, eu și ceilalți

părăsiserăm între timp Jäschkentaler Weg. Un șir: urmă de sanie peste urmă de sanie. Zăpadă sănătoasă, scrîșnind. Reliefuri în zăpadă: multe tocuri de cauciuc cu diferite profile și tălpi cu scoabe metalice – unora le lipseau două, cinci sau nici una. Jenny călca în urmele Tullei; eu, în urmele lui Jenny; Hänschen Matull în urmele mele; ascultători, veneau apoi micul Esch și toți ceilalți. Muți, fără să strigăm sau să ne opunem, ne înșiram după Tulla. Se auzea doar clinchetul limpede al clopoțeilor de la sănii. Nici vorbă să urcăm pe Johanneswiese spre ieșirea Marii Piste de Săniuș; chiar înainte de cabana forestieră, Tulla a virat: pe sub fagi am devenit minusculi. La început ne-am întîlnit cu alți copii cu sănii sau pe doage de butoi. Cînd n-am mai rămas decît noi pe drum, monumentul de fontă era cu siguranță pe aproape. Am intrat cu pași mici în imperiul lui Kuddenpäch.

În timp ce noi tot ne mai furișăm,

Eddi Amsel tot mai fluieră senin și vesel. Se zorește de la un bărbat SA la altul. Bagă mîna în buzunarul stîng de la

1. În bătălia din Pădurea Teutoburgică (anul 9 d.Hr.) legiunile romane conduse de Varus au fost înfrînte de triburile germanice conduse de Arminius (Hermann). În urma acestei înfrîngeri, Imperiul Roman a renunțat definitiv la expansiunea pe teritoriile triburilor germanice de la est de Rin și la nord de Dunăre.
2. Etzel sau Atilla, regele hunilor, la curtea căruia au fost uciși Nibelungii.

pantalonii celor nouă de la SA și declanșează, unul după altul, mecanismele pe care le au cu toții în interior: sînt fixați pe axele lor – niște țevi de metal ca niște suporturi pentru umbrele, cu o talpă lată – și totuși, deși fără să înainteze, optsprezece picioare cu cizme de amurgirea-zeilor se ridică brusc la un lat de palmă deasupra zăpezii. Nouă mărșăluitori cu oase fărîmicioase, care trebuie să fie învățați pasul în cadență. Asta face Amsel cu doi dintre ei prin metoda verificată, băgîndu-le mîna în buzunarul stîng: acum totul merge bine funcționează mărșăluiește, calm ferm conștient înainte mai departe peste prin spre pe prin fața, mai întîi în cadență, apoi cu pas de paradă, așa cum se cere – toți nouă. Și, de nouă ori, bășicile de porc, avînd curele strînse sub bărbie, se reped spre dreapta aproape în același timp, sub caschete SA cu cozoroc. Schimbare de direcție vizuală: toți îl privesc, pentru că Eddi Amsel le-a lipit tuturor chipuri de bășici de porc. Reproduceri după tablourile pictorului Schnorr von Carolsfeld[1], care, după cum ar trebui să se știe, a pictat scene din *Amurgul Nibelungilor*, asigură trăsăturile fiecăruia: întunecatul membru SA Hagen von Tronje, oamenii SA Hildebrand și Hadubrand, tată și fiu, seninul conducător de unitate SA Siegfried von Xanten, sensibilul locotenent Gunther, mereu veselul Volker Baumann[2] și trei viteji care adunaseră capital din *Amurgul Nibelungilor* – nobilul Hebbel von Wesselburen[3], Richard Rotarul[4] și acel pictor care, cu o pensulă nazarineană sleită, reprodusese pătimirile Nibelungilor. Și în timp ce ei, toți nouă, privesc încă neabătut spre dreapta, brațele lor, care cu puțin înainte se mai balansau în ritm de marș, se ridică

1. Julius Veit Hans Schnorr von Carolsfeld (1794-1872), pictor german din perioada Romantismului, reprezentant al mișcării artistice nazarinene.
2. Alăturare sugestivă de nume: Volker a fost un menestrel și cavaler al regelui Gunther din *Cîntecul Nibelungilor*, iar (Hans) Baumann (1914-1988), un scriitor și compozitor, susținător al național-socialismului, autorul unei drame despre Nibelungi intitulată *Rüdiger von Bechelaren*.
3. Referire la Friedrich Hebbel (1813-1863), poet și dramaturg german născut la Wesselburen.
4. G. Grass folosește sensul cuvîntului *Wagner* – „rotar“ în vocabularul curent german – referindu-se de fapt la Richard Wagner (1813-1883), compozitor și dramaturg german.

zvîcnit şi totuşi uimitor de uniform: încet, dar cu sîrg, braţul drept urcă pînă la înălţimea regulamentară a salutului german, în vreme ce braţul stîng se îndoaie într-un unghi rigid pînă cînd mănuşile de cauciuc înnegrite zăbovesc în faţa cataramelor de la centiroane. Dar cine e salutat? Cui i se adresează privirile întoarse? Cum se numeşte *Führer*-ul care trebuie să-i privească pe toţi în ochii lipiţi pe vezica de porc? Cine priveşte, răspunde la salut şi îi trece în revistă?
Aşadar, într-o manieră de cancelar al Reichului, cu braţul îndoit, Eddi Amsel primeşte salutul unităţii de asalt. Pentru el şi pentru cei nouă oameni mobili ai lui, el fluieră marşul – de data asta *Badenweiler*.

Ce nu ştia Tulla:

în timp ce Eddi Amsel încă mai fluiera, Gutenberg îşi trimitea privirea crîncenă de fontă peste o mică ceată care, cu sănii de diferite mărimi, se îngrămădea în cercul lui magic, păstrînd totuşi distanţa cuvenită, şi care a eliminat în cele din urmă o creatură măruntă: grăsună miţoasă condamnată. Jenny Amsel se apropie de fontă pas cu pas, tropăind. Sub tălpile de cauciuc se lipea zăpadă nouă peste zăpada veche: Jenny crescu cu trei centimetri zdraveni. Adevărat: din fagii albi ai pădurii Jäschkental se înălţară ciori. Poveri de zăpadă căzură cu zgomot de pe crengi. O spaimă reţinută ridică mîinile grăsune ale lui Jenny. Ea mai crescu un centimetru, pentru că se apropia iarăşi, pas cu pas, de templul de fier. În timpul ăsta ciorile cîrîiau sus, neunse, trecînd peste Erbsberg ca nouă găuri negre şi căzînd apoi în fagii care mărgineau pădurea şi grădina lui Amsel.

Ce nu putea şti Tulla:

cînd ciorile şi-au schimbat locul, în grădina lui Amsel nu se aflau doar Eddi Amsel şi cei nouă oameni din *Sturmabteilung* ieşiţi la paradă; cinci, şase sau mai multe figuri, în care nu Amsel, ci bunul Dumnezeu pusese mecanismul, calcă zăpada în picioare. Nu atelierul lui Amsel îi scuipă din el. Ei vin din afară şi sar gardul: mascaţi deghizaţi suspecţi. Cu nişte căciuli civile înfundate pe cap, cu mantale impermeabile largi şi cîrpe negre, despicate la nivelul ochilor, ei arată ca nişte sperietori şi par ireali, dar nu sînt sperietori, sînt bărbaţi cu

sînge cald, care sar gardul de îndată ce mecanismele din figurile lui Amsel încep să dea înapoi: braţul drept care salută coboară zvîcnind, mănuşa de cauciuc se retrage de pe catarama centironului, pasul de paradă se simplifică şi devine pas cadenţat marş funebru pas tîrşîit repaus, mecanismul se opreşte zornăind – şi atunci şi Eddi Amsel renunţă la buzele ţuguiate, rîtul de porc nu mai fluieră, capul mare, lăsat într-o parte, şi căciula tricotată care se clatină arată curiozitatea pe care i-o stîrnesc musafirii nepoftiţi. În vreme ce creaturile lui născocite stau nemişcate, ca la comandă, în vreme ce mecanismele încălzite se răcesc încet, nouă siluete mascate se mişcă după un plan: formează un semicerc, respiră cald prin măşti negre în aerul de ianuarie şi transformă semicercul din jurul lui Amsel într-un cerc în jurul lui Amsel, apropiindu-se pas cu pas. Curînd el le simte mirosul.

Atunci Tulla chemă ciorile înapoi:

ea chemă păsările disonante peste Erbsberg, în fagii dimprejurul monumentului Gutenberg. Ciorile o văzură pe Jenny încremenind în faţa treptelor de granit care duceau la templul de fier al lui Kuddenpäch şi întorcîndu-şi apoi faţa rotundă: Jenny o vedea pe Tulla, mă vedea pe mine, îi vedea pe micul Esch, pe Hänschen Matull, pe Rudi Ziegler, ne vedea pe toţi la mare depărtare. Oare număra? Oare cele nouă ciori negre numărau: şapte opt nouă copii adunaţi laolaltă şi un copil singur? Nu era frig. Mirosea a zăpadă udă şi a fontă. „Ei, hai, dansează odată în jur, în jurul lui!“ strigă Tulla. Pădurea avea ecou. Am strigat şi noi, stîrnind ecoul, să înceapă dansul, să se termine odată cu dansul. Toate ciorile din fagi, Kuddenpäch de sub acoperişul-ciupercă şi noi – toţi am văzut-o pe Jenny scoţînd din zăpadă o gheată cu şireturi în care dispărea cracul unui pantalon tricotat şi schiţînd cu piciorul drept ceva ce semăna cu un *battement développé*: *passer la jambe*. Zăpada lipită de talpă căzu chiar înainte ca ea să-şi cufunde din nou gheata în zăpadă şi să o scoată pe cea stîngă. Jenny repetă poziţia cu stîngăcie, stătu pe piciorul drept, îl ridică pe stîngul, încercă un *rond de jambe en l'air* precaut, trecu în poziţia a cincea, îşi sprijini mîinile pe aer la *port de bras*, începu cu *attitude croisée devant*, se clătină în *attitude effacée* şi căzu prima oară cînd rată *attitude croisée derrière*. Se ridică şi paltonul-ursuleţ nu mai era deloc gălbui, ci pudrat cu alb.

Sub o căciuliță lunecată într-o parte, dansul în cinstea lui Kuddenpäch trebuia continuat cu niște mici salturi: din poziția a cincea, în *demi-plié: petit changement de pieds*. Următoarea figură trebuia să fie dificilul *pas assemblé*, dar Jenny căzu pentru a doua oară; și cînd căzu a treia oară, în încercarea de a străluci ca o balerină cu îndrăznețul *pas de chat*, cînd nu rămase în aer, ci căzu, cînd, în loc să-l încînte, ușoară ca fulgul, pe Kuddenpäch cel de fier, ea se prăbuși în zăpadă ca un sac, ciorile se ridicară din fagi și făcură mare zarvă.

Tulla dădu drumul ciorilor:

pe versantul de nord al dealului ele văzură că oamenii mascați nu se mulțumiseră să închidă cercul în jurul lui Eddi Amsel: acum îl micșorează. Nouă mantale impermeabile caută să se atingă între ele. Fața lucitoare a lui Amsel se întoarce de la una la alta cu mișcări zvîcnite. Tropăie pe loc. Lîna de pe el se înfoaie și înțeapă. Sudoarea îi țîșnește pe fruntea netedă. Rîde strident și cumpănește, cu vîrf neliniștit de limbă între buze: „Ce doresc domnii?“ Jalnice idei îi vin: „Să le fac domnilor o cafea? Poate găsim și niște prăjituri prin casă? Sau o povestioară: o știți pe cea cu anghilele care beau lapte? Sau pe cea despre morar și viermii de făină vorbitori? Sau pe cea despre cele douăsprezece călugărițe fără cap și cei doisprezece cavaleri fără cap?“ Dar cele nouă cîrpe negre cu optsprezece despicături pentru ochi se supun, probabil, unui jurămînt al tăcerii. Însă cînd Amsel vrea să spargă ca un bulgăre cercul de mantale și de căciuli trase pe frunte, probabil ca să pună apa de cafea, un pumn nemascat îi răspunde, direct, uscat: el cade pe spate cu lîneturile lui împîslite, se ridică repede, dă să scuture zăpada prinsă pe el și atunci îl nimerește un al doilea pumn și ciorile se înalță din fagi.

Tulla le chemase

fiindcă Jenny nu mai voia. După a doua și a treia cădere, ea s-a tîrît scîncind spre noi – un bulgăre de zăpadă. Dar Tulla încă nu se săturase. În timp ce noi stăteam pe loc, ea zbura peste zăpadă, sprintenă și fără să lase urme: spre Jenny, bulgărele de zăpadă. Și cînd Jenny încerca să se ridice, Tulla o împingea înapoi. Nici n-ajungea bine Jenny să stea în picioare, că iarăși era jos. Cine ar fi putut să creadă că, pe sub zăpadă, ea purta un palton mițos? Noi ne-am retras spre

marginea pădurii și am privit-o de acolo pe Tulla la treabă. Deasupra noastră ciorile erau entuziasmate. Monumentul lui Gutenberg era la fel de negru pe cît de albă era Jenny. Tulla rîdea behăit, cu ecou, deasupra luminișului și ne făcea semn să venim. Noi am rămas sub fagi, în vreme ce Jenny era rostogolită prin zăpadă. Nu scotea o vorbă și se făcea tot mai rotundă. Cînd Jenny n-a mai avut picioare ca să se poată ridica, ciorile erau sătule de spionat și s-au avîntat peste Erbsberg.

Tulla n-a avut prea mult de lucru cu Jenny,

dar lui Eddi Amsel – și ciorile pot depune mărturie – trebuie să i se răspundă cu pumnul atîta vreme cît tot pune întrebări. Toți pumnii care îi răspund rămîn muți, în afară de unul. Pumnul acela îl lovește și scrîșnește din dinți dinapoia pînzei negre. În gura lui Amsel, care revarsă roșu, o întrebare face bulbuci: „Tu ești? Ut itșe?“ Însă pumnul scrîșnitor nu spune nimic, ci lovește. Ceilalți pumni se odihnesc. Numai cel scrîșnitor mai lucrează și se apleacă asupra lui Amsel, pentru că Amsel nu mai vrea să se ridice. El izbește de sus în jos, de mai multe ori, gura din care izvorăște roșu. Probabil că ea încă mai vrea să formuleze întrebarea „Tuești?“, dar scoate numai niște dinți sidefii, sănătoși: sînge cald în zăpadă rece, tobe pentru copii, Polonia, cireșe cu frișcă – sînge în zăpadă. Acum îl rostogolesc la fel cum o rostogolea Tulla pe fetița Jenny.

Dar Tulla și-a terminat prima omul de zăpadă.

L-a bătătorit cu palmele de jur împrejur, l-a pus în picioare, i-a aranjat un nas modelat cu mișcări iuți, s-a uitat în jur, a găsit căciulița de lînă a lui Jenny, a întins-o pe capul rotund ca un dovleac al omului de zăpadă, a scormonit cu vîrful ghetelor pînă ce a dat de frunze, jir fără miez și crengi uscate, i-a înfipt omului de zăpadă două crengi în stînga și în dreapta, i-a plantat omului de zăpadă niște ochi de jir și apoi s-a dat înapoi: lua distanță față de opera ei.

Tulla ar fi putut să facă niște comparații,

pentru că și dincolo de Erbsberg, în grădina lui Amsel, se află un om de zăpadă. Tulla n-a comparat, însă ciorile compară.

El tronează în mijlocul grădinii, în timp ce nouă sperietori învelite în iută și zdrențe brune devin tot mai vagi în fundal. Omul de zăpadă din grădina lui Amsel nu are nas. Nimeni nu i-a pus ochi de jir. Capul nu-i este cuprins de nici o căciuliță de lînă. Nu poate să salute să facă semne să-și arate disperarea cu brațe de vreascuri. În schimb are o gură roșie, care se face tot mai mare.
Cei nouă oameni în mantale se grăbesc mai mult decît Tulla. Ei sar gardul și se fac nevăzuți în pădure în vreme ce noi, împreună cu Tulla, tot mai stăm în fața săniilor noastre la marginea pădurii și ne uităm țintă la omul de zăpadă care poartă căciulița de lînă a lui Jenny. Ciorile coboară din nou în luminiș, dar nu se adăpostesc în fagi, ci se rotesc disonante, neunse, deasupra templului de fier al lui Gutenberg, apoi deasupra omului de zăpadă. Kuddenpäch își trimite spre noi respirația rece. În zăpadă, ciorile sînt niște găuri negre. Pe Erbsberg, de-o parte și de alta, se înserează. Plecăm în fugă de acolo cu săniile noastre. Ne e foarte cald pe sub haine.

Dragă verișoară Tulla,

la asta nu te-ai gîndit: odată cu înserarea, a venit dezghețul. Se spune despre dezgheț că se instalează. Așadar: s-a instalat dezghețul. Aerul a devenit moale. Fagii asudau. Crengile renunțau la poverile de zăpadă. În pădure se auzeau bufnituri. O adiere caldă venea în ajutor. Picături făceau găuri în zăpadă. Mie mi-au făcut o gaură în cap, fiindcă rămăsesem printre fagi. Dacă m-aș fi dus acasă împreună cu ceilalți și cu săniile lor, picăturile tot mi-ar fi făcut o gaură în cap. Nimeni nu poate scăpa de dezgheț, fie că rămîne, fie că se duce acasă.
Oamenii de zăpadă stăteau încă nemișcați – unul în imperiul lui Kuddenpäch, celălalt în grădina lui Amsel. Înserarea făcea loc unui alb spălăcit. Ciorile erau altundeva și povesteau ce văzuseră altundeva. Atunci a lunecat căciula de zăpadă de pe acoperișul de fontă ca o ciupercă al monumentului Gutenberg. Nu numai fagii transpirau, ci și eu. Johannes Gutenberg, altminteri mat, de fontă, era acoperit de umezeală și strălucea printre coloane lucitoare. Peste luminiș, ca și peste Langfuhr, acolo unde pădurea înceta, învecinîndu-se cu grădinile vilelor, cerul s-a înălțat cu cîteva etaje. Nori grăbiți, în formații dezordonate, se îndreptau spre mare. Prin spărturi

cerul nopții aprindea stele. Și în cele din urmă a apărut, cu întreruperi, o lună umflată, a dezghețului. Ea îmi arăta, cînd printr-o spărtură mai mare, cînd cu jumătate de taler, cînd roasă, cînd de după un văl fărîmicios, ce se schimba în luminiș, în imperiul lui Kuddenpäch, la vremea dezghețului.

Gutenberg strălucea viu, dar rămînea în templul lui. La început pădurea părea că ar fi vrut să facă un pas înainte, dar apoi, luminată din plin, dădea îndărăt; apoi avansa în rînduri strînse de îndată ce luna nu se mai arăta; apoi dădea iarăși înapoi, fără să știe ce vrea, și-n acest du-te-vino și-a pierdut toată zăpada pe care o prinsese cu rămurișul ei în zilele de ninsoare. Așa, neîmpovărată, și cu ajutorul vîntului, a început să foșnească. Pădurea Jäschkental, răscolită, și Johannes Gutenberg cel de fontă, în însoțire cu o lună înfiorătoare, m-au făcut – pe mine, Harry-din-pădure – să fiu leoarcă de frică. Am fugit: cît mai departe de-aici! Am urcat Erbsberg, împiedicîndu-mă mereu. Optzeci și patru de metri deasupra nivelului mării. Am lunecat la vale pe Erbsberg, cu brazde de zăpadă, voiam departe departe departe, dar am aterizat în fața grădinii lui Amsel. Am iscodit prin tufe de alun pline de stropi și de grozamă cu miros aspru, cu luna absentă. Între degetul mare și cel arătător am luat măsurile omului de zăpadă din grădina lui Amsel de îndată ce luna mi-a dat voie. Se micșora, rămînînd totuși considerabil de mare.

Atunci a pus stăpînire pe mine ambiția să iau măsura unui alt om de zăpadă, de pe partea cealaltă. Tot lunecînd, m-am ostenit să urc și am avut grijă ca nu cumva, la coborîre, să fiu dus de vreo avalanșă în luminiș, în imperiul lui Kuddenpäch. O săritură în lateral m-a salvat: am îmbrățișat un fag plin de sudoare. Am lăsat lichidul să-mi curgă peste degetele înfierbîntate. Am tras cu ochiul în luminiș, cînd prin stînga, cînd prin dreapta trunchiului, și, de îndată ce luna a cuprins luminișul, am măsurat cu degetele întinse omul de zăpadă din fața micului templu al lui Gutenberg. E drept că omul de zăpadă al Tullei nu se micșora mai repede decît cel de pe versantul dinspre Amsel, dar semnele erau mai evidente: brațele de vreascuri coborau. Îi căzu nasul. Harry-din-pădure crezu că poate constata că ochii de jir se apropiaseră, dîndu-i o privire vicleană.

Și din nou am fost nevoit – dacă țineam să rămîn la curent cu ce se întîmpla – să urc pe mișcătorul Erbsberg, să-l cobor

frînînd şi să ajung în grozamă: păstăile uscate foşneau. Mirosul de grozamă voia să mă moleşească. Dar păstăile mă trezeau şi mă obligau să rămîn credincios oamenilor de zăpadă care, măsuraţi cu degetul mare şi arătătorul, se tot micşorau. După mai multe urcuşuri şi coborîşuri, cei doi au îngenuncheat şovăind, ceea ce vrea să însemne că se subţiau în partea de sus, se muiau sub linia centurii, făcîndu-se terci şi stînd pe tălpi tot mai mari.

Şi, o dată, în direcţia lui Amsel, un om de zăpadă stătea înclinat, ca şi cum piciorul drept, prea scurt, l-ar fi făcut să se încline. O dată, în imperiul lui Kuddenpäch, un om de zăpadă stătea cu burta împinsă înainte, arătînd din profil nişte şale rahitice.

Altă dată – controlam grădina lui Amsel – omului de zăpadă îi crescuse piciorul drept la loc: nu mai stătea regretabil de strîmb.

Şi o dată – mă întorceam de la grădina lui Amsel şi m-am prins, ud, încins, cu hainele de lînă lipicioase, de fagul meu care transpira –, după cum o dovedea lumina lunii, micul templu al lui Gutenberg era gol: groază! Luna şi-a mărit scurt diafragma: templul e gol! Şi, cu luna întunecată: templul, o umbră pustie, iar Kuddenpäch mergînd, asudînd, strălucind şi de fontă, cu barba de fier buclată. Cu cartea de fier deschisă, cu scriitura de fier cu muchii ascuţite, mă căuta printre fagi, voia să mă înhaţe cu cartea lui, voia să mă strivească în cartea de fier, pe mine mă voia: pe Harry-din-pădure. Şi foşnetul acela: era pădurea, era Gutenberg trecînd printre trunchiuri de fag, prin tufişuri, cu barba lui foşnitoare? Îşi deschisese cartea – o capcană flămîndă – acolo unde era scris Harry? Acum îl vrea pe el. Ce caută Harry? Nu trebuia să fie la masa de seară? Pedeapsă. *Poena*[1]. De fontă. Şi încă o dovadă de cît de înfricoşător poate să înşele lumina lunii: cînd norii i-au îngăduit amăgitoarei o spărtură considerabilă, omul de fier se afla iarăşi în adăpostul lui, ca şi cum nici nu s-ar fi clintit, împrăştiind lucire de dezgheţ.

Ce bucuros eram că nu fusesem lipit undeva în albumul lui Gutenberg! Sleit de puteri, m-am lăsat jos, lîngă fagul meu care tranpira. Îmi sileam ochii osteniţi, bulbucaţi de atîta frică, să fie harnici şi să continue pînda la omul de zăpadă.

---

1. Pedeapsă (lat.).

Dar ei se închideau și se deschideau – niște obloane neferecate – la fiecare pală de vînt. Probabil că păcăneau. Și între timp mă tot îndemnam, obsedat de misiunea pe care mi-o asumasem: n-ai voie să dormi, Harry. Trebuie să urci și să cobori pe Erbsberg. La optzeci și patru de metri deasupra nivelului mării e vîrful. Trebuie să intri în tufele de grozamă, printre păstăile uscate. Trebuie să înregistrezi schimbările care se petrec cu omul de zăpadă din grădina lui Amsel. Ridică-te, Harry. Urcă!

Dar am rămas lipit de fagul care transpira și, dacă n-ar fi fost ciorile zgomotoase, precis că aș fi pierdut momentul cînd omul de zăpadă din imperiul lui Gutenberg s-a desfăcut în bucăți. Ca și după-amiază, ele vesteau și pe înnoptate ce era neobișnuit, înălțîndu-se brusc în zbor și scîrțîind neunse. Iute se surpa zăpada omului de zăpadă. Ciorile au luat-o în zbor peste Erbsberg, spre grădina lui Amsel, ca și cum pentru ele n-ar fi existat decît o singură direcție: cu siguranță că și acolo zăpada se surpa repede.

Cine nu-și freacă ochii cînd este martorul unor metamorfoze, dar nu vrea să dea crezare nici ochilor și nici minunilor zăpezii? Oare de ce trebuie să sune clopotele tocmai cînd se prăbușesc oamenii de zăpadă? – mai întîi biserica Inima lui Isus, apoi biserica Luther de pe Hermannshöfer Weg. Șapte bătăi. La noi cina era pe masă. Și părinții mei, între mobila grea și lustruită, făcută de calfe – servantă bufet credenț –, se uitau la scaunul meu gol, făcut tot de calfe: Harry, unde ești? Ce faci? Ce vezi? Ai să-ți faci ochii numai rană de-atîta frecat! Acolo, în zăpada terciuită, cenușie, cu găuri, nu era Jenny Brunies, nu era o grăsună înghețată, o gălușcă de gheață, o budincă – acolo era un fir-de-om plăpînd, pe care atîrna fără vlagă paltonul gălbui, mițos, al lui Jenny, ca și cum ar fi intrat la apă după spălat. Și firul-de-om avea o față mică, de păpușă, la fel cum avusese și Jenny o față de păpușă. Dar acolo era, subțire, atît de subțire, încît puteai s-o treci cu vederea: o cu totul altă păpușă – și nu se mișca.

Ciorile reveneau deja cu mare zarvă și se abăteau asupra pădurii negre. Precis că și ele fuseseră nevoite să se frece la ochi dincolo de Erbsberg. Precis că și acolo lîna intrase la apă. Și ceva mă trăgea să urc pe Erbsberg. M-a cuprins un sentiment de siguranță și, chiar dacă mă împleticeam, n-am alunecat niciodată. Cine îmi întinsese o frînghie uscată, ca să mă tragă în sus? Cine m-a coborît pe frînghie fără să cad?

În zăpada tulbure, cu brațele încrucișate pe piept, stînd într-un picior și ținîndu-l pe celălalt ridicat în echilibru, era un bărbat tînăr. Lipită pe el, o împletitură de lînă: roz. Trebuie să fi fost de un roșu-aprins, cu multe spălări în trecutul ei. Purta aruncat neglijent peste umărul stîng – și nu încrucișat și prins la spate cu ac de siguranță – un șal de săniuș alb, tricotat grosolan, așa cum avusese Eddi Amsel. Domnii de la jurnalele de modă obișnuiesc să-și poarte șalurile așa, asimetric. Cu așa ceva pozau Hamlet și Dorian Gray. Mimoze și garoafe își amestecau mirosurile. Și trăsătura plină de durere din jurul gurii lui punea în valoare atitudinea aceea, o suspenda, o frîngea și o făcea și mai de preț. Astfel încît și prima mișcare a tînărului a fost menită gurii dureroase. Cu zvîcnet, parcă dînd ascultare unui mecanism prost uns, mîna dreaptă urcă și pipăi niște buze căzute; după ea s-a luat mîna stîngă și a scormonit prin gură: oare tînărului îi rămăseseră niște fibre de carne de vită printre dinți?
Ce făcea cînd a lăsat scormonitul și s-a aplecat de șale, fără să îndoaie genunchii? Căuta tînărul ceva prin zăpadă, cu niște degete foarte lungi? Poate jir? O cheie de la casă? O monedă rotundă de cinci guldeni? Căuta altfel de valori, imateriale? Trecutul, în zăpadă? Norocul, în zăpadă? Căuta în zăpadă sensul existenței, victoria infernului, ghimpele morții? Îl căuta pe Dumnezeu în grădina lui Eddi Amsel, aflată sub dezgheț?
Atunci tînărul cu gură dureroasă găsi ceva, mai găsi ceva, găsi de patru ori, de șapte ori, în spatele și-n fața lui și lîngă el. Și, de cum găsi, ținu ceea ce căutase în lumina lunii cu două degete lungi: alb ca spuma de mare, avea luciri de perlă. Atunci ceva m-a tras din nou în sus pe Erbsberg. În timp ce el căuta, găsea și ținea în lumina lunii, eu coboram, lunecînd în siguranță, îmi găseam fagul și speram s-o aflu în luminișul lui Gutenberg pe grăsuna Jenny, cea obișnuită. Dar acolo nu era decît tot firul-de-om ireal, pe care atîrna paltonul intrat la apă al lui Jenny, ce arunca o umbră îngustă de cum îl atingea, frîngîndu-se, lumina lunii. Doar că între timp Firul întinsese brațele în lături și, călcîi lîngă călcîi, își întorsese vîrfurile picioarelor spre exterior. Cu alte cuvinte, Firul stătea în poziția întîia de balet și, imediat, chiar și fără bară de antrenament vizibilă, începu cu exerciții la bară riguroase: *grand plié – demie pointe – équilibre, bras en couronne,* de

cîte două ori în poziţia întîi, a doua şi a cincea. Apoi opt *dégagés* întinse şi opt *dégagés en l'air* cu *plié* final. Şaisprezece *battements dégagés* au dezmorţit Firul. La *rond de jambes à la seconde*, care se termina cu *equilibre* în *attitude fermeé*, la *grand port des bras en avant, puis en arrière*, Firul se dovedi flexibil. Tot mai mlădios şi mai mlădios devenea Firul. Mişcările braţelor, ca ale unei marionete, deveneau fluide: paltonul lui Jenny luneca de pe umerii înguşti cît un lat de palmă. *Exercice* sub lumină puternică, din lateral: opt *grands battements en croix*, ridicarea piciorului, o curbură puţin prea mică, însă o ţinută de parcă însuşi Victor Gsovski[1] ar fi visat Firul şi ţinuta Firului: *finir en arabesque croisée*! Cînd mi-a venit iarăşi să urc pe Erbsberg, neostenitul Fir depăna deja *petits battements sur le cou-de-pied*: o frumoasă şi amplă mişcare a braţului, care proiecta doar punctişoare clasice în aerul muiat de dezgheţ.

Iar de cealaltă parte ce se întîmpla? Cît luna s-a uitat de sus o vreme, mi-a venit să cred că tînărul din grădina lui Amsel n-avea doar şalul alb al lui Amsel, ci şi părul roşcat al lui Eddi Amsel; dar nu era o vîlvătaie de ţepi, ci lins. Acum stătea într-o parte faţă de mormanul lui sfărîmicios de zăpadă. Întorcea spatele grupului de sperietori îmbrăcate în iută şi cîrpe brune, aflate în umbra pădurii; umeri laţi, şolduri înguste. Cine-i dăduse asemenea dimensiuni ideale? În căuşul palmei drepte, depărtate de trup, ţinea ceva vrednic de contemplare. Piciorul de sprijin, înclinat. Celălat picior, în aer, lejer. Linia cefei, curbată, linia cărării din creştet, linie punctată între ochi şi căuşul palmei – fermecat, în extaz, fotografiat: Narcis! Deja aveam de gînd să urc din nou dealul şi să urmăresc *plié*-ul amplu al silitorului Fir, fiindcă mie nu mi se arăta ceva vrednic de contemplare în căuşul palmei, însă tînărul a devenit activ: ce a aruncat el peste umăr a licărit, poate, de douăzeci sau treizeci şi două de ori în lumina lunii înainte să cadă cu zgomot de ploaie în tufele de alun, în grozama mea. Am căutat pe pipăite; parcă fusesem lovit de pietricele. Am găsit doi dinţi: mici, îngrijiţi, cu rădăcini sănătoase – vrednici de păstrat. Dinţi de om, renegaţi dintr-o mişcare. Şi nu s-a mai uitat în urma lui, ci a traversat grădina cu un pas elastic. A urcat dintr-un salt scara de la terasă:

1. Victor Gsovski (1902-1974), balerin şi coregraf rus.

luna dispărută, el dispărut. Dar, imediat după aceea, o lumină electrică slabă, probabil mascată cu pînză, l-a arătat agitîndu-se prin vila lui Amsel. O rază de lumină, cînd într-o fereastră, cînd în următoarea. Un du-te-vino rapid. Era dus un lucru, apoi încă unul: tînărul făcea bagajele lui Amsel și se grăbea. Tot în viteză și eu și pentru ultima oară: pe Erbsberg în sus. O, voi, veșnici optzeci și patru de metri deasupra nivelului mării! Pentru că și azi – dacă mîncarea a fost prea grea la cină – fiecare al treilea vis mă obligă să urc pe Erbsberg de nenumărate ori: pînă la trezire, anevoie în sus, orbește în jos, și iarăși, și iar, în vecii vecilor...

De la fagul meu vedeam Firul dansînd. Nu mai erau exerciții la bară, ci un *adagio* fără sunet: brațele sînt purtate solemn, se întind pe aer. Pași siguri pe un teren nesigur. Un picior e de-ajuns, celălalt e de prisos. O cumpănă care se înclină ușor și apoi adoarme din nou, imponderabilă. Piruete, dar nu rapide: lente, cît să le urmărești cu pana în scris. Nu luminișul se învîrte, Firul face două piruete precise. Fără plutiri și călătorii cu balonul prin aer. Gutenberg ar trebui să iasă din adăpostul lui și să mimeze rolul partenerului. Dar el, ca și mine: public, în vreme ce Firul măsoară luminișul cu pas ușor. Ciorile, mute. Fagii plîng. *Pas de bourrée, pas de bourrée.* Joc mărunt de picioare. Acum *allegro*, pentru că după *adagio* trebuie să urmeze un *allegro*. Pași mici și iuți. *Echappé, echappé.* Și, din *demi-plié: pas assemblés.* Ce nu voia să-i reușească lui Jenny, veselii *pas de chat* – Firul nu se mai oprește din ei, sare, zăbovește în aer și, în vreme ce plutește, reușește să îndoaie picioarele și să atingă vîrf de vîrf. Oare Gutenberg e cel care, la ieșirea din vioiul *allegro*, îi fluieră un *adagio* în chip de final? Ce Fir delicat! Firul continuă să asculte atent. Un Fir mlădios. Linie de pauză. Desenată ca un fir. Firul poate face o reverență. Aplauze. Sînt ciorile, fagii, vîntul de dezgheț.

Și, după ultima cortină – luna a coborît-o –, Firul, cu pași mici, începu să caute ceva în luminișul acoperit de dans. Dar nu umbla după dinți pierduți și n-avea în jurul gurii nici o durere, ca tînărul de pe versantul dinspre Amsel, ci mai curînd un zîmbet abia perceptibil, înghețat, care n-a crescut și nu s-a încălzit cînd Firul a dat peste ceea ce căuta: trăgînd sania cea nouă a lui Jenny, Firul nu mai avea nimic de balerină, ci părea mai curînd un copil șovăitor care traversa

luminişul. A ridicat şi paltonul căzut al lui Jenny, l-a pus pe umeri şi, fără ca Gutenberg să aibă vreo obiecţie, a dispărut în pădure, înspre Jäschkentaler Weg.
Acum, că luminişul era gol, împreună cu fonta şi cu foşnetul copacilor, imediat s-a instalat iarăşi frica. M-am zorit printre fagi, cu luminişul gol în spate, şi nici cînd pădurea s-a terminat şi am fost întîmpinat de felinarele de pe Jäschkentaler Weg, n-am încetat să mă grăbesc şi să fac salturi. M-am oprit abia pe Hauptstraße, în faţa magazinului universal Sternfeld. De cealaltă parte a pieţei, ceasul din faţa prăvăliei cu instrumente optice arăta ora opt şi cîteva minute. Strada era plină de oameni. Amatorii de film se grăbeau să intre la cinematograf. Rula, cred, un film de Luis Trenker[1]. Şi apoi, după ce probabil că filmul începuse, a apărut tînărul, agale, dar totuşi ferm, şi cu un geamantan. Multe nu puteau fi în el. Şi ce-ar fi putut să ia tînărul din hainele largi ale lui Amsel? Tramvaiul venea de la Oliva şi urma să-şi continue drumul spre gara centrală. A urcat în remorcă şi a rămas pe platformă. Cînd tramvaiul a pornit, el şi-a aprins o ţigară. Nişte buze căzute, dureroase, erau nevoite să ţină ţigara. Niciodată nu-l văzusem pe Eddi Amsel fumînd.
Şi abia ce-a plecat el, că a şi apărut cuminte, cu paşi mici, Firul, cu sania lui Jenny. L-am urmărit pe Baumbachallee. Avea acelaşi drum ca şi mine. După biserica Inima lui Isus m-am grăbit pînă ce am ajuns lîngă Fir, am ţinut pasul cu el şi am spus cam aşa: „Bună seara, Jenny".
Firul-de-om nu s-a mirat: „Bună seara, Harry".
Eu, ca să zic ceva: „Ai fost la săniuş?"
Firul a încuviinţat: „Dacă vrei, poţi să-mi duci sania".
„Cam tîrziu te întorci acasă."
„Şi-s şi tare obosită."
„Ai văzut-o pe Tulla?"
„Tulla şi ceilalţi au plecat încă înainte de şapte."
Noua Jenny avea genele la fel de lungi ca şi cea veche.
„Şi eu am plecat cu puţin înainte de şapte. Dar nu te-am văzut."
Noua Jenny m-a informat politicos: „Îmi dau seama că n-ai putut să mă vezi. Eram într-un om de zăpadă".

1. Luis Trenker (1892-1990), actor, regizor şi scriitor cunoscut în special pentru filmele despre Alpi.

Elsenstraße se scurta tot mai mult.
„Şi cum a fost înăuntru?"
Pe podul de peste Strießbach noua Jenny a spus: „Groaznic de cald a fost înăuntru".
Îngrijorarea mea era, cred, veritabilă: „Sper că n-ai răcit acolo, înăuntru".
În faţă la Aktienhaus, unde locuia Oswald Brunies împreună cu vechea Jenny, noua Jenny a zis: „Înainte să mă bag în pat, am să beau o limonadă fierbinte, din precauţie".
Îmi veneau în minte multe alte întrebări: „Da' cum ai ieşit din omul de zăpadă?"
Noua Jenny şi-a luat rămas-bun la intrarea în casă: „A început să se topească. Dar acum sînt obosită. Ştii, am dansat puţin. Pentru prima oară mi-au reuşit două piruete, pe cuvînt de onoare. Noapte bună, Harry".
Şi apoi uşa s-a închis fără zgomot. Mi-era foame. Speram să mai găsesc cîte ceva în bucătărie. Se spune că tînărul ar fi luat trenul de la ora douăzeci şi două. El şi geamantanul lui Amsel au plecat. Cică ar fi trecut cu bine cele două graniţe.

Dragă Tulla,

Jenny nu a răcit înăuntrul omului de zăpadă, ci pe drumul de întoarcere acasă: probabil că baletul din luminiş a încălzit-o. A trebuit să stea în pat o săptămînă.

Dragă Tulla,

acum ştii că din Amsel cel gras a ieşit pe furiş un tînăr. Cu pas uşor, ducînd micul geamantan al lui Amsel, el a traversat grăbit sala gării şi a luat trenul spre Berlin. Ceea ce tu nu ştii încă: în geamantan sprintenul tînăr duce cu sine un paşaport. Ăsta e falsificat. Cineva, de profesie constructor de piane, supranumit „Hütchen", a făcut paşaportul cu nişte săptămîni înainte de dubla minune din zăpadă. Mîna falsificatorului s-a gîndit la toate: ca prin minune, paşaportul e împodobit cu o fotografie care reproduce trăsăturile ferme, puţin cam rigide, ale tînărului cu dureri în jurul gurii. În plus, domnul Huth n-a eliberat paşaportul pe numele Eduard Amsel; el l-a numit pe posesorul paşaportului Hermann Haseloff, născut la Riga în douăzeci şi patru februarie o mie nouă sute şaptesprezece.

Dragă Tulla,

cînd Jenny s-a însănătoşit, i-am arătat cei doi dinţi pe care tînărul îi zvîrlise în tufa mea de grozamă.
„Ah, ăştia sînt dinţii domnului Amsel!“ s-a bucurat Jenny. „Nu-mi dai şi mie unul?“ Am păstrat celălalt dinte şi de aceea îl mai port şi azi la mine; căci domnul Brauxel, care ar putea să revendice dintele, îl lasă în portmoneul meu.

Dragă Tulla,

ce a făcut domnul Haseloff cînd a ajuns la Berlin, în gara Stettin? Şi-a luat o cameră la hotel, a doua zi s-a dus la o clinică dentară şi, pe bani buni, cîndva amselieni, acum haseloffieni, a pus să i se umple cu aur gura căzută. Domnul Huth, supranumit „Hütchen“, a trebuit să completeze în noul paşaport, la rubrica „Semne particulare“, „Dantură artificială, coroane de aur“. De acum înainte, cînd rîde, domnul Haseloff va fi văzut rîzînd cu treizeci şi doi de dinţi de aur; dar Haseloff rîde rar.

Dragă Tulla,

dinţii ăştia au devenit un concept; şi azi mai sînt aşa. Ieri, cînd stăteam cu nişte colegi în birtul „La Paul“, am făcut o probă, ca să demonstrez că dinţii de aur ai lui Haseloff nu sînt o ficţiune. Localul de pe Augsburger Straße e frecventat mai ales de luptători, de antreprenori din transporturi şi de doamne fără însoţitor. Canapeaua rotundă din jurul mesei pentru obişnuiţii casei oferea condiţii să argumentezi dur stînd pe o bază moale. Vorbeam despre lucruri despre care se vorbeşte în Berlin. Peretele din spatele nostru era împodobit în neorînduială cu fotografii de boxeri vestiţi, de ciclişti, şi era tapetat cu celebrităţi de la Palatul Sporturilor. Merita să citeşti semnăturile şi dedicaţiile; dar noi nu citeam, ci, ca întotdeauna între ora douăzeci şi trei şi ora douăzeci şi patru, ne gîndeam unde mai puteam merge dacă era nevoie să plecăm. Apoi am glumit pe seama lui patru februarie care se apropia. Discuţii despre sfîrşitul lumii la bere şi Doornkaat[1].

1. Numele unei băuturi alcoolice fabricate de Doornkaat AG din Saxonia Inferioară.

Eu am povestit despre domnul Brauxel, excentricul meu angajator, şi uite-aşa am ajuns la Haseloff şi la dinţii lui de aur, despre care eu ziceam că-s veritabili, iar colegii mei refuzau să accepte că nu erau o născocire.
Atunci am strigat spre tejgea: „Hannchen, l-aţi mai văzut pe domnul Haseloff?"
Hannchen a răspuns pe deasupra paharelor pe care le spăla: „Nu! Mai nou Gură-de-aur se duce de-acu' la Diener cînd vine pe-aici".

Dragă Tulla,

aşadar, povestea cu dinţii înlocuiţi e adevărată. Haseloff a fost şi este numit Gură-de-aur; şi cînd a reuşit să se scoale din pat, după o răceala urîtă, Jenny cea nouă a primit în dar o pereche de pantofi de balet îmbrăcaţi în mătase cu sclipiri argintii. Profesorul Brunies voia s-o vadă stînd pe vîrfuri argintate. De-acum înainte ea a dansat la *madame* Lara, în sala de balet: mici lebede. Pianistul Felsner-Imbs, a cărui muşcătură de cîine se vindeca, oferă Chopin. Iar eu, la cererea domnului Brauxel, îl concediez pe Gură-de-aur şi ascult rîcîitul pantofilor argintii de balet la *exercice*: Jenny stă la bară şi începe o carieră.

Dragă Tulla,

pe atunci am fost cu toţii mutaţi la alte şcoli: eu am ajuns la Conradinum; voi, tu şi Jenny, aţi devenit eleve la şcoala Helene Lange, care în curînd a fost rebotezată şi s-a numit şcoala Gudrun. Tata, meşterul tîmplar, propusese să fii trimisă la liceu: „Copilul e foarte înzestrat, dar instabil. Trebuie să mai încercăm cu el".
Începînd cu prima clasă de liceu, profesorul Brunies a fost cel care ne semna notele. Ne preda germana şi istoria. De la început am fost harnic, dar nu ambiţios – şi totuşi cel mai bun din clasă: alţii puteau să copieze de la mine. Brunies era un profesor blînd. Ne venea uşor să-i abatem atenţia de la subiectul real şi strict al orelor: era suficient să aducă cineva un gnais micaceu şi să-l roage să vorbească despre gnaisul acela, despre toate gnaisurile sau despre colecţia lui de gnaisuri micacee. Brunies îi lăsa imediat baltă pe cimbri şi pe teutoni şi îşi preda propria ştiinţă. Dar nu se limita doar la

pasiunea lui, gnaisurile micacee şi granitul micaceu; el turuia toată lista de minerale: plutonite şi vulcanite, minerale amorfe şi cristaline; de la el ştiu cuvintele poliedric, tabular, columnar; culorile verde-praz, albastru-aer, galben-mazăre, alb-argintiu, brun-cuişoare, gri-fum, negru-fier şi roşu-auroră provin de pe paleta lui; el m-a învăţat cuvinte tandre: cuarţ trandafiriu, piatra lunii, lazulit; de la el am preluat mici injurii: „Cap-de-tuf ce eşti, neam de hornblendă, conglomerat grezos!"; dar nici azi n-aş fi în stare să fac vreo diferenţă între agat şi opal, malahit şi labradorit, biotit şi muscovit.
Cînd nu-l abăteam de la orele din programă cu nişte minerale, situaţia trebuia s-o rezolve Jenny, fiica lui adoptivă. Purtătorul de cuvînt al clasei se anunţa politicos şi îl ruga pe profesorul Brunies să ne povestească despre progresele lui Jenny de viitoare balerină. Era dorinţa clasei, zicea el. Toţi voiau să ştie ce se mai întîmplase în sala de balet de două zile încoace. La fel de repede ca formula cheie „gnais micaceu", şi cuvîntul cheie „Jenny" avea darul să-l seducă pe profesorul Brunies; întrerupea migraţia popoarelor, îi lăsa pe ostrogoţi şi pe vizigoţi să rîncezească la malul Mării Negre şi noul subiect îl metamorfoza: nu se mai ghemuia nemişcat în spatele catedrei, ţopăia între dulapul şi tabla clasei ca un urs dansator, lua buretele şi ştergea traseele parcurse de goţi, pe care tocmai le schiţase. Pe fondul încă jilav, făcea creta să scîrţîie repede: abia după un minut în cap începea să se usuce umezeala sus, în dreapta, în timp ce el încă mai scria jos, în stînga, „poziţia întîi, poziţia a doua, poziţia a treia, a patra şi a cincea" – asta era scris pe tabla neagră cînd profesorul Brunies îşi începea cursul teoretic de balet, spunînd: „Ca întotdeauna şi ca peste tot în lume, începem cu poziţiile de bază şi continuăm apoi cu exerciţiile la bară". Profesorul îl invoca pe Arbeau, primul teoretician al dansului[1]. După Arbeau şi Brunies, existau cinci poziţii de bază care se întemeiau pe principiul picioarelor cu vîrfurile orientate în lateral. În timpul primilor mei ani de şcoală cuvîntul „lateral" a căpătat mai multă greutate decît noţiunea de „ortografie". Şi azi îmi

1. Thoinot Arbeau, numele anagramat al clericului francez Jehan Tabourot (1519-1595), vestit pentru scrierea sa *Orchésographie*, un studiu al dansului de societate în Franţa de la sfîrşitul secolului al XVI-lea.

dau seama la orice balerină, după picioare, cît de bine stă cu „lateralul", dar ortografia – și anume dacă un cuvînt se scrie cu sau fără *h*, cu un singur *s* sau cu doi – încă mai are taine pentru mine.

Noi, ortografiștii ezitanți, vreo cinci-șase baletomani, ședeam la galeria Teatrului Municipal și urmăream totul cu priviri critice ori de cîte ori maestrul de balet, ajutat de *madame* Lara, se încumeta să organizeze o seară de balet. O dată au fost în program *Dansurile polovtiene*[1], baletul *Frumoasa din pădurea adormită*, după modelul pretențios al lui Petipa[2], și *Vals trist*[3], care fusese lucrat cu *madame* Lara.

Părerea mea: „E drept că Petrich are radianță la *adagio*, dar nu are destul «lateral»".

Micul Pioch cîrtea: „Na, uită-te la Reinerl: fiecare piruetă e clătinată, iar lateralul mai bine să nu-l vezi". Herbert Penzoldt clătina din cap: „Dacă Irma Leuweit nu mai lucrează la curbură, n-or s-o mai țină multă vreme ca prim-solistă, oricît de grozav ar sta cu lateralul".

Pe lîngă „curbură" și „lateral", a căpătat greutate și cuvîntul „radianță". Dacă cineva „nu avea radianță, cu toată tehnica lui", sau dacă vreun dansator mai copt de la Teatrul Municipal, care se încumeta la un *grand jeté*, doar pornind din culise, dar îl executa apoi într-un frumos arc lent, de la galerie veneau aprobările mărinimoase: „Brake poate să-și permită orice, la radianța pe care o transmite; face el numai trei întoarceri, dar astea au farmec".

Un al patrulea cuvînt la modă din timpul primei clase de liceu a fost „balon". La *entrechat six de volée*, la *grand jeté*, la toate săriturile, dansatorii și dansatoarele aveau sau nu „balon". Cu alte cuvinte, știau să zăbovească în aer la o săritură, suspendați ca un balon, sau nu reușeau să pună sub semnul întrebării legea gravitației. Pe atunci, cînd eram deja într-a

---

1. Dansuri din opera *Cneazul Igor* de Alexandr Porfirievici Borodin (1833-1887).
2. Victor Marius Alphonse Petipa (1818-1910), balerin și maestru de balet, vestit pentru coregrafiile sale, printre care se numără *Frumoasa din pădurea adormită* pe muzica lui Piotr Ilici Ceaikovski (1840-1893).
3. Piesă muzicală a compozitorului finlandez Jean Sibelius (1865-1957).

doua, am creat o expresie: „Noul prim-solist sare atît de lin, de-l poţi însoţi în scris". Aşa numesc şi azi săriturile a căror derulare e întîrziată cu artă: sărituri de însoţit în scris. De-aş putea aşa ceva: să însoţesc săriturile scriind!

Dragă verişoară,

profesorul Brunies, cel care răspundea de clasa mea, nu s-a mulţumit să predea ABC-ul baletului în locul unei balade de şaptesprezece strofe cu rime cadenţate; el ne-a învăţat şi totul despre ce stă pe vîrfuri atunci cînd o balerină reuşeste să rămînă pe vîrful degetelor, perfect şi fără osteneală, timp de-o piruetă întreagă.

Într-o zi – nu mai ştiu, eram încă la ostrogoţi ori vandalii se aflau deja în drum spre Roma? – el ne-a adus la clasă pantofii de balet argintii ai lui Jenny. Mai întîi a făcut-o pe misteriosul, s-a ghemuit în spatele catedrei şi şi-a ascuns capul ca un cartof, cu toate zbîrciturile lui, în spatele perechii argintii. Apoi, fără să-şi arate mîinile, a pus amîndoi pantofii pe vîrfuri. Vocea lui bătrînească intona un fragment din suita *Spărgătorul de nuci* – şi, între călimară şi cutia de tablă în care-şi ţinea tartinele pentru pauze, a pus încălţările cu poante să exerseze toate poziţiile: *petits battements sur le cou-de-pied.*

Cînd spectacolul s-a terminat, el a murmurat, flancat de pantofii de argint, că pe de-o parte pantofii cu poante sînt un instrument de tortură încă modern, iar pe de altă parte trebuia să vedem în pantofii cu poante singurul fel de încălţări graţie cărora o fată putea ajunge la cer în timpul vieţii.

Apoi, însoţit de şeful clasei, a făcut să circule papucii cu poante ai lui Jenny de la o bancă la alta, pe rînduri: pantofii de argint ai lui Jenny însemnau ceva pentru noi. Nu că i-am fi sărutat. Abia dacă îi mîngîiam, le priveam luciul zdrelit, pipăiam vîrfurile tari, cu argintul dus, ne jucam căzuţi pe gînduri cu panglicile de argint şi cu toţii atribuiam pantofilor puteri miraculoase: ei erau cei care putuseră să facă din biata dolofană ceva lipsit de greutate, care, graţie papucilor cu vîrf, era în stare să ajungă în fiecare zi în cer mergînd pe jos. Pantofii aceia cu poante ne stîrneau vise dureroase. Cel care îşi iubea mama peste măsură o vedea noaptea intrînd în camera lui în dans, pe vîrfuri. Cel care se îndrăgostise de vreun afiş de cinematograf voia să vadă în sfîrşit un film în

care Lil Dagover dansa pe vîrfuri. Aceia dintre noi care erau catolici aşteptau în faţa altarelor Mariei să vadă dacă Fecioara n-ar vrea să-şi schimbe sandalele obişnuite cu papucii de balet ai lui Jenny.

Numai eu ştiam că nu pantofii cu poante o transformaseră pe Jenny. Eu fusesem martor: cu ajutorul unei simple minuni de zăpadă, Jenny Brunies devenise uşoară în chip miraculos, la fel ca Eddi Amsel – totul îndepărtat prin spălare!

Dragă verişoară,

e drept că familiile noastre şi toţi vecinii se minunau de vizibila metamorfoză a copilei de nici unsprezece ani; dar, cu o ciudat de mulţumită încuviinţare din cap, ca şi cum toată lumea ar fi presimţit şi, într-o rugăciune comună, ar fi dorit metamorfozarea lui Jenny, toţi au aprobat ceea ce făcuse zăpada. În fiecare după-amiază, exact la ora patru şi un sfert, Jenny ieşea din Aktienhaus, casa de peste drum, şi, păşind cuminte, cu un cap delicat pe un gît lung, urca pe Elsenstraße. Nu mergea decît cu picioarele, trunchiul nu şi-l mişca aproape deloc. În fiecare zi, la ora asta, mulţi vecini nu se dezlipeau de ferestrele de la stradă. De cum apărea Jenny, ei ziceau peste muşcate şi cactuşi: „Acu' Jenny se duce să baleteze".

Cînd, din motive gospodăreşti sau pentru că stătuse la bîrfă pe hol, mama pierdea la minut intrarea lui Jenny în scenă, o auzeam mustrîndu-se: „Iaca, acu' tot am pierdut-o pe Jenny a lu' Brunies. Ei bine, mîine o să-mi pun deşteptătoru' la patru ş-un sfert ori puţin mai devreme".

Înfăţişarea lui Jenny avea darul s-o înduioşeze pe mama: „S-o făcut cît o păstaie, o mînă de om". Însă şi Tulla era la fel de subţire, chiar dacă altcumva. Silueta zvînturată a Tullei speria. Silueta lui Jenny te făcea să cazi pe gînduri.

Dragă verişoară,

drumul nostru spre şcoală căpăta forma unei procesiuni ciudate. Fetele de la şcoala Helene Lange şi cu mine aveam acelaşi drum pînă la Neuschottland. La piaţa Max Halbe eu trebuia s-o iau la dreapta, în sus, în vreme ce fetele o luau pe Bärenweg, în direcţia Bisericii lui Isus. Pentru că Tulla aştepta în semiîntunericul din holul casei noastre şi mă silea să aştept şi eu pînă ieşea Jenny din Aktienhaus, Jenny avea

un avans: ea mergea cu cincisprezece, uneori cu zece paşi înaintea noastră. Toţi trei ne străduiam să păstrăm distanţa. Cînd lui Jenny i se desfăcea un şiret de la pantofi, şi Tulla avea de legat din nou un şiret. Înainte să cotesc la dreapta, mă opream în spatele stîlpului Litfaß din piaţa Max Halbe şi le urmăream pe cele două cu privirea: Tulla rămînea în spatele lui Jenny. Dar niciodată n-aveai impresia unei hăituieli. Dimpotrivă, era limpede: Tulla o urmărea pe Jenny fără să vrea s-o ajungă din urmă pe fata cu pas rigid şi nefiresc. Cîteodată, cînd soarele de dimineaţă era la jumătatea drumului, cînd Jenny îşi lăsa în spate umbra, lungă şi de lăţimea unui stîlp, Tulla, prelungind cu umbra ei umbra lui Jenny, călca pas cu pas pe capul de umbră al lui Jenny.

Tulla şi-a asumat misiunea de a rămîne în spatele lui Jenny nu numai în drumul spre şcoală. La patru şi un sfert, cînd vecinii ziceau „Acu' Jenny se duce să baleteze", ea se furişa din casa scărilor şi rămînea în urma ei.

La început Tulla păstra distanţa numai pînă la staţia de tramvai şi se întorcea de îndată ce tramvaiul spre Oliva dădea semnalul şi se punea în mişcare. Apoi a început să dea bani pe tramvai, luînd din mărunţişul meu. Tulla nu împrumuta bani, ea lua. Fiica lua fără să întrebe din dulapul de bucătărie al mamei Pokriefke. Mergea în acelaşi vagon cu Jenny, dar Tulla stătea pe platforma din spate, iar Jenny pe cea din faţă. La castelul Oliva, cît ţinea parcul, ele păstrau distanţa obişnuită, care se micşora abia pe Rosengasse, o stradă mai îngustă. Iar lîngă placa emailată „Lara Bock-Fedorowa – maestră de balet" Tulla stătea o oră întreagă şi nici o pisică hoinară nu putea să-i abată atenţia. După ora de balet, cu faţa zăvorîtă, ea lăsa să treacă ceata de mici balerine care flecăreau, legănîndu-şi sacii cu echipament. Toate fetele mergeau cu vîrfurile puţin în lateral şi purtau capete prea mici pe gîturi ca nişte tulpini: aveau nevoie de reazem. Chiar dacă era luna mai, timp de-o respiraţie Rosengasse mirosea a cretă şi a tricouri acrite. Tulla se punea în mişcare abia după ce Jenny trecea poarta grădinii alături de Felsner-Imbs şi cei doi ajungeau la distanţa cuvenită.

Ce mai trio! Imbs, încovoiat, cu ghetre, şi copilul, cu o coadă de un blond mat, împletită la ceafă, mereu în faţă – şi Tulla după ei, la distanţă. Felsner-Imbs se uită o dată în urmă. Jenny nu se uită în spate. Tulla înfruntă privirea pianistului.

O dată Felsner-Imbs încetinește pasul, culege din mers o ramură de păducel și i-o prinde lui Jenny. Atunci și Tulla rupe o ramură de păducel, dar nu și-o prinde, ci, după ce a restabilit distanța, iuțind pasul, o aruncă într-o grădină în care nu crește păducel.
O dată Felsner-Imbs se oprește: Jenny se oprește, Tulla se oprește. În vreme ce Jenny și Tulla rămîn pe loc, pianistul se întoarce înfricoșător de hotărît, face zece pași spre Tulla și, cînd ajunge la ea, repede brațul drept în sus, își scutură coama de artist și, întinzînd un deget de pianist, arată spre parcul castelului: „Tu nu poți să ne lași în pace? N-ai lecții de făcut? Marș de-aici! Nu vrem să te mai vedem!“ Se întoarce iar, cu o îndrăzneală deznădăjduită, fiindcă Tulla nici nu răspunde și nici nu dă ascultare degetului arătător care îi recomandă parcul castelului. Imbs e iarăși în dreapta lui Jenny. Încă nu pornesc, fiindcă în timpul acelei predici ținute Tullei părul pianistului se răvășise și trebuia periat. Acum se unduiește iarăși așa cum trebuie. Felsner-Imbs pășește. Jenny pășește ca un porumbel, cu vîrfurile în lateral. Tulla păstrează distanța. Toți trei se apropie de stația de tramvai aflată peste drum de intrarea în parcul castelului.

Dragă verișoară,

imaginea voastră impunea. Trecătorii evitau cu grijă să nimerească în spațiul dintre Jenny și Tulla. Pe străzile animate cele doi copii aveau un efect uimitor. Doar mergînd una în spatele celeilalte, la distanță, fetele reușeau să creeze o spărtură mișcătoare în aglomerația unei străzi comerciale.
Tulla nu-l lua niciodată pe Harras al nostru cînd se ținea după Jenny. Însă eu mă alăturam celor două, părăsind casa împreună cu Tulla, ca atunci cînd mergeam la școală, și urcînd alături de ea pe Elsenstraße: coada tip Mozart din fața noastră era a lui Jenny. În iunie soarele strălucește deosebit de frumos printre vechile case cu apartamente de închiriat. Pe podul de peste pîrîul Strieß mă desprindeam de Tulla și mă mutam cu pași repezi în stînga lui Jenny. Era un an al cărăbușilor. Se agitau prin aer și mișunau zăpăciți pe trotuare. Unii erau striviți, pe alții îi striveam noi. Mereu aveam pe tălpi rămășite uscate de cărăbuși întîrziați. Alături de Jenny – ea se străduia să nu calce nici un cărăbuș –, mă ofeream să-i duc eu sacul de antrenament. Mi-l dădea: o pînză albastră ca

aerul, în care se conturau vîrfurile pantofilor de balet. După Kleinhammerpark – printre castani clocoteau ciorchini de cărăbuşi – îmi încetineam pasul pînă cînd, ducînd sacul de antrenament al lui Jenny, ţineam pasul alături de Tulla. Dincolo de pasajul subteran de la calea ferată, între tarabele goale ale pieţei săptămînale, pe pavajul ud şi printre măturile cîntătoare ale măturătorilor, Tulla mă ruga să-i dau sacul lui Jenny. Pentru că Jenny nu se uita niciodată în urmă, îi dădeam voie Tullei să ducă sacul lui Jenny pînă la Hauptstraße. La Palatul Filmului Jenny se uita la nişte fotografii în care o actriţă avea pometii laţi şi purta un halat alb de medic. Noi ne uitam la pozele din altă vitrină. Programul viitor: un actor scund zîmbea şmechereşte de şase ori. Cu puţin înainte de staţia de tramvai luam iarăşi sacul de antrenament şi urcam împreună cu Jenny şi cu sacul lui Jenny în remorca tramvaiului spre Oliva. În timpul mersului, de geamurile platformei din faţă se izbeau cărăbuşi. După staţia Weißes Lamm o lăsam pe Jenny, ducîndu-i sacul, şi o vizitam pe Tulla pe platforma din spate, fără să-i dau sacul. Îi plăteam călătoria, pentru că pe atunci ştiam să fac rost de mărunţiş vînzînd lemn de foc din tîmplăria tatei. După staţia Friedensschluß, cînd eram iarăşi în vizită la Jenny, aş fi plătit şi pentru ea, dar Jenny arăta abonamentul.

Dragă verişoară,

încă din timpul vacanţei de vară s-a aflat că domnul Sterneck, maestrul de balet al Teatrului Municipal, o luase pe Jenny în corpul de balet al copiilor. Că va dansa şi ea în povestea de Crăciun, că începuseră deja repetiţiile. Piesa, aşa se zicea, se numea anul acesta *Regina gheţii*, iar Jenny, cum se putea citi în *Vorposten* şi în *Neueste Nachrichten,* urma să fie regina gheţii, fiindcă regina gheţii nu era un rol vorbit, ci un rol dansat.

Acum Jenny nu mai mergea doar cu doiul, la Oliva; de trei ori pe săptămînă lua tramvaiul cinci pînă la Kohlenmarkt, unde era Teatrul Municipal, aşa cum descrie domnul Matzerath în cartea lui, privind dinspre Stockturm.

Trebuia să tai şi să vînd pe ascuns mult lemn de foc ca să strîng banii de tramvai pentru mine şi Tulla. Tata îmi interzisese cu străşnicie comerţul ăsta, dar maistrul mecanic ţinea cu mine. O dată – întîrziasem şi tocurile mele s-au auzit

păcănind pe pavajul de pe Labesweg – le-am ajuns pe fete din urmă cu puţin înainte de piaţa Max Halbe. Cineva îmi luase locul: fiul negustorului de coloniale, mic şi îndesat, se ţinea cînd lîngă Tulla, cînd lîngă Jenny. Din cînd în cînd făcea ceva ce nu mai îndrăznea nimeni: se vîra în distanţa pustie dintre ele. Fie că era lîngă Tulla, fie lîngă Jenny, fie între cele două, pe burta lui atîrna mereu toba de tinichea pentru copii. În tinicheaua aceea bătea el mai zgomotos decît o cerea ritmul de marş pentru două fete subţirele. Mama lui – umbla vorba – murise de curînd. Otrăvită cu peşte. O femeie frumoasă.

Dragă verişoară,

abia la sfîrşitul verii te-am auzit vorbind cu Jenny. O primăvară şi o vară întreagă sacul de antrenament al lui Jenny, trecut din mînă în mînă, reuşise să înlocuiască dialogul. Sau cărăbuşii, evitaţi de Jenny, călcaţi de tine. Eventual eu sau Felsner-Imbs, care aruncam cîte un cuvînt în spate sau îl duceam de colo colo.

Cînd Jenny a ieşit din Aktienhaus, Tulla i s-a pus în cale şi a zis, mai mult pe lîngă Jenny decît lui Jenny: „Îmi dai voie să-ţi duc sacul în care ai papucii de argint?“ Jenny i-a dat Tullei sacul fără să scoată un cuvînt, dar privirea ei trecea pe lîngă Tulla, la distanţă, la fel cum trecuseră şi vorbele Tullei pe lîngă Jenny. Tulla ducea sacul. Nu că ar fi mers pe lîngă Jenny şi l-ar fi dus; a continuat să păstreze distanţa şi, cînd au plecat cu linia doi spre Oliva, ea a stat cu sacul lui Jenny pe platforma din spate. Mie mi s-a dat voie să plătesc şi totuşi eram în plus. Abia în faţa şcolii de balet de pe Rosengasse Tulla i-a înapoiat sacul lui Jenny, spunînd „Mulţumesc!“

Aşa a rămas pînă în toamnă. N-am văzut-o niciodată ducînd ghiozdanul lui Jenny, numai sacul. În fiecare după-amiază, în ciorapi trei-sferturi, ea era pregătită. Prin mine afla cînd avea Jenny repetiţie, cînd avea antrenament. Stătea în faţă la Aktienhaus, nu mai întreba, întindea mîna fără să scoată o vorbă, apuca laţul şnurului, ducea sacul, mergînd în urmă, şi păstra o distanţă invariabilă.

Jenny avea mai mulţi saci de antrenament: unul verde-praz, unul roşu-auroră, pe cel albastru-aer, unul brun-cuişoare şi unul galben-mazăre. Schimba culorile fără vreun sistem. Într-o după-amiază de octombrie, cînd Jenny a părăsit şcoala de balet, Tulla i-a spus lui Jenny, fără să se uite în altă parte:

„Vreau să mă uit şi eu la pantofi, să văd dacă-s chiar de argint". Felsner-Imbs s-a împotrivit, dar Jenny a încuviinţat din cap şi, cu o privire blîndă, a împins deoparte mîna pianistului. Tulla a scos din sacul galben-mazăre papucii cu poante, legaţi frumos, ca un pachet, cu panglicile de mătase. N-a desfăcut pachetul, l-a ţinut pe palmele întinse la înălţimea ochilor, şi-a plimbat ochii înguşti de-a lungul lor, de la călcîi la vîrful tare, a verificat conţinutul de argint al pantofilor şi, chiar dacă erau uzaţi şi nearătoşi, i-a găsit suficient de argintii. Jenny a deschis sacul şi Tulla a lăsat papucii cu poante să dispară în ţesătura galbenă.

Cu trei zile înainte de premieră, la sfîrşitul lui noiembrie, Jenny a vorbit pentru prima oară cu Tulla. Într-un paltonaş loden cenuşiu, ea a ieşit pe la intrarea artiştilor de la Teatrul Municipal şi Imbs n-o însoţea. S-a oprit chiar în faţa Tullei – şi, în timp ce îi întinde sacul de antrenament verde-praz, spune, fără să privească la o distanţă prea mare pe lîngă Tulla: „Acum ştiu cum îl cheamă pe omul de fier din pădurea Jäschkental".

„Şi-n cartea lui scria altceva decît am zis eu."

Jenny vrea să scape de ce ştie: „Adică nu-l cheamă Kuddenpäch, îl cheamă Johannes Gutenberg".

„În carte zicea că într-o bună zi ai să baletezi grozav în faţa întregii lumi."

Jenny încuviinţează din cap: „Se prea poate, dar Johannes Gutenberg e cel care a inventat arta tiparului în oraşul Mainz".

„Ei, vezi, păi asta şi spun. El le ştie pe toate."

Jenny mai ştie ceva: „Şi a murit în anul o mie patru sute şaizeci şi opt".

Tulla vrea să afle: „Cît cîntăreşti tu de fapt?"

Jenny răspunde cu precizie: „Cu două zile în urmă cîntăream şaizeci şi şapte de livre şi două sute treizeci de grame. Da' tu cît cîntăreşti?"

Tulla minte: „Şaizeci şi şase de livre şi nouă sute nouăzeci de grame".

Jenny: „Cu tot cu pantofi?"

Tulla: „Cu pantofi de sport".

Jenny: „Eu neîncălţată, numai în tricou".

Tulla: „Atunci avem aceeaşi greutate".

Jenny se bucură: „Cam aceeaşi greutate. Şi de Gutenberg nu-mi mai e frică. Şi uite două bilete pentru tine şi Harry, pentru premieră, dacă vreţi să veniţi".

Tulla ia biletele. Vine tramvaiul. Jenny urcă în față, ca întotdeauna. Atunci urcă și Tulla în față. Eu, oricum. La piața Max Halbe coboară întîi Jenny, apoi Tulla, eu la urmă. Pe Labesweg în jos cele două nu mai păstrează distanța, merg alături și arată ca niște prietene. Eu am voie să duc sacul de antrenament verde, mergînd după ele.

Dragă verișoară,

trebuie să recunoști că, în ceea ce o privește pe Jenny, premiera a fost grozavă. A făcut două piruete perfecte și s-a încumetat la *grand pas de basque*, care face să tremure pînă și balerinele cu experiență. Era minunat de „în lateral". „Radianța" ei făcea scena neîncăpătoare. Cînd sărea, sărea lent, cît să scrii în același timp, așadar avea „balon". Și nu se observa aproape deloc că Jenny avea prea puțină curbură.
În chip de regină a gheții, ea purta un tricou de argint, o coroană argintie ca gheața și un văl care trebuia să simbolizeze gerul: tot ce atingea Jenny în chip de regină a gheții încremenea pe loc. Cu ea venea iarna. O muzică de țurțuri îi anunța intrările. Corpul de balet – fulgi de zăpadă și trei oameni de zăpadă caraghioși – se supunea poruncilor ei cu clinchet de ger.
Nu pot să-mi mai amintesc acțiunea. Dar în fiecare dintre cele trei acte apărea un ren care vorbea. El trebuia să tragă o sanie împodobită cu oglinzi, în care regina gheții ședea pe perne de zăpadă. Renul vorbea în versuri, putea să alerge mai iute ca vîntul, iar clopoțeii lui de argint, care anunțau că sosește regina gheții, se auzeau din culise.
Renul acela, după cum se putea citi în program, era interpretat de Walter Matern. Era primul lui rol mai important. Am auzit că la puțin timp după aceea a primit un contract la teatrul municipal din Schwerin. Era bun în rolul de ren și presa de a doua zi i-a fost favorabilă. Dar cele două ziare au elogiat-o pe Jenny Brunies drept adevărata revelație. Un critic era de părere că, dacă ar fi vrut, Jenny, ca regină, ar fi putut să încremenească în gheață parterul și cele două rînduri de balcoane pentru o mie de ani.
Eu aveam palmele fierbinți de la aplauze. Tulla n-a aplaudat cînd s-a terminat spectacolul. Împăturise programul, micșorîndu-l de tot, și îl mîncase în timpul ultimului act. Cît au durat cele trei acte și în pauza de după al doilea act,

profesorul Brunies, care stătea între mine şi ceilalţi baletomani din clasa noastră, a supt bomboane de malţ pînă ce a golit punga.
După şaptesprezece chemări la rampă, Felsner-Imbs, profesorul Brunies şi cu mine am aşteptat în faţa cabinei lui Jenny. Tulla plecase deja.

Dragă Tulla,

actorul acela care jucase rolul renului şi care putea să execute o „lumînare“ la *schlagball* şi o forfecare înşelătoare la *faustball*, actorul şi sportivul acela care juca hochei pe iarbă şi care putea să rămînă în aer douăsprezece minute ca planorist, actorul şi planoristul acela care ducea la braţ mereu alte femei – şi toate păreau suferinde şi vlăguite –, actorul şi amantul acela care împărţise manifeste roşii, care citea sistematic şi la nimereală broşuri Reclam, romane poliţiste şi introduceri în metafizică, al cărui tată era morar şi avea darul profeţiei, ai cărui strămoşi medievali se numiseră Materna şi fuseseră nişte rebeli cumpliţi, acel actor şi membru SA bine făcut, meditativ, îndesat, tragic, cu părul scurt, nemuzical, iubitor de poezie, singuratic şi sănătos, acel şef de subgrupă SA care, după o acţiune din ianuarie, fusese făcut şef de grupă, acel actor, sportiv, amant, metafizician şi şef de grupă care, cu anumite prilejuri şi fără prilej, putea să scrîşnească din dinţi, care, aşadar, întreba limpede şi fără să rămînă neauzit de lucrurile supreme, acel scrîşnitor căruia i-ar fi plăcut să-l joace pe Othello, dar care trebuia să joace rolul renului cînd dansa regina gheţii, acel membru SA, scrîşnitor şi actor, a căzut, încă înainte să plece ca „june-prim“ la teatrul municipal din Schwerin, în patima alcoolului.
Eddi Amsel, care a intrat în omul de zăpadă pentru a-l părăsi apoi în chip de Hermann Haseloff, n-a devenit băutor; el a început să fumeze.
Ştii de ce se numea Haseloff şi nu Drossel[1], Fink[2] sau Star[3]? În vreme ce voi, Jenny şi cu tine, aţi păstrat distanţa timp de un an, pe mine întrebarea asta cu sensul numelui m-a urmărit şi frămîntat pînă şi-n somn. Înainte să-mi fi închipuit

1. Sturz (germ.).
2. Cinteză (germ.).
3. Graur (germ.).

că pe Amsel îl cheamă acum altfel, am făcut o vizită, poate reală, cu siguranţă imaginară, în vila goală de pe Steffensweg, care se prea poate să stea încă nelocuită şi aşteptîndu-l pe Amsel, datorită unui contract de închiriere de lungă durată. Se prea poate ca Walter Matern – devotatul lui subchiriaş, cum ar fi de presupus – nici să nu fi ieşit bine din casă – avea, probabil, spectacol –, că eu am şi găsit drumul, cum ar fi: din grădină, peste terasă, pînă în fostul atelier al lui Amsel. Am forţat vreo două geamuri. E foarte posibil să fi avut şi o lanternă. Ceea ce căutam puteam să găsesc numai în pupitrul renascentist şi am şi găsit – sau aş fi putut să găsesc: hîrtii importante. Deasupra mea atîrna încă producţia de sperietori a lui Amsel din anul trecut. Aşa cum mă ştiu, nu-mi era frică de umbre bizare – sau era o frică suportabilă. Hîrtiile erau nişte fiţuici pline cu idei şi nume scrise cu litere mari, puse acolo parcă anume pentru mine. Pe o foaie Amsel încercase să-şi meşterească un nume pornind de la *Steppenhuhn*[1]: Stephun, Steppuhn, Steputat, Stepius, Steppat, Stepoteit, Steppanowski, Stoppka, Steffen. Cînd a renunţat la *Steppenhuhn*, pentru că îl adusese, trădător, foarte repede aproape de atît de în grabă părăsitul Steffensweg, el a încercat cu numele de păsări, *Sperling*[2], *Specht*[3] şi *Sperber*[4] în acelaşi timp: Sperla, Sperlinski, Spica, Sperluch, Spekun, Sperballa, Spercherling, Spechling. Acestei nereuşite înşiruiri i-a urmat o dezvoltare a temei *Sonntag*, ziua de duminică: Sonntau, Sonntowski, Sonatowski, Sopalla, Sorau, Sosath, Sowert, Sorge. A abandonat-o. N-a mai continuat şirul Rosin, Rossinna, Rosenoth. Probabil că voise să găsească un pandant *A*-ului din Amsel cînd a început cu Zoch, cînd a pus Zocholl după Zuchel, a decantat Zuphat din Zuber şi şi-a pierdut interesul la frumuşelul nume Zylinski; fiindcă nişte exclamaţii precum „Numele noi şi dinţii valorează aur!“ sau „Dacă am numele, atunci am şi dinţii!“ îmi arătau – mie, spionului imaginabil – cît de greu îi venea să-l cheme altfel şi totuşi corespunzător. În cele din urmă, între două şiruri duse pe jumătate, pornite de la Krisun-Krisin şi Krupat-Krupkat, am găsit un nume

1. Găinuşă de stepă (germ.).
2. Vrabie (germ.).
3. Ciocănitoare (germ.).
4. Şoim, erete (germ.).

izolat şi subliniat. Nu rezultase din nici un şir. Sărise din aer direct pe hîrtie. Se oferea absurd de firesc. Original şi totuşi de găsit în orice carte de telefon. Putea fi dedus mai curînd din iepurele fugind în zigzag decît din eretele care loveşte. Dublul *f* îngăduia un accent rusesc, la nevoie baltic. Nume de artist. Nume de agent secret. Pseudonim. Numele rămîn. Numele se poartă. Orice om are nume.
Atunci am părăsit atelierul lui Eddi Amsel, lambrisat cu stejar, ducînd în inimă numele Haseloff. Aş putea să jur că nimeni nu aerisise acolo pînă cînd am venit eu şi am forţat geamurile. Toate sperietorile de sub tavan aveau, probabil, bile de naftalină în buzunare. Se jucase Walter Matern de-a gospodina, apărînd de descompunere moştenirea lăsată de Amsel?
Ar fi trebuit să iau hîrtiile cu mine, ca dovadă pentru mai tîrziu.

Dragă Tulla,

actorul acela, care fusese numit „Scrîşnitorul" încă din şcoală şi apoi, cu regularitate, în unitatea lui SA – „ A venit Scrîşnitorul? Scrîşnitorul să acopere, cu trei oameni, staţia Feldstraße în timp ce noi pieptănăm Mirchauerweg mai sus de sinagogă. Scrîşnitorul să scrîşnească tare de trei ori de-ndată ce părăseşte primăria" –, Scrîşnitorul acela extrem de ocupat şi-a perfecţionat considerabil arta scrîşnitului din dinţi, punînd mîna pe sticlă, nu doar din cînd în cînd, ci cu regularitate: abia de îşi lăsa timp să-şi toarne în pahar. Micul dejun începea la el cu rachiu de ienupăr.
Atunci a fost dat afară din SA. Dar n-a fost mătrăşit din cauza băuturii – acolo pileau cu toţii –, a fost dat afară pentru că, beat fiind, furase. La început l-a acoperit Jochen Sawatzki, comandantul unităţii, pentru că amîndoi erau prieteni la cataramă, stăteau umăr la umăr la tejghea şi turnau în ei acelaşi lichid. Abia cînd a început agitaţia în unitatea SA optzeci şi patru Langfuhr, Sawatzki a numit un tribunal de onoare. Cei şapte oameni, toţi subofiţeri cu experienţă, au dovedit că Matern băgase mîna – o singură dată – în fondurile sectorului. Nişte martori susţineau că s-ar fi lăudat la beţie. Se vorbea de trei sute cincizeci de guldeni. Pe ăştia Matern îi investise în rachiu de ienupăr, cu care făcuse cinste în mai multe rînduri. Sawatzki a obiectat, spunînd că nu poate trece

drept dovadă ce îndrugă omul ameţit de băutură. Matern s-a înfoiat, întrebînd dacă nu cumva erau nemulţumiţi de el – „Fără mine nu l-aţi mai fi prins niciodată pe Brill la Kahlbude" – şi spunînd că, de altfel, îşi asuma răspunderea pentru tot ce făcuse – „Şi-n afară de asta, aţi băut şi voi, cu toţii. Eu n-am furat, n-am făcut decît să am grijă de starea de spirit!"

Acum Jochen Sawatzki a trebuit să-şi ţină unul dintre scurtele lui discursuri. Cică ar fi plîns în timp ce-l făcea praf pe Walter Matern. Din cînd în cînd venea vorba de prietenie: „Da' eu nu tolerez ticăloşi în unitatea mea. Nici unuia dintre noi nu-i place să-şi lase cel mai bun prieten să se ducă la vale. Da' nu-i nimic mai rău decît să-ţi furi camarazii. Nimic nu spală aşa ceva, nici un Persil, nici un săpun de casă!" Cică i-ar fi pus lui Walter Matern mîna pe umăr şi l-ar fi sfătuit cu glas sugrumat să se evapore cît mai în linişte. Putea să se ducă în Reich şi acolo să intre în SS: „Din unitatea mea eşti şters – da' de-aici, dinăuntru, nu!"

După aceea cică au făcut – nouă oameni în civil – o vizită la Kleinhammerpark. Au ocupat tejgheaua, fără măşti şi fără mantale. Au turnat pe gît bere şi rachiu şi au mîncat sîngerete. S-a intonat „Am avut un camarad..." Matern cică ar fi mîrîit poezii deşucheate şi ar fi cobit despre esenţa temeiului. Mereu era la toaletă cîte unul dintre cei nouă. Dar nici o Tulla nu şedea pe un scaun cu picioare înalte, devenind tot mai subţire, ca un calendar din care rupi file. Nici o Tulla nu-şi ţinea ochii pironiţi pe uşa toaletei: n-a avut loc nici o încăierare de salon.

Dragă Tulla,

Walter Matern n-a plecat în Reich: stagiunea teatrală continua, *Regina gheţii* a rămas mai departe în program pînă după începutul lui februarie şi împreună cu regina gheţii trebuia să apară în scenă şi renul. Nici membru SS n-a devenit Walter Matern; el a devenit ceea ce uitase să fie, dar era, încă de la botez încoace: catolic. Aici i-a venit în ajutor alcoolul. În mai treizeci şi opt – se juca piesa lui Billinger[1] *Gigantul*, iar lui Matern, care era fiul Donatei Opferkuch, i-au fost aplicate

1. Richard Billinger (1890-1965), scriitor austriac de succes din timpul celui de-al Treilea Reich, simpatizant al naţional-socialismului,

mai multe amenzi pentru că venise băut la repetiții –, așadar, în vreme ce stagiunea se apropia de sfîrșit, el își petrecea mult timp umblînd pe Holm, în suburbia portuară și pe Strohdeich. Cine îl vedea, îl auzea. Nu numai că oferea obișnuita lui scrîșneală pe cheiuri și printre depozite, dar și cita cu emfază. Abia azi, cînd pot să caut prin cărți, reușesc să descîlcesc comoara de citate pe care le adunase Matern: amesteca texte liturgice cu fenomenologia unei scufii cu țugui și o lirică profană încurcată într-un fel de ghiveci condimentat cu cel mai ieftin rachiu de ienupăr. Mai ales versurile – cîteodată mă țineam după el – formau mici sfere în auzul meu și dăinuiau acolo: niște lemuri stăteau pe o plută. Era vorba de moloz și de bacanalii. Cum îmi mai spărgeam capul, eu, un băiat curios, să înțeleg cuvintele „val-de-micsandre"! Matern punea puncte finale. Binevoitori atunci cînd nu trebuiau să încarce placaj cu vîntul bătînd dintr-o parte, muncitorii din port îl ascultau: „...deja e tîrziu". Stivuitorii încuviințau din cap. „O, suflet, putred pînă-n străfunduri..." Ei îl băteau pe umăr și el le mulțumea: „Frățească bucurie împresurîndu-i pe Cain și Abel, pentru ei trecea Dumnezeu prin nori – cauzal-genetic, *haïssable*[1]: Eul tîrziu"[2].

Pe atunci doar bănuiam cine erau pentru el Cain și Abel. Eu mă țineam pe urmele lui și el se împleticea printre macaralele de pe Strohdeich, cu gura plină de constatarea morții, de starea-de-aruncare și de *dies irae, dies illa*[3]. Și acolo, cum stătea cu spatele la șantierul naval Klawitter și în suflul rîului Mottlau, i s-a arătat Fecioara Maria.

E așezat pe un bolard și deja m-a trimis de mai multe ori acasă. Dar eu nu vreau la cină. La bolardul lui și la ceilalți, pe care nu stă nimeni, e amarat un cargobot suedez de dimensiuni medii. E noapte pe sub niște nori grăbiți, fiindcă nava are un somn agitat, iar Mottlau trage și împinge. Toate parîmele cu care se ține suedezul de bolarzi scrîșnesc. Dar el vrea să scrîșnească mai tare. Deja a scuipat din el Eul tîrziu, toată

---

autor al unor scrieri în care natura este evocată din perspective mistico-religioase.

1. Vrednic de ură (în fr., în orig.).
2. Fragmente din poemul lui Gottfried Benn „Das späte Ich" („Eul tîrziu").
3. Ziua mîniei, ziua aceea (lat.)

starea-de-aruncare şi secvenţa funebră, şi acum se ia la întrecere cu parîmele. În vindiac şi pantaloni bufanţi, rămîne lipit de bolard, scrîşneşte înainte să pună sticla la gură, continuă să scrîşnească acelaşi cîntec de îndată ce gîtul sticlei se eliberează şi dinţii îi sînt tot mai tociţi.

Stă în colţul cel mai îndepărtat de pe Strohdeich: lîngă Polnischer Haken, la confluenţa dintre Mottlau şi Vistula Moartă. Un loc pentru scrîşnit din dinţi. Ne-a adus aici feribotul de la Milchpeter de pe Schuitensteg: pe el, pe mine şi pe muncitorii din şantier. A început cu dinţii pe feribot, ba nu, încă de la Fuchswall şi Jakobswall, trecînd pe lîngă uzina de gaz, dar abia pe bolard începe să bea şi să se scrîşnească, intrînd într-o stare: „*Tuba mirum spargens sonum*...“[1] Suedezul încărcat îl ajută. Mottlau împinge, trage şi se amestecă cu apa vîscoasă a Vistulei Moarte. Şantierele ajută şi fac tură de noapte: Klawitter, în spatele lui; şantierul de după Milchpeter; mai în depărtare, şantierul Schichau şi fabrica de vagoane. Şi norii care se devorează îl ajută. Şi eu îl ajut, pentru că are nevoie de auditoriu.

Asta a fost întotdeauna punctul meu forte: să mă ţin pe urmele altora, să fiu curios, să ascult.

Acum, fiindcă ciocanele de nituit tac şi îşi ţin respiraţia pe toate şantierele în acelaşi timp, mai rămîn doar dinţii lui Matern şi suedezul morocănos pînă cînd vine vîntul dinspre Kielgraben: acolo, pe Englischer Damm, sînt duse vitele la abator şi în ocolul pentru vite de tăiere. Fabrica de pîine Germania e mută, dar luminată pe cele trei etaje. Matern a terminat sticla. Suedezul se îndepărtează lunecînd. Eu sînt cît se poate de treaz în ghereta de manevră a unui vagon de marfă. Cu hangarele, depozitele, rampele şi macaralele lui, Strohdeich e orientat pieziş faţă de bastionul Braunes Roß, unde feribotul, cu luminile aprinse, se îndreaptă agale spre Brabank, debarcaderul pentru mărfuri. El mai scrîşneşte doar nişte rămăşiţe şi nu mai ascultă de parîme. Oare ce aude – cînd nu aude ciocanele de nituit? Vite răguşite şi porci sensibili? Aude îngeri? *Liber scriptus proferetur.*[2] Citeşte el, rînd cu rînd, lumini de catarg, lumini de babord şi lumini de tribord? Proiectează el negarea sau pune puncte finale:

---

1. Trompetele păcii vor sparge spaţiile (lat.).
2. Va fi adusă cartea scrisă (lat.).

ultima roză, plută cu lemuri, bolovăniş din est, barcarole, Hades se înalţă, constatarea morţii, table incaşe, castel al lunii? Fireşte, şi luna e în joc, tot clară, după a doua bărbierire. Peste Bleihof şi staţia de pompare, ea linge magaziile de sare ale oraşului, se uşurează lateral pe decupajul Altstadt, Pfefferstadt, Jungstadt, aşadar unde sînt bisericile Sfîntul Ioan – Sfînta Ecaterina – Sfîntul Bartolomeu – Sfînta Maria, pînă cînd apare Ea, avînd cămaşa umflată de lună. Precis că a venit cu feribotul de la Brabank. De la un felinar la altul, Ea urcă agale pe Strohdeich, dispare în spatele macaralelor cu gîturi de păsări de pe chei, adie printre liniile de manevră, înfloreşte din nou sub un felinar – şi el o cheamă tot mai aproape de bolardul lui, scrîşnind din dinţi: „Bine venită fii!" Dar pe cînd Ea pluteşte în faţa lui, adăpostind o luminiţă sub cămaşă, el nu se ridică în picioare, ci stă lipit acolo şi mormăie: „Hei, ia spune. Ce-i de făcut aici? Pasul ţi-a ostenit căutîndu-mă... De aceea ascultă-mă, Marie: ştii tu unde s-a dus? Bun venit, îţi spun, dar zi-mi odată dacă-i vina mea, cinismul nu puteam să i-l înghit: nimic nu era sfînt pentru el, de aceea. De fapt nu voiam decît să-i dăm o lecţie: *confutatis maledictis*[1]... şi acum a plecat, mi-a lăsat flendurile lui. Le-am pus naftalină, eu, închipuie-ţi: naftalină, toată grămada aia! Acum aşază-te, Marie. Povestea cu banii din casierie e adevărată, dar el, el unde e? A plecat în Suedia? Sau în Elveţia, unde îşi ţine banii? Paris, acolo-i locul lui? Sau în Olanda? Peste mări? Hai, aşază-te odată: înlăcrimată fi-va ziua... Încă din copilărie – Doamne, că gras mai era! –, mereu, toate exagerările alea: odată a vrut un cap de mort de sub Biserica Sfintei Treimi. Totul i se părea ridicol şi întotdeauna Weininger, de aceea noi l-am. Unde e? Eu trebuie. Spune-mi. Bine venită fii, îţi spun. Dar numai dacă tu. Fabrica de pîine Germania face tură de noapte. Vezi? Cine-o să mănînce toată pîinea asta? Spune-mi. Astea nu-s ciocane de nituit, astea-s. Aşază-te. Unde?"

Dar cămaşa luminată nu vrea să se aşeze. În picioare, la două palme deasupra pavajului, ea are cuvintele potrivite: „*Dona eis requiem*[2]: curînd o să-ţi fie mai bine. Vei urma credinţa adevărată şi vei juca teatru la Schwerin. Dar înainte

1. Cei blestemaţi [sînt] reduşi la tăcere (lat.).
2. Odihneşte-i în pace (lat.).

să porneşti spre Schwerin, un cîine îţi va ieşi în cale. Să nu te temi".
El, şezînd pe bolard, vrea să ştie: „Un cîine negru?"
Ea, în cămaşă cu „balon": „Un cîine al infernului".
El, bătut în cuie pe bolard: „E al unui meşter tîmplar?"
Ea îl muştruluieşte: „Cum poate un cîine să aparţină unui meşter tîmplar dacă e dedicat iadului şi e dresat să-l urmeze pe Satan?"
El îşi aduce aminte: „Eddi îi zicea Pluto, dar numai în glumă".
Ea, cu degetul arătător ridicat: „El îţi va ieşi în cale!"
El încearcă să se fofileze: „Trimite-i boala jigodiei".
Ea-l sfătuieşte: „Otrava o poţi găsi în orice farmacie".
El vrea s-o şantajeze: „Dar mai întîi trebuie să-mi spui: Eddi unde..."
Ultimul ei cuvînt: „Amin!"
Eu, în ghereta de manevră a vagonului de marfă, ştiu mai multe decît ei doi la un loc: el fumează ţigarete şi îl cheamă cu totul altfel.

Dragă Tulla,

probabil că Fecioara Maria, atunci cînd a plecat acasă, a luat feribotul spre Milchpeter de lîngă uzinele de gaz; iar Walter Matern a traversat cu mine pe la Brabank. Sigur e că a devenit şi mai catolic decît era înainte: bea pînă şi vermut ieftin, fiindcă rachiul de secară şi cel de ienupăr nu-l mai dădeau gata. Cu dinţii tociţi de la vinul dulce îndulcit, probabil că o mai adusese de două-trei ori în preajma lui, scrîşnind, pe Fecioară, ca să-şi vorbească: pe Holm, printre depozitele de lemne, de-o parte şi de alta a podului Breitenbach sau, ca de obicei, pe Strohdeich. Nu cred să-şi fi spus lucruri noi. El voia să ştie pe unde se pierduse cineva; probabil că ea l-a stîrnit împotriva cîinelui: „Înainte se foloseau ochi de cioară, dar azi farmacistul Grönke are o farmacie la Neuer Markt, acolo sînt de toate: otrăvuri corozive, narcotice şi septice. De pildă, *As*-doi-*O*-trei, o făină albă, sticloasă, obţinută din minerale, un simplu acid arsenios, într-un cuvînt: şoricioacă; dar dacă nu te zgîrceşti, poate să dea gata şi un cîine".
Aşa s-a făcut că, după o lungă pauză, Walter Matern a reapărut în casa noastră. Nu că ar fi venit direct în curtea tîmplăriei, împleticindu-se, şi ar fi răcnit spre jgheaburile acoperişului: a bătut la uşa lui Felsner-Imbs şi s-a prăvălit

imediat pe canapeaua şubredă. Pianistul a turnat ceai şi nu şi-a pierdut răbdarea cînd Matern a început să-l descoasă: „Unde e? Dom'le, hai, nu fiţi aşa. Sigur ştiţi unde e. Doar nu s-o fi evaporat pur şi simplu. Dacă e careva de poa' să ştie, dumneavoastră sînteţi ăla. Hai odată!"

Ascuns în spatele ferestrelor întredeschise, eu nu eram sigur că pianistul ştia mai mult decît mine. Matern ameninţa. De pe canapea, lucra cu dinţii, iar Imbs se ţinea de un vraf de partituri. Matern se împleticea prin camera de muzică inundată de electricitate verde. O dată a băgat mîna în vasul de sticlă cu peşte auriu, a aruncat un pumn de apă spre tapetul înflorat şi nu şi-a dat seama că aruncase doar apă. Însă cînd a vrut să zdrobească clepsidra cu pipa, a nimerit balerina de porţelan. Piciorul ţinut orizontal în *arabesque* s-a desprins, căzînd pe partituri moi. Matern s-a scuzat şi a promis să repare stricăciunea, dar Imbs a cîrpit statueta cu mîna lui, cu un chit numit „universal". Walter Matern a vrut să-l ajute, dar pianistul, aplecat mult în faţă, s-a împotrivit. I-a mai turnat ceai lui Matern şi i-a arătat nişte fotografii: în tutu apretat, Jenny executa un *arabesque* la fel ca balerina de porţelan, dar cu piciorul nevătămat. Precis că Matern vedea mai multe, nu doar fotografia, fiindcă îndruga lucruri care nu stăteau pe vîrfuri în pantofi de argint. Întrebările obişnuite: „Unde? Nu poate, aşa, pur şi simplu. O şterge şi nu lasă o vorbă. Se evaporează fără. Am întrebat peste tot, şi pe Tischlergasse, şi în Schiewenhorst. Aia s-a măritat între timp, Hedwig Lau, şi a rupt orice legătură cu el, zice ea, a rupt..." Walter Matern a deschis fereastra întredeschisă a camerei de muzică, a trecut pervazul şi m-a îmbrîncit în tufa de liliac. Cînd m-am ridicat iar în picioare, el se apropia deja de semicercul scurmat care arăta pînă unde ajungea lanţul care îl ţinea pe Harras al nostru lîngă magazia de lemne în timpul zilei.

Harras era tot ager şi negru. Doar deasupra ochilor avea două insuliţe cenuşii ca gheaţa. Nici buzele nu-i mai erau foarte strînse. De cum a părăsit Walter Matern grădiniţa de liliac, Harras a ieşit din cuşcă, întinzînd lanţul pînă la semicerc. Matern s-a încumetat să se apropie pînă la un metru. Harras gîfîia şi Matern căuta un cuvînt. Dar s-a amestecat ferăstrăul circular sau freza. Şi, cînd a găsit cuvîntul, între circular şi freză, cînd l-a scos la suprafaţă şi l-a mestecat bine, cînd i-a

rămas, nedigerabil, între dinți, Walter Matern i-a spus ciobănescului nostru celui negru „Nazi!“, cîinelui nostru i-a spus „Nazi!“.

Dragă Tulla,

vizitele astea au continuat o săptămînă sau mai mult. Matern aducea cuvîntul cu el, iar Harras stătea cu gîtul întins, pentru că de el era agățată magazia de lemne în care ne adăposteam noi: tu, eu și, cîteodată, Jenny, care n-avea nevoie de prea mult loc. Stăteam în genunchi, cu ochii mijiți, în spatele crăpăturilor. Afară Matern se punea și el în genunchi și lua o poziție de cîine. Craniu de om contra țeastă de cîine și, între ele, aer cam cît un cap de copil. De-o parte, mîrîit crescînd și descrescînd, dar stăpînit; de cealaltă, scrîșnet, mai curînd de nisip decît de pietriș, și apoi, la foc continuu, cuvîntul „Nazi nazi nazi nazi!“.
Bine că nimeni altcineva în afară de noi, cei din magazie, n-a auzit cuvîntul acela înăbușit. Totuși ferestrele dinspre curte erau ticsite: „Actoru' iară e-aici“, își ziceau vecinii de la o fereastră la alta cînd Walter Matern îl vizita pe Harras al nostru. August Pokriefke ar fi trebuit să-l alunge din curte, dar și maistrul mecanic era de părere că nu era treaba lui.
Atunci tata, meșterul tîmplar, a fost nevoit să traverseze curtea. Ținea o mînă în buzunar, iar eu sînt sigur că încălzea cu ea o daltă. S-a oprit în spatele lui Matern și și-a lăsat mîna liberă grea pe umărul lui. A spus tare, ca să poată auzi toate ferestrele clădirii și toate calfele de la etajul atelierului: „Lăsați imediat cîinele în pace! Și ați face bine să plecați de aici. Mai sînteți și beat pe deasupra. Ar trebui să vă fie rușine!“
Matern, pe care tata îl ridicase iar în picioare, apucîndu-l ca un meșter tîmplar, nu s-a putut abține să-l privească pe tata amenințător în ochi, cu gînduri ascunse, în cea mai banală manieră actoricească. Tata avea niște ochi foarte deschiși la culoare, rotunzi și bine conturați, care au turtit privirile lui Matern. „Da, n-aveți decît să vă uitați. Aici e poarta!“ Dar Matern a ales drumul prin grădinița de liliac, intrînd în camera de muzică a pianistului Felsner-Imbs.
Și, o dată, cînd Matern n-a părăsit curtea tîmplăriei prin locuința pianistului, i-a zis tatei din poarta curții: „Cîinele dumneavoastră are jigodie, n-ați observat?“

Tata, cu dalta în buzunar: „Lăsați asta în seama mea. Și cîinele n-are jigodie, dumneavoastră sînteți băut și ar fi bine să nu mai veniți pe aici".
Calfele se stropșeau în spatele lui și amenințau agitînd cumpene și coarbe. Totuși tata l-a chemat pe veterinar: Harras nu avea jigodie. Nu-i curgeau ochii și nici nasul, nimic nu-i tulbura privirea, n-avea vărsături după mîncare; cu toate astea, i s-a dat cu lingura un preparat pe bază de drojdie – „Nu se știe niciodată!"

Dragă Tulla,

stagiunea treizeci și șapte – treizeci și opt s-a terminat și Jenny ne-a zis: „Acum e la teatrul din Schwerin". La Schwerin n-a rămas multă vreme, ci a plecat – și pe asta o știam de la Jenny – la Düsseldorf pe Rin. Dar pentru că la Schwerin fusese dat afară fără preaviz, n-a mai putut să joace teatru nici pe Düssel și nici în altă parte. „Așa ceva se află", spunea Jenny. După care, în scrisoarea care a urmat, se spunea că lucra la radio, la emisiuni pentru copii; că se logodise, dar că asta nu va dura mult; că încă nu știa unde era Amsel, dar că sigur era pe undeva; că nu mai suferea la fel de mult de patima alcoolului, ci făcea din nou sport, hochei pe iarbă și chiar *faustball*, ca în vremuri mai bune; că umbla cu prieteni, toți de pe vremuri, care se săturaseră, ca și el; dar că găsea catolicismul un mare rahat – așa spunea în scrisoare –, cunoscuse el niște popi în Neuss și în Maria Laach, să verși, nu alta; că, probabil, în curînd se va ajunge la război. Walter Matern voia să știe dacă javra aceea neagră mai exista – dar Felsner-Imbs nu i-a răspuns.

Dragă Tulla,

atunci Matern a venit în persoană, cu trenul, în Langfuhr să vadă dacă Harras al nostru mai exista. Dintr-odată și ca de la sine înțeles, a apărut din senin în curtea tîmplăriei noastre, pus la patru ace: stofă englezească, garoafă roșie la butonieră, tuns scurt și beat lemn. Își lăsase toată prudența în tren sau pe altundeva: nu s-a mai pus în genunchi în fața lui Harras, n-a mai șuierat și scrîșnit cuvințelul acela – îl răcnea din răsputeri în curte. Nu se referea numai la Harras al nostru. Vecinilor de la ferestre, calfelor, maistrului mecanic și tatei li s-a împotmolit vorba în gît. De aceea s-au făcut cu toții

nevăzuţi în locuinţele lor de două camere şi jumătate. Calfele montau balamale. Maistrul mecanic a dat drumul la ferăstrăul circular. Tata s-a pus la freză. Nimeni nu voia să fi auzit. August Pokriefke amesteca cleiul de tîmplărie.
Pentru că lui Harras al nostru, care rămăsese pe loc, Walter Matern îi spunea: „Porc negru catolic ce eşti!“ Îşi vărsa imnic măruntaiele: „Tu, porc nazist catolic! Chiftele de cîine am să fac din tine! Dominicanule! Cîine creştin! Douăzeci şi doi de ani de cîine am şi tot nimic pentru nemurire... las' că vezi tu!“
Felsner-Imbs l-a luat de mînecă pe tînărul bărbat care spumega, urlînd fără să-şi tragă sufletul, ca să acopere freza şi circularul, şi l-a dus în camera de muzică, unde i-a turnat ceai.
În multe apartamente, la etajul atelierului şi în sala maşinilor s-au formulat reclamaţii pentru poliţie; dar nimeni nu l-a pîrît.

Dragă Tulla,

din mai treizeci şi nouă pînă în şapte iunie treizeci şi nouă Walter Matern a stat în beciul comandamentului de poliţie de la Düsseldorf, în arest preventiv.
Pe asta nu ne-a şoptit-o Jenny, ca bîrfă de culise; am aflat-o eu, tot scormonind prin documente.
Timp de două săptămîni a stat în spitalul Sfînta Maria din Düsseldorf, pentru că în beciul comandamentului de poliţie i-au fost frînte cîteva coaste. A trebuit să poarte multă vreme un bandaj şi n-avea voie să rîdă, ceea ce lui nici nu-i venea greu. Dinţi nu i-au fost scoşi.
Pentru amănuntele astea n-a fost nevoie să fac cercetări, toate se găseau negru pe alb – oricum, fără să fi fost pomenit beciul comandamentului de poliţie – pe o carte poştală ilustrată care avea pe partea cu poza biserica Sf. Lambert din Düsseldorf. Destinatarul ilustratei nu era pianistul Felsner-Imbs, ci profesorul Oswald Brunies.
Cine-l băgase pe Walter Matern în beciul poliţiei? Directorul teatrului municipal Schwerin nu-l reclamase. Nu fusese concediat pentru nestatornicie politică; n-a mai avut voie să fie actor la Schwerin pentru că era permanent beat. Informaţiile astea nu mi-au venit de-a gata, a trebuit să trudesc, să scotocesc după ele.

Dar de ce a rămas Walter Matern doar cinci săptămîni în arest preventiv, de ce numai cîteva coaste şi nici un dinte? N-ar fi ieşit din beciul poliţiei dacă nu s-ar fi înrolat voluntar în armată. Paşaportul lui din Oraşul Liber Danzig l-a salvat. În civil, dar cu un ordin de chemare deasupra coastelor care încă îl mai dureau, a fost trimis în oraşul natal. Acolo s-a prezentat la cazarma de poliţie Langfuhr-Hochstrieß. Pînă să aibă voie să îmbrace uniforma, Walter Matern şi alte cîteva sute de civili din Reich au fost nevoiţi să se îndoape încă opt săptămîni bune cu fiertura cu de toate puse la grămadă: războiul nu era copt încă.

Dragă Tulla,

în august treizeci şi nouă – cele două nave de linie ancoraseră deja faţă în faţă cu Westerplatte; în tîmplăria noastră erau bătute în cuie componente finisate pentru barăci militare şi paturi suprapuse –, la douăzeci şi şapte august, s-a terminat cu Harras al nostru.
Cineva l-a otrăvit. Pentru că Harras n-avea jigodie. Walter Matern, care spusese „Cîinele are jigodie!", i-a dat *As*-doi-*O*-trei: şoricioaică.

Dragă Tulla,

tu şi cu mine am fi putut depune mărturie împotriva lui.
Era o noapte de sîmbătă spre duminică: noi stăm în magazia de lemne, în ascunzătoarea ta. Cum reuşeşti tu să-ţi păstrezi cuibul neatins, cu tot acel du-te-vino de bîrne, lemne în patru muchii şi foi de placaj?
Probabil că August Pokriefke cunoaşte ascunzătoarea fetei lui. Cînd ajung transporturile de lemn, e numai el în magazie, el dirijează aşezarea lemnului lung şi are grijă ca ascunzătoarea Tullei să nu fie îngropată sub o stivă de bîrne puse în acelaşi plan. Nimeni, nici măcar el, nu îndrăzneşte să atingă inventarul din locuinţa ei. Nimeni nu-şi pune perucile ei din talaş, nu se culcă în patul de talaş şi nu se acoperă cu fire împletite de talaş.
După cină noi ne-am dus în magazie. De fapt voiam s-o luăm şi pe Jenny, dar Jenny era obosită şi noi o înţelegem: după antrenamentul de balet şi după repetiţia de după-amiază, ea trebuie să meargă devreme la culcare, fiindcă are repetiţii

chiar şi duminica – se studiază *Mireasa vîndută*[1], acolo sînt o mulţime de dansuri din Boemia.

Aşa că stăm amîndoi ghemuiţi în întuneric şi ne jucăm de-a tăcutul. Tulla cîştigă de patru ori. Afară August Pokriefke îi dă drumul din lanţ lui Harras. El zgreapţănă mult timp în pereţii magaziei, scheaună încet şi vrea la noi; dar noi vrem să rămînem singuri. Tulla aprinde o lumînare şi-şi pune una dintre perucile ei de talaş. În jurul flăcării mîinile ei sînt din pergament. Stă aşezată turceşte în spatele lumînării şi îşi leagănă capul, cu firele de talaş atîrnînd pe deasupra flăcării. Îi spun de mai multe ori „Încetează, Tulla!", ca ea să-şi continue jocul uscat ca iasca. Un fir de talaş fărîmicios trosneşte o dată, dar magazia nu se ridică pînă la cer în flăcări, ca să furnizeze o ştire locală: distrugere totală la o tîmplărie din Langfuhr.

Acum Tulla îşi dă peruca jos cu amîndouă mîinile, iar eu trebuie să mă întind în patul de talaş. Mă acoperă cu pătura împletită din fire de talaş – fire extra-lungi, pe care i le scoate cu rindeaua de pe lemnele lungi calfa Wischnewski. Eu sînt pacient şi trebuie să mă simt bolnav. În realitate sînt prea mare pentru jocul ăsta. Dar Tullei îi place să fie medic şi cîteodată mă distrează s-o fac pe bolnavul. Vorbesc răguşit: „Doctore, mă simt bolnav".

„Nu cred."

„Ba da, doctore, peste tot."

„Unde peste tot?"

„Peste tot, doctore, peste tot!"

„E cumva splina de data asta?"

„Splina, inima şi rinichii."

Tulla, cu mîna pe sub pătura de talaş: „Atunci aveţi diabet". Acum eu trebuie să spun: „Şi am şi fierbinţeli la stinghie". Mă şi ciupeşte de pompon: „Aici? Aici e?"

După regulile jocului şi pentru că doare cu adevărat, eu ţip. Acum repetăm jocul cu rolurile inversate. Tulla se strecoară sub talaş, iar eu, pentru că ea e bolnavă, trebuie să iau temperatura din găuricea ei cu degetul mic. Acum s-a terminat şi jocul ăsta. Ne jucăm de două ori de-a uitatul fără să clipeşti. Tulla cîştigă iarăşi. Acum ne jucăm din nou de-a tăcutul,

1. Operă în trei acte a compozitorului şi dirijorului ceh Bedrich Smetana (1824-1884).

pentru că nu ne trece prin minte alt joc: o dată cîştigă Tulla, iar acum cîştig eu, fiindcă, în mijlocul tăcerii, Tulla izbucneşte; cu faţa încremenită, luminată de jos în sus, cu zece degete de hîrtie de un roşu-deschis, ea şuieră: „Cineva se furişează pe acoperiş, auzi?“

Ea suflă în lumînare, stingînd-o. Aud cum trosneşte cartonul gudronat de pe acoperişul magaziei de lemne. Cineva, probabil cu tălpi de cauciuc, face paşi cu pauze între ei. Harras mîrîie deja. Tălpile de cauciuc urmăresc cartonul gudronat pînă la marginea acoperişului. Noi, cu Tulla în faţă, ne tîrîm peste bîrne. El stă chiar deasupra cuştii cîinelui. Sub el, între acoperiş şi bîrnele stivuite, noi abia avem loc să încăpem. E aşezat şi-şi leagănă picioarele peste jgheab. Harras mîrîie pe acelaşi ton grav. Noi pîndim prin aerisirea dintre acoperiş şi marginea magaziei. Mîna mică a Tullei ar putea să se strecoare prin fanta asta şi să-l pişte de un picior sau de celălalt. Acum el şopteşte: „Cuminte, Harras, cuminte“. Şi noi nu-l vedem pe cel care şopteşte „Cuminteharrascuminte!“ şi „Culcathaiculcat!“, nu-i vedem decît pantalonii, dar umbra pe care o aruncă în curte, cu o jumătate de lună în spate, este, pariez, umbra lui Walter Matern.

Şi ce aruncă Matern în curte e carne. I-am susurat Tullei în ureche: „Precis e otrăvită“. Dar Tulla nu se mişcă. Acum Harras împinge bucata de carne cu botul, în vreme ce Matern, de pe acoperiş, îl încurajează: „Hai, mănîncă odată, hai, mănîncă!“ Harras trage de bucata de carne, o aruncă. Nu vrea să mănînce, vrea să se joace, chiar dacă e cîine bătrîn: are deja treisprezece ani de cîine şi cîteva luni.

Atunci Tulla, fără să coboare măcar glasul, mai curînd cu vocea ei obişnuită, spune „Harras!“ prin fanta dintre acoperiş şi peretele magaziei, „Ia, Harras, ia!“, şi Harras al nostru ţine mai întîi capul pieziş şi acum înfulecă: bucată cu bucată.

Deasupra noastră nişte tălpi de cauciuc scrîşnesc repede peste cartonul gudronat, în direcţia curţilor învecinate. Pariez că el e. Azi ştiu: el a fost.

Dragă Tulla,

am intrat în casă cu cheia ta. Harras îşi mai făcea de lucru cu carnea şi n-a venit sărind după noi, ca de obicei. Pe scări mi-am scuturat talaşul de pe haine şi te-am încolţit: „De ce l-ai lăsat pe Harras să mănînce dintr-aia, de ce?“

Ai urcat scara înaintea mea: „Pe el nu l-ar fi ascultat, nu-i așa?“
Eu, la zece trepte în urma ta: „Și dacă era otravă acolo?“
Tu, deja cu un palier mai sus: „Ei, atunci o să crape“.
Eu, peste balustrada care urca: „Dar de ce?“
„Uite, de aia!“ a rîs Tulla pe nas și dusă a fost.

Dragă Tulla,

în dimineața următoare – eu dormeam nesimțitor, fără să visez ceva anume – m-a trezit tata. Plîngea de-a binelea și a spus: „Harras al nostru e mort“. Și eu știam să plîng și m-am îmbrăcat repede. A venit veterinarul și a scris un certificat: „Cîinele ar mai fi trăit cu siguranță încă trei ani. Păcat de el“.
Mama a spus-o: „Nu știu cine altu' să fie dacă nu actoru' care-o fost comunist, care tot face scandal în curte“. Bineînțeles că și plîngea în timpul ăsta. Altcineva îl suspecta pe Felsner-Imbs. Harras și-a găsit mormîntul, vizitat cu regularitate, în cimitirul de cîini al poliției, între Pelonken și Brentau. Tata a făcut plîngere. I-a numit pe Matern și pe pianist. Imbs a fost interogat, dar la ora amintită el jucase șah, își dăduse cu părerea despre roci micacee și băuse două sticle cu vin de Mosela cu profesorul Brunies. Procedura împotriva lui Walter Matern, care, de asemenea, avea pregătit un alibi, s-a oprit și ea: două zile mai tîrziu în Danzig, în Langfuhr și în alte locuri a început războiul. Walter Matern a intrat în pas de marș în Polonia.

Tu nu, Tulla,

dar eu aproape că am putut să-l văd pe *Führer*. Și-a anunțat venirea cu pocnete și bubuieli. La întîi septembrie s-a tras din toate țevile și cam în toate direcțiile. Două calfe din tîmplărie m-au luat pe acoperișul casei noastre. Împrumutaseră un binoclu de la opticianul Semrau: războiul arăta neserios și dezamăgitor. Nu vedeam decît lansările de proiectile – pădurea Oliva trimitea norișori de vată – și nu le-am văzut niciodată căzînd. Abia cînd și-au început gimnastica peste Neufahrwasser bombardierele în picaj și o trîmbă luxuriantă de fum i-a arătat binoclului unde se afla Westerplatte, mi-a venit să cred că nu era o joacă. Dar cînd m-am uitat de pe

acoperiş pe Elsenstraße şi am numărat pe cele zece degete gospodinele care făceau cumpărături, ţîncii hoinărind şi pisicile la soare, n-am mai fost la fel de sigur: poate că doar se joacă şi mîine o să înceapă iarăşi şcoala.
Însă zgomotul era enorm. Cele douăsprezece Stuka[1], bombardiere în picaj cu picioare în x, sigur l-ar fi făcut pe Harras al nostru să răguşească; dar Harras al nostru era mort. Nu de jigodie a murit ciobănescul; cineva l-a otrăvit cu carne otrăvită. Atunci tata a plîns cu lacrimi bărbăteşti şi şi-a lăsat ţigara ieftină de foi să atîrne rece în colţul gurii. Stătea pierdut la masa de desen, creionul de tîmplar îi era inert, iar intrarea trupelor germane n-a reuşit să-l consoleze. Nici ştirea de la radio că Dirschau, Konitz, Tuchel – şi, astfel, Koschnaideria – se aflau în mîna germană nu i-a adus alinare, chiar dacă nevasta lui şi tot neamul Pokriefke, deci toţi koshnevii din naştere, o trîmbiţau în curtea tîmplăriei: „Acu' or ocupat Petzin ş-or luat Schlangenthin şi Lichtnau, Granau. Auzi, Friedrich, în Osterwick or intrat acu' cîteva ceasuri!"
Adevărata consolare a venit pentru meşterul tîmplar abia pe trei septembrie, sub înfăţişarea unui motociclist în uniformă. În scrisoarea adusă de curier se spunea că *Führer*-ul şi cancelarul Reichului zăbovea în oraşul eliberat Danzig şi că dorea să-i cunoască pe cetăţenii merituoşi din oraş, prin urmare şi pe meşterul tîmplar Friedrich Liebenau, al cărui cîine ciobănesc Harras îl zămislise pe Prinz, cîinele ciobănesc al *Führer*-ului. Că şi cîinele Prinz se afla în oraş. Că meşterului tîmplar Liebenau i se cerea să se prezinte la cutare oră în faţa cazinoului Zoppot şi să i se adreseze adjutantului de serviciu, *Sturmbannführer* SS cutare. Că nu era nevoie să-l aducă pe cîinele Harras, dar că putea să-l însoţească un membru al familiei – cel mai bine un copil. Necesar: legitimaţie. Ţinută: uniformă sau costum îngrijit.
Tata a ales costumul de duminică. Eu, membrul de familie cerut, eram oricum de trei zile numai în uniforma de la *Jungvolk*, pentru că peste tot se întîmpla cîte ceva. Mama mi-a periat părul pînă a început să mă furnice pielea capului. Tatălui şi fiului nu le lipsea nici un nasture. Cînd am ieşit din

1. Prescurtare de la *Sturzkampfflugzeug*, bombardier în picaj – avion de luptă german din timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

locuință, casa scărilor era neîncăpătoare de atîția vecini. Numai Tulla lipsea: ea aduna așchii de grenade în Neufahrwasser. Dar afară curiozitatea și admirația puseseră stăpînire pe toate ferestrele. Pieziș, peste stradă, în Aktienhaus, fereastra de la locuința lui Brunies era deschisă: Jenny cea subțire îmi făcea semn cu mîna, emoționată; însă profesorul Brunies nu s-a arătat. Fața lui ca un cartof îmi lipsea de multă vreme: în mașina de serviciu decapotabilă, cînd eram deja în spatele șoferului în uniformă, cînd s-a terminat Elsenstraße, după ce am lăsat în urmă Marienstraße, Kleinhammerpark și Kastanienweg, cît am mers repede în direcția Zoppot, mai întîi pe Hauptstraße și apoi pe Zoppoter Chaussee, mie încă îmi lipsea chipul cu mii de riduri.

Asta a fost, cu excepția drumurilor cu autobuzul, prima mea călătorie cu mașina. Încă din timpul mersului tata s-a aplecat și mi-a strigat în ureche: „E o clipă însemnată din viața ta. Deschide bine ochii ca să vezi tot și să ai ce povesti mai tîrziu". Am căscat atît de bine ochii, încît au început să-mi lăcrimeze de la vînt; chiar și acum, cînd povestesc, întru totul în sensul dorit de tata și, de asemenea, în sensul cerut de domnul Brauxel, despre tot ce am absorbit cu ochii larg deschiși și am stivuit ca amintire, ochiul meu se forțează și se umezește. Pe atunci mă temeam că l-aș putea privi pe *Führer* cu ochi orbiți de lacrimi; azi trebuie să mă străduiesc ca nu cumva, orbit de lacrimi, să las să se spele ceva din ce a fost atunci colțuros, în uniformă, cu drapele, luminat de soare, de importanță mondială, muiat în sudoare și real.

Cazinoul și Grand Hotel Zoppot ne-au făcut să părem foarte mici cînd ne-am dat jos din mașină. Grădina cazinoului, barată; ei – mulțimea! – stăteau în spate și erau deja răgușiți. Și generoasa cale de acces pînă la intrarea principală era blocată de două santinele. Șoferul a fost nevoit să oprească de trei ori și să fluture lateral o hîrtie. Am uitat să vorbesc despre steagurile de pe străzi: chiar și la noi, pe Elsenstraße, atîrnau drapele mai lungi sau mai scurte, cu svastici. Oamenii săraci sau strîngători, care nu-și puteau permite sau nu voiau un steag adevărat, înfipseseră stegulețe de hîrtie în lădițele pentru flori. Un singur suport de steag era gol, punînd sub semnul întrebării toate suporturile de steag ocupate, și acela îi aparținea profesorului Brunies. Dar la Zoppot, cred eu, puseseră cu toții steaguri; cel puțin așa arăta. De la fereastra

rotundă de pe frontonul hotelului era proțăpită coada unui steag, formînd un unghi drept cu fațada. Drapelul cu svastică acoperea patru etaje, coborînd chiar pînă deasupra intrării principale. Steagul părea foarte nou și nu se mișca aproape deloc, fiindcă partea cu intrarea hotelului era ferită de vînt. Dacă aș fi purtat o maimuță pe umăr, maimuța s-ar fi putut cățăra pe steag, preț de patru etaje, pînă acolo unde steagul era nevoit să se termine.

Un uriaș în uniformă de sub o caschetă cu cozoroc mult prea mică, pusă pieziș, ne-a luat în primire în holul hotelului. Ne-a condus în diagonală prin hol, trecînd peste un covor care mie mi-a muiat genunchii; acolo era hulubăria: unii veneau, alții plecau, se înlocuiau, se anunțau unii pe alții, se preda, se lua în primire – numai victorii și cifre cu multe zerouri referitoare la prizonieri. O scară ducea în subsolul hotelului. În dreapta ni s-a deschis o ușă de fier: mai mulți cetățeni merituoși din oraș așteptau deja în adăpostul antiaerian de la Grand Hotel. Am fost căutați de arme. După o întrebare la telefon, eu am avut voie să-mi păstrez cuțitul pentru excursii de la *Jungvolk*. Tata a trebuit să predea briceagul elegant cu care tăia vîrful țigărilor lui de calitatea a doua. Toți cetățenii merituoși, printre ei numărîndu-se și acel domn Leeb din Ohra căruia îi aparținuse Thekla din Schüddelkau, de asemenea răposată între timp – Thekla și Harras îl zămisliseră pe Prinz –, așadar, tata, domnul Leeb, cîțiva domni cu insigne de partid aurii, patru-cinci tineri în uniformă, dar mai mari decît mine, toți stăteam muți și ne pregăteam. Telefonul a sunat de mai multe ori: „În ordine. Da, sigur, *Sturmführer*, se rezolvă!“ La vreo zece minute după ce tata predase briceagul, i-a fost dat înapoi. Cu un „Toată lumea, atenție la mine!“, uriașul, care era adjutant de serviciu, și-a început explicația: „Pentru moment *Führer*-ul nu poate să primească pe nimeni. Îndatoriri importante și hotărîtoare își cer acum rezolvarea. Asta înseamnă că trebuie să ne dăm deoparte și să tăcem, pentru că pe toate fronturile vorbesc armele pentru noi toți – așadar, pentru dumneavoastră și dumneavoastră și pentru dumneavoastră!“

Pe loc și cu surprinzător de multă pricepere, a început să împartă fotografii de-ale *Führer*-ului de mărimea unei cărți poștale. Semnăturile veritabile dădeau valoare fotografiilor. Noi aveam deja o asemenea carte poștală semnată, dar a

doua, care a ajuns sub sticlă și într-o ramă, la fel ca prima, arăta un *Führer* mai sobru: purta cenușiu de campanie și nu o haină folclorică din Bavaria Superioară.

Deja se înghesuiau cu toții să iasă din adăpostul antiaerian, erau în parte ușurați, în parte dezamăgiți; și atunci tata s-a adresat adjutantului de serviciu. Îi admiram curajul, dar era cunoscut pentru asta: în Corporația Tîmplarilor și la Camera Meșteșugarilor. A prezentat vechea scrisoare primită de la direcția regională a partidului pe vremea cînd Harras mai era bun de împerechere și i-a ținut adjutantului un discurs scurt și la obiect despre istoria de dinainte și de după scrisoare, derulînd genealogia lui Harras – Perkun, Senta, Pluto, Harras, Prinz. Adjutantul se arăta interesat. Tata a încheiat: „Fiindcă acum ciobănescul Prinz se află la Zoppot, rog să mi se dea permisiunea să văd cîinele". Ni s-a dat permisiunea; și domnul Leeb, care stătuse sfios deoparte, a primit permisiunea, ca și noi. În holul hotelului ofițerul de serviciu i-a făcut semn altuia, la fel de înalt și tot în uniformă, și i-a dat instrucțiuni. Al doilea uriaș avea o față de alpinist și ne-a zis: „Urmați-mă!" L-am urmat. Domnul Leeb călca pe covoare, mergînd pe vîrfuri. Am traversat holul în care țăcăneau douăsprezece mașini de scris și era folosit un număr și mai mare de telefoane. Un culoar nu mai voia să se termine. Se deschideau uși. Venit din sens invers. Acte sub braț. Ferit din cale. Domnul Leeb îi saluta pe toți. Într-un vestibul șase fotolii cu medalion înconjurau o masă grea de stejar. Privirea meșterului tîmplar, cunoscătoare, ciocănea mobila. Furnir și intarsii. Trei pereți plini cu fructe, naturi moarte cu vînat și scene rustice, cu rame grele – și al patrulea perete este de sticlă și luminos ca cerul. Vedem sera de la Grand Hotel: plante nebunești incredibile interzise; probabil că sînt parfumate, dar noi nu simțim nimic prin sticlă.

Și, în mijlocul serei, probabil ostenit de parfumul plantelor, stă un bărbat în uniformă care, comparat cu uriașul nostru, e scund. La picioarele lui, un ciobănesc adult se joacă cu un ghiveci de flori de mărime mijlocie. Planta, ceva fibros, verde-pal, zace alături, cu rădăcini și pămînt compact. Ciobănescul rostogolește ghiveciul gol. Nouă ni se pare că auzim rostogolitul. Uriașul de lîngă noi bate cu încheietura degetului în peretele de sticlă. Cîinele se ridică imediat. Paznicul întoarce capul fără să-și miște trunchiul, rînjește ca o cunoștință

veche, se ridică, dă să se îndrepte spre noi, apoi se aşază la loc. Faţada exterioară a serei oferă o privelişte preţioasă: terasa din parcul cazinoului, marea fîntînă arteziană, oprită, cheiul, la început lat, apoi mai îngust şi tot mai larg la capăt, multe steaguri de acelaşi fel, dar oameni deloc, în afară de santinela dublă. Marea Baltică nu se poate hotărî: este cînd verde, cînd cenuşie; încearcă în zadar să strălucească albastră. Însă cîinele este negru. Stă în picioare şi-şi ţine capul pieziş. Este leit Harras al nostru cînd era tînăr.

„Ca Harras al nostru!" spune tata.

Eu spun: „Exact ca Harras al nostru".

Domnul Leeb remarcă: „Dar crupa lungă ar putea s-o aibă de la Thekla mea".

Tata şi eu: „Aşa avea şi Harras al nostru: o crupă lungă, uşor curbată".

Domnul Leeb admiră: „Cît de ferme şi uscate îi sînt buzele, ca la Thekla mea".

Tatăl şi fiul: „Şi-ale lui Harras erau ferme. La fel şi degetele. Şi poziţia urechilor, ca turnate!"

Domnul Leeb o vede numai pe Thekla lui: „Aş îndrăzni să afirm, deşi s-ar putea să greşesc: cîinele *Führer*-ului are o coadă la fel de lungă cum avea Thekla mea".

Eu, în locul tatei: „Iar eu sînt gata să pariez că pînă la greabăn cîinele *Führer*-ului măsoară tot atît cît Harras al nostru, şaizeci şi patru de centimetri".

Tata ciocăneşte în sticlă. Cîinele *Führer*-ului latră scurt; exact aşa ar fi lătrat Harras.

Tata întreabă prin geam: „Scuzaţi! Ne-aţi putea spune cîţi centimetri măsoară Prinz pînă la greabăn? Centimetri. Da, da, pînă la greabăn".

Bărbatul din seră poate să ne spună ce înălţime are cîinele *Führer*-ului pînă la greabăn: arată de şase ori zece degete, o dată mîna lui are doar patru degete. Tata îl bate binevoitor pe umăr pe domnul Leeb: „La urma urmei, e mascul, ăştia au cu patru pînă la cinci centimetri mai mult".

Toţi trei sîntem de aceeaşi părere în ceea ce priveşte blana cîinelui din seră: „Părul scurt, fiecare fir drept, fiecare fir întins, aspru şi negru".

Tata şi cu mine: „Ca Harras al nostru!"

Domnul Leeb, de neclintit: „Ca Thekla mea".

Uriaşul nostru în uniformă zice: „Ei, nu vă mai daţi atîta importanţă! Ăştia arată mai mult sau mai puţin la fel, cîinii

ciobănești. *Führer*-ul are o curte plină la Berghof. Acum a luat cu el cîinele ăsta. Alteori ia alți cîini. Depinde".
Tata dă să-i țină un discurs despre Harras al nostru și despre strămoșii lui, dar uriașul îi face semn cu mîna să se oprească și îndoaie brațul cu ceas.
Cîinele *Führer*-ului se joacă iarăși cu ghiveciul gol, iar eu îndrăznesc să ciocănesc în geam din mers: nici măcar capul nu și-l ridică. Și bărbatul din seră preferă să se uite la Marea Baltică.
Retragerea noastră peste covoare moi, pe lîngă fructe, scene rustice, naturi moarte cu vînat: prepelicari lingînd iepuri și porci-mistreți morți; n-a fost pictat nici un cîine ciobănesc. Tata mîngîie mobilă. Sala plină de mașini de scris și telefoane. Prin holul hotelului nu-i chip să treci. Tata mă ia de mînă. De fapt ar trebui să-l ia de mînă și pe domnul Leeb. Mereu e înghiontit. Motocicliști cu mantale și căști cenușii de praf se clatină printre uniforme impecabile. Sînt curieri care au în genți comunicatele despre victorii. Oare Modlin o fi căzut deja? Curierii predau gențile și se prăbușesc în fotolii mari. Ofițeri le oferă foc și stau de vorbă cu ei. Uriașul nostru ne împinge prin ușa impozantă de la intrare, pe sub steagul lung de patru etaje. Tot n-am pe umăr o maimuță care să vrea să se cațăre. Sîntem conduși prin toate barierele și apoi lăsați să plecăm. Mulțimea din spatele cordonului vrea să știe dacă l-am văzut pe *Führer*. Tata își scutură capul de meșter tîmplar: „Nu, oameni buni, pe *Führer* nu, dar i-am văzut cîinele, e negru, vă zic, la fel de negru ca Harras al nostru".

Draga verișoară Tulla,

înapoi în Langfuhr nu ne-a dus nici o mașină de serviciu decapotabilă. Tata, domnul Leeb și cu mine am luat tramvaiul spre periferie. Noi am coborît primii. Domnul Leeb a mers mai departe și a promis să ne viziteze cîndva. Mi se părea rușinos că eram nevoiți să străbatem Elsenstraße pe jos. Cu toate astea, fusese o zi frumoasă; și acelei compuneri pe care a trebuit să o scriu la cererea tatei în ziua de după vizita la Zoppot și s-o arăt profesorului Brunies i-am dat titlul „Cea mai frumoasă zi din viața mea".
Cînd mi-a înapoiat compunerea corectată, profesorul Brunies mi-a zis de sus, de la catedră: „Observații de la bine la excelent. La Grand Hotel sînt într-adevăr cîteva naturi moarte

cu vînat, fructe şi scene rustice primitive de valoare, majoritatea opere ale unor maeştri olandezi din secolul al şaptesprezecelea".

Nu mi s-a dat voie să citesc compunerea cu glas tare, în schimb profesorul Brunies a zăbovit asupra naturilor moarte cu vînat şi a scenelor rustice, a vorbit despre pictura de gen şi despre pictorul lui preferat, Adriaen Brouwer[1]. Apoi a revenit la Grand Hotel, cazinou şi sala de joc – „Salonul roşu este deosebit de frumos şi elegant. Şi în acest salon roşu va dansa în curînd Jenny". Şoptea misterios: „De-ndată ce pleacă, de cum o ia din loc casta războiului, pentru moment la putere, de-ndată ce se mută în alte staţiuni balneare, cu zgomot de arme şi frenezia victoriei, directorul cazinoului, în colaborare cu directorul artistic al Teatrului Municipal, vrea să organizeze o mică, dar reuşită seară de balet".

„Putem veni şi noi să ne uităm?" au întrebat patruzeci de elevi. „E un spectacol caritabil. Cîştigurile vor merge la Ajutorul de Iarnă." Brunies era la fel de mîhnit ca şi noi că Jenny va dansa doar în faţa unei societăţi închise: „Va avea două apariţii. Chiar şi în vestitul *Pas de quatre*; desigur, într-o versiune uşoară, pentru copii, dar totuşi!"

M-am întors cu caietul de compuneri în bancă. „Cea mai frumoasă zi din viaţa mea" era de-acum mult în urmă.

Nici Tulla, nici eu

n-am văzut-o pe Jenny dansînd. Dar trebuie să fi fost bună, fiindcă cineva de la Berlin a vrut s-o angajeze imediat. Seara de balet a avut loc cu puţin înainte de Crăciun. Spectatori au fost obişnuitele notabilităţi din partid, dar şi oameni de ştiinţă, artişti, înalţi ofiţeri de marină şi din Luftwaffe, ba chiar şi diplomaţi. Brunies zicea că imediat după aplauzele finale a venit un domn elegant, care a sărutat-o pe Jenny pe amîndoi obrajii şi a vrut s-o ia cu el. Că lui – lui Brunies – i-a arătat o carte de vizită şi s-a legitimat ca prim-maestru de balet al Baletului German din Berlin, numit anterior „KdF-Ballett"[2].

---

1. Adriaen Brouwer (1605-1638), pictor flamand.
2. Abreviere de la „Kraft durch Freude" („Forţă prin bucurie"), organizaţie nazistă menită să promoveze idealurile naziste prin intermediul unor activităţi culturale şi recreative.

Dar profesorul a refuzat și l-a amînat pe maestrul de balet pentru altădată, mai tîrziu, spunînd că Jenny era încă un copil necopt. Mediul familiar, școala, casa părintească, vechiul Teatru Municipal și *madame* Lara – toate trebuiau să mai rămînă așa cîțiva ani.

În curtea pentru pauze eu mă apropii de profesorul Oswald Brunies. Ca întotdeauna, el suge, cînd în stînga, cînd în dreapta, bomboanele lui de malț. Spun: „Domnule profesor, cum îl chema pe maestrul de balet?"

„Asta nu mi-a zis, fiule."

„Dar nu spuneați că v-a arătat ceva ce semăna cu o carte de vizită?"

Profesorul Brunies bate din palme: „Așa-i, cartea de vizită! Dar oare ce scria pe ea? Am uitat, fiule, am uitat!"

Atunci am încercat să ghicesc: „Îl chema cumva Steppuhn, Stepoteit sau Stepanowski?"

Brunies își suge încîntat bomboana: „Nici pe departe, fiule!"

Am încercat cu alte păsări: „Îl chema cumva Sperla sau Sperlinski sau Sperballa?"

Brunies chicotește: „N-ai nimerit, fiule, n-ai nimerit!"

Trag aer în piept: „Atunci îl chema Sorius. Sau îl chema Zuchel, Zocholl, Zylinski. Atunci, dacă nu-l chema nici așa, nici așa, nici Krisin și nici Krupkat, nu mai rămîne decît un nume".

Profesorul țopăie de pe un picior pe altul. Bomboana țopăie și ea: „Și acest ultim nume ar fi...?" Acum îi șoptesc la ureche și el nu mai țopăie. Repet numele încet și, pe sub sprîncenele zburlite, el face niște ochi speriați. Îl liniștesc spunîndu-i: „L-am întrebat pe portarul de la Grand Hotel și el mi-a zis". Acum sună clopoțelul și pauza s-a terminat. Profesorul Brunies vrea să sugă din nou cu încîntare, dar nu-și mai găsește bomboana în gură. Acum pescuiește alta din buzunarul hainei și spune, dîndu-mi și mie o bomboană: „Ești tare curios, fiule, peste măsură de curios".

Dragă verișoară Tulla,

atunci am sărbătorit a treisprezecea aniversare a lui Jenny. Profesorul avusese voie să stabilească ziua de naștere a copilului găsit: am sărbătorit-o la optsprezece ianuarie – data la care regele Prusiei este proclamat împărat al Germaniei. Era iarnă, dar Jenny își dorise o „bombă" de înghețată. Profesorul

Brunies, care ştia să facă bomboane, realizase bomba de îngheţată, după o reţetă proprie, la cofetarul Koschnick. Asta era dorinţa permanentă a lui Jenny. Dacă întreba cineva „Vrei să mănînci ceva? Ce să-ţi aduc? Ce-ţi doreşti de Crăciun, de ziua ta, la sărbătorirea premierei?“, ea cerea mereu îngheţată, îngheţată de lins, îngheţată de mîncat!
Şi nouă ne plăcea să lingem îngheţată, e drept, dar dorinţele noastre se îndreptau spre alte lucruri. Tulla, de pildă, care era cu mai bine de jumătate de an mai mică decît Jenny, a început să-şi dorească un copil. În perioada de după campania poloneză nici Jenny, nici Tulla n-aveau măcar o umbră de sîni. S-au schimbat abia în vara următoare, în timpul campaniei din Franţa şi la mai multe săptămîni după Dunkerque. Au început să se simtă la pipăit, în magazia de lemne: mai întîi ca nişte pişcături de viespe, apoi ca de gărgăun. Umflăturile astea au rămas şi erau purtate conştient de Tulla şi cu uimire de Jenny.
Încet-încet, trebuia să mă hotărăsc. De fapt preferam să fiu cu Tulla; dar nici n-ajungeam bine să fim singuri în magazie, că Tulla şi voia un copil de la mine. Atunci m-am ataşat de Jenny, care cerea cel mult o îngheţată de zece pfenigi sau o cupă de treizeci şi cinci la Toskani, o cofetărie cu un renume considerabil. Cea mai mare bucurie pe care puteam să i-o fac era s-o însoţesc la gheţărie, care se afla dincolo de Kleinhammerpark, lîngă iazul Aktien, şi aparţinea fabricii de bere Aktien, dar era în afara zidului de cărămidă împănat cu cioburi de sticlă, care înconjura clădirile fabricii de bere.
Gheţăria era pătrată, iazul Aktien era rotund. Nişte sălcii îşi ţineau picioarele în apă. Pîrîul Strieß intra în el, venind din Hochstrieß, îl străbătea şi ieşea iar, împărţea suburbia Langfuhr în două părţi egale, părăsea Langfuhr la Leegstrieß şi se vărsa în Vistula Moartă lîngă Broschkeschen Weg. În anul o mie două sute nouăzeci şi unu pîrîul Strieß, *„fluuium Strycze“*, e menţionat pentru prima oară şi atestat în documente drept un mic rîu de graniţă între domeniile mănăstirii Oliva şi oraş. Lat nu era pîrîul Strieß şi nici adînc, dar era bogat în lipitori. Şi iazul Aktien era populat de lipitori, broaşte şi mormoloci. În ce priveşte peştii din iazul Aktien, despre asta va mai veni vorba. Deasupra oglinzii apei, de cele mai multe ori netedă, stăruiau ţînţari pe tonul lor ascuţit şi zăboveau

imobile libelule, transparente şi în primejdie. Cînd Tulla era de faţă, noi trebuia să strîngem lipitori într-o cutie de conserve goală din locul de vărsare a pîrîului Strieß. Un adăpost pentru lebede şubred şi strîmb putrezea în mîlul de la mal. Cu ani în urmă pe iazul Aktien fuseseră lebede – numai un sezon, apoi au pierit; doar adăpostul pentru lebede a rămas. Încontinuu şi sub toate guvernele, articole care ocupau coloane întregi de ziar şi scrisori indignate ale cititorilor au tot stîrnit vîrtejuri în jurul iazului Aktien: trebuia să fie astupat cu pămînt, din cauza ţînţarilor şi pentru că pieriseră lebedele. Dar apoi fabrica de bere Aktien tot mai dona cîte ceva pentru vreun cămin de bătrîni din oraş şi iazul nu mai era astupat. În timpul războiului n-a mai existat nici un pericol pentru iaz. El a mai primit o denumire: nu mai era doar iazul Aktien, ci şi iazul pentru stingerea incendiilor din parcul Kleinhammer. Cei de la apărarea antiaeriană îl descoperiseră şi îl înscriseseră în planurile lor de intervenţie. Dar adăpostul pentru lebede nu era nici al fabricii de bere şi nici al apărării antiaeriene: adăpostul pentru lebede, puţin mai mare decît cuşca lui Harras al nostru, îi aparţinea Tullei. Acolo stătea ea după-amiezi întregi şi tot acolo îi întindeam cutia de conserve cu lipitori. Ea îşi desfăcea hainele şi-şi punea lipitorile: pe burtă şi pe picioare. Lipitorile se umflau, se făceau negre-albăstrui ca vînătăile, tremurau uşor şi tot mai slab şi, de îndată ce erau sătule şi puteau fi desprinse cu uşurinţă, Tulla, albă ca varul la faţă, le arunca într-o a doua cutie de conserve.

Trebuia să ne punem şi noi lipitori: eu, trei, Jenny, una – nu pe picioare, pentru că trebuia să danseze. Cu urzici tocate mărunt şi apă din iazul Aktien, Tulla fierbea lipitorile ei şi pe ale noastre la un foc mic de lemne pînă cînd erau gata şi crăpau, iar zeama se făcea neagră-maronie, în ciuda urzicilor adăugate. Trebuia să bem fiertura aceea mîloasă, fiindcă pentru Tulla fierberea lipitorilor era sfîntă. Cînd nu voiam să bem, ea zicea: „Iţic şi prietenul lui au fost şi ei fraţi de sînge, Iţic mi-a zis“. Atunci beam pînă nu rămînea decît zaţul şi ne simţeam înrudiţi între noi.

Odată însă Tulla aproape că ne-a stricat cheful. După ce a fiert totul, a băgat spaima în Jenny: „Dacă bem acum, o să avem amîndouă cîte un copil – şi anume de la el“. Dar eu nu voiam să devin tată. Iar Jenny a zis că era încă prea devreme pentru ea, că întîi şi-ntîi voia să danseze, la Berlin şi peste tot.

Şi o dată, în adăpostul pentru lebede, cînd între mine şi Tulla erau deja destule tensiuni din cauza poveştii cu copiii, Tulla a silit-o pe Jenny să-şi pună nouă lipitori: „Dacă n-ai să faci asta imediat, fratele meu, care e-n Franţa, în război, o să sîngereze pîn-o să moară". Jenny şi-a pus lipitorile, pe toate nouă, peste tot, s-a albit şi apoi a leşinat. Tulla s-a evaporat şi eu i-am smuls lui Jenny lipitorile cu amîndouă mîinile. Se ţineau bine, pentru că nu se săturaseră încă. Cîteva au crăpat şi mai tîrziu a trebuit s-o spăl pe Jenny. Apa a făcut-o să-şi revină, dar a rămas în continuare palidă. A vrut să ştie imediat dacă Siegesmund Pokriefke, fratele Tullei din Franţa, era acum salvat.
I-am spus: „Deocamdată, cu siguranţă".
Jenny cea gata de sacrificii a zis: „Înseamnă că trebuie să repetăm asta tot la cîteva luni".
Am informat-o pe Jenny: „Acum au peste tot conserve de sînge, din cîte am citit".
„Aha!" a făcut Jenny şi era puţin dezamăgită. Ne-am aşezat la soare, lîngă adăpostul pentru lebede. În apa netedă a iazului Aktien se oglindea faţada lată a gheţăriei.

Ţie, Tulla,

îţi spun lucruri pe care le ştii: clădirea gheţăriei era ca o ladă cu acoperişul plat. Fusese îmbrăcată în carton gudronat de la un capăt la altul. Uşa era o uşă de carton gudronat. Ferestre n-avea. Un zar negru fără puncte albe. Nu ne puteam opri să-l privim întruna. N-avea nimic de-a face cu Kuddenpäch; dar Kuddenpäch se poate să-l fi aşezat acolo, chiar dacă nu era de fontă, ci de carton gudronat, chiar dacă Jenny nu se mai temea de Kuddenpäch şi tot voia să intre în gheţărie. În vreme ce Tulla zicea „Vreau un copil acum, imediat", Jenny zicea: „Aş vrea grozav de mult să vizitez gheţăria pe dinăuntru, vii cu mine?" Eu nu voiam nici, nici; la fel simt şi acum. Gheţăria mirosea precum cuşca goală a cîinelui din curtea tîmplăriei. Atît că la cuşca cîinelui acoperişul nu era plat şi că de fapt, în ciuda cartonului gudronat, ea mirosea cu totul altfel: mereu a Harras. E drept că tata, meşterul tîmplar, nu voia să-şi ia alt cîine, dar nici n-a pus să fie făcută surcele cuşca; dimpotrivă, adesea, cînd toate calfele erau la bancurile de rindeluit şi toate maşinile muşcau din lemn, el stătea în faţa cuştii şi o privea ţintă cinci minute în şir.

Gheţăria se oglindea în iazul Aktien şi întuneca apa. Totuşi în iazul Aktien existau peşti. Bătrîni cu tutun de mestecat în dosul buzelor căzute pescuiau pe mal în Kleinhammerpark şi către seară prindeau babuşte mari cît palma. Fie aruncau babuştele înapoi, fie ni le dădeau nouă. Pentru că de fapt nu erau bune de mîncat. Erau cuprinse de putreziciune şi chiar şi în apă proaspătă se simţea că erau stricate de vii. Din iazul Aktien au fost pescuite cadavre de două ori. Înainte de locul pe unde se scurgea pîrîul Strieß, un zăgaz de fier reţinea bucăţile de lemn aduse de apă. Acolo au ajuns cadavrele: o dată a fost un bătrîn, altă dată, o gospodină din Pelonken. De fiecare dată am ajuns prea tîrziu ca să mai pot vedea cadavrele. Îmi doream să văd un cadavru adevărat cu aceeaşi patimă cu care Jenny voia să intre în gheţărie şi Tulla, să aibă un copil; dar cînd mureau neamuri în Koschnaideria – mama avea acolo mătuşi şi verişoare –, sicriul era întotdeauna deja închis cînd ajungeam noi la Osterwick. Tulla pretindea că pe fundul iazului Aktien ar fi copii mici, îngreunaţi cu pietre. Adevărul e că iazul Aktien era preferat pentru înecarea puilor de pisică şi de cîine. Uneori pluteau, fără ţintă şi umflate, şi pisici mai bătrîne, rămîneau pînă la urmă blocate la zăgaz şi erau pescuite cu o cange de gardianul oraşului – îl chema Ohnesorge, ca pe ministrul Poştei din Reich. Dar nu de aceea puţea iazul Aktien. Puţea fiindcă în el curgeau apele reziduale de la fabrica de bere. Pe o pancartă de lemn scria „Scăldatul interzis". Noi nu, dar băieţii din Satul Indian se scăldau totuşi acolo şi miroseau mereu a bere Aktien, chiar şi iarna.

Aşa era numit de toată lumea cartierul cu grădini de dincolo de iaz, care se întindea pînă la aerodrom. În cartier locuiau muncitori din port cu mulţi copii, bunici singure şi zidari ieşiţi la pensie. După mine, denumirea de Sat Indian are o explicaţie politică: pentru că acolo locuiseră pe vremuri, cu mult înainte de război, mulţi socialişti şi comunişti, e posibil ca „Satul Roşu" să fi fost transformat în „Satul Indian". Oricum, pe vremea cînd Walter Matern era încă în SA, în Satul Indian a fost omorît un muncitor de la şantierul Schichau. În *Vorposten* scria: „Crimă în Satul Indian". Dar ucigaşii – poate că au fost nouă mantale mascate – n-au fost prinşi niciodată.

Nici poveştile Tullei,

nici ale mele despre iazul Aktien – sînt plin de ele şi trebuie să mă abţin – nu întrec poveştile care se învîrt în jurul gheţăriei. Se spunea că ucigaşii muncitorului de la Schichau ar fi căutat adăpost în gheţărie şi că de atunci şedeau acolo, în pivniţă, unde era cel mai rece: opt sau chiar nouă ucigaşi îngheţaţi. Şi pe Eddi Amsel, cel dispărut fără urmă, mulţi l-au crezut – eu nu – în gheţărie. Unele mame îşi ameninţau copiii care nu voiau să-şi mănînce supa cu acel cub negru, fără ferestre, iar pe micul Matzerath – aşa se şoptea – mama lui îl încuiase cîteva ore în gheţărie, ca pedeapsă pentru că nu voia să mănînce, şi de aceea nu mai creşte nici un centimetru de atunci.

Pentru că în gheţărie era ceva misterios. Cît timp veneau camioanele pentru gheaţă şi erau încărcate blocuri de gheaţă sunătoare, uşa de carton gudronat stătea deschisă. Cînd săream pe lîngă uşa deschisă ca să ne arătăm curajul, gheţăria sufla peste noi şi eram siliţi să ne ducem la soare. În special Tulla, care nu putea să treacă prin faţa nici unei uşi deschise, se temea de pivniţa cu gheaţă şi se ascundea cînd îi vedea pe bărbaţii solizi, cu pas legănat, care purtau şorţuri negre de piele şi aveau feţele vineţii. Cînd cei cu gheaţa trăgeau blocurile din gheţărie cu nişte cîrlige de fier, Jenny se ducea la ei şi îi ruga să-i dea voie să pună mîna pe un bloc de gheaţă. Uneori îi dădeau voie. Atunci ea îşi ţinea mîna pe bloc pînă cînd vreun om pătrăţos îi dădea mîna deoparte: „Gata de-acu'. Vrei să rămîi lipită acolo?"

Mai tîrziu au fost şi francezi printre cei care cărau gheaţa. Puneau blocurile pe umăr exact la fel ca toţi cărătorii de gheaţă din partea locului, erau la fel de pătrăţoşi şi aveau şi ei feţe vineţii. Erau numiţi muncitori străini şi lumea nu ştia dacă era permis să li se vorbească. Dar Jenny, care învăţa franceza la liceu, i-a spus unui francez: *„Bonjour, monsieur!"*

El era foarte politicos: *„Bonjour, mademoiselle!"*

Jenny făcu o reverenţă: *„Pardon, monsieur, vous permettez, monsieur, que j'entre pour quelques minutes?"*[1]

Francezul, cu o mişcare prin care o poftea: *„Avec plaisir, mademoiselle."*[2]

---

1. Scuzaţi, domnule, îmi daţi voie, domnule, să intru cîteva minute? (în fr., în orig.)
2. Cu plăcere, domnişoară (în fr., în orig.).

Jenny făcu o nouă reverență: *„Merci, monsieur"* – și mîna ei dispăru în mîna cărătorului de gheață francez. Pe amîndoi, mînă în mînă, i-a înghițit ghețăria. Ceilalți cărători rîdeau și făceau glume.

Noi nu rîdeam, ci am început să numărăm cu glas scăzut: „Douăzeci și patru, douăzeci și cinci... Dacă pînă la două sute nu e afară, strigăm după ajutor".

Au ieșit la o sută nouăzeci și doi, tot mînă în mînă. Ea ținea în stînga o bucată de gheață. A mai făcut o reverență în fața cărătorului ei de gheață și apoi a venit cu noi la soare. Noi tremuram. Jenny lingea gheața cu o limbă palidă și i-a oferit gheața de lins și Tullei. Tulla n-a vrut. Eu am lins: fierul rece are același gust.

Dragă verișoară Tulla,

cînd s-a întîmplat povestea cu lipitorile tale și leșinul lui Jenny, cînd ne-am certat din cauza asta și fiindcă voiai întruna un copil de la mine, cînd mai veneai doar rareori cu noi la iazul Aktien, cînd noi, Jenny și cu mine, n-am mai avut chef să ne tîrîm pînă la tine, în magazia de lemne, cînd vara a trecut și a început școala, Jenny și cu mine obișnuiam să ne așezăm fie în mărarul din fața gardurilor de la grădinile din Satul Indian, fie lîngă adăpostul pentru lebede, iar eu o susțineam pe Jenny, uitîndu-mă țintă la ghețărie, fiindcă Jenny n-avea ochi decît pentru cubul acela negru, fără ferestre. De aceea construcția ghețăriei mi-a rămas mai limpede în minte decît clădirea fabricii de bere Aktien din spatele castanilor. Probabil că edificiul se înălța ca o cetate dincolo de zidul întunecat de cărămidă. Cu siguranță că ferestrele înalte, de biserică, de la clădirea mașinilor erau încadrate cu clincher lucios. Hornul scund întrecea totuși în înălțime întregul Langfuhr, de oriunde te-ai fi uitat. Aș putea să jur: turnul Aktien purta un coif complicat de cavaler. Reglat de vînt, el slobozea un fum negru, învolburat, și trebuia curățat de două ori pe an. Dacă mijesc ochii, clădirea administrației, nouă și de un roșu-cărămiziu deschis, se uită la mine peste zidul împănat cu sticlă. Căruțe pe roți de cauciuc, trase de doi cai, părăseau cu regularitate, presupun, curtea fabricii de bere. Cai grași, cu coadă scurtă, belgieni. În spatele unor șorțuri de piele, sub șepci de piele, cu fețe imobile, vineții: vizitiul și ajutorul lui. Biciul, pus la locul lui. Registrul de livrări și cingătoarea pentru

bani, sub şorţ. Tutun de mestecat în timpul mersului. Bumbi de metal punctează harnaşamentul. Scuturatul şi clănţănitul lăzilor de bere cînd roţile din faţă şi roţile din spate se împiedică de pragul de fier de la poarta fabricii de bere. Litere de fier dispuse în arc deasupra porţii: *D.A.B.* Zgomote ude: spălătoria de sticle. La douăsprezece şi jumătate glăsuieşte sirena. La unu sirena se repetă. Intrarea de xilofon a spălătoriei de sticle: partitura asta s-a pierdut, dar mirosul a rămas.

Cînd vîntul de est învîrtea coiful de pe hornul fabricii de bere şi rostogolea fum negru peste castani, peste iazul Aktien, peste gheţărie şi Satul Indian, în direcţia aerodromului, peste tot se lăsa un miros – drojdie suprafermentată, stătută, din cazane de cupru: bere Bock Pils Malz Gerste Märzen Urquell. Şi, în plus, apele reziduale. Chiar dacă se spunea mereu că ele se duc în altă parte, scurgerile de la fabrica de bere Aktien se amestecau totuşi cu apa din iaz, care se acrea şi puţea. De aceea, cînd beam supa de lipitori a Tullei, noi beam o supă amară de bere. Oricine strivea cu piciorul o broască deschidea totodată o sticlă de bere. Cînd unul dintre molfăitorii de tutun mi-a aruncat o babuşcă de-o palmă şi am desfăcut-o lîngă adăpostul pentru lebede, ficatul, lapţii şi restul semănau cu nişte bomboane de malţ arse. Şi cînd am pus-o la fript pe un foc mic, care trosnea, ea a crescut ca drojdia, zicea Jenny, a început să fermenteze, iar la gust era – o umplusem cu mult mărar proaspăt – ca moarea de castraveţi veche de-un an. Jenny n-a mîncat decît puţin din peşte.

Însă cînd vîntul venea dinspre aerodrom, împingînd spre Kleinhammerpark şi gara Langfuhr aburii de pe iaz şi fumul de la hornul fabricii de bere, Jenny se ridica, îşi retrăgea privirea dinspre zarul de carton gudronat umplut cu gheaţă şi, prin mărar, făcea o demonstraţie de paşi număraţi. Aşa uşoară cum era, cînd dansa, ea cîntărea doar pe jumătate. Îşi încheia reprezentaţia cu un mic salt şi o reverenţă graţioasă, iar eu trebuia să aplaud ca la teatru. Cîteodată îi dăruiam un bucheţel de mărar ale cărui tulpini le prinsesem cu un elastic de la o sticlă de bere. Asemenea flori mereu roşii, nepieritoare, pluteau cu sutele pe iazul Aktien, formau insule şi erau adunate: între campania poloneză şi ocuparea insulei Creta, eu am strîns peste două mii de elastice de la sticlele de bere şi mă simţeam bogat cînd le număram. Odată am

meşterit pentru Jenny un lanţ din inele de cauciuc, pe care ea îl purta ca pe o podoabă veritabilă, iar mie îmi era ruşine pentru ea: „Nu trebuie să porţi pe stradă chestiile alea, numai la iaz sau acasă".
Dar pentru Jenny lanţul nu era lipsit de valoare: „Ţin la el, fiindcă l-ai făcut tu. Ştii, pare foarte personal".
Lanţul nu era urît. De fapt îl făcusem pentru Tulla. Însă Tulla îl aruncase. Cînd Jenny dansa în mărar, lanţul părea chiar drăguţ. După dans ea zicea întotdeauna „Acum însă sînt ostenită" şi privirile îi treceau pe lîngă gheţărie. „Mai trebuie să-mi fac şi temele. Şi mîine avem repetiţie şi la fel şi poimîine."
Cu spatele la iazul Aktien, am făcut o încercare: „Ai mai auzit ceva despre maestrul de balet de la Berlin?"
Jenny îmi dădu informaţii: „Domnul Haseloff a trimis de curînd o carte poştală de la Paris. Scrie că trebuie să mai lucrez la curbură".
Am continuat să sap: „Dar cum arată de fapt Haseloff ăsta?"
Reproşul blînd al lui Jenny: „Dar m-ai întrebat deja de zece ori. E foarte zvelt şi elegant îmbrăcat. Fumează mereu nişte ţigarete lungi. Nu rîde niciodată – sau cel mult numai cu ochii".
M-am repetat, respectînd un plan: „Şi cînd rîde cu gura sau cînd vorbeşte?"
Jenny a spus: „Arată ciudat, dar şi puţin cam neliniştitor, fiindcă atunci cînd vorbeşte, are gura plină cu dinţi de aur".
Eu: „Adevăraţi?"
Jenny: „Nu ştiu".
Eu: „Da' întreabă-l odată".
Jenny: „Ar fi cam penibil pentru mine. Poate că-s din aur fals".
Eu: „Da' şi lanţul tău nu-i decît din elastice de la sticle".
Jenny: „Ei bine, atunci o să-i scriu şi o să-l întreb".
Eu: „Chiar azi?"
Jenny: „Azi o să fiu prea obosită".
Eu: „Atunci mîine".
Jenny: „Şi cum să-l întreb?"
I-am dictat textul: „Scrie pur şi simplu: Voiam să vă mai întreb ceva, domnule Haseloff, dinţii dumneavoastră de aur sînt veritabili? Aţi avut înainte altfel de dinţi? Şi dacă aţi avut, ce s-a întîmplat cu ei?"

Jenny a scris scrisoarea asta şi domnul Haseloff i-a răspuns imediat: aurul era veritabil; avusese înainte nişte dinţi mici şi albi, treizeci şi doi; zicea că-i aruncase peste umăr în tufe şi că şi-a făcut rost de alţii, din aur; au fost mai scumpi decît treizeci şi două de perechi de pantofi de balet.
Atunci i-am spus lui Jenny: „Acum ia şi numără cîte elastice pentru sticle are lanţul tău".
Jenny a numărat şi era nedumerită: „Ce coincidenţă, tot fix treizeci şi două!"

Dragă Tulla,

era inevitabil ca tu să revii, cu picioarele tale zgîriate.
La sfîrşitul lui septembrie – mărarul a dat în sămînţă, s-a îngălbenit, şi iazul Aktien arunca la mal, cu valuri scurte, o cunună de clăbuci sleiţi –, la sfîrşitul lui septembrie a venit Tulla.
Satul Indian a scuipat-o din el – pe ea şi încă şapte sau opt băieţi. Unul fuma pipă. Stătea ca paravan în spatele Tullei şi îi întindea luleaua. Ea fuma fără să scoată un cuvînt. Încet, făcînd un ocol bine cumpănit, ei s-au apropiat, s-au oprit, s-au uitat în sus, s-au uitat pe lîngă noi, s-au întors şi duşi au fost: dincolo de gardurile şi căsuţele văruite cu alb ale Satului Indian.
Şi o dată, spre seară – noi aveam soarele în spate, coiful de pe hornul fabricii de bere stătea pe capul sîngerînd al unui cavaler sîngerînd –, au apărut dintr-o parte a gheţăriei, mergînd în şir prin urzici de-a lungul peretelui de carton gudronat din faţă. Ajunşi în mărar, s-au răsfirat şi Tulla a întins pipa spre stînga, zicîndu-le neisprăviţilor: „Ăştia or uitat să-ncuie. Nu vrei să intri, Jenny, să vezi cum e înăuntru?"
Jenny era foarte prietenoasă şi mereu bine-crescută: „Ah, nu, deja e tîrziu şi sînt puţin obosită. Ştii, mîine avem engleză şi trebuie să fiu în formă şi la antrenament".
Pipa era din nou la Tulla: „Ei, atunci nu. Atunci să mergem la paznic, să închidă".
Dar Jenny era deja în picioare şi a trebuit să mă ridic eu: „Nici vorbă să mergi şi tu. În plus, eşti obosită, aşa ai zis". Jenny nu mai era obosită şi voia doar să arunce o privire rapidă înăuntru: „E tare interesant acolo, înăuntru, te rog, Harry!"

Am rămas lîngă ea şi am nimerit în urzici. Tulla în faţă, ceilalţi în spatele nostru. Degetul mare al Tullei arăta spre uşa de garton gudronat: era întredeschisă de-o palmă şi abia i se simţea suflarea. Atunci am fost nevoit să spun: „Da' nu te duci singură". Şi Jenny, subţire în crăpătura uşii, a zis cu bună-creştere: „Zău că-i drăguţ din partea ta, Harry".

Cine altcineva decît Tulla

să mă fi împins după Jenny prin deschizătura uşii? Iar eu uitasem să mă asigur, să bat palma cu tine şi cu băieţii de afară şi să ne dăm cuvîntul de onoare. În timp ce răsuflarea gheţăriei ne-a prins în laţ – în plus, degetul mic al lui Jenny s-a încîrligat de degetul meu mic –, în timp ce nişte plămîni de gheaţă ne-au sorbit în ei, eu am ştiut: acum Tulla, singură sau împreună cu puştanul şi cu pipa, s-a dus la paznic şi aduce cheia sau îl aduce pe paznic cu tot cu cheie; şi banda trăncăneşte pe nouă glasuri, pentru ca paznicul să nu ne audă în timp ce încuie.

De aceea sau pentru că Jenny mă ţinea de deget, n-am reuşit să strig după ajutor. Ea mă conducea cu pas sigur prin traheea neagră şi foşnitoare. Venind din toate părţile, chiar şi de sus şi de jos, respiraţia aceea ne făcea uşori, pînă cînd n-am mai avut pămînt sub tălpi. Şi totuşi mergeam pe drumuri şi trepte marcate cu lumini roşii de poziţie. Şi Jenny a spus cu o voce cît se poate de firească: „Fii atent, Harry, acum vin nişte trepte care coboară, douăsprezece bucăţi".

Dar oricît eram de atent să găsesc un reazem de la o treaptă la alta, mă cufundam, aspirat de un sorb venind dominator din adîncuri. Şi cînd Jenny a zis „Aşa, acum sîntem în primul subsol şi trebuie să ţinem stînga, acolo cică e intrarea spre al doilea subsol", eu aş fi preferat să rămîn în primul, chiar dacă mă mînca pielea. Astea-s urzicile de adineauri; însă respiraţia care venea din toate părţile era cea care mi se lăsa pe piele. Şi toate direcţiile trosneau, nu, foşneau, ba nu, scrîşneau: blocuri stivuite, danturi complete se frecau pînă cînd smalţul se făcea ţăndări şi fierul respira, fermentat răscopt acru-gastric greu sleit. Carton gudronat, mai deloc. Drojdia se umfla. Oţetul se evapora. Răsăreau ciuperci. „Atenţie, o treaptă!" a spus Jenny. În al cui gîtlej amar ca malţul? Care era infernul al cărui subsol doi a lăsat castraveţii fără capac, ca să se strice? Ce diavol ne înfierbînta la unu sub zero?

Voiam să ţip şi am şoptit: „Ăştia au să ne încuie dacă nu..."
Dar Jenny şi-a păstrat cumpătul: „Acolo sus se încuie mereu la ora şapte!"
„Unde sîntem?"
„Acum ne aflăm în al doilea subsol. Aici sînt blocuri vechi de mai mulţi ani."
Mîna mea voia să ştie exact „De cîţi ani?" şi a luat-o spre stînga, căutînd ceva să-i stea în cale, găsind şi rămînînd prinsă de dinţii unui gigant preistoric: „M-am lipit, Jenny, sînt lipit!"
Atunci mîna lui Jenny se aşază peste mîna mea lipită: de îndată pot să-mi desprind degetele de dintele de uriaş, dar păstrez braţul încins al lui Jenny, braţ frumos, de la dans, braţ care se poate întinde şi poate dormi pe aer; celălalt, de asemenea. Şi amîndouă, înfierbîntate de respiraţia din blocuri. La subsuori: luna august. Jenny chicoteşte: „Nu-i nevoie să mă gîdili, Harry".
Dar eu nu vreau decît „să mă ţin bine, Jenny".
Ea îmi dă voie şi iar e „puţin obosită, Harry".
Eu nu cred „că-i vreo bancă pe-aici, Jenny".
Ea nu-i neîncrezătoare: „De ce să nu fie o bancă aici, Harry?"
Şi fiindcă o spune ea, chiar este una, de fier. Dar pentru că Jenny se aşază, banca de fier devine, cu cît stă ea mai mult, o bancă de lemn confortabilă şi uzată. Acum, în al doilea subsol al gheţăriei, Jenny îmi spune, înţeleaptă şi îngrijorată: „Nu ai de ce să îngheţi de frig, Harry. Ştii, cîndva am fost ascunsă într-un om de zăpadă. Şi, cît am stat în el, am învăţat multe. Dar dacă nu te poţi înfrîna să îngheţi, atunci trebuie să mă ţii strîns, aşa să ştii. Şi dacă şi aşa tot mai ţi-e frig, pentru că n-ai fost niciodată într-un om de zăpadă, atunci trebuie să mă săruţi, fiindcă ajută, aşa să ştii. Ţi-aş putea da şi rochia mea, pentru că eu n-am nevoie de ea, asta-i sigur. Să nu-ţi fie ruşine. Doar nu-i nimeni altcineva aici. Iar eu aici mă simt ca acasă. Poţi să ţi-o pui ca pe un şal în jurul gîtului. După aceea am să dorm puţin, pentru că mîine trebuie să mă duc la *madame* Lara şi am şi poimîine antrenament. În afară de asta, chiar sînt puţin obosită, aşa să ştii".
Am stat aşa peste noapte pe banca de lemn făcută din fier. Am ţinut-o strîns pe Jenny. Buzele ei uscate n-aveau gust. Mi-am pus pe umeri şi în jurul gîtului rochia ei de bumbac – de-aş şti măcar: era cu buline, vărgată sau în carouri? –,

rochia ei de vară cu mîneci scurte. Fără rochie, dar în rufărie, ea a stat în brațele mele, care n-au ostenit, pentru că Jenny era ușoară chiar și cînd dormea. Eu n-am dormit, de frică să nu o scap. Pentru că eu nu fusesem niciodată într-un om de zăpadă și, fără buzele uscate, fără rochia de bumbac, fără povara aceea ușoară din brațele mele, fără Jenny, aș fi fost pierdut. Înconjurat de foșnete, de suspine și scrîșnete, în respirația blocurilor, atins și absorbit de suflare, gheața ar fi pus stăpînire pe mine pînă în ziua de azi.

Așa însă am trăit să apucăm și ziua următoare. Dimineața făcea zgomote în subsolul de deasupra noastră. Erau cărătorii de gheață cu șorțuri de piele. Jenny, îmbrăcată cu rochia ei, voia să știe: „Ai dormit și tu puțin?"

„Firește că nu. Cineva trebuia să vegheze, nu-i așa?"

„Închipuie-ți, am visat că mi s-a îmbunătățit curbura, iar la urmă am putut să fac cele treizeci și două de *fouettées*. Și-atunci domnul Haseloff a rîs."

„Cu dinții lui de aur?"

„Cu toți, în vreme ce eu mă-nvîrteam și tot mă-nvîrteam."

Fără greutate și printre șoapte și interpretări de vise, am reușit să ajungem în primul subsol și apoi mai departe, pe trepte, pînă sus. Luminile de poziție roșii ne arătau drumul printre stivele de blocuri de gheață, ieșirea, lumina pătrată. Dar Jenny m-a tras înapoi. Nu trebuia să ne vadă nimeni, fiindcă „Dacă ne prind", zicea Jenny, „nu mai avem voie să intrăm niciodată aici".

Cînd pătratul strident de lumină n-a mai arătat nici un om cu șorț de piele, cînd caii belgieni grași s-au urnit și carul cu gheață a luat-o din loc pe roți de cauciuc, noi am țîșnit pe ușă înainte să sosească următorul. Soarele lumina pieziș printre castani. Ne-am furișat pe lîngă pereții de carton gudronat. Totul mirosea altfel decît cu o zi înainte. Iarăși am nimerit cu picioarele în urzici. Pe Kleinhammerweg, în timp ce Jenny își recita verbele neregulate din engleză, eu am început să mă tem de mîna meșterului tîmplar, care mă aștepta acasă.

Știi,

înnoptarea în ghețărie a avut niște urmări: eu am luat bătaie, poliția, anunțată de profesorul Brunies, a pus întrebări, noi deveniserăm mai mari și de-atunci încolo am lăsat iazul Aktien și mirosurile lui în seama celor de doisprezece ani.

Mi-am cedat colecţia de elastice pentru sticle cînd s-a făcut din nou colectare de materiale refolosibile. Dacă Jenny a renunţat să mai poarte colierul de elastice, asta nu mai ştiu. Ne ocoleam cum ne pricepeam mai bine: Jenny roşea cînd nu ne puteam evita pe Elsenstraße, iar eu mă făceam ca o sfeclă la faţă ori de cîte ori o întîlneam pe Tulla pe scară sau la noi în bucătărie, unde venea să ceară sare sau să împrumute o oală.

Tu îţi mai aminteşti cumva?

Sînt cel puţin cinci luni, cu Crăciunul la mijloc, pe care nu mai sînt în stare să le adun în minte. În intervalul acela, în spărtura dintre campania din Franţa şi campania din Balcani, au fost încorporate tot mai multe calfe din tîmplăria noastră, care apoi, cînd s-a pornit zarva şi în Est, au fost înlocuite cu ajutoare ucrainene şi o calfă de tîmplar din Franţa. Calfa Wischnewski a căzut în Grecia; calfa Artur Kuleise a căzut chiar la început, la Lemberg[1]; apoi a căzut vărul meu, fratele Tullei, Alexander Pokriefke – adică el n-a căzut, el s-a înecat într-un submarin: începuse bătălia Atlanticului. Cei din familia Pokriefke – dar şi meşterul tîmplar şi soţia – purtau cîte o panglică de doliu. Şi eu purtam o panglică şi eram foarte mîndru de ea. Cînd mă întreba cineva de ce eram în doliu, ziceam: „Un văr de-al meu, la care ţineam foarte mult, nu s-a mai întors acasă dintr-o misiune împotriva inamicului în Marea Caraibilor“. De fapt eu abia de-l ştiam pe Alexander Pokriefke, iar Marea Caraibilor era tot o scorneală.

S-a mai întîmplat şi altceva?

Tata primea comenzi grase. În tîmplăria lui nu se mai făceau decît uşi şi ferestre pentru barăcile marinei din Putzig. Brusc şi fără nici un motiv evident, el a început să bea şi o dată, într-o duminică dimineaţa, a bătut-o pe mama fiindcă stătea acolo unde dorea să stea el. Dar niciodată nu şi-a neglijat munca şi continua să fumeze ţigări de calitate inferioară, pe care le căpăta la negru în schimbul garniturilor pentru uşi.

---

1. Denumirea germană a oraşului ucrainean Liov (în ucr. Lviv, în pol. Lwów).

Şi, în afară de asta, s-a mai întîmplat ceva?

Pe tatăl tău l-au făcut şef de celulă. August Pokriefke s-a implicat trup şi suflet în toată aiureala de partid. A făcut rost de un certificat medical de la un doctor din partid – obişnuita leziune de menisc – şi voia să ţină şedinţe de instruire în sala maşinilor din tîmplăria noastră. Dar tata n-a permis-o. Au fost dezgropate vechi poveşti de familie. Era vorba de cele două pogoane de păşune ale bunicilor mei din Osterwick. A fost socotită pe degete zestrea mamei. Tata a obiectat, spunînd că plăteşte taxele şcolare pentru Tulla. August Pokriefke i-a trîntit-o: partidul putea să-i achite Tullei taxele şcolare, aşa să ştie! Iar el, August Pokriefke, va avea grijă ca şedinţele de instruire să aibă loc, fie şi după terminarea lucrului.

Şi unde ai fost tu în timpul verii?

Departe, la Brösen, cu cei dintr-a patra de liceu. Cînd te căuta careva, te găsea pe epava unui dragor de mine polonez, eşuat aproape de intrarea în port. Cei dintr-a patra făceau scufundări în epavă şi scoteau la suprafaţă tot felul de lucruri. Eu înotam prost şi nu îndrăzneam niciodată să deschid ochii sub apă. De aceea te căutam în alte părţi, niciodată pe navă. În afară de asta, eu o aveam pe Jenny, iar tu voiai mereu unul şi acelaşi lucru: un copil. Ţi-au făcut vreunul cei de pe epavă? Nu se vedea nimic la tine. Sau băieţii din Satul Indian? N-au lăsat nici o urmă pe tine. Cei doi ucraineni din tîmplăria noastră, cu feţele lor de cartof, mereu speriate? Nici unul dintre ei nu te-a luat în magazie şi totuşi tatăl tău i-a supus la interogatorii. Iar pe unul pe care lumea îl striga Kleba, pentru că cerşea mereu pîine, August Pokriefke l-a bătut zdravăn, cu o cumpănă, între maşina de rectificat şi freză. Atunci tata l-a dat afară din tîmplărie pe tatăl tău. Tatăl tău a ameninţat că o să facă plîngere, dar tata, care avea oarecare trecere la Camera Meşteşugarilor şi, de asemenea, la partid, a făcut el plîngere. S-a organizat un fel de tribunal de onoare. August Pokriefke şi meşterul tîmplar au trebuit să se împace; ucrainenii au fost înlocuiţi cu alţii doi – erau destui –, iar despre primii doi ucraineni se zicea că au fost duşi la Stutthof.

Din cauza ta: Stutthof!

Cuvîntul ăsta căpăta o importanţă tot mai mare. „Ţi-e cumva dor de Stutthof?“ „Dacă nu-ţi ţii gura, ai să ajungi la Stutthof.“ Un cuvînt întunecat îşi ducea traiul în casele cu apartamente de închiriat, urca şi cobora scările, stătea la masă în bucătării, trecea drept o glumă şi erau unii care chiar şi rîdeau: „Acum ăia fac săpun la Stutthof, nici nu-ţi mai vine să te speli“.

Noi doi n-am fost niciodată la Stutthof.

Tulla nu cunoştea nici măcar Nickelswalde; pe mine o tabără *Jungvolk* m-a dus la Steegen; însă domnul Brauxel, cel care îmi plăteşte avansurile şi care găseşte că scrisorile mele către Tulla sînt importante, cunoaşte zona cuprinsă între Vistula şi Frisches Haff. Pe vremuri Stutthof era un sat bogat, mai mare decît Schiewenhorst şi Nickelswalde şi mai mic decît Neuteich, capitala districtului. Stutthof avea două mii şase sute nouăzeci şi opt de locuitori. Ei au cîştigat bani curînd după începerea războiului, cînd în apropierea satului s-a construit un lagăr de concentrare, care trebuia mărit întruna. Pînă şi linii de cale ferată au fost puse în lagăr. Liniile astea se legau cu linia trenului din Werder, pe direcţia Danzig-Niederstadt. Toată lumea ştia asta, iar cine a uitat poate să-şi aducă aminte: Stutthof – districtul Danziger Niederung, regiunea Danzig-Prusia de Vest, tribunal de primă instanţă competent Danzig; era cunoscut pentru biserica lui frumoasă, cu grinzi aparente, apreciat ca staţiune balneară liniştită şi străveche aşezare germană: în secolul al paisprezecelea cavalerii teutoni au asanat cîmpia, în secolul al şaisprezecelea au venit din Olanda menoniţi harnici, în secolul al şaptesprezecelea suedezii au prădat Werder de mai multe ori, în o mie opt sute treisprezece drumul de retragere al lui Napoleon traversa Niederung, iar între o mie nouă sute treizeci şi nouă şi o mie nouă sute patruzeci şi cinci în lagărul de concentrare de la Stutthof, districtul Danziger Niederung, au murit oameni, nu ştiu cîţi.

Pe tine nu, dar pe noi,

cei dintr-a patra de liceu de la Conradinum, şcoala ne-a dus la Nickelswalde, aproape de Stutthof. Partidul obţinuse

vechiul cămin-școală Saskoschin și îl transformase în cămin de instructaj pentru statul-major al armatei. A fost cumpărată o bucată de teren între moara reginei Luise din Nickelswalde și pădurea litorală, jumătate de la morarul Matern, jumătate de la comuna Nickelswalde, și s-a construit o clădire cu un etaj sub un acoperiș înalt, de țiglă. Ca și la Saskoschin, la Nickelswalde noi jucam *schlagball*. Fiecare clasă avea ași care puteau să lanseze luminări pînă la cer și țapi ispășitori prinși la mijloc și zdrobiți cu mingi tari de piele. Dimineața se înălța drapelul, seara era coborît. Mîncarea era proastă; cu toate astea, ne-am îngrășat; aerul din Werder era hrănitor. Între meciuri îl urmăream adesea pe morarul Matern. Stătea între moară și casă. În stînga, un sac cu făină îi presa urechea. El asculta viermii de făină și vedea viitorul.

Să presupunem că am purtat o conversație cu morarul cel strîmb. Poate că am spus tare, fiindcă el n-auzea bine: „Ce mai e nou, domnule Matern?"

Fără doar și poate, el a răspuns: „În Rusia o să se facă iarnă devreme".

Probabil că eu voiam să știu mai multe: „O să mai ajungem pînă la Moscova?"

El a prorocit: „Mulți dintre noi vor ajunge chiar pînă în Siberia".

Acum aș fi putut să schimb subiectul: „Îl cunoașteți pe unul pe care-l cheamă Haseloff și locuiește mai mult la Berlin?"

Desigur că și-a ascultat mult timp sacul cu făină: „Aud numai de unul pe care înainte îl chema altfel. Păsările se temeau de el".

Aș fi avut destule motive să fiu curios: „Are aur în gură și nu rîde nicicînd?"

Viermii de făină ai morarului nu spuneau niciodată ceva de-a dreptul: „Fumează multe țigări, una după alta, deși e mereu răgușit, pentru că o dată l-a prins răceala".

Sigur că am zis în încheiere: „Atunci el e!"

Morarul vedea clar viitorul: „Va și rămîne el".

Pentru că la Nickelswalde nu existau nici Tulla, nici Jenny, nu are de ce să fie treaba mea să relatez aventurile celor dintr-a patra în Nickelswalde; oricum, vara era pe sfîrșite. Toamna a adus schimbări în sistemul școlar. Școala Gudrun, fostă școala Helene Lange, s-a transformat în cazarmă a forțelor aeriene. Toate clasele de fete au trecut la Conradinum

al nostru, care puţea a băieţi. Orele se făceau în ture: dimineaţa fetele, după-amiaza băieţii, şi invers. Unii profesori, printre care şi Oswald Brunies, trebuiau să predea şi la clasele de fete. La clasa Tullei şi a lui Jenny el ţinea ore de istorie.

Noi nu ne mai vedeam absolut deloc. Pentru că mergeam la şcoală în ture, ne puteam evita fără nici un efort: Jenny nu mai era nevoită să roşească, eu nu mă mai făceam ca sfecla. Excepţiile merită povestite:

odată, pe la ora prînzului – plecasem prea devreme şi purtam geanta de şcoală în dreapta –, sub alunii de pe Uphagenweg, mi-a ieşit în cale Jenny Brunies. Probabil că avusese cinci ore de cursuri şi că mai zăbovise la Conradinum din motive neştiute de mine. Oricum, ea ieşea din şcoală şi îşi ducea geanta tot în dreapta. Pe jos erau deja alune verzi şi unele de un maroniu pal, fiindcă în urmă cu o zi bătuse vîntul. Jenny, într-o rochie de lînă albastră-închis, cu manşete albe, şi o căciulă albastră-închis, mai mult beretă decît bască, Jenny a roşit şi şi-a mutat geanta din dreapta în stînga cînd mai avea cinci aluni pînă la mine.

Vilele de pe Uphagenweg, de-o parte şi de alta a străzii, păreau nelocuite. Peste tot, brazi argintii şi sălcii-plîngătoare, arţari roşii şi mesteceni, care îşi lăsau frunzele să cadă una cîte una. Aveam paisprezece ani şi mergeam unul spre celălalt. Jenny părea mai subţire decît o păstram în amintire.

Vîrfurile picioarelor în lateral, de la atîta balet. De ce purta albastru cînd ştia prea bine: mă înroşesc cînd mă întîlnesc cu el?

Pentru că era prea devreme, pentru că ea roşise pînă la marginea beretei, pentru că îşi mutase geanta în cealaltă parte, eu m-am oprit, mi-am mutat şi eu geanta şi am întins mîna. Ea şi-a strecurat iute mîna uscată, sperioasă, într-a mea. Stăteam printre alune necoapte. Unele erau strivite sau seci. Cînd a tăcut o pasăre dintr-un arţar, am început eu: „Ei, Jenny, aşa de tîrziu? Ai mîncat deja alune? Vrei să ţi le, cîteva? N-au nici un gust, dar sînt primele. Şi ce mai faci? Bătrînul tău se ţine încă foarte bine. De curînd avea iarăşi geanta plină de chestii micacee: măcar cinci kilograme sau cel puţin patru, asta e ceva! Şi, la vîrsta lui, tot pe jos, neabătut, şi ce mai voiam să te întreb: cum mai stai cu baletul? Cîte piruete faci? Cum mai e curbura, mai bine? Aş avea chef

să merg iar la vechea Rîşniţă de Cafea[1]. Cum e prim-solista care v-a venit de la Viena? Am auzit că joci şi tu în *Bal mascat.* Din păcate, n-am putut, pentru că eu. Dar se spune că ai fost bună, mă bucur. Şi ai mai fost în gheţărie? Ei, nu. A fost o glumă. Dar îmi aduc bine aminte, pentru că tata, după aceea. Mai ai lanţul, ăla din elastice de la sticle, vreau să zic? Şi din Berlin? Ai mai primit vreo veste de la ei?"
Trăncăneam vorbeam mă repetam. Cu tocul de la pantof spărgeam alune, dintre aşchiile de coajă scoteam cu degete sprintene miezuri pe jumătate strivite, îi dădeam ei, îmi dădeam mie, iar Jenny, cuminte, mînca alune cleioase, care sleiau dinţii. Degetele mi se făceau lipicioase. Ea stătea încremenită, încă mai avea tot sîngele suit în cap şi răspundea cu glas scăzut monoton supus. În ochi i se vedea teama de locul acela. Privirile îi rămîneau agăţate în mesteceni sălcii-plîngătoare brazi argintii: „Da, mulţumesc, bătrînului îi merge bine. Doar cu prea multe ore. Uneori trebuie să-l ajut la corectat. Şi fumează prea mult. Ba da, încă mai sînt la *madame* Lara. Chiar e excepţional de meticuloasă şi de asta e cunoscută peste tot. Vin soliste de la Dresda şi chiar de la Berlin să se lase instruite de ea. A beneficiat de şcoala rusească încă din copilărie. Ştii, a învăţat o mulţime tot uitîndu-se la Preobrajenska şi la Trefilova. Fiindcă, oricît de pedantă ar fi la corectare, aici un pic, dincoace încă puţin, tu tot rămîi în spiritul dansului şi nu înveţi numai tehnică. Chiar nu-i nevoie să vezi *Bal mascat*. Ştii, nouă, aici, ne lipsesc termenii de comparaţie. Da, Harry, sigur că-mi aduc aminte. Dar înăuntru n-am mai fost niciodată. Am citit cîndva că unele lucruri nu pot sau nu trebuie să fie repetate, altminteri pier cu totul. Dar uneori port lanţul de la tine. Da, domnul Haseloff a scris iar. Lui *papa*, desigur. Chiar e un tip ciudat şi scrie o mie de amănunte pe care alţii nici nu le observă. Dar *papa* zice că are succes la Berlin. Face de toate, chiar şi decoruri. Se spune că e un profesor foarte sever, dar bun. Călătoreşte cu Neroda, de fapt ea conduce baletul: Paris, Belgrad, Salonic. Dar nu dansează numai pentru soldaţi. Însă *papa* zice că-i încă prea devreme pentru mine".
Apoi n-au mai fost alune pe jos. Pe lîngă noi trecuseră deja cîţiva elevi. Unul rînjea prosteşte, pe ăla îl ştiam. Jenny îşi

1. Denumire dată teatrului din Danzig datorită arhitecturii sale.

lăsă mîna să dispară repede într-a mea. I-am întors palma o clipă: cinci degete netede, ușoare – și pe inelar poartă un inel de argint înnegrit, rudimentar. I l-am scos fără să întreb.
Jenny, cu inelarul despuiat: „Ăsta-i *angustri*, așa îl cheamă".
Eu frec inelul: „Cum adică *angustri*?"
„E-n limba țigănească și înseamnă inel."
„Îl ai dintotdeauna?"
„Da' n-ai voie să povestești asta nimănui. Era în perna mea cînd am fost găsită."
„Și de unde știi că-l cheamă așa?"
Îmbujorarea lui Jenny sporește, scade: „Cel care m-a lăsat atunci, el a numit așa inelul".
Eu: „Un țigan?"
Jenny: „Îl chema Bidandengero".
Eu: „Atunci poate că și tu ești așa".
Jenny: „Sigur nu, Harry. Ei au părul negru".
Eu vin cu dovada: „Dar de dansat știu toți să danseze!"

I-am povestit totul Tullei,

ea, eu și cine s-a mai întîmplat să fie pe-acolo, toți jinduiam la inel. Eram convinși că e un hocus-pocus cu argintul acela și o numeam pe Jenny, cînd venea vorba despre ea, nu Jenny, ci Angustri. Precis că toți colegii de școală, care fuseseră înnebuniți din prima clipă după pantofii de balet argintii ai lui Jenny, erau de-acum bolnavi după *angustri*. Numai eu am rămas calm înspre curios față de Jenny și de *angustri*. Trecuserăm prin prea multe împreună. Și mai eram și bolnav de Tulla – de la bun început. Chiar și în liceu, cu haine cît de cît curate, ea și-a păstrat mirosul de clei de oase; iar eu eram captiv și nici măcar nu mă apăram.
Cînd Tulla a zis „Data viitoare să-i furi inelul", am dat din mînă a refuz, iar cînd am pîndit-o pe Jenny pe Uphagenweg, eram decis doar pe jumătate să-i scot argintul de pe deget. Ea roșea de două ori pe săptămînă fiindcă îi ieșeam în cale. Niciodată nu l-a avut pe *angustri* cu ea, în schimb purta la gît colierul acela ridicol făcut din elastice pentru sticle.

Dar Tulla, care purta doliu după fratele ei Alexander,

a avut grijă ca și Jenny să poarte doliu curînd. Către sfîrșitul toamnei lui patruzeci și unu – comunicatele speciale despre victoriile din Est se lăsau așteptate – Conradinum putea deja

să confirme douăzeci şi doi de conradinieni căzuţi. Placa de marmură cu numele, datele şi gradele era fixată la intrarea principală, între Schopenhauer şi Copernic. Printre cei căzuţi se număra şi un deţinător al Crucii de Cavaler[1]. Doi alţi purtători ai Crucii de Cavaler încă mai trăiau şi, cînd erau în permisie, îşi vizitau cu regularitate fosta şcoală. Cîteodată ţineau în aulă conferinţe concise sau prelungite. Noi şedeam ca bătuţi în cuie, iar profesorii încuviinţau din cap. După conferinţe ni se permitea să punem întrebări. Elevii voiau să ştie cîte avioane Spitfire trebuiau doborîte şi ce tonaj registru brut se cerea scufundat. Pentru că toţi visam să obţinem mai tîrziu Crucea de Cavaler. Profesorii fie puneau întrebări practice – dacă funcţiona bine treaba cu trupele de rezervă –, fie se complăceau în fraze înfocate, vorbind despre puterea de a rezista şi despre victoria finală. Profesorul Oswald Brunies l-a întrebat pe un deţinător al Crucii de Cavaler – cred că de la Luftwaffe – ce i-a trecut prin minte cînd a văzut pentru prima oară un mort, prieten sau duşman. Răspunsul pilotului de vînătoare îmi scapă.

Brunies i-a pus aceeaşi întrebare plutonierului Walter Matern, care, fiindcă nu avea Crucea de Cavaler, a avut voie să ţină o conferinţă doar în clasa noastră, de la înălţimea catedrei, pe tema „Angajarea forţelor terestre antiaeriene în Est". Am uitat şi răspunsul plutonierului cu Crucea de Fier clasa întîi şi a doua. Reţin doar imaginea lui: în cenuşiu-de-campanie, uscăţiv şi vînjos totodată, încleştîndu-şi mîinile de capacul pupitrului şi privind ţintă, pe deasupra noastră, spre reproducerea unei picturi de pe peretele din fundul clasei: peisajul verde-spanac al lui Thoma[2]. Cînd respiră, aerul se subţiază. Noi vrem să aflăm despre Caucaz, dar el vorbeşte neabătut despre Nimic.

La cîteva zile după conferinţă, Walter Matern a plecat din nou în Rusia, unde a căpătat o rană care l-a făcut inapt pentru lupta forţelor terestre antiaeriene. Şchiopătînd uşor, a fost mutat la forţele antiaeriene de acasă, mai întîi la Königsberg şi apoi la Danzig. Instruia auxiliari pentru forţele

1. Grad militar al ordinului Crucea de Fier, cea mai înaltă distincţie militară germană în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.
2. Hans Thoma (1839-1924), pictor şi grafician german.

antiaeriene la bateria de coastă Brösen-Glettkau şi la bateria Kaiserhafen.

Era îndrăgit şi temut de toţi, iar pentru mine a devenit un model; doar profesorul Brunies l-a pus pe plutonier sub semnul îndoielii de cum a venit să ne viziteze şi a stat în spatele catedrei, în ochi i s-au aprins luminiţe ironice şi l-a rugat pe Matern ca, în locul unei conferinţe despre luptele de la Orel, să citească o poezie de-a lui Eichendorff, eventual „Frontoane-ntunecate, înalte ferestre..."

Nu pot să mi-l amintesc pe profesor predîndu-ne serios. Îmi vin în minte cîteva teme de compuneri. „Pregătiri de nuntă la zuluşi." Sau „Soarta unei cutii de conserve". Sau „Pe cînd eram o bomboană de malţ şi mă făceam tot mai mică în gura unei fetiţe". Profesorul părea să pună preţ pe alimentarea fanteziei noastre şi, fiindcă de regulă dintre patruzeci de elevi doi elevi au fantezie, treizeci şi opt de liceeni dintr-a patra aveau voie să moţăie, în timp ce doi – eu şi încă unul – derulau soarta cutiei de conserve, scorneau obiceiuri de nuntă originale de-ale zuluşilor şi spionau o bomboană de malţ care se tot micşora în gura unei fetiţe.

Tema asta ne-a preocupat pe mine, pe colegul meu şi pe profesorul Brunies timp de paisprezece zile sau chiar mai mult. Bulbos şi tăbăcit în mii de cute, profesorul şedea în spatele lemnului uzat de la pupitru şi, ca să ne inspire, imita suptul, ţocăitul, sorbitul. Punea o bomboană de malţ imaginară să se mute dintr-un obraz în celălalt, aproape o înghiţea, o micşora cu ochii închişi, făcea bomboana să vorbească, să povestească – pe scurt, într-o vreme cînd dulciurile erau rare şi raţionalizate, profesorul Brunies poftea îndoit la bomboane. Cînd n-avea nici una în buzunar, şi-o inventa. Şi noi scriam pe aceeaşi temă.

De prin toamna lui patruzeci şi unu tuturor elevilor au început să li se împartă pastile cu vitamine. Se numeau tablete Cebion şi erau păstrate în nişte borcane mari, de farmacie, din sticlă brună. În cancelarie, unde înainte stătuseră volumele enciclopediei Meyers, cotor lîngă cotor, erau acum puse pe-un rînd borcane inscripţionate – de la prima la ultima clasă de liceu – şi în fiecare zi profesorii răspunzători de cîte o clasă le duceau liceenilor devitaminizaţi din al treilea an de război.

Se vedea bine, desigur, că profesorul Brunies plescăia deja şi că avea plăcerea dulcelui în jurul gurii lui de bătrîn cînd intra

în clasă cu borcanul de farmacie în brațe. Distribuirea tabletelor Cebion lua o jumătate bună din oră, fiindcă Brunies nu lăsa borcanul să se plimbe de la o bancă la alta: îi punea pe elevi să iasă în față în ordine alfabetică, strict după catalog, băga ceremonios mîna în recipientul de sticlă, se purta ca și cum ar fi pescuit pentru fiecare ceva deosebit și apoi, cu triumful înscris în fiecare rid al lui, scotea la iveală una dintre cele – poate – cinci sute de tablete Cebion, o arăta ca pe rodul unui act de magie complicat și o preda elevului.

Știam cu toții: profesorul Brunies iar are ambele buzunare de la haină pline cu tablete de Cebion. Chestiile alea aveau un gust dulce-acrișor: puțin de lămîie, puțin de glucoză, puțin de spital. Pentru că ne plăcea să sugem pastile Cebion, Brunies, care era înnebunit după tot ce era dulce, avea motive să-și umple buzunarele. În fiecare zi, în drumul de la cancelarie pînă la clasa noastră, el făcea o oprire la toaleta profesorilor cu tot cu borcanul brun de farmacie. După un minut era din nou pe coridor și-și continua înaintarea țocăind: praf de Cebion îi pudra clapetele buzunarelor de la haină.

Aș vrea să spun: și Brunies știa că noi știam. Adesea, în timpul orei, el dispărea în spatele tablei, își lua provizia și apărea în fața clasei, arătîndu-ne gura ocupată: „Presupun că n-ați văzut nimic; și, dacă ați văzut cumva ceva, n-ați văzut bine".

Ca și altor profesori, lui Oswald Brunies îi venea să strănute – des și sonor. Ca și colegii lui, în asemenea ocazii își scotea batista cea mare; numai că, spre deosebire de colegii lui, cînd își trăgea batista, el făcea să-i sară din buzunar tablete de Cebion, întregi și sfărîmate. Ce se rostogolea pe dușumeaua dată cu petrol salvam noi. Un ciorchine de elevi aplecați, care adunau cu zel, înmînau profesorului jumătăți și sferturi de tablete. Noi ziceam – și asta a devenit o vorbă de-a noastră – „Domnule profesor, tocmai ați pierdut mai multe roci micacee".

Brunies răspundea cumpănit: „Dacă e vorba de gnaisuri micacee obișnuite, puteți să le păstrați, dar dacă ați dat peste unul sau mai multe gnaisuri duble, atunci rog înapoierea acestora".

Noi, căci așa era înțelegerea, găseam numai gnaisuri duble, pe care Brunies le testa, făcîndu-le să dispară printre cioturi maronii de dinți și plimbîndu-le dintr-un obraz în celălalt pînă cînd se convingea: „Într-adevăr, ați descoperit mai multe gnaisuri duble extrem de rare. Ce bucurie că le-am găsit!"

Mai tîrziu profesorul Brunies a trecut peste toate ocolişurile care duceau la Cebion: nu se mai băga după tablă şi nu mai vorbea niciodată de gnaisuri micacee duble pierdute. Cînd venea de la cancelarie spre clasa noastră, nu mai făcea opriri la toaleta profesorilor cu borcanul de farmacie, ci se servea nestăpînit şi pe faţă din pastilele noastre de Cebion în timpul orei. I se vedea un tremur neplăcut al mîinilor. În mijlocul frazei, între două strofe de-ale lui Eichendorff, îl apuca: nu lua numai o pastilă de Cebion, apuca cinci cu trei degete noduroase, le arunca pe toate cinci în gura-i nesătulă şi plescăia, de trebuia să ne uităm în altă parte.

Nu, Tulla,

nu noi l-am denunţat. Au fost făcute mai multe denunţuri, dar nici unul n-a venit din clasa noastră. Desigur, cîţiva elevi, printre care şi eu, au trebuit să depună mărturie mai tîrziu, în cancelarie; dar noi am fost rezervaţi şi am spus că da, e adevărat că profesorul Brunies mînca dulciuri în timpul orelor, dar că nu era vorba de tablete Cebion, ci de bomboane de malţ obişnuite. Că profesorul Brunies avusese obiceiul ăsta dintotdeauna, încă de pe cînd eram în prima şi în a doua clasă de liceu; pe atunci nici nu se pomenise de pastile Cebion.
Declaraţiile noastre n-au prea fost de folos: cînd l-au arestat pe Brunies, în căptuşeala buzunarelor lui s-a găsit praf de Cebion.
Mai întîi s-a zis că denunţul ar fi venit de la directorul nostru, profesorul Klohse; unii au pariat pe Lingenberg, un profesor de matematică; apoi s-a răspîndit vestea: îl pîrîseră nişte fete de la şcoala Gudrun, din clasa aceea la care Brunies ţinea lecţii de istorie. Înainte să mă pot gîndi că în mod sigur Tulla făcuse asta, s-a rostit numele Tullei Pokriefke.

Tu ai fost aceea!

De ce? De aia! După paisprezece zile – profesorul Brunies a fost nevoit să predea clasa noastră profesorului Hoffmann, el nu mai ţinea ore, dar nu era în arest, ci acasă, pe Elsenstraße, cu rocile lui micacee –, după paisprezece zile l-am mai văzut o dată pe bătrînul domn. Doi elevi din clasa noastră şi cu mine am fost chemaţi în cancelarie. Acolo erau deja doi dintr-a şaptea şi cinci fete de la şcoala Gudrun; printre ele: Tulla.

Noi aveam un zîmbet forţat şi soarele ajungea la toate borcanele brune, de farmacie, de pe raft. Stăteam în picioare pe covorul moale şi nu aveam voie să ne aşezăm. Clasicii de pe pereţi se ignorau reciproc. Lumina răvăşea praful deasupra catifelei verzi de pe masa lungă de şedinţe. Uşa era unsă: profesorul Brunies a fost adus înăuntru de un domn în civil, care însă nu era profesor, ci un funcţionar de la poliţia judiciară. După cei doi venea directorul Klohse. Brunies a dat din cap spre noi, prietenos şi absent, şi-a frecat mîinile cafenii, noduroase, şi-a pus în priviri luminiţele ironice, ca şi cum ar fi vrut să treacă la subiect şi să povestească despre pregătirile de nuntă ale zuluşilor, despre soarta cutiei de conserve, despre bomboana din gura unei fetiţe. Dar a vorbit domnul în civil. El a numit întîlnirea din cancelarie o confruntare necesară. Tărăgănat, i-a pus profesorului Brunies bine-cunoscutele întrebări. Era vorba de Cebion şi de extragerea de tablete Cebion din borcane. Cu regrete şi clătinări din cap, Brunies a răspuns negativ la toate întrebările. Au fost audiaţi cei dintr-a şaptea, apoi noi. S-a învinovăţit, s-a dezvinovăţit. Contradicţii bîlbîite: „Nu, de văzut n-am văzut, se zicea numai. Am crezut tot timpul. Am presupus, doar fiindcă îi plăcea să mănînce bomboane. În prezenţa mea, nu. Dar e adevărat că el..."
Nu cred că eu am fost acela care a spus la urmă: „Sigur că profesorul Brunies a gustat de trei sau cel mult patru ori din tabletele Cebion. Dar l-am lăsat să aibă şi el o mică bucurie. Doar ştiam dintotdeauna că-i plac dulciurile".
În vreme ce se puneau întrebări şi se răspundea la ele, am observat cît de necugetat şi de neajutorat se scormonea profesorul Brunies prin buzunarele de la haină, cînd în stînga, cînd în dreapta. În acelaşi timp îşi umezea agitat buzele. Domnul în civil n-a dat atenţie scormonitului prin buzunare şi linsului buzelor. Mai întîi a vorbit cu directorul Klohse, lîngă fereastra înaltă, apoi i-a făcut semn Tullei să vină la fereastră. Ea poartă o fustă plisată neagră. Dacă Brunies ar avea măcar pipa la el; dar a lăsat-o în palton. Funcţionarul în civil şopteşte necuviincios la urechea Tullei. Mie îmi ard tălpile pe covorul moale. Mîinile fără astîmpăr ale profesorului şi limba lui, neobosită. Acum Tulla, în fustă neagră plisată, face cîţiva paşi. Stofa foşneşte pînă cînd ea rămîne pe loc. Apucă cu amîndouă mîinile un borcan brun de farmacie, umplut pe jumătate cu pastile Cebion. Îl ridică de pe raft şi

nimeni n-o împiedică. Înconjoară pas cu pas, cu fusta ei plisată, masa de ședințe lungă, goală, verde; ochii îi sînt mici și se îngustează și mai mult. Toți o urmăresc cu privirile și Brunies o vede venind. Ea se oprește la distanță de-un braț de profesor, strînge borcanul la piept, îl ține numai cu mîna stîngă, iar cu dreapta îi scoate capacul de sticlă. Brunies își șterge de haină palmele umede. Ea pune capacul de sticlă deoparte și lumina soarelui îl atinge pe fetrul verde al mesei de ședințe. Limba profesorului nu se mai agită, dar rămîne afară. Ea ține din nou borcanul cu ambele mîini, îl ridică, se înalță pe vîrfuri în fusta plisată. Tulla spune: „Poftiți, domnule profesor".
Brunies nu s-a împotrivit. Nu și-a ascuns mîinile în buzunarele hainei. N-a întors capul și gura plină cu cioturi de dinți maronii. Nici o ureche n-a auzit „Ce mai e și prostia asta?". Profesorul Brunies a apucat, zorit și cu toată mîna. Cînd au ieșit din borcan, cele trei degete țineau șase sau șapte tablete Cebion: două i-au scăpat înapoi în borcan, una a căzut pe covorul de velur cafeniu-deschis și s-a rostogolit sub masa de ședințe; ce a reușit să țină între degete a îndesat în gură. Dar îi părea rău după tableta de Cebion care se pierduse sub masă. S-a lăsat în genunchi. De față cu noi, cu directorul, cu funcționarul în civil și cu Tulla, el s-a lăsat în genunchi, a căutat, pipăind cu mîinile, lîngă și pe sub masă, și ar fi găsit pastila, ar fi dus-o la gura lui bolnavă după dulciuri dacă n-ar fi venit ei: directorul și funcționarul în civil. L-au luat de braț din stînga și din dreapta și l-au ridicat în picioare. Unul dintr-a șaptea a deschis ușa bine unsă. „Vă rog cu toată seriozitatea, domnule coleg!" a spus directorul Klohse. Tulla s-a aplecat după tableta de sub masa de ședințe.
Peste cîteva zile am fost interogați din nou. Am intrat în cancelarie unul după altul. Povestea cu tabletele Cebion nu era de-ajuns. Cei dintr-a șaptea scriseseră afirmații de-ale profesorului: înțelesul lor era demoralizant și negativ. Dintr-odată au zis cu toții: era francmason. Și totuși nimeni nu știa ce însemna asta, francmason. Eu nu m-am băgat. Așa mă sfătuise tata, meșterul tîmplar. Poate că n-ar fi trebuit să spun nimic despre suporturile de steaguri mereu goale ale profesorului, dar era vecinul nostru și oricine vedea că nu punea steaguri cînd toată lumea le punea. De altfel, funcționarul în civil știa deja și a dat nerăbdător din cap cînd am

zis: „Deci, de exemplu, de ziua *Führer*-ului, cînd toţi pun steaguri, profesorul Brunies nu pune, chiar dacă are unul". Tatăl adoptiv al lui Jenny a fost dus în arest preventiv. Se zicea că l-ar mai fi lăsat o dată acasă cîteva zile, pentru ca apoi să-l ia definitiv. Pianistul Felsner-Imbs, care mergea zilnic în locuinţa din Aktienhaus ca să aibă grijă de Jenny, i-a spus tatei: „Acum l-au dus pe bătrînul domn la Stutthof. Numai de-ar rezista!"

Cei din neamurile Pokriefke şi Liebenau,

familia ta şi a mea, au dat jos doliul, pentru că fratele tău Alexander era mort de un an. Atunci şi-a dat Jenny hainele la vopsit. O dată pe săptămînă o asistentă socială pentru tineret făcea o vizită în casa de peste drum: Jenny o întîmpina în negru. La început s-a zis: Jenny intră într-un cămin de asistaţi social, locuinţa profesorului urmează să fie evacuată. Dar Jenny cea îmbrăcată în negru şi-a găsit susţinători. Felsner-Imbs a scris scrisori, directoarea şcolii Gudrun a făcut o petiţie, intendentul Teatrului Municipal a vorbit la conducerea regională a partidului, iar *madame* Lara Bock-Fedorowa avea relaţii. Aşa s-a făcut că Jenny a continuat să meargă la şcoală, la antrenamentul de balet şi la repetiţii, dar în negru. Nu că ar fi arătat o faţă plînsă pe stradă, sub o căciulă neagră, moale, într-un palton negru prea larg, pas cu pas, în ciorapi negri de bumbac; cam palidă – dar poate că era efectul negrului –, cu trunchiul imobil, cu vîrfurile pantofilor în lateral, ca la balet, ea îşi ducea la şcoală ghiozdanul – era cafeniu şi din piele artificială –, îşi ducea la Oliva sau la teatru sacii de antrenament verde-praz, roşu-aurоră, albastru-aer, vopsiţi acum în negru, şi se întorcea pe Elsenstraße, punctuală, cu vîrfurile în lateral, mai curînd cuminte decît răzvrătită.

Totuşi existau voci care vedeau în negrul zilnic al lui Jenny Brunies culoarea răzvrătirii: în anii aceia aveai voie să-ţi pui haine de doliu numai cînd motivul era certificat şi ştampilat. Era voie să porţi doliu după fiii căzuţi şi după bunicile moarte, însă scurta înştiinţare de la poliţia judiciară Danzig-Neugarten că fusese necesară arestarea profesorului Brunies pentru comportament nedemn şi atentat la bunăstarea poporului nu era un document acceptat de serviciul de raţionalizare – pentru că numai acolo, la ghişeul de distribuire a cartelelor

pentru îmbrăcăminte, existau bonuri pentru haine de doliu în cazuri de doliu.

„Ce-i cu ea? El mai trăiește. Doar n-or să-l, pe bătrîn. Așa nu-l ajută deloc, dimpotrivă. Ar trebui să-i spună careva că n-ajută, că mai mult bate la ochi."

Vecinii și asistenta socială au vorbit cu Felsner-Imbs. Pianistul a încercat s-o convingă pe Jenny să renunțe la hainele de doliu. A zis că nu contează ce era la vedere. Că era destul dacă purta doliul în inimă. Că doliul lui nu era nicidecum mai mic, fiindcă îi fusese luat un prieten, singurul.

Dar Jenny Brunies n-a renunțat la negrul exterior și a continuat să-l poarte prin Langfuhr și pe Elsenstraße ca pe o acuzație. O dată, în stația liniei doi spre Oliva, i-am vorbit. Bineînțeles că s-a făcut roșie, încadrată cu negru. Dacă ar trebui s-o pictez din amintire, ea ar avea ochii de un cenușiu deschis, gene umbroase, păr șaten, cu cărare pe mijloc, care, neted și fără luciu, cobora dinspre frunte, în două șerpuiri ostenite, peste obraji și urechi și era împletit la spate într-o coadă strînsă. Fața prelungă, îngustă, ar fi de un sidefiu pal, fiindcă îmbujorarea era o excepție. Un chip anume făcut pentru doliu: Giselle în scena cimitirului. Gura ei, care nu atrăgea atenția, vorbea numai cînd era întrebată.

În stația de tramvai i-am spus: „Chiar e nevoie, Jenny, să porți întruna doliu? Poate că *papa* Brunies se întoarce azi-mîine".

„Pentru mine el a murit deja, chiar dacă ei n-au scris că e mort."

Căutam un subiect, pentru că tramvaiul nu venea: „Seara chiar ești mereu singură acasă?"

„Adesea vine domnul Imbs. Atunci sortăm și inscripționăm pietrele. Știi, a lăsat în urmă mult material nesortat."

Voiam să plec, dar tramvaiul ei tot nu venea: „La cinematograf nu te duci niciodată, hm?"

„Cînd mai trăia tata, mergeam uneori duminică dimineața la Palatul UFA[1]. Cel mai mult îi plăcea să vadă filme documentare."

Eu am rămas la filmul principal: „N-ai chef să vii o dată la film cu mine?"

Sosea tramvaiul lui Jenny, galben-pai: „Dacă vrei tu, cu plăcere".

---

1. Abreviere de la Universum Film AG.

Lumea, îmbrăcată cu paltoane, cobora: „Nu trebuie să fie neapărat un film vesel, putem să mergem la unul serios, ce zici?"

Jenny urcă: „La Palatul Filmului rulează *Mîini eliberate*[1], au voie tinerii peste şaisprezece ani".

Dacă Tulla ar fi spus „Un loc în rîndul al doilea", casieriţa ar fi vrut cu siguranţă să-i vadă actul de identitate; dar noi n-a trebuit să-l arătăm, pentru că Jenny purta doliu. Am stat în paltoane, fiindcă cinematograful era prost încălzit. Nu se vedeau feţe cunoscute. N-a fost nevoie să vorbim, fiindcă potpuriul muzical nu s-a oprit deloc. În acelaşi timp s-a ridicat cortina cu un zbîrnîit, jurnalul de ştiri al săptămînii a început cu semnalul de deschidere şi în sală s-a făcut întuneric. Abia apoi mi-am pus braţul pe după umerii lui Jenny. N-a rămas acolo mult timp, fiindcă cel puţin treizeci de secunde artileria grea a lovit Leningradul. Cînd un bombardier englezesc a fost doborît de vînătorii noştri, Jenny n-a mai vrut să vadă nimic şi şi-a apăsat fruntea de paltonul meu. Braţul meu şi-a reînceput călătoria, dar eu am rămas cu ochii la avioanele de vînătoare, am numărat Panzerele lui Rommel cînd avansau în Cyrenaica, am urmărit dîra înspumată a unei torpile, am văzut petrolierul clătinîndu-se în reticul, am zvîcnit cînd a fost nimerit şi i-am transmis lui Jenny pîlpîirea şi zvîcnetul petrolierului care se dezintegra. Cînd aparatul de filmat al jurnalului săptămînal a vizitat cartierul general al *Führer*-ului, am şoptit: „Fii atentă, Jenny, îndată apare *Führer*-ul, poate că e şi cîinele cu el". Am fost amîndoi dezamăgiţi văzînd că în jurul lui, între copaci şi cărări cu pietriş, nu erau decît Keitel[2], Jodl[3] şi încă cineva.

Cînd s-a făcut iar lumină în cinematograf, Jenny şi-a scos paltonul, eu nu. Filmul documentar arăta căprioare şi cerbi

---

1. *Befreite Hände* (1939), film german în regia lui Hans Schweikart, după romanul cu acelaşi titlu al lui Erich Ebermayer.
2. Wilhelm Keitel (1882-1946), ofiţer german cu grad de feldmareşal al celui de-al Treilea Reich, acuzat, condamnat la moarte şi executat în urma procesului de la Nürnberg.
3. Alfred Josef Ferdinand Jodl (1890-1946), general german, şeful Statului-Major al Înaltului Comandament al Armatei, acuzat, condamnat la moarte şi executat în urma procesului de la Nürnberg.

care trebuie hrăniţi în timpul iernii, fiindcă altminteri mor de foame. Fără palton, Jenny era şi mai subţire. Căprioarele nu erau sperioase. Brazii din munţi erau încărcaţi de zăpadă. În cinematograf toate hainele erau negre, nu numai puloverul de doliu al lui Jenny.

De fapt voiam încă din timpul documentarului, dar am făcut-o abia după ce a început filmul. *Mîini eliberate* era un film poliţist cu împuşcături şi încătuşări. Mîinile îi aparţineau unei sculptoriţe îndrăgostite de profesorul ei de sculptură; în realitate pe ea o chema Brigitte Horney. Cam de cîte ori ea pe el, pe ecran, şi eu pe Jenny, în sală. Ea închidea ochii; o vedeam. Pe ecran nişte mîini frămîntau întruna bucăţile de lut, făcînd din ele nuduri şi nişte mînji care se jucau. Pielea lui Jenny era răcoroasă şi uscată. Pentru că îşi ţinea coapsele strîns lipite, am fost de părere că trebuie să şi le depărteze. A făcut-o imediat, dar a rămas cu ochii la filmul care rula. Crăpătura ei era şi mai mică decît a Tullei; asta era ce voisem să ştiu. Cînd am început şi cu al doilea deget, Jenny şi-a întors privirile de la film: „Te rog, nu, Harry. Mă doare". Am încetat imediat, dar mi-am lăsat celălalt braţ la ea. Glasul întunecat şi spart al lui Horney umplea sala de cinematograf cam goală. Cu puţin înainte de sfîrşit mi-am mirosit degetele; aşa miroseau alunele încă necoapte de pe drumul nostru spre şcoală: amar, săpunos, fad.

Drumul spre casă m-a făcut să revin la realitate. Cît am coborît Bahnhofstraße, eu am tot trăncănit: că filmul a fost a-ntîia, dar la jurnal vezi mereu doar unul şi acelaşi lucru; că povestea cu căprioarele era destul de plictisitoare; că mîine, iar la nenorocita de şcoală; că precis va fi totul bine cu *papa* Brunies – „Ce zic cei din Berlin despre asta? I-ai scris lui Haseloff toată istoria?" Şi Jenny era de părere că filmul fusese bun, Horney chiar era o mare actriţă; şi ea spera că totul o să se termine cu bine cu *papa* Brunies, chiar dacă simţea că el sigur; dar domnul Haseloff scrisese deja de două ori de-atunci; va veni în curînd şi o va lua cu el: „E de părere că Langfuhr nu mai e locul potrivit pentru mine. Şi domnul Imbs crede la fel. Ai să-mi scrii din cînd în cînd cînd o să fiu în Berlin, la balet?"

Informaţiile date de Jenny m-au însufleţit. Perspectiva de a o şti curînd plecată departe, cu tot cu negrul ei de doliu, mi-a inspirat cuvinte prietenoase. Am luat-o de umeri cu

bunăvoință, am mers pe ocolite pe străzi lăturalnice, întunecoase, am zăbovit cu ea – era februarie sau martie – pe sub felinare albastre, de camuflaj, am împins-o pînă la cel mai apropiat felinar, am lipit-o de gardurile de fier forjat ale grădinilor din fața caselor și am încurajat-o să plece cu Haseloff la Berlin. I-am tot promis că îi voi scrie cu regularitate, nu doar din cînd în cînd. În cele din urmă i-am ordonat să plece din Langfuhr, fiindcă Jenny mi-a pasat mie toată responsabilitatea: „Dacă nu vrei să te părăsesc, rămîn cu tine; dar dacă crezi că domnul Haseloff are dreptate, o să plec".
Atunci am pomenit de cineva care fusese dus la Stutthof: „Așadar, eu aș paria că dacă *papa* Brunies ar fi aici, ar spune exact la fel ca mine: pleacă la Berlin! Un lucru mai bun nu ți se poate întîmpla".
Pe Elsenstraße Jenny a mulțumit pentru film. Am sărutat-o o dată scurt sec. Ultimele ei cuvinte au sunat ca întotdeauna: „Ei, acum sînt puțin obosită și-n plus mai am de învățat la engleză pentru mîine".
Eram bucuros că n-a vrut să mă ducă în locuința goală a profesorului. Ce să fi făcut eu cu ea acolo, printre lăzi pline cu roci micacee sortate, printre pipe necurățate și cu un cap plin de dorințe care nu cereau nimic de la Jenny și mult de la Tulla?

Dragă verișoară,

apoi, cu puțin înainte de Paști, a nins. S-a topit repede. În același timp tu ai început tot felul de istorii cu soldați veniți în permisie de pe front, dar copil n-ai avut. Apoi, la puțin timp după Paști, a fost alarmă aeriană; dar la noi n-au căzut bombe. Și, la începutul lui mai, a venit Haseloff și a luat-o pe Jenny.
A sosit într-un Mercedes negru, în spatele unui șofer, și a coborît: subțire mobil străin. Își aruncase neglijent pe umeri un palton mult prea larg, cu niște carouri izbitor de mari. Își freca mîinile cu mănuși albe, privea atent fațada de la Aktienhaus, inspecta casa noastră, etaj cu etaj; eu, pe jumătate în spatele perdelelor, m-am tras înapoi în cameră pînă la marginea covorului. Mama mă chemase la fereastră: „Ia uită-te la ăsta!"
Eu îl cunosc. Eu l-am văzut primul, cînd era încă nou. El mi-a aruncat dintele în tufa de alun. El s-a evaporat cu trenul la

scurt timp după ce a renăscut. El a început să fumeze şi mai fumează încă, cu mănuşi albe. Dintele lui e în portofelul meu. El a plecat cu gura căzută. El se întoarce cu botul plin de aur – fiindcă el rîde, urcă şi coboară pe Elsenstraße, rîde, umblă şi se uită atent la toate. Casele de pe ambele părţi, numerele, cu soţ şi fără soţ, grădinile din faţă, late cît să scuipi peste ele, panseluţele. Nu se mai satură uitîndu-se şi se lasă pradă unui rîs neprefăcut: arată tuturor ferestrelor gura cea plină de aur a lui Haseloff. Cu treizeci şi doi de dinţi de aur, el scuipă un rîs mut, ca şi cum în lumea asta în formă de ou n-ar exista motiv mai hazliu de arătat dinţii decît Elsenstraße a noastră. Dar uite-l pe Felsner-Imbs părăsind casa noastră, plin de respect. Iar cortina cade peste prea mult aur, pe-o vreme însorită de mai. Cei doi bărbaţi, mai scunzi, aşa cum îi vedeam de la perdeaua mea, se salută cu patru mîini, ca şi cum ar sărbători o revedere. Şoferul îşi dezmorţeşte picioarele lîngă Mercedes şi nu vrea să vadă nimic. Dar toate ferestrele sînt loje. Ţîncii care tot cresc din urmă alcătuiesc un cerc în jurul revederii. Eu şi vrăbiile din jgheaburile de la acoperiş înţelegem: el e din nou aici; îl ia pe pianist de braţ, străpunge cercul de ţînci care tot cresc din urmă, îl îndeamnă pe pianist să intre în Aktienhaus, îi ţine uşa deschisă respectuos şi îl urmează fără să se mai uite în urmă.

Jenny îşi împachetase deja cele două geamantane, fiindcă după nici o jumătate de oră a părăsit Aktienhaus împreună cu Felsner-Imbs şi Haseloff. Ea pleca în doliu. Ea pleca cu *angustri* pe deget şi fără colierul meu făcut din elastice pentru sticle; acela era printre rufe, într-unul dintre cele două geamantane pe care Imbs şi Haseloff le-au predat şoferului. Ţîncii desenau omuleţi în praful de pe Mercedesul negru. Jenny stătea nehotărîtă. Şoferul îşi trase cascheta. Haseloff dădu s-o împingă uşurel spre fundul maşinii. Îşi ridicase gulerul de la palton, nu-şi mai arăta străzii chipul, se grăbea. Dar Jenny încă nu voia să urce în maşină, arăta spre perdelele noastre şi, înainte ca Imbs şi Haseloff s-o poată reţine, a dispărut în imobilul nostru.

Din spatele perdelelor, i-am spus mamei, care făcea tot ce voiam eu: „Nu deschide dacă sună. Ce mai vrea oare?“

Soneria s-a auzit de patru ori. Soneria noastră nu era dintr-acelea pe care le apeşi, trebuia s-o răsuceşti. Soneria noastră care se răsucea n-a ţiuit doar, ea a şi hîrîit de patru

ori, fără ca mama și cu mine să ne părăsim locul din spatele perdelelor.

Asta îmi va rămîne în auz: ce a repetat de patru ori soneria noastră.

„Na, acu' au plecat", a zis mama; dar eu priveam lucrurile din lemn de nuc, de păr și de stejar din sufrageria noastră, făcute de calfe.

Și zgomotul de motor, tot mai împuținat, al unei mașini care se îndepărta mi-a rămas în auz și va dăinui acolo.

Dragă verișoară Tulla,

o săptămînă mai tîrziu a venit o scrisoare de la Berlin; o scrisese Jenny cu stiloul ei. M-am bucurat de scrisoare de parcă mi-ar fi scris Tulla cu propria-i mînă. Dar Tulla îi scria cu mîna ei unuia de la marină. Umblam cu scrisoarea lui Jenny de colo colo și le povesteam tuturor că îmi scrisese prietena mea de la Berlin, Jenny Brunies sau Jenny Angustri, cum o chema mai nou, pentru că Haseloff, maestrul ei de balet, și *madame* Neroda[1], secretar de stat, care conducea fostul balet KdF, devenit acum Baletul German, o sfătuiseră să-și ia un nume de scenă. Își începuse deja antrenamentul, se făceau și repetiții de contradans pe muzică germană veche, pe care o dezgropase *madame* Neroda, care de fapt era englezoaică. Neroda aceea trebuie să fi fost o femeie ciudată, de pildă: „Cînd iese în oraș sau la vreo recepție adevărată, poartă un palton de blană scump, dar pe dedesubt n-are rochie, ci tricoul de la repetiții. Dar ea poate să-și permită așa ceva. Și mai are și-un cîine, unul scoțian, care are niște ochi la fel ca ai ei. Unii spun că-i spioană. Dar eu nu cred și nici prietena mea".

La intervale de cîteva zile îi scriam lui Jenny – un șir de scrisori de dragoste pline de repetiții și de dorințe directe. Pe fiecare trebuia s-o scriu de două ori, fiindcă prima variantă colcăia de nepotriviri. De foarte multe ori scriam „Crede-mă, Tulla!" sau „De ce, Tulla? Azi-dimineață, Tulla. Dacă vrei, Tulla. Tulla, te-aș. Am visat, Tulla. S-o mănînc, s-o țin strîns, s-o iubesc pe Tulla, să-i fac Tullei un copil".

---

1. Toate referirile trimit la Friderica Derra de Moroda (1897-1978), dansatoare, coregraf și pedagog.

Jenny îmi răspundea prompt, cu scrisul ei mărunt și îngrijit. Ordonat, păstrînd marginea, ea umplea pe ambele părți două foi de hîrtie albastră pentru corespondență cu răspunsuri la propunerile mele și cu descrieri ale noului ei mediu. La tot ce doream eu de la Tulla Jenny răspundea cu da; numai cu făcutul copiilor era cam prea devreme, chiar și pentru mine, mai întîi trebuia să ajungă fiecare ceva în meseria lui, ea pe scenă și eu ca istoric – asta voiam să devin.
Despre Neroda povestea că femeia aceea neobișnuită deținea cea mai mare bibliotecă despre balet din lume și avea chiar și un manuscris al marelui Noverre[1]. Despre domnul Haseloff vorbea ca de-un excentric cam neliniștitor, dar uneori comic, care, de cum se termină antrenamentul lui strict, dar fantastic conceput, construiește în atelierul din subsol mașinării ciudate, care seamănă cu oamenii. Jenny scria: „De fapt el nu pune prea mare preț pe baletul clasic, fiindcă adesea, la exerciții, cînd nu merg toate așa cum își dorește, face niște glume destul de răutăcioase, zicînd: «Mîine am să-i dau afară pe toți măscăricii ăștia. În fabrici de muniții să vă bage. Să faceți grenade acolo dacă nu sînteți în stare să executați măcar o piruetă la fel de corect ca micile mele mecanisme!» Pretinde că figurile lui din pivniță execută atît de frumos niște mișcări, că te apucă pioșenia, că figurile lui au mereu lateral, că în curînd va pune una dintre figurinele lui la bară, chiar în față: «Atunci o să vă îngălbeniți de ciudă și-o să înțelegeți ce poate însemna baletul clasic, dopuri și găurici ce sînteți!»“
Așa le zicea domnul Haseloff dansatorilor și dansatoarelor. Într-una dintre scrisorile următoare pe care mi-a trimis-o Jenny pe Elsenstraße am găsit la P.S., descrisă și schițată sumar, o asemenea figurină care stătea la bară și le arăta dopurilor și găuricilor un *port de bras* ca la carte.
Jenny scria: „Am învățat – nici nu-ți vine să crezi – o mulțime de la figurina mecanică; ea nu-i nici dop și nici găurică. În primul rînd țin spatele corect pentru balet și punctele la *port de bras* – *madame* Lara le-a neglijat – îmi sînt acum foarte clare. Oriunde mă duc, orice fac, fie că-mi curăț pantofii, fie

1. Jean-Georges Noverre (1727-1810), dansator și maestru de balet francez, reformator al baletului, care a pus bazele coregrafiei moderne.

că ridic un pahar cu lapte, mereu sînt puncte în aer. Chiar şi cînd casc – pentru că seara sîntem toţi obosiţi de-a binelea –, ţin seama de puncte cînd duc mîna la gură. Dar acum voi încheia şi te ţin strîns la inima mea cînd adorm – şi la fel mîine-dimineaţă, cînd mă trezesc. Şi, te rog, nu citi prea mult, ai să-ţi strici ochii. Mereu a ta, Jenny".

Dragă Tulla,

cu o asemenea scrisoare de la Jenny am încercat eu să construiesc o punte: către tine. Pe scările din clădirea noastră nu ne puteam evita, iar eu nu încercam deloc să-mi stăpînesc obişnuita îmbujorare: „Ia uite, Jenny mi-a scris din nou. Te interesează? Scrie lucruri destul de ciudate despre iubire şi aşa mai departe. Dacă ai chef să rîzi, n-ai decît să citeşti ce tot scrie. Acum o cheamă Angustri, ca pe inel, şi în curînd o să plece cu teatrul în turneu".

I-am întins scrisoarea ca şi cum ar fi fost ceva lipsit de importanţă şi oarecum amuzant. Tulla a pocnit hîrtia cu un deget: „Ar trebui să găseşti pînă la urmă altceva, să nu mai vii întruna cu prostiile astea şi cu porcăriile tale despre balet". Tulla îşi purta părul despletit, şaten-muştar, pînă la umeri, lăţos. Se mai vedeau urmele unui permanent pe care i-l plătise marinarul din Putzig. O şuviţă îi acoperea ochiul stîng. Cu o mişcare mecanică, pe care o figurină de-a lui Haseloff n-ar fi putut s-o execute mai mecanic, şi-a dat şuviţa la o parte, suflînd în acelaşi timp cu dispreţ, şi apoi şi-a adus-o peste acelaşi ochi printr-o zvîcnire a umărului ei osos. Dar încă nu era fardată. Abia după ce serviciul de patrulă de la *Hitlerjugend* a surprins-o după miezul nopţii în gara centrală şi apoi pe o bancă din Uphagenpark, cu un aspirant de la Şcoala Militară Neuschottland, Tulla era deja fardată peste tot.

A fost dată afară din şcoală. Tata vorbea de bani aruncaţi pe fereastră. Se zice că directoarei de la şcoala Gudrun, care voia să-i mai dea Tullei o şansă, în ciuda raportului celor de la serviciul de patrulă, Tulla i-ar fi spus: „Daţi-mă afară, doamnă directoare. Oricum m-am săturat pînă-n gît de toate astea. Cel mai mult aş vrea să-mi facă vreunul un copil, ca să se-ntîmple în sfîrşit ceva aici, în Langfuhr, şi în general".

De ce voiai tu un copil? Uite, de aia! Tulla a zburat, dar n-a căpătat un copil. Peste zi şedea acasă şi asculta radioul, după

cină era pe drumuri. O dată a adus, pentru mama ei și pentru ea, șase metri din cea mai bună pînză de la marină. O dată a venit cu o blană de vulpe de pe frontul arctic. O dată prada a fost un balot de mătase de parașută. Ea și mama ei purtau lenjerie din toată Europa. Cînd au venit oamenii de la Serviciul de Muncă și au vrut s-o bage la uzina electrică, și-a scos un certificat medical de la doctorul Hollatz: anemie și umbre la plămîn. Tulla a primit cartele suplimentare pentru alimente și o indemnizație de boală, dar nu prea mare.
Cînd Felsner-Imbs s-a mutat la Berlin cu tot cu marea clepsidră, balerina de porțelan, peștele auriu, munții de partituri și pozele îngălbenite – Haseloff îl chema ca pianist pentru balet –, Tulla i-a dat o scrisoare: pentru Jenny. Niciodată n-am putut să aflu ce scrisese Tulla cu stiloul ei, fiindcă în a doua scrisoare care a urmat Jenny a pomenit doar că Felsner-Imbs ajunsese cu bine, că Tulla îi scrisese foarte drăguț și că ea îi transmite multe salutări Tullei.
Din nou eram lăsat pe dinafară, iar cele două aveau ceva în comun. Cînd dădeam peste Tulla, nu mă mai înroșeam, ci mă făceam alb ca varul. E drept că tot mai eram lipit de tine, dar încetul cu încetul am învățat să te urăsc – pe tine și cleiul tău; și ura – o boală a sufletului pe care poți s-o duci pînă la bătrînețe – mi-a ușurat relația cu Tulla. Prietenos și cu un aer superior, îi dădeam sfaturi bune. N-am lăsat ura să se prefacă în fapte pentru că, în primul rînd, mă țineam sub observație pînă și în somn, în al doilea rînd citeam prea mult, în al treilea rînd eram un elev silitor, aproape ambițios, care nu avea timp să-și trăiască ura, și în al patrulea rînd mi-am făcut un altar pe care stătea Jenny, cu vîrfurile în lateral, în tutu și cu brațele în aer; mai bine zis, strîngeam teanc scrisorile de la Jenny și voiam să mă logodesc cu ea.

Iubită Tulla,

pe cît de bine-crescută și de plicticoasă putea fi Jenny cînd ședeai în fața ei sau cînd mergeai alături de ea, pe-atît de bine se pricepea să scrie scrisori impertinent-hazlii. Ochii ei cu gene triste, cam nătîngi cînd te uitai din afară, aveau, dacă priveai dinăuntru, darul de a vedea lucrurile sec și clar, chiar dacă ea stătea pe vîrfuri în pantofi de argint, întruchipînd în lumina reflectoarelor o lebădă muribundă.

Aşa mi-a descris o lecţie de balet pe care Haseloff o dăduse dopurilor şi găuricilor lui. Trebuiau să studieze un balet care urma să se cheme *Sperietori* sau *Sperietorile* sau *Grădinarul şi sperietorile*.

Antrenamentul nu voia să iasă nici la bară, nici la exerciţii libere. Felsner-Imbs şedea cu spatele lui interminabil de curbat şi repeta fără folos bucata din Chopin. Pinii din faţa ferestrelor stăteau în ploaie, plini de veveriţe şi de trecut prusac. Dimineaţa fuseseră o alarmă aeriană şi o repetiţie în beciul unde era instalaţia de încălzire. Găuricile îmbrăcate în tricouri negre se ofileau la bara lungă. Dopurile buimace dădeau din pleoape, pînă cînd Haseloff a sărit pe pian cu genunchii întinşi, un procedeu binecunoscut lui Felsner-Imbs şi deloc dăunător pianului, fiindcă Haseloff ştia să facă, stînd în picioare, salturi înalte, lente şi ample şi să aterizeze delicat pe capacul cafeniu al pianului, fără să zgîlţîie măruntaiele instrumentului acordat în tonuri majore. Acum dopurile şi găuricile ar fi trebuit să se trezească, fiindcă toţi ştiau prea bine ce însemna asta şi ce urmări promitea în cazul lui Haseloff saltul pe pian stîrnit de furie.

De sus, dar nu direct, ci întors spre marea oglindă de balet, care transforma peretele din faţă al sălii în spion, Haseloff le-a vorbit dopurilor şi găuricilor, avertizîndu-i: „E cumva nevoie să vă arate pensula cum se dansează? Lipseşte cheful de viaţă? Să-nceapă şobolanii să muşte lebedele pe la spate? Să umble Haseloff iarăşi la punguţă?"

Şi-a elaborat încă o dată vestitul lui exerciţiu la bară: *grand plié* de cîte două ori în poziţia întîi, a doua şi a cincea, opt *dégagés* întinse şi şaisprezece rapide în poziţia a doua, opt *petits battements dégagés*, cu accent spre exterior, punctate pe sol. Dar numai găuricile accentuau spre exterior şi punctau pe sol; nici ameninţarea cu punguţa, nici Chopin asociat cu Felsner-Imbs n-au reuşit să le declanşeze băieţilor pofta de viaţă sau un *plié* făcut ca lumea: un aluat lipit de lingură, o maioneză moale, fire cleioase de miere turcească, aşa se întindeau băieţii (sau dopurile) – Wölfchen, Marcel, Schmittchen, Serge, Gotti, Eberhard şi Bastian –, băteau din gene, suspinau puţin între *battements fondus* în *demi-pointe*, la *rond de jambes à la seconde* răsuceau gîturile ca nişte lebede înainte de-a fi hrănite şi aşteptau resemnaţi – şapte dopuri calde de

somn – al doilea salt al lui Haseloff, care, la *grand battement*, nu s-a lăsat aşteptat.

Saltul lui Haseloff a fost executat iarăşi din picioare: l-a purtat de pe capacul pianului, cu genunchii întinşi şi cu o curbură admirabilă, peste părul alb ca neaua al pianistului, pînă în mijlocul sălii, faţă în faţă cu oglinda. Şi, fără să ascundă ceva oglinzii, a scos ca prin minune anunţata punguţă. Punguţa ascuţită, punguţa ca un con, vestita punguţă, cea temută, cea atît de îndrăgită, punguţa moaledepraf facebinedarcumăsură – a scos din micul buzunar special de la piept punguţa-de-o-optime-de-livră şi le-a poruncit tuturor fetelor sau găuricilor să plece de la bară. Le-a trimis în colţ, lîngă soba de fontă, care duduia, roşie în obraz. Fetele se înghesuiră acolo piuind, întorcîndu-se cu faţa la perete, şi îşi acoperiră şi ochii cu degete pale. Şi Felsner-Imbs îşi învălui capul leonin cu un şal de mătase.

În vreme ce ochii şi un cap se acopereau ruşinoase, Haseloff porunci: „*Face à la barre*!“[1] Şapte băieţi şi dopuri îşi jupuiră unii altora, în mare agitaţie, tricourile de lînă negre, roz, gălbenuş-de-ou şi verde-mai de pe trupurile de băieţandri. „Şi *préparation*!“ plesni uscat din degete Haseloff: cu capetele la perete, ei s-au înşirat la bară, clipind neobosit, şi au apucat cu cele paisprezece mîini lemnul uzat. Şapte torsuri, susţinute de un Chopin cîntat orbeşte, se aplecau cu braţele întinse, îndreptînd genunchii şi înălţînd spre sala de antrenament, bine încălzită, de şapte ori acelaşi popou cu piele fină de băieţaş.

Atunci Haseloff a adoptat poziţia de start, în lateral faţă de primul popou. Ţinea punguţa conică în stînga, în dreapta avea între degete o pensulă apărută ca din aer, apoi a muiat pensula din păr de bursuc, scump şi rezistent, în punguţa ascuţită şi, susţinut de Felsner-Imbs, a început să fluiere pentru sine, vioi, consacrata *Poloneză*, mutîndu-se îndemînatic, mereu conştient de oglindă, de la popou de băiat la popou de dop.

În timpul ăsta – de aici toată agitaţia – a scos de şapte ori din punguţă pensula de bursuc încărcată cu praf şi a făcut-o să dispară de şapte ori în găuricea băieţilor, în popourile de dopuri. Abracadabra.

Aceea nu era pudră pentru picioare. El nu folosea vreun praf de dormit. Nu era praf de slăbit sau împotriva leilor, nici praf

1. Cu faţa la bară! (în fr., în orig.)

de copt, nici DDT, nici lapte praf, nici cacao sau zahăr pudră, nu era făină pentru chifle, nu era praf pentru ochi și nici talc; era piper, piper negru, fin măcinat, pe care Haseloff, neobosit, l-a descărcat de șapte ori. În cele din urmă, ajuns la o suflare de oglindă, și-a încheiat spectacolul educativ cu o piruetă lentă și, stînd cu fața spre sală, a trîmbițat cu gura plină de dinți de aur: „*Alors, mes enfants*! Mai întîi dopurile, apoi găuricile. *Première position*: *grand plié, bras en couronne!*[1]"
Și abia și-a aruncat Imbs pe clape degetele încărcate de Chopin, acum fără a mai fi orb, că tricourile de lînă s-au și rulat fulgerător, ca de la sine, peste cele șapte popouri piperate de băieți – un *exercice* făcea progrese: tălpi iuți, picioare înălțate, mișcare amplă de brațe. Genele tăceau, liniile se trezeau, frumusețea asuda; și Haseloff a făcut dispărută undeva pensula din păr de bursuc.
Efectul piperului era atît de persistent, încît după exercițiul reușit, găuricile fără piper și dopurile însuflețite de piper au putut fi solicitate la o repetiție pentru baletul sperietorilor: actul al treilea, distrugerea grădinii de către masa de sperietori, pînă la *pas de deux*.
Fiindcă apoi marea scenă pe muzică militară tradițional-prusacă a fost o bine condimentată reușită – un haos precis, pe vîrfuri –, Haseloff a încheiat cu treizeci și doi de dinți de aur, și-a agitat prosopul, i-a cerut lui Felsner-Imbs să închidă capacul pianului, să îngroape în geantă Chopinul și marșurile *prusace și a dat note: „Bravo, Wölfchen, bravo, Schmittchen,* bravo tuturor dopurilor și găuricilor! În special bravo lui Marcel și lui Jenny. Voi mai rămîneți puțin. Vom juca fiica grădinarului și prințul, actul întîi, fără muzică, *en demi-pointe*. Voi, ceilalți, urgent la culcare și fără hoinăreală. Mîine-dimineață: tot corpul de balet, răpirea fiicei grădinarului și marele final".

Dragă Tulla,

în scrisoarea aceea de la Jenny al cărei conținut am încercat să-l redau ea scria, ca și în toate celelalte scrisori de la Jenny, cum și cît de mult continua să mă iubească, chiar dacă Haseloff îi făcea curte, discret și teribil de ironic. Că totuși

1. Ei, copii! [...] Poziția întîi, *grand plié*, brațele deasupra capului! (în fr., în orig.).

n-avea de ce să-mi fie teamă. De altfel, urma să vină în Langfuhr, fie şi numai pentru două zile: „Locuinţa trebuie totuşi evacuată. De aceea vrem să punem la adăpost mobila şi colecţia de roci. Nici nu-ţi poţi închipui de cîtă scriptologie a fost nevoie pînă cînd am obţinut aprobarea pentru mutare. Dar Haseloff ştie cum să se poarte cu lumea. Oricum, el e de părere că mobila ar fi mai în siguranţă în Langfuhr, fiindcă Berlinul e tot mai bombardat. În orice caz, rocile de mică vrea să le ducă la ţară, în Saxonia Inferioară. Cunoaşte acolo nişte ţărani şi un director de mină".

Dragă Tulla,

mai întîi a venit un camion pentru mutări şi a tras peste drum. Cincisprezece familii de chiriaşi au ocupat ferestrele clădirii noastre. Apoi în spatele camionului pentru mobilă a oprit fără zgomot Mercedesul, lăsînd însă loc ca să se poată încărca. Şoferul, cu chipiul în mînă, s-a postat prompt la portieră. Într-un palton negru de blană, probabil de cîrtiţă, cu gulerul ridicat în jurul capului, Jenny stătea pe trotuar, ridicîndu-şi în treacăt privirile spre ferestrele noastre: o doamnă care nu are voie să răcească. Îmbrăcat într-un ulster negru cu guler de blană maro, nutria, Haseloff a luat-o pe Jenny de braţ. Deschizătorul de drumuri, marele *impresario*, cu o jumătate de cap mai scund decît Jenny: Hermann Haseloff, cu gura plină cu dinţi de aur. Dar el nu rîdea, nu examina casa noastră. Elsenstraße nu exista.
Tata a spus din dosul ziarului: „Te-ai putea duce liniştit să ajuţi la mutare, dacă tot vă scrieţi aşa de mult".
Cît pe ce să nu nimeresc mîna lui Jenny în mîneca largă a paltonului de blană. M-a prezentat. Haseloff mi-a acordat doar o optime de privire. „Aşaaşa", a zis – şi apoi: „Drăguţ dop". După care a dirijat oamenii cu mobila ca pe un corp de balet. Nu mi s-a dat voie să ajut şi nici să urc în locuinţă. Încărcarea mobilelor grele, cele mai multe maro-închis, toate de stejar, era palpitantă, fiindcă, sub îndrumările lui Haseloff, o bibliotecă mare cît un perete devenea uşoară ca o pană. Cînd camera lui Jenny – stil Biedermeier, din mesteacăn deschis la culoare – a părăsit Aktienhaus, piesele de mobilier au plutit peste oamenii aceia pătrăţoşi cu „balon". Între garderobul de pe hol şi cufărul flamand, Haseloff s-a întors pe jumătate spre mine. Fără să-i lase pe hamali singuri cu forţa

lor, ne-a invitat, pe mine şi pe Jenny, la cină la hotelul Eden de la gară; acolo locuiau amîndoi. Nişte lăzi grele, deschise, erau stivuite pe trotuar, între ultimele scaune de bucătărie. Am acceptat: „La şapte şi jumătate". Dintr-odată, ca şi cum ar fi fost o scenă pregătită de Haseloff, soarele a pătruns printre nori şi a însufleţit lucirile din lăzile deschise. Şi mirosul profesorului absent a revenit la viaţă: fumul rece de pipă se muta şi el, dar o parte dintre gnaisurile micacee trebuia să rămînă. Opt sau nouă lăzi au zidit camionul, două au rămas. Atunci mi-am făcut intrarea în baletul cărătorilor de mobilă al lui Haseloff, oferindu-mă să facem loc în beciul nostru pentru gnaisuri şi granituri micacee, pentru biotit şi muscovit.
Tata, căruia i-am cerut permisiunea în sala maşinilor, m-a surprins, consimţind calm: „Aşa să faci, fiule. În al doilea beci, lîngă armăturile pentru ferestre, mai e o mulţime de loc. Pune acolo lăzile domnului profesor. Or fi însemnînd ele ceva dacă bătrînul domn şi-a dedicat toată viaţa adunatului de pietre".

Dragă Tulla,

lăzile au ajuns în beciul nostru, iar seara stăteam lîngă Jenny, cu Haseloff în faţa noastră, în mica sală de mese a hotelului Eden. Se pare că tu te-ai întîlnit cu Jenny după-amiază, în oraş, fără Haseloff. De ce? De aia! Nu prea vorbeam şi Haseloff privea printre Jenny şi mine. Am auzit că v-aţi întîlnit în Café Weitzke de pe Wollwebergasse. Ce aveaţi de vorbit? De toate! Degetul mic al lui Jenny se agăţase pe sub masă de degetul meu mic. Sînt sigur că Haseloff şi-a dat seama. Ce puteau oferi în Café Weitzke? Prăjituri proaste şi îngheţată apoasă pentru Jenny. La hotelul Eden aveau supă de broască-ţestoasă, şniţel vienez cu sparanghel din conservă şi apoi, la dorinţa lui Jenny, sorbet. Poate că am mers după voi pînă la Kohlenmarkt şi v-am văzut în Café Weitzke – şezînd vorbind rîzînd tăcînd plîngînd de ce? Ei, uite, de aia! După masă am observat pe chipul neted sau neclintit al lui Haseloff o mie şi mai bine de pistrui cenuşii. Eddi Amsel, pe cînd mai exista, avusese pe faţa-i durdulie mai puţini pistrui, dar mai mari, cafenii, autentici. Aţi trăncănit cel puţin două ore în Café Weitzke. La nouă şi jumătate mi-a venit să vorbesc: „Am cunoscut cîndva pe cineva, semăna cu dumneavoastră, dar îl chema altfel".

Haseloff a chemat chelnerul cu un semn: „Un pahar cu limonadă fierbinte, vă rog".
Eu îmi aveam textul pregătit: „Mai întîi l-a chemat Steppuhn, apoi l-a chemat Sperballa, apoi Sperlinski. Îl cunoaşteţi?"
Haseloff cel răcit şi-a primit limonada fierbinte: „Mulţumesc, plata, vă rog".
În spatele meu chelnerul făcea nota de plată.
„Timp de cîteva minute pe omul acela pe care-l ştiam l-a chemat chiar Zocholl. Apoi l-a chemat Zylinski. Şi apoi a găsit un nume pe care îl poartă şi azi. Vreţi să-l aflaţi – sau poate vrei tu, Jenny?"
Haseloff a pus două pastile albe în linguriţă şi a plătit cu bancnote, ascunse sub nota de plată: „E bine aşa!"
Cînd am vrut să spun cum îl chema pe omul acela, Haseloff a luat tabletele şi a sorbit îndelung din paharul cu limonadă. Era deja prea tîrziu. Şi Jenny era obosită. Abia în holul hotelului, după ce Jenny avusese voie să-mi dea un sărut, Haseloff şi-a arătat cîţiva dintre dinţii de aur şi a spus răguşit: „Sînteţi înzestrat. Cunoaşteţi multe nume. Am să vă ajut, azi sau altcîndva, şi am să vă mai spun un nume: Brauxel, scris cu *x* sau scris ca Häksel – Brauksel – sau cum se scrie Weichsel – Brauchsel. Ţineţi minte acest nume şi cele trei feluri în care se scrie".
Apoi au urcat amîndoi treptele, cu eleganţă şi cu o lentoare nefirească. Jenny tot privea în jur şi-n jur şi-n jur, chiar şi cînd eu nu mai eram în holul hotelului cu cei de-trei-ori Brauxel în cap.

Dragă Tulla,

el există. L-am găsit pe cînd te căutam pe tine. El m-a sfătuit cum trebuie să scriu cînd îţi scriu ţie. Îmi trimite bani ca să-ţi pot scrie fără să am nici o grijă. Are o mină între Hildesheim şi Sarstedt. Sau o administrează numai. Sau are pachetul majoritar de acţiuni. Sau totul e înşelătorie camuflaj coloana a cincea, chiar dacă îl cheamă aşa: Brauxel Brauksel Brauchsel. Mina lui Brauxel nu scoate fier, nici sare, nici cărbune. Mina lui Brauksel scoate altceva. N-am voie să spun ce. Doar Tulla am voie trebuie să spun mereu. Şi termenul limită mai trebuie să-l respect, ziua de patru februarie. Şi trebuie să înalţ muntele de oase. Şi trebuie să mă apuc de basmul final, fiindcă Brauchsel telegrafiază

insistent: „conjunctură vărsător se apropie stop înălţare munte de oase stop pornire pierdere sarcină stop cîine lăsat să fugă şi încheiere la timp“.

A fost odată o fetiţă pe care o chema Tulla

şi avea o frunte pură de copil. Dar nimic nu e pur. Nici zăpada nu e pură. Nici o fecioară nu e pură. Nici măcar porcul nu e pur. Diavolul, niciodată întru totul pur. Nici un sunet nu se înalţă pur. Orice vioară o ştie. Se aude în clinchetul oricărei stele. Orice cuţit curăţă de coajă; nici cartoful nu e pur: el are ochi, ei trebuie scoşi.
Dar sarea? Sarea e pură! Nimic, nici sarea nu e pură. Numai pe pungi stă scris: sarea e pură. Dar face depuneri. Ce se mai depune odată cu ea? Doar e spălată. Nimic nu se spală cît să rămînă pur. Totuşi elementele de bază: pure? Sînt sterile, dar nu pure. Ideea, rămîne ea pură? Nici măcar la început nu e pură: Isus Cristos, ne-pur. Marx Engels, ne-puri. Cenuşa, ne-pură. Şi hostia, ne-pură. Nici un gînd nu rămîne pur. Nici arta nu înfloreşte pură. Şi soarele are pete. Toate geniile au menstre. Pe durere pluteşte rîsul. Adînc înăuntrul urletului se ghemuieşte tăcerea. Pe colţuri se sprijină compasuri. Totuşi cercul, el este pur!
Nici un cerc nu se închide pur. Fiindcă dacă cercul e pur, atunci e pură şi zăpada, e şi Fecioara, sînt şi porcii, Isus Cristos, Marx şi Engels, cenuşa uşoară, toate durerile, rîsul, urletul, în stînga, în dreapta, tăcerea, gîndurile imaculate, hostiile nu mai sîngerează, geniile fără scurgeri, toate colţurile, colţuri pure, pioase compasuri ar trasa cercuri: pure şi omeneşti, porcine, sărate, diavoleşti, creştine şi marxiste, rîzînd, urlînd, rumegînd, tăcînd, sfînt, rotund pur colţuros. Şi oasele, munţi albi înălţaţi în straturi de curînd, ar creşte pur, fără ciori: splendoare de piramidă. Totuşi ciorile, care nu sînt pure, scîrţîiau neunse încă de ieri: nimic nu e pur, nici un cerc, nici un os. Şi munţii, cei făcuţi, adunaţi de dragul purităţii, se vor topi fierbe clocoti, încît săpun, pur şi ieftin; dar nici măcar săpunul nu face să devină pur ceea ce spală.

A fost odată o fetiţă pe care o chema Tulla

şi care a lăsat să-i înflorească şi să i se usuce pe fruntea de copil o mulţime de coşuri mici şi mari. Vărul ei, Harry, lupta mult cu propriile coşuri. Tulla n-a folosit niciodată tincturi

ori alte remedii. Nici tărîţele de migdale, nici sulful urît mirositor, nici laptele de castravete şi nici pasta de zinc nu şi-au găsit loc pe fruntea ei. Îşi expunea netulburată coşurile, fiindcă mai avea fruntea proeminentă din copilărie, şi ducea subofiţeri şi aspiranţi prin parcuri negre ca noaptea – pentru că voia să aibă un copil, dar n-a avut.

După ce Tulla a încercat zadarnic cu toate armele şi cu toate gradele, Harry a sfătuit-o să încerce cu liceeni în uniformă. El purta de curînd albastrul atrăgător al forţelor aeriene şi nu mai locuia pe Elsenstraße, ci, pe cea mai bună vreme de scăldat, într-o baracă a bateriei de coastă Brösen-Glettkau, care se întindea în spatele dunelor, o baterie mare, echipată cu douăsprezece tunuri de optvirgulăopt şi o mulţime de tunuri automate antiaeriene cu patru ţevi.

Chiar de la început Harry a fost repartizat K6[1] la un tun optvirgulăopt pe afet în cruce. K6 trebuia să regleze cu două manivele mecanismul de tragere. Asta a făcut Harry pînă la sfîrşitul serviciului său de auxiliar la Luftwaffe. Avea o poziţie privilegiată, pentru că, dintre nouă canonieri, K6 era singurul care avea voie să şadă pe un mic scaun fixat pe tun: cînd tunul trebuia manevrat repede, era şi el deplasat gratuit şi nu-şi nenorocea fluierele picioarelor lovindu-le de fierul afetului în cruce. La exerciţiile pe tun Harry şedea cu spatele spre gura tunului şi, în timp ce zorea două indicatoare de urmărire după două indicatoare de direcţie, folosind manivelele, oscila între Tulla şi Jenny. O făcea cu destulă pricepere: indicatorul de urmărire hăituia indicatorul de direcţie, Tulla o hăituia pe Jenny şi, în ceea ce-l privea pe canonierul Harry Liebenau, mecanismul de tragere era manevrat întru deplina mulţumire a plutonierului instructor.

A fost odată un plutonier

care putea să scrîşnească răsunător din dinţi. Pe lîngă alte decoraţii, el purta insigna de argint pentru răniţi. De aceea şchiopăta uşor, dar vizibil, printre barăcile bateriei de coastă Brösen-Glettkau. Era considerat un om sever şi drept, era admirat şi imitat cu superficialitate. Cînd se ducea în zona dunelor ca să împuşte iepuri de dună, îşi alegea ca însoţitor un auxiliar de la Luftwaffe pe care ceilalţi îl numeau

---

1. Al şaselea canonier dintr-un grup de artilerie.

Störtebeker. Cînd mergea să împuşte iepuri, plutonierul ori nu scotea nici un cuvînt, ori cita, cu pauze apăsătoare, dintr-unul şi acelaşi filosof. Störtebeker repeta după el şi a creat un limbaj filosofic de licean, care curînd a fost imitat, cu variabilă pricepere, de mulţi alţii.
De cele mai multe ori Störtebeker îşi începea frazele cu introducerea: „Eu, ca presocratic". Cine îl urmărea cînd era de planton îl vedea desenînd cu un băţ în nisip. Cu băţul plimbat cu superioritate, el proiecta sosirea încă-nerostitei esenţe a neascunderii, adică, simplu spus, fiinţa. Dar cînd Harry zicea „Fiinţa", Störtebeker îl corecta, pierzîndu-şi răbdarea: „Iar vrei să zici fiinţarea!"
Pînă şi-n lucrurile de fiecare zi limbile filosofice făceau salturi presocratice şi măsurau orice situaţie şi orice obiect banal raportîndu-le la acele cunoştinţe cu sîrg acumulate ale plutonierului. Cartofii în coajă, pe jumătate nefierţi – bucătăria era prost aprovizionată şi chiar şi mai prost condusă –, erau numiţi cartoafe în uitare de fiinţă. Dacă cineva îi amintea cuiva despre ceva împrumutat, promis sau afirmat cu zile în urmă, răspunsul venea prompt şi absolut: „Cine se mai gîndeşte la deja-gîndit?" – respectiv la ce a fost împrumutat, promis, afirmat. Acţiuni zilnice, impuse de viaţa într-o baterie antiaeriană, cum ar fi un program de instrucţie nu prea dur, sîcîitoarele alarme de exerciţiu sau curăţatul de-degete-împuţitor al armelor, erau lichidate cu o zicere auzită de la plutonier: „Esenţa fiinţării rezidă chiar în existenţa ei".
Şi tocmai cuvîntul *existenţă* se potrivea oriunde: „Există-mi şi mie o ţigară. Cine mai vine să cinemaexiste? Dacă nu-ţi ţii pliscul, îţi exist eu una!"
Cine avea scutire medicală făcea existare-pe-saltea-de-paie. Permisia de la sfîrşit de săptămînă se numea pauză-de-existare. Şi dacă pescuia cineva o fată – cum făcuse Störtebeker cu Tulla, verişoara lui Harry –, acela se fudulea după ce venea din aeriseală spunînd de cîte ori îndesase existenţa fetei.
Şi pe ea, pe existenţă, încerca Störtebeker s-o deseneze în nisip cu un băţ: de fiecare dată ea arăta altfel.

A fost odată un auxiliar de la Luftwaffe

numit Störtebeker, care trebuia să-i facă un copil verişoarei lui Harry, iar el chiar a încercat. Duminica, cînd bateria Brösen-Glettkau era deschisă pentru vizite, Tulla venea în

pantofi cu tocuri înalte şi îşi plimba nările şi fruntea coşuroasă printre tunurile optvirgulăopt. Sau se ducea pe dune, între plutonier şi Störtebeker, auxiliarul de la Luftwaffe, ca să-i facă amîndoi un copil; dar plutonierul şi auxiliarul de la Luftwaffe preferau să-şi ofere alte dovezi de existenţă: ei împuşcau iepuri.

A fost odată un văr

pe care îl chema Harry Liebenau şi care era bun doar să privească şi să repete ce ziceau alţii. Cu ochii întredeschişi, el stătea întins în nisip, printre smocurile de iarbă şlefuite de vîntul de pe ţărm, şi se lipea şi mai mult de pămînt cînd peste coama dunelor treceau trei siluete. Plutonierul pătrăţos, cu soarele în spate, o ţinea pe Tulla de umeri cu un braţ greu şi protector. Tulla îşi ducea pantofii cu tocuri în dreapta, iar în stînga strîngea labele din spate ale unui iepure de dună sîngerînd. În dreapta Tullei – dar fără s-o atingă –, Störtebeker ţinea carabina cu ţeava în jos. Cele trei siluete nu-l vedeau pe Harry. Stăteau o eternitate, fără să se mişte, decupaţi pe coama dunei, pentru că soarele le era tot în spate. Tulla îi ajungea plutonierului pînă la piept. Îi căra braţul ca pe o grindă transversală. Störtebeker, retras şi totuşi din acelaşi grup, ţeapăn şi pîndind Fiinţa. O imagine frumoasă şi clară, care îl durea pe Harry cel culcat în iarba de pe ţărm, pentru că el avea mai puţin de-a face cu cele trei siluete din faţa soarelui care scăpăta decît iepurele sîngerînd.

A fost odată o imagine,

dureroasă la asfinţit, pe care Harry Liebenau, auxiliarul de la Luftwaffe, n-avea s-o mai vadă vreodată, fiindcă a trebuit să-şi facă bagajele de pe-o zi pe alta. O decizie inexplicabilă i-a transferat la altă baterie pe el, pe Störtebeker, pe încă treizeci de auxiliari Luftwaffe şi pe plutonier. Gata cu dunele domol vălurite. Gata cu Marea Baltică neted-feciorelnică. Gata cu ierburile mlădios-muzicale. Pe cerul călduţ de la ora stingerii nu se mai înălţau întunecate douăsprezece tunuri de optvirgulăopt. Niciodată nu s-au mai arătat în fundal, familiare, biserica de lemn din Brösen, vacile alb-negre ale pescarilor din Brösen, năvoadele din Brösen, întinse pe stîlpi ca să se usuce şi să fie fotografiate. Pentru ei soarele n-a mai

apus niciodată în spatele iepurilor care stăteau pe labele de dinapoi pe crestele dunelor, slăvind cu urechi ridicate soarele în retragere.
În bateria Kaiserhafen nu existau asemenea animale pioase, doar şobolani – şi şobolanii venerează stele fixe.
De la Troyl, un cartier portuar dintre Niederstadt şi Holm, drumul pînă la baterie ţinea trei sferturi de oră pe drumuri nisipoase, prin zone împădurite, în direcţia Weichselmünde. În urmă au rămas, dispersate, atelierele de reparaţii ale căilor ferate şi depozitele de lemn din spatele şantierului naval Wojahn; iar aici, opriţi între staţia de tramvai Troyl şi bateria Kaiserhafen, şobolanii de apă erau stăpînii recunoscuţi ai locului.
Totuşi mirosul care zăcea deasupra bateriei şi care nu se clintea un pas, nici măcar cînd bătea tare vîntul de vest, nu era de la şobolani.
În prima noapte după ce s-a mutat în baterie, lui Harry i-au fost roşi pantofii de sport – amîndoi. Conform regulamentului de serviciu, nimeni nu avea voie să părăsească patul desculţ. Ei erau peste tot şi se făceau tot mai graşi, dar din ce? Erau înjuraţi şi numiţi întemeierea în temei, dar lor nu le păsa de asemenea nume. Bateria a fost dotată cu dulapuri de tablă, împotriva stricăciunilor şobolăneşti. Mulţi au fost omorîţi la nimereală. Asta n-a prea folosit la nimic. Atunci plutonierul, care în bateria lui o făcea pe majurul şi-i raporta în fiecare dimineaţă căpitanului său, Hufnagel, cîţi caporali şi sergenţi, auxiliari Luftwaffe şi voluntari ucraineni se prezentaseră, a dat un ordin de zi în urma căruia şobolanii de apă au fost împuţinaţi considerabil; dar mirosul care zăcea deasupra bateriei n-a scăzut, fiindcă nu venea de la întemeierea în temei.

A fost odată un ordin de zi

care promitea recompense pentru rozătoarele doborîte. Fruntaşii şi caporalii, majoritatea oameni cu părul sur, primeau o ţigară pentru trei şobolani. Ucrainenilor voluntari li se pasa un pacheţel de mahorcă dacă puteau să prezinte optsprezece bucăţi. Auxiliarii de la Luftwaffe căpătau un rulou cu dropsuri pentru cinci şobolani. Dar erau unii caporali care ne dădeau trei ţigări pentru două rulouri de dropsuri. Mahorcă nu fumam. Conform ordinului de zi, bateria se împărţea în

grupe de vînătoare. Harry ţinea de o grupă cu teritoriul delimitat în spălător, care avea doar o intrare şi nici o fereastră. Mai întîi au fost puse, cu uşa deschisă, resturi de mîncare în jgheaburile pentru spălat. Apoi au fost înfundate amîndouă canalele de scurgere. După aceea am aşteptat dinapoia ferestrelor barăcii de instrucţie pînă la căderea întunericului. Curînd au început să se vadă umbrele alungite revărsîndu-se în lungul barăcii, spre uşa spălătorului, cu un unic fluierat pe acelaşi ton. Nu îi ademenea nici un sunet de flaut; era chemarea uşii deschise. Şi totuşi nu puseserăm decît arpacaş rece şi cotoare de gulii. Nişte oase de vită fierte de zece ori şi doi pumni mari de fulgi de ovăz lemnoşi – pe ăştia îi dăduse bucătăria –, presăraţi pe prag, trebuiau să ademenească şobolanii. Ar fi venit şi fără fulgi.
Cînd spălătorul a promis o pradă îndestulătoare, baraca de instrucţie din faţă a scuipat cinci tineri cu cizme de cauciuc înalte, înarmaţi cu bîte care aveau în vîrf nişte cîrlige. Spălătorul i-a înghiţit pe cei cinci. Ultimul a trîntit uşa după el. Au fost nevoiţi să rămînă afară: şobolanii întîrziaţi, uitători-de-fiinţă; mirosul întemeiat deasupra bateriei; luna, în cazul în care ea nega; stelele, în măsura în care erau într-o stare-de-aruncare; radioul urlînd din răsputeri din baraca subofiţerilor, întru-ale-lumirii; glasurile ontice ale vapoarelor. Pentru că înăuntru se înălţa o muzică aparte. Nu mai era un ton unitar, ci salturi peste octave: stridenţă-de-arpacaş moliciune-de-gulie de-os de-tinichea ciupit nazal ne-propriu-zis. Şi, exersat-bruscă, s-a petrecut iluminarea: cu mîna stîngă, cinci lanterne împart întunericul. Linişte preţ de două suspine. Acum se cabrează cenuşii-plumburii în lumină, alunecă pe burtă prin jgheaburi îmbrăcate în tablă, cad plescăind a jumătate de livră pe dalele pardoselii, se îngrămădesc în jurul scurgerilor astupate cu cîlţi, vor să urce soclul de beton şi să apuce lemnul cafeniu. Se agaţă strîns cu ghearele, se risipesc. Nu vor să lase arpacaşul şi cotoarele. Vor să salveze oasele de vită şi nu propria blană, cea netedă, ceruită, impermeabilă, intactă, frumoasă, scumpă, efemeră, lustruită de milenii, în care acum se abat cîrlige fără să o învrednicească cu o privire: nu, sîngele de şobolan nu e verde, ci. Sînt măturaţi cu cizmele şi-n rest nimic. Sînt prinşi cîte doi cu acelaşi cîrlig: fiirea-lîngă – fiirea-laolaltă-cu. Devenire în salt: muzică! Şi cîntecelul ăsta din vremurile lui Noe. Poveşti cu şobolani, adevărate şi

născocite. Întru-lumire, atitudine, irumpere: nave golite de cereale. Grînare secătuite. Nimicul confirmat. Anii neroditori ai Egiptului. Şi cînd a fost asediat Parisul. Şi cînd şobolanul şedea în tabernacul. Şi cînd gîndirea a părăsit metafizica. Şi cînd nevoia era maximă. Şi cînd şobolanii au părăsit corabia. Şi cînd şobolanii s-au întors. Cînd ei, pînă şi copiii mici şi bătrînii ţintuiţi în scaune. Cînd au negat nou-născutul la sînul tinerei femei. Cînd au atacat pisicile şi din vînătorii de şobolani n-au mai rămas decît dinţii, care şi azi, înşiraţi în muzeu, mai au luciri de perlă. Şi cînd au cărat ciuma de colo colo şi le-au străpuns porcilor carnea rozalie. Cînd au devorat Biblia şi s-au înmulţit aşa cum stătea scris acolo. Cînd au golit ceasurile de măruntaie şi au negat timpul. Cînd au fost canonizaţi în Hameln. Şi cînd a fost inventată otrava care le plăcea. Cînd s-au legat într-o frînghie, coadă de şobolan de coadă de şobolan, ca să sondeze fîntîna. Cînd au devenit înţelepţi pe lungimea unor poeme şi au apărut în teatru. Cînd au canalizat transcendenţa şi s-au îmbulzit la lumină. Cînd au început să roadă curcubeul. Cînd au săvîrşit intrarea în lume şi au deschis porii iadului. Cînd şobolanii au ajuns în cer şi au îndulcit orga Sfintei Cecilia. Cînd şobolanii au fluierat în eter şi au fost mutaţi pe stele lipsite de şobolani. Cînd şobolanii existau de dragul faptului-de-a-fi. Cînd s-a adus la cunoştinţă un ordin de zi care promitea recompense pentru şobolani, pentru cei omorîţi: tutun ordinar, ţigări răsucite şi dropsuri de zmeură dulci-acrişoare. Istorii şobolăneşti istorii şobolăneşti: ei se refugiază în colţuri. Ce nu-i nimereşte nimereşte betonul. Se adună grămadă. Cozi-de-sfoară. Nasuri încreţite. Fugă înainte. Atacă fără vigoare. Bîta trebuie să ajute bîta. Lanterne cad pe moale, se rostogolesc pe tare, sînt rostogolite; dar scînteierile lor stridente tot îşi fac loc, întretăindu-se cînd se afundă, pentru ca apoi, dezgropate, să arate iarăşi ce anume se repede în sus din mormane socotite deja inerte. Fiindcă fiecare baston ţine numărătoarea: şaptesprezece, optsprezece, treizeci şi unu; totuşi al treizeci şi doilea fuge, dispare, apare iar, două cîrlige prea tîrziu, un baston vrea prea devreme, atunci îşi face loc muşcînd prin prin prin şi-l dărîmă pe Harry: tălpile cizmelor de cauciuc alunecă pe dalele ude de frică. El cade pe spate, pe moale, şi strigă tare, iar în timpul ăsta celelalte bîte rîd înfundat. Pe blănuri de şobolan murate, pe pradă, pe straturi zvîcninde, pe generaţii

nesătule, pe o poveste şobolănită care nu vrea să se mai termine, pe arpacaşul strîns, pe cotoare, Harry ţipă: „Am fost muşcat, fost muşcat, muşcat..." Dar nici un şobolan nu l-a. Numai sperietura, cînd a căzut şi n-a căzut pe tare, ci pe moale.

Atunci între pereţii spălătorului s-a făcut linişte. Cine avea urechi pentru aşa ceva auzea radioul urlînd din răsputeri în baraca subofiţerilor, întru-ale-lumii. Cîteva bîte mai ţinteau fără chef şi nimereau ce mai tremura pînă la capăt. Poate că bîtele nu puteau să înceteze brusc să existe, şi asta doar pentru că era linişte. În bîte mai era un rest de viaţă care voia să iasă şi să rest-existe. Dar cînd s-a lăsat nu doar tăcerea, ci şi liniştea-de-bîte, munca tot nu era terminată, fiindcă Harry Liebenau a umplut această pauză existenţială: întrucît căzuse pe moale, a trebuit să vomite îndelung într-un castron de arpacaş golit. Nu avea voie să-şi verse maţele printre şobolani. Ei trebuiau număraţi, înşiraţi şi legaţi de cozi pe o sîrmă pentru flori. Au fost patru sîrme încărcate pe care caporalul, însoţit de furierul contabil, a putut să le socotească la apelul de dimineaţă: o sută cincizeci şi opt de şobolani făceau, prin rotunjire în sus, treizeci şi două de rulouri cu dropsuri. Grupa de vînătoare a lui Harry a schimbat jumătate din ele pe ţigări.

Şobolanii înşiraţi – trebuiau să fie îngropaţi în spatele latrinei chiar în dimineaţa aceea – miroseau jilav, a pămînt cu iz acru, ca o groapă de cartofi deschisă atunci. Mirosul de deasupra bateriei era de altă densitate: nu-l împrăştia în aer nici un şobolan.

A fost odată o baterie

care se afla lîngă Kaiserhafen şi de aceea se numea bateria Kaiserhafen. Împreună cu marea baterie Brösen-Glettkau, cu bateriile Heubude, Pelonken, Zigankenberg, Narvik-Lager şi Altschottland, bateria aceasta avea de apărat spaţiul aerian de deasupra oraşului Danzig şi a portului său.

Cît şi-a făcut Harry serviciul în bateria Kaiserhafen, a fost alarmă numai de două ori; în schimb, în fiecare zi erau vînaţi şobolani. Odată, cînd deasupra pădurii Oliva a fost doborît un bombardier cu patru motoare, bateriile Pelonken şi Altschottland au fost părtaşe la doborîre; bateria Kaiserhafen nu s-a ales cu nimic, în schimb putea să prezinte succese tot

mai importante în curăţarea zonei de amplasare a bateriei de şobolani de apă.

O, acest a-sălăşlui-în-miez s-a întrecut pe sine, devenind proiectare-de-lume! Şi grupa de vînătoare a lui Harry se număra printre cele mai triumfale. Însă toate grupele, chiar şi auxiliarii voluntari care lucrau în spatele latrinei, au fost depăşite de Störtebeker, care nu s-a alăturat nici unei grupe. El sustrăgea şobolani ziua-n amiaza mare şi avea mereu spectatori. De cele mai multe ori stătea întins pe burtă în faţa barăcii unde era bucătăria, chiar lîngă capacul canalului. Störtebeker punea temeiul braţului lung într-un canal care îi îngăduia o sustragere expansivă din canalizarea dintre Troyl şi cîmpurile irigate.

O, tu, multiplu *De ce*! De ce aşa şi nu altfel? De ce şobolani de apă şi nu fiinţări asemenea? De ce oricum ceva şi nu nimic? Aceste întrebări conţineau deja prim-ultimul răspuns primordial la toate întrebările: „Esenţa şobolanului este tripla dispersare de sorginte transcendentală a şobolanului în proiectarea-de-lume sau în canalizare".

Nu puteai să nu-l admiri pe Störtebeker, chiar dacă o mănuşă grea, de piele, aşa cum poartă sudorii, îi apăra palma dreaptă, deschisă, la pîndă în canal. De fapt cu toţii aşteptau să vadă şobolanii, patru cinci, sfîşiindu-i mănuşa şi deschizîndu-i răni în palma goală. Dar Störtebeker stătea întins acolo, calm, cu ochii abia întredeschişi, îşi sugea dropsul de zmeură – era nefumător – şi, la fiecare două minute, ridicînd brusc mănuşa de piele, izbea un şobolan cu capul de marginea profilată a capacului de canal. Între o moarte de şobolan şi altă moarte de şobolan el şoptea pe limba lui proprie, dar cu nuanţele întunecate luate din limba plutonierului, fraze şobolăneşti şi adevăruri şobolăneşti ontologice care – după cum credeau cu toţii – îi ademeneau prada în zona de acţiune a mănuşii, îngăduindu-i sustragerea expansivă. În vreme ce aduna recolta de jos şi apoi o stivuia sus, cuvîntarea lui îşi urma cursul: „Şobolanul se sustrage, neieşind din ascundere în şobolănesc. Aşa confundă şobolanul, lămurindu-l, şobolănescul cu amăgirea. Fiindcă şobolănescul se petrece în amăgirea în care rătăceşte şobolanul, ctitorind astfel eroarea. Ea este spaţiul esenţial al întregii istorii".

Uneori numea şobolanii nesustraşi încă cei-veniţi-cu-întîrziere. Pentru el şobolanii stivuiţi se chemau pretimpurii sau

fiinţări. Cînd, odată treaba făcută, trecea în revistă prada pusă în ordine, Störtebeker vorbea aproape tandru şi blînd-povăţuitor: „Da, şobolanul esenţializează fără şobolănesc, dar şobolănescul nu poate exista nicicînd fără şobolan". Într-o oră el reuşea să prindă vreo douăzeci şi cinci de şobolani şi ar fi sustras mai mulţi dacă ar fi vrut. Störtebeker folosea la înşirarea şobolanilor aceeaşi sîrmă pentru flori pe care o întrebuinţam şi noi. El numea această demonstraţie legată de cozi şi numărabilă din fiecare dimineaţă relaţia lui cu fiinţarea. Datorită ei cîştiga cantităţi uriaşe de dropsuri de zmeură. Cîteodată îi dăruia un rulou verişoarei lui Harry. Adesea, ca pentru a potoli şobolănescul, arunca solemn trei dropsuri, unul cîte unul, în canalul deschis din faţa barăcii unde se afla bucătăria. O controversă de liceeni s-a aprins în jurul conceptelor. Niciodată nu eram siguri cum trebuia definită canalizarea: ca proiectare-de-lume sau ca amăgire.
Însă mirosul care era întemeiat deasupra bateriei nu aparţinea nici proiectării-de-lume şi nici amăgirii, cum îşi numea Störtebeker canalul multirelaţional.

A fost odată o baterie

deasupra căreia, de la primul şi pînă la ultimul cenuşiu al zilei, treceau, fără odihnă şi preocupate, ciori. Nu pescăruşi, ciori. Pescăruşi se găseau deasupra portului propriu-zis Kaiserhafen, deasupra depozitelor de lemn şi nu deasupra bateriei. Dacă pescăruşii făceau vreodată o incursiune în zonă, un nor furios întuneca imediat scurta operaţiune. Ciorile nu tolerează pescăruşii.
Totuşi mirosul care stăruia deasupra bateriei nu venea nici de la ciori, nici de la pescăruşi, care oricum nu erau acolo. În vreme ce fruntaşii, caporalii, ajutoarele şi auxiliarii Luftwaffe omorau şobolani pentru recompense, gradaţii, începînd cu subofiţerii şi terminînd cu căpitanul Hufnagel, aveau altă distracţie: ei împuşcau – dar nu ca să obţină nişte premii, ci numai ca să tragă şi să nimerească – ciori din adunarea de ciori de deasupra bateriei. Cu toate astea, ciorile au rămas şi nu s-au împuţinat.
Totuşi mirosul care stăruia deasupra bateriei, între barăci şi poziţiile tunurilor, între centrul de comandă şi tranşeele de apărare împotriva schijelor, şi care nu se schimba de pe-un picior pe altul, un miros pe care-l ştiau cu toţii – şi Harry –,

pe care nu-l proiectau nici şobolanii, nici ciorile, care nu urca din nici un canal şi, prin urmare, din nici o rătăcire, mirosul ăsta era emanat – indiferent de felul cum bătea vîntul, dinspre Putzig sau Dirschau, dinspre cordonul litoral sau dinspre largul mării – de un munte albicios care se înălţa dincolo de sîrma ghimpată, la sud de baterie, din faţa unei fabrici de cărămidă roşie care, pe jumătate acoperită, slobozea dintr-un horn scund un fum negru, răscolit în el însuşi, ale cărui reziduuri se lăsau probabil peste Troyl sau Niederstadt. Între munte şi fabrică încetau liniile de cale ferată care duceau la gara Werder. Muntele, înălţat desluşit în formă de con, era depăşit cu puţin de un jgheab oscilant ruginit, aşa cum se folosesc la depozitele de cărbuni şi pe lîngă minele de potasă pentru stratificarea surplusului de deşeuri. La piciorul muntelui, pe şine mobile, stăteau nemişcate vagonete basculante. Muntele avea un luciu mat atunci cînd îl atingea soarele. Ieşea în evidenţă, decupat clar, cînd cerul era jos şi burniţa. Dacă nu ţineai seama de ciorile care îl populau, muntele era curat; dar cînd a început povestea asta de final, s-a zis: nimic nu e pur. Astfel, nici muntele dintr-o latură a bateriei Kaiserhafen nu era pur, cu toată albeaţa lui, ci era un munte de oase, ale cărui componente tot mai aveau pe ele nişte resturi chiar şi după ce erau tratate industrial; fiindcă ciorile nu încetau deloc să locuiască pe ele, neliniştit-negre. Aşa se făcea că un miros care stătea asemeni unui clopot deasupra bateriei, nevrînd să plece de-acolo, răspîndea în gura fiecăruia – şi a lui Harry – un gust care nu pierdea nimic din apăsătoarea lui dulceaţă, nici măcar după un consum exagerat de dropsuri acre.

Nimeni nu vorbea despre muntele de oase. Dar toţi îl vedeau, îl miroseau, îi simţeau gustul. Cei care ieşeau din barăci cu uşi care dădeau spre sud aveau în faţa ochilor muntele în formă de con. Cei care, asemenea lui Harry, şedeau mai sus, alături de tun, în chip de K6, la exerciţii erau rotiţi odată cu tunul şi cu mecanismul de tragere, după indicaţiile centrului de comandă – ca şi cum între centrul de comandă şi muntele de oase s-ar fi purtat o conversaţie –, cu faţa spre o imagine în care se vedea un munte albicios cu o fabrică scoţînd fum, cu un jgheab oscilant stînd degeaba, cu vagonete basculante înţepenite şi cu o garnitură mobilă de ciori. Nimeni nu vorbea despre imaginea aceea. Cine avea vise bogate cu muntele

zicea la cafeaua de dimineață că visase ceva ciudat: despre un urcuș pe trepte sau despre mersul la școală. În orice caz, un concept pînă atunci lipsit de conținut căpăta în conversațiile obișnuite o încărcătură vagă, care ar fi putut să provină de la nenumitul munte. Lui Harry îi trec prin cap cuvinte: loc privilegiat – insistență – nimicnicire; pentru că în timpul zilei nu vedeai niciodată muncitori care să împingă vagonetele basculante, să reducă locul privilegiat, chiar dacă fabrica era învelită în abur. Nici un vagon de marfă nu rula pe șine și nu venea de la gara Werder. Jgheabul oscilant nu-i dădea nimic de mîncare insistenței în plină zi. Dar cu ocazia unui exercițiu de noapte – timp de o oră țevile de optvirgulăopt au avut de urmărit un avion de exercițiu pe care îl reperaseră patru reflectoare – au auzit cu toții – și Harry – pentru prima oară zgomote de muncă. E drept că fabrica era în continuare cufundată în întuneric, însă pe șinele de cale ferată se agitau lămpi roșii și albe. Vagoane de marfă se ciocneau unele de altele. A început să se audă un zăngănit monoton: jgheabul oscilant. Rugină pe rugină: vagonetele basculante. Glasuri comenzi rîsete – vreme de-o oră, pe terenul nimicnicirii a domnit activitatea, timp în care avionul *Ju* pentru exerciții s-a apropiat din nou de oraș dinspre mare, a lunecat din lumina reflectoarelor și, iarăși prins în ea, a devenit o țintă platonică: K6 deservește mecanismul de tragere, încercînd să acopere cu ajutorul manivelelor două indicatoare de direcție cu două indicatoare de urmărire și negînd fără oprire ființarea lunecătoare.

În ziua care a urmat tuturor celor care încercau să ignore muntele – și lui Harry – li s-a părut că locul privilegiat era mai înălțat. Ciorile primiseră o vizită. Mirosul a rămas egal cu sine. Dar nimeni nu întreba ce conține, chiar dacă toți – și Harry – îl aveau pe limbă.

A fost odată un munte de oase,

el se numea așa de cînd verișoara lui Harry, Tulla, scuipase cuvintele spre munte.

„Ăla-i un munte de oase“, a zis ea, ajutîndu-se cu degetul mare. Mulți – și Harry – au contrazis-o, fără să spună exact ce grămadă era aceea de la sud de baterie.

„Pariem că sînt oase? Ș-anume oase de oameni? O știe oricine.“ Tulla îi propunea pariul mai curînd lui Störtebeker decît vărului ei. Toți trei, la fel ca alții, sugeau dropsuri.

Răspunsul lui Störtebeker, chiar dacă abia rostit, era pregătit de săptămîni: „Trebuie să gîndim grămădirea în starea-de-deschidere a ființei, ducerea pînă la capăt a grijii și persistența spre moarte ca fiind esența deplină a existenței".

Tulla insista că știe ea mai bine: „Și eu îți zic că alea vin direct de la Stutthof, pariem?"

Störtebeker nu se lăsa prins geografic. A făcut un gest cu mîna și a început să-și piardă răbdarea: „Mai lăsați prostiile și ideile voastre răs-învechite luate din științele naturii. În orice caz, se poate spune că aici ființa a ajuns în starea-de-neascundere".

Cînd Tulla a continuat să insiste cu Stutthof, zicîndu-i neascunderii pe nume, Störtebeker s-a retras din pariul la care fusese poftit, făcînd un gest larg de binecuvîntare a bateriei și a muntelui de oase: „Acesta este spațiul de dăinuire esențială a întregii istorii!"

Și au fost uciși în continuare șobolani după orele de serviciu și chiar în timpul orei pentru curățenie și cîrpeli. Gradații, de la subofițeri în sus, împușcau ciori. Mirosul stăruia în baterie și nu s-a schimbat. Atunci Tulla i-a spus, nu lui Störtebeker, care stătea deoparte și desena figuri în nisip, ci plutonierului, care își descărcase de două ori carabina: „Pariem că-s oase de oameni adevărate și că-s o grămadă?"

Era duminica de vizite. Însă destul de puțini vizitatori, mai mult părinți, bizari în hainele lor civile, stăteau lîngă fiii lor, care crescuseră prea repede. Părinții lui Harry nu veniseră. Noiembrie se lungea și ploaia încă rămînea agățată între norii joși și pămîntul cu barăcile lui. Harry stătea lîngă grupul format în jurul Tullei și al plutonierului, care își încărca arma pentru a treia oară.

„Pariem că..." a spus Tulla și a întins o mînă mică și albă ca să bată palma. Nimeni n-a vrut. Mîna a rămas singură. Bățul lui Störtebeker construia în nisip proiectarea-de-lume. Pe fruntea Tullei erau fărîme de coșuri. Mîinile lui Harry se jucau în buzunare cu bucățele de clei de oase. Atunci plutonierul a zis „Pariem că nu..." și a bătut palma fără să se uite la Tulla.

Imediat, ca și cum ar fi fost în posesia unui plan gata făcut, Tulla s-a întors pe călcîie și a pornit-o pe fîșia lată de buruieni dintre două poziții de tun. În ciuda frigului umed, ea nu purta decît un pulover și o fustă plisată. Mergea fără ciorapi, cu

picioare țepene, cu brațele încrucișate la spate și cu părul lățos, fără culoare și foarte departe de ultimul permanent. Mergea și se tot micșora și a rămas vizibilă în aerul umed.

Toți – și Harry – au crezut mai întîi că, pentru că merge drept înainte, fără să se abată, ea va păși direct prin sîrma ghimpată, dar chiar înaintea ghimpilor ea s-a lăsat la pămînt, a ridicat sîrma cea mai de jos a gardului dintre zona bateriei și zona fabricii și s-a rostogolit cu ușurință pe partea cealaltă; era iarăși pînă la genunchi în buruieni vešted-maronii și a pornit din nou, îndreptîndu-se spre acel munte locuit de ciori, dar acum parcă i s-ar fi împotrivit ceva.

Toți – și Harry – priveau în urma Tullei și au uitat de drop-surile de zmeură din cerul-gurii. Nuiaua lui Störtebeker șovăia în nisip. Se auzea tot mai tare un scrîșnet: cineva îl avea, zgrunțuros, între dinți. Și abia cînd Tulla, minusculă, s-a oprit în fața muntelui, cînd ciorile s-au ridicat leneș în aer, cînd Tulla s-a aplecat, frîngîndu-se la mijloc, abia cînd Tulla s-a întors în loc și a pornit-o înapoi mai repede decît se temuseră cu toții – și Harry –, abia atunci s-a potolit scrîșnetul dintre dinții plutonierului, după care a izbucnit liniștea, una care-ți seca urechile.

Nu se întorcea fără. Ce ținea între mîini s-a rostogolit odată cu ea pe terenul bateriei, pe sub sîrma gardului de sîrmă ghimpată. Între două țevi optvirgulăopt care, conform ultimului ordin al centrului de comandă, erau îndreptate spre nord-nord-vest în același unghi ca și celelalte două țevi, Tulla a început să crească. O pauză școlară scurtă durează cît a durat și drumul Tullei, dus-întors. Într-un interval de cinci minute ea a scăzut pînă la dimensiunea unei jucării și apoi a crescut la loc: aproape adultă. Fruntea ei încă n-avea coșuri, dar ce ducea în față reprezenta deja ceva. Störtebeker începu o nouă proiectare-de-lume. Plutonierul sfărîma iarăși pietriș între dinți, de data asta din cel mare. Tăcerea a devenit, în voința-ei-de-sine, hașurată de zgomote.

Cînd a ajuns cu darul adus în fața tuturor și în lateral față de vărul ei, Tulla a spus, fără vreun ton anume: „Ce-am zis eu? Am cîștigat sau n-am cîștigat?“

Palma întinsă a plutonierului i-a lovit partea stîngă a feței, de la tîmplă, peste ureche, pînă la bărbie. Urechea nu i s-a desprins. Capul Tullei nu s-a micșorat. Însă ea a lăsat pe loc să cadă craniul pe care îl adusese.

Cu mîinile galbene de frig, Tulla își freca partea lovită, dar n-a luat-o la fugă. Pe fruntea ei erau la fel de multe fărîme de coșuri ca și mai înainte. Craniul era un craniu de om și nu s-a spart cînd Tulla l-a lăsat să cadă, ci a țopăit de două ori în buruieni. Plutonierul părea să vadă mai mult decît craniul. Cîțiva se uitau în zare, peste barăci. Harry nu putea să-și dezlipească privirile. Craniului îi lipsea o bucată din maxilarul inferior. Mister și micul Drescher făceau glume. Mulți rîdeau recunoscători la momentele potrivite. Störtebeker încerca să facă să apară în nisip chiar-sositul. Ochii lui foarte apropiați vedeau ființarea care, în destinul ei, se ținea de ea însăși, după care, brusc și pe neașteptate, s-a petrecut o făptuire-de-lume, întrucît plutonierul a urlat, cu piedica pusă la carabină: „Porcie! Dați-i drumul la barăci! Program de curățenie și reparat efecte!“

Toți au luat-o din loc agale și făcînd ocoluri. Glumele au înghețat. Între barăci, Harry și-a întors capul pe umerii care refuzau să se întoarcă și ei: plutonierul stătea plin de sine, nemișcat și masiv, cu carabina lăsată în jos, ca la teatru. În spatele lui, în liniște geometrică: locul privilegiat, insistența, nimicnicirea, spațiul esențial al întregii istorii, deosebirea dintre ființă și ființare – diferența ontologică.

Ajutoarele din baraca bucătăriei trăncăneau și curățau cartofi. Radioul subofițerilor transmitea un concert la cererea ascultătorilor. Vizitatorii de duminică își luau rămas-bun cu glas scăzut. Tulla stătea oarecum lîngă vărul ei și își freca partea lovită a feței. Gura, pe care mîna i-o strîmba masînd-o, a mormăit pe lîngă Harry: „Și mai sînt și însărcinată“.

Bineînțeles că Harry nu s-a putut stăpîni să nu întrebe: „Cu cine?“

Dar pentru ea asta nu avea importanță: „Pariem că sînt?“

Harry n-a vrut, fiindcă Tulla cîștiga toate pariurile. În fața spălătorului el și-a îndreptat degetul mare spre ușa pe jumătate deschisă: „Atunci trebuie să te speli imediat pe mîini cu săpun“.

Tulla s-a supus. Nimic nu e pur.

A fost odată un oraș

care, pe lîngă suburbiile Ohra, Schidlitz, Oliva, Emaus, Praust, Sankt Albrecht, Schellmühl și mahalaua portuară Neufahrwasser, avea un cartier mărginaș, Langfuhr pe numele lui.

Langfuhr era atît de mare şi atît de mic, încît tot ce se petrecea sau s-ar putea petrece în lumea asta se petrecea sau s-ar fi putut petrece şi în Langfuhr.

În acea suburbie, între grădini de zarzavat, terenuri de exerciţii, cîmpuri irigate, cimitire uşor în pantă, şantiere navale, terenuri de sport şi blocuri de cazărmi, în Langfuhr, care adăpostea cam şaptezeci şi două de mii de locuitori înregistraţi, care avea trei biserici şi o capelă, două licee, o şcoală superioară de fete, o şcoală medie, o şcoală de meserii şi de menaj, şcoli elementare întotdeauna prea puţine, dar şi o fabrică de bere cu iazul Aktien şi gheţărie, în Langfuhr, căruia fabrica de ciocolată Baltic, aerodromul oraşului, gara şi vestita Şcoală Tehnică Superioară, două cinematografe, nu la fel de mari, un depou de tramvaie, Sala Sporturilor mereu aglomerată şi o sinagogă arsă îi dădeau prestanţă, în cunoscutul cartier mărginaş Langfuhr, ale cărui autorităţi administrau o casă de caritate cu un orfelinat municipal, precum şi un cămin pentru nevăzători situat într-un decor pitoresc, lîngă Heiligenbrunn, în Langfuhr, inclus în comună din o mie opt sute cincizeci şi patru, care se întindea într-o zonă rezidenţială bună, la poalele pădurii Jäschkental, unde se afla monumentul lui Gutenberg, în Langfuhr, ale cărui linii de tramvai ajungeau la staţiunea balneară Brösen, la sediul episcopal Oliva şi în oraşul Danzig – aşadar, în Danzig-Langfuhr, o suburbie devenită faimoasă datorită husarilor lui Mackensen şi ultimului prinţ moştenitor, pe care o traversa pîrîul Strieß pe toată lăţimea, locuia o fată care se numea Tulla Pokriefke şi care era însărcinată, dar nu ştia cu cine.

În acelaşi cartier mărginaş, ba chiar în acelaşi imobil cu locuinţe de închiriat de pe Elsenstraße, care, ca şi Hertastraße şi Luisenstraße, lega Labesweg cu Marienstraße, trăia vărul Tullei. Îl chema Harry Liebenau, îşi făcea serviciul ca auxiliar Luftwaffe în bateria antiaeriană Kaiserhafen şi nu era dintre cei care ar fi putut s-o lase grea pe Tulla. Fiindcă Harry doar se gîndea în căpşorul lui la lucruri pe care alţii chiar le făceau. Un tînăr de şaisprezece ani, ros de îndoieli şi care se ţinea mereu mai deoparte. Un multe-ştiutor care citea la grămadă cărţi de istorie şi filosofie şi care îşi îngrijea părul şaten, frumos ondulat. Un curios ai cărui ochi cenuşii, dar nu recicenuşii, oglindeau totul şi care găsea că trupul lui neted, dar nu lipsit de vlagă, era cam firav şi poros. Un Harry mereu

prudent, care nu credea în Dumnezeu, ci în Nimic, şi care totuşi nu voia să i se scoată amigdalele sensibile. Un melancolic căruia îi plăcea să mănînce prăjituri cuib-de-viespi prăjituri cu mac fulgi de cocos şi care se înscrisese voluntar la Marină – chiar dacă înota prost. Un om care nu trecea la fapte, care încerca să-şi omoare tatăl, pe meşterul tîmplar Liebenau, cu lungi poeme scrise în caiete de şcoală şi îşi numea mama bucătăreasă. Un tînăr sensibil, pe care-l lua cu sudori, în picioare sau culcat, din cauza verişoarei lui şi ale cărui gînduri, chiar dacă bine tăinuite, se îndreptau neabătut spre un cîine ciobănesc negru. Un fetişist care, din anumite motive, ţinea în portmoneu un incisiv alb ca o perlă. Un vizionar care minţea mult, vorbea cu glas scăzut, se înroşea cînd credea una sau alta şi privea războiul care nu se mai termina ca pe o prelungire a şcolii. Un băiat, un tînăr, un licean în uniformă care îi venera pe *Führer*, pe Ulrich von Hutten[1], pe generalul Rommel[2], pe istoricul Heinrich von Treitschke[3], în unele momente pe Napoleon, pe actorul gîfîitor Heinrich George, cîteodată pe Savonarola, apoi iarăşi pe Luther şi, de o vreme, pe filosoful Martin Heidegger. Cu ajutorul acestor exemple, el reuşea să acopere cu alegorii medievale un munte adevărat, făcut din oase de om. În jurnalul lui pomenea muntele de oase – care în realitate striga la cer între Troyl şi Kaiserhafen – ca fiind un jertfelnic înălţat pentru ca puritatea să se petreacă în luminare, care, transluminînd puritatea, întemeiază astfel lumina.

Pe lîngă jurnal, Harry Liebenau întreţinea o corespondenţă adesea tărăgănată, apoi iarăşi sprintenă, cu o prietenă angajată la Baletul German din Berlin sub pseudonimul Jenny Angustri şi care apărea pe scenă în capitala Reichului sau în turnee în zonele ocupate, la început în corpul de balet, apoi ca solistă.

---

1. Ulrich von Hutten (1488-1523), poet, cărturar, umanist şi reformator religios german.
2. Erwin Johannes Eugen Rommel (1891-1944), feldmareşal, unul dintre cei mai mari comandanţi militari germani din timpul celui de-al Doilea Război Mondial.
3. Heinrich Gotthardt von Treitschke (1834-1896), istoric, publicist politic şi deputat german cu vederi extremiste, naţionaliste şi antisemite.

Cînd avea permisie, auxiliarul Luftwaffe Harry Liebenau se ducea la cinematograf şi o lua cu el pe Tulla Pokriefke cea însărcinată. Pe cînd Tulla nu era încă însărcinată, Harry încercase zadarnic, de mai multe ori, s-o convingă să meargă cu el la cinematograf. Acum, de cînd povestea oricui din Langfuhr „Cineva m-a lăsat grea" – deşi nu se vedea încă nimic –, ea devenise mai îngăduitoare şi îi spunea lui Harry: „Dacă plăteşti tu, treacă de la mine".
În cele două cinematografe din Langfuhr ei au lăsat să le pîlpîie prin faţa ochilor mai multe filme. La Kunstlichtspiele rula mai întîi jurnalul săptămînii, apoi filmul documentar şi, la sfîrşit, filmul artistic. Harry purta uniformă; Tulla şedea într-un palton de postav marinăresc mult prea larg, pe care dăduse să i se croiască special pentru starea ei. În timp ce pe ecranul ploios se culegea via şi zîmbeau nişte podgorence împodobite cu struguri, încoronate cu frunze de viţă lovite de filoxeră şi strînse în corsete, Harry a încercat s-o cuprindă în braţe pe verişoara lui. Dar Tulla s-a ferit cu un reproş blînd: „Lasă-mă, Harry. Acum nu mai are nici un rost. Ar fi trebuit să vii mai devreme".
La cinematograf Harry avea mereu la el o rezervă de dropsuri acrişoare, care erau date ca plată în bateria lui de îndată ce omorai un anumit număr de şobolani. De aceea li se spunea dropsuri de şobolan. În întuneric, în timp ce în faţă începea cu mare zgomot jurnalul săptămînii, Harry cojea hîrtia şi staniolul de pe ruloul cu dropsuri, desprindea cu unghia de la degetul mare primul drops de al doilea şi i-l oferea Tullei. Tulla ridica dropsul cu două degete, pupilele îi erau lipite de jurnalul săptămînii, deja puteai s-o auzi cum suge şi, în timp ce în faţă începea sezonul noroaielor în sectorul central, ea şoptea: „La voi totul pute a chestiile alea de dincolo de gard, pînă şi dropsurile. Aţi face bine să vă cereţi la altă baterie".
Dar Harry avea alte dorinţe, care i-au fost îndeplinite la cinematograf: gata cu sezonul noroaielor. Gata cu pregătirile de Crăciun pe frontul arctic. Numărătoarea tuturor tancurilor T-34 incendiate. Submarinul întors din misiunea încununată de succes. Vînătorii noştri porniţi la atac împotriva bombardierelor terorii. Muzică nouă. Alt cameraman: paşnic, lumină pătrunzînd prin frunzişul tomnatic, aer de după-amiază, pietriş mărunt: cartierul general al *Führer*-ului. „Hei, ia uite! Aleargă, stă, dă din coadă. Între el şi aviator. E clar, el e:

cîinele nostru. Vreau să zic, cîinele de la cîinele nostru, e leit: Prinz, ăsta-i Prinz, pe care Harras al nostru l-a..."
Vreme de un minut întreg, în timp ce *Führer*-ul şi cancelarul Reichului, cu cozorocul caschetei tras pe frunte, dinapoia mîinilor strînse una-ntr-alta, stă de vorbă cu un ofiţer de la Luftwaffe – era cumva Rudel[1]? – şi se plimbă printre copacii cartierului general, unui cîine ciobănesc, evident negru, i se dă voie să stea lîngă cizmele lui, să se frece de cizmele *Führer*-ului, să se lase bătut pe gît dintr-o parte – fiindcă *Führer*-ul îşi desface mîinile o dată, pentru ca apoi, după ce jurnalul săptămînii a surprins relaţia apropiată dintre stăpîn şi cîine, să şi le cupleze imediat la loc.
Înainte să plece cu ultimul tramvai spre Troyl – trebuia să schimbe la gara centrală şi să ia tramvaiul de Heubude –, Harry a condus-o pe Tulla acasă. Vorbeau amîndoi, cu schimbul, fără să mai şi audă: ea despre film, el despre jurnalul săptămînii. În filmul Tullei o fată de la ţară a fost necinstită la cules de ciuperci şi de aceea s-a aruncat în apă, lucru pe care Tulla refuza să-l priceapă. Harry încerca să păstreze vii şi, în acelaşi timp, să definească cele întîmplate în jurnalul săptămînii, folosind limbajul filosofic al lui Störtebeker: „Fiinţarea-de-cîine – acest fapt-că-este – îmi arată starea-de-aruncare a cîinelui, fiinţînd în locul său de deschidere şi anume în aşa fel încît faptul-de-a-fi-în-lume reprezintă acel loc-de-deschidere-de-cîine, indiferent dacă existenţa înseamnă curtea tîmplăriei sau cartierul general al *Führer*-ului, chiar şi în afara oricărui timp vulgar – fiindcă viitorul fapt-de-a-fi-cîine nu este mai întîrziat decît acel loc-de-deschidere-de-cîine al ceea-ce-a-fost-adunat-în-esenţă şi asta nu mai devreme de starea-de-menţinere în cîine-acum".
Oricum, în faţa uşii familiei Pokriefke, Tulla a spus: „De săptămîna viitoare sînt în luna a doua şi de Crăciun sigur o să se poată vedea ceva".
Harry a mai trecut un sfert de oră pe la părinţi. Voia să-şi ia nişte lenjerie curată şi ceva de mîncare. Tatăl lui, meşterul tîmplar, avea picioarele umflate, pentru că fusese nevoit să umble toată ziua de la un şantier la altul. De aceea îşi îmbăia

1. Hans-Ulrich Rudel (1916-1982), pilot de bombardament în picaj în cel de-al Doilea Război Mondial, cel mai decorat militar nazist, care a zburat în 2.530 misiuni de luptă.

picioarele în bucătărie. Mari și noduroase, ele i se mișcau trist în lighean. Oftatul meșterului tîmplar nu lăsa să se înțeleagă ce anume îl făcea să suspine: binefacerea băii sau niște amintiri neplăcute. Mama lui Harry ținea deja prosopul. Stătea în genunchi și-și pusese deoparte ochelarii de citit. Harry își trase un scaun de la masă și se așeză între mamă și tată: „Să vă spun o poveste grozavă?"

Cînd tatăl a ridicat un picior din lighean și mama i l-a prins cu îndemînare în prosop, Harry a început: „A fost odată un cîine care se numea Perkun. Cîinele ăsta a zămislit-o pe cățeaua Senta. Și Senta l-a fătat pe Harras. Și cîinele de prăsilă Harras l-a zămislit pe Prinz. Și știți voi unde l-am văzut adineauri pe Prinz? În jurnalul săptămînii. La cartierul general. Între *Führer* și Rudel. În aer liber, absolut clar. Ar fi putut să fie și Harras al nostru. Trebuie neapărat să vezi asta, tată. Poți să ieși înainte să înceapă filmul dacă e prea mult pentru tine. Eu precis c-o să mă mai uit o dată, dacă nu chiar de două ori".

Meșterul tîmplar, cu un picior uscat, dar încă aburind, a dat distrat din cap. A zis că, neîndoielnic, se bucură și că o să meargă să vadă jurnalul săptămînii dacă o să-și găsească timp de asta. Era prea obosit ca să se bucure zgomotos, chiar dacă se străduia, și mai tîrziu, cu amîndouă picioarele uscate, a dat totuși glas bucuriei: „Așa, așa, Prinz al lui Harras al nostru. Și *Führer*-ul l-a și mîngîiat în jurnalul săptămînii. Și era și Rudel de față. Nu mai spune!"

A fost odată un jurnal al săptămînii

care prezenta sezonul noroaielor în sectorul central, pregătirile de Crăciun pe frontul arctic, rezultatele unei bătălii cu tancuri, muncitori rîzînd într-o fabrică de armament, gîște sălbatice în Norvegia, pe cei din *Jungvolk* la colectare de materiale refolosibile, santinele la Atlantikwall[1] și o vizită la cartierul general al *Führer*-ului. Toate astea și multe altele puteau fi văzute nu numai în cele două cinematografe din suburbia Langfuhr, ci și la Salonic. Fiindcă de acolo a venit o scrisoare pe care i-o scrisese lui Harry Liebenau Jenny

1. Sistem de fortificații construit de Germania nazistă între 1942 și 1944 de-a lungul coastei atlantice vest-europene, parte a defensivei împotriva invaziei Aliaților dinspre Marea Britanie.

Brunies, care, sub numele de scenă Jenny Angustri, dădea spectacole pentru soldații nemți și italieni.
„Închipuie-ți“, scria Jenny, „lumea e mică: ieri-seară – în mod excepțional, n-am avut spectacol – am mers cu domnul Haseloff la cinematograf. Și pe cine am văzut eu acolo în jurnalul săptămînii? Sigur nu mă înșel. Chiar și domnul Haseloff a fost de părere că ciobănescul negru care a putut fi văzut cel puțin un minut în scena cu cartierul general nu putea să fi fost altul decît Prinz, Prinz de la Harras al vostru! Și cînd te gîndești că domnul Haseloff nu are cum să-l fi văzut vreodată pe Haras al vostru, în afară de fotografiile pe care i le-am arătat eu! Dar el are o enormă capacitate de a-și imagina – nu numai în domeniul artistic. În plus, vrea mereu să fie informat pînă în cel mai mic amănunt. Probabil că de aceea a făcut o cerere către compania de propagandă de aici. Ar dori să aibă o copie a jurnalului de actualități, ca material vizual. Probabil că o s-o primească, pentru că domnul Haseloff are relații peste tot și cam niciodată nu i se refuză ceva. Știi, mai tîrziu, după război, o să ne putem uita la jurnal împreună și de cîte ori vom dori. Și într-o bună zi, cînd o să avem copii, putem să le explicăm pe ecran cum era odinioară.
Aici e aiurea. Nu văd nici urmă de Grecia, doar ploaie, întruna. Pe bunul Felsner-Imbs a trebuit să-l lăsăm, din păcate, la Berlin. Școala continuă, chiar dacă noi sîntem în turneu.
Dar, închipuie-ți – ei, tu sigur știi deja! –, Tulla așteaptă un copil. Mi-a scris asta într-o carte poștală, la vedere. Mă bucur pentru ea, chiar dacă uneori mă gîndesc că o să-i fie greu așa, fără un bărbat care să aibă grijă de ea și fără nici o meserie…“
Jenny nu-și încheia scrisoarea înainte să arate cît de mult o obosea clima neobișnuită și cît de mult îl iubea pe Harry al ei – chiar și din îndepărtatul Salonic. Îl ruga pe Harry într-un post-scriptum să se ocupe de verișoara lui cît de bine și cît de des putea. „Știi, în starea asta ea are nevoie de un sprijin, mai ales că în casa părintească treburile nu sînt chiar în ordine. Am să-i trimit un pachețel cu miere grecească. În plus, am deșirat două pulovere aproape noi pe care le-am putut cumpăra de curînd la Amsterdam. Unul albastru-deschis și unul roz-pal. Din ele pot să-i tricotez cel puțin patru pantalonași și două hăinuțe. Avem mult timp între repetiții, ba chiar și în timpul spectacolelor“.

A fost odată un copil

care, deși i se tricotau deja pantalonași, nu avea să se nască. Nicidecum fiindcă Tulla nu voia copilul. Sigur, încă nu se vedea nimic, dar ea deja se arăta blîndă, ajungînd pînă la o sensibilitate excesivă ca mamă în devenire. Și nici nu era prin preajmă vreun tată care să mormăie, întorcînd fața, „Nu vreau nici un copil!“, pentru că toți tații care puteau fi luați în calcul erau ocupați cu ei înșiși din zori și pînă-n seară. Să-i pomenim doar pe plutonierul de la bateria Kaiserhafen și pe Störtebeker, auxiliarul de la Luftwaffe: plutonierul împușca ciori cu carabina lui și scrîșnea din dinți de îndată ce nimerea în negru, iar Störtebeker desena fără zgomot în nisip ce-i șoptea limba – rătăcirea, diferența ontologică, proiectarea-de-lume în toate variantele ei. Cu asemenea preocupări existențiale, cum să-și găsească cei doi timp să se gîndească la un copilaș care îi inspira blîndețe Tullei Pokriefke, dar care în rest încă nu-i umfla paltonul croit special?
Numai Harry, destinatar și expeditor de scrisori, zicea: „Cum te simți? Tot îți mai e rău înainte de micul dejun? Ce zice doctorul Hollatz? Nu mai ridica greutăți. Zău că ar trebui să nu mai fumezi. Să-ți fac rost de bere de malț? La Matzerath se dau castraveți murați pe cartelă. Fii liniștită. Mai tîrziu o să am eu grijă de copil“.
Și uneori, ca și cum ar fi vrut să-i înlocuiască pentru viitoarea mamă pe cei doi tați posibili, dar perseverent absenți, el privea fix și sumbru spre niște puncte imaginare, scrîșnea, ca plutonierul, din dinți neexersați, desena în nisip cu un băț uscat simbolurile lui Störtebeker și trăncănea în limba filosofică a lui Störtebeker, care, cu mici modificări, ar fi putut să fie și limba plutonierului: „Fii atentă, Tulla, am să-ți explic. Și anume, cotidianeitatea medie a faptului-de-a-fi-copil poate fi determinată ca fapt-proiectînd-de-a-fi-copil-în-lume, unde, în ființarea-de-copil pentru lume și ființarea-cu-copil cu alții e vorba despre cel mai propriu a-putea-fi-copil. Ai înțeles? Nu? Atunci încă o dată...“
Însă nu doar pornirea înnăscută către imitație îi inspira lui Harry asemenea ziceri; cînd avea ocazia, el se posta în mijlocul bucătăriei Pokriefke, purtînd arătoasa uniformă de la Luftwaffe, și, încrezător în sine, îi ținea discursuri sîcîitorului tată al Tullei, un koshnev prăpădit din zona cuprinsă între

Konitz şi Tuchel. Fără să se declare tată, lua totul asupra sa, se oferea chiar – „Ştiu ce fac!“ – să fie viitorul soţ al verişoarei însărcinate şi era totuşi bucuros că August Pokriefke nu-l lua în serios, ci găsea motive să-şi molfăie propriile necazuri: August Pokriefke fusese înrolat în Wehrmacht. Trebuia să supravegheze cazărmi lîngă Öxhoft – era apt doar pentru serviciu în ţară –, ocupaţie care, în timpul învoirilor prelungite de la sfîrşit de săptămînă, îi dădea prilejul să povestească familiei adunate în jur – iar meşterul tîmplar cu nevasta lui erau nevoiţi să plece urechea – nesfîrşite poveşti cu partizani; fiindcă în iarna lui patruzeci şi trei polonezii au început să-şi lărgească zonele de acţiune. Dacă înainte ameninţaseră doar şesul Tucholei, acum se raportau activităţi ale partizanilor şi în Koschnaideria; de asemenea, ei atacau în zona împădurită din spatele golfului Danzig, pînă la marginea peninsulei Hela, punînd în primejdie viaţa lui August Pokriefke.

Dar Tulla, cu palmele întinse pe trupul încă plat, nu era niciodată cu gîndul la partizani şi la grupuri de asalt care atacau mişeleşte, pe la spate. Adesea se ridica în mijlocul unui atac armat nocturn de la vest de Heisternest şi părăsea bucătăria într-un chip atît de ostentativ, încît August Pokriefke nu mai reuşea să-şi aducă cei doi prizonieri şi să salveze de jaf depozitul de vehicule pe care îl avea în pază.

Cînd părăsea bucătăria, Tulla se ducea în magazia de lemne. Ce altceva îi rămînea de făcut vărului ei decît s-o urmeze acolo, ca în anii cînd mai avea ghiozdanul în spate? Ascunzătoarea Tullei încă mai exista între lemnele lungi. Grinzile erau împinse în continuare în magazie în aşa fel încît să rămînă un spaţiu destul de mare cît să încapă Tulla şi Harry. Şi iată-i stînd acolo, într-o ascunzătoare de copii: o viitoare mamă de şaisprezece ani şi un auxiliar de la Luftwaffe, voluntar în război, care aşteaptă să fie mobilizat. Harry trebuie să-şi aşeze mîna pe Tulla şi să spună „Simt deja ceva. Foarte limpede. Şi acum iar“. Tulla meştereşte peruci minuscule din talaş, împleteşte păpuşi din fire moi de talaş de tei şi răspîndeşte, ca de obicei, mirosul ei de clei de oase. Precis că, după ce-o să iasă, copilul va avea şi el mirosul matern, de nealungat; dar abia după mai multe luni, cînd vor fi destui dinţi de lapte, şi mai tîrziu, la vîrsta cînd se va juca în nisip, o să se ştie dacă scrîşneşte din dinţi deseori şi cu înţeles sau dacă preferă să deseneze în nisip: omuleţi şi proiectări-de-lume.

Nici un miros de clei de oase, nici un plutonier scrîşnind din dinţi ori un Störtebeker desenator! Copilaşul n-a vrut; şi, cu prilejul unei plimbări – Tulla îi dădea ascultare lui Harry, care zicea, cu un aer de tată, că o viitoare mamă trebuie să iasă la aer des şi mult –, aşadar, sub cerul liber copilaşul a dat de înţeles că nu era dispus să răspîndească miros de clei de oase, în felul mamei, şi să continue obiceiurile paterne ale scrîşnitului din dinţi sau ale proiectării-de-lume.

Harry era într-o învoire de sfîrşit de săptămînă: pauză de existare. Fiindcă aerul de decembrie era foarte limpede, vărul şi verişoara voiau să se ducă în pădurea Oliva şi, dacă nu era prea obositor pentru Tulla, să meargă pînă la Schwedenschanze. Tramvaiul de pe linia doi era plin şi Tulla s-a enervat că nimeni nu-i oferea locul. L-a înghiontit pe Harry de mai multe ori, dar auxiliarul de la Luftwaffe, uneori timid, n-a vrut să deschidă gura şi să ceară un loc pentru Tulla. În faţa ei şedea toropit un fruntaş de la infanterie cu genunchi rotunzi. Tulla l-a întrebat şuierat dacă nu vede că ea aşteaptă un copil. Fruntaşul s-a ridicat imediat, transformîndu-şi genunchii rotunzi, aşezaţi, în genunchi drepţi, stînd în picioare şi puşi la dungă. Tulla şedea şi cei din jur, care nu se ştiau între ei, schimbau priviri complice. Lui Harry îi era ruşine fiindcă nu îi ceruse el un loc şi îi mai era ruşine şi pentru că Tulla ceruse loc în gura mare.

Tramvaiul trecuse deja de curba cea mare de la Hohenfriedberger Weg şi mergea în linie dreaptă, clătinîndu-se, de la o staţie la alta. Căzuseră de acord: amîndoi voiau să coboare la „Mielul alb“. Imediat după staţia Friedensschluß, Tulla s-a ridicat şi şi-a făcut loc printre paltoane pe platforma din spate, chiar în spatele lui Harry. Remorca nu ajunsese încă în dreptul refugiului de la staţia „Mielul alb“ – aşa se numea un local îndrăgit de excursionişti din apropierea staţiei –, dar Tulla stătea deja pe treapta de jos, mijind ochii în vînt.

„Lasă prostiile“, a spus Harry de deasupra ei.

Tullei îi plăcuse dintotdeauna să sară din tramvai din mers.

„Aşteaptă pînă opreşte“, a trebuit să-i spună Harry de sus.

De foarte multă vreme urcatul şi coborîtul din mers erau mica plăcere a Tullei.

„Nu, Tulla, fii atentă!“ – dar Harry n-a putut-o opri.

Tulla sărea din mers din tramvai de pe la opt ani. Niciodată nu căzuse. Niciodată nu încercase să sară împotriva direcţiei

de mers, cum fac proştii şi nesocotiţii, şi nici din remorca tramvaiului doi, care circula încă de la începutul secolului între gara centrală şi suburbia Oliva, nu sărea de pe platforma din faţă, ci numai de pe cea din spate. Sărea în direcţia de mers, agilă, cu uşurinţa unei pisici, şi ateriza degajat, suplu, cu tălpile hîrşîindu-i-se pe pietriş.

Tulla îi spuse lui Harry, care sărise chiar în spatele ei: „Tot timpul trebuie să cobeşti. Crezi că-s proastă?"

Au luat-o pe drumul de ţară care trecea pe lîngă hanul „Mielul alb" şi, făcînd un unghi drept cu linia dreaptă de tramvai, ducea spre pădurea întunecată, ghemuită pe deal. Soarele strălucea cu precauţie de fată bătrînă. Nişte exerciţii de tragere de pe undeva pe lîngă Saspe punctau după-amiaza sec, neregulat. Localul pentru excursionişti „Mielul alb" era închis, cu perdelele trase şi ferecat în cuie. Se zicea că proprietarul fusese vîrît la închisoare pentru delicte economice: afaceri dubioase cu nişte conserve de peşte. Zăpada împrăştiată de vînt umplea brazdele şi şanţurile îngheţate. În faţa lor, ciori vinete îşi schimbau locul de pe un bolovan pe altul. Mică sub un cer prea înalt şi prea albastru, Tulla se ţinea de burtă, mai întîi peste stofa paltonului şi apoi pe sub ea. Cu tot aerul proaspăt de decembrie, faţa ei nu reuşea să capete o culoare sănătoasă: două nări se lărgeau speriate pe o faţă ca varul, care se tot chircea. Din fericire, Tulla era îmbrăcată cu pantaloni de schi.

„Na, uite că tot m-a apucat ceva."

„Ce se-ntîmplă? Nu pricep o iotă. Ţi-e rău? Vrei să te-aşezi? Sau mai faci faţă pîn' la pădure? Hai, zi, ce-i?"

Harry era foarte agitat, nu ştia nimic, nu înţelegea nimic, bănuia pe jumătate şi nu voia să ştie. Nasul Tullei se încreţea şi avea la rădăcină stropi de sudoare care refuzau să cadă. A tîrît-o pînă la primul bolovan – ciorile vinete renunţară la el –, apoi pînă la un tăvălug a cărui oişte străpungea aerul de decembrie. Dar abia la marginea pădurii, după ce ciorile au fost nevoite să se mai mute de cîteva ori, Harry a sprijinit-o pe verişoara lui de un trunchi neted de fag. Respiraţia ei zbura albă. Şi respiraţia lui Harry se desprindea ca un fum alb. Exerciţiile de tragere încă punctau ascuţit cu creionul pe o hîrtie din apropiere. Pe cîmpul sfărîmicios, care ajungea chiar pînă la pădure, ciorile priveau cu capetele înclinate.

„Bine că am pantaloni, altfel n-aş fi reuşit să ajung pînă aici. Totul o ia la vale!“
Respiraţia celor doi de la marginea pădurii se înălţa şi se risipea. Nehotărîre. „S-o fac?“ Tulla a lăsat să-i cadă mai întîi paltonul de postav marinăresc. Harry l-a împăturit cu grijă. Şi-a desfăcut singură betelia de la pantaloni. Harry a făcut restul, precaut îngrozit curios: copilul de două luni, mare cît un deget, era acolo, în chiloţi. Vădit: acolo. Plutea într-o gelatină: acolo. În seve sîngerii şi incolore: acolo. Venit prin intrarea în lume: acolo. Cît să ţii într-o palmă: nepăstrat, prevestit, parţial acolo. Mohorît în aerul aspru de decembrie: acolo. Fundamentarea ca întemeiere aburea şi se răcea repede. Fundamentarea ca înpămîntuire şi, în plus, batista Tullei. Ieşit din ascunderea-care-adăposteşte, în ce? Pătruns afectiv, de cine? Cotropire, nicicînd fără dezvăluire-de-lume. De aceea gata, chiloţii. Sus pantalonii de schi, fără copilaş, ci. A fost o viziune a esenţei! Zăcea acolo, cald, apoi rece: sustragerea îi creează obligativităţii proiectului persistent o gaură la marginea pădurii Oliva: „Nu mai sta! Dă-i drumul! Fă o gaură! Nu aici, mai bine acolo!“ Ah, sîntem noi înşine vreodată, e vreodată al meu, acum în frunziş, pămînt, neîngheţat în adîncime; fiindcă mai presus de realitate: posibilitate – evident, ceva care tocmai la început nu se arată, ceva ce este ascuns faţă de ceea ce se arată de la început şi cel mai des, dar care în acelaşi timp este ceva ce ţine, în esenţă, de ceea ce se arată la început şi cel mai des, ca să-i dea un înţeles şi un temei, care nu-i îngheţat, ci dislocat cu tocuri de ghete din depozitul de îmbrăcăminte al Luftwaffe, în aşa fel încît copilaşul în locul său de deschidere. Loc-de-deschidere în locul său de deschidere. Doar proiect, dar aici. Dezesenţializat: aici. Doar neutru, doar: impersonalul „se“ – şi impersonalul „se“ nu aici, precum locul-de-deschidere în general, încît armonizarea să aducă fiinţarea înaintea faptului-că-este al locului său de deschidere şi să pună înăuntru, fără silă, cu degetele neprotejate de mănuşi – ah, structura extatic-orizontală! Numai aici, întru moarte, adică: toate unele peste altele şi puţin frunziş şi, deasupra, jir sec, ca să nu ciorile sau în caz că ar veni vulpile, pădurarul, căutătorii de izvoare, vulturii, căutătorii de comori, vrăjitoarele, dacă există, ca să adune fetuşi şi să facă din ei lumînări de seu sau prafuri de presărat pe pragurile uşilor, pomezi contra orice şi nimic. De

aceea: un bolovan deasupra. Întemeind temeiul. Loc privilegiat și avorton. Unealtă și lucrare. Mamă și copil. Ființă și timp. Tulla și Harry. Sare din tramvai în locul ei de deschidere, fără să se împiedice. Sare cu puțin înainte de Crăciun, sprinten, dar prea departe: înăuntru, cu două luni înainte, prin aceeași gaură, afară. Eșec! Nimic negator. Mare rahat! Petrecut în rătăcire. Găoază scuipătoare! Nici măcar transcendental, ci ieșit-din-ascundere vulgar ontic, dezscrîșnit dez-störtebekerizat. Liber. Ctitorit de rătăcire. Ou mincinos. N-a fost un presocratic. Puțină grijă. Pe naiba! Era un întîrziat. A șters-o, s-a evaporat, a dispărut. „Iar tu să-ți ții gura. Porcărie! Să mi se întîmple una ca asta! Ce mizerie! Trebuia să-l cheme Konrad, după el. După cine? Ei, după el. Hai să mergem, Tulla. Da, hai să plecăm, hai să mergem."

Și văr și verișoară au plecat, după ce au asigurat locul cu un bolovan mare și mai mulți mici, împotriva ciorilor, pădurarilor, vulpilor, căutătorilor de comori și vrăjitoarelor.

Au plecat cu puțin mai ușori – și la început Harry a avut voie s-o sprijine pe Tulla de braț. Trăgătorii care făceau exerciții tot mai punctau în depărtare, neregulat, după-amiaza deja terminată. Își simțeau gura sălcie. Dar Harry avea în buzunarul de la piept un rulou cu dropsuri acrișoare.

Cum stăteau în stația „Mielul alb" și tramvaiul dinspre Oliva se făcea galben și tot mai mare, Tulla, cu fața cenușie, a spus către fața lui proaspătă: „Așteptăm pînă pornește. Atunci tu urci în față, iar eu pe platforma din spate".

A fost odată un avorton

numit Konrad, despre care n-a aflat nimeni, nici măcar Jenny Brunies, care, sub numele de Jenny Angustri, dansa pe vîrfuri la Salonic, Atena, Belgrad și Budapesta, în fața soldaților sănătoși sau însănătoșiți și care, din lînă deșirată, roz și albastră, tricota lucrușoare pentru copilașul unei prietene, care trebuia să se cheme Konrad: așa se numise fratele mai mic al prietenei înainte să se fi înecat cînd se scălda.

În fiecare scrisoare care ajungea în casa lui Harry Liebenau – patru în ianuarie, în februarie numai trei – Jenny scria cîte ceva despre lucrușoarele de lînă care creșteau încetul cu încetul: „Între timp am fost iarăși harnică. Repetițiile se lungesc îngrozitor, pentru că treaba cu luminile nu merge niciodată și mașiniștii de aici se poartă ca și cum n-ar înțelege

un cuvînt. Cîteodată, cînd schimbarea decorului durează și tot durează, îți vine să crezi că-i un sabotaj. Oricum, mulțumită delăsării de aici, îmi rămîne mult timp de tricotat. Un pantalonaș e deja gata, iar la prima hăinuță mai trebuie să croșetez doar zimțișorii de la gît. Nici nu poți să-ți imaginezi cît mă distrează treaba asta. Odată, cînd domnul Haseloff m-a surprins la vestiar cu pantalonașii aproape terminați, s-a speriat teribil, mai ales că l-am lăsat să se perpelească și nu i-am spus pentru cine tricotez.

De atunci crede cu siguranță că aștept ceva mititel. La antrenament, de exemplu, mă fixează minute în șir într-un fel de-a dreptul înspăimîntător. Dar în rest e amabil și foarte atent. De ziua mea mi-a făcut cadou niște mănuși căptușite cu blană, numai că eu nu port niciodată nimic pe degete, oricît de frig ar fi. Și în rest se străduiește: de exemplu, vorbește des și liniștit despre *papa* Brunies, ca și cum ne-am putea aștepta să se întoarcă dintr-un moment într-altul. Totuși știm amîndoi foarte bine că asta nu se va întîmpla niciodată".

Așa pălăvrăgea Jenny săptămînal, cîte o scrisoare întreagă. Și la mijlocul lui februarie, în afară de terminarea celei de-a treia perechi de pantalonași și a celei de-a doua hăinuțe, ea anunță moartea profesorului Brunies. Pe un ton neutru și fără să treacă la alt alineat, Jenny informa: „Acum a sosit în sfîrșit vestea oficială. A murit pe doisprezece noiembrie o mie nouă sute patruzeci și trei în lagărul de la Stutthof. La cauza morții stă scris: insuficiență cardiacă".

Semnătura ei, cu invariabilul „Mereu a ta, devotată și puțin ostenită, Jenny", era urmată în chip de post-scriptum de o noutate anume pentru Harry: „A sosit jurnalul săptămînii, cel cu cartierul general al *Führer*-ului și cîinele de la Harras al vostru. Domnul Haseloff s-a uitat la episod de cel puțin zece ori, chiar și cu încetinitorul, ca să poată face schițe ale cîinelui. Eu am rezistat numai de două ori. Să nu fii supărat pe mine, dar vestea morții lui *papa* – totul era scris atît de cumplit de oficial – m-a afectat destul de mult. Cîteodată îmi vine să plîng la nesfîrșit, dar nu pot".

A fost odată un cîine

care se numea Perkun și îi aparținea unui argat de moară lituanian care își găsise de lucru la gura de vărsare a Vistulei. Perkun i-a supraviețuit argatului de moară și a zămislit-o

pe Senta. Căţeaua Senta, care îi aparţinea unui morar din Nickelswalde, l-a fătat pe Harras. Cîinele de prăsilă, care îi aparţinea unui meşter tîmplar din Danzig-Langfuhr, s-a împerecheat cu Thekla, căţeaua care îi aparţinea unui anume domn Leeb, care a murit la începutul anului patruzeci şi doi. Însă cîinele Prinz, zămislit de cîinele ciobănesc Harras şi fătat de căţeaua Thekla, a făcut istorie: el i-a fost dăruit *Führer*-ului şi cancelarului Reichului la ziua lui de naştere şi, fiind cîinele favorit al acestuia, a ajuns în jurnalul săptămînii.
Cînd a fost înmormîntat crescătorul de cîini Leeb, meşterul tîmplar s-a dus la înmormîntarea lui. Cînd a murit Perkun, în registrul animalelor de rasă a fost trecută o boală canină normală. Senta a trebuit să fie împuşcată, pentru că devenise isterică şi făcea stricăciuni. Căţeaua Thekla, conform registrului, a murit de bătrîneţe. Însă Harras, cel care îl zămislise pe Prinz, cîinele favorit al *Führer*-ului, a fost otrăvit din motive politice cu carne otrăvită şi a fost îngropat în cimitirul cîinilor. În urma lui a rămas o cuşcă goală.

A fost odată o cuşcă

în care a locuit un cîine ciobănesc negru pînă ce a fost otrăvit. De atunci cuşca a rămas goală în curtea tîmplăriei, fiindcă meşterul tîmplar Liebenau nu voia să-şi ia alt cîine; atît de unic fusese Harras pentru el.
Adesea, cînd se ducea spre sala maşinilor din tîmplăria lui, bărbatul acela impunător era văzut ezitînd în faţa cuştii cîinelui timp de cîteva fumuri trase din ţigară sau chiar mai mult. Ridicătura de pămînt pe care o făcuse Harras cu labele din faţă, întinzînd lanţul, fusese netezită de ploaie şi de încălţările de lemn ale salahorilor. Însă cuşca deschisă tot mai împrăştia izul unui cîine care, îndrăgostit de propriul lui miros, îşi lăsase amprentele olfactive în curtea tîmplăriei şi peste tot prin Langfuhr. Mai ales sub soarele pătrunzător de august sau în aerul jilav de primăvară, cuşca mirosea intens a Harras şi ademenea muşte. Nu era o podoabă pentru o curte de tîmplărie plină de viaţă. Cartonul gudronat de pe acoperişul cuştii se zdrenţuia deja în jurul cuielor, care păreau să se slăbească. O imagine tristă, pustie şi încărcată de amintiri: odată, pe cînd Harras, ager, mai era în lanţ, nepoata cea mică a meşterului tîmplar locuise o săptămînă în cuşcă, alături de cîine. Mai tîrziu au venit fotografi şi reporteri, au fotografiat

cîinele şi l-au descris. Din cauza vestitei cuşti, curtea tîmplăriei a fost numită în multe ziare un loc istoric. Veneau oameni de seamă, chiar şi străini, şi zăboveau cinci minute în locul acela important. Mai tîrziu un grăsan pe nume Amsel l-a desenat pe cîine cu pensula şi peniţa ore în şir. El nu-i spunea Harras, cum îl chema, ci Pluto; iar lui Amsel mica nepoată a meşterului tîmplar nu-i zicea pe nume, ci îi spunea Iţic. Atunci Amsel a fost izgonit din curtea tîmplăriei. Şi o dată era cît pe ce să se întîmple un accident. Dar numai hainele unui profesor de pian care trăia în spate, în locuinţa din dreapta, de la parter, au fost sfîşiate foarte rău – şi totul a trebuit plătit. Şi, o dată sau de mai multe ori, a venit cineva, clătinîndu-se pe picioare de beat ce era, şi l-a ocărît politic pe Harras mai răsunător decît erau în stare să strige la cer ferăstrăul circular şi freza. Şi, o dată, cineva care ştia să scrîşnească din dinţi a aruncat carne otrăvită de pe acoperişul magaziei de lemne direct în faţa cuştii cîinelui. Carnea nu a rămas acolo.

Amintiri. Şi nimeni n-ar trebui să încerce să citească gîndurile unui meşter tîmplar care şovăie în faţa unei cuşti de cîine şi îşi înfrînează pasul. Poate că se gîndeşte în urmă. Poate că se gîndeşte la preţul lemnului. Poate că nu se gîndeşte la ceva anume, ci se pierde, fumîndu-şi ţigara de calitate inferioară, printre amintiri şi preţuri la lemn. Asta timp de-o jumătate de oră, pînă cînd maistrul mecanic îl cheamă cu precauţie: trebuie tăiate panourile pentru adăposturile celor de la marină. Cuşca cîinelui, pustie şi plină de amintiri, nu pleacă de-acolo.

Nu, el, cîinele, nu fusese niciodată bolnav, fusese întotdeauna doar negru: blana şi puful de dedesubt. Cu părul scurt, ca şi ceilalţi fraţi ai lui, care îşi dovedeau calităţile în serviciul poliţiei. Buzele uscate, bine strînse. Gîtul întins, fără salbă. Crupa lungă, uşor înclinată. Urechile mereu ridicate, aproape drepte. Şi iar, încă o dată: fiecare fir de păr, drept, lipit de trup, aspru şi negru.

Meşterul tîmplar găseşte fire de păr, acum casante şi fără luciu, între scîndurile din podeaua cuştii. Cîteodată, după terminarea lucrului, se apleacă şi scormoneşte în deschizătura caldă ca turba, fără să ţină seama de chiriaşii care stau la ferestre.

Dar într-o zi, cînd meşterul tîmplar şi-a pierdut portofelul în care, pe lîngă mărunţiş, se afla şi un smoc neînsufleţit de păr

de cîine; dar cînd meşterul tîmplar a vrut să vadă la jurnalul săptămînii cîinele favorit al *Führer*-ului, pe care îl zămislise Harras, însă în faţa ochilor i s-a derulat jurnalul mai nou, fără cîinele *Führer*-ului; dar cînd s-a anunţat moartea pe front a celei de-a patra foste calfe de la tîmplăria Liebenau; cînd pe bancurile de lucru ale meşterului tîmplar n-a mai fost deloc voie să fie făcute bufete grele de stejar, credenţuri din lemn de nuc, mese extensibile de sufragerie, cu picioare bogate în reliefuri, şi erau bătute în cuie doar scînduri numerotate, piese pentru barăci militare; cînd anul patruzeci şi patru se afla în luna a patra; cînd s-a spus: „Acum i-au făcut capătul şi bătrînului domn Brunies"; cînd Odessa a fost evacuată şi Tarnopolul încercuit n-a mai putut fi păstrat; cînd a bătut gongul pentru penultima rundă; cînd cartelele de alimente nu şi-au mai ţinut promisiunile; cînd meşterul tîmplar Liebenau a aflat că unicul lui fiu se înrolase voluntar la marină; cînd s-au adunat toate astea – portofelul pierdut şi jurnalul săptămînal pîlpîind, calfa de tîmplar căzută pe front şi lemnele prăpădite pentru barăci, Odessa evacuată şi cartelele de alimente mincinoase, bătrînul domn Brunies şi fiul voluntar pe front –, cînd suma s-a rotunjit, cerînd să fie ştearsă din registru, meşterul tîmplar Friedrich Liebenau şi-a părăsit biroul, a apucat un topor nou şi încă dat cu unsoare, a traversat curtea tîmplăriei pe douăzeci aprilie o mie nouă sute patruzeci şi patru, la ora două după-amiază, s-a înfipt cu picioarele depărtate în faţa cuştii goale a ciobănescului otrăvit Harras şi, cu rotiri regulate de braţ, a făcut construcţia surcele, în tăcere şi de unul singur.

Dar pentru că la douăzeci aprilie fusese sărbătorită a cincizeci şi cincea aniversare a aceluiaşi *Führer* şi cancelar al Reichului căruia cu zece ani în urmă îi fusese dăruit cîinele ciobănesc Prinz, din neamul lui Harras, toată lumea de la ferestrele imobilului şi din spatele bancurilor de lucru din tîmplărie a înţeles că fusese sfărîmat mai mult decît nişte lemn putred şi nişte carton gudronat zdrenţuit.

După această faptă meşterul tîmplar a fost nevoit să stea la pat două săptămîni bune. Îşi supraestimase forţele.

A fost odată un meşter tîmplar

care, rotind braţul ca un cunoscător, a făcut surcele o cuşcă de cîine în loc de altceva.

A fost odată un atentator care a încercat ceva şi a împachetat o bombă în geanta lui cu documente[1].
A fost odată un auxiliar de la Luftwaffe care aştepta cu nerăbdare ordinul de încorporare la marină: voia să coboare sub apă şi să scufunde nave inamice.
A fost odată o balerină care, la Budapesta, Viena şi Copenhaga, tricota pantalonaşi şi hăinuţe pentru un copilaş îngropat deja demult la marginea pădurii Oliva şi îngreunat cu bolovani.
A fost odată o mamă în devenire căreia îi plăcea să sară din mers din tramvai şi, făcînd asta, şi-a pierdut copilul de două luni, chiar dacă sărise cu dibăcie şi nu împotriva direcţiei de mers. Atunci viitoarea mamă, redevenită o fată netedă, şi-a luat o slujbă: Tulla Pokriefke a devenit – cum era de aşteptat – taxatoare.
A fost odată un prefect de poliţie al cărui fiu era numit de toată lumea Störtebeker. Acesta voia să devină filosof, cîndva – mai tîrziu – fusese cît pe ce să devină tată şi, după ce schiţase proiectări-de-lume în nisip, înfiinţase o bandă de tineri care mai tîrziu a devenit vestită sub numele de banda scărmănătorilor. Nu mai desena în nisip simboluri, ci serviciul de raţionalizare, biserica Inima lui Isus, administraţia centrală a Poştei: numai clădiri colţuroase unde mai tîrziu şi-a condus noaptea banda de scărmănători, prin faptul-de-a-fi-în-vederea lor. Taxatoarea Tulla Pokriefke făcea pe jumătate parte din bandă. Vărul ei nu era de-al lor. Cel mult stătea de pază cînd banda se aduna în depozitul fabricii de ciocolată Baltic. S-ar părea că în proprietatea permanentă a bandei, ca mascotă, a fost şi un copil de trei ani, căruia i s-a spus Isus şi care i-a supravieţuit.
A fost odată un plutonier care instruia auxiliari de la Luftwaffe ca să devină tunari la antiaeriană şi cvasi-filosofi, care şchiopăta uşor şi putea să scrîşnească din dinţi, care fusese cît pe ce să devină tată, dar a fost dus mai întîi în faţa unui tribunal special şi apoi în faţa unui consiliu de război, a fost degradat într-o clipă şi mutat într-un batalion disciplinar pentru că, fiind în stare de ebrietate, îl insultase printre barăcile bateriei Kaiserhafen pe *Führer*-ul şi cancelarul

1. Aluzie la Claus Philipp Schenk, conte de Stauffenberg (1907-1944), ofiţer german care a participat la organizarea şi executarea atentatului eşuat din 20 iulie 1944 împotriva lui *Adolf Hitler*.

Reichului cu fraze în care apăreau cuvinte precum uitare-de-ființă, munte de oase, structura grijii, Stutthof, Todtnau și lagăr de concentrare. Cînd a fost luat – ziua-n amiaza mare –, el răcnea enigmatic: „Tu, cîine ontic! Cîine alemanic! Tu, cîine cu scufie și catarame la încălțări! Ce ai făcut cu micul Husserl[1]? Ce i-ai făcut lui Amsel grăsanul? Cîine nazist presocratic ce ești!" Din cauza acestui imn fără rime a fost trimis, în ciuda piciorului său șchiop, mai întîi pe frontul de Est, care se tot apropia, și mai tîrziu, după invazia care a avut loc, în vest, ca să dezgroape mine; dar plutonierul degradat n-a sărit în aer.

A fost odată un cîine ciobănesc negru pe nume Prinz care a fost mutat odată cu cartierul general al *Führer*-ului la Rastenburg, în Prusia Răsăriteană, și care a avut noroc, pentru că n-a călcat pe nici o mină; dar iepurele sălbatic pe care îl urmărea a sărit pe o mină și din el n-au mai fost găsite decît resturi.

Ca și tabăra Werwolf[2] de la nord-est de Winnica, cartierul general al *Führer*-ului se învecina cu păduri minate. *Führer*-ul și cîinele lui favorit își duceau existența foarte retrași, în zona interzisă A de la Wolfsschanze[3]. Pentru ca Prinz să aibă unde să alerge, ofițerul responsabil cu cîinii, un plutonier SS care înainte de război avusese o cunoscută crescătorie de cîini, l-a scos la plimbare în zonele de restricție I și II. *Führer*-ul însă trebuia să rămînă în strîmta zonă A, fiindcă mereu avea de ținut consfătuiri privind situația de fapt.

Plicticoasă era viața în cartierul general al *Führer*-ului. Mereu aceleași barăci în care erau cazați cei din batalionul de escortă a *Führer*-ului, statul-major al Wehrmachtului sau oaspeții veniți să prezinte situația. O oarecare diversitate o mai oferea activitatea de la poarta zonei de restricție II.

Acolo s-a întîmplat ca între santinelele din afara zonei de restricție să nimerească un iepure și să fie fugărit cu rîsete, făcînd un ciobănesc negru să uite de lecțiile învățate în timpul

1. Edmund Husserl (1859-1938), filosof austriac, creatorul fenomenologiei moderne, care a jucat un rol hotărîtor în dezvoltarea existențialismului. Principalul său discipol a fost Martin Heidegger.
2. „Vîrcolac", numele de cod pentru cartierul general al lui Hitler din Ucraina (germ.).
3. Șanțul lupului (germ.).

şcolii de la crescătorie: Prinz s-a smuls, a ţîşnit pe lîngă santinelele care încă rîdeau, a ieşit pe poartă, a traversat calea de acces în tabără, tîrînd lesa după el – iepurii îşi încreţesc nasul, aşa ceva nu poate suporta nici un cîine –, a vrut, aşadar, să urmărească un iepure cu nasul încreţit, care, din fericire, avea destul avans, pentru că atunci cînd a căutat să scape în pădurea minată şi s-a făcut bucăţi odată cu mina explodată, cîinele n-a fost în primejdie, chiar dacă făcuse deja cîteva salturi spre interiorul terenului minat. Pas cu pas, prudent, îngrijitorul cîinilor l-a adus înapoi.

Odată raportul redactat şi pornit pe cale ierarhică – mai întîi a adăugat în el nişte observaţii generalul SS Fegelein[1], apoi a ajuns sub ochii *Führer*-ului –, ofiţerul responsabil cu cîinii a fost degradat şi mutat în acelaşi batalion disciplinar unde trebuia să culeagă mine şi plutonierul degradat.

Fostul ofiţer responsabil cu cîinii a făcut un pas nefericit la est de Mogilew; în schimb, cînd batalionul a fost mutat în vest, plutonierul a fugit – e drept, şchiopătînd de un picior, dar cu noroc – la Aliaţi. A tot fost purtat dintr-un lagăr de prizonieri în altul şi în cele din urmă şi-a găsit liniştea într-un lagăr englezesc pentru prizonieri de război antifascişti, pentru că putea să se legitimeze cu un livret de soldă, în care erau trecute obişnuitele pedepse cu arest şi motivul degradării lui. Curînd după aceea, în vreme ce discul cu muzica din *Amurgul zeilor* era deja pregătit, a fondat un teatru de lagăr împreună cu alţi inşi animaţi de aceleaşi convingeri. Fiind actor de meserie, el juca pe o scenă improvizată rolurile principale din piesele unor autori clasici germani: un Nathan şchiopătînd uşor şi un Götz[2] scrîşnind din dinţi.

Însă atentatorul care îşi încheiase cu luni în urmă repetiţiile cu bomba şi geanta cu documente n-a reuşit să ajungă într-un lagăr de prizonieri de război antifascişti. Nici atentatul nu i-a reuşit, fiindcă nu era atentator de meserie şi, neavînd pregătirea necesară, n-a riscat totul, ci a şters-o înainte ca

1. Hans Georg Fegelein (1906-1945), general în Waffen-SS, apropiat al lui Hitler şi cumnat al Evei Braun. A fost împuşcat pentru dezertare cu două zile înainte de sinuciderea lui Hitler.
2. *Nathan înţeleptul*, operă a dramaturgului iluminist Gotthold Ephraim Lessing, şi *Götz von Berlichingen*, dramă scrisă de Johann Wolfgang von Goethe.

bomba să fi spus un *Da* limpede, şi fiindcă a vrut să se păstreze pentru misiuni mărețe după un atentat reuşit.

El stă între generalul Warlimont[1] şi căpitanul de marină Assmann[2], timp în care consfătuirea de la *Führer* privind situația de fapt durează şi el nu ştie ce să facă cu geanta. Un ofițer de legătură de la serviciul economic al armatei îşi încheie referatul în problema carburanților. Sînt enumerate materialele deficitare, precum cauciucul, nichelul, bauxita, manganul şi wolframul. Peste tot e lipsă de rulmenți. Cineva de la Externe – să fie legatul Hewel[3]? – întreabă despre posibilele consecințe din Japonia după retragerea cabinetului Tojo[4]. Geanta cu documente tot nu-şi găseşte un loc potrivit. Se discută reamplasarea armatei a zecea după evacuarea de la Ancona, capacitatea de luptă a armatei a paisprezecea după ce a căzut Livorno. Se înscrie la cuvînt generalul Schmundt[5], dar de vorbit nu vorbeşte decît El. Unde să fie pusă geanta? O ştire proaspăt sosită stîrneşte agitație în grupul din jurul mesei cu hărți: americanii au intrat în St. Lô! Repede, înainte să ajungă pe tapet situația pe frontul de Est, de exemplu situația de la sud-vest de Bialystok, se acționează: atentatorul pune geanta şi conținutul ei la întîmplare, sub masa pe care se află hărțile cu marcaje complicate ale statului-major, în jurul căreia stau liniştiți sau se leagănă pe vîrful cizmelor domnii Jodl, Scherff[6], Schmundt şi Warlimont, în jurul căreia umblă neliniştit ciobănescul negru al *Führer*-ului, fiindcă stăpînul lui, şi el neliniştit, vrea să stea cînd ici, cînd colo, refuză una, cere alta cu pumnul dur

1. Walter Warlimont (1894-1976), ofițer german, devenit general de artilerie.
2. Kurt Assmann (1883-1962), ofițer de marină, devenit vice-amiral, preocupat de istoria marinei.
3. Walter Hewel (1904-1945), general-maior SS şi secretar de stat în Ministerul de Externe.
4. Guvern japonez condus de prim-ministrul Tojo Hideki între octombrie 1941 şi iulie 1944.
5. Rudolf Schmundt (1896-1944), general de infanterie, decedat în urma rănilor după atentatul lui Stauffenberg din 20 iulie 1944.
6. Walter Scherff (1898-1945), general-maior german şi istoric militar, numit de Hitler în statul-major cu misiunea de a scrie istoria războiului.

şi vorbeşte întruna despre obuzierele necorespunzătoare de cinşpevirgulădoi, apoi de excelentul obuzier Skoda de douăzecişiunu. „Avea cîmp de tragere de jur împrejur şi, fără coada afetului, ar fi fost bun pentru fortificaţiile de coastă la St. Lô." Memoria asta! Nume, cifre, distanţe, toate claie peste grămadă, şi mereu în mişcare, cîinele la picior peste tot, numai nu aproape de geanta cu documente de la picioarele generalilor Schmundt şi Warlimont.

Pe scurt: atentatorul a dat greş; totuşi bomba n-a dat greş, a explodat la timp, a încheiat cîteva cariere de ofiţeri, dar nu i-a eliminat din lume nici pe *Führer* şi nici pe cîinele preferat al *Führer*-ului. Căci Prinz, căruia îi aparţinea teritoriul de sub masă, ca tuturor cîinilor, mirosise geanta abandonată, poate că auzise un ticăit suspect; oricum, mirositul acela în treacăt l-a îndemnat să rezolve o treabă pe care cîinii bine-crescuţi au voie s-o facă doar afară.

Un aghiotant vigilent, care stătea lîngă uşa barăcii, a observat dorinţa cîinelui, a întredeschis uşa – atît cît îi trebuia lui Prinz –, a închis-o fără vreun zgomot deranjant şi totuşi n-a avut parte de răsplată pentru atenţia lui, fiindcă atunci cînd bomba a zis „Acum!", cînd a zis „Gata! Liber! Salutare!", cînd bomba din geanta cu documente a atentatorului care fugise deja a zis „Amin!", ea l-a atins şi pe aghiotant, printre alţii, de mai multe ori, dar absolut deloc pe *Führer* ori pe cîinele său favorit.

Auxiliarul de la Luftwaffe Harry Liebenau – ca să revenim din lumea mare a atentatorilor, a hărţilor de stat-major şi a *Führer*-ului rămas intact în suburbia Langfuhr – a aflat de atentatul nereuşit de la aparatul de radio dat tare. S-au spus şi numele atentatorului şi ale complicilor lui. Atunci Harry şi-a făcut griji pentru cîinele Prinz, care se trăgea din cîinele Harras, pentru că nici un comunicat special, nici un rînd de ziar, nici măcar un zvon rostit în şoaptă nu dezvăluia dacă printre victime se număra cumva şi cîinele ori dacă providenţa îl cruţase, la fel ca pe stăpînul lui.

Abia cu un jurnal săptămînal mai tîrziu – Harry avea ordinul de încorporare în buzunar, nu mai purta uniforma Luftwaffe, făcea vizite de rămas-bun şi se ducea des la cinematograf, fiindcă mai avea încă şapte zile să-şi omoare timpul – jurnalul german de actualităţi a dat, absolut în treacăt, lămuriri despre cîinele Prinz.

Se arăta de la distanță cartierul general al *Führer*-ului, cu baraca distrusă și cu *Führer*-ul viu. Și de cizmele *Führer*-ului, a cărui față, sub cascheta îndesată pe frunte, părea ușor umflată, dar în rest neschimbată, se freca, negru și cu urechile drepte, un cîine ciobănesc în care Harry l-a recunoscut fără dificultate pe cîinele din cîinele meșterului tîmplar. Oricum, nepriceputul autor al atentatului a fost executat.

A fost odată o fetiță

pe care niște țigani de pădure i-au dat-o pe furiș unui profesor care sorta roci micacee într-o fabrică moartă și care se numea Oswald Brunies. Fata a fost botezată cu numele Jenny, a crescut și s-a făcut din ce în ce mai grasă. Jenny arăta nefiresc de rotofeie și a fost nevoită să îndure multe. Încă de timpuriu un profesor pe nume Felsner-Imbs i-a dat lecții de pian fetei celei grase. Imbs avea un păr alb ca zăpada și ondulat, care se cerea periat zilnic preț de-o oră întreagă. La sfatul lui, pentru a face ceva împotriva îngrășării, Jenny a luat lecții de balet într-o școală de balet adevărată.
Dar Jenny a continuat să se umfle și promitea să se facă la fel de grasă ca Eddi Amsel, elevul preferat al profesorului Brunies. Împreună cu prietenul lui, Eddi Amsel se uita adesea la colecția de roci micacee a profesorului și era, de asemenea, prezent cînd Jenny executa game la pian. Eddi Amsel poseda mulți pistrui, cîntărea două sute trei livre, știa să spună lucruri comice, să deseneze foarte repede și corect și, pe deasupra, să cînte cristalin – chiar și în biserică.
Într-o după-amiază de iarnă, cînd peste tot era zăpadă peste care cădea întruna zăpadă proaspătă, aproape de sumbrul monument al lui Gutenberg, dincolo de Erbsberg, Jenny a fost transformată în om de zăpadă de niște copii care se jucau. Întîmplarea a făcut ca la aceeași oră, tot lîngă Erbsberg, dar de cealaltă parte a dealului, și Amsel cel gras și caraghios să fie transformat tot într-un om de zăpadă; dar cei care l-au transformat nu erau niște copii care se jucau.
Însă dintr-odată și din toate părțile a început dezghețul. Cei doi oameni de zăpadă s-au topit și au scos la iveală: aproape de monumentul lui Gutenberg, un fir de om care dansa; de cealaltă parte a dealului, un tînăr zvelt care își căuta și își găsea dinții prin zăpadă. După care i-a aruncat cu zornăit în tufișuri.

Firul de om care dansa s-a dus acasă, acolo s-a prezentat drept Jenny Brunies, s-a îmbolnăvit uşor, s-a însănătoşit apoi repede şi şi-a început cu succes cariera anevoioasă de balerină.

Tînărul subţire însă a făcut geamantanul lui Eddi Amsel şi, sub numele de domnul Haseloff, a plecat cu trenul de la Danzig la Berlin, via Schneidemühl. Acolo a pus să i se umple gura cu dinţi noi şi a încercat să-şi vindece o răceală puternică, pe care o căpătase în interiorul omului de zăpadă; dar răguşeala cronică i-a rămas.

Firul dansator a trebuit să meargă în continuare la şcoală şi să fie silitor la antrenamentele de balet. Cînd baletul de copii de la Teatrul Municipal a luat parte la povestea de iarnă *Regina gheţii*, lui Jenny i s-a dat voie să danseze în rolul reginei şi a fost lăudată de critici.

Apoi a venit războiul. Dar nu s-a schimbat nimic, cel mult publicul spectacolelor de balet: Jenny a fost acceptată să danseze în salonul roşu de la cazinoul din Zoppot, în faţa unor ofiţeri superiori, şefi de partid, artişti şi oameni de ştiinţă. Între timp acel domn Haseloff cu răguşeală cronică, care scăpase din omul de zăpadă amselian, reuşise să ajungă maestru de balet la Berlin şi de aceea se afla printre notabilităţile din salonul roşu al cazinoului şi îşi zicea în timpul prelungitelor aplauze finale: „Uimitoare, această radianţă. Divină, mişcarea braţelor. Linia asta, la *adagio* – puţin cam rece, dar întru totul clasică. O tehnică bună, încă prea conştientă. Curbura piciorului, prea mică. Talent cert. Ar trebui să se lucreze cu copila, să se lucreze şi să fie exploatată pînă la ultima fărîmă".

Abia după ce profesorul Oswald Brunies a fost anchetat de poliţia judiciară, arestat de Gestapo şi trimis în lagărul de concentrare de la Stutthof, totul din cauza unei poveşti penibile – băgase în propria-i gură tabletele cu vitamine destinate elevilor lui –, abia atunci a găsit domnul Haseloff prilejul s-o ia pe Jenny cu el la Berlin.

Ea s-a despărţit cu greu de suburbia Langfuhr. Purta doliu şi se îndrăgostise de un licean pe nume Harry Liebenau. Îi scria multe scrisori. Scrisul ei ordonat povestea despre o misterioasă *madame* Neroda, care conducea baletul, despre pianistul Felsner-Imbs, care o urmase la Berlin, despre micul Fenchel, partenerul ei la *pas de deux*, şi despre maestrul de

balet Haseloff, care, cu o răgușeală cronică și mereu puțin cam ciudat, conducea antrenamentul și repetițiile.
Jenny scria despre progrese și despre mici neplăceri. În general, traseul ei era ascendent; numai un lucru cam scîrțîia și nu se vedea nici o îmbunătățire. Pentru că, oricîte laude i se puteau aduce lui Jenny pentru *entrechats*, curbura piciorului îi rămînea supărător de mică și era o sursă de suferință pentru maestrul de balet și dansatoare, fiindcă orice balerină autentică – încă din vremea lui Ludovic al paisprezecelea – trebuie să aibă o curbură frumoasă, amplă.
Se studiau mai multe balete – printre altele, vechi contradansuri germane și obișnuitele piese de succes din repertoriul venerabilului maestru Petipa –, prezentate apoi în fața soldaților, care ocupau jumătate din Europa. Călătorii lungi au purtat-o pe Jenny peste tot. Și, de peste tot, Jenny îi scria prietenului ei, Harry, care apoi îi răspundea din cînd în cînd. Între repetiții și în timpul spectacolelor Jenny nu stătea ca o netoată, răsfoind reviste; ea tricota cu zel hăinuțe de copil pentru o prietenă de școală care aștepta un bebeluș.
Cînd trupa de balet s-a întors din Franța, în vara anului patruzeci și patru – luată prin surprindere de invazie, a pierdut mai multe decoruri și o parte din costume –, maestrul de balet Haseloff a vrut să se studieze un balet în trei acte la care tot meșterea încă din copilărie. Acum, după dezastrul din Franța, se grăbea să-și pună pe picioare visul din copilărie, pentru că premiera absolută a baletului, numit *Sperietorile* sau *Revolta sperietorilor* sau *Fiica grădinarului și sperietorile*, trebuia să aibă deja loc în luna august.
Fiindcă îi lipsea un compozitor potrivit, l-a pus pe Felsner-Imbs să-i aranjeze un amestec din Scarlatti și Händel. Costumele distruse sau foarte deteriorate în Franța și-au găsit locul fără probleme în noul spectacol de balet. De asemenea, s-a luat ca figurație acrobatică tot ce mai rămăsese dintr-o trupă de liliputani aparținînd companiei de propagandă a lui Haseloff, care suferise ceva pierderi la începutul invaziei. Trebuia să devină un balet de acțiune cu măști, mașinării ciripitoare și automate mobile pe o mare scenă fermecată.
Jenny îi scria lui Harry: „Primul act arată grădina plină de culoare a grădinarului bătrîn și rău, pe care o pradă păsări dansatoare. Fiica grădinarului – asta sînt eu –, pe jumătate complice cu păsările, îl necăjește pe grădinarul cel bătrîn și

rău. Înconjurat de un stol de păsări, el face un solo teribil de comic şi prinde de gardul grădinii o pancartă pe care scrie «Se caută sperietoare!». Imediat apare un tînăr în zdrenţe pitoreşti, ce trece peste gardul grădinii cu un *grand jeté* şi îşi oferă serviciile ca sperietoare. După o tîrguială dansată – *pas battus, entrechats* şi *brisés dessus dessous* –, grădinarul cel bătrîn şi rău cade la învoială, iese prin stînga şi acum tînărul alungă – cu *pas chassé* şi *glissades* în toate direcţiile – toate păsările, ultima fiind o mierlă obraznică – *tours en l'air.* Fireşte că fata cea tînără şi frumoasă a grădinarului – adică eu – se îndrăgosteşte de sperietoarea pricepută la sărituri: *pas de deux* printre smocurile de revent ale grădinarului celui bătrîn şi rău, *adagio* dulce, pas măsurat, *attitude en promenade.* Sfială prefăcută, fereală, supunere, capitulare şi răpirea fiicei de grădinar peste gard, din nou cu *grand jeté.* Amîndoi – de altfel, micul Fenchel joacă rolul tînărului – ieşim prin dreapta.

În actul al doilea se dezvăluie – după cum ai să vezi – adevărata natură a tînărului. El este prefectul tuturor sperietorilor şi domneşte peste un imperiu subpămîntean în care sperietori de tot felul trebuie să se învîrtă necontenit. Aici fac procesiuni cu salturi, dincolo se adună pentru liturghia sperietorilor şi aduc jertfă unei pălării vechi. Liliputanii noştri, în frunte cu veteranul Bebra, formează deja o sperietoare de liliputani, cînd lungă, cînd scurtă, dar sînt mereu înnodaţi între ei. Acum ei trec, transformîndu-se necontenit şi sugestiv, prin istorie: germani lăţoşi, lăncieri pedeştri cu straie prea largi, curieri imperiali, călugări cerşetori roşi de molii, cavaleri mecanici fără capete, călugăriţe umflate, posedate de epilepsie, generalul von Zieten şi ceata cutezătoare a lui Lützow[1]. Cuiere cu multe braţe se plimbă. Dulapuri care vomită dinastii întregi de domnitori, cu tot cu piticii de la curte. Cu toţii devin mori de vînt: călugării, cavalerii, călugăriţele, curierii şi lăncierii, grenadierii prusaci şi ulanii lui Natzmer, merovingienii şi carolingienii şi, din cînd în cînd, iuţi ca nevăstuicile, liliputanii noştri. Aerul e pus în mişcare de nişte aripi grozave, dar nu se macină nici un bob. Totuşi

1. Ludwig Adolf Wilhelm von Lützow (1782-1834), general prusac cunoscut pentru înfiinţarea unui corp de luptători voluntari numiţi „vînătorii negri".

lada mare a morii se umple: măruntaie de zdrențe nori de dantele salată de steaguri. Piramide de pălării și terci de nădragi se amestecă într-o turtă din care toate sperietorile mănîncă cu zgomot. Pîrîie, zdrăngăne, urlă. Se suflă șuierat pe diferite chei. Scîncet înăbușit. Zece abați rîgîie. Vînturi de călugăriță. Capre și liliputani behăie. Clămpănit, zgrepțănat, sorbituri, nechezat. Mătasea cîntă. Catifeaua îngînă. Pe un picior. Doi în aceeași haină. Adunați în pantaloni. Navighează în pălărie. Cad din buzunare. Se înmulțesc în saci de cartofi. Arii încurcate în perdele. Prin cusături străbate lumină galbenă. Capete fără trupuri. Un bumb luminos săltăreț. Botezul în mișcare. Sînt și zeități: Potrimpos, Pikollos, Perkunos – și, printre ele, un cîine negru. Dar în mijlocul acestui du-te-vino cu exerciții, gimnastică și cu o dresură complicată – momente de *vibrato* neclasice alternează cu *pas de bourrée* în forme foarte variate –, prefectul tuturor sperietorilor, adică micul Fenchel, o depune pe fata de grădinar furată. Și eu, adică fata grădinarului, mă tem pe vîrfuri de pantofi de balet cuprinse de groază. Cu toată iubirea mea pentru acel tînăr și prefect – firește, numai pe scenă –, sînt tare speriată și, după ce oribilele sperietori mă îmbracă în veșmînt de mireasă, împrăștiind nori de molii, și mă încoronează cu o diademă păcănitoare din coji de nuci, eu dansez, pe o muzică de curte zăngănită solemn – liliputanii duc trena –, un solo regal înspăimîntat. În felul ăsta reușesc eu, adică încoronata fiică a grădinarului, să adorm una după alta, dansînd, toate sperietorile, izolate sau în grupuri: ultimul e micul Fenchel, adică prefectul. Numai cîinele acela negru, zbîrlit, care face parte din suita cea mai apropiată a prefectului, se năpustește neliniștit printre liliputanii risipiți, însă nu reușește să se ridice pe cele douăsprezece picioare infernale. Atunci, în chip de fiică a grădinarului, mă mai aplec o dată, dintr-un *arabesque* perfect, asupra prefectului adormit și-i dau boarea unui sărut îndurerat, de balerină – nu-l ating niciodată pe micul Fenchel –, după care plec. Prea tîrziu începe să urle cîinele negru. Prea tîrziu zbiară liliputanii. Prea tîrziu se pun în mișcare mecanismele sperietorilor. Prea tîrziu se trezește prefectul. Al doilea act are un final *furioso*: salturi și acrobații. Muzica, războinică de să alunge armate întregi de turci. Sperietorile, cît se poate de agitate, pornesc fără zăbavă și lasă să se prevadă numai lucruri rele pentru actul al treilea.

Apare iarăşi grădina grădinarului celui bătrîn şi rău. Trist şi lăsat pradă păsărilor, el se învîrte fără rost. Atunci, ruşinată, copila grădinarului bătrîn şi rău se întoarce – trebuie s-o fac pe jumătate căindu-mă, pe jumătate sfidătoare – în rochia de mireasă sfîşiată şi cade la picioarele grădinarului care îi este tată. Îi cuprinde genunchii cu braţele şi vrea să fie ridicată: *pas de deux*, tată şi fiică. O luptă dansată, cu ridicări şi pas de plimbare. La sfîrşit se vede firea plină de răutate a bătrînului: îşi repudiază fiica, pe mine. Eu nu mai vreau să trăiesc şi nu pot să mor. Atunci din fundal se apropie un vuiet: sperietori şi păsări într-o alianţă ciudată. Un monstru fîlfîind ciripind scînteind huruind şuierînd se rostogoleşte pe scenă, poartă deasupra lui o colivie goală, gigantică, ţinută de ghearele nenumăratelor sperietori, striveşte grădina şi, cu liliputani sprinteni, o prinde pe fata grădinarului. Cînd mă vede în colivie, prefectul scoate un strigăt de bucurie. Cîinele zbîrlit se învîrte în cercuri negre, iuţi. Monstrul cu mii de glasuri pleacă şi mă ia cu el, clănţănind şi scîrţîind, triumfător în toate încheieturile. În urmă rămîne grădina distrusă. În urmă rămîne o siluetă în zdrenţe care şchiopătează: grădinarul cel bătrîn şi rău. Păsările sîcîitoare se mai întorc o dată – *pas de chat*, *pas de basque* – şi se învîrt în jurul bătrînului. Acum el ridică ostenit braţele înfăşurate în cîrpe, ca şi cum ar vrea să se apere... şi, uite, chiar de la prima mişcare sperie, alungă păsările. S-a preschimbat într-o sperietoare, de-acum înainte e în acelaşi timp grădinar şi sperietoare. Peste macabrul *solo* de sperietoare – domnul Haseloff se joacă cu gîndul să interpreteze el rolul ăsta – cade cortina ultimului act".

Baletul acesta, indiferent cu cît de multă simţire îl descrisese Jenny prietenului ei, baletul acesta în trei acte, oricît de bine studiat, baletul acesta cu o montare atît de bogată – Haseloff proiectase cu mîna lui mecanisme zgomotoase şi automate scuipătoare de nasturi –, baletul acesta al sperietorilor n-a fost prezentat totuşi niciodată în premieră. Doi domni de la Ministerul de Propagandă al Reichului, care au asistat la repetiţia generală, au găsit primul act drăguţ şi promiţător, şi-au dres glasul abia la al doilea act şi s-au ridicat imediat după sfîrşitul actului al treilea. Pe ansamblu, cursul acţiunii li s-a părut prea sinistru şi tendenţios. Lipsea afirmarea vieţii, fiindcă aşa au zis într-un glas cei doi domni: „Soldaţii

de pe front vor să vadă ceva vesel şi nu o lume subpămînteană cu zgomote sumbre".
S-a negociat: cînd într-un fel, cînd într-altul. *Madame* Neroda şi-a pus în funcţiune toate relaţiile. La nivelul cel mai înalt se simţea deja tendinţa de a arăta bunăvoinţă faţă de o nouă versiune, cînd, înainte ca Haseloff să-i poată cîrpi spectacolului un final vesel, corespunzător situaţiei de pe front, o lovitură de bombă a distrus costumele şi decorul baletului. Şi ansamblul a suferit pierderi.
Deşi repetiţiile ar fi trebuit întrerupte în timpul unei alarme antiaeriene, s-a mai făcut o repetiţie: dansînd, fiica grădinarului adoarme sperietorile, cîinele infernului, toţi liliputanii şi prefectul – Jenny o făcea admirabil, doar curbura tot nu era destul de mare şi se observa ca un defect mărunt, dar stingheritor, iar Haseloff tocmai voia să potrivească noua acţiune optimistă: Jenny ar fi trebuit să lege în lanţuri sperietorile şi pe prefect şi apoi să-i pună pe toţi în slujba lumii pămînteşti, adică a grădinarului celui rău de dinainte, devenit acum cumsecade –, iar în momentul în care Jenny, îngreunată de cătuşe grosolane, stătea pe scenă singură şi nesigură din cauza noii versiuni, în sala de expoziţii de lîngă turnul radio, amenajată pentru repetiţii, a căzut bomba.
Magazia cu mecanisme fragile, costume uşoare şi decoruri mobile a fost îngenuncheată pentru totdeauna. Pianistul şi artistul Felix Felsner-Imbs, care acompaniase toate repetiţiile cu cele zece degete ale lui, a fost strivit definitiv pe claviatură. Patru dansatoare, doi dansatori, liliputana Kitty şi trei maşinişti au fost răniţi uşor, slavă Domnului. Dar pielea maestrului de balet Haseloff a rămas întreagă şi, de cum s-au risipit fumul şi praful, el a căutat-o pe Jenny cu strigăte răguşite.
A găsit-o întinsă pe jos şi a trebuit să-i tragă picioarele de sub o grindă. La început s-au temut de ce era mai rău: moarte de balerină. În realitate grinda îi prinsese doar piciorul stîng şi pe cel drept. Acum, fiindcă pantofii cu poante deveniseră prea strîmţi pentru picioarele care i se umflau, s-a creat o impresie: în sfîrşit Jenny Angustri are acea curbură perfectă a piciorului pe care trebuie s-o aibă orice balerină... O, apropiaţi-vă plutind, voi, silfide diafane! Giselle şi Coppélia, apropiaţi-vă ca nişte mirese sau plîngeţi cu ochi smălţuiţi. Grisi şi Taglioni, Lucile Grahn şi Fanny Cerito să-şi ţească al lor

pas de quatre și să presare trandafiri pe niște biete picioare. Toate luminile din Palais Garnier să spună *Da*, pentru ca pietricelele piramidei să-și găsească locul în *grand défilé*: primul și al doilea cadril, corifeii plini de speranțe, *petits sujets* și *grands sujets*, *premiers danseurs* și, pe cît de înveninate, pe atît de intangibile: *les étoiles*! Sari, Gaetano Vestris[1]! Prea-cîntată Camargo[2], încă stăpînă pe *entrechats huit*. Desprinde-te de fluturi și de păianjeni negri, tu, zeu al salturilor lente și spirit al trandafirilor, Vaslav Nijinski. Neliniștitule Noverre, întrerupe-ți călătoria și coboară aici. Dezlegați mașinăria plutirii, pentru ca, vaporoasă ca o silfidă, lumina lunii să-și poată lăsa nălucirile să umble și să răcorească. Nesuferitule Diaghilev[3], atinge-o cu mîna ta magică. Uită-ți milioanele pe durata acestei dureri, Anna Pavlova[4]. Chopin, mai scuipă-ți o dată sîngele pe clape la lumina lumînărilor. Întoarceți-vă fețele, voi, Bellastriga și Archisposa[5]. O dată încă să se desfete lebăda muribundă. Acum întinde-te lîngă ea, Petrușka[6]. Ultima poziție. *Grand plié*.

Dar Jenny a continuat să trăiască: chinuit și niciodată iarăși pe vîrfuri. A trebuit – ce lucru greu de scris! – să-i fie amputate degetele de la ambele picioare. I-au dat niște pantofi butucănoși pentru ce-i mai rămăsese. Și Harry Liebenau, pe care pînă atunci Jenny îl iubise, a primit o scrisoare distantă, dactilografiată – ultima. Jenny îl ruga să nu-i mai scrie nici el. Totul se terminase. Să încerce să uite: totul, aproape totul. „Mă voi strădui și eu să nu mă mai gîndesc la noi."

Cîteva zile mai tîrziu – Harry Liebenau își făcea bagajul: voia între soldați – a ajuns la el un pachețel cu un conținut trist. Erau acolo, în teancuri legate cu șnur de mătase: scrisorile lui Harry, numai pe jumătate adevărate. Hăinuțe și pantalonași, toate terminate, roz și albaștri. El a mai găsit un lanț făcut din elastice de la sticle. Pe acela i-l dăruise Harry lui

1. Gaetano Vestris (1729-1808), dansator și coregraf italian.
2. Marie Camargo (1710-1770), dansatoare franceză.
3. Serghei Pavlovici Diaghilev (1872-1929), critic de artă și impresar de balet, fondatorul Baletului Rus.
4. Anna Pavlova (1881-1931), vestită balerină din Rusia.
5. Personaje feminine din *Der Doktor Faust. Ein Tanzpoem*, balet în cinci tablouri după un text de Heinrich Heine.
6. Păpușa din baletul cu același nume pe muzica lui Igor Stravinski.

Jenny cînd fuseseră nişte copii şi se jucau lîngă iazul Aktien, pe care pluteau elastice de sticle şi nu flori de lotus.

A fost odată un tramvai

care mergea de la Heeresanger din Langfuhr pînă la Weidengasse din Niederstadt şi ţinea de linia cinci. Ca toate tramvaiele care circulau între Langfuhr şi Danzig, numărul cinci oprea şi la gara centrală. Vatmanul acestui tramvai special, despre care s-a spus că a fost odată, se numea Lemke, pe taxatorul din vagonul motor îl chema Erich Wentzek, iar taxatoarea din remorca acelui tramvai special se numea Tulla Pokriefke. Nu mai lucra pe linia doi, spre Oliva. Cu tramvaiul cinci mergea zilnic nouă ore încoace şi-ncolo, sprintenă, parcă făcută pentru meseria asta şi puţin cam nechibzuită, fiindcă la ora cînd oamenii plecau de la birou şi tramvaiul era aglomerat de nu se putea trece prin vagon, ea sărea din mers, la viteză moderată, de pe platforma din faţă şi urca din nou pe cea din spate. Cînd încasa Tulla Pokriefke, toţi cei care călătoreau odată cu ea erau uşuraţi de banii de bilet; chiar şi vărul ei Harry trebuia să plătească.
La capătul de linie Heeresanger Tulla Pokriefke a sunat clopoţelul de plecare pentru tramvaiul acela special despre care s-a spus că a fost odată, adică pentru tramvaiul de ora douăzeci şi două şi cinci, care trebuia să ajungă la gara centrală la ora douăzeci şi două şi şaptesprezece, iar peste două minute la piaţa Max Halbe a urcat un tînăr de şaptesprezece ani, care a împins pe platforma din spate un geamantan de carton întărit cu piele la colţuri şi şi-a aprins de îndată o ţigară.
Tramvaiul era gol şi a rămas destul de gol. La staţia Reichskolonie a mai urcat o pereche mai în vîrstă, care a coborît apoi la Sala Sporturilor. La Halbe-Allee s-au aşezat în vagon patru infirmiere de la Crucea Roşie şi au luat bilete ca să schimbe cu linia spre Heubude. În vagonul motor era mai multă agitaţie. În timp ce taxatoarea Tulla Pokriefke îşi mîzgălea însemnările în registrul de parcurs, pe platforma din spate a remorcii, tînărul de şaptesprezece ani fuma cu stîngăcie lîngă geamantanul de carton care se clătina. Numai pentru că ei doi – ea cu registrul de parcurs, el cu o ţigară cu care nu era obişnuit – se cunoşteau, ba chiar erau înrudiţi, văr şi verişoară, numai pentru că pe cei doi îi aştepta un rămas-bun pe viaţă, numai

de aceea tramvaiul liniei cinci era un tramvai special; în rest, mergea după program.

După ce a sunat de plecare din stația clinicii pentru femei, Tulla a spus, închizînd registrul de parcurs: „Ai de gînd să pleci undeva?“ Harry Liebenau, cu ordinul de încorporare în buzunarul de la pieptul hainei, a răspuns, cu totul în spiritul inevitabilei scene de despărțire: „Cît se poate de departe“.

Registrul de parcurs al Tullei, un accesoriu obişnuit, stătea între două apărători de lemn uzate: „Da' nu-ți mai place aici, la noi?“

Harry ştia că Tulla nu lucra pe linia doi, de aceea se hotărîse pentru o călătorie de adio cu tramvaiul cinci: „Trebuie să mă duc la prusaci. Fără mine n-o mai scot la capăt“.

Tulla clămpănea apărătorile de lemn: „Credeam că vrei la marină“.

Harry îi oferi Tullei o țigară: „La ăia nu se mai întîmplă mare lucru în ziua de azi“.

Tulla puse țigara Juno în locașul pentru registru: „Ai grijă, ăia te bagă la infanterie. Nu țin seama de nimic“.

Dialogul îmbibat de despărțire a fost decapitat de Harry: „Tot ce se poate. Mi-e totuna. Important e să plec de aici, să ies din văgăuna asta“.

Tramvaiul special cu remorcă se clătina pe alee. Pe lîngă el lunecau repede alte tramvaie, mergînd în direcția opusă. Nici unul dintre ei nu putea privi afară, pentru că o vopsea albastră, de camuflaj, orbea toate ferestrele remorcii. Aşa că erau nevoiți să se privească întruna; dar nimeni nu va afla vreodată cum îl vedea Tulla pe vărul ei în timp ce el se uita la ea ca şi cum ar fi vrut să-şi facă rezerve: Tulla Tulla Tulla! Coşurile de pe fruntea ei se uscaseră. În schimb, avea un permanent proaspăt, plătit din ce cîştigase ea. Cînd nu eşti drăguță, trebuie să faci ceva pentru tine. Însă mirosul de clei de oase şi clei de tîmplărie o însoțea încă – şi pentru ultima oară – încoace şi încolo între Heeresanger şi Weidengasse. Cele patru infirmiere de Cruce Roşie din interiorul vagonului vorbeau toate deodată, cu glas scăzut. Harry avea gura plină de vorbe întoarse meşteşugit, dar nici un cuvințel mai gingaş nu voia să facă începutul. După stația „Patru anotimpuri“ a întrebat chinuit „Ce mai face tatăl tău?“, dar Tulla a ridicat din umeri, răspunzînd cu obişnuita contra-întrebare: „Dar al tău?“

Acum nici Harry n-a avut la îndemînă decît o ridicare din umeri, chiar dacă tatălui său nu-i mergea prea bine: meșterul tîmplar fusese nevoit să renunțe să-și conducă fiul la gară din cauza picioarelor umflate, iar mama lui Harry nu ieșea niciodată fără tatăl lui Harry.

Chiar și așa, un membru al familiei tot a fost de față cînd Harry și-a luat rămas-bun: uniforma de la tramvaie îi venea bine Tullei. Lipită pieziș pe părul făcut permanent, boneta de la uniformă. Cu puțin înainte de Poarta Oliva a scos din cutia ei cu bilete două blocuri de bilete goale: „Vrei un bloc dintr-ăsta?"

Cadoul de rămas-bun! Harry a primit două coperte de carton, pe care niște clame de metal țineau strîns cotoarele groase de-un deget rămase de la biletele vîndute. Degetele lui au început de îndată să se copilărească, făcînd să toarcă blocurile înguste de hîrtie. Tulla a rîs behăit și aproape cu blîndețe. Dar dintr-odată și-a amintit ceva ce fusese uitat de-atîta rămas-bun: vărul ei nu plătise încă. Harry se juca cu blocurile goale de bilete și nu-și luase încă un bilet ca lumea. Tulla arătă spre blocuri și spre degetele jucăușe, ușor de mulțumit, ale lui Harry: „Poți să le păstrezi, da' tot trebuie să plătești. Un dus și bagajul".

După ce și-a lăsat portmoneul să lunece înapoi în buzunarul de la spate, Harry a găsit în vopseaua de camuflaj de pe geamul remorcii o fantă incoloră prin care să privească: cineva o zgîriase cu unghia, pentru ca Harry să nu mai fie nevoit să se uite fix la verișoara lui, ci să poată prinde cu un ochi panorama orașului care se apropia. Lumina lunii, special pentru el. Numără turnurile. Nu lipsea nici unul. Toate se măreau, venindu-i în întîmpinare. Ce decupaj! Un stil gotic, în cărămidă, îi încorda ochiul pînă la revărsare: lacrimi? Doar una. Pentru că Tulla anunță deja stația lui – „Gara centrală!" – și Harry strecură în buzunar două blocuri de bilete goale.

Cînd el a apucat mînerul geamantanului, Tulla i-a întins o mînă mică, la care degetul mare era învelit într-o apărătoare de cauciuc roșu, ca să-l protejeze și ca măsură de siguranță cînd schimba bani. Cealaltă mînă a Tullei aștepta lîngă șnurul soneriei: „Ai grijă să nu te lase fără nas dintr-o împușcătură. Auzi?"

Atunci vărul Tullei dădu din nou din cap și din nou docil, chiar și după ce Tulla sunase de plecare și amîndoi se făceau

tot mai mici şi mai mici, el pentru ea şi ea pentru el, el stînd în faţa gării, ea în tramvaiul cinci care pleca.
Nu-i de mirare că, stînd pe geamantanul lui în trenul accelerat şi jucîndu-se de la Danzig pînă la Berlin cu nişte blocuri goale de bilete, lui Harry Liebenau îi răsuna în urechi un cîntecel koshnev, care spunea, în ritmul roţilor de tren: „Duller Duller, Tulla. Dul Dul, Tulla. Tulla Tulla, Dul".

A fost odată un cîntecel

în care era vorba despre iubire, era scurt, uşor de reţinut şi cu un ritm atît de limpede, încît *Panzergrenadier*-ul[1] Harry Liebenau, care plecase cu două blocuri de bilete care torceau ca să înveţe ce-i frica, îl purta între dinţi cînd stătea în genunchi în picioare culcat, cînd dormea, la supa de mazăre, la curăţatul armei, tîrîndu-se sărind aţipind, sub masca de gaz, amorsînd grenade adevărate, cînd era de santinelă, plîngînd asudînd jalnic, pe băşici la picioare, sub casca de oţel, cu dosul pe latrine, la jurămîntul la drapel, la Fallingbostel, îngenunchind de bunăvoie, urmărind prin cătare crestătura înălţătorului, dar şi golindu-şi maţele jurînd împuşcînd, de asemenea la văcsuirea cizmelor şi cînd primea cafeaua – atît de stăruitor şi de oriunde-nimerit era cîntecelul. Fiindcă atunci cînd şi-a bătut un cui în dulap, ca să agaţe o fotografie înrămată – *Führer*-ul cu un ciobănesc negru –, capul ciocanului şi al cuiului făceau: Dul Dul, Tulla! Cînd a exersat pentru prima oară fixarea baionetei, cei trei timpi de execuţie au fost: Tulla Tulla, Dul! Cînd stătea noaptea de gardă în spatele depozitului Knochenhauer-doi şi somnul îl lovea cu latul palmei în dosul genunchilor, el se trezea pe ritm: Duller Duller, Tulla! În orice cîntec de marş, fie că era vorba de Erika, Rosemarie, Anuşka sau de alune, el strecura oricînd-potrivitul text-Tulla. Cînd se despăduchea şi îşi controla seară de seară cusăturile izmenelor şi ale maiourilor cu unghii pocnitoare de păduchi – pînă cînd compania a fost despăducheată la Munster –, el nu strivea treizeci şi doi de păduchi, ci o biruia pe Tulla de treizeci şi două de ori. Chiar şi cînd i s-a dat o învoire pînă la deşteptare, avînd prilejul să-şi vîre scula pentru prima oară şi în mare grabă într-o fată adevărată, el

1. Termen folosit pentru denumirea trupelor de infanterie motorizată.

nu şi-a ales una de la forţele auxiliare şi nici vreo infirmieră, ci, în parcurile cuprinse de toamnă din Lüneburg, a regulat o taxatoare de tramvai din Lüneburg; o chema Ortrud, dar din cînd în cînd el îi zicea Tulla Tulla Tulla! Pe ea asta n-a încîntat-o prea mult.

Şi toate astea – cîntecul Tullei, jurămîntul la drapel, păduchii şi Lüneburgul – se aştern în scrisori de dragoste, trei pe săptămînă, adresate Tullei. Istoria se petrece în ianuarie februarie martie; dar el caută pentru Tulla cuvinte atemporale. Între Balaton şi Dunăre brigada a patra de cavalerie respinge contraatacuri; totuşi el îi descrie verişoarei lui frumuseţile peisajului din şesul Lüneburg. Atacul diversionist nu ajunge la Budapesta şi se opreşte înainte de Preßburg[1]; el compară neobosit şesul Lüneburg cu cel al Tucholei. În sectorul Bastogne se cîştigă puţin teren; atunci el îi trimite Tullei o punguţă cu boabe de ienupăr, învelită în salutări violete. Divizia de infanterie trei-sute-şaizeci-şi-doi, pregătită la sud de Bologna, poate frîna atacurile blindatelor numai retrăgîndu-şi frontul; el însă compune o poezie – oare pentru cine? – în care, la începutul lui ianuarie, iarba-neagră tot mai înfloreşte: violet violet! Peste zi mii de bombardiere americane atacă ţinte din zona Paderborn, Bielefeld, Koblenz, Mannheim; el citeşte netulburat Löns[2], care îi influenţează stilul scrisorilor şi colorează în violet poezia-Tulla începută. Ofensivă de anvergură la Baranow; el desenează fără să ridice privirea, cu un stilou de şcolar, cuvîntul acela nici albastru, nici roşu. Capul de pod Tarnow este evacuat, frontul spart pînă la Inster; dar grenadierul-tanchist instruit Harry Liebenau caută o rimă care s-o evoce pe Tulla. Marşuri forţate spre Leslau prin Kutno, frontul spart la Hohensalza; şi totuşi grenadierul-tanchist din compania de marş Munster-Nord tot nu găseşte o rimă potrivită la verişoara lui. Tancuri de asalt în Gumbinnen şi peste Rominte; aici grenadierul-tanchist Harry Liebenau este expediat în direcţia Katowice, cu ordin de marş şi raţii de marş, dar fără cuvîntul vital; el trebuie să întîlnească divizia optsprezece de tancuri, care pentru moment este transferată de pe frontul de nord de la Dunăre în Silezia Superioară. Cad Gleiwitz şi Oppeln; la Katowice

1. Bratislava.
2. Hermann Löns (1866-1914), jurnalist şi scriitor german.

nu se mai ajunge, pentru că un nou ordin de marş urmează să îl ducă pe grenadierul-tanchist Harry Liebenau, cu raţii de marş completate, la Viena: acolo i se oferă posibilitatea să găsească divizia a unsprezecea din Luftwaffe, retrasă din sud-est, şi, eventual, capacul acela care se potriveşte la oala Tulla. Linia de front principală trece acum la douăzeci de kilometri est de Königsberg; în Viena grenadierul-tanchist Harry Liebenau urcă pe catedrala Sfîntul Ştefan şi, sub un cer pe jumătate înnorat, caută cu privirea... ce anume? Tancuri de asalt duşmane ajung la Oder şi formează un cap de pod la Steinau; Harry trimite de-acum doar cărţi poştale ilustrate fără rimă şi nu găseşte promisa divizie de campanie Luftwaffe. Bătălia din Ardeni se încheie. Budapesta încă mai rezistă. În Italia, operaţiuni de luptă reduse. General-locotenentul Schörner preia comanda sectorului central. Linia de siguranţă de la Lötzen, forţată. Înainte de Glogau, acţiuni defensive reuşite. „Asalturi" în Olanda prusacă. Geografie! Bielitz – Pless – Ratibor. Cine ştie unde se află Zielenzig? Pentru că acolo, la nord-vest de Küstrin, trebuie să-l ducă un nou ordin de marş pe grenadierul-tanchist Harry Liebenau, dotat cu raţii noi; dar este interceptat încă de la Pirna şi distribuit într-o formaţiune de schimb fără nume, care trebuie să aştepte într-o şcoală comunală evacuată pînă cînd divizia de tancuri douăzeci şi unu va fi transferată de la Küstrin în sectorul de la nord de Breslau. Rezervă de intervenţie. În beciul şcolii Harry găseşte un lexicon, dar refuză să pună ca rimă la Tulla nume precum Sulla sau Abdullah, care nu au nici un sens. Promisa divizie de tancuri de asalt nu mai vine. Dar Budapesta cade. Glogau este izolat. Rezerva de intervenţie, împreună cu grenadierul-tanchist Harry Liebenau, este pusă orbeşte în mişcare. Şi în fiecare zi li se dă cu punctualitate nişte marmeladă „patru fructe", o treime de pîine cazonă, a şaisprezecea parte dintr-o conservă de un kilogram cu pastă de carne grasă şi trei ţigări. Ordine de la Schörner: bîntuie racolarea de forţe. Primăvara pătrunde. Între Troppau şi Leobschütz pocnesc muguri. Lîngă Schwarzwasser încolţesc patru poezii de primăvară. La Sagan, cu puţin înainte de a trece peste Bober, la nord de oraş, grenadierul-tanchist Harry Liebenau cunoaşte o fată din Silezia pe care o cheamă Ulla şi care îi cîrpeşte două perechi de şosete de lînă. Iar în Lauban îl înghite divizia de tancuri douăzeci şi cinci, retrasă din vest şi mutată în Silezia.

Acum ştie în sfîrşit unde îi e locul. Fără ordine de marş spre unităţi care nu pot fi găsite. Pierdut în gînduri şi căutînd rime, el stă ghemuit pe un tanc de asalt, împreună cu alţi grenadieri-tanchişti, şi e plimbat încoace şi-ncolo între Lauban şi Sagan, dar mereu în spatele frontului. Corespondenţă nu primeşte. Dar asta nu-l împiedică să-i scrie în continuare verişoarei lui, Tulla, care este izolată în Danzig-Langfuhr, cu elemente din corpul de armată Vistula[1], sau îşi face slujba de taxatoare – fiindcă tramvaiul a circulat pînă la sfîrşit.

A fost odată un tanc de asalt

Panzer IV, model vechi, care trebuia pus pe poziţii în spatele frontului principal, în Silezia muntoasă. Ca să nu poată fi văzut din aer, el şi-a înghesuit cele patruzeci de tone, intrînd cu spatele, pe două şenile, într-o magazie de lemn protejată doar de un lacăt.
Dar fiindcă magazia asta îi aparţinea unui suflător de sticlă silezian, în ea se găseau, pe rafturi sau culcate în paie, peste cinci sute de obiecte din sticlă.
Întîlnirea dintre tancul de asalt care intra cu spatele, pe şenile, şi sticlăria sileziană a avut două rezultate. În primul rînd blindatul a provocat pagube considerabile în sticlărie; în al doilea rînd sunetele pe diferite tonuri ale sticlei sparte l-au făcut pe grenadierul-tanchist Harry Liebenau, care fusese repartizat pe acel tanc de asalt ca însoţitor infanterist, aflîndu-se astfel lîngă magazia cu sticlă ţipătoare, să descopere un nou limbaj. De-acum înainte gata cu melancolia violetă. Nu mai caută nicicînd o rimă la numele Tulla. Gata cu poeziile scrise cu sămînţă de licean şi sînge din inimă. Din ceasul cînd ţipătul magaziei i s-a încuibat în ureche, doar cuvinte simple în jurnal: tancul intră cu spatele în magazia cu sticlărie. Războiul e mai plictisitor decît şcoala. Cu toţii aşteaptă nişte arme minune. După război vreau să merg des la cinematograf. Ieri am văzut primul meu mort. Am umplut rezervorul de la masca de gaz cu marmeladă de căpşune. Se spune că vom fi transferaţi. N-am văzut încă nici un rus. Cîteodată nu mă mai gîndesc la Tulla. Bucătăria noastră de

1. Heeresgruppe Weichsel, corp de armată format în ianuarie 1945 cu scopul de a proteja Berlinul în faţa trupelor sovietice care avansau dinspre Vistula.

campanie s-a dus. Citesc mereu unul şi acelaşi lucru. Refugiaţii blochează drumurile şi nu mai cred în nimic. Löns şi Heidegger greşesc în multe privinţe. La Bunzlau cinci soldaţi şi doi ofiţeri atîrnau în şapte copaci. Azi-dimineaţă am tras într-o bucată de pădure. Timp de două zile n-am putut să scriu nimic din cauza contactului cu inamicul. Mulţi nu mai trăiesc. După război am să scriu o carte. Se pare că vom fi mutaţi la Berlin. Acolo luptă *Führer*-ul. Acum ţin de formaţiunea de luptă Wenck[1]. Trebuie să salvăm capitala Reichului. Mîine este aniversarea *Führer*-ului. Oare cîinele o fi cu el?

A fost odată un *Führer* şi cancelar al Reichului
care la douăzeci aprilie o mie nouă sute patruzeci şi cinci a avut a cincizeci şi şasea aniversare. Pentru că în ziua aceea centrul capitalei şi, prin urmare, cartierul guvernamental şi cancelaria Reichului se aflau sub un tir intermitent de artilerie, o ceremonie simplă a avut loc în buncărul *Führer*-ului. Au luat parte la prezentarea felicitărilor nume cunoscute, dintre acelea care se adunau de obicei la consfătuirile privind situaţia de fapt – situaţia de seară, situaţia de prînz: feldmareşalul Keitel, locotenent-colonelul von John[2], căpitanul de corvetă Lüdde-Neurath, amiralii Voss[3] şi Wagner[4], generalii Krebs şi Burgdorf[5], colonelul von Below[6], *Reichsleiter*-ul

---

1. Walther Wenck (1900-1982), general german care la sfîrşitul războiului le-a ordonat trupelor sale să se predea forţelor armate ale S.U.A., pentru a evita să devină prizoniere ale Armatei Roşii.
2. Ernst John von Freyend (1909-1980), înalt ofiţer german, aghiotant al feldmareşalului Wilhelm Keitel.
3. Hans-Erich Voss (1897-1969), vice-amiral german, unul dintre ultimii ofiţeri prezenţi în buncăr în timpul Bătăliei Berlinului din 1945, înainte de sinuciderea lui Hitler şi a lui Joseph Goebbels.
4. Gerhard Wagner (1898-1987), înalt ofiţer de marină, ultimul amiral al flotei germane în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.
5. Hans Krebs (1898-1945), general de infanterie, şi Wilhelm Emanuel Burgdorf (1895-1945), general de infanterie, aghiotant al lui Hitler în comandamentul superior al armatei, s-au sinucis chiar înainte de căderea Berlinului.
6. Georg Ludwig Heinrich Nicolaus von Below (1907-1983), înalt ofiţer al forţelor aeriene, aghiotant personal al lui Adolf Hitler.

Bormann[1], legatul Hewel de la Externe, domnişoara Braun, stenograful de la cartierul general al *Führer*-ului, doctorul Herrgesell, căpitanul SS Günsche, doctorul Morell[2], generalul SS Fegelein şi domnul şi doamna Goebbels, cu toţi cei şase copii ai lor.

Cînd cei veniţi şi-au rostit urările, *Führer*-ul şi cancelarul Reichului a căutat cu privirea în jur, ca şi cum i-ar fi lipsit o ultimă şi necesară fiinţă care să-l felicite: „Unde e cîinele?"

De îndată toată lumea venită la aniversare a început să-l caute pe cîinele favorit. „Prinz!" se striga. „Prinz, aici!" Aghiotantul personal al *Führer*-ului, căpitanul SS Günsche, a pieptănat toată grădina cancelariei Reichului, chiar dacă terenul acela era atins nu de puţine ori de lovituri de artilerie. În buncăr s-a dat glas multor ipoteze absurde. Toţi ştiau să avanseze propuneri. Singurul care avea o idee clară asupra situaţiei era generalul SS Fegelein. Susţinut pe loc de colonelul von Below, el a înşfăcat telefoanele care legau buncărul *Führer*-ului cu toate statele-majore şi cu batalionul de pază din jurul cancelariei Reichului: „Atenţie, toată lumea! Atenţie, toată lumea! Lipseşte cîinele *Führer*-ului. Răspunde la numele de Prinz. Cîine de prăsilă. Ciobănesc german negru. Prinz. Daţi-mi legătura la Zossen. Ordin general: a dispărut cîinele *Führer*-ului!"

În timpul discuţiilor care au urmat referitoare la situaţia de fapt – o ştire sosită e confirmată: tancuri de asalt au înaintat la sud de Cottbus şi au pătruns în Calau –, toate planurile de apărare a capitalei sînt coordonate prin Operaţiunea Capcana Lupului, iniţiată imediat. Astfel, armata a patra de blindate de la sud de Spremberg îşi amînă contraatacul pînă la noi ordine şi asigură şoseaua Spremberg-Senftenberg împotriva dezertării cîinelui *Führer*-ului. De asemenea, grupul Steiner transferă zona de concentrare a trupelor, prevăzută pentru atacul de degajare din sectorul Eberswalde, spre sud, într-o zonă de interceptare eşalonată în profunzime. În cadrul unei operaţiuni sistematice, toate avioanele disponibile ale flotei a şasea aeriene încep zboruri de recunoaştere

1. Martin Bormann (1900-1945), politician, secretar particular al lui Hitler, al doilea om în stat ca *Reichsleiter* („lider naţional" – germ.), judecat în procesul de la Nürnberg şi condamnat la moarte în contumacie.
2. Theodor Morell (1886-1948), medicul personal al lui Adolf Hitler.

la mică înălţime, cu scopul de a repera calea de fugă a lui Prinz, cîine-de-*Führer*. Apoi, conform operaţiunii Capcana Lupului, linia principală de luptă este mutată dincolo de rîul Havel. Din rezervele de trupe de asalt sînt formate detaşamente de căutare a cîinelui-de-*Führer*, care trebuie să rămînă permanent în legătură radio cu formaţiunile de capturare a cîinelui-de-*Führer*, parţial motorizate, parţial formate din companii de biciclişti. Corpul de armată Holste se ascunde în tranşee. În schimb armata a douăsprezecea, sub comanda generalului Wenck, înaintează dinspre sud-vest într-un atac de degajare şi taie calea de scăpare pentru cîinele-de-*Führer*, deoarece probabil cîinele *Führer*-ului vrea să treacă la inamic. Pentru ca operaţiunea Capcana Lupului să poată fi dusă la capăt, armata a şaptea trebuie să se desprindă de armatele americane a noua şi întîia şi să formeze un baraj în vest, în spaţiul dintre Elba şi Mulde. Pe linia Jüterbog-Torgau tranşeele antitanc planificate sînt înlocuite cu şanţuri-capcană pentru cîinele *Führer*-ului. Armata a douăsprezecea, corpul de armată Blumentritt şi corpul de blindate treizeci şi opt sînt puse la dipoziţia imediată a *OKW*[1]. Acesta este mutat imediat de la Zossen la Wannsee şi formează, sub conducerea generalului Burgdorf, un Stat-Major al Operaţiunii Capcana Lupului, pe scurt: SMOCL.

Însă, în ciuda tuturor regrupărilor grăbite, în afara obişnuitelor rapoarte privind situaţia de fapt – trupe de avangardă sovietice ajung la linia Treuenbrietzen-Königswusterhausen –, nu sosesc nici un fel de ştiri care să informeze despre traseul de evadare al cîinelui *Führer*-ului.

La ora nouăsprezece patruzeci, în timpul raportului de seară, feldmareşalul Keitel poartă o conversaţie telefonică la distanţă cu şeful de stat-major Steiner: „Conform ordinelor *Führer*-ului, se aşteaptă ca divizia a douăzeci şi cincea de grenadieri-tanchişti să închidă breşa din linia frontului la Cottbus şi s-o asigure împotriva străpungerii-de-cîine".

La care şeful de stat-major Steiner răspunde: „Conform instrucţiunilor din şaptesprezece a patra, divizia a douăzeci şi cincea de grenadieri-tanchişti a fost retrasă din sectorul Bautzen şi anexată armatei a douăsprezecea. Resturile de

1. Abreviere de la *Oberkommando der Wehrmacht*, comandamentul superior al forţelor armate.

formaţiuni disponibile acţionează împotriva străpungerii-de-cîine".

În cele din urmă, în primele ore ale dimineţii de douăzeci şi unu aprilie, puţin în faţa liniei Fürstenwalde-Strausberg-Bernau, unde se duceau lupte aprige, este împuşcat un cîine ciobănesc negru, însă după ce a fost adus la cartierul general al *Führer*-ului şi după o examinare amănunţită făcută de doctorul Morell, se dovedeşte că e vorba de o alarmă falsă.

După aceea, conform indicaţiilor SMOCL, toate unităţile aflate în zona Berlinul Mare au fost informate asupra dimensiunilor cîinelui-de-*Führer*.

Crearea unui centru operaţional între Lübben şi Baruth găseşte susţinere din partea blindatelor de asalt sovietice, care aveau aceleaşi intenţii. Incendiile de pădure se întind în ciuda burniţei şi formează o barieră naturală pentru cîine.

La douăzeci şi doi aprilie inamicul blindat trece linia Lichtenberg-Niederschönhausen-Frohnau, ajungînd în zona defensivă exterioară a capitalei Reichului. Două anunţuri despre prinderi-de-cîine în sectorul Königswusterhausen se dovedesc necorespunzătoare, fiindcă cele două capturi n-au putut fi identificate drept masculi.

Dessau şi Bitterfeld sînt pierdute. Un tanc inamic american încearcă să treacă Elba la Wittenberge.

La douăzeci şi trei aprilie dr. Goebbels, *Gauleiter* şi comisar al apărării Reichului, dă următoarea explicaţie: „*Führer*-ul se află în capitala Reichului şi a preluat comanda supremă a tuturor forţelor angajate în bătălia finală. De acum înainte trupele de căutare a cîinelui-de-*Führer* şi rezervele de intervenţie vor da ascultare doar instrucţiunilor venite de la *Führer*".

SMOCL anunţă: „Gara Köpenick, pierdută, a fost recuperată printr-un contraatac. A zecea formaţiune-pri-cîi-*Füh* şi al douăzeci şi unulea detaşament de cău-cîi-*Füh* care asigură zona de-a lungul aleii Prenzlauer au blocat pătrunderea inamică. Cu acest prilej au fost capturate două dispozitive sovietice de prindere-de-cîini. Aşadar, este cert că inamicul din est este la curent cu Operaţiunea Capcana Lupului". Deoarece radiourile inamice şi presa inamică răspîndesc în mod repetat ştiri false, provocatoare, despre pierderea cîinelui-de-*Führer*, începînd cu douăzeci şi patru aprilie SMOCL transmite instrucţiunile *Führer*-ului într-un nou cod prestabilit şi doctorul Herrgesell consemnează: „Ce anume pătrunde afectiv starea-de-revelare a cîinelui de prăsilă Prinz?"

„Starea-de-revelare originară a cîinelui-de-*Führer* este pătrunsă afectiv de simţul departelui."
„Drept ce este recunoscut cîinele-de-*Führer* pătruns afectiv de simţul departelui?"
„Cîinele-de-*Führer* pătruns afectiv de simţul departelui este recunoscut drept Nimic."
La care, exteriorizare către toţi: „Drept ce este recunoscut Nimicul pătruns afectiv de simţul departelui?"
La care şeful de stat-major Steiner, aflat pe poziţii de luptă la Liebenwerda, răspunde: „Nimicul pătruns afectiv de simţul departelui este recunoscut drept Nimic în sectorul Steiner".
La care, exteriorizare-de-*Führer* către toţi: „Este Nimicul pătruns afectiv de simţul departelui un obiect şi, în general, o fiinţare?"
La care vine fără întîrziere răspunsul şefului de stat-major Wenck: „Nimicul pătruns afectiv de simţul departelui este o gaură. Nimicul este o gaură în armata a douăsprezecea. Nimicul este o gaură neagră care tocmai a trecut pe alături. Nimicul e o gaură neagră gonind în armata a douăsprezecea".
La care, exteriorizare-de-*Führer* către toţi: „Nimicul pătruns afectiv de simţul departelui aleargă. Nimicul este o gaură pătrunsă afectiv de simţul departelui. Este recunoscută şi poate fi interogată. O gaură neagră gonind, pătrunsă afectiv de simţul departelui, revelează Nimicul în starea-de-revelare originară".
La care, exteriorizări suplimentare, SMOCL: „Trebuie interogate mai întîi şi în special modalităţile de întîlnire dintre Nimicul pătruns afectiv de simţul departelui şi armata a douăsprezecea în raport cu structura întîlnirii lor. În primul rînd şi *a priori*, trebuie interogate zonele de pătrundere din sectorul Königswusterhausen în raport cu conţinutul naturii sale. Confruntarea ustensibil-manipulatorie cu aparatul generator de relaţii Capcana Lupului I şi cu mecanismul adiţional Punct-de-Lup are menirea să implice sosirea Nimicului pătruns afectiv de simţul departelui. Caracterul indirect a ceea-ce-nu-este-la-îndemînă este provizoriu depăşit în scopul finirii calităţii-de-a-fi-la-îndemînă atestabile la căţelele în călduri, deoarece Nimicul pătruns afectiv de simţul departelui încă mai ctitoreşte, originar şi mereu pro-prăsitor".
Înştiinţarea de alarmă, venită de pe linia frontului Neubabelsberg-Zehlendorf-Neukölln – „Nimicul se petrece între inamicul

blindat şi propriile vîrfuri de avangardă. Nimicul aleargă pe patru picioare" –, este urmată direct de exteriorizarea-de-*Führer*: „Efectuarea repetată a Nimicului fără oprire. Orice şi fiecare activitate a Nimicului pătruns afectiv de simţul departelui trebuie substantivată, avînd în vedere victoria finală, pentru ca ulterior, în starea de fiinţă a săvîrşirii contemplării, ea să fie la îndemînă, tăiată în marmură sau în calcar cochilier".

Abia la douăzeci şi cinci aprilie vine răspunsul generalului Wenck de la armata a douăsprezecea, din sectorul Nauen-Ketzin: „Nimicul este efectuat repetat, fără oprire şi substantivat. Nimicul pătruns afectiv de simţul departelui manifestă frică în toate sectoarele frontului. Teama e aici. Teama ne lasă fără grai. Terminat".

După ce rapoartele de misiune ale formaţiunilor de luptă Holste şi Steiner etalează o frică asemănătoare, urmează, la instrucţiunile *Führer*-ului, exteriorizarea SMOCL din douăzeci şi şase aprilie, către toţi: „Avînd în vedere că teama nu permite sesizarea Nimicului, teama va fi învinsă numaidecît prin cuvîntare sau cîntat. Nimicul pătruns afectiv de simţul departelui nu va fi negat nici de acum înainte. Niciodată capitala Reichului nu are voie să fie vătămată de teamă în integralitatea ei locală".

Fiindcă rapoartele de misiune ale tuturor formaţiunilor de luptă continuă să etaleze deschidere-la-teamă, se lansează o completare a exteriorizării *Führer*-ului din douăzeci şi şase aprilie, către toţi: „Armata a douăsprezecea trebuie să demonstreze o contra-dispoziţie afectivă faţă de in-dispoziţia afectivă sleită a capitalei Reichului. Descărcări de fiinţare la Steglitz şi la marginea de sud a aerodromului Tempelhof trebuie să proiecteze punctul sineităţii avansate. Lupta finală a poporului german trebuie dusă avînd în vedere Nimicul pătruns afectiv de simţul departelui".

La instrucţiunile adiţionale ale şefului de stat-major Burgdorf, SMOCL către flota aeriană şase: „Între Tegel şi Siemensstadt, de lămurit Nimicul în alergare în faţa avangardei inamice", flota aeriană şase raportează după clarificare: „Reperat Nimicul în alergare între gara Silezia şi gara Görlitz. Nimicul nu este nici obiect, nici fiinţare în general şi, prin urmare, nici cîine".

La asta, conform indicațiilor *Führer*-ului, este emisă, cu o nouă reglementare lingvistică, o exteriorizare directă către flota aeriană șase, semnată de colonelul von Below: „Reținîndu-se pe sine în Nimic, cîinele este deja dincolo de ființare și de acum înainte e numit Transcendență!“
Pe douăzeci și șapte cade Brandenburgul. Armata a douăsprezecea ajunge la Beelitz. După informațiile adunate din toate sectoarele și legate de negarea crescîndă a fugarului Prinz, cîine-de-*Führer*, și de numele sale de cod „Nimic“ și „Transcendență“, la ora paisprezece și douăsprezece minute urmează ordinul *Führer*-ului către toți: „De acum înainte orice atitudine negatoare față de Transcendența în alergare va fi deferită tribunalului militar“.
Întrucît rapoartele de misiune se lasă așteptate și se constată existența unor tendințe de deschidere-la-teamă și în cartierul guvernamental, se intervine energic și se exteriorizează: „Comportamentul negator dominant față de Transcendența pătrunsă afectiv de simțul departelui relevă primar și decisiv trecutul esențial al următorilor ofițeri“ (urmează nume și grade militare). Abia acum, după interpelarea repetată a *Führer*-ului, „Unde sînt trupele de atac ale lui Wenck? Unde, trupele lui Wenck? Unde, Wenck?“, șeful de stat-major Wenck din armata a douăsprezecea răspunde la douăzeci și opt aprilie: „Înțepeniți la sud de lacul Schwielow. Cooperarea cu flota aeriană șase arată că vremea nefavorabilă nu permite reperarea de Transcendență. Terminat“.
Sosesc rapoarte negatoare de la Poarta Halle, de la gara Silezia și de la aerodromul Tempelhof. Spațiul este fărîmițat în locuri. Poziția de interceptare-de-cîine Alexanderplatz pretinde că ar fi interogat Transcendența cu douăsprezece picioare în fața tancurilor de asalt inamice. Este contrazisă de un anunț de reperare a Transcendenței cu trei capete, venit din sectorul Prenzlau. Simultan, la cartierul general al *Führer*-ului ajunge înștiințarea armatei a douăsprezecea: „Grenadier-tanchist rănit ușor pretinde a fi văzut cîine, ne-transcendent, în grădină de vilă, lacul Schwielow, a-l fi hrănit și a i se fi adresat cu numele Prinz“.
La asta, întrebare directă de la *Führer*: „Numele grenadierului-tanchist?“
La asta, armata a douăsprezecea: „Grenadier-tanchist Harry Liebenau, rănit ușor la primirea rațiilor“.

La asta, *Führer*-ul, direct: „Grenadier-tanchist Harry Liebenau, acum unde?“
La asta, armata a douăsprezecea: „Grenadier-tanchist Liebenau deja bun de spitalizare, transferat în vest“.
La asta, *Führer*-ul, direct: „Încheiere transfer. Adus grenadier-tanchist în grădina cancelariei Reichului pe calea aerului, cu flota aeriană șase“.
La asta, generalul Wenck, armata a douăsprezecea, direct către *Führer*: „Trimiterea îngăduitoare-de-scăpare în integralitatea locală Berlinul Mare, aflată în stare de scufundare pînă la finitudinea atribuirii transcendentalizante, pune în evidență structura-de-sfîrșit“.
Exteriorizării-de-*Führer* care urmează, „Chestiunea cîinelui este de natură metafizică și pune sub semnul întrebării poporul german în totalitatea lui“, i se adaugă cunoscuta indicație-de-*Führer*: „Berlinul rămîne german. Viena redevine germană. Și cîinele nu va putea fi negat niciodată“.
La asta vine anunțul alarmă: „Tancuri inamice pătruns Malchin“. La asta, mesaj radio, necodat, către cancelaria Reichului: „Emițătoare inamice răspîndesc știre: cîine reperat mal estic Elba“.
Apoi în sectoarele disputate Kreuzberg și Schöneberg sînt puse sub pază manifeste sovietice conform cărora cîinele fugar al *Führer*-ului fusese capturat deja de inamicul din est.
Dupa asta, evoluția situației din douăzeci și nouă aprilie: în decursul luptei înverșunate de la casă la casă, de-a lungul străzii Potsdam și în piața Belle-Alliance, formațiunile de căutare-de-cîine se dizolvă spontan. Acțiunea prin difuzoare a sovieticilor, cu lătraturi de cîine autentice, intensificate, are un efect tot mai demoralizant. Beelitz, pierdut din nou. Nici o veste de la armata a noua. Armata a douăsprezecea încearcă în continuare să mențină Potsdamul sub presiune, deoarece circulă zvonuri despre moarte-de-cîine într-o zonă istorică. Rapoartele despre pozițiile englezești pentru capturarea-de-cîine în jurul capului de pod Lauenburg, pe Elba, cît și cele despre prinderea-de-cîine americană în zona montană Fichtel rămîn neconfirmate. În consecință, o ultimă instrucțiune-de-*Führer*, cu o nouă reglementare lingvistică, către toți: „Cîinele însuși – ca atare – a fost aici, e aici și va rămîne aici“.

La asta, generalul Krebs către generalul-locotenent Jodl: „Rog orientare prospectivă pentru succesiune-de-*Führer* în cazul în care acesta va cădea".
La asta, după evoluția situației din treizeci aprilie, Statul-Major al Operațiunii Capcana Lupului este dizolvat. Întrucît prinderea-de-cîine în transcendență și într-o zonă istorică a rămas fără rezultate, *OKW* retrage armata a douăsprezecea din spațiul Potsdam-Beelitz. Blindatele inamice pătrund în Schöneberg.
În consecință, radiogramă semnată Bormann către Dönitz, mare amiral: „În locul lui Göring, pînă acum mareșal al Reichului, *Führer*-ul vă desemnează ca succesor pe dumneavoastră, domnule mare amiral. Atît împuternicirea scrisă, cît și arborele genealogic pentru cîinele-de-*Führer* sînt pe drum".
La care intenția-de-*Führer* prezentifică trecerea-dincolo.
După care, informație neoficială suedeză, conform căreia cîine-de-*Führer* ar fi fost transportat cu un submarin în Argentina, nedezmințită. Informație inamică sovietică, „Găsit blană sfîșiată de cîine negru cu douăsprezece picioare în depozit balet distrus", contrazisă de raportul de misiune al Comitetului de Eliberare Bavarez, prin trimisul Erding: „Cadavru negru de cîine în fața halei Feldherrn, München, pus sub pază". Simultan sosesc informații conform cărora cadavre de cîine-de-*Führer* au fost aduse de apă la mal: mai întîi în Golful Botnik, în al doilea rînd pe coasta de est a Irlandei, în al treilea rînd pe coasta atlantică a Spaniei.
Ultime presupuneri-de-*Führer* reținute de general Burgdorf și înregistrate în testament-de-*Führer* spun: „Cîinele Prinz va încerca să ajungă în statul Vatican. Dacă Pacelli pune condiții, protest imediat și invocare anexă la testament".
După care, amurgul lumii. Peste ruinele lumii-ustensile urcă timpul universal. Evoluția situației de la întîi mai: „În inima orașului, a capitalei Reichului, viteaza garnizoană, întărită de trupele de căutare a cîinelui-de-Führer, dislocate, se apără în spațiu restrîns".
După care calitatea de a-fi-la-îndemînă pleacă în ne-ieșirea în evidență a inutilizabilului și declanșează o problemă de comandament secretă – *Reichsleiter*-ul Bormann către Dönitz, mare amiral: „*Führer* decedat ieri, ora cincisprezece treizeci. Testament în vigoare, pe drum. Cîinele preferat al *Führer*-ului, Prinz, cîine ciobănesc de prăsilă, negru, cu păr scurt, este,

conform indicațiilor din douăzeci și nouă aprilie, darul *Führer*-ului către poporul german. Confirmați primire".
După care ultimele emițătoare transmit *Amurgul zeilor*. În-vederea lui. După care nu mai rămîne timp pentru un minut de tăcere în-vederea lui. După care rămășițele grupului de armată Vistula, rămășițele armatelor a douăsprezecea și a noua, rămășițele grupurilor Holste și Steiner au încercat să ajungă în zona de ocupație engleză și americană, la vest de linia Dömitz-Wismar.
După care în cartierul guvernamental al capitalei Reichului s-a instalat liniștea radio. Integralitatea locală, Negarea – deschise-la-teamă și laolaltă-fragmentabile. Faptul-de-a-fi-mare. Deplinătatea. Faptul-de-a-fi-produs Berlin. Finirea. Sfîrșitul.
Dar cerul de deasupra structurii finale nu s-a întunecat apoi.

A fost odată un cîine

care îi aparținea *Führer*-ului și cancelarului Reichului și era cîinele preferat al acestuia. Într-o zi cîinele acesta a fugit de la *Führer*. Oare de ce?
În general, cîinele nu știa să vorbească, dar aici, întrebat despre acest mare Dece, el vorbește și spune de ce: „Pentru că ajunge atît încolo și-ncoace. Pentru că nu există nici un aici-de-cîine, prezent-aici-de-cîine, acum-de-cîine stabil. Pentru că, peste tot, oase îngropate și niciodată regăsite. Pentru că nici o lăsare-să-fugă. Pentru că, mereu, faptul-de-a-fi-în-spațiu-interzis. Pentru că, de ani de cîine, pe drum, de la operațiune la operațiune și pentru fiecare operațiune un nume de cod: Operațiunea Alb[1] durează optsprezece zile. Cînd în nord se desfășoară manevra Weser, trebuie lansată Operațiunea Hartmut pentru protejarea manevrei Weser[2]. Din Operațiunea Galben împotriva micilor state neutre rezultă Operațiunea Roșu[3], pînă la granița spaniolă. Și Călătoria de Toamnă trebuie deja să înlesnească Leul-de-Mare, care vrea să

1. Operațiunea Weiß (1939), planul strategic de invadare a Poloniei.
2. Ordinul de operare Hartmut (1940), denumire codificată pentru operațiunile submarine germane din timpul manevrelor de pe Weser, în vederea invadării Danemarcei și Norvegiei.
3. Operațiunile Gelb și Rot (1940), care au avut ca urmare invazia germană în Franța și în Țările de Jos.

îngenuncheze perfidul Albion[1]; e abandonată. În schimb, Marita[2] năpădeşte Balcanii. O, ce poet este plătit? Cine îi scrie poeziile? Bradul împotriva Confederaţilor[3]; nu iese nimic de-aici. Barbarossa[4] şi Vulpea Argintie[5] împotriva sub-umanilor; de aici iese ceva. Asta duce, laolaltă cu Siegfried[6], de la Harkov la Stalingrad. Aici Lovitura de Trăsnet şi Furtuna de Iarnă[7] nu i-au fost de folos armatei a şasea. O nouă încercare cu Fridericus I şi Fridericus II[8]. Repede îşi pierde floarea Brînduşa de Toamnă[9]. Istmul spre Demiansk se surpă. Taifun[10] trebuie să îndrepte fronturi. Mişcarea Bivolilor[11] cu miros de grajd. Acasă! Acasă! Chiar şi un cîine se satură, dar aşteaptă, credincios ca un cîine, să vadă dacă recent plănuita Citadelă de la Kursk[12] va ţine şi ce va ieşi din Săritura

---

1. Operaţiunea Herbstreise, o diversiune care presupunea invadarea Scoţiei, parte a planului de invadare a Marii Britanii, cunoscut sub numele de Seelöwe (1940).
2. Operaţiunea Marita (1941), planul de invadare a Greciei.
3. Operaţiunea Tannenbaum (1940), planul abandonat de invadare a Confederaţiei Elveţiene.
4. Operaţiunea Barbarossa, invadarea Uniunii Sovietice, acţiune începută la 22 iunie 1941.
5. Operaţiunea Silberfuchs, ce avea ca principal obiectiv cucerirea portului sovietic Murmansk printr-un atac iniţiat de pe teritoriul finlandez.
6. Operaţiunea Siegfried din timpul ofensivei de vară din 1942, care a dus la declanşarea bătăliilor de la Voronej, Stalingrad şi din Caucaz.
7. Operaţiunile eşuate Donnerschlag şi Wintergewitter, menite să elibereze armata a şasea, încercuită la Stalingrad în decembrie 1942.
8. Atacurile germane asupra oraşului Harkov şi apoi asupra Odessei.
9. Operaţiunea Herbstzeitlose, planul anulat de înaintare pînă la Don şi Volga, în sudul Rusiei.
10. Wirbelwind, operaţiune de rectificare a frontului din august 1942.
11. Operaţiunea Büffelbewegung (1943), evacuarea de către germani a oraşului Rjev din Rusia.
12. Ultima acţiune ofensivă de tip *Blitzkrieg* de pe frontul de Est (1943), cea mai mare bătălie de blindate din toate timpurile.

Calului[1] împotriva convoaielor care se îndreaptă spre Murmansk. Dar, vai, au trecut frumoasele vremuri cînd Floarea-Soarelui[2] era transplantată în Africa de Nord, cînd Mercur[3] făcea comerţ pe Creta, fiindcă Şoarecele scormonea adînc în Caucaz[4]. Nu mai există decît Furtuna de Mai, Fulgerul Globular şi Cozonacul[5] împotriva partizanilor lui Tito. Stejarul trebuie să-l suie iarăşi în şa pe Duce[6]. Însă duşmani din Vest; Gustav[7], Ludwig[8] şi Jder II[9] debarcă şi declanşează Aurora[10] la Nettuno. În Normandia înfloreşte deja Floarea[11] inamică, căreia Grifon, Ceaţă de Toamnă şi Santinela[12] nu pot să-i dăuneze cu nimic în Ardeni. Înainte de asta crapă bomba în Wolfschanze[13], cea lipsită de iepuri, nu răneşte cîinele, dar îl face nesimţitor: ajunge, ajunge! Cărat întruna încoace şi-ncolo. Trenuri speciale, îngrijire specială, dar nici o libertate, deşi de jur împrejur este natură deasă.

---

1. Rösselsprung (1942), operaţiune navală de atac asupra convoiului arctic PQ17.
2. Operaţiunea Sonnenblume, expedierea primelor trupe germane pentru susţinerea trupelor italiene din Africa de Nord în februarie 1941.
3. Invazia Cretei (1941).
4. Operaţiunea Maus (1942), înaintarea trupelor Axei spre Caucaz.
5. Maigewitter, Kugelblitz, Napfkuchen, operaţiuni de mică anvergură împotriva partizanilor din Grecia, respectiv Iugoslavia (1943-1944).
6. Operaţiunea Eiche de salvare a lui Mussolini din arest (1943).
7. Una dintre liniile de apărare construite de trupele germane în Apenini pentru a împiedica înaintarea Aliaţilor.
8. Operaţiune menită să împiedice aterizarea Aliaţilor la Livorno (1944).
9. Operaţiunea Marder II, plan defensiv în cazul invadării Italiei de către Aliaţi dinspre Marea Adriatică.
10. Operaţiunea Morgenröte, contraatac german împotriva invaziei Aliaţilor în Anzio şi Nettuno.
11. Planul defensiv german Blume (1944) în cazul unei invazii a trupelor aliate în sudul Franţei.
12. Greif, Herbstnebel şi Wacht, operaţiuni din cadrul ofensivei din Ardeni (1944).
13. Vizuina Lupului (germ.), nume de cod pentru cartierul general al lui Hitler şi pentru un sistem de buncăre destinate comandamentului superior al armatei din Prusia Răsăriteană.

O, cîine, departe-călătorit! De la Berghof la Felsennest[1]. Din sera de la Zoppot la Tannenburg. Din Pădurea Neagră în Wolfsschlucht I[2]. Nimic văzut din Franța, iar la Berghof, numai nori. La nord-est de Winnica, într-o pădurice probabil plină de vulpi, se află tabăra Werwolf. Navetă între Ucraina și Prusia Răsăriteană. Din Wolfsschanze, direcționat în Wolfsschlucht II[3]. După o zi de ședere, sus, la Adlerhorst[4], ca să coboare definitiv în gaură: jos, în buncărul *Führer*-ului. Zi de zi: buncăr și-atît! După Adler, Wolf și iar Wolf: toată ziua buncăr! După spectacolul norilor și cuibul de pe stîncă, după Tannenburg și aerul de Pădurea Neagră, numai și numai aer închis de buncăr!
Atunci un cîine se mai și satură. După un Dentist[5] eșuat și după o Podină neputincioasă[6], un cîine vrea să ia parte la plănuita Mișcare a Vizigoților[7]. A-lăsa-în-evadare. A-fi-în-spațiu. A-nu-mai-fi-credincios-ca-un-cîine. Asta spune un cîine care, înainte de toate și în general, nu poate să vorbească: „Mă retrag!"
În timp ce în buncărul *Führer*-ului pregătirile pentru ziua de naștere avansau, el a șters-o, traversînd pieziș și inocent curtea interioară a cancelariei Reichului. Chiar în momentul cînd mareșalul Reichului a intrat cu mașina, el a trecut de posturile duble de santinelă și a luat-o spre sud-vest, fiindcă aflase din rapoartele privind situația de fapt că în frontul de la Cottbus ar exista o breșă. Dar, oricît de atrăgătoare și de

---

1. Cuib de Stîncă (germ.), nume de cod pentru cartierul general al lui Hitler de lîngă Bad Münstereifel, landul Renania de Nord – Weststfalia.
2. Prăpastia Lupului I (germ.), nume de cod pentru cartierul general al lui Hitler din satul belgian Brûly-de-Pesche, lîngă Couvin.
3. Prăpastia Lupului II (germ.), nume de cod pentru cartierul general al lui Hitler din Margival, în Franța.
4. Cuib de Vultur (germ.), complex de buncăre din Wetterau, în munții Taunus.
5. Operațiunea Zahnartzt (1945) din Molsheim, în Franța, și Zabern, în Germania.
6. Operațiunea Bodenplatte (1945), raid aerian german împotriva bazelor aeriene aliate din Olanda și Belgia.
7. *Westgotenbewegung*, mobilizarea tuturor unităților de rezervă, în special a celor din școlile militare, declanșată de Hitler la 25 martie 1945.

largă ar fi fost breşa, la vederea tancurilor de asalt sovietice, cîinele şi-a schimbat direcţia la est de Jüterbog, deci a renunţat la Mişcarea Ostrogoţilor[1] şi a alergat spre inamicul vestic: peste ruinele din centru, ocolind cartierul guvernamental, gata să sară în aer în Alexanderplatz, dirijat prin grădina zoologică de două căţele în călduri şi aproape prins la adăpostul antiaerian de la grădina zoologică: acolo îl aşteptau nişte curse de şoareci uriaşe, însă el a şovăit, a înconjurat de şapte ori Coloana Victoriei, a luat-o pe Siegesallee, culoarul de paradă, şi, îndrumat de străvechiul leac, instinctul cîinesc, s-a alăturat unui grup de transport civil care muta la Nikolassee accesorii de teatru din pavilionul expoziţional de la turnul radio. Dar atît difuzoarele germane, cît şi difuzoarele cu bătaie lungă ale duşmanului răsăritean – glasuri ademenitoare care-i promiteau iepuraşi – i-au trezit suspiciuni faţă de suburbiile rezidenţiale precum Wannsee şi Nikolassee: nu erau suficient de departe în vest! Şi el şi-a propus ca ţel pentru prima etapă podul peste Elba de la cetatea Magdeburg.

La sud de lacul Schwielow a trecut fără incidente de trupele de avangardă ale armatei a douăsprezecea, care avea misiunea să elibereze capitala dinspre sud-vest. După un scurt popas în grădina sălbăticită a unei vile, un grenadier-tanchist l-a hrănit cu supă de mazăre caldă încă şi i-a spus pe nume, fără să aibă un ton oficial. Imediat după aceea artileria inamică a declanşat foc de hărţuire asupra zonei de vile, l-a rănit uşor pe grenadierul-tanchist şi l-a cruţat pe cîine, întrucît cel care urmează acolo cu pas întins, pe labe de nădejde, traseul prestabilit al Mişcării Vizigoţilor e unul şi acelaşi cîine ciobănesc german negru în faptul de a-fi-în-vederea-sa.

Gîfîit printre lacuri încreţite într-o zi vîntoasă de mai. Eterul încărcat de evenimente importante. Urmărind ţinta spre vest pe nisipul din Marca Brandenburg, în care se agaţă ace de pini. O coadă orizontală, un bot împins mult înainte, care reduce, cu limba atîrnînd, distanţa de fugă pe cele de şaisprezece ori patru picioare: saltul unui cîine în secvenţe succesive. Totul împărţit la şaisprezece: peisajul, primăvara, aerul, libertatea, copacii ca nişte pensule, norii frumoşi, primii fluturi,

---

1. *Ostgotenbewegung*, mutarea tuturor formaţiunilor militare naţionale pe frontul răsăritean.

cîntecul de pasăre, zumzăitul de insecte, grădinile de zarzavat izbucnind verzi, gardurile din scînduri cu un acut simţ muzical, cîmpul scuipă iepuri, potîrnichile se aerisesc, natura fără unităţi de măsură, nu mai sînt lăzi cu nisip, ci orizonturi, mirosuri de uns pe pîine, asfinţituri care se usucă încet, crepuscul fără oase, din cînd în cînd epave romantice de tancuri pe cerul de la cinci dimineaţa, lună şi cîine, cîine în lună, cîinele mănîncă luna, eclipsă totală de cîine, cîine care se evaporă, intenţie de cîine, cîine dezertor, cîine-cară-te, cîine fără mine, cîine în stare-de-aruncare, stări-de-derivare... şi Perkun a zămislit-o pe Senta, şi Senta l-a fătat pe Harras, şi Harras l-a zămislit pe Prinz... Măria Sa Cîinele, ontic şi biologic, cîinele dezertor care are vîntul din spate, pentru că şi vîntul vrea să ajungă în Vest, ca toţi ceilalţi: armata a douăsprezecea, rămăşiţele armatei a noua, ce-a mai rămas din grupurile Steiner şi Holste, grupurile de armată obosite Löhr, Schörner şi Rendulic, zadarnic grupurile de armată Prusia Răsăriteană şi Curlanda din porturile Libau şi Windau, garnizoana de pe insula Rügen, tot ce se poate desprinde de Hela şi de delta Vistulei, adică resturile armatei a doua, tot ce are nas de mirosit, aleargă, înoată, se tîrăşte – departe de inamicul din est şi spre inamicul din vest; şi civili pe jos, călare, îngrămădiţi pe vase de croazieră, şchiopătînd în şosete, înecîndu-se, înveliţi în bani de hîrtie, dînd înapoi în mers de rac, cu prea puţină benzină şi prea multe bagaje. Uitaţi-vă la morar, cu sacul lui de douăzeci de livre, la meşterul tîmplar încărcat cu furnituri pentru uşi şi clei de oase, la rudele de sînge şi prin alianţă, înscrişii şi simpatizanţii, copiii cu păpuşi şi bunicii cu albume de fotografii, născociţi şi veritabili – toţi toţi toţi văd soarele răsărind în Vest şi se iau după cîine.

În urmă rămîn: munţi de oase, gropi comune, fişe şi dosare, suporturi de drapele, carnete de partid, scrisori de dragoste, case proprii, bănci de biserică şi piane greu de transportat.

Nu sînt plătite: impozite scadente, rate la bănci pentru locuinţe, restanţe la chirie, facturi, datorii şi vinovăţia.

Toţi vor să-şi înceapă iarăşi viaţa, economiile, scrisul scrisorilor, pe bănci de biserică, în faţa pianelor, în dosare şi case personale.

Toţi vor să uite munţii de oase, gropile comune, suporturile de steaguri şi carnetele de partid, datoriile şi vina.

A fost odată un cîine

care şi-a părăsit stăpînul şi a făcut un drum lung. Doar iepurii îşi încreţesc nasul; dar nici unul dintre cei care ştiu să citească să nu creadă că acel cîine nu a ajuns unde voia.
La opt mai o mie nouă sute patruzeci şi cinci, devreme, la ora patru şi patruzeci şi cinci dimineaţa, el a trecut Elba înot, aproape nevăzut, mai sus de Magdeburg şi şi-a căutat un nou stăpîn la vest de rîu.

CARTEA A TREIA

– MATERNIADE –

Prima Materniadă

Cîinele stă central. Între el și cîine se întinde sîrmă ghimpată veche și nouă, de la un colț al lagărului la celălalt. În vreme ce cîinele stă, Matern scrijelește tabla albă din cutia de conserve goală. Are o lingură, dar n-are memorie. Toți vor să-l ajute să capete una: cîinele central, cutia de conserve umplută cu aer, chestionarul englezesc; iar acum Brauxel trimite sume în avans și fixează termene stabilite de aparițiile și disparițiile anumitor planete: Matern trebuie să trăncănească despre vremurile de atunci.

Să începi înseamnă să alegi. Sîrma ghimpată dublă dintre cîine și cutia de conserve se oferă: de pildă, psihoza deținuților din lagăr, privarea de libertate. Motiv grafic totuși, căci nu mai e încărcată cu electricitate. Sau ține-te de cîine, atunci vei fi tu central. Toarnă-i supă cu tăieței de nume în cutia de tinichea albă și dă afară aerul din ea. Fiindcă, peste tot, gunoaie, hrană de cîine: cei douăzeci și nouă de ani de cartofi. Fiertura numită amintire. Găluşca îți-mai-aduci-aminte. Toate minciunile fade. Roluri din teatru și viață. Legumele uscate ale lui Matern. Vina grunjoasă: sarea.

Să faci mîncare înseamnă să alegi. Care alimente fierb mai mult timp, arpacașul sau sîrma ghimpată? Arpacașul se mănîncă cu lingura, dar sîrma ghimpată dintre el și cîine, nefiartă îndeajuns, pricinuiește scrîșnet din dinți. Lui Matern nu i-a plăcut niciodată: sîrmă și dinți. Pe strămoșul lui, pe care încă îl mai chema Materna, un nesupus scrîșnet din dinți l-a dus în Stockturm cel fără ferestre.

Să-ți amintești înseamnă să alegi. Cîinele ăsta sau acela? Orice cîine stă central. Ce alungă un cîine? N-are lumea atîtea

pietre; iar lagărul din Munster – cine nu-l știe dinainte? – a fost construit pe nisip și nu s-a schimbat aproape deloc. Barăcile au ars și au apărut adăposturile Nissen[1]. Cinematograful lagărului, cîțiva pini izolați, eterna cazarmă Knochenhauer, de jur împrejur sîrmă veche, îmbogățită cu sîrmă nouă. Matern, pe care l-a scuipat un lagăr antifascist englezesc, mănîncă arpacaș cu lingura în spatele sîrmei speciale din jurul unui lagăr de demobilizare.

De două ori pe zi lipăie supă dintr-o tinichea zgomotoasă și merge pe propriile urme, lăsate în nisip de-a lungul gardului dublu. Nu vă întoarceți în drum, scrîșnitorul bîntuie acum. De două ori pe zi, mereu același cîine nu vrea să mănînce pietre: „Cară-te! Hai, valea! Du-te de unde ai venit!"

Fiindcă mîine sau poimîine sînt gata și hîrtiile pentru cineva care vrea să fie singur, fără cîine.

„Demobilizat, cu ce destinație?"

„Am să văd, *mister* Brooks. Köln sau Neuss."

„Născut cînd și unde?"

„Aprilie șaptesprezece. Un moment: exact pe nouăsprezece, la Nickelswalde, districtul Danziger Niederung."

„Școală și studii?"

„Ei, mai întîi ca toată lumea: școala primară în sat, apoi liceul, pînă la bacalaureat, după aceea trebuia să studiez economia, dar am luat lecții de actorie la bătrînul Gustav Nord, un neîntrecut interpret al lui Shakespeare, dar și al lui Shaw, *Sfînta Ioana...*"

„Așadar, de meserie actor?"

„Da, *mister* Brookes. Am jucat tot ce se programa: Karl și Franz Moor – înțelepciunea prostimii, frica prostimii! Și, o dată, în vechea noastră Rîșniță de Cafea, pe cînd eram încă începător în actorie, chiar și un ren vorbitor. Vremuri grozave, *mister...*"

„Fost membru P.C.? De cînd pînă cînd?"

„Deci în treizeci și cinci mi-am dat bacalaureatul și, începînd cam dintr-a șasea de liceu, m-am dus la Șoimii Roșii și, imediat după aceea, am fost membru P.C. cu carnet pînă la sfîrșitul

1. Structură prefabricată de formă semicilindrică, din tablă ondulată, proiectată de inginerul canadian Peter Norman Nissen.

lui treizeci și patru, cînd a fost interzis la noi. Dar eu am continuat ilegal, cu manifeste și lipit de afișe, da' n-a folosit la nimic."

„Membru în Partidul Național-Socialist sau în vreuna din organizațiile lui?"

„Cîteva luni de SA, așa, ca toană și ca un fel de spion, ca să adulmec ce se întîmpla și fiindcă un prieten de-al meu..."

„De cînd pînă cînd?"

„Am zis deja, *mister* Braux, cîteva luni: de la sfîrșitul verii lui treizeci și șapte și pînă-n primăvara lui treizeci și opt. Apoi m-au dat afară, cu tribunal de onoare SA, pentru insubordonare."

„Care companie?"

„Dac-aș mai ști! N-a durat decît scurt timp. Și toate astea numai pentru că un bun prieten de-al meu, pe jumătate evreu, iar eu am vrut să-l protejez de haită. În plus, prietenul meu zicea că... Deci: a fost compania SA optzeci și patru, Langfuhr-Nord. Ținea de regimentul o sută douăzeci și opt, brigada SA șase Danzig."

„Cum îl chema pe prieten?"

„Amsel, Eduard Amsel. Era artist. Am crescut împreună, ca să zicem așa. Știa să fie foarte amuzant. Făcea decoruri de teatru, mecanice. De pildă, se îmbrăca numai cu lucruri purtate, costume și ghete. Era îngrozitor de gras, dar știa să cînte bine. Un tip grozav, zău așa!"

„Ce s-a întîmplat cu Amsel?"

„Habar n-am! A trebuit să plec, fiindcă m-au dat afară din SA. Am mai căutat după aia peste tot, de exemplu la Brunies, fostul nostru profesor de germană..."

„Ultima adresă a profesorului?"

„Brunies? Probabil că a murit. În patruzeci și trei a ajuns într-un lagăr de concentrare."

„Care?"

„Stutthof. Lîngă Danzig."

„Ultima și penultima unitate militară?"

„Pînă în noiembrie patruzeci și trei: regimentul de apărare antiaeriană treizeci și doi, bateria Kaiserhafen. Apoi condamnat pentru ofensă adusă *Führer*-ului și demoralizarea militarilor. Degradat de la plutonier la simplu soldat și mutat în

batalionul disciplinar patru, la deminare. La douăzeci şi trei ianuarie patruzeci şi cinci am fugit în Vosgi, la divizia de infanterie americană douăzeci şi opt."

„Alte acţiuni penale?"

„O mulţime, *mister* Brooks. Deci e în primul rînd povestea cu unitatea SA, apoi, exact peste un an, am plecat la Schwerin, la teatru, concediere fără preaviz pentru ofensă adusă *Führer*-ului şi aşa mai departe; apoi m-am dus la Düsseldorf şi am avut din cînd în cînd de lucru la radio, la emisiunile pentru copii, şi, pe lîngă asta, mai jucam şi *faustball* la Prietenii Sportului din Unterrath, unde am fost turnat de nişte iubitori ai sportului: detenţie preventivă, prefectura de poliţie de pe Kavalleriestraße, dacă asta vă spune ceva. Ăia m-au bătut de să mă bage în spital şi dacă n-ar fi venit războiul la timp... Ah, da, cît pe ce să uit povestea cu cîinele! Asta s-a întîmplat în miezul verii lui treizeci şi nouă..."

„În Düsseldorf?"

„Înapoi în Danzig, *mister* Brookes. A trebuit să mă prezint voluntar, altfel mi-ar fi copt-o. Deci eram în fostele cazărmi de poliţie de pe Hochstrieß şi, de furie sau pentru că eram pur şi simplu contra, am otrăvit atunci un cîine ciobănesc german."

„Numele cîinelui?"

„Îl chema Harras şi era al unui meşter tîmplar."

„Ceva special legat de cîine?"

„Era un cîine de prăsilă, cum se zice. Şi Harras ăsta a zămislit în anul treizeci şi cinci sau treizeci şi şase un cîine, pe Prinz – e-adevărat, aşa cum vă văd şi mă vedeţi! –, care i-a fost dăruit lui Hitler de ziua lui şi se spune – or fi existînd şi martori – că era cîinele lui preferat. În plus – şi acum povestea devine personală, *mister* Braux –, Senta, Senta noastră, a fost mama lui Harras. În Nickelswalde – la gura de vărsare a Vistulei – ea l-a fătat sub capra morii noastre pe Harras, împreună cu alţi cîţiva pui, pe cînd eu aveam doar zece ani. După aia a ars în întregime. A fost o moară deosebită moara noastră..."

„Detalii?"

„Deci i se mai zicea şi moara istorică din Nickelswalde, pentru că regina Luise a Prusiei a înnoptat în moara noastră

pe cînd fugea de Napoleon. A fost o moară de vînt germană frumoasă, cu proțap. A construit-o străbunicul meu, August Matern. El se trăgea în linie directă din vestitul luptător pentru libertate Simon Materna, care în cinșpe-unu-șase a fost capturat de căpitanul orașului, Hans Nimptsch, și executat în Stockturm, în Danzig; dar vărul lui, ucenicul de bărbier Gregor Materna, a dat semnalul unei noi revolte în anul cinșpe-doi-patru și la paisprezece august, chiar la tîrgul de Sfîntul Dominic, a pățit-o și el, pentru că așa sîntem noi, cei din neamul Matern, nu putem să ne ținem gura, îi dăm drumul, chiar și tata, morarul Anton Matern, care putea să prevestească viitorul, pentru că viermii de făină..."

„Mulțumesc, domnule Matern. Informațiile astea sînt de-ajuns. Mîine-dimineață vi se înmînează actele de demobilizare. Uitați permisul de ieșire. Puteți pleca."

Prin ușa asta cu două balamale, ca soarele de afară să aibă imediat o reușită: pe terenul lagărului prizonierul de război Matern, barăcile și adăposturile Nissen, pinii rămași, tabla plină cu anunțuri, gardul dublu de sîrmă ghimpată și cîinele răbdător de pe cealaltă parte a gardului aruncă umbre într-o singură direcție. Adu-ți aminte! Cîte rîuri se varsă în Vistula? Cîți dinți are omul? Cum se numeau vechile zeități prusace? Cîți cîini? Opt sau nouă mascați? Cîte nume mai sînt în viață? Cîte femei ai? Cît a stat bunica ta țintuită în scaun? Ce șușoteau viermii de făină ai tatălui tău cînd fiul l-a întrebat pe morar cum îi mergea cuiva și ce mai făcea? Ei au șoptit, adu-ți aminte, că acela era răgușit de abia mai vorbea și că totuși fuma cît era ziua de lungă țigară de la țigară. Și cînd am jucat *Gigantul* lui Billinger la teatrul municipal. Cine a interpretat-o pe Donata Opferkuch și cine pe fiul ei? Ce a scris criticul Strohmenger în *Vorposten*? A scris, adu-ți aminte: „Tînărul și înzestratul Matern joacă rolul fiului Donatei Opferkuch, care, de altfel, a fost interpretată viguros de neglijent de Maria Bargheer: fiu și mamă, două figuri remarcabile și crepusculare..." *Chien – canis – dog – kyon!* Sînt demobilizat. În vindiacul meu am actele, șase sute de mărci germane și cartele de alimente și foi de drum! Sacul meu marinăresc conține două perechi de izmene, trei cămăși de corp, patru perechi de șosete, o pereche de ghete militare americane cu

tălpi de cauciuc, două cămăşi americane aproape noi, vopsite în negru, o manta militară de ofiţer, nevopsită, o pălărie civilă din Cornwall, *gentlemanlike*, două cutii de *K-ration*[1] pentru marş, o cutie de o livră cu tutun de pipă englezesc, paisprezece pachete de ţigări Camel, aproximativ douăzeci de broşuri Reclam – în primul rînd Shakespeare Grabbe Schiller –, o ediţie completă *Fiinţă şi timp* – care mai poartă dedicaţia pentru Husserl –, cinci bucăţi de săpun de calitate şi trei conserve *corned beef*... *Chien*, că bogat mai sînt! *Canis*, unde ţi-e victoria? *Go ahead, dog!* Fereşte, *kyon*!

Pe jos, cu sacul marinăresc pe umăr, Matern păşeşte pe un nisip care în afara lagărului este mai puţin bătătorit decît înăuntru. Numai să nu trebuiască să se mai atingă de careva! De aceea o ia la picior şi nu cu trenul, deocamdată. Cîinele se dă înapoi şi nu vrea să priceapă. Aruncări adevărate sau simulate de pietre îl mînă pe cîmpii cu brazde răsturnate sau în susul drumului. Aruncările prefăcute îl încordează; pietrele adevărate le aduce înapoi: *zellacken*!

Matern lasă în urmă patru kilometri nisipoşi în direcţia Fallingbostel, însoţit de inevitabilul cîine. Fiindcă drumul principal nu vrea s-o ia, la fel ca el, spre sud-vest, mînă animalul peste cîmp. Cine a înţeles că Matern păşeşte normal pe partea dreaptă va trebui să recunoască: pe stînga şchiopătează abia vizibil. Aici totul a fost cîndva teren pentru instrucţie militară şi aşa va rămîne pe vecie: pagubă pentru cîmp. Începe şesul cafeniu şi se transformă în pădure tînără. O zonă defrişată îi dăruieşte o bîtă: „Cară-te, cîine! Fără nume. Credincioscauncîine. Javră nenorocită, cară-te!"

Doar nu poate să-l ia cu el. O dată măcar să fie fără admiratori. Pe mine m-au hăituit destul. Ce să fac cu potaia? Să împrospătez amintiri? Otravă pentru şobolani, ceasuri cu cuc, porumbei ai păcii, ulii ai falimentului, cîini de creştini, porci de evrei, animale domestice animale domestice... cară-te, cîine!

Asta pînă seara şi pînă aproape de răguşeală. Între Ostenholz şi Essel, gura plină de respingere şi de vorbe de ocară care nu se adresează doar cîinelui, ci întregii lumi înconjurătoare.

---

1. Raţie de alimente individuală pentru o zi, specifică armatei americane în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

În patria lui rece se culegeau *zellacken* și nu pietre de pe cîmp cînd cineva urma să fie lapidat. Astea și, de asemenea, bulgări de pămînt și bucăți de lemn, să nimerească javra și ce s-o mai găsi. N-a existat niciodată vreun alt cîine care, refuzînd să-și părăsească stăpînul ales de el, să aibă de învățat atît de mult despre relația cîinelui cu mitologia, nici o lume subpămînteană pe care nu trebuie s-o păzească, nici un rîu al morților a cărui apă să n-o lipăie nici un cîine – Lethe, Lethe, cum se scapă de amintire? Nici un infern fără un cîine al infernului!

N-a existat niciodată vreun cîine care, refuzînd să-și părăsească stăpînul ales de el, să fie trimis în atîtea țări și orașe în același timp: acolo unde crește piperul. La Buxtehude, Jerichow și Todtnau. Pe cine să nu tot lingă cîinele? Nume nume – dar el nu se duce în infern, nu pleacă în Orașul Piperului, nu linge prin străini, ci îl urmează, credinciosca-uncîine, pe cel ales de el.

Nu te întoarce, un cîine te urmează și tace.

Atunci, în aburi de cartofi înăbușiți, Matern îl sfătuiește pe un țăran din Mandelsloh – merseseră la urmă pe firul rîulețului Leine –, deci pe un țăran din Saxonia Inferioară care, pentru patru pachete de Camel, îl lasă să doarmă într-un pat adevărat, alb deasupra, alb dedesubt: „N-aveți nevoie de un cîine? Dă tîrcoale pe afară și umblă după mine de azi-dimineață. Nu mai scap de el. Animalul nu-i rău deloc, doar că e cam jigărit".

Dar în ziua următoare, de la Mandelsloh la Rothenuffeln, nu înaintează un pas fără cîine, chiar dacă țăranul zice că nu-i rău deloc cîinele, doar sălbăticit, că trebuie să se gîndească peste noapte dacă îl vrea sau nu. Dimineața țăranul vrea, dar cîinele nu vrea și deja s-a hotărît.

Lacul Steinhude îi vede împreună; marșul e ușurat între Rothenuffeln și Brackwede, pentru că pe el îl ia o căruță cu trei roți, în timp ce cîinele e nevoit să se întindă ca să; și în Westfalia, fiindcă ținta etapei se cheamă Rinkerode, perechea rămîne la fel: nici un cîine în plus sau în minus. Și, cît merge de la Rinkerode, pe lîngă Othmarsbocholt, pînă la Ermen, el deja împarte cu cîinele: pîine cazonă și *corned beef.* Însă în vreme ce cîinele înfulecă bucăți mari, o bîtă care i-a însoțit din Saxonia Inferioară pocnește surd blana împîslită.

De aceea în ziua următoare, cînd cei doi păstrează între ei o distanță acceptabilă, de la Ermen la Eversum, trecînd prin Olfen, el îl spală în pîrîul Stever pînă ce strălucește de negru: blana și puful de dedesubt. Pe o măsură de tutun de pipă, face rost de un pieptene vechi pentru cîini. „E-un cîine de rasă", i se confirmă lui Matern. Asta vede și el, doar se pricepe la cîini: „Știu, omule. La urma urmei, am crescut cu un cîine. Uitați-vă la picioare. Nici crăcănate, nici în x. Și linia de la crupă la greabăn – nici un semn de cocoașă. Doar că nu mai e tînăr. Se vede după buze, nu se mai închid ferm. Și aici cele două insulițe cenușii de deasupra liniei botului. Dar dinții fac față încă multă vreme".

Evaluări și pălăvrăgeală de specialitate, cu tutun englezesc în pipă:

„Cam cît să aibă? Zece ani, așa socot."

Matern e mai exact: „Poate și unsprezece, dar rasa asta își păstrează mobilitatea pîn' la șapteșpe cînd e bine îngrijită, tre' s-o zicem".

După masă, cîte ceva despre situația mondială și bomba atomică, apoi povești westfalice despre cîini: „În Bechtrup era cîndva un cîine ciobănesc, asta mult înainte de război, și s-a stins încetul cu încetul la douăzeci de ani, asta face, zic eu, o sută patruzeci de ani de om. Și bunicu' povestea de un cîine din Rechede, dar din crescătoria Dülmer, care a făcut douăzeci și doi de ani – e drept, pe jumătate orb; asta face o sută cincizeci și patru. Așa că al dumitale, cu cei unșpe ani de cîine – asta face șaptezeci și șapte de ani de om, e încă tinerel".

Cîinele lui, pe care nu-l alungă cu pietre și răgușeală, ci îl ține din scurt, ca proprietate fără nume.

„Da' cum îl cheamă?"

„Nu-l cheamă încă."

„Căutați cumva un nume pentru cîine?"

„Nu căuta nume, c-atunci ai să găsești."

„Ei, ziceți-i Greif sau Luchs, Falko sau Hasso, Castor, Wotan... Am cunoscut cîndva un cîine ciobănesc pe care îl chema – mă credeți ori nu – Jasomir."

O, ce rahat nenorocit! Cine s-a ghemuit în cîmpul liber, a scremut un cîrnat tare și acum își contemplă excrementul?

Cineva care nu vrea să-l mănînce şi totuşi se recunoaşte în el: Matern, Walter Matern, cel care poate să scrîşnească din dinţi – pietricele în scîrnă –, care îl tot caută pe Dumnezeu şi nu găseşte decît excremente, care îi trage un picior cîinelui său: rahat! Dar el revine pieziş pe acelaşi cîmp, scheunînd peste brazde, şi tot n-are nici un nume. Rahat! Rahat! Să-şi numească Matern cîinele Rahat?

Fără nume, ei trec de canalul paralel cu rîul Lippe şi intră în Haard, o pădure relativ deluroasă. De fapt el vrea să străbată pădurea mixtă pînă la Marl, însoţit de cîinele fără nume – să-l cheme Kuno sau Thor? –, dar apoi o iau pe drumul care duce la stînga – Audifax? – pînă cînd, de-acum ieşiţi din pădure, dau peste linia de cale ferată Dülmen-Haltern-Recklinghausen. Şi aici există nume de puţuri de mină care ar fi bune ca nume de cîine: Hannibal, Regent, Prosper? La Speckhorn stăpînul şi cîinele fără nume găsesc un pat.

Răsfoieşte, enumeră. Săpate în granit şi marmură. Nume nume. Din asta constă istoria. Se poate trebuie e voie să numeşti un cîine Totila[1], Etzel sau Kaspar Hauser? Cum se numea primul din lungul şir? Perkun. Poate că şi celelalte zeităţi ar trebui să doneze nume: Potrimp sau Pikoll?

Cine se zvîrcoleşte şi nu doarme pentru că nişte nume, acum de persoane, care nu se potrivesc nici unui cîine, nu-i dau pace spinării? Devreme, prin ceaţa de la sol, se aţin amîndoi pe taluzul de cale ferată, calcă pe pietriş, lasă să treacă pe lîngă ei trenuri de dimineaţă aglomerate. Decupaje de ruine: asta e Recklinghausen sau deja Herne, în dreapta Wanne, în stînga Eickel. Poduri provizorii traversează Emscher şi canalul Rin-Herne. Fiinţe fără nume adună cărbuni în ceaţă. În turnurile de extracţie tac sau se învîrt molete peste puţuri fără nume. Nu e zgomot. Totul învelit în vată. Vorbesc cel mult pietrişul sau ciorile, ca de obicei: fără nume. Pînă cînd ceva se bifurcă la dreapta şi are un nume. Şine, o singură linie, vin de la Eickel şi nu vor să ducă la Hüllen. Aşa că deasupra unei intrări deschise se poate citi, scris cu litere mari, pe un panou ros de vreme: „LINIA SECUNDARĂ PLUTO".

---

1. Totila sau Baduila, regele al ostrogoţilor din secolul al VI-lea, care a condus războiul goţilor împotriva Imperiului Bizantin.

Asta-i trebuie: „Aici Pluto. Șezi Pluto. La picior Pluto. Apucă Pluto. Cuminte Pluto. Culcat adu mănîncă Pluto. Sari Pluto. Caută Pluto. Pipa mea Pluto!“ Pluton e nașul, cel care adună grînele și banii, cel care, asemenea lui Hades – sau bătrînului Pikollos –, se ocupă de treburile de acolo de jos: treburi de umbre, treburi fără temple, treburi invizibile, treburi subpămîntene, marea retragere, coborîrea pe cablu în vîrtejul puțului, aici poți să intri, dar nu și să ieși, la el e refugiul, pe el nu-l mituiește nimeni, toți toți trebuie să se ducă la Pluto, pe care nimeni nu-l venerează. Doar Matern și eleații stivuiesc pe altar: inimă, splină și ficat pentru Pluto!

Ei urmează ramificația. Buruienile dintre șine spun că pe aici n-a mai trecut de multă vreme un tren; rugina tocește șinele. Matern face încercări cu noul nume, tare și încet. De cînd a pus stăpînire pe cîine, răgușeala lui scade. Numele are efect. Întîi uimire, apoi supunere zeloasă. Cîinele a fost școlit cîndva. Nu e un oarecare. Cînd e fluierat, Pluto stă și se culcă în mijlocul cîmpului de cărbuni. La jumătatea distanței dintre Dortmund și Oberhausen, Pluto arată ce a învățat și n-a uitat, doar ceva mai reținut, din cauza vremurilor atît de neliniștite fără de stăpîn. Exemple de măiestrie. Deja ceața se coagulează și se înghite pe sine. Există aici chiar și un soare, așa, pe la patru și jumătate.

Mania asta de a examina o dată propria poziție în fiecare zi: unde ne aflăm oare? Colț important! În stînga, Schalke-Nord cu Wilhelmine-Viktoria, în dreapta, Wanne fără Eickel, dincolo de mlaștinile Emscher se termină Gelsenkirchen și aici, pe unde o ia ramificația cu șine ruginite și buruieni, sub turnul de extracție de modă veche, cu picioare în x, pe jumătate distrus de bombe și oprit din activitate, se află acea mină Pluto care i-a dat numele cîinelui ciobănesc negru Pluto.

Cîte poate înfăptui un război: lucrul s-a terminat peste tot. Urzicile și păpădiile cresc mai repede decît poate să înțeleagă o lume întreagă. Zidărie mototolită despre care se credea: va ține veșnic. Grinzi în formă de T și radiatoare, îndoite cu două degete în colici de fier. Ruinele n-ar trebui descrise, ci valorificate; de aceea vor veni negustori de vechituri care vor îndrepta la loc semnele de întrebare din fier vechi. Așa cum ghioceii anunță venirea primăverii, și negustorii vor scutura

sunete paşnice din fierul vechi, vestind marea topire a metalelor. O, voi, nebărbieriţi îngeri ai păcii, întindeţi aripile îndoite, de tablă, şi statorniciţi-vă în locuri ca acesta: mina Pluto, între Schalke şi Wanne!

Mediul ăsta le place amîndurora: lui Matern şi tovarăşului său cu patru picioare. Îndată, cîteva exerciţii de dresură. A rămas aici un rest de zid drăguţ, de vreun metru treizeci. Hop, Pluto! Doar nu-i mare lucru: de două ori, cu labele din faţă îndoite într-un unghi perfect şi greabănul alungit, cu un spate potrivit de lung, dar puternic, cu membre posterioare bine croite. Sari, Pluto! Dulău negru, fără semne sau dungă de-a lungul spatelui întins: viteză stabilitate poftă de sărit. Hop, căţeluşul meu, am să mai pun ceva deasupra. Picioarele din spate sporesc impulsul. Departe de ce-i pămîntesc. Scurtă călătorie prin aerul din Renania de Nord – Westfalia. Aterizare suplă, asta cruţă încheieturile. Cîinebun cîineexemplar: Pluto cu blana lipită de corp.

Gîfîie ici, scormoneşte colo. Un nas în pămînt adună mirosuri: lucruri de demult. În baraca arsă de la gura minei se latră la ascensoare cu lanţuri şi la cîrlige care se clatină, chiar dacă zdrenţele rămase de la ultima tură de dimineaţă abia dacă se mai văd. Ecou. E o plăcere să îţi dai drumul la voce în ruine evacuate; dar stăpînul fluieră cîinele ca să iasă la soare, pe terenul de joacă. Într-o locomotivă de manevră crăpată se găseşte o şapcă de fochist. Ea poate fi aruncată în aer sau pusă pe cap. Fochistul Matern: „Toate astea ne aparţin. Baraca e deja a noastră. Acum vom ocupa administraţia. Poporul pune stăpînire pe mijloacele de producţie!“

Dar în birourile temeinic aerisite n-a rămas nici măcar o ştampilă. Şi dacă n-ar fi asta – „Uite o gaură în pămînt!“ –, ar fi avut toate motivele să se întoarcă pe terenul de joacă însorit. „Se poate coborî!“ pe o scară de pivniţă aproape întreagă. „Dar cu mare atenţie!“, s-ar putea să mai fie pe undeva vreo mină de alaltăieri. Dar nu e nici una în centrală: „Ia s-o vizităm“. Pas cu pas: „Oare unde mi-e lumînarea şi buna mea brichetă? Am găsit-o la Dunkerque, a văzut Pireul, Odessa şi Novgorodul, mi-a luminat drumul spre casă şi a scăpărat mereu, de ce nu şi aici?“

Orice întuneric știe de ce. Orice secret ațîță. Orice căutător de comori s-a așteptat la mai mult. Iată-i pe șase picioare în beciul ticsit. Nu sînt lăzi de desfăcut, nu sînt sticle din care să gîlgîi, nici maldăre de covoare persane, nici linguri de argint, nici odoare bisericești sau bunuri de castel – doar hîrtie. Nu albă, goală; asta ar mai fi o afacere. Sau vreun schimb de scrisori pe hîrtie velină între oameni importanți. Tipărită, în patru culori: patruzeci de mii de afișe miros încă a cerneală proaspătă. Toate la fel de netede. Pe fiecare, El, cu cascheta trasă pe frunte – gravă fixă privire-de-*Führer*: începînd de azi-dimineață, ora patru patruzeci și cinci. Providența m-a. Atunci cînd, am hotărît. Fără număr. Rușinos. Jalnic. În caz de nevoie. În plus. În final. Rămîne, va redeveni, niciodată. Formează o, de complotiști. Privește spre, în acest ceas. Schimbarea se va. Vă chem la. Vom porni. Eu am. Eu voi. Eu sînt. Eu...

Și fiecare afiș pe care Matern îl mătură cu două degete din teanc are răgazul lui de plutire și se așterne apoi în fața labelor lui Pluto. Doar cîteva exemplare cad cu fața în jos. De cele mai multe ori El privește la țevile de încălzire de pe tavanul beciului: gravă fixă privire-de-*Führer*. Perechea de degete a lui Matern nu contenește, ca și cum ar fi așteptat altă privire la următorul și apoi iar la următorul afiș format standard. Omul tot speră atît cît...

Atunci o sirenă începe să umple beciul tăcut ca pămîntul. Privirea-de-*Führer* a dezlănțuit aria asta în pieptul de cîine. Acum răsună cîinele și Matern nu reușește să-l oprească. „Taci, Pluto. Culcat, Pluto!"

Dar cîinele, chelălăind, își pleoștește urechile drepte, labele i se frîng și coada i se strînge. Tonul acela se ridică la tavan, se strecoară în țevi crăpate și Matern nu poate să-i ofere decît scrîșnetul sec al dinților lui. Se oprește, fără s-ajungă la vreun rezultat, și scuipă, o flegmă pe o fotografie tip portret intrată la tipar încă dinainte de atentat: alifia plămînilor, în plin, în privirea-de-*Führer* gravă fixă, mucusul faringian se învîrte în aer și nimerește – pe el pe el pe el. Și nu rămîne acolo, deoarece cîinele are o limbă care linge îndelung și în culori fața plată a *Führer*-ului: muci de pe obrazul lui. Scuipatul nu mai stînjenește privirea. Linchește saliva de pe mustăcioara pătrată: credincioscauncîine.

La asta, reacţia. Zece degete are Matern, iar ele mototolesc ceea ce păstrează netedă o faţă în patru culori, ceea ce zace pe jos, este stivuit, priveşte spre tavan: El El El. Nu! spune cîinele. Mîrîitul creşte. Maxilarele-foarfece ale lui Pluto: Nu! Un cîine se împotriveşte: încetează, încetează imediat! Pumnul de deasupra lui Matern se relaxează: „Bine, Pluto. Şezi, Pluto. Sigur sigur. Nu asta am vrut, Pluto. Nu vrei să tragem un somnuleţ şi să economisim lumînarea? Să dormim şi să fim iarăşi prietenoşi unul cu celălalt? Cuminte Pluto cuminte".

Matern stinge lumînarea. Stăpînul şi cîinele stau întinşi pe privirea stivuită a *Führer*-ului. Respiră greu în întuneric. Fiecare respiră pentru el. Bunul Dumnezeu priveşte.

A doua Materniadă

Nu mai aleargă pe şase picioare, dintre care unul pare să fie defect şi trebuie tîrşîit. Merg de la Essen la Neuss, prin Duisburg, într-un tren plin pînă la refuz, pentru că omul trebuie să aibă o ţintă: o bonetă de medic sau o medalie de argint la tir, împărăţia cerurilor sau casa proprie, în drum spre Robinson record mondial Köln pe Rin.

Călătoria e dificilă şi durează. Mulţi, dacă nu cumva toţi, au pornit la drum şi au cu ei saci cu cartofi sau cu sfeclă de zahăr. Prin urmare – dacă poţi să te iei după sfecla de zahăr –, nu se îndreaptă spre primăvară, ci spre Sf. Martin. Aşadar, din motive de noiembrie, cu toată strîmtoarea pricinuită de paltoanele mirositoare, e mai suportabil să călătoreşti în interiorul vagoanelor ticsite decît pe acoperişurile rotunjite ale vagoanelor, pe tampoanele care se leagănă sau pe scări, care trebuie recucerite prin luptă la fiecare staţie. Nu toţi călătorii au aceeaşi ţintă.

Încă de la Essen, Matern îi poartă de grijă lui Pluto. În interiorul vagonului mirosul lui aspru se combină cu izul de cartofi tîrzii, de sfeclă de zahăr, cu jilăveală de pămînt şi de oameni care transpiră.

Din mers, Matern simte doar mirosul locomotivei. Aliat cu sacul lui marinăresc, el îşi păstrează treapta, în ciuda asalturilor din gările Großenbaum şi Kalkum. N-ar avea rost să scrîşnească din dinţi împotriva vîntului. Odinioară, pe vremea cînd lupta cu dantura împotriva ferăstraielor circulare – se spunea despre el că poate să scrîşnească chiar şi sub apă –, odinioară ar fi scos sunete chiar şi în mersul trenului, în vînt. Aşadar, în tăcere, dar cu mintea plină de roluri de teatru, el străbate în viteză peisajul încremenit. La Derendorf Matern

îi face puţin loc pe treaptă unui ceasornicar prăpădit, care ar fi putut să fie şi profesor, punîndu-şi sacul marinăresc pe verticală. Ceasornicarul vrea să ducă opt brichete de cărbune la Küppersteg. În gara centrală de la Düsseldorf încă reuşeşte să-l salveze pe om, dar la Benrath mulţimea îl înghite pe profesor, cu tot cu brichete. Numai de dragul dreptăţii, Matern îl sileşte pe individul din locul profesorului, care vrea să-şi ducă neapărat cîntarul la Köln, să schimbe la Leverkusen. Priviri aruncate peste umăr confirmă: în interiorul vagonului încă se mai află un cîine pe patru picioare şi, credinciosca-uncîine, nu scapă din ochi fereastra compartimentului: „Da, sigur, sigur. Încă puţin. De pildă, mormanul ăsta de cărămizi promite să fie Mülheim. În Kalk nu opreşte. Dar de la Deutz vedem deja furca, coarnele gotice ale diavolului, domul. Şi unde-i acela, acolo, nu departe, corespondentul laic al domului: gara centrală. Fac împreună o pereche ca Scilla şi Caribda, tronul şi altarul, fiinţa şi timpul, stăpînul şi cîinele".

Şi, prin urmare, acesta e Rinul! Matern a crescut la Vistula. În amintire orice Vistulă e mai lată decît orice Rin. Şi numai pentru că Maternii trebuie să locuiască mereu pe malul unui rîu – eterna trecere a apei îţi dă senzaţia că trăieşti –, se ajunge la cruciada spre Köln. Şi pentru că Matern a mai fost aici. Şi pentru că strămoşii lui, fraţii Simon şi Gregor Materna, şi vărul acestora, bărbierul Materna, au revenit mereu, cel mai adesea ca să se răzbune cu foc şi sabie: aşa au fost cuprinse de flăcări Drehergasse şi Petersiliengasse, au ars în vîntul de răsărit Langgarten şi biserica Sfînta Barbara. Ei, aici au avut voie să-şi încerce aprinzătoarele şi alţii. N-a prea mai rămas iască. În plus, răzbunarea lui Matern nu e şcolită pentru incendieri: „Vin să ţin judecată cu cîine negru şi o listă de nume săpate în inimă, splină şi rinichi, ASTEA CER SĂ FIE ŞTERSE!"

O, tu, acră, de geamuri văduvită, de curent străbătută, sfîntă, catolică gară centrală din Köln! Popoare întregi cu geamantane şi rucsacuri vin te văd te miros, pleacă în lumea mare şi nu mai pot să te uite vreodată: nici pe tine, nici monstrul dublu de piatră de peste drum. Cine vrea să-i înţeleagă pe oameni trebuie să îngenuncheze în sălile tale de aşteptare, pentru că aici sînt cu toţii pioşi şi se spovedesc unii altora la

o bere apoasă. Orice ar face, fie că dorm cu gurile deschise, fie că își îmbrățișează bagajul sărăcăcios, fie că spun prețuri pămîntene pentru pietre de scăpărătoare și țigări cerești, orice ar omite și ar trece sub tăcere, ce ar adăuga și ar repeta, ei lucrează la marea confesiune. În fața ghișeelor, în hala prin care se plimbă hîrtii – două mantale, un complot, trei mantale adunate la un loc: o ambuscadă! – și la fel și jos, în toaletele faianțate, unde berea se scurge iar, caldă. Bărbații se descheie, stau nemișcați, aproape duși pe gînduri, în boxe cu email alb și susură din mădulare de timpuriu uzate, rareori în linie dreaptă, de cele mai multe ori cu o ușoară înclinare, dar totuși calculată dinainte. Rezultă urină. Niște armăsari care se ușurează, cei mai mulți însurați, stau o eternitate cu șalele arcuite, pe două picioare, în pantaloni, își țin mîna dreaptă în chip de scut peste excrescență, stînga sprijinită în șold, se uită înainte cu priviri cernite și descifrează inscripții, dedicații, confesiuni, rugăciuni, exclamații, rime și nume mîzgălite cu creion albastru și scrijelite cu o foarfecă de unghii, un dorn sau un cui.

La fel și Matern. Numai că el nu-și sprijină mîna stîngă în șold, ci ține în spatele lui o lesă de piele care la Essen a costat două pachete de Camel și care la Köln e legătura dintre el și Pluto. Toți bărbații stau o eternitate, dar eternitatea lui Matern durează mai mult, chiar dacă udul lui nu se mai proptește de email. Deja se încheie pe pipăite, nasture după nasture, cu pauze cît de-un *Tatăl nostru*, găsește gaura potrivită, iar spatele nu mai e arcuit, e mai curînd un spate de cititor. La fel de aproape își țin miopii ochii deasupra scrisului tipărit sau de mînă. Sete de cunoaștere. Atmosferă de sală de lectură. Cunoscătorul scrierilor sfinte. Nu-l tulburați pe cititor! Cunoașterea înseamnă putere. Un înger trece prin toaleta bărbaților din gara centrală Köln, mare, pardosită cu dale, caldă, cu miros înțepător-dulceag, sfîntă, catolică.

Acolo stă scris: „Cap sec, bagă bine de seamă". E consemnat pentru vecie: „*Dobje*, *dobje*, tra-la-la, șnapsu' stinge holera". Un cui luteran a scrijelit: „Și dacă lumea ar fi plină de diavoli..." Cu greu se poate citi: „Germania, trezește-te!" Litere mari au eternizat: „Toate femeile sînt scroafe!" Un poet a scris: „De e cald sau înghețăm, noi nu vrem să ne schimbăm".

Şi cineva a enunţat scurt „*Führer*-ul trăieşte!“, dar un alt scris ştia mai bine, căci a adăugat: „Şi anume în Argentina“. Sînt repetate exclamaţii scurte precum „Nu! Fără mine! Capul sus!“ şi desene care au mereu acelaşi motiv al eternei chifle păroase, cu fire dispuse în raze, şi, de asemenea, femei culcate, privite din perspectiva lui Mantegna[1] asupra lui Isus zăcînd, adică dinspre tălpi în sus. În cele din urmă, îngrămădit între strigătul de bucurie „La mulţi ani pentru patruzeci şi şase!“ şi învechitul avertisment „ Ai grijă, duşmanul ascultă!“, Matern citeşte – jos e încheiat, sus încă nu – un nume cu prenume şi adresă, fără vreun comentariu rimat sau profan: „Jochen Sawatzki – Fliesteden – Bergheimer Straße, treizeci şi doi“.

Imediat – cu inima, splina şi rinichii deja în drum spre Fliesteden – Matern are în buzunar un cui care doreşte să scrie. Semnificativ şi pieziş, peste dedicaţii, mărturisiri şi rugăciuni, peste chiflele ciudat-păroase şi femeile culcate în stil Mantegna, cuiul scrijeleşte o rimă infantilă: „NU VĂ ÎNTOARCEŢI ÎN DRUM, SCRÎŞNITORUL E-AICI ACUM“.

E un sat înşirat de-a lungul unei şosele şi aflat între Köln şi Erft. Autobuzul spre Grevenbroich de la Poşta Mare, care trece prin Müngersdorf, Lövenich şi Brauweiler, se opreşte acolo înainte să cotească spre Stommeln, după Büsdorf. Matern găseşte fără să fie nevoit să întrebe. Sawatzki, în cizme de cauciuc, deschide: „Doamne, Walter, trăieşti! Uite ce surpriză! Hai, intră. Sau nu pe noi ne căutai?“

Înăuntru miroase a sfeclă de zahăr pusă la fiert. Din beci urcă o păpuşă cu basma pe cap, nici ea nu miroase mai bine. „Ştii, tocmai facem nişte sirop pe care după aia îl vindem. E o grămadă de muncă, da' merită. Asta-i nevestica mea, o cheamă Inge şi-i din Frechen. Ascultă, Inge, ăsta-i un prieten de-al meu, un camarad! Am fost o vreme în aceeaşi companie. Doamne, Doamne, ce ne-au mai făcut-o: *ei wei, schalle machei!* Închipuie-ţi, noi doi în Kleinhammerpark, lumina stinsă... scoateţi cuţitele! Mereu pregătiţi şi fără nazuri. Îţi mai aduci aminte de Gustav Dau şi de Lothar Budczinski? De Fränzchen Wollschläger şi fraţii Dulleck? De Willy Eggers, omule?! Şi

1. Andrea Mantegna (1431-1506), pictor şi gravor italian.

de Otto Warnke, de Hoppe, la naiba, şi de micul Bublitz? Toţi dificili, dar credincioşi ca aurul, numai că erau beţi şi nu puţin... Ei, dar te-ai întors. Omule, mi-e cam frică de javră. Nu poţi s-o încui în cealaltă cameră? Bine, bine, să rămînă aici. Ia povesteşte: unde ai dispărut chiar la momentul potrivit? Fin'că după ce-ai plecat din compania noastră, s-a terminat. Na, după ce-au trecut toate, oricine poa' să zică: da' proşti am mai fost că te-am dat afară degeaba, chiar degeaba. Chiar pentr-o nimica toată. Dar ăia voiau să se ştie, mai ales fraţii Dulleck, ca şi Wollschläger: tribunal de onoare! Unul din SA nu fură! Furt de la un camarad! Am plîns de-a binelea – poţi să mă crezi, Inge – cînd o trebuit să plece. Ş-acum eşti iar aici. Odihneşte-te ori hai jos, în spălătorie, acolo fierbe sfecla. Poţi să te trînteşti în şezlong şi să te uiţi la noi. Năzdrăvanule! Buruiana rea nu piere niciodată, aşa-i tot spun lui Inge, nu-i aşa, Inge? Grozav mă mai bucur".

În spălătoria confortabilă fierb sfeclele de zahăr, împrăştiind un miros dulce. Matern se lăţeşte pe şezlong şi are ceva între dinţi, ceva ce nu poate să iasă, fiindcă cei doi se bucură atît de tare şi între timp fierb sirop la patru mîini. Ea amestecă în cazanul de spălătorie cu o coadă de hîrleţ: voiniceşte voiniceşte – şi-i numai o mînă de om; el are grijă de foc, să ardă constant: au mormane de brichete, aur negru. Ea e o adevărată renană: o păpuşă cu ochi mari care tot privesc în jur; el nu s-a prea schimbat, doar s-a mai lăţit puţin. Ea doar se uită şi nu scoate nici un sunet; el turuie despre vremurile trecute: „Mai ştii şi îţi mai aduci aminte cum mărşăluieşte SA şi *ei wei, schalle machei*?" Să termine odată cu uitatul, fiindcă eu cu el am de împărţit ceva şi nu cu nevasta-Inge. Făcut de sirop. Ce griji mai au şi ăştia. Să te duci noaptea pe cîmp, să furi sfeclă, s-o cojeşti, s-o tai mărunt şiaşamaideparte. N-o să scăpaţi prea repede de Walter Matern, fiindcă Matern a venit să ţină judecată cu cîine negru şi o listă de nume săpate în inimă, splină şi rinichi, dintre care unul se putea citi în gara centrală din Köln, acolo unde podeaua-i cu dale, caldă de urină şi emailată în boxe domoale: comandantul de unitate Jochen Sawatzki a condus la bine şi la rău îndrăgita şi rău famata companie SA optzeci şi patru Langfuhr Nord. Discursurile lui scurte şi totuşi pline de simţire. Farmecul

lui tineresc cînd vorbea despre *Führer* şi viitorul Germaniei. Cîntecul lui preferat şi şnapsul lui preferat : *Argonnenwald um Mitternacht*[1] şi rachiul de ienupăr, cu sau fără punct[2]. Un tînăr cu simţ practic. Zdravăn şi de treabă. Dezamăgit total de „Comună“, de aceea cu atît mai neclintit convins de noua idee. Operaţiunile lui împotriva social-democraţilor Brill şi Wichmann, tărăboiul din Café Woike, localul studenţilor polonezi, acţiunea în opt de pe Steffensweg…

„Ia zi“, spune Matern din şezlong, vorbind peste cîinele culcat pieziş şi prin aburii de sfeclă de zahăr, „ce s-a mai întîmplat cu Amsel? Ei, na, ştii doar. Ăla care făcea figurinele acelea ciudate. Pe care l-aţi luat la rost pe Steffensweg, acolo locuia“.

Asta n-are nici un efect asupra cîinelui, dar la sfeclă: o mică pauză. Sawatzki uimit, cu vătraiul: „Da' nu pe mine tre' să mă-ntrebi. Doar a fost ideea ta, vizita aia scurtă. N-am reuşit niciodată s-o pricep, mai ales că ăla fusese prieten cu tine, nu-i aşa?“

Şezlongul răspunde prin abur: „Au existat anumite motive, personale, şi nu vreau să intru în amănunte. Da' uite ce-aş vrea eu să ştiu: ce aţi făcut cu el după aia, vreau să zic după ce voi, opt oameni, pe Steffensweg…“

Nevasta-Inge se uită şi amestecă. Sawatzki nu uită să pună brichetele pe foc: „Noi? Nimic. Şi de ce-ntrebi? Fin'că n-am fost opt, ci nouă, nouă oameni, cu tine, am fost acolo. Şi tu, cu mîna ta, l-ai aranjat aşa de bine, de n-a mai rămas mare lucru din el. Da' au fost şi altele mai rele. Pe doctorul Citron nu l-am mai prins, din păcate. A fugit în Suedia. Da' ce mai contează? S-o încheiat cu bine toată vrăjeala aia cu soluţia finală şi cu victoria finală. Mai termină cu toate astea. Ştergem cu buretele şi gata cu învinuirile. Mă scot din sărite. Fin'că noi doi, drăguţule, noi ne-am scăldat în aceeaşi apă şi nici unul dintre noi nu-i mai curat decît celălalt, nu-i aşa?“

---

1. *Pădurea Argonne la miezul nopţii*, cîntec soldăţesc din Primul Război Mondial.
2. Aluzie la un obicei specific zonei Danzig, conform căruia rachiul de ienupăr era consumat cu prune muiate în alcool diluat.

Şezlongul mormăie. Cîinele Pluto se uită credincioscauncîine. Sfecla de zahăr mărunţită fierbe fără să-şi facă gînduri: nu fierbe sfeclă, c-ai să miroşi a sfeclă. Prea tîrziu, deja miros cu toţii la unison: fochistul Sawatzki, nevasta-Inge cu ochi în cap, inactivul Matern; nici cîinele nu mai miroase numai a cîine. Cazanul de spălătorie bolboroseşte deja: sirop sirop ore în şir – muştele mor de boala zahărului. Nevasta-Inge învîrte coada de hîrleţ şi dă de împotrivire: cînd umbli la sirop, amestecînd, nimeni să nu umble la lucruri trecute. Sawatzki pune ultimele brichete: sfecla de zahăr trebuie să se pătrundă bine – Dumnezeu are zahăr în urină!

Apoi Sawatzki hotărăşte că e gata şi pune sticle burtoase de doi litri pe două rînduri. Matern vrea să ajute, dar n-are voie: „Nu, drăguţă. Da' după aia, după ce-am pus siropul în sticle, mergem sus şi-i tragem o băută. Aşa o revedere trebuie udată, nu-i aşa, Ingeşoricico?"

Asta şi fac cu nişte rachiu de cartofi. Iar pentru Ingeşoricica se găseşte lichior de ouă. Cei doi Sawatzki s-au aranjat bine, dată fiind situaţia lor. O pictură mare în ulei, „Capre", două ceasuri cu pendulă, trei fotolii de club, un covor persan autentic sub picioare, aparatul de radio popular *Volksempfänger*[1] dat în surdină şi o bibliotecă din stejar masiv, cu uşi de sticlă, umplută cu un dicţionar enciclopedic în treizeci şi două de volume: *A* de la „aburi" – cazanul sub presiune numit Matern este golit. *B* de la „bacanal" – Acum să ne veselim. *C* de la „Cato" – De fapt sînt de părere să, încă un gît de sticlă. *D* de la „Danzig" – În Est era mai frumos, dar în Vest e mai bine. *E* de la „*eau de cologne*" – Îţi zic eu, rusu' bea aşa ceva ca pe apă. *F* de la „fixare" – Atunci l-am prins în vizor, foc direct, pac-pac, dus a fost. *G* de la „gălbinare" – Hai, nu-ncepe iar cu vechea poveste. *H* de la „habar" – Aşa că la noi nu există gelozie. *I* de la „Inge" – Hai, dansează-ne ceva, da' ceva oriental. *J* de la „jachetă" – Da' scoate-ţi odată haina, omule. *K* de la „*Kabale und Liebe*"[2] – Doar ai fost cîndva actor, ia

---

1. Aparat de radio pentru unde medii şi lungi, unul dintre principalele mijloace de propaganda nazistă, produs la sugestia lui Joseph Goebbels.
2. *Intrigă şi iubire* (germ.), dramă scrisă de Friedrich Schiller.

arată-ne. *L* de la „lacrimi de rîs" – Mai termină cu hlizeala, Ingeşoricico, ăsta îl joacă pe Franz Moor. *M* de la „Meuse" – pînă la Memel. *N* de la „ne-naştere" – Ei, nu tre' să plîngi, poate c-o să mai ai unul. *O* de la „oază" – Să ne facem căsuţe aici. *P* de la „Palestina" – Acolo ar fi trebuit să fie trimişi sau în Madagascar. *Q* de la „*quartett*" – Şi, vă zic, în trei merge mult mai bine decît în patru. *R* de la „rabin" – Şi ăla mi-a scris pe foaie că m-am purtat cuviincios cu el, îl chema doctor Weiß şi a locuit pe Mattenbuden, la număru' douăzeci şi cinci. *S* de la „scărmăneală" – Cred că am luat parte la cinşpe încăierări de salon, plus zece pentru comunişti şi cel puţin douăzeci pentru nazişti, da' să nu crezi că azi aş mai putea să fac vreo deosebire între ele, numai locurile: hipodromul Ohra, cafeneaua Derra, Bürgerwiesen şi Kleinhammerpark. *T* de la „tutun" – Pentru douăşpe Lucky Strike am primit tot serviciu', plus cănile. *U* de la „unealtă" – Ăsta-i elveţian, merge pe şaişpe rubine. *V* de la „văduvă" – Tata cică s-a înecat cînd s-a scufundat Gustlow, dar al tău? *W* de la „Walter" – Ei, hai, aşază-te odată pe genunchii lui, e plicticos să te tot uiţi numai. *X* de la „Xantipa" – Cu ea poţi să te duci la furat de cai, a-ntîia femeie. *Y* de la „yankeu" – Nici un *americano* şi, oricum, nici un *inglez* n-o pus mîna pe ea. *Z* de la „zăbavă" – Şi-acu' să ne ducem toţi împreună la nani. Sus ceştile! Noaptea e încă lungă. Eu mă culc în stînga, tu te culci în dreapta şi pe Ingeşoricica o luăm frumuşel la mijloc. Da' cîinele nu intră. Potaia rămîne în bucătărie. Îi dăm ceva de mîncare, ca să-i fie şi lui bine. Dacă vrei să te mai speli, Walter, băiete, uite-aici săpun.

Şi, după ce au băut rachiu de cartofi şi lichior de ouă din ceşti de cafea, după ce Ingeşoricica a dansat solo, după ce Matern a făcut-o solo pe actorul şi după ce Sawatzki a povestit, pentru el şi celor doi, din vremuri trecute şi prezente, după ce i-au pregătit cîinelui un culcuş în bucătărie şi s-au spălat şi ei repede, cu săpun, trei oameni se culcă în patul matrimonial mare şi trainic pe care cei doi Sawatzki îl numesc cetatea căsniciei şi pe care şi l-au cumpărat; preţul: şapte sticle de doi litri de sirop fiert din sfeclă de zahăr. NU DORMIŢI NICIODATĂ ÎN TREI – altminteri vă treziţi în trei.

Matern preferă să stea în stînga. Sawatzki, ca gazdă, se mulţumeşte cu locul din dreapta. Locul lui Ingeşoricica e la mijloc. O, tu, veche prietenie, răcită după treizeci şi două de încăierări de salon şi reîncălzită acum, în cetatea căsniciei care se clatină. Matern, care a venit să ţină judecată cu cîine negru, măsoară cu deget tandru gauradeinge, acolo întîlneşte blîndul deget-de-soţ al prietenului şi amîndoi, în bună înţelegere tandru blînd, ca pe vremuri pe Bürgerwiesen, pe hipodromul Ohra sau la tejgheaua din Kleinhammerpark, se susţin reciproc, o găsesc confortabilă şi fac cu schimbul; pe ea o amuză atîta varietate şi schimbare şi asta le dă imbold prietenilor, fiindcă rachiul de cartofi te face somnoros. Începe o goană ca o întrecere: cap la cap. O, tu, noapte a uşilor deschise, cînd Ingeşoricica trebuie să stea pe-o partedeinge, pentru ca prietenul, prin faţă, pentru ca soţul să poată ţine pasul, politicos, prin spate: atît de spaţioasă, chiar dacă delicată şi renan-feciorelnică, gauradeinge oferă drept de şedere şi adăpost. Dacă n-ar fi neliniştea asta. O, tu, prietenie atît de încurcată! Fiecare e fenotipul celuilalt. Intenţii, laitmotive, motive de omor, diferenţe de educaţie, dorinţă de armonie complicată: cît de multe mîini şi picioare! Cine sărută pe cine? Tu ai – eu am? Cine mai poate să revendice o proprietate? Cine se ciupeşte pe sine, vrînd să-l facă să ţipe pe celălalt? Cine doreşte să ţină judecată, cu nume săpate în inimă, splină şi rinichi? Să fim drepţi! Oricine vrea să ajungă cîndva pe partea însorită. Oricine doreşte să aibă parte cîndva de felia unsă cu unt. Orice pat împărţit la trei are nevoie de un arbitru; ah, viaţa e-atît de bogată, şaizeci şi nouă de poziţii a proiectat cerul, ne-a îngăduit infernul: nodul, belciugul, paralelogramul, leagănul, nicovala, smintitul rondo, balanţa, triplusaltul, pustnicia; şi nume, inflamate la gauradeinge: genunchideinge – suptinge – ţipătdeinge – apucăinge Ingepeşte dainge picioaredepărtateinge suflătoareinge muşcăinge – Ingeobosită Ingegata Ingepauză – trezeşteteinge deschideinge vinmusafiriinge aducficatdecodinge doiprieteniinge piciorultăubraţulmeuinge braţulluipiciorultăuinge – Trioinge – triplinge terognuadormiinge întoarceteinge – cefrumosafostinge etîrziuinge amuncitmultaziinge – sfecladezahăringe – siropinge – foarteostenităinge – noaptebunăinge – Dumnezeuvegheazăinge!

Acum stau întinşi în încăperea neagră, pătrată în faţă, şi respiră inegal. Nimeni n-a pierdut. Toţi au cîştigat: trei învingători într-un pat. Inge ţine perna în braţe. Bărbaţii dorm cu gura deschisă. Se aude aşa: ei taie copaci. Ei taie toată frumoasa pădure Jäschkental din jurul monumentului Gutenberg: fag după fag. Erbsberg e deja golaş. Îndată se poate vedea Steffensweg: vilă lîngă vilă. Şi într-o asemenea vilă de pe Steffensweg locuieşte Eddi Amsel în camere cu lambriuri de stejar şi construieşte sperietori în mărime naturală: una reprezintă un membru SA adormit; cealaltă, un comandant de companie SA adormit; a treia e o fată mînjită de sus pînă jos cu sirop de sfeclă de zahăr care atrage furnicile. În timp ce membrul simplu SA scrîşneşte din dinţi prin somn, comandantul de companie SA sforăie normal. Numai fatacusirop nu scoate nici un sunet, dar dă din mîini şi din picioare, fiindcă peste tot, furnici. În timp ce afară sînt retezaţi în continuare, trunchi după trunchi, frumoşii, netezii fagi din pădurea Jäschkental – şi ar fi fost un an bogat în jir –, Eddi Amsel construieşte în vila lui de pe Steffensweg a patra sperietoare în mărime naturală: un cîine negru mobil cu douăsprezece picioare. Ca să şi poată lătra, Eddi Amsel îi pune cîinelui un mecanism de lătrat. Acum el latră şi îi trezeşte pe sforăitor, pe scrîşnitor, pe figuracusirop înnebunită de furnici.

Ăsta e Pluto, în bucătărie. Vrea să fie auzit. Trei se rostogolesc din pat, fără să-şi spună bună dimineaţa. „Nu dormiţi niciodată în trei – altminteri vă treziţi în trei."

La micul dejun e cafea cu lapte şi pîine cu sirop. Fiecare mestecă pentru sine. Fiecare, fiecare, fiecare. Fiecare sirop e prea dulce. Fiecare nor a plouat deja cîndva. Fiecare cameră e prea pătrată. Fiecare frunte se împotriveşte. Fiecare copil are doi taţi. Fiecare cap e în altă parte. Fiecare vrăjitoare arde mai bine. Şi asta trei săptămîni, mic dejun după mic dejun: fiecare mestecă pentru sine. Piesa în trei se joacă deja de trei săptămîni. Intenţii ascunse şi pe jumătate făţişe cer ca farsa să fie redusă la o piesă cu un singur personaj: Jochen Sawatzki fierbe sfeclă de zahăr şi monologhează. Şuşoteală în doi: Walterchen şi Ingeşoricica vînd un cîine, ajung bogaţi şi fericiţi. Dar Matern nu vrea să vîndă şi să şuşotească în doi; mai bine să fie singur, singur cu cîine. Gata cu apropierea prea mare.

Între timp, în afara camerei pătrate, de dormit și de zi, deci între Fliesteden și Büsdorf, între Ingendorf și Glessen, dar și între Rommerskirchen, Pulheim și Quadrath-Ichendorf, vreme de iarnă postbelică aspră. Ninge din motive de denazificare: fiecare pune obiecte și fapte în peisajul de iarnă aspră, ca să dispară sub zăpadă.

Matern și Sawatzki au meșterit o căsuță de păsări pentru bietele creaturi care n-au nici o vină. Vor s-o pună în grădină și s-o observe de la fereastra bucătăriei. Sawatzki își aduce aminte: „Atîta zăpadă n-am văzut adunată grămadă decît o singură dată. Era în treizeci și șapte, treizeci și opt, cînd i-am făcut o vizită grăsanului de pe Steffensweg. Și-atunci ningea ca azi, fără oprire, fără oprire".

Mai tîrziu el e în spălătorie: pune dopuri la sticlele de doi litri. Între timp perechea de neieșitori din cameră a numărat toate vrăbiile de afară. De aceea iubirea lor are nevoie de dezmorțire. Umblă cu cîinele în vestitul triunghi Fliesteden-Büsdorf-Stommeln, dar nu văd nici unul dintre locurile numite, fiindcă de jur împrejur ninge viscolit. Doar stîlpii de telegraf de-a lungul șoselei Büsdorf-Stommeln, care vin dinspre Bergheim-Erft și se duc spre Worringen pe Rin, le aduc aminte lui Walterchen și Ingeșoricicăi că iarna asta e numărată, că zăpada asta e pămînteană, că sub zăpadă creșteau cîndva sfecle de zahăr, din a căror rîvnită substanță mai trăiau și azi – toți patru, fiindcă și cîinele trebuie îngrijit bine –, timp în care ea spune că ar trebui să-l vîndă, că jivina e înfricoșătoare, că numai pe el îl iubește, pe el, pe el, pe el: „Dacă n-ar fi atît de frig, aș face-o chiar aici, în aer liber, de-a-n picioarelea, culcată, sub cer, în mijlocul naturii – dar cîinele trebuie să plece, auzi? Mă irită!"

Pluto rămîne negru. Zăpada i se potrivește. Ingeșoricica ar plînge, dar e prea frig. Matern face exerciții de clemență și, între stîlpii de telegraf ninși numai pe-o parte, vorbește despre despărțire, căreia trebuie mereu să i-o iei înainte sau să o lași în urmă. De asemenea, îi toarnă și din poetul favorit: cel care pleacă vorbește despre de-sine-imortelă și al rozeiultim.[1] Dar nu se pierde în lucruri cauzal-genetice, ci schimbă

1. Gottfried Benn, *op. cit.*, v. p. 286.

la timp, ajungînd la ontic. Ingeșoricicăi îi place cînd, prinzînd fulgi de zăpadă în gură, el urlă, scrîșnește, șuieră și stoarce cuvinte ciudate: „Însumi exist în faptul-de-a-fi-în-vederea-mi! Lumea nu-i niciodată, ci ea lumește. Libertatea e libertatea spre eu. Eu ființînd. Eul proiectînd ca mijlocuitul ce proiectează. Eu, situat afectiv și cotropit. Eu, proiectare-de-lume! Eu, origine a întemeierii! Eu, posibilitate – pămînt – legitimare! EU, TEMEI, ÎNTEMEIND ÎN ABIS".

Ingeșoricica află înțelesul acestui discurs obscur cu puțin înainte de Crăciun. Chiar dacă ea a adunat deja o mulțime de lucrușoare drăguțe și bune pentru dăruit, el pleacă. El se îndepărtează – „Ia-mă cu tine!" –, el vrea să petreacă singur de Crăciun, Eu, Eu, Eu, cu cîinele – „Ia-mă cu tine!" –, de aceea lamentații în zăpadă cu puțin înainte de Stommeln: „Pe mine, cu tine!" Dar, oricît de subțire își strecoară ea glăsciorul în urechea păroasă de bărbat, orice tren sosește. Orice tren pleacă. Ingeșoricica rămîne.

Cel care venise să țină judecată cu cîine negru și nume săpate în inimă, splină și rinichi părăsește mediul de sfecle de zahăr și, după ce a tăiat de pe listă numele de Jochen Sawatzki, cu tot cu nevastă, pleacă cu trenul la Köln pe Rin. În sfînta gară centrală, avînd în față cele două degete jurînd răzbunare, stăpînul și cîinele stau iarăși central pe șase picioare.

A treia pînă la a optzeci și patra Materniadă

Matern s-a gîndit astfel: noi, Pluto și cu mine, sărbătorim Crăciunul singuri-singurei, cu cîrnați și bere, în marea liniștita sfînta catolica de curent plina sală de așteptare din Köln. Singuri printre oameni, noi ne gîndim la Ingeșoricica și gauradeinge, la noi și la Vestea cea Bună. Dar de fiecare dată se întîmplă altfel: e scrijelit în a șasea boxă emailată din dreapta din toaleta pentru bărbați, pardosită cu dale, din gara Köln. Printre exclamațiile și proverbele obișnuite, fără însemnătate, Matern citește, după ce s-a încheiat, însemnarea importantă: căpitan Erich Hufnagel, Altena, Lenneweg patru.

Așa că nu sărbătoresc Ajunul singuri, în gara centrală din Köln, ci împreună cu o familie, în Sauerland. Un ținut împădurit, deluros, crăciunesc, unde în celelalte anotimpuri plouă aproape mereu – o climă acră, care provoacă boli specifice ținutului Sauerland: pădurenii izolați din Westfalia cad pradă melancoliei și muncesc și beau prea mult prea repede prea ieftin.

Ca să nu fie nevoiți să șadă iarăși, la Hohenlimburg stăpînul și cîinele coboară deja și încep să urce devreme, în seara de Ajun. Cu greu, fiindcă și aici a căzut zăpadă din plin și gratuit. Cînd trec coama Hohbräcker spre Wibblingswerde, Matern recită pentru el și pentru cîinele Pluto, străbătînd o adevărată pădure pentru tîlhari; Franz și Karl Moor invocă, cu schimbul, destinul, pe Amalia sau zeii: „Iată încă un glas care învinuiește divinitatea! Mai departe". Pas cu pas. Zăpada scrîșnește, stelele scrîșnesc, Franz Moor scrîșnește, rămurișul primordial scrîșnește, natura scrîșnește – „Vă aud cumva

şuierînd, voi, năpîrci ale abisului?" –, dar din valea scînteietoare a rîului Lenne clopotele Altenei, scăpate de la topire, anunţă cu răsunet a doua noapte de Ajun de după război.

Lenneweg duce de la o casă particulară la alta. Fiecare casă şi-a aprins deja flăcăruile din pomul de Crăciun. Fiecare înger şuşoteşte. Fiecare uşă poate fi deschisă: căpitanul Hufnagel, în papuci de casă, deschide chiar el.

De data asta nu miroase a sfeclă de zahăr, ci – fulgerător şi îndrăcit – a turtă dulce. Papucii de casă sînt noi. Familia Hufnagel a împărţit deja cadourile. Stăpînul şi cîinele sînt rugaţi să-şi şteargă cele şase picioare pe ştergătorul de la uşă. E limpede şi fără efort: doamna Dorothea Hufnagel a fost fericită cu un fierbător electric, Hans-Ulrich, de treisprezece ani, stă cu nasul în cartea lui Luckner *Diavolii mărilor*[1] şi fiica Elke, cea reuşită, încearcă un stilou Pelikan adevărat pe nişte hîrtie pentru cadouri de Crăciun care, după sfatul mamei, ar trebui de fapt netezită şi păstrată pentru Crăciunul următor. Ea scrie cu litere mari: ELKE ELKE ELKE.

Fără să-şi mişte trupul, Matern priveşte de jur împrejur. Mediu familiar. Deci iată-ne. Fără deranj. Stau doar puţin. Orice vizită stinghereşte, mai ales a lui, care a venit să ţină judecată în Ajunul Crăciunului: „Ei, căpitane Hufnagel? O mică împrospătare a memoriei? Păreţi foarte dezorientat. Vă ajut cu plăcere: regimentul de artilerie antiaeriană douăzeci şi doi, bateria Kaiserhafen. Un loc minunat: grămezi de lemne, şobolani de apă, auxiliari de antiaeriană, voluntari, împuşcat de ciori, munte de oase în faţă, puţea la orice adiere, am pornit acţiunea dropsuri acrişoare, v-am fost sergent de companie: Matern, plutonier Walter Matern raportează. Şi anume am strigat o dată ceva despre Reich popor *Führer* munte de oase în minunata dumneavoastră baterie. Din păcate, poezia mea nu v-a plăcut. Cu toate astea, aţi scris-o cu un stilou. Era tot un Pelikan, ca al domnişoarei de aici. Şi după aceea aţi trimis un raport: tribunal de război, degradare, batalion disciplinar, detectare de mine, comando de urcare la

1. Felix Nikolaus von Luckner (1881-1966), scriitor german, fost ofiţer de marină în timpul Primului Război Mondial.

ceruri. Și toate astea pentru că dumneavoastră, cu un stilou Pelikan..."

Dar dintre degetele calde ale lui Elke Matern nu înșfacă învinuitul stilou de război, ci pe cel neprihănit, de după război, și îl frînge, făcîndu-și degete de cerneală: o porcărie!

Căpitanul Hufnagel înțelege pe loc situația. Doamna Dorothea nu înțelege nimic și totuși face ce trebuie: crezînd că adăpostește în fragila încăpere de Crăciun pe unul dintre foștii lucrători din Est, acum al nimănui, ea întinde intrusului, cu mîini curajos tremurînde, fierbătorul nou-nouț, pentru ca necioplitul să-și răcorească nervii și să distrugă obiectul de uz casnic. Dar Matern, greșit înțeles din cauza degetelor de cerneală rășchirate, nu se lasă hrănit la întîmplare; poate că pomul de Crăciun sau scaunele, toată garnitura, i-ar fi pe plac: odată și-odată se termină cu tot confortul!

Din fericire, căpitanul Hufnagel, care lucrează în administrația civilă a forțelor de ocupație canadiene și de aceea are posibilitatea să-și ofere și lui, dar și familiei, un adevărat Crăciun din vremuri de pace – a reușit să facă rost chiar și de unt de arahide! –, are o altă idee, mai civilizată: „Pe de-o parte – pe de altă parte. La urma urmei, orice lucru are două fețe. Dar mai întîi așezați-vă, Matern. Mă rog, dacă preferați să stați în picioare... Deci pe de-o parte aveți întru totul, firește; dar pe de altă parte, oricît de mare vi s-ar fi părut nedreptatea, atunci eu am fost cel care v-am de ce era mai rău. Nu știți, desigur, că-n cazul dumneavoastră pedeapsa cu moartea și, dacă aprecierile mele n-ar fi convins tribunalul militar să scoată cazul dumneavoastră din mîna curții speciale competente, atunci... Bine, n-o să mă credeți, ați trecut prin prea multe. Nici nu v-o cer. Însă, cu toate astea – și o spun perfect conștient, azi, în sfînta seară de Ajun –, fără mine n-ați fi aici, jucîndu-l pe înfuriatul Beckmann[1]. O piesă excelentă, de altfel. Toată familia a văzut-o la Hagen, un prăpădit de teatru. Se lasă la rinichi, subiectul. N-ați fost actor de profesie? Iată, acesta ar fi un rol pentru dumneavoastră. Borchert ăsta chiar o nimerește. Oare nu-i valabil

1. Personajul principal al dramei *În fața ușii* a scriitorului german Wolfgang Borchert (1921-1947).

pentru toți – și pentru mine? N-am fost plecați cu toții, înstrăinîndu-ne de noi înșine și de cei dragi nouă? Eu m-am întors acum patru luni. Prizonier de război la francezi. Dacă vă zic! Lagărul Bad Kreuznach, dacă știți despre ce-i vorba. Oricum, mai bine decît. Asta am fi pățit dacă n-am fi, la timp, din sectorul Vistulei. Oricum, am rămas cu mîinile goale, stăteam pur și simplu în fața nimicului. Firma mea, dusă, căsuța, ocupată de canadieni, nevasta și copiii, evacuați la Espei, în munții Ebbe, bani deloc, numai necazuri cu autoritățile, pe scurt: o situație tip Beckmann, exact ca în carte – în fața ușii! De aceea, dragul meu Matern – hai, așezați-vă, vă rog! –, pot să, îndoit, întreit, cum vă. La urma urmei, la antiaeriană douăzeci și doi eu v-am, un om serios care, la esența tuturor lucrurilor. Cred și sper că nu v-ați schimbat! Să fim, așadar, creștini și să-i dăm serii acesteia ce i se cuvine. Dragă domnule Matern, vă doresc din inimă și în numele iubitei mele familii un Crăciun fericit și binecuvîntat".

Și în acest spirit se desfășoară seara: Matern își curăță degetele de cerneală cu piatră ponce la bucătărie, stă proaspăt pieptănat la masa de familie, îi dă voie lui Hans-Ulrich să-l mîngîie pe cîinele Pluto, sparge nuci cu mîna – în lipsa unui spărgător de nuci adevărat – pentru toată familia Hufnagel, primește în dar de la doamna Dorothea o pereche de șosete spălate o singură dată, îi promite fiicei Elke celei reușite un nou stilou Pelikan, spune pînă începe să obosească povești despre strămoșii lui medievali, tîlhari și eroi ai libertății, doarme cu cîinele în camera de la mansardă, mănîncă împreună cu familia în prima zi de Crăciun – friptură cu sos acrișor și cartofi piure –, în a doua zi de Crăciun face rost de pe piața neagră din Altena, pentru două pachete de Camel, de un stilou Mont-Blanc aproape nou, seara povestește familiei și restul istoriilor despre gurile de vărsare ale Vistulei și despre eroii libertății Simon și Gregor Materna; are de gînd ca la ceas tîrziu, cînd capetele ostenite se odihnesc, fiecare în altă parte, să depună, mergînd doar în șosete, stiloul Mont-Blanc în fața camerei lui Elke, dar scîndurile podelei nu cooperează, ci scîrțîie, și un „Intră" șoptit se strecoară prin gaura cheii. Nu toate camerele sînt încuiate. Așa că el intră, în șosete nezgomotoase, în odaia cu Elke, ca să, stiloul. Dar

e bine-venit acolo şi poate să se răzbune pe tată prin fiică: sînge de Elke curge vizibil – „Tu eşti primul care. Încă din Ajun, cînd, şi nu voiai să-ţi scoţi nici măcar pălăria. Şi acum crezi lucruri rele despre mine? Eu nu-s deloc aşa şi prietena mea zice mereu. Eşti acum la fel de fericit ca şi mine şi n-ai altă dorinţă, ci ai vrea. Ştii, după ce-mi dau bacalaureatul, vreau să călătoresc, numai să călătoresc! Şi asta? Astea-s cicatrici, aici şi aici? Războiul ăsta! Şi fiecare a păţit ceva. Acum rămîi aici? Aici poate fi chiar frumos cînd nu plouă: pădurea, animalele, munţii, Lenne, Hohe Sondern, baraje multe, Lüdenscheid are o poziţie frumoasă şi peste tot, păduri şi munţi şi lacuri şi rîuri şi cerbi şi căprioare şi baraje şi păduri şi munţi, hai, rămîi!"

Cu toate astea, Matern pleacă în şosete nezgomotoase, împreună cu cîinele negru. Ia cu el la Köln de pe Rin chiar şi stiloul Mont-Blanc aproape nou, pentru că nu s-a dus în Sauerland ca să dăruiască, ci dimpotrivă, a vrut să-l judece pe tată, făcîndu-i fiicei: doar bunul Dumnezeu a privit, de data asta înrămat şi sub sticlă, deasupra raftului cu cărţi.

Şi astfel justiţia îşi urmează cursul. Toaleta gării din Köln, acel cald loc catolic, povesteşte despre un subofiţer Leblich, domiciliat în Bielefeld, unde înfloreşte lenjeria Mako şi cîntă corul de copii. De aceea, avînt îndelungat pe şine, biletul de întoarcere în buzunar, urcat trei etaje, a doua uşă pe dreapta, direct în mediu, fără bătăi la uşă; doar că Erwin Leblich a avut un accident de muncă, nu din vina lui, şi zace în pat, cu un picior în ghips, ridicat în sus, şi un braţ îndoit, tot în ghips, totuşi gura nu-i tace: „N-ai decît să faci cu mine ce vrei şi să-ţi pui cîinele să mănînce ghips. Da, bine, te-am frecat şi te-am pus să faci flotări cu masca pe figură, da' cu doi ani înainte altu' m-a frecat pe mine şi m-a pus să fac flotări cu masca de gaz; şi ăluia i s-a întîmplat la fel: flotări şi cîntat cu masca pe figură. Aşa că ce vrei de fapt?"

Întrebat de dorinţe, Matern se uită în jur şi o vrea pe nevasta lui Leblich; dar Veronika Leblich a murit încă din patruzeci şi patru într-un adăpost antiaerian. Atunci Matern întreabă de fiica lui Leblich; dar fata de şase ani merge de curînd la şcoală şi de atunci locuieşte la bunica, în Lemgo. Matern vrea să înalţe cu orice preţ un monument al

răzbunării lui: omoară canarul lui Leblich, care reuşise să scape cu viaţă de sub covoarele de bombe şi din atacurile la joasă înălţime.

Pentru că Erwin Leblich îl roagă să-i aducă un pahar cu apă din bucătărie, el părăseşte camera bolnavului, ia cu stînga un pahar din bucătărie, îl umple la robinet şi, cînd se întoarce, mîna lui dreaptă vizitează grăbită, în trecere, colivia păsării: în afară de robinetul care picură, doar bunul Dumnezeu se mai uită la degetele lui Matern.

Acelaşi spectator îl vede pe Matern la Göttingen. Acolo, fără ajutorul cîinelui, el suceşte gîtul găinilor – cinci bucăţi – deţinute de poştaşul neînsurat Wesseling, fiindcă pe vremea cînd mai era în poliţia militară, Paul Wesseling îl prinsese pe el, Matern, la o încăierare în Le Havre. Urmarea: trei zile de carceră; în plus, Matern, care trebuia recompensat cu un stagiu de instruire ca ofiţer pentru acţiunile ferme din timpul campaniei în Franţa, n-a mai putut să ajungă locotenent din cauza acestei pedepse.

A doua zi, între domul din Köln şi gara centrală din Köln, el vinde găinile lichidate, nejumulite, pe două sute optzeci de mărci. Rezerva lui de bani pentru călătorii se cere împrospătată, pentru că drumul de la Köln la Stade, lîngă Hamburg, la clasa întîi, plus cîine, şi înapoi la Köln costă o sumă rotunjoară.

Acolo, după digul de pe Elba, locuieşte Wilhelm Dimke, împreună cu o nevastă nearătoasă şi un tată surd. Dimke fusese asesor la tribunalul special Danzig-Neugarten atunci cînd s-a judecat cazul de subminare a moralei militare şi ofensă adusă *Führer*-ului – pe Matern îl aştepta pedeapsa cu moartea pînă cînd, la sugestia fostului său căpitan, cazul a fost preluat de tribunalul militar competent. La Stargard, unde participase pentru ultima oară la deliberările tribunalului special, asesorul Dimke reuşise să salveze o bogată colecţie de timbre, probabil de o valoare considerabilă. Pe masă, printre ceşti de cafea pe jumătate pline, se află clasoare, unele dintre ele deschise: Dimke şi ai lui tocmai îşi catalogheaza avutul. Studii de mediu? Matern nu mai are timp pentru aşa ceva. Fiindcă Dimke îşi aduce aminte de multe cazuri judecate, numai de cazul Matern nu, şi ca să

vină în sprijinul memoriei lui Dimke, Matern aruncă în soba de fontă care duduie album după album; ultimele sînt timbrele coloniale colorate, exotice. Soba se bucură, căldura se împrăştie în încăperea supraaglomerată de refugiat; Matern mută pentru totdeauna chiar şi rezerva de colţuri adezive şi pensete, dar Wilhelm Dimke tot nu poate să-şi aducă aminte. Nevasta lui nearătoasă plînge. Tatăl surd al lui Dimke rosteşte cuvîntul „vandalism". Pe dulap sînt nişte mere de iarnă scofîlcite. Nimeni nu-i oferă. Matern, care venise să judece, se simte nerecunoscut şi părăseşte familia Dimke fără să salute, însoţit de un cîine aproape indiferent.

O, tu, eternă toaletă pentru bărbaţi, pardosită cu dale, din gara Köln! Ea are memorie. Ei nu-i scapă nici un nume: la fel cum în boxa a noua şi a douăsprezecea fuseseră scrise numele poliţistului militar şi cel al asesorului, acum sînt lizibile, gravate cu precizie în emailul celei de-a doua boxe din stînga, numele şi adresa fostului judecător special Alfred Lüxenich: Aachen, Karolingerstraße o sută doisprezece.

Acolo Matern nimereşte în cercuri muzicale. Consilierul juridic Lüxenich este de părere că muzica, marea consolatoare, te poate ajuta să treci peste vremurile grele şi tulburi. Aşa că îl sfătuieşte pe Matern, care a venit să-l judece pe fostul judecător special, să asculte mai întîi a doua parte dintr-un trio de Schubert: Lüxenich stăpîneşte perfect vioara, un domn Petersen nu-i lipsit de pricepere la pian, domnişoara Oelling mînuieşte violoncelul şi Matern, cu cîine neliniştit, ascultă, înfrînîndu-se, chiar dacă inima lui, splina, rinichii s-au săturat şi încep să tuşească în felul lor interiorizat. După aceea cîinele lui Matern şi cele trei organe sensibile ale lui Matern au de ascultat partea a treia din acelaşi trio. După care consilierul juridic Lüxenich nu se declară întru totul mulţumit de sine şi de sunetele de violoncel ale domnişoarei Oelling: „Nu, nu! Vă rog, încă o dată partea a treia; şi apoi domnul Petersen, altfel profesor de matematică la liceul Carol cel Mare de aici, vă va cînta *Sonata Kreutzer*. În ce mă priveşte, aş dori să închei seara, înainte să savurăm un păhărel cu vin de Mosela, cu o sonată pentru vioară de Bach. O piesă cu adevărat pentru cunoscători!"

Orice muzică începe. Nemuzical de la mijloc în sus, Matern cade pradă ritmului clasic. Orice muzică hrănește comparații. El și violoncelul dintre genunchii domnișoarei Oelling. Orice muzică descoperă abisuri. Ea trage, smulge și sonorizează filme mute. Mari maeștri. Nepieritoare moștenire. Laitmotive și motive de omor. Piosul menestrel al lui Dumnezeu. Dacă e vreo îndoială, Beethoven. Dat pe mîna științei armoniei. Ce bine că nimeni nu cîntă; pentru că el cînta, cu glas argintiu, spumos, *Dona nobis*. Glasul, mereu în registrul de sus. Un *Kyrie* care îți scotea dinții. Un *Agnus Dei* moale ca untul. Aparat de tăiat cu flacără: băiat-sopran. Pentru că în fiecare om gras se ascunde ceva zvelt care vrea să iasă și să cînte mai sus decît ferăstrăul circular sau cel panglică. Evreii nu cîntă, el cînta. Lacrimi se rostogolesc împovărătoare peste cîntarul pentru scrisori. Doar cei cu adevărat nemuzicali pot să plîngă la muzica germană serioasă, clasică. Hitler a plîns la moartea mamei lui și în anul optsprezece, cînd Germania s-a prăbușit; și Matern, care a venit să țină judecată cu cîine negru, plînge pe cînd profesorul Petersen cîntă, notă cu notă, sonata pentru pian a geniului. În timp ce consilierul juridic Lüxenich scoate cu arcușul, notă cu notă, dintr-un instrument rămas nevătămat sonata lui Bach pentru vioară, el nu poate stăvili șuvoiul care se amplifică.

Cine se rușinează de lacrimi bărbătești? Cine mai păstrează ură în inimă cînd Sfînta Cecilia alunecă prin camera de muzică? Cine nu-i este recunoscător domnișoarei Oelling pentru că, înțelegînd totul, ea caută apropierea lui Matern, își lasă privirea de femeie să prindă rădăcini, își pune degetele îngrijite și totodată agile, de violoncelistă, pe mîna lui și, cu vorbe susurate, sapă brazde în sufletul lui Matern? „Spuneți-mi ce aveți pe suflet, drag prieten. Vă rog! Probabil că vă tulbură o mare durere. Dați-ne voie s-o împărtășim. Ah, ce simțiți? Cînd ați intrat cu acest cîine, mi s-a părut că întreaga lume se prăvălește peste mine, sfîșiatădedurere biciuitădefurtună, plinădejale. Dar acum, cînd văd că un om, mă înțelegeți, că un om – străin și totuși cumva apropiat – a venit la noi, că ne-a fost îngăduit să-l ajutăm cu mijloacele noastre modeste, acum vreau să cred din nou și să am inima neînfricată. Și să vă sprijin să vă ridicați. Fiindcă și

dumneavoastră ar trebui, prieten drag. Ce v-a mişcat atît de profund? Amintiri? Zile sumbre v-au apărut în faţa ochilor? Un om drag, plecat dintre noi de multă vreme, în sufletul dumneavoastră?“

Atunci Matern vorbeşte, frînturi după frînturi. Clădeşte: piatră peste piatră. Dar clădirea pe care o are de construit nu se cheamă Curtea de Apel Danzig-Neugarten, unde, la etajul al treilea, se află tribunalul special; mai curînd biserica Sfînta Maria cea încăpătoare o înalţă el în stil gotic, cărămidă după cărămidă. Şi în acea biserică cu mai multe naosuri şi o acustică superbă – cu piatra de temelie pusă la douăzeci şi opt martie treisprezece-patru-trei –, susţinut de orga principală şi orga corului, un băiat gras cîntă un *Credo* zvelt. „Da, l-am iubit. Şi ei mi l-au luat. Încă de cînd eram copil, l-am apărat cu pumnii, fiindcă noi, Maternii, toţi strămoşii mei, Simon Materna, Gregor Materna, noi pe cei slabi i-am, mereu. Dar ceilalţi au fost mai puternici şi eu n-am putut decît să privesc neputincios cum teroarea a frînt acel glas. Eddi, Eddi al meu! De atunci şi-n mine s-au spart multe, fără putinţă de vindecare: disonanţă, exil, bucăţi din mine însumi, imposibil de pus iar în ordine.“

Aici domnişoara Oelling contrazice, iar domnii Lüxenich şi Petersen, compătimitori peste vinul scînteietor de Mosela, o aprobă: „Dragă prietene, niciodată nu e prea tîrziu. Timpul vindecă răni. Muzica vindecă răni. Credinţa vindecă răni. Arta vindecă răni. Dar mai ales iubirea vindecă răni!“ Clei universal. Gumă arabică. *Uhu*. Chit pentru porţelan. Scuipat.

Matern, tot neîncrezător, vrea să facă o încercare. La ceas tîrziu, cînd cei doi domni clipesc deja deasupra vinului de Mosela, el îi oferă domnişoarei Oelling braţul său viguros şi fălcile puternice ale cîinelui Pluto, ca însoţitori în drumul spre casă prin nocturnul Aachen. Fiindcă drumul celor doi nu duce prin nici un parc şi pe lîngă nici o pajişte de pe malul rîului, Matern o aşază pe domnişoara Oelling – e mai grea decît se poate crede ascultînd-o – pe o ladă de gunoi. Ea n-are nimic de obiectat faţă de murdărie şi duhoare. Ea zice *Da* gunoaielor care fermentează şi îi cere iubirii să fie mai puternică decît urîţenia acestei lumi: „Unde vrei, în şanţ, în locul cel mai dezolant, jos, în pivniţe inexprimabile, aruncă-mă

rostogolește-mă îmbrîncește-mă du-mă; numai să fii tu acela care mă aruncă, rostogolește, îmbrîncește și duce“.

Nu e nici o îndoială: ea călărește lada de gunoi, dar nu se mișcă din loc, fiindcă Matern, care venise să țină judecată, îi stă împotrivă în trei picioare – o poziție incomodă, pe care numai oamenii disperați pot s-o păstreze cu folos mai multă vreme.

De data asta – nu plouă nu ninge nu-i lună –, în afară de bunul Dumnezeu, se mai uită cineva: Pluto pe patru picioare. El păzește armăsarul lăzii de gunoi, călăreața lăzii de gunoi, îmblînzitorul de armăsari și violoncelul plin de muzică atotvindecătoare.

Șase săptămîni rămîne Matern în tratamentul domnișoarei Oelling. El află că prenumele ei este Christine și că nu-i place să i se spună Christel. Locuiesc în camera ei de la mansardă, în care miroase a mediu înconjurător, sacîz și gumă arabică. Asta e rău pentru domnii Lüxenich și Petersen. Consilierul juridic și prietenul lui trebuie să se abțină de la trio. Matern îl pedepsește pe un fost judecător special silindu-l să exerseze duete din februarie pînă la începutul lui aprilie, iar cînd Matern și cîinele, împreună cu trei cămăși proaspăt călcate, părăsesc iarăși Aachenul – Kölnul îl cheamă și el se supune –, un consilier juridic și un profesor sînt nevoiți să găsească o mulțime de cuvinte de consolare, lipitoaredeciobuți și revigoratoaredecredință, pînă cînd domnișoara Oelling e iarăși în stare să adauge în trio interpretarea ei aproape perfectă la violoncel.

Orice muzică încetează odată și-odată, dar toaleta pentru bărbați, pardosită cu dale, din gara centrală Köln nu va înceta niciodată – de-acum și-n vecii vecilor – să șoptească nume săpate în măruntaiele călătorului cu trenul Walter Matern: acum trebuie să-l viziteze pe fostul șef districtual de partid Sellke la Oldenburg. Brusc, el își dă seama cît de mare este încă Germania; pentru că de la Oldenburg, unde tot mai există adevărați frizeri și cofetari ai curții, el trebuie să se grăbească să ajungă la München, trecînd prin Köln. Acolo trăiește, conform toaletei din gară, bunul și vechiul lui prieten Otto Warnke, cu care trebuie să încheie niște discuții începute cîndva la tejgheaua din Kleinhammerpark. Orașul

de pe Isar îi devine o dezamăgire de exact două zile, însă apucă să cunoască foarte bine partea de sus a rîului Weser, pentru că, aşa cum află Matern la Köln, în Witzenhausen s-au retras aşa-numiţii fraţi Dulleck, Bruno Dulleck şi Egon Dulleck. Fiindcă cei trei termină repede subiectele de discuţie, el joacă *skat* cu cei doi două săptămîni bune, pentru ca apoi să plece iar şi să bîntuie. De data asta în oraşul Saarbrücken, unde nimereşte în cercurile lui Willy Eggers, căruia trebuie să-i povestească despre Jochen Sawatzki, Otto Warnke, despre Bruno şi Egon Dulleck, toţi vechi cunoştinţe; mulţumită mijlocirii lui Matern, ei sînt deja în măsură să-şi trimită unii altora cărţi poştale şi salutări camarahdereşti.

Dar nici Matern nu călătoreşte degeaba. Ca amintire sau pradă de vînătoare – fiindcă Matern călătoreşte cu cîine, ca să judece –, el vine la Köln cu: un şal de iarnă strîns împletit, dăruit de secretara fostului şef districtual de partid Sellke, un loden bavarez, căci femeia care-i făcea curăţenie lui Otto Warnke dispunea de îmbrăcăminte călduroasă, iar din Saarbrücken, unde Willy Eggers îi explică micul trafic de frontieră dintre Groß-Rosseln şi Klein-Rosseln[1] – în zona muntoasă a rîului Weser fraţii Dulleck n-avuseseră de oferit decît aer de ţară şi partide de *skat* în trei –, vine cu o gonoree zdravănă, orăşenească şi de ocupaţie franceză.

NU VĂ ÎNTOARCEŢI ÎN DRUM, GONOREEA BÎNTUIE ACUM. Cu pistolul încărcat astfel, cu o asemenea vergea de amor spinoasă, cu o seringă cu seruri grozave, Matern cu cîine vizitează oraşele Bückeburg şi Celle, singuraticul Hunsrück, plăcuta Bergstraße, Franconia Superioară, pe lîngă munţii Fichtel, chiar şi Weimarul în zona de ocupaţie sovietică – unde se opreşte la hotelul Elephant – şi pădurea bavareză, o regiune subdezvoltată.

Oriunde îşi pun cei doi, stăpîn şi cîine, cele şase picioare, pe Rauhe Alb, în ţinutul mlăştinos al Friziei Răsăritene sau în satele sărăcăcioase din Westerwald, peste tot gonoreea are mereu alt nume: aici i se spune Hans picurătorul, dincolo ţi se spune să fii atent la muci de amor; aici se numără stropi

1. Localităţi situate de-o parte şi de alta a graniţei dintre Germania şi Franţa.

de lumînare, dincolo e cunoscută mierea de fluierar; drug de aur şi guturai nobil, lacrimi de văduvă şi ulei de cuc sînt ziceri regionale grăitoare, ca şi cavaler şi alergaş. Matern numeşte gonoreea „laptele răzbunării".

Echipat cu acest produs, el bîntuie toate cele patru zone de ocupaţie şi rămăşiţa împătrită a fostei capitale a Reichului. Acolo cîinele Pluto este cuprins de o nervozitate bolnăvicioasă, care i se potoleşte iarăşi abia cînd ei îşi distribuie la vest de Elba laptele răzbunării, adică sudoarea strînsă de pe fruntea picurîndă a oarbei Justiţii.

Nu vă întoarceţi în drum, gonoreea bîntuie acum! Şi anume tot mai rapid, fiindcă ustensila răzbunătoare a lui Matern nu-i îngăduie răzbunătorului nici un pic de tihnă, ci, odată împlinită răzbunarea, îşi ia din nou elan: la drum, spre Freudenstadt, o aruncătură de băţ pînă la Rendsburg, de la Passau la Kleve. Matern nu se dă înapoi să schimbe trenul de mai multe ori, ba chiar merge şi pe jos, cu picioarele depărtate.

Cine citeşte azi statisticile bolilor din primii ani de după război va observa cum curba acestei boli venerice inofensive, dar deranjante, începe să crească brusc din mai patruzeci şi şapte, atinge punctul culminant în acelaşi an, la sfîrşitul lui octombrie, şi apoi coboară spontan, stabilizîndu-se în cele din urmă la nivelul de primăvară, o linie determinată în special de traficul de călători din interiorul Germaniei şi de schimbarea poziţiei trupelor de ocupaţie, nu de Matern, care umblă prin ţară, pe cont propriu şi fără licenţă, ca să şteargă nume cu seringa lui încărcată cu gonococi şi să denazifice un cerc de cunoştinţe împrăştiate peste tot. De aceea, cînd se povestesc între prieteni istorii de după război, Matern îşi numeşte gonoreea de jumătate de an gonoree antifascistă; şi, într-adevăr, Matern a putut exercita asupra rudelor feminine ale foştilor membri de partid de importanţă medie o influenţă care, într-un sens mai larg, poate fi numită vindecătoare.

Şi cine îl vindecă pe el? Cine îi va smulge lui durerea din rădăcini – lui, celui care face chinul acela să circule? Doctore, ajută-te singur!

După ce a colindat Pădurea Teutoburgică şi după o scurtă şedere în Detmold, e deja într-un sătuleţ de pe lîngă lagărul

Munster, acolo unde a început dorința de călătorie a lui Matern. Privind în urmă și comparînd cu ce scrie în carnetul de însemnări: de jur împrejur, șes înflorind, la fel cum înflorește drugul de aur, pentru că Matern găsește printre oile de la șes și țăranii de la șes o mulțime de cunoștințe; printre alții, pe comandantul de detașament Uli Göpfert, care odinioară, împreună cu Wendt, șeful de la tineret, inaugura îndrăgitele tabere de corturi din păduricea Poggenkrug, aproape de Oliva. Aici, la Elmke, în două camere care au chiar și lumină electrică, locuiește el, fără Otto Wendt, dar legat de un nod de păr lung care pe vremuri conducea fetele germane.

Pluto are mult loc de alergat. În schimb, Göpfert stă țintuit lîngă sobă, vîră în ea turbă scoasă în primăvară, se ceartă cu el și cu lumea, înjură porci cărora nu le zice niciodată pe nume și meditează la ce trebuia făcut. Să emigreze? Să se îndrepte spre creștin-democrați, spre social-democrați sau spre trupa pierdută de odinioară? Mai tîrziu, după diverse ocolișuri, se va alătura liberalilor și va face carieră în Renania de Nord – Westfalia ca tînăr reformator democrat; dar deocamdată – și aici, în Elmke – trebuie să se tot trateze, fără succes, de gonoreea pe care i-a adus-o în casă un cunoscut bolnav cu cîine sănătos.

Cîteodată, cînd doamna Vera Göpfert are ore la școală și părul ei înnodat nu-i oferă nici un prilej lui Hans picurătorul, Göpfert și Matern stau în bună înțelegere la focul din sobă, își pregătesc prișnițe calmante cu turbă, așadar își doftoricesc după felul țăranilor de la șes aceeași năpastă, și înjură porci cu sau fără nume.

„Ce ne-au mai nenorocit ticăloșii!“ se plînge fostul comandant de detașament. „Iar noi am crezut și am sperat și ne-am bazat pe asta, ne-am băgat și noi orbește, și acum, ce facem acum?“

Matern turuie nume, de la Sawatzki pînă la Göpfert. Pînă acum a putut să șteargă din inimă, splină și rinichi cam optzeci de nume. Multe cunoștințe comune. Atunci Göpfert își aduce aminte, de exemplu, de șeful de la muzică din brigada SA șapte, pe care-l chema Erwin Bukolt: „Asta n-a fost în treizeci și șase, dragul meu, ci exact la douăzeci aprilie treizeci și opt, fiindcă, mă crezi sau nu, ai fost de față cînd

s-a făcut barajul. În pădurea Jäschkental, dimineaţa la ora zece. Vreme de *Führer.* Tribună ridicată în pădure. Serbarea tineretului din teritoriul estic şi cantata lui Baumann: *Chemarea Estului.* Participanţi: o sută douăzeci de băieţi şi o sută optzeci de fete. Voci una şi una. Defilare pe trei terase. Ieşire din pădure cu pas măsurat, peste jir vechi de un an. Fetele erau toate din taberele de muncă. Parcă le văd: bluze pline, şorţuri şi baticuri roşii şi albastre. Acea izvorîre şi mărşăluire ritmică. Împreunarea corurilor. Corul mic de băieţi stătea pe terasa principală şi, după ce eu am făcut o scurtă introducere la serbare, se pun întrebările existenţiale. Două coruri mari de băieţi şi două coruri mari de fete dau răspunsurile lent, cuvînt cu cuvînt. Din cînd în cînd – îţi mai aminteşti? – din luminişul Gutenberg se auzea un cuc. În pauzele dintre întrebările existenţiale şi răspunsurile existenţiale, întruna: cucu! Dar cei patru băieţi de pe a doua terasă, care stau, ca solişti, deasupra terasei principale, nu se lasă tulburaţi. Pe terasa a treia stă fanfara. Voi, cei de la unitatea SA Langfuhr-Nord, trebuie să fiţi pregătiţi de intervenţie jos, în stînga, în spatele muzicanţilor lui Bukolt, fiindcă după aceea voi trebuie să organizaţi plecarea. Mamă, şi a mers! Pădurea Jäschkental are un ecou fantastic: se întoarce de la luminişul Gutenberg, unde cucul nu mai vrea să-nceteze, de la Erbsberg şi Friedenshöhe. În cantată e vorba despre soarta Estului. Un călăreţ străbate ţara germană pe cal şi spune: «Reichul e mai mare decît hotarele-i!» La întrebările corului şi ale celor patru solişti, călăreţul răspunde cu vorbe ce par săpate în fier: «Cetatea s-o apăraţi, şi poarta dinspre răsărit!» Încetul cu încetul, întrebările şi răspunsurile se varsă într-un crez unic, fierbinte. La sfîrşit cantata se încheie în forţă, cu un imn pentru Germania Mare. Efect de ecou. Era o pădure de fagi. Voci de prima mînă. Cucul n-a deranjat deloc. Vreme de *Führer.* Oaspeţii veniţi din Reich au fost impresionaţi. Şi tu ai fost acolo, dragul meu. Nu te amăgi singur. Anul treizeci şi opt. La douăzeci aprilie. Al naibii rahat! Voiam s-o luăm spre Est cu Hölderlin şi Heidegger în raniţă. Acu' şedem în Vest şi avem gonoree".

Aici Matern scrîşneşte din dinţi, frecînd Estul de Vest. S-a săturat de fiertura de urzici aducătoare de răzbunare, de

laptele răzbunării, de perlele iubirii și de drugul de aur. Încăperea țărănească în care stă cu picioarele depărtate după optzeci și patru de Materniade e scundă și caldă de la turbă. Destul destul! îi strigă cotorul bîntuit de durere.

Destul nu-i niciodată destul! avertizează celelalte nume rămase tăiate în inimă, splină și rinichi.

„Două discursuri de îmbărbătare și, la fiecare oră, o împachetare cu turbă proaspătă și tot nici o ameliorare! Penicilina nici cu aur n-o poți plăti și pînă și beladona e o raritate", se plînge Göpfert, fostul comandant al detașamentului de tineret.

Atunci Matern, cu pantalonii descheiați, se îndreaptă spre un perete văruit în alb, care delimitează încăperea țărănească la est. Acest moment solemn se va desfășura fără cuc și fanfare. Dar înspre Est își îndreaptă el penisul asudînd miere. „Reichul e mai mare decît hotarele-i!" Nouă milioane de legitimații de refugiat sînt adunate maldăr la vest de Matern: „Cetatea s-o apărați, și poarta dinspre răsărit!" Un călăreț străbate țara germană pe cal, dar nu caută o ușă spre Est, ci o simplă priză. Și între priza asta și penisul lui se stabilește un contact. Matern – ca s-o spunem clar – urinează în priză și, prin intermediul jetului continuu, primește o lovitură puternică, electrică, doborîtoare și tămăduitoare, fiindcă de îndată ce stă iar pe picioare, palid și tremurînd sub părul vîlvoi, toată mierea se scurge. Laptele răzbunării se încheagă. Perlele iubirii dispar în crăpăturile dușumelei. Drugul de aur se topește. Hans picurătorul răsuflă ușurat. Alergașul bate pasul pe loc. Lacrimile de vădană seacă. Prin șocul electric s-a lecuit nobilul guturai. Medicul s-a ajutat pe sine. Cîinele Pluto privea. Fostul comandant al detașamentului de tineret privea. Bineînțeles că și bunul Dumnezeu privește. Doar doamna Vera Göpfert nu vede nimic, fiindcă atunci cînd se întoarce de la școala sătească, cu părul ei bogat făcut nod, ea mai găsește din Matern cel mult zvonuri și șosete de lînă necîrpite: vindecat, dar nemîntuit, stăpîn cu cîine părăsește desfloritul șes Lüneburg. Din ceasul acela gonoreea e în declin în Germania. Orice ciumă purifică. Orice molimă ține de trecut. Orice plăcere e ultima.

A optzeci și cincea Materniadă, filosofică, și a optzeci și șasea, confesată

Ce vrea Brauxel? Îl sîcîie pe Matern. De parcă n-ar fi de ajuns că e nevoit să-și verse măruntaiele pe pagini întregi pentru cei cîțiva bănuți dați în avans, acum trebuie să-i dea și raportul săptămînal: „Cîte pagini azi? Cîte mîine? Episodul cu Sawatzki și nevasta va avea urmări? Ningea deja cînd el a început naveta între Freiburg im Breisgau și terenul pentru sporturi de iarnă de la Todtnau? În care boxă din toaleta pentru bărbați din gara centrală din Köln s-a găsit comanda de marș spre Pădurea Neagră? Era scris sau gravat?"

Ascultă, Brauxel! Excreția lui Matern ajunge la: azi, șapte pagini. Mîine, șapte pagini. Ieri, șapte pagini. În fiecare zi, șapte pagini. Fiecare episod are urmări. Între Todtnau și Freiburg nu ningea, ninge. În a douăsprezecea boxă din stînga nu era scris, este scris. Matern scrie la prezent: fiecare drum de cîmpie e un drum greșit!

Îngrămădeală în fața tuturor boxelor. O vreme rece și umedă umple toaleta bărbaților, fiindcă domul nu e încălzit. Matern nu se înghesuie, dar odată ce și-a ocupat în sfîrșit boxa, a douăsprezecea din stînga, nu mai vrea s-o părăsească: omul are dreptul la un loc al lui pe pămîntul ăsta. Și în spatele său e deja îngrămădeală: adică el n-are dreptul la un loc al lui. „Hai odată, omule! Vrem și noi, omule. Ăsta nici nu se mai ușurează, ăsta numai stă și se uită. Oare ce-oi fi avînd de văzut, omule? Ia zi!"

Din fericire, cîinele Pluto îi asigură cititorului Matern distanță și tihnă. De șapte ori poate să soarbă inscripția aceea, parcă susurată de un creion de argint. După atîta

plăcere şi boală, îl delectează în sfîrşit o hrană spirituală. Udul lăsat de toţi bărbaţii din lumea asta scoate aburi. Dar Matern stă de unul singur şi copiază în inimă splină şi rinichi subtilul text scris cu creion de argint. Toaleta catolică aburindă este o bucătărie catolică aburindă. În spatele lui Matern se înghesuie bucătari şi vor să-şi facă fiertura: „Hai, omule! Nu eşti singurul, omule! Iubeşte-ţi aproapele, omule!"

Dar Matern stă central. Marele rumegător mestecă, clefăind, fiecare cuvînt dintr-a douăsprezecea boxă din stînga: „Scufia alemană atîrnă între Todtnau şi Freiburg. De-acum înainte *seyn*[1] se scrie cu *y*".

Astfel informat, Matern se întoarce. „Ei, în sfîrşit!" Îl ţine pe Pluto la picior: „Ia gîndeşte-te, cîine, dar fără raţiune! Ăsta m-a însoţit la planorism şi la şah. Împreună cu el – suflet lîngă suflet, braţ la braţ – urcam cheiurile portului şi coboram pe Langgasse. Eddi mi l-a dăruit, ca să facă o glumă. Mergea ca uns la citit. Era bun împotriva durerilor de cap şi era un sprijin împotriva gînditului atunci cînd Eddi medita raţional la vrăbii. Gîndeşte în urmă, cîine, dar fără raţiune! Pe ăsta l-am citit cu voce tare: companiei SA Langfuhr optzeci şi patru. Ăia s-au încovoiat la tejghea şi n-au mai nechezat decît Fiinţă şi Timp. Ăla scrie acum *sein* cu *y*. Poartă o scufie cu ţugui, care-i mai lungă decît orice marş de înaintare şi orice cale de retragere. L-am lăsat să mă însoţească, în raniţă, de la Varşovia la Dunkerque, de la Salonic la Odessa, de la frontul de pe rîul Mius la bateria Kaiserhafen, din arest pînă în Curlanda, de acolo – şi astea sînt distanţe! – în Ardeni, cu el am dezertat pînă în sudul Angliei, pe el l-am cărat în lagărul de la Munster, pe el l-a cumpărat Eddi într-un anticariat de pe Tagnetergasse: un exemplar din prima ediţie, anul douăzeci şi şapte, încă dedicat micului Husserl, pe care, mai tîrziu, cu scufia cu ţugui... Ascultă-mă bine, cîine: ăla s-a născut la Messkirch[2]. Asta e lîngă Braunau am Inn[3]. Lui şi Celuilalt li s-a tăiat buricul în acelaşi an-de-scufie-cu-ţugui[4]. El şi Celălalt

---

1. Forma arhaică a verbului german *sein* (a fi). Aici: aluzie la „fiinţa" (*das Sein*) heideggeriană.
2. Messkirch/Baden, în Germania, locul naşterii lui Martin Heidegger.
3. Localitate din Austria unde s-a născut Adolf Hitler.
4. 1889, anul naşterii lui Heidegger şi al lui Hitler.

s-au inventat reciproc. El și Celălalt vor sta cîndva pe același soclu de monument.[1] El mă tot cheamă. Gîndește-te, cîine, dar fără rațiune! Unde ne va mai duce astăzi trenul?“

Ei coboară la Freiburg im Breisgau și bat la ușa universității lui. Mediul încă păstrează ecoul discursului umflat pe care l-a ținut în anul treizeci și trei – „Ne vrem pe noi înșine!“ –, dar în nici un amfiteatru nu e vreo scufie cu țugui. „Nu mai are voie, fiindcă...“

Stăpînul și cîinele cer îndrumare și găsesc o vilă cu o poartă de fier în față. Strigă și latră în pașnicul cartier de vile: „Deschide, scufie cu țugui! Matern e aici și se manifestă ca o chemare a îngrijorării. Deschide!“

Vila rămîne într-o tăcere hibernală. Nici o fereastră nu se îngălbenește de la lumina electrică. Însă pe cutia poștală de lîngă poarta de fier e prins un bilet și el informează: „Scufia și-arată țuguiul la schi“.

Așa că stăpînul și cîinele sînt nevoiți să umble pe șase picioare, în umbră, pe Feldberg. Deasupra orașului Todtnau îi umflă viscolul. Vreme de filosofi – vremea cunoașterii! Viscol întemeiat în viscol. Și nici un brad din Pădurea Neagră care să dea informații. Dacă n-ar fi cîinele, fără rațiune, ar fi pierduți în rătăcire. Cu nasul în pămînt, el găsește cabana de schi, adăpostul de vînt. Și de îndată cuvinte mari și lătrat de cîine sînt zburlite de furtună: „Deschide ușa, scufie! Matern e-aici și manifestă răzbunarea! Cei ce-au venit aici ființează în Materniade și-l scot la vedere pe eroul libertății Simon Materna. El a îngenuncheat orașele Danzig, Dirschau și Elbing, a mistuit în flăcări Drehergasse și Petersiliengasse; asta i se va întîmpla scufiei tale, tu, Nimic care schiază – deschide!“

Chiar dacă adăpostul rămîne baricadat, dibluit, fără fisuri și inospitalier, pe lemnul de Pădurea Neagră, fără coajă, este lipit totuși un bilețel nins și abia lizibil: „Scufia cu țugui trebuie să citească Platon în vale“.

---

1. Aluzie la comportamentul politic ambiguu al lui Heidegger, care după venirea lui Hitler la putere se înscrie în partidul nazist, al cărui membru a fost din mai 1933 pînă în mai 1945.

În josul muntelui. Ăsta nu este Erbsberg, ăsta e Feldberg. Fără hartă şi raţiune, prin Todtnau şi Notschrei[1] – astfel de nume au pe aici localităţile –, spre Sorge[2], Überstieg[3], Nichtung[4]. Tocmai de aceea Platon a luat-o într-o direcţie greşită, el de ce nu? Ce-a însemnat Siracuza pentru unul devine discurs rectoral pentru celălalt. De aceea-i mai bine să rămîi frumuşel în provincie. De ce rămînem în provincie? Fiindcă scufia cu ţugui nu o părăseşte. Ori e sus şi schiază, ori e jos şi citeşte Platon. Asta este mica diferenţă provincială. Un mic joc între filosofi: cucu, sînt aici. Ba nu, cucu, aici sînt: sus-jos, jos-sus. Ţi-ai găsit! Ţi-ai găsit! O, Matern, de şapte ori sus-jos pe Feldberg, fără să se fi ajuns vreodată din urmă pe sine! Ţugui, înţuguiere, ţuguietură, desţuguiat, ţuguială: mereu dinainte-şi, nefiind niciodată la, nefiind deja în, nici un a-fi-împreună disponibil, numai îndepărtare-de-sine-spre, nici vindecabil, nici nevindecabil, pierdut în mijloc de mediu de brazi, fără excepţie. Din nou cade Matern dintr-o înaltă dispoziţie-afectivă în cea mai profundă situare-afectivă lipsită de calitatea-de-a-fi-la-îndemînă; fiindcă în vale, pe un bileţel pătrat, lîngă poarta grădinii, bine-cunoscuta scriitură şopteşte deja „Scufia cu ţugui, ca tot ce e măreţ, stă în furtună“, iar sus, aerisit de furtună, el citeşte: „Scufia cu ţugui are de greblat jos drumul de cîmpie“.

Ce muncă este împlinirea răzbunării! Furia înşfacă din zbor fulgi de zăpadă. Ura retează ţurţuri cu sabia. Dar brazii neagă şi păstrează enigma a ceea ce rămîne: dacă nu rătăceşte jos, el fiinţează sus; dacă nu se petrece sus, atunci se întemeiază pe bileţelul de lîngă poarta de fier: „Amplitudinea tuturor brazilor crescuţi în Pădurea Neagră, care zăbovesc în jurul scufiei cu ţugui, produce o lume şi pudră de zăpadă“. Vreme de schi vreme de schi! O, Matern, ce vei face dacă, de şapte ori sus-jos pe Feldberg, nu te-ai ajuns din urmă pe tine,

1. În traducere aproximativă, „Lunca morţii“, localitate din Baden-Wurttenberg, şi „Strigăt de ajutor“, o trecătoare din sudul munţilor Pădurea Neagră.
2. Grijă (germ.).
3. Transcendere, trecere dincolo (germ.).
4. Nimicnicire (germ.).

dacă jos a trebuit să citeşti de şapte ori „Scufie cu ţugui sus" şi sus ţi-a pîlpîit de şapte ori în faţa ochilor „Jos, scufia cu ţugui manifestă Nimicul"?

Apoi, în cartierul liniştit de vile, stăpînul şi cîinele gîfîie în faţa unei anumite vile: epuizaţi înşelaţi înnebuniţi-de-brazi. Răzbunare, ură şi furie încearcă să urineze într-o cutie poştală. Strigăte, împănate cu pauze, se caţără peste garduri de fier: „Zi unde pot să pun mîna pe tine, scufie? În care carte ţuguiul tău e semn de carte?" „În care scufie i-ai ascuns pe uitaţii-de-fiinţă stropiţi cu clor?" „Cît de lungă era scufia cu ţugui cu care l-ai sugrumat pe micul Husserl? Cîţi dinţi trebuie să-mi scot pentru ca starea-de-aruncare să devină fiinţă fiitoare, acoperită cu scufie?"

Nu-ţi fie teamă din pricina multelor întrebări! Matern îşi dă singur răspunsuri. E obişnuit. Întrebările celui care e mereu în centru – fenotip, obsedat de punctul-de-sine –, ale cărui întrebări nu rămîn niciodată datoare cu răspunsuri. Matern nu formulează, el acţionează cu două labe. Întîi şi-ntîi e scuturat şi înjurat grilajul de fier din faţa grădinii unei anumite vile. Dar gata cu limba alemanică de scufie cu ţugui; Matern spumegă ca-n popor şi-n graiul lui de provincie: „Ieşi afară, scîrbă! Ţi-arăt eu ţie, ticălos ce eşti! Umflatule! Fudul cu aere! Creatură! Ieşi afară! La canal o să te dau! În cap te pun! Te iau io la lecuit şi te jupoi. Te stîlcesc în bătaie şi te las să te-neci. Te deşir ca pe-o şosetă veche. Zob fac din tine şi te dau la cîine, bucată cu bucată. Gata cu starea-de-aruncare şi cu starea-de-a-nu-fi-niciodată-aici. Matern e cătrănit pe tine. Matern te urăşte. Da' ieşi odată, filosofule! Şi Matern e filosof: *ei wei, schalle machei!*"

Cuvintele astea şi mîinile lui Matern au efect: nu că filosoful ar da ascultare prietenoasei chemări şi, după rînduiala cumsecădeniei alemanice, ar apărea în faţa uşii, cu scufie ţuguiată şi pantofi cu catarame; în schimb, Matern scoate din balamale poarta de fier forjat. O ridică şi-l lasă fără grai pe cîinele Pluto, fiindcă reuşeşte s-o repeadă de mai multe ori în sus, spre cer. Şi fiindcă cerul de noapte, mirosind a zăpadă, nu vrea să-i primească poarta de fier forjat, el o aruncă în grădină – uimitor de departe.

Demolatorul își scutură mîinile de praf: „Asta ar fi cam gata!“ Făptașul se uită împrejur după martori: „Ați văzut? Așa și nu altfel lucrează Matern. Fenomenal!“ Răzbunătorul savurează gustul lăsat de răzbunarea împlinită: „Să te lingi pe buze. Acum sîntem chit!“ Dar, în afară de cîine, nimeni nu poate să jure că s-a întîmplat așa și nu altfel; doar dacă nu cumva spiona bunul Dumnezeu, în ciuda pornirii spre căderi de zăpadă de sus în jos: negînd ființînd cu guturai.

Și nici un fel de poliție n-are nimic împotrivă cînd Matern cu cîine vrea să părăsească orașul Freiburg im Breisgau. Trebuie să călătorească la clasa a treia, fiindcă suișurile și coborîșurile i-au sleit fondurile pentru călătorii. A trebuit să înnopteze o dată la Todtnau, de două ori în Notschrei și cîte o dată în Nichtung și în Überstieg: relația cu filosofii este costisitoare și, dacă n-ar exista femei miloase și fete duioase, stăpînul și cîinele ar fi nevoiți să trăiască în lipsuri, să sufere de sete, să piară.

Dar ele se țin pe urmele lui și vor să răcorească o frunte încinsă de disputa filosofică, doresc să recucerească și să redea pămîntului și paturilor duble un bărbat pe care transcendența se înstăpînise deja pe jumătate. Domnișoara Oelling, violoncelista, fiica cea reușită a căpitanului Hufnagel, secretara cu păr șaten din Oldenburg, menajera cu păr negru și creț a lui Warnke și Gerda, cea care i l-a dăruit pe Hans picurătorul între Völklingen și Saarbrücken, toate cele pe care le-a îmbogățit, cu sau fără drug de aur, nu-l vor decît pe el, numai pe el: nora lui Ebeling din Celle, Grete Diering din Bückeburg, sora lui Budczinski părăsește solitarul Hunsrück, Irma Jaeger, floarea de pe Bergstraße, fiicele lui Klingenberg din Franconia Superioară, Christa și Gisela; din zona de ocupație sovietică se desprinde Hildchen Wollschläger, fără Fränzchen Wollschläger; Johanna Tietz nu mai vrea să trăiască cu Tietz al ei în pădurea bavareză; îl caută: o prințesă de Lippe împreună cu o prietenă, fiică de hotelier din Frizia Răsăriteană, berlineze și fete de pe Rin. Femei germane îl caută pe Matern pe pipăite, prin anunțuri în ziar și birouri de informații. Se interesează la Crucea Roșie. Pun ca momeală recompense. Și o vrere încrîncenată stă la pîndă, avînd o țintă de două silabe. Îl hăituiesc găsesc încolțesc, vor să-l sugrume cu părul des al Verei

Göpfert. Încearcă să-l apuce cu găurideirma, capcanedegrete, adîncuridemenajeră, capacedelăzidegunoi, crăpăturideelke, ceştidegospodine, savarineberlineze, ghiocurinobiliare, prapuridepeşte şi paradissilezian. Pentru asta aduc cu ele: tutun, şosete, linguri de argint, verighete, ceasul de buzunar al lui Wollschläger, butonii din aur de la manşetele lui Budczinski, săpunul de ras al lui Otto Warnke, microscopul cumnatului, economiile soţului, vioara judecătorului special, devizele canadiene ale căpitanului şi inimi suflete iubire.

Matern nu poate să fugă întotdeauna din faţa acestor bogăţii. Ele aşteaptă, tulburătoare la vedere, între gara centrală din Köln şi domul de nemişcat al Kölnului. Comorile vor să fie admirate în hoteluri-buncăr şi-n adăposturi îndoielnice, pe cîmpii renane şi pe ace de brad. Şi la cîine s-au gîndit, aduc coji de salam, pentru ca serviciile oferite în schimb să nu fie tulburate de-un bot de cîine revendicativ: nu fă de două ori acelaşi lucru, altfel ai parte de acelaşi lucru!

Însă cînd vrea să viziteze singur, cu cîine, liniştita toaletă pentru bărbaţi, ca să se reculeagă şi să se distanţeze de lumea asta, în hala animată a gării mereu îl ating, cerîndu-şi drepturile, degete-de-fete degete-de-gospodine degete-de prinţese: „Vino cu mine. Ştiu unde. Cunosc un portar care închiriază. O cunoştinţă de-a mea e plecată pentru cîteva zile. Ştiu o pietrărie care nu mai e folosită. Am pentru noi în Deutz. Măcar un ceas, atît. Doar să ne spunem ce-avem pe suflet. Wollschläger mă trimite. N-am avut de ales. După aceea plec, pe cuvînt de onoare. Vino cu mine!“

Purtarea asta plină de grijă îl ruinează pe Matern şi îl îngraşă pe Pluto. O, tu, răzbunare cu efect reactiv! Furia muşcă în vată. Ura excretează iubire. Bumerangul îl nimereşte atunci cînd crede că a nimerit de optzeci şi cinci de ori: NU FĂ DE DOUĂ ORI ACELAŞI LUCRU, NU-I NICIODATĂ ACELAŞI LUCRU! Fiindcă el slăbeşte, oricît de bună ar fi hrana: deja îi vin cămăşile lui Göpfert; oricît de plăcut i-ar răcori pielea capului loţiunea de mesteacăn a lui Otto Warnke, lui Matern îi cade părul. Ca administrator al falimentului, Hans picurătorul se întoarce acasă, fiindcă tot ce credea el că depusese în pădurea bavareză sau în districtul Aurich îl contaminează iar în Franconia Superioară, sovietic-zonal,

primitiv. Laitmotivele sînt motive de omor: din cauza lui Hans picurătorul, trebuie să urineze de şase ori în prize. Asta îl dă gata. Asta îl pune la pămînt. Tratamente radicale îl vindecă. Gonococii îl contaminează. Electricitatea îl face knockout pe Matern. Paturile pentru doi fac dintr-un răzbunător mereu călător un Don Juan tot mai sleit. Deja are privirea aceea peste măsură de sătulă. Deja trăncăneşte, cuceritor şi fără să se poticnească, despre iubire şi moarte. Ştie să devină tandru fără să fie nevoit să privească. Deja îşi alintă boala venerică ca pe un copil favorit al geniului. Mica nebunie îşi prezintă cărţile de vizită. Curînd va dori să se castreze după bărbierit, să-i arunce lui Leporello, cîinele, retezatul său fenotip.

Cine îl salvează pe Matern? Fiindcă ce înseamnă pînă la urmă toată filosofia exaltată în comparaţie cu un hopa-sus lipsit de raţiune? Ce înseamnă urcarea de şapte ori pe Feldberg, obsedată de o scufie cu ţugui, faţă de şase prize cuprinse de furia contactului? Şi, pe lîngă toate, scînceala: „Fă-mi un copil. Fă-mi unul. Fă-mă borţoasă. Ai grijă să nu se piardă nimic. Umple-mă! Răzuieşte-mă. Intră. Ieşi. Ovare!“ Cine îl salvează pe Matern, cine îi îndepărtează părul mort cu pieptenele şi îl încheie la pantaloni pînă la noi ordine? Cine se poartă duios cu el fără nici un interes? Cine s-aşază între el şi chiflele păroase şi muiate?

În orice caz, cîinele. Cîinele Pluto ştie cum să evite ce-i mai rău: le fugăreşte peste cîmpiile renane pe menajera lui Otto Warnke şi pe Vera lui Göpfert, pe una în aprilie, pe cealaltă în mai, alungîndu-le dintr-o pietrărie unde voiau să-i soarbă măduva spinării, să-i taie boaşele cu dinţii. De asemenea, Pluto poate să adulmece şi să anunţe de cum se apropie vreuna care îşi păstrează în gentuţă perlele iubirii lui Hans picurătorul. El latră, mîrîie, se bagă la mijloc şi, împingînd cu botul, arată spre trădătorul focar de molimă. Dîndu-le în vileag pe Hildchen Wollschläger şi pe prietena prinţesei, sluga îşi scuteşte stăpînul de două şocuri electrice; dar nici el nu poate să-l salveze pe Matern.

Aşa îl văd cele două braţe ale furcii din Köln: frînt, cu ochi lăcrimoşi, cu tîmple pleşuve, cu Pluto sărind în jurul lui credincioscaunciîne. Ca întruchipare aproape teatrală a nenorocirii,

el își face iarăși vînt, vrea să traverseze hala animată a gării centrale, vrea să coboare în zone liniștite, pardosite cu dale catolice șoptitoare, fiindcă Matern încă mai simte nume săpate dureros în organele interne și ele vor să fie șterse – fie și cu o mînă tremurîndă.

Aproape că reușește, pas cu pas, cu măciucă noduroasă. Astfel îl vede ea: bărbat suferind, cu cîine. Imaginea asta o înduioșează. Direct la el vine femeia-cu-sfeclă-de-zahăr, cea la care a început toată răzbunarea: compătimitoare blîndă maternă. Inge Sawatzki împinge un landou în care se află micul rod-de-sfeclă-de-zahăr de noiembrie, care a venit pe lume dulce-sirop în iulie, cu un an în urmă, și căruia de atunci i se spune Wally, de la Walburga. Inge Sawatzki e foarte sigură că tatăl micuței Walli răspunde la un nume care începe cu W, cum ar fi Walter – deși Willibald și Wunibald, sfinții frați ai marii sfinte alungătoare de vrăjitoare, al cărei produs rîvnit și în ziua de azi este uleiul Walburga, sînt mai aproape din punct de vedere catolic.[1]

Matern privește întunecat în landoul plin. Inge Sawatzki scurtează timpul obișnuitei contemplări mute: „Drăguț copil, nu-i așa? Tu n-arăți bine. Sigur o să meargă curînd. Nu-ți fie teamă. Nu vreau nimic de la tine. Dar Jochen s-ar bucura. Arăți istovit. Chiar și așa, amîndoi te plăcem. În plus, e înduioșător cum se ocupă de copil. A fost o naștere ușoară. Am avut noroc. De fapt trebuia să se nască în Cancer, dar a devenit Leu, cu ascendent în Balanță. Ăstora le e ușor mai tîrziu: de cele mai multe ori frumușei, casnici, se adaptează ușor, sînt multilaterali, afectuoși și totuși cu o voință puternică. Acum locuim dincolo, la Mülheim. Dacă vrei, putem să luăm vaporașul: *Heidewitzka, Herr Kapitän*[2]. Tu chiar ai nevoie de liniște și de îngrijire. Jochen lucrează la Leverkusen. Eu l-am sfătuit să n-o facă, dar el vrea să se bage iar în politică

---

1. În secolul al VIII-lea Walburga, descendentă a unei familii aristocratice anglo-saxone, și-a urmat frații în Germania, la chemarea Sfîntului Bonifaciu, devenind vestită după moarte grație uleiului vindecător ce izvora în mod miraculos din mormîntul ei.
2. „Heidewitzka, domnule căpitan“ (germ.), cîntec de carnaval compus în 1936 de Karl Berbuer.

şi jură pe Reimann[1]. Doamne, ce obosit arăţi! Putem lua şi trenul, dar mie îmi place să merg cu vaporaşul. Ei, o fi ştiind Jochen ce face! Zice că trebuie să-ţi asumi deschis o culoare. Da' şi tu ai fost cîndva la ăştia. Vă cunoaşteţi de acolo sau abia din compania SA? Da' tu nu spui nimic. Chiar nu vreau nimic de la tine. Dacă vrei, te alintăm noi cîteva săptămîni. Ai nevoie de linişte. De un fel de acasă. Avem două camere şi jumătate. Primeşti camera de sub acoperiş, numai pentru tine. Te las în pace, asta sigur. Te iubesc. Dar într-un fel paşnic. Uite că Walli tocmai ţi-a surîs. Ai văzut? Acum iar. Cîinelui îi plac copiii? Se zice că da, cîinii ciobăneşti iubesc copiii. Eu te iubesc pe tine – şi pe cîine. Şi atunci voiam să-l vînd, atît de proastă eram pe vremea aia! Trebuie să faci ceva împotriva căderii părului".

Urcă la bord: mama şi copilul – stăpînul şi cîinele. Soarele bine hrănit fierbe într-aceeaşi oală ruinele din Mülheim şi pe prost hrăniţii beneficiari ai raţiilor de alimente din Mülheim. Niciodată Germania n-a fost atît de frumoasă. Niciodată Germania n-a fost atît de sănătoasă. Niciodată în Germania n-au existat nişte capete mai expresive ca în vremea celor o mie treizeci şi două de calorii. Însă în vreme ce vaporaşul de Mülheim acostează, Inge Sawatzki susţine: „O să avem curînd bani noi. Gură-de-aur ştie şi cînd. Cum, nu-l cunoşti? Aici îl cunosc toţi cei care mai ştiu cît de cît cum stau lucrurile. Pot să-ţi spun că e foarte atent la toate cele. Toată piaţa, de la Trankgasse şi pîn' la americanii din Bremerhaven, ascultă de Gură-de-aur. Dar el zice că de-acum va fi curînd în scădere. Să ne readaptăm, aşa zice. Banii cei noi n-or să fie numai de hîrtie, ci valoroşi şi rari, pentru ei trebuie să şi faci ceva. De altfel, a fost la botez. Doar puţini ştiu cum îl cheamă de-adevăratelea. Jochen zice că nu-i rasă pură. Din partea mea, n-are decît. Oricum, n-a intrat în biserică, dar a dăruit două garnituri de îmbrăcăminte pentru sugari şi o grămadă de gin. El nu bea nici o picătură, doar fumează. Îţi zic, nu le fumează, le mănîncă. Acu' e plecat. Unii spun că pentru moment îşi are

---

1. Max Reimann (1898-1977), politician german, membru al Partidului Comunist din Germania (KPD), înfiinţat în 1918, şi ulterior al Partidului Comunist German (DKP).

cartierul general lîngă Düren. Alţii zic că lîngă Hanovra. Dar cu Gură-de-aur nu se ştie niciodată. Aici, am ajuns acasă. Ajungi să te obişnuieşti cu priveliştea".

La bune şi vechi cunoştinţe, Matern este martor al importantei zile X, reforma monetară. Acum chestia e să-ţi dai seama cum stau lucrurile. Sawatzki iese una-două din P.C. Oricum îi pute acolo. Fiecare primeşte o cotă, care nu-i dată pe băutură: „Ăsta-i acum capitalul nostru de bază. De trăit trăim din ce-am pus deoparte. O să avem ce linge din sirop încă măcar douăsprezece luni – cel puţin. Pînă o să ne roadem toate cămăşile şi toate izmenele, Walli o să meargă deja la şcoală. Că noi n-am stat cu fundu' pe rezerve, am avut grijă şi am scăpat de ele la vreme. Aşa ne-a îndrumat Gură-de-aur. Un sfat ca ăsta e de nepreţuit. Lui Inge i-a destăinuit o sursă de pachete *Care*[1], numa' din bunăvoinţă, fin'că ne place. Şi de tine întreabă întruna, fin'că i-am povestit de tine. Chiar, unde ai fost în tot timpul ăsta?"

Cu pauze cîntărind kilograme, Matern, care treptat prinde iarăşi puteri, enumeră locuri germane: Frizia Răsăriteană, Rauhe Alb, Franconia Superioară, plăcuta Bergstraße, Sauerland, Hunsrück, Eifel, ţinutul Saar, şesul Lüneburg, Turingia sau inima verde a Germaniei. Descrie Pădurea Neagră în partea ei cea mai înaltă şi mai neagră. În plus, nume de oraşe, într-o lămuritoare lecţie de geografie: „Cînd am călătorit de la Celle la Bückeburg. Aachen, vechiul oraş al încoronărilor, întemeiat de romani. Passau, unde Inn şi Ilz se varsă în Dunăre. Fireşte că la Weimar am vizitat şi casa lui Goethe din piaţa Frauenplan. München dezamăgeşte, dar Stade, vechiul ţinut de dincolo de digurile Elbei, o zonă fructiferă foarte dezvoltată".

Întrebarea celor doi Sawatzki „ŞI ACUM?" ar putea fi brodată, împodobită şi agăţată deasupra canapelei. Matern vrea să doarmă, să mănînce, să citească ziarele, să doarmă, să se uite pe fereastră, să mediteze şi să-l studieze pe Matern în oglinda pentru bărbierit: nu mai are ochii lăcrimoşi.

---

1. Pachete cu alimente trimise în Europa, mai ales în Germania şi Austria, în cadrul programelor de ajutor americane de după al Doilea Război Mondial.

Adînciturile de sub pometi, bine umplute. Dar părul nu mai poate fi ținut pe loc, emigrează mereu. Fruntea lui crește și-i prelungește capul de personaj de teatru pe care l-au format treizeci și unu de ani de cîine. „Și acum ce?“ S-o lase cumva mai moale? Să intre, fără cîine, în economie, dacă tot începe să înmugurească? Să joace teatru și să lase cîinele la garderobă? Să nu mai scrîșnească din dinți pe terenul neîngrădit de vînătoare, ci numai pe scenă? Franz Moor? Danton? Faust la Oberhausen? Subofițerul Beckmann la Trier? Hamlet la teatru de cameră? Nu. Niciodată! Încă nu. A mai rămas un rest. Ziua X a lui Matern n-a început încă. Matern vrea să-și plătească datoriile în moneda veche, de aceea face scandal în locuința de două camere și jumătate a lui Sawatzki. Cu mînă grea, el strivește o zdrăngănitoare de celuloid pentru copii și se îndoiește că Walli s-ar trage din neamul lui Walter. De asemenea, Matern mătură cu zaharnița de pe masa cu micul dejun toate sfaturile infailibile luate din grădina lui Gură-de-aur. Nu vrea să asculte decît de el însuși, de inimă, splină și rinichi. El și Sawatzki nu-și mai spun pe nume, ci se insultă unul pe altul după chef sau după momentul zilei: „Troțkist, nazist, trădător, simpatizant nenorocit ce ești!“ Dar abia cînd Matern o pălmuiește pe Inge Sawatzki în mijlocul camerei de zi – probabil că motivul e îngropat în camera de la mansardă a lui Matern –, abia atunci îl izgonește Jochen Sawatzki pe oaspete, cu tot cu cîine, din locuința de două camere și jumătate. Inge vrea de îndată să fie alungată și ea, împreună cu copilul. Dar Sawatzki lovește cu palma întinsă tăblia mesei îmbrăcate în mușama: „Copilul rămîne aici, cu mine! Pe ea nu mi-o stricați. Duceți-vă unde vreți și faceți-vă de cap pînă vă ia naiba. Da' nu cu fata, de asta am eu grijă!“

Așadar, fără copil, dar cu cîine și cu un pic din moneda cea nouă. Matern mai are ceasul de buzunar al lui Wollschläger, butonii de aur ai lui Budczinski și doi dolari canadieni. Ceasul îl toacă pe distracții între domul din Köln și gara centrală din Köln. Restul le ajunge pentru o săptămînă de hotel la Benrath, cu vedere spre castelul cu iaz rotund și grădină pătrată.

Ea zice: „Și acum?“

El își masează pielea capului în fața oglinzii de la dulap.

Ea arată cu degetul mare înspre perdele: „Mă gîndesc că dacă vrei de lucru, acolo sînt uzinele Henkel și în dreapta se redeschide Demag. Am putea să ne căutăm o locuință în Wersten sau direct în Düsseldorf".

Dar în fața oglinzii și, mai tîrziu, în natura rece și umedă, Matern nu vrea să muncească, ci să hoinărească. Doar se trage dintr-o familie de morari. În plus, cîinele trebuie să aibă unde să alerge. Și, decît să miște un deget pentru porcii ăștia de capitaliști, mai bine să... „Henkel, Demag, Mannesmann! Mă faci să rîd!"

În doi, cu cîine, pe lîngă Trippelsberg, peste cîmpia Rinului, pînă la Himmelgeist. Acolo e un han care mai are camere libere și nu întreabă prea mult de vreun certificat de căsătorie și dacă soț-soție. Noapte neliniștită, fiindcă Inge Sawatzki n-a luat cu ea de la Mülheim încălțări de drumeție, ci broderia decorativă cu întrebarea „Și acum?". Nu-l lasă să doarmă. Mereu pe același făgaș. Șușoteală de pernă: „Da' fă totuși ceva. Orice. Gură-de-aur a zis: investiție, investiție și iarăși investiție, merită, se va vedea în cel mult trei ani. Din cauza asta Sawatzki, de exemplu, vrea să-și încheie socotelile la Leverkusen și să devină independent într-un orășel oarecare. Gură-de-aur i-a sugerat confecțiile pentru bărbați. Nu vrei să-ncepi și tu ceva, orice? Doar ai studiat, așa zici mereu. De exemplu, un birou de consiliere sau un ziar cu horoscop, ceva care s-arate serios. Gură-de-aur zice că așa ceva e de viitor. Pur și simplu oamenii nu mai cred în poveștile mincinoase de altădată. Vor să fie informați altfel și mai bine: ce stă scris în stele... de exemplu, tu ești Berbec și eu sînt Cancer. Poți să faci ce vrei cu mine".

Ascultător, în ziua următoare Matern o face praf. Banii mai ajung exact cît pentru feribotul peste Rin, de la Himmelgeist la Üdesheim. Ploaia o primesc gratis. O, tu, înrobire rece-udă! Cu încălțările băltind, merg unul în spatele celuilalt – cîinele în față – pînă la Grimlinghausen. Acolo s-aleg cu foame, dar cu nimic de mîncare. Nu pot să schimbe nici măcar malul și să ajungă cu feribotul pe partea dreaptă, la Volmerswerth. Pe stînga Rinului o dă gata și anume sub ochii Sfîntului

Quirinus, cel ars la Moscova sub numele Kuhlmann[1], fără să poată totuşi să apere oraşul Neuss de ploaia de bombe.

Unde dormi cînd n-ai nici un ban în buzunar, dar eşti cu inima pios păcătoasă? Într-o biserică. Mai exact: te laşi închis într-o biserică unic-mîntuitoare, neîncălzită, aşadar, catolică. Mediu cunoscut. Noapte agitată. Stau lungiţi, fiecare pe propria-i bancă de biserică, pînă cînd doar ea mai stă întinsă, iar el umblă cu cîine şi trăgîndu-şi piciorul prin nava bisericii: peste tot schele şi găleţi cu var. Totul aiurea! Cîte ceva din toate. Un stil de tranziţie tipic: începută romanic atunci cînd era deja prea tîrziu, cu ceva lipituri baroce ulterioare, cum ar fi cupola. Tencuiala umedă scoate aburi. În praful de ghips care pluteşte se amestecă mirosul serviciilor pontificale complicate din anii de cîine treizeci. El încă vibrează nehotărît în aer şi nu vrea să se aşeze. Matern a mai fost cîndva aici, pe vremea cînd vorbea cu Fecioara. Acum trăncăneşte Ingefemeia. „Şi acum?" sună întrebarea ei mereu la îndemînă. „E frig", spune ea şi „Aşază-te odată!" şi „Să n-aducem un covor?" şi „Dacă n-ar fi o biserică, aş zice da, n-ai şi tu chef?" Apoi, în trei pătrimi de întunecime crepusculară: „Ia uite! Un confesional! O fi închis?"

Nu e încuiat, ci la dispoziţie în orice moment. O dă gata într-un confesional. Asta-i ceva nou. Aici precis că nimeni, niciodată. Aşa că acolo unde, altminteri, îşi ţine urechea preotul trebuie să intre cîinele. Fiindcă Pluto participă. Matern ocupă împreună cu ea cabina alăturată, o răzbate în genunchi, incomod, pe la spate, în timp ce în faţă ea trebuie să trăncănească prin grilajul de după care Pluto face pe confesorul. Şi el îi striveşte chipul de păpuşă răs-călărită de grilajul de lemn nelegiuit de înzorzonat: sculptură în lemn barocă, iscusită, renană, care rezistă secolelor, nu se frînge, ci zdrobeşte nasul chipului de păpuşă. Orice păcat contează. Se impun penitenţe. Se solicită intervenţie. Nicidecum: Sfinte Quirinus, ajutor! Mai curînd: „Sawatzki, vino, ajută-mă! Odoamnedoamne!"

---

1. Quirinus Kuhlmann (1651-1689), numit şi profetul fals, poet german şi propagator al misticismului, care a fost schingiuit şi ars pe rug ca eretic la Moscova din ordinul patriarhului.

Ei, da, după aceea confesionalul nu e stricat. Dar ea stă lungită pe dalele reci și își lasă nasul să-i sîngereze în întuneric. El umblă iarăși, cu cîine la picior, fără să scoată un cuvînt. Și, după două ture singuratice cu ecou, stă iar în fața confesionalului indestructibil și își aprinde vechea lui brichetă, să dea un foc unei liniștitoare pipe. O face mai mult decît e nevoie: în primul rînd ajută pipa, în al doilea rînd dovedește că sîngele din nasul lui Inge e roșu și, în al treilea, face vizibilă o plăcuță de pe confesional pe care stă scris ceva, un nume, negru pe alb: Joseph Knopf – fără nici o adresă. Fiindcă numele acesta locuiește de o vreme aici și nu trebuie, asemenea celorlalte nume, să indice strada și numărul casei în sfînta toaletă pentru bărbați din Köln; acest Knopf trăiește zilnic timp de o jumătate de oră, de la zece fără un sfert pînă la zece și un sfert, în trainicul confesional și își pune la dispoziția oricui urechea-i pricepută. O, laitmotive și motive de omor! O, răzbunare, dulce ca siropul! O, dreptate, călătorind cu trenul în toate direcțiile! O, nume gata șterse și de șters de-acum înainte: Joseph Knopf – sau a optzeci și șasea Materniadă!

Pe acesta Matern îl șterge, singur și personal, la ora zece fix. Pe cîinele Pluto – grea e despărțirea – l-a legat de un stativ de biciclete rămas întreg printre ruinele orașului Neuss. Inge, care tot mai plînge, o șterge fără o vorbă cu puțin înainte de slujba de dimineață și se îndreaptă cu pași mărunți și nasul strivit înapoi, în direcția Köln. O s-o ia vreun camion – dar el rămîne, nu caută, ci găsește pe Batteriestraße, aproape exact la jumătatea drumului dintre Münsterplatz și portul industrial, o monedă de zece pfenigi. Bogăție! Bănuțul ăsta, special pentru el, de la Sfîntul Quirinus. Cu el poți să-ți iei o țigară de foi, ai putea lua *Rheinische Post* proaspăt ieșit de sub tipar, atîta costă și o cutie de chibrituri, și o gumă de mestecat, l-ai putea băga într-o fantă și, dacă te-ai urca pe cîntar, s-ar naște un bilet: greutatea ta! Însă Matern fumează pipă și face să-i scapere bricheta după nevoie. Matern citește ziare în vitrină. Matern are destule de mestecat. Matern nu e de cîntărit. Cu zece pfenigi găsiți, Matern cumpără o andrea frumoasă lungă lustruită castă, pentru ce?

Nu vă întoarceți în drum, andreaua bîntuie acum.

Pentru că ea e pentru urechea preotului și trebuie să pătrundă în urechea lui Joseph Knopf. Matern intră premeditat la zece fără un sfert în biserica asimetrică a Sfîntului Quirinus, ca să țină judecată cu o andrea înstrăinată de funcția ei.

Înaintea lui se spovedesc două bătrîne, scurt și pe sponci. Acum îngenunchează el acolo unde, în noaptea crepusculară a bisericii, Inge, plantată în fața lui, a vrut să se confeseze cîinelui. Se poate – pentru cine caută indicii – să mai fie ceva sîngedeInge pe grilajul de lemn și să dovedească un martiriu. El șoptește la țintă. Urechea lui Joseph Knopf e mare, cărnoasă și nu tresare. Toată mărturisirea păcatelor, de numărat pe degete, găsește loc în interiorul unei povești străvechi care s-a petrecut la sfîrșitul anilor treizeci de cîine, între un fost membru SA, devenit apoi neocatolic, și un vechi catolic inveterat, care, bazîndu-se pe așa-numitele hotărîri de la Maria Laach[1], l-a sfătuit pe neocatolic să intre iarăși într-o unitate SA ca lumea și, cu ajutorul Sfintei Fecioare, să întărească aripa catolică a SA, organizație lipsită în sine de credință. O scorneală încurcată și mincinoasă, care te frige la degete. Dar urechea preotului nu tresare. Matern șoptește nume date citate. Murmură: pe acela-l chema așa și pe celălalt așa. Urechea preotului nu-i deranjată de nici o muscă. Matern continuă cu sîrguință: și cel pe care îl chema așa i-a spus celuilalt după o slujbă de mai din anul Domnului... Urechea preotului rămîne tăiată în piatră. Și, din cînd în cînd, de dincolo vin cuvinte solide: „Fiule, te și căiești din inimă? Știi că Isus Cristos, care pentru noi a murit pe cruce, știe orice păcat, și pe cel mai mărunt, și că se uită la noi fără încetare. Privește înăuntrul tău. Să nu treci nimic sub tăcere, fiule".

Chiar asta și are de gînd Matern. Derulează încă o dată aceeași poveste. Dintr-un măiestru orologiu muzical apar figurile de lemn sculptat: prelatul Kaas[2], nunțiul Pacelli[3],

---

1. Abație benedictină aflată în centrul controverselor referitoare la colaborarea călugărilor cu regimul nazist în intervalul 1933-1945.
2. Ludwig Kaas (1881-1952), preot romano-catolic și politician, simpatizant al NSDAP în timpul Republicii de la Weimar.
3. Nunțiul apostolic Eugenio Pacelli, viitorul papă Pius al XII-lea, a păstrat neutralitatea în timpul celui de-al Doilea Război Mondial,

fostul membru SA, neocatolicul plin de căință, vechiul catolic perfid și reprezentantul aripii catolice din SA. Toți, la urmă cu în-ajutor-săritoarea Fecioară Maria, își fac micul dans și apoi pleacă din nou; doar Matern n-a ajuns la capătul firului de șoaptă de pe mosor: „Și dumneavoastră, exact dumneavoastră ați fost cel care a spus: Înapoi în SA. O trăncăneală neîntreruptă despre Concordat[1] și mici anecdote din Maria Laach. Chiar ați și binecuvîntat pe ascuns un drapel și-ați plescăit rugăciuni pentru *Führer.* Dominican ce sînteți! Gunoi îmbrăcat în negru! ...Iar mie, Matern, mi-ați spus: Fiule, pune-ți iar brunul veșmînt de onoare. Isus Cristos, care a murit pe cruce pentru noi și care privește tot ce înfăptuim, ni l-a trimis pe *Führer*-ul nostru ca să strivească seminția păgînilor cu ajutorul tău și-al meu. Înțeles? Să strivească!" Însă urechea preotului, numit pe numele lui de mai multe ori, rămîne creația iscusită a unui sculptor gotic. Chiar și cînd andreaua (preț de magazin: zece pfenigi) e pusă în poziție de tragere, deci cînd instrumentul de împlinire a răzbunării se sprijină pe grilajul înzorzonat al confesionalului și vîrful andrelei țintește urechea preotului, nimic nu tresare îngrijorat de soarta timpanului; doar glasul de bătrîn, crezînd că penitentul a ajuns la capăt, sloboade ostenit și rutinat eternul text: *„Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen"*.[2] Penitența impusă constă din nouă *Tatăl nostru* și treizeci și două de *Ave Maria*.

Atunci Matern, care venise să țină judecată cu andreadezecepfenigi, își retrage instrumentul: omul acela își oferă urechea doar ca exemplu. Ăluia poți să-i spui totul de două ori în fiecare zi, că n-aude decît pădurea foșnind sau nici măcar pe aceea. Joseph Knopf[3]. Nasture surd. Nasturedepreotsurd. Un preot surd ca un nasture mă absolvă în numele unuia și

---

fiind criticat ulterior pentru a nu-i fi ajutat pe evreii persecutați de Hitler.

1. Concordatul din 1933, tratat încheiat de Pacelli între Sfîntul Scaun și Germania nazistă, care garanta drepturile bisericii romano-catolice în Germania.
2. Și te absolv de păcatele tale în numele Tatălui și-al Fiului și-al Sfîntului Duh. Amin (în lat., în orig.).
3. Nasture (germ.).

al altuia şi în numele porumbelului. Dincolo de gratii Joseph cel surd-toacă se maimuţăreşte, făcîndu-mi semn cu mîinile să plec. Cară-te, Matern! Mai vor şi alţii la urechea surdă. Ia şi umblă, nu mai ai păcate. Hai odată, mai curat de-atît nu se poate! Amestecă-te printre penitenţi: Maria Laach e aproape de Neviges. Caută-ţi o Canossa frumoasă[1]. Du andreaua înapoi la mercerie. Poate că ţi-o primesc şi îţi înapoiază cei zece pfenigi ai tăi. Cu ei poţi să cumperi chibrituri, gumă de mestecat. Atît costă *Rheinische Post*. Cu zece pfenigi ai putea să-ţi verifici greutatea după confesiunea liniştitoare. Sau cumpără-i cîinelui tău coji de salam. Pluto trebuie ţinut în formă.

1. Localitate din nordul Italiei, din provincia Emilia-Romagna, unde împăratul Henric al IV-lea al Sfîntului Imperiu Roman a obţinut în 1077, după o penitenţă umilitoare de trei zile, ridicarea excomunicării pronunţate de papa Grigore al VII-lea.

A optzeci și șaptea Materniadă, viermănoasă

Orice om are cel puţin doi taţi. Nu-i nevoie să se cunoască între ei. Unii taţi nici nu ştiu. Adesea taţii se pierd. Matern, pentru a numi un tată incert, posedă unul foarte vrednic de un monument, despre care nu ştie unde, despre care habar nu are el ce, despre care speră. Dar nu îl caută.

În schimb, pînă şi în visele lui, a căror treabă este să doboare, trunchi după trunchi, o pădure foşnitoare de fagi, el îl caută pe pipăite pe Gură-de-aur, despre care se vorbeşte vag peste tot. Dar oricît de temeinic ar cerceta el toate boxele toaletei pentru bărbaţi din gara centrală Köln, căutînd vreun indiciu despre Gură-de-aur, nici o săgeată indicatoare nu-l pune în mişcare; totuşi – şi lecţia asta îl învaţă să descifreze urmele tatălui său, Anton Matern – citeşte o cugetare proaspăt gravată în emailul deteriorat:

„Nu-l ascultaţi pe vierme, în vierme e viermele!"

Fără să-şi şteargă din program căutarea lui Gură-de-aur şi ocupația din vis, doborîrea fagilor, Matern porneşte în direcţia tatălui.

Morarul cu urechea turtită. Lîngă istorica moară de vînt cu proţap de la Nickelswalde, aflată la est de gura de vărsare a Vistulei, în mijlocul grîului Urtoba rezistent la ierni siberiene, el şi-a ţinut pe umăr sacul de o sută de livre pînă cînd moara cu aripi rotite de vînt a ars, de la capră pînă la podul pentru făină şi apoi la cel pentru saci. Atunci morarul a fugit de mîna apucătoare a războiului care se apropia dinspre Tiegenhof prin Scharpau. Încărcat cu un sac de douăzeci de livre cu făină de grîu – măcinată din soiul Epp –, atît el, cît şi nevasta şi sora morarului au găsit loc pe o barjă care legase

vreme de zeci de ani satele de pe Vistula Nickelswalde şi Schiewenhorst. În acelaşi convoi erau remorcherul Rothebude, feribotul Einlage, şlepul Zukunft, dar şi un pîlc de bărci pescăreşti. La nord-est de Rügen barja Schiewenhorst a trebuit să fie descărcată din cauza unei avarii la motoare şi remorcată de Rothebude-Käsemark. Morarul, sacul cu făină de grîu de douăzeci de livre şi cei din familia morarului au avut voie să urce la bordul unui torpilor. Ăsta era împovărat cu ţipete de copii şi rău de mare, a dat peste o mină la vest de Bornholm, s-a scufundat foarte repede şi a luat cu el ţipetele, răul de mare şi pe nevasta şi sora morarului; însă el, împreună cu sacul lui de făină, a reuşit să găsească un loc în picioare pe vaporul cu aburi Schwan, care făcea turul staţiunilor şi care, pornind de la Danzig-Neufahrwasser, mergea în direcţia Lübeck. Fără să fie nevoit să mai schimbe o dată ambarcaţiunea, morarul Anton Matern, cu urechea turtită şi cu sacul de făină neudat, a ajuns pe uscat, pe continent, în portul Travemünde.

În timpul lunilor care au urmat – istoria continuă: izbucneşte pacea! – morarul e nevoit adesea să-şi apere cu şiretenie proprietatea de refugiat pusă pe umăr, fiindcă în jurul lui sînt o mulţime de oameni care vor să mănînce prăjituri, dar nu au făină. El însuşi e ispitit adesea să mai reducă cele douăzeci de livre cu cîte un căuş, ca să-şi facă o supă cu cocoloaşe, dar de cîte ori îl atacă stomacul, mîna lui stîngă loveşte cu asprime degetele dreptei, preocupată să desfacă sacul. Aşa-l găseşte mizeria care se furişează, dorind să facă studii de mediu: strîmb, tăcut şi cumpătat, în săli de aşteptare, pus la fereală în barăci pentru refugiaţi, îngrămădit în adăposturi Nissen. O ureche e mult depărtată de cap, în timp ce urechea plată e turtită de sacul neîmpuţinat de douăzeci de livre. E în siguranţă acolo şi – privit din afară – tace mîlc.

Între gara centrală din Hanovra şi monumentul ecvestru cam ciuruit, dar tot cu coadă lungă, cînd morarul Anton Matern nimereşte într-o razie a poliţiei şi e luat la interogatoriu – din cauza sacului umplut cu făină –, urmînd să fie condamnat pentru comerţ la negru, nu regele Ernest Augustus[1]

1. Ernest Augustus I (1771-1851), fiul regelui George al III-lea al Regatului Unit al Marii Britanii, rege al Hanovrei din 1837 pînă în 1851.

coboară de pe armăsar ca să-l salveze pe morar; un funcţionar al forţelor de ocupaţie îi ia partea, îl apără şi apără şi cele douăzeci de livre de făină cu un discurs fluent şi, într-o pledoarie de o jumătate de oră, lasă să se vadă treptat strălucirea celor treizeci şi doi de dinţi de aur: Gură-de-aur garantează pentru morarul Matern, luîndu-l sub ocrotirea lui pe omul acela strîmb, cu tot cu sacul lui cu făină, şi chiar mai mult de atît, el îl judecă pe morar după înzestrarea lui profesională şi îi cumpără o moară cu proţap uşor avariată între Düren şi Krefeld, deci la şes. Pune să i se cîrpească acoperişul, dar nu vrea să fie reparate aripile ştirbite din loc în loc şi să le lase să se învîrtă în vînt.

Căci, la cererea lui Gură-de-aur, morarul trebuie să ducă o viaţă contemplativă pe două etaje: sus, sub arborele pivotant şi mecanismul pietrelor, îmbîcsit cu praf, în aşa-numitul pod pentru saci, acolo doarme el. Chiar dacă piatra zăcătoare, cea mare, jgheabul de umplere şi cilindrul care străpunge grinda acoperişului urîţesc încăperea, acolo unde pe vremuri se afla materialul de măcinat rămîne un spaţiu pătrat nu prea strîmt pentru pat, o mobilă aproape olandeză – atît de aproape e graniţa. Piatra serveşte drept masă. Sabotul jgheabului adăposteşte lucrurile personale şi rufăria de corp. Liliecii evacuează pintenii şi stîlpii intermediari, şarpanta şi arborele, ca să facă loc micilor daruri de la Gură-de-aur: radioul, lampa – el pune să se tragă lumină electrică –, revistele ilustrate şi puţina veselă necesară unui bătrîn care se pricepe să scoată gust de cartofi la tigaie dintr-o lampă cu spirt. Scării care coboară i se înnoieşte balustrada, asta pentru că în spaţiosul pod pentru făină, al cărui mijloc e marcat de stîlpul morii, se aranjează „camera bună“ a morarului, care va deveni curînd camera de consultări. Sub puntea de fier a morii şi sub balustru, sub toată neorînduiala acum blocată, fără doar şi poate, care servea cîndva la reglarea poziţiei pietrelor, Gură-de-aur, ale cărui sugestii se întîlnesc cu dorinţele morarului, pune pomposul fotoliu cu rezemători pentru cap, proaspăt tapiţat, care trebuie schimbat în cele din urmă cu un fotoliu fără rezemători pentru cap, pentru că una dintre ele stînjeneşte sacul de douăzeci de livre de pe umăr. Moara scîrţîie chiar şi cînd vîntul se opreşte. Cînd bate vîntul, din

gura pîlniei, printre pietre, încă mai curg nori de praf spre sita găurită, care atîrnă strîmb în rama ei. Cînd bate vîntul dinspre est, soba de fontă scoate fum. Dar de cele mai multe ori norii care vin dinspre Canal alunecă la mică înălţime peste Renania Inferioară. Odată, cînd nici nu se mutase bine, morarul pune ulei la cepul care ţine pîrghia pe loc şi, de asemenea, strînge traversa întinzătoare, ca să fie respectate cerinţele situaţiei: un morar s-a mutat într-o moară. După aceea îşi duce traiul în papuci de casă şi haine închise la culoare, doarme pînă la nouă, dimineaţa mănîncă singur sau împreună cu Gură-de-aur, dacă e venit cumva în vizită, şi răsfoieşte revista americană *Life* din anii de război sau de după. A semnat contractul de muncă la început, chiar după semnificativa asigurare a întinzătorului. Gură-de-aur nu cere mult: în afara dimineţilor de joi, morarul trebuie să dea consultaţii între orele zece şi douăsprezece, folosindu-şi urechea turtită. În afară de joi, care îl găseşte hărnicindu-se între trei şi cinci, după-amiaza e liber. Atunci stă lîngă radio cu urechea cea depărtată sau se duce la Viersen, la cinematograf, sau joacă *skat* cu doi funcţionari de la Partidul Refugiaţilor, cu care votează şi el, pentru că, după cum susţine morarul, cimitirele din stînga şi din dreapta Vistulei, mai ales cel din Steegen, sînt mai bogate în iederă decît toate cimitirele dintre Krefeld şi Erkelenz.

Dar cine îl vizitează pe morarul cel strîmb şi cu urechea turtită în timpul orelor de consultaţii de dimineaţa şi de joi după-amiaza? La început vin ţăranii din împrejurimi şi plătesc cu bunuri, în natură, de exemplu cu unt şi sparanghel; apoi îl caută mici industriaşi din Düren şi Gladbach, cu produse finite avînd valoare de schimb; la începutul anului patruzeci şi şase îl descoperă presa.

Ce-i ademeneşte acolo pe vizitatorii ăştia, la început răzleţi şi mai apoi într-un şuvoi greu de controlat? Pentru cine nu ştie încă: cu urechea lui turtită, morarul Anton Matern ascultă viitorul. Morarul cel strîmb ştie dinainte date importante. Urechea lui lipită de cap, care pare să fie surdă la zgomotele cotidiene, aude instrucţiuni după care poate fi dirijat viitorul. Nu-i vorba de spiritism, de citit în cărţi sau în zaţ de cafea. Să nu se creadă că îndreaptă vreo lunetă spre

stele din podul pentru saci. Nu descifrează grăitoarele linii din palmă. Nu scormonește nici în inimi de arici și-n spline de vulpe, nici în rinichii unui vițel cu semn roșu în frunte. Pentru cine nu știe încă: sacul de douăzeci de livre este atoateștiutorul. Mai bine zis, viermii din făina măcinată din soiul Epp, care au supraviețuit călătoriei cu barja, scufundării rapide a torpilorului, pe scurt, tulburărilor din timpul războiului și de după, mai întîi cu ajutorul lui Dumnezeu și la urmă cu cel al lui Gură-de-aur, viermii aceia șoptesc despre viitor, iar urechea aplatizată a morarului – zece mii de saci de o sută de livre sau chiar mai mulți, cu grîu Urtoba, cu grîu Epp, cu făină de grîu măcinată din sortimentul Schliephacke numărul cinci, au făcut-o să devină așa turtită, surdă și cu un auz atît de fin – percepe ce are de oferit viitorul și transmite mai departe indicațiile viermilor celor în căutare de sfaturi, pentru că morarul le dă glas. Contra unui onorariu corespunzător, morarul Anton Matern, asistat de viermii est-germani, dirijează hotărîtor destine vest-germane – fiindcă, după țărani și mici industriași, în fața fotoliului său iau loc viitorii magnați ai presei din Hamburg și își scriu dorințele pe o tăbliță de ardezie, astfel încît el începe să devină influent: dă direcții formează opinii influențează mersul lumii determină vremuri vorbește în parabole în general – în oglindă.

După ce a dat sfaturi în satul său natal, Nickelswalde, la zeci de ani după ce a influențat și a făcut rentabilă cultura de grîu între Neuteich și Bohnsack, conform indicațiilor date de viermii de făină, după ce, lipindu-și urechea turtită de sacul populat cu viermi de făină, a prevestit invazia șoarecilor și grindina, devalorizarea guldenului din Orașul Liber Danzig și prăbușirea bursei de cereale, ora cînd a murit președintele Reichului și vizita aducătoare de nenorociri a flotei în portul Danzig, el reușește, cu sprijinul lui Gură-de-aur, să facă saltul din îngustimea provincială în universalitatea vest-germană: trei domni opresc în față, aduși de un jeep al armatei de ocupație. Tineri și, de aceea, fără pată, ei urcă din două salturi jumătate din scara pînă la podul pentru făină, aduc cu ei zgomot, talent și neștiință, ciocănesc în stîlpul morii, se trudesc cu tamburul cablului, vor să se cațere peste tot în podul pentru saci și să-și murdărească degetele în mașinăria

morii; însă plăcuţa pe care scrie *Privat!*, fixată pe balustrada scării care duce la podul pentru saci, le îngăduie să-şi arate buna-creştere, astfel că se potolesc ca nişte şcolari în faţa morarului Matern, care arată spre tăbliţă şi spre creionul de ardezie, pentru ca dorinţele lor să fie formulate şi să devină realizabile.

Poate că sună sec ce au să le spună viermii de făină celor trei domni: celui mai arătos i se recomandă insistent să ţină morţiş la licenţa de presă numărul şaizeci şi şapte în faţa puterii britanice, pentru a putea să apară în tiraj mare sub numele *Hör Zu*[1] şi – în treacăt fie spus – să-i aducă drept profit morarului Matern un abonament gratuit, fiindcă morarul este ahtiat după reviste şi mare amator de radio. La sfatul viermilor, licenţa numărul şase, numită *Die Zeit*[2], îi este recomandată celui mai agil dintre domni. Celui mai scund şi mai distins, care îşi roade unghiile intimidat şi nu îndrăzneşte să păşească în faţă, viermii îi şoptesc prin intermediul morarului că ar trebui să încerce cu licenţa o sută douăzeci şi trei şi să lase baltă experimentul nereuşit numit *Die Woche*[3].

Alunecosul Springer[4] îl bate pe umăr pe neexperimentatul Rudi[5]: „Ia întreabă-l pe bunicu' cum să-l cheme pe copilaşul tău".

Orbii viermi de făină anunţă de îndată prin strîmbul morar: *Der Spiegel*, oglinda căreia nu-i scapă nici un punct negru de pe o frunte netedă şi îşi are locul în orice casă modernă, cu condiţia să fie concavă; tot ce se citeşte uşor se uită uşor şi totuşi poate fi citat; nu întotdeauna contează adevărul, în schimb numărul casei trebuie să corespundă; pe scurt, o arhivă

---

1. „Ascultă!" (germ.), prima revistă ce conţinea programul radio, apărută în 1946 în zona de ocupaţie britanică, moment important din istoria concernului Springer.
2. „Timpul" (germ.), publicaţie săptămînală din Germania, apărută în 1946.
3. „Săptămîna" (germ.), precursoare a revistei *Der Spiegel* („Oglinda").
4. Axel Springer (1912-1985) întemeiază în 1946 compania Axel Springer AG, cel mai mare editor de ziare şi al treilea între editorii de reviste din Germania.
5. Rudolf Karl Augstein (1923-2002), unul dintre cei mai influenţi jurnalişti germani, întemeietorul revistei *Der Spiegel*.

bună, adică zece mii sau şi mai multe biblioraftturi Leitz ticsite, înlocuiesc gîndirea; „oamenii“ – zic viermii de făină – „nu vor să fie împinşi să gîndească, ci să fie informaţi exact“.

Acum ora de consultaţii e de fapt încheiată, dar Springer mormăie şi e nemulţumit de prognoza viermilor, fiindcă inima îi spune să nu fondeze o revistă radio pentru mase, ci mai curînd un săptămînal radical pacifist. „Să scutur, vreau să scutur!“ Atunci viermii îl consolează prin morarul Matern şi îi prezic pentru luna iunie a anului cincizeci şi doi naşterea unei binefaceri publice: „Trei milioane de cititori analfabeţi îşi vor lua zilnic micul dejun cu ziarul *Bild*[1]“.

Imediat, înainte ca morarul să deschidă pentru a doua oară capacul ceasului de buzunar, acel domn vesel ca un senator cu puţin timp în urmă, cel căruia Axel Springer şi micul Augstein încearcă să-i copieze manierele, se arată dezorientat, aproape deznădăjduit, şi ţipă după ajutor. Noaptea, se confesează el pe tăbliţa de ardezie, are vise social-democrate, peste zi ia masa cu industria grea creştină, dar inima lui aparţine literaturii avangardiste; pe scurt, nu se poate hotărî. Atunci viermele de făină îl informează că amestecul acesta – noaptea stînga, ziua dreapta şi în inimă avangardist – e un adevărat amestec al vremii: prielnic, onorabil, liberal, curajos cu măsură, pedagogic şi lucrativ.

Acum ţîşnesc întrebări după întrebări – „Preţuri pentru publicitate? Cine va, cvorumul minoritar în casa Ullstein[2]?“ –, dar viermii de făină, reprezentaţi de morarul Matern, refuză să răspundă. Înainte să-şi ia politicos rămas-bun, cei trei domni au voie să-şi scrijelească numele pe stîlpul morii: frumosul Springer, Rudi cel stăpînit de *Weltschmerz*[3] şi domnul Bucerius[4], al cărui arbore genealogic îşi are rădăcinile în Evul Mediu luminat.

---

1. „Imagine“ (germ.), cel mai cunoscut tabloid german.
2. Editura Ullstein, fondată de Leopold Ullstein în 1877 la Berlin, una dintre cele mai mari edituri din Germania.
3. Termen creat de scriitorul romantic german Jean Paul Richter, care defineşte sentimentul născut din perceperea nepotrivirii dintre realitate şi cerinţele spiritului.
4. Gerd Bucerius (1906-1995), editor şi politician german, fondatorul ziarului *Die Zeit*.

După o săptămînă calmă – morarului Matern i se aşterne un covor sub picioare, portretul de sub sticlă al bătrînului preşedinte Hindenburg găseşte un sprijin temporar în levierul care pornea sau oprea cîndva mişcarea oscilatorie a pîlniei de umplere –, după o săptămînă de mici modificări casnice şi iniţiative organizatorice – Gură-de-aur pune să fie lărgit drumul pînă la moara de vînt dezafectată şi să se fixeze un panou indicator pe şoseaua dintre Viersen şi Dülken –, deci, după o săptămînă de reculegere şi pregătire, pe drumul de acces proaspăt refăcut sosesc domni de la concerne sau reprezentanţii lor pe probleme de decartelizare, iar viermii de făină, odihniţi şi comunicativi, vindecă de îndată durerile de burtă ale complicatului grup Flick. Pe un taburet tare şade Otto-Ernst Flick[1] în persoană, reprezentîndu-l pe tatăl lui şi în căutare de sfaturi. Nu că morarul ar şti cine stă acolo, punînd picior peste picior, de fiecare dată altfel; cu o amabilitate indiferentă, el îşi răsfoieşte revistele răscitite, în vreme ce tăbliţa de ardezie se umple cu întrebări urgente. Legea Aliaţilor privind decartelizarea îi cere tatălui Flick să se despartă fie de fier, fie de cărbune. Atunci viermii de făină strigă: „Scapă de mine!“ Aşa se face că societatea Consolidation, decartelizată de Mannesmann, preia pachetul majoritar de la Steinkohlen-Bergwerke AG din Essen şi mai tîrziu, aşa cum vrea viermele de făină, revine la Mannesmann. După nouă ani, deci la cinci ani după eliberarea din închisoare înainte de termen, datată de viermii de făină, Flick senior poate reveni la societatea minieră Harpen, de data asta în calitate de acţionar majoritar.

De altfel, în acelaşi an dr. Ernst Schneider[2], care s-a prezentat la moară puţin după Flick junior, se alătură băncii Trinkaus şi, odată cu el, intră tot grupul Michel – lignit lignit! – şi industria de acid carbonic, al cărei consiliu de administraţie îl prezidează el, prin bunăvoinţa viermilor de făină;

---

1. Otto-Ernst Flick (1916-1974), mare industriaş german, care, asemenea tatălui său, Friedrich Flick, a fost arestat şi pus sub acuzare la sfîrşitul războiului.
2. Ernst Schneider (1900-1977), întreprinzător german, preşedinte al Camerei de Comerţ şi Industrie din Germania postbelică.

fiindcă, vorbind în graiul lui lat cît Vistula, morarul împarte posturi care fuseseră ocupate cu puțin timp în urmă de viermii de făină. Astfel, unui căpitan de cavalerie în retragere – viitoarea figură cheie a economiei înmugurinde – îi sînt promise douăzeci și două de locuri în administrație, printre care șase de președinte, pentru că, dacă vrea să rămînă în șa, domnul von Bülow-Schwante[1] trebuie să treacă întregul concern Stumm peste obstacolele pe care Aliații le-au pus în cale la înălțime și la intervale mici, pe trasee complicate.

Un du-te-vino. Domnii se salută pe scara care duce la podul pentru făină și la morarul Matern. Nume sonore încep să umple stîlpul morii, pentru că aproape fiecare vrea să devină nemuritor într-un loc important, fie că e vorba de Hoesch sau de concernul Bochum. Krupp îl trimite pe Beitz[2] și Beitz află cum te poți sustrage decartelizării, în timp ce vremurile capricioase lucrează în favoarea lui Krupp. Și convorbirea decisivă dintre domnul Beitz și R. Murphy, secretar de stat în U.S. State Department, mijlocită de viermii de făină, are loc de timpuriu: viermii de făină vorbesc, ca mai tîrziu Beitz și Murphy, despre credite pe termen lung pentru țările subdezvoltate. Dar nu statul să deschidă buzunarele, ci Krupp trebuie să verse fonduri, în particular și țintit: viermii de făină proiectează uzini metalurgice în India, iar dacă li s-ar fi dat voie să rămînă în Nickelswalde, în dreapta gurii de vărsare a Vistulei, ar fi făcut proiecte pentru Republica Populară Polonă, dar polonezii n-au vrut să se lase ajutați de viermele de făină est-german.

De aceea Siemens & Halske, Klöckner și Humboldt, petrol și potasă oriunde înflorește sarea gemă. Această onoare îi este acordată morarului Matern într-o dimineață ploioasă de miercuri. Dr. Quandt[3] vine în persoană și află în ce fel uzinele

1. Vicco Karl Alexander von Bülow-Schwante (1891-1970), diplomat german care după al Doilea Război Mondial a deținut funcții de conducere în consiliile de administrație ale unor mari companii (concernul Stumm, Dr.-Hiller-AG, Henkell & Co. etc.).
2. Berthold Beitz (1913-2013), influent manager în industria minieră din Bazinul Ruhrului.
3. Günther Quandt (1881-1954), industriaș german; a pus bazele unui imperiu industrial care include BMW și Altana.

de potasă Burbach AG vor crea majoritatea la Wintershall AG. O tranzacţie în perspectivă la care asistă neapărat Gură-de-aur, care e interesat de o mină de potasă dezafectată dintre Sarstedt şi Hildesheim.

Dar în următoarea dimineaţă liberă de joi – încă mai plouă –, cînd morarul Matern bate cuie în pintenii de susţinere şi atîrnă cînd ici, cînd colo tabloul bătrînului preşedinte al Reichului, Gură-de-aur, care voia doar să lase un teanc de reviste pentru plăcerea morarului, este iarăşi plecat. În schimb, a doua zi – ploaia persistentă de ţară nu i-a putut opri – vin la consultaţii toţi succesorii IG. Chiar aşa decartelizate cum sînt, Badische Anilin, Bayer şi Hoechst vin împreună şi lasă viermii de făină să le voteze politica pentru următorii ani: „Fără dividende, doar mărire de capital". Însă acest cuvînt de ordine al viermilor de făină nu e valabil doar pentru industria chimică; oricine s-ar prezenta – Feldmühle AG sau Esso, Haniels sau Norddeutsche Lloyd, toate băncile sau companiile de asigurări mari –, corul viermilor de făină repetă insistent: „Renunţare la dividende pentru mărirea de capital!" În plus, mărunţişurile: cum poate fi transferat vechiul concern Hertie, asociat cu şi mai vechea firmă Tietz, în fundaţia familială Karg? Să introducă Brenninkmeyer[1] credite pentru clienţi? Cum va arăta în viitor costumul bărbătesc – este vorba despre cel la două rînduri de nasturi, reactualizat la cererea clienţilor – pe care Peek & Cloppenburg urmează să-l scoată în curînd pe piaţă?

Viermele de făină răspunde la toate întrebările după o plată în avans, cu sume fixe. El lustruieşte steaua Mercedes, îi prezice lui Borgward[2] ascensiunea şi decăderea, dispune de bani pentru Planul Marshall, participă cînd se întrunesc autorităţile Ruhrului, validează Constituţia înainte să fie acceptată de Consiliul Parlamentar, stabileşte data reformei monetare, numără voturile înainte să se ţină primele alegeri parlamentare, integrează iminenta criză coreeană în planul

1. Familie germano-olandeză, întemeietoare a lanţului internaţional de magazine *C&A*, cu îmbrăcăminte de serie.
2. Firmă producătoare de automobile fondată la Bremen de Carl F.W. Borgward.

de construcţii navale al şantierelor navale Howaldt din Kiel şi Hamburg, iniţiază Acordul de la Petersberg[1], îl declară pe un anume dr. Nordhoff[2] viitorul promotor al formării preţurilor şi, cînd îi convine – lui şi semenilor săi –, face presiuni înspăimîntătoare asupra cursului monetar.

Dar în rest: tendinţă favorabilă, chiar dacă doamnele Thyssen[3] nu se sfiesc să facă drumul pînă la moara dezafectată. Este oare moara aceea o moară a întineririi? Se netezesc riduri şi se remodelează pulpe? Facilitează viermele de făină formarea unor cupluri? Unui vechi veteran *Stahlhelme*[4], încă viguros, care salută prietenos-milităreşte fotografia preşedintelui Reichului – între timp ea s-a mutat din podul pentru saci în podul pentru făină –, i se recomandă să stabilească legături familial-prieteneşti cu figura cheie Bülow-Schwante, ca să facă să înflorească afacerile în construcţii – „Tu, fericit Portland-Zement, cunună-te!" –, fiindcă viermele de făină favorizează afacerile de familie.

Fireşte că aceia care vor să ajungă la viermele de făină trebuie să poarte la ei, ca bagaj, smerenie şi încredere copilărească. Astfel, indestructibilul Hjalmar Schacht[5], micul diavol cu guler tare, refuză învăţăminte, deşi adesea e de aceeaşi părere cu viermii de făină. Atît viermii, cît şi Schacht avertizează în privinţa exportului excedentar, a surplusului de devize, a inflaţiei monetare şi creşterii preţurilor. Dar numai

1. Acord semnat la 22 noiembrie 1949 între Înalţii Comisari ai Forţelor Aliate şi cancelarul Konrad Adenauer, prima iniţiativă importantă de restabilire a suveranităţii Germaniei de Vest.
2. Heinz Heinrich Nordhoff (1899-1968), inginer vestit pentru reconstruirea şi rentabilizarea companiei Volkswagen în perioada postbelică.
3. Grupul Thyssen, important producător de oţel, a cărui reconstrucţie după cel de-al Doilea Război Mondial este susţinută de Amélie Thyssen şi fiica ei, Anita, contesă Zichy-Thyssen.
4. „Căştile de oţel" (germ.), numele popular dat Uniunii Foştilor Luptători, cea mai importantă organizaţie paramilitară de după înfrîngerea Germaniei în Primul Război Mondial.
5. Hjalmar Horace Greeley Schacht (1877-1970) economist, bancher, politician liberal şi cofondator al Partidului Democrat German.

viermii de făină dezvăluie soluția problemelor care urmează să apară. Cînd se ivesc, separat, viitorul ministru Schäffer[1] și consilierul Vocke[2], li se recomandă să deschidă totuși viitoarele două tezaure – ei vor intra în istorie! Ministrul să nu mai țină deoparte surplusurile fiscale uriașe; consilierul să pună în libertate cît mai repede grămezile de aur. Aici, ca și în discuția Krupp-Beitz-Murphy mediată de viermii de făină, cuvîntul de ordine este „Credite în valută pentru țările subdezvoltate!"

Prima accelerare viguroasă. Achiziții latino-americane susțin piețele de lînă. Iuta de Bremen recuperează. Avertisment față de fărîmițarea dolarului canadian. O pauză de consolidare moderată, fixată de viermii de făină, împiedică ieșirea pieței de sub control. Tendința rămîne favorabilă. Gură-de-aur pune să fie asfaltate drumurile de acces. Niște smintite planuri de căsătorie ale morarului – se pare că alegerea ar fi fost o văduvă din Viersen – se fac țăndări, fiindcă ar fi trebuit să se renunțe la o pensie. În continuare singur, dar nu solitar, morarul răsfoiește revistele *Quick* și *Kristall*, *Stern* și *Revue* și tot ce i se distribuie gratis și cu recunoștință: *Frankfurter* și *Münchner Illustrierte* și *Hör Zu!*, ajuns deja în al patrulea an. Și toți cei care i-au fost credincioși de la început, chiar și cei care au găsit abia mai tîrziu calea spre adevărata credință, revin mereu sau vin, intimidați, pentru prima oară, își cresteaza sau își confirmă numele în și pe impunătorul stîlp al morii, sînt atenți și fac mici cadouri, tușesc atunci cînd soba scoate fum de la vîntul din est: domni de toate categoriile, Münnemann[3] și Schlieker[4], Neckermann[5] și Grundig[6], bătrînii

1. Fritz Schäffer (1888-1967), politician german, ministru de Finanțe și apoi de Justiție.
2. Wilhelm Vocke (1886-1973), finanțist și bancher german.
3. Rudolf Münnemann (1908-1982), finanțist german.
4. Willy H. Schlieker (1914-1980), mare industriaș german.
5. Josef Carl Peter Neckermann (1912-1992), proprietarul unei mari case de vînzări prin corespondență.
6. Max Grundig (1908-1989), fondatorul concernului de aparatură electronică Grundig AG.

vulpoi Reemtsma[1] și Brinkmann[2], puternicii Abs[3], Forberg[4] și Pferdmenges[5]. Mai întîi viitorul și apoi prezentul Erhard vine cu regularitate și i se dă voie să înghită un vierme de făină excedentar; acela trăiește și azi miraculos, făcînd miracole într-un trup exemplar – expansiune expansiune! Viermele de făină insistă pe ideea economiei de piață liberă. Viermele a fost de la început în părintele miracolului economic, miraculos și făcînd miracole. „Nu-l ascultați pe vierme, în vierme e viermele!"

Așa cobește opoziția și nu vine, nu plătește, nu tușește cînd bate vîntul dinspre est și nu-l consultă pe morarul Matern. Conform deciziei luate de fracțiune, ea nu acceptă vrăjitorii diabolice medievale. Acei lideri sindicali care o iau totuși în secret spre moară sînt scoși pe linie moartă mai devreme sau mai tîrziu, chiar dacă indicațiile lor, formulate de viermii de făină, influențează decisiv poziția de forță a Uniunii Sindicale Germane – să ne amintim de soarta lui Viktor Agartz[6]. Pentru că toți social-democrații îi acuză de erezie pe morar și pe clienții lui, consiliați de viermii de făină. Avocatul Arndt[7] se alege doar cu rîsete, fiindcă în cursul unei sesiuni de dezbateri încearcă să dovedească în Bundestag că frecventarea consultativă a viermilor de făină lezează articolul doi din Constituție, întrucît cultul crescînd pentru viermii de făină pune în pericol dezvoltarea liberă a personalității individului. În baraca

1. Philipp Fürchtegott Reemtsma (1893-1959), întreprinzător din industria tutunului și protector al artelor.
2. Este vorba, de fapt, despre Wolfgang Ritter (1905-1993), aflat la conducerea fabricii Martin Brinkmann AG, specializată în produse din tutun.
3. Hermann Josef Abs (1901-1994), director de bancă și ulterior purtător de cuvînt al Deutsche Bank AG.
4. Kurt Forberg (1900-1979), bancher german.
5. Robert Pferdmenges (1880-1962), bancher german, membru în Christlich Demokratische Union Deutschlands (CDU – Uniunea Creștin-Democrată).
6. Viktor Agartz (1897-1964), economist și sindicalist de orientare socialistă, acuzat de trădare și judecat în 1957.
7. Rudi Arndt (1927-2004), politician din aripa stîngă a Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD – Partidul Social-Democrat).

SPD din Bonn se clocesc glume cinice la adresa viermilor şi, odată devenite publice, în chip de sloganuri electorale, ele fură partidului voturi decisive. Nu există discurs electoral al domnilor Schumacher[1] şi, începînd cu august o mie nouă sute cincizeci şi doi, Ollenhauer[2] care să nu toarne dispreţ şi batjocură peste orele de consultaţii din moara dezafectată. Funcţionari de partid vorbesc despre „cura de viermi capitalistă" şi rămîn aşezaţi – cine să se mire? – pe banca opoziţiei.

Dar vine clerul. Nicidecum cu toate podoabele de ceremonie, avîndu-i pe Frings[3] şi Faulhaber[4] în fruntea unor procesiuni de campanie; mai ales dominicani anonimi ajung la moara dătătoare de indicaţii, rareori motorizaţi, cel mai adesea pe jos, cîţiva pe biciclete.

Mai mult toleraţi decît privilegiaţi, ei aşteaptă umili afară, sub capra morii, cu breviarele deschise pînă cînd un anume dr. Oetker[5] din Bielefeld află că pentru el imperativul momentului este: „Coace o flotilă cu praful de copt Oetker. Amestecă praful de budincă Oetker, lasă-l să dea în fiert, să se răcească, apoi răstoarnă-l cu grijă în toate cele şapte mări ale lumii – şi iată: toate petrolierele Oetker plutesc!" Mai tîrziu, după ce Oetker s-a eternizat pe stîlpul casei şi a plecat, *pater* Rochus[6], uşor uimit, trebuie să sufle peste ochelari, fiindcă de cum a citat catehismul, scîrţîind cu creionul pe tăbliţa de ardezie – „Doamne, trimite Duhul tău şi faţa pămîntului fi-va înnoită..." –, se şi vesteşte prin glasul viermilor de făină: unic-mîntuitoarea Biserică trebuie să năzuiască treptat, prin partidul creştin

1. Dr. Kurt Schumacher (1895-1952), preşedinte al SPD şi liderul opoziţiei în Bundestag, unul dintre părinţii democraţiei postbelice din Germania.
2. Erich Ollenhauer (1901-1963), preşedinte al SPD pînă în 1963.
3. Josef Richard Frings (1887-1978), cardinal al Bisericii Catolice, arhiepiscop de Köln.
4. Michael von Faulhaber (1869-1952), cardinal al Bisericii Catolice, arhiepiscop de München.
5. Companie germană de produse alimentare întemeiată de August Oetker în 1891, în care, după război, sînt incorporate o flotă, o editură, o casă de asigurări, o bancă, o fabrică de bere şi hoteluri în toată Europa.
6. Rochus Spiecker (1921-1968), publicist şi teolog dominican.

de guvernămînt, la stări de lucruri gotice și apoi tîrziu-romanice; cu puteri retroactive, imperiul lui Carol cel Mare trebuie reînnoit, la nevoie cu sprijin romanic; mai întîi să se înceapă fără tortură și fără arderea pe rug a vrăjitoarelor, fiindcă ereticii precum Gerstenmaier[1] și Dibelius[2] îi vor ciuguli din palmă Sfintei Fecioare chiar și fără a fi rugați: „Marie, ce cu Pruncul veghează, pe noi ne binecuvîntează!"

Încărcați cu daruri, sfinții părinți se întorc acasă pe jos și pe biciclete. În fața morii de vînt ajung odată, direct și decorativ, pînă și șase franciscane venite de la mănăstirea din Aachen. Chiar dacă superioara novicelor, sora Alfons-Maria[3], cere și ea informații de la morar vreme de o jumătate de oră, o vorbă să nu se sufle despre ceea ce au de spus viermii de făină călugărițelor. Atît e sigur: viermii de făină catolici – morarul Anton Matern este drept-credincios – au întocmit, pentru orice eventualitate și orice situație, scrisori pastorale. Se rostește în șoaptă numele unui ministru în ascensiune care – *nomen est omen*[4] – avea să se numească Würmeling[5] și care, cu ajutorul familiilor catolice, va fonda un stat în stat; viermii de făină prezintă proiecte de legi; viermii de făină susțin școala confesională; din motive de credință, viermii de făină catolici se opun reunificării; viermii de făină guvernează Germania de Vest – fiindcă statul-fragment est-german își trimite prea tîrziu specialistul în planificare.

Înainte ca morarul cu sacul lui de douăzeci de livre cu făină de grîu – care, în treacăt fie spus, trebuie completat cu

1. Eugen Karl Albrecht Gerstenmaier (1906-1986), teolog protestant, politician creștin-democrat, președinte al Parlamentului German.
2. Friedrich Karl Otto Dibelius (1880-1967), episcop protestant, opozant al nazismului și, totodată, al comunismului.
3. Reprezentantă a congregației catolice Surorile Mîntuitorului Ceresc, întemeiată de Elisabeth Alphonsa Maria Eppinger, sora Alfons Maria (1814-1867).
4. Numele este un semn (în lat. în orig).
5. Franz-Josef Würmeling (1900-1986), politician creștin-democrat al cărui nume este legat de așa-numitul „permis Wuermeling", care acorda familiilor cu mulți copii reduceri la biletele pe căile ferate. În traducere din germană numele înseamnă „viermișor".

cîteva livre din soiul Epp, obţinute cu greu din delta astăzi poloneză a Vistulei –, deci înainte ca morarul Matern, cu viermii lui de făină bine hrăniţi, să poată participa la planificarea combinatului siderurgic Stalinstadt[1] pe terenurile mlăştinoase ale Oderului, la construirea complexului energetic Schwarze Pumpe[2], la exploatarea de uraniu şi wolfram a temutei Wismuth AG[3] şi la crearea brigăzilor socialiste, nişte funcţionari în civil au asigurat perimetrul din jurul viermilor de făină vorbitori; fiindcă dacă domnii Leuschner[4] şi Mewis[5] – Ulbricht[6] l-a trimis chiar şi pe Nuschke[7] – ar fi reuşit atunci să străpungă de cîteva ori acel cordon de securitate pe care îl realizase un general împreună cu oamenii lui, Republica Democrată Germană ar sta acum altfel, ar avea o grămadă de cartofi şi clame de birou în exces – dar aşa nu are nimic, nici măcar destulă sîrmă ghimpată.

Criticii miracolului economic, toţi la fel de înceţi, care, cu arătătorul ridicat, ratează figura simbolică a lui Erhard[8], pierd trenul spre Dülken. Domnul Kuby[9] şi toţi cabaretiştii

---

1. Eisenhüttenstadt, oraş în districtul Oder-Spree, Brandenburg, la graniţa cu Polonia, întemeiat în 1950 sub numele Oraşul Stalin, ca model de oraş socialist.
2. „Pompa neagră“ (germ.), complex de uzine producătoare de energie electrică de lîngă Spremberg, Brandenburg.
3. Întreprindere minieră din zona de ocupaţie sovietică, în R.D.G., situată pînă la reunificarea Germaniei pe locul al treilea în lume în ceea ce priveşte producţia de uraniu.
4. Bruno Max Leuschner (1910-1965), membru în Comitetul Central al Partidului Unităţii Socialiste din R.D.G. (SED) şi preşedinte al Comisiei de Planificare a Economiei în R.D.G.
5. Karl Mewis (1907-1987), luptător împotriva naţional-socialismului, politician SED, preşedinte al Comisiei de Planificare a Economiei în R.D.G.
6. Walter Ernst Paul Ulbricht (1893-1973), preşedinte al Republicii Democrate Germane şi secretar general al Partidului Unităţii Socialiste din R.D.G.
7. Otto Gustav Nuschke (1883-1957), politician din zona de ocupaţie sovietică, respectiv R.D.G.
8. Ludwig Wilhelm Erhard (1897-1977), politician creştin-democrat, ministru al Economiei şi al doilea cancelar al R.F.G.
9. Erich Kuby (1910-2005), jurnalist şi publicist german.

cică ar fi avut săgeți otrăvite, argumente și cîntecele caustice cît să zguduie un imperiu dacă s-ar fi dus în pelerinaj la morarul Matern la ora de consultații. Fiindcă am greși dacă am presupune că viermii partinici l-ar fi avut mereu în minte doar pe acel unic Konrad[1]. Dimpotrivă! Vizitatorii timpurii ai viermilor de făină, domnii de la presă și cei cu temeri privind decartelizarea vor confirma că în sacul de douăzeci de livre a domnit chiar de la început cea mai radicală atmosferă anti-Adenauer; nu pe primarul incapabil, care s-a dus la moară numai de patru ori și doar cu probleme de politică externă, l-au propus viermii de făină să fie primul cancelar federal, nu, el n-a avut votul lor; dimpotrivă, ei au strigat într-un glas: „Hans Globke[2] să fie, nezgomotosul luptător în Rezistență, care lucrează în culise".

N-a fost să fie așa și dacă suporterii școliți de viermii de făină, ținînd seama de cugetarea viermilor, n-ar fi făcut din dr. Hans Globke un cancelar din umbră, deci dacă n-ar fi obținut ascultare pentru fracțiunea viermilor de făină din Bundestag, cît și pentru anumiți secretari de stat din cele mai importante ministere, multe – poate chiar totul – ar fi ieșit prost.

Și morarul Matern? Ce onoruri i s-au acordat lui? Abonamentul gratuit la o revistă ilustrată sau alta, cadourile de Anul Nou – calendarele firmelor, de la Auto-Union pînă la minele Hannover-Hannibal –, astea au fost singurul lui cîștig? I-au revenit funcții, decorații sau pachete de acțiuni? S-a îmbogățit morarul?

Fiul lui, care îl vizitează cu cîine ciobănesc negru în luna martie a anului patruș'nouă, nu vede deocamdată nici un pfenig coclit. Afară vîntul de vest trage de aripile nemișcate ale morii. Neckarsulm[3] și Vereinigte Kesselwerke din

1. Konrad Adenauer (1876-1967), jurist și politician creștin-democrat, primul cancelar al Republicii Federale Germane după al Doilea Război Mondial.
2. Hans Josef Maria Globke (1898-1973), jurist și politician, figură controversată în politica germană postbelică, considerat „eminența cenușie" a epocii Adenauer.
3. Uzinele Neckarsulm (NSU), producătoare de biciclete, motociclete și automobile.

Düsseldorf[1] tocmai au luat-o din loc în mare grabă: ora de consultații s-a încheiat. Sacul de douăzeci de livre se odihnește în fișet de oțel. Piesa asta de mobilier – o donație de la Krauss-Maffei AG, care, devenită majoritară prin Buderus, ține acum de grupul Flick – a fost instalată de Gură-de-aur, fiindcă el a fost de părere că sacul nu era în siguranță așa, depozitat pur și simplu în pîlnia de alimentare. Merită luate în seamă și niște achiziții care nu folosesc la nimic: într-o colivie mare – cadou de la Wintershall AG – ciugulesc doi peruși – un cadou de la concernul Gerling. Însă tatăl și fiul stau față-n față, fără să-și vorbească, dacă nu ținem seama de niște exclamații întîmplătoare precum „Ei bine" sau „Așa deci!". Amabil, fiul deschide gura primul: „Ei, tată, ș-acu' ce mai zice viermele de făină?"

Tatăl dă din mînă a lehamite: „Ce tot zice mereu. Nimicuri, numa' nimicuri".

Atunci, așa cum se cuvine, fiul trebuie să întrebe de mama și de mătușa lui: „Și mama? Și mătușa Lorrchen? Te-ai despărțit de ele?"

Morarul arată cu degetul mare spre pardoseala podului pentru făină: „S-or înecat pe drum".

Fiului îi vine în minte să întrebe de cunoștințe vechi: „Și Kriwe? Lührmann? Karweise? Pe unde-s Kabrunii? Bătrînul Folchert și Hedwig a lu' Lau de la Schiewenhorst?"

Degetul mare al morarului arată iar spre bîrnele din podea: „Înecați. Toți s-or înecat pe drum".

Dacă mama, mătușa și toți vecinii au căzut pradă Balticii, acum să fie puse întrebări și despre moara paternă. Și morarul trebuie să anunțe iarăși o pierdere: „Asta o ars pînă la pămînt ziua-n amiaza mare".

Fiul e nevoit să strige dacă vrea să afle ceva de la tatăl lui. Își prezintă dorințele mai întîi cu precauție, apoi direct. Dar morarul nu pricepe nici cu urechea turtită și nici cu cea depărtată de cap. De aceea fiul scrie dorințe pe tăbliță cu creionul de ardezie. Cere bani – „Parale! Parale!" –, e pîrjolit și el, ca și moara de vînt de acasă: „Am avut ghinion, ruinat!"

1. Producător de cazane sub presiune și componente specifice domeniului energetic, cu sediul în Düsseldorf.

Tatăl morar dă din cap cu înţelegere şi-şi sfătuieşte fiul să-şi ia de lucru, fie la mina de cărbuni, fie la el. „Fă-te trebuincios pe-aici. Mereu o să găseşti ceva de făcut. Şi-ndată o să trebuiască să mai şi construim pe-aici."

Dar înainte ca Matern, fiul cu cîine negru, să se hotărască să-i dea o mînă de ajutor tatălui, el vrea să mai ştie, aşa, în treacăt, dacă morarul nu cunoaşte un mare fumător numit Gură-de-aur şi dacă acest Gură-de-aur, împătimit al ţigărilor, nu poate fi găsit cu ajutorul viermilor de făină: „Ia întreabă-i pe ăia".

Atunci morarul încremeneşte. Viermii de făină tac în dulapul lor de oţel – Krauss-Maffei. Doar peruşii – concernul Gerling – sporovăiesc în colivia lor – Wintershall AG. Totuşi Matern fiul rămîne şi-i meştereşte cîinelui Pluto o cuşcă sub capra morii oprite. Dacă aici ar exista o Vistula şi diguri de la un orizont la altul, atunci cătunul de colo ar fi Schiewenhorst şi aici, unde în fiecare zi, în afară de joi, vin cu maşina baronii cărbunelui şi acţionarii companiilor, s-ar afla Nickelswalde. Aşa, locul se va numi în curînd Noul Nickelswalde.

Fiul Matern se instalează. Tatăl şi fiul semnează un contract de muncă în toată regula. De acum înainte cîinele Pluto trebuie să păzească moara cu tot ce e în ea şi să anunţe prin lătrat vizitele de afaceri. Fiului îi revine reglementarea aspectelor exterioare care ţin de procesul economic dirijat de viermi. În calitate de administrator plătit peste barem, el cere să fie nivelat un loc pentru o parcare sub dealul morii, dar refuză amplasarea unei benzinării Esso. În timp ce pompele de benzină îşi găsesc locul acolo unde drumul de acces dă în şoseaua spre Dülken, el permite Poştei Federale şi întreprinderilor Blatzheim să construiască acolo. Însă parcarea are voie să fie închisă pe trei laturi doar de clădiri cu un singur etaj, astfel încît moara – devenită între timp un simbol ştanţat pe o agrafă – să domine aşa cum trebuie activitatea înfloritoare de jos. Centrala telefonică şi secretariatul transmit şi formulează indicaţii-de-viermi şi logică-de-viermi. Clădirea principală adăposteşte un restaurant mai curînd simplu, douăsprezece camere cu un singur pat şi şase camere duble, pentru ca gîndirea vermială să-şi găsească odihna în somn.

În subsol se află barul unde, începînd cu sfîrşitul după-amiezii, mari specialişti în reglementări vermiculare – azi li se spune organe de conducere – stau lipiţi de taburetele înalte. Cu băuturi reci în faţă şi ciugulind migdale sărate, ei cultivă tendinţa de formare a monopolurilor, promovată de viermi, discută despre regulamentul verminat al concurenţei, vînd sub preţ, plătesc dividende, susţin cu titlu provizoriu, tind fără grabă, reacţionează diferit, fac presiuni, cotează şi înregistrează, urcă brusc preţuri şi zîmbesc spre un afiş alb pe fond roşu, pe care Matern, administratorul, l-a atîrnat în barul din subsol: „TOATE ROŢILE S-OPRESC CÎND VIERMII NU MAI DORESC".

Fiindcă şi Matern-fiul vorbeşte. Multe dintre frazele lui încep uniform: „Marxism-leninismul a demonstrat..." sau „Pe aripile socialismului se va..."

Marii specialişti în reglementări vermiculare – fiindcă n-au fost niciodată organe de conducere – tresar pe taburetele lor înalte cînd administratorul Matern arată spre afişul roş-alb, făcînd vestitul gest al lui Lenin, şi vorbeşte despre colectivitatea viermilor de făină, despre structura vermială a socialismului victorios şi despre istorie ca proces vermicular dialectic. În vreme ce sus, în moara oprită, morarul cel strîmb, cu sacul de douăzeci de livre la ureche, ajută economia germană postbelică să capete prestigiu internaţional – colaborării şi toleranţei lui îi datorăm scrierea deschizătoare de drumuri a teoreticianului într-ale economiei W. Eucken[1] *Sarcinile viermilor de făină de interes obştesc într-un stat de drept* –, jos fiul lui, administratorul, îi înfierează pe exploatatorii monopolişti ai viermilor de făină. Viermele viermuieşte în citate. Există insul cu conştiinţă de clasă şi cel fără clasă. Unii învaţă autoeducarea colectivă, alţii ţin un jurnal de brigadă. Deschizătorii de drumuri îi construiesc un edificiu socialismului. În condiţii sociale modificate capitalistul se converteşte la. Epurează, elimină, triumfă. În timpul unor interminabile discuţii la bar – sus tatăl Matern doarme deja

1. Walter Eucken (1891-1950), economist, părintele neoliberalismului şi unul dintre principalii susţinători ai economiei sociale de piaţă.

de multă vreme şi visează la cimitirele înecate în iederă din stînga şi din dreapta gurii de vărsare a Vistulei – fiul Matern, aplecat peste gin şi whisky, răspîndeşte viermo-mituri marx-alimentate care trebuie să susţină teza necesităţii întregii evoluţii: „Fiindcă există viermi de planificare şi brigăzi de viermi care, pe aripile socialismului, păşesc pe drumul de la Eu la Noi".

Matern, administratorul, nu-i un vorbitor nepriceput. În barul plin de fum, cu ţeasta curînd cheală plasată sub lumina din tavan, el ţine strîns paharul de whisky, îşi agită băutura zornăitoare, arată spre viitor cu ades pictatul deget leninian şi interpretează piese educative în faţa unui public iubitor de teatru. Fiindcă cei care stau pe taburetele înalte, marile forţe vermiale Abs şi Pferdmenges, doamnele Thyssen şi Axel al lui Springer, directorul executiv Blessing[1] şi juristul de firmă Stein[2], societarii cu răspundere şi consilierii înşeptiţi, toţi participă, deoarece fiecare – „Altfel unde am ajunge?" – are o opinie proprie şi ea se cere expusă. În plus, în tinereţe fiecare – „Cu mîna pe inimă, să n-am eu parte!" – a stat undeva în stînga. Doar sîntem între noi: „Krauss-Maffei şi Röchling-Buderus!" Voi, vechi luptători: „Lübbert[3] şi Bülow-Schwante, martorii lui Alfred[4] şi moştenitorii lui Hugo[5]!" În fond, oameni cu care se poate discuta după miezul nopţii – aşa i se pare lui Matern, administratorul. Nu dorm cu toţii în paturi de roze. Fiecare, chiar şi văduva Siemens, are o povară de dus. Fiecare a fost nevoit să înceapă chiar de jos, chiar şi uzina metalurgică Gutehoffnung[6]. Nimic nu se face peste noapte,

1. Karl Blessing (1900-1971), economist, membru în consiliul de conducere de la Deutsche Reichsbank (1937-1939) şi preşedinte la Deutsche Bundesbank (1958-1969).
2. Gustav Stein (1903-1979), jurist şi politician creştin-democrat.
3. Erich Ferdinand August Lübbert (1883-1963), avocat şi industriaş german.
4. Alfred Krupp (1812-1887), fiul lui Friedrich Krupp, întemeietorul combinatului de oţel din Essen.
5. Hugo Stinnes (1870-1924), industriaş şi politician german.
6. „Buna Speranţă" (germ.), importantă întreprindere metalurgică şi minieră din Bazinul Ruhrului.

nici măcar Phoenix-Rheinrohr[1]. „Dar să reţinem un lucru, domnilor de la reasigurări şi de la asigurări de grindină, voi, cei care valorificaţi gudronul şi prelucraţi oţel, voi, mult ramificate şi pînă departe înrudite neamuri, voi, Krupp, Flick, Stumm şi Stinnes: socialismul va învinge! Sus paharele! Viermele de făină să aibă mînă liberă! Noroc, Vicco! Tendinţă favorabilă! Eşti un tip a-ntîia, chiar dacă ai fost cîndva ofiţer SS. Să ştergem cu buretele. Cîndva cu toţii am. Fiecare în felul lui. Spune-mi Walter!"

Dar aceste înfrăţiri se produc sub moara oprită numai la miezul nopţii; în timpul zilei, cînd parcarea este supraaglomerată, centrala telefonică suprasolicitată şi orele de consultaţii total ocupate, domneşte micul război ideologic. Nici un misterios om din umbră nu-l finanţează pe administrator; cu mijloace proprii, el pune să fie tipărite manifeste al căror stil e deschizător de drumuri, fiindcă ele găsesc o întrebuinţare utilă unui scop.

În stînga alternează citate din Marx cu date din istoria familiei Matern; în dreapta, creioane cu reacţie rapidă notează capacitatea anuală prevăzută pentru plănuita uzină Rourkela din Orissa, India.

În stînga luptătorii de clasă Luxemburg[2] şi Liebknecht[3] fac să înflorească semne de exclamaţie; în dreapta, după două puncte, anunţul că peste numai cîţiva ani Rüsselsheim[4] va plăti super-dividende de şaizeci şi şase de procente.

În stînga Simon şi Gregor Materna, conducătorii bandelor de tîlhari, înfiinţează încă de la începutul secolului al şaisprezecelea brigăzi înzestrate cu o conştiinţă colectivă; în dreapta se constituie Uniunea Cărbunelui şi Oţelului.

În stînga poate citi oricine vrea felul în care străbunicul administratorului, care credea în Napoleon, dar a vîndut

1. Întreprindere minieră şi metalurgică întemeiată în 1852.
2. Rosa Luxemburg (1871-1919), teoretician marxist, militantă revoluţionară a Partidului Social-Democrat din Regatul Poloniei, membră fondatoare a Partidului Comunist German.
3. Karl Liebknecht (1871-1919), susţinător al socialismului şi cofondator al Ligii Spartachiste şi al Partidului Comunist German.
4. Rüsselsheim, oraş în landul Hessa, reşedinţa uzinelor de automobile Opel.

rușilor scări de asalt și, tocmai din cauza acestei dualități, a ajuns să aibă bani care aparținuseră mai înainte militariștilor și capitaliștilor; în dreapta se înșiră investițiile și amortizările de la Badische Anilin- und Soda-Fabrik pentru încă îndepărtatul an cinci-cinci.

Pe scurt: în vreme ce pe partea stîngă a unei foi volante complet roșii administratorul Matern se face cunoscut ca unul care vrea să grăbească sfîrșitul ordinii sociale decadente din Vest, partea netipărită a aceleiași foi volante este acoperită de curbe ale costurilor, cotații de bursă, reglementări de cartel – ce anticipare clară a coexistenței actuale!

Și ce plăcere ar fi ca, fără să te coste, să mai adaugi cîte un *intermezzo* acum, cînd încheierea acestei cronici trage aer în piept; pentru că acum fiecare ar putea să spună anecdote. Să zicem, istorioara cu Ufa[1] care își trimite prea tîrziu consiliul de administrație la Noul Nickelswalde. Fiecare ar putea slobozi acum un lamento. De pildă, litania păcatelor prin omisiune din cadrul agriculturii, chiar dacă viermii de făină trîmbițează fără oprire și din propriul lor mediu crizele agrare ce vor să vină. Oricine ar putea să-ți pună imediat în față un almanah al bîrfelor din societate. De pildă, alianțele hamburgheze, Rosenthal-Rowolt, motivele de divorț ale lui Springer, critică socială plictisitoare. Să lăsăm asta și s-o spunem pe scurt: din martie o mie nouă sute patruzeci și nouă și pînă în vara anului cinci-trei Walter Matern, venit să judece cu cîine negru, îl servește ca administrator și fiu nesupus pe tatăl său, Anton Matern, care a venit să dea sfaturi cu un sac șoptitor de douăzeci de livre. Răstimpul ăsta a devenit cunoscut în general drept perioada timpurie a miracolului economic. Celula germinativă a acestei epoci se numește Noul Nickelswalde. Multe – zvonuri despre trăgători de sfori și legături internaționale – trebuie să rămînă și vor rămîne nelămurite. De exemplu, Matern administratorul nu-l vede niciodată pe Gură-de-aur, despre care toți știu ce, despre care

1. Societatea Universum Film (UFA sau Ufa), principalul producător de filme în timpul Republicii de la Weimar și al celui de-al Doilea Război Mondial. Aflată în zona de ocupație sovietică, compania a fost restructurată și preluată de un consorțiu bancar.

nimeni nu ştie unde – nici măcar viermii de făină. Însă ei divulgă moartea lui Stalin înainte să devină oficială. Cîteva săptămîni mai tîrziu, cîinele de pază Pluto, lăsat liber noaptea, anunţă: foc sub moară! Incendiul este stăvilit repede. Trebuie înlocuite doar patru scînduri de legătură mici din structura caprei. Stricăciunile la şa şi la grinzile de îmbinare de la podul pentru făină sînt nesemnificative. Prefectul de poliţie din Düsseldorf soseşte cu maşina. Incendiere dovedită! Însă încercarea de a vedea legături între acest caz şi atacul petrecut asupra morii curînd după aceea, care, trebuie s-o spunem, a şi reuşit, are ca rezultat doar o legendă, pentru că dovezile lipsesc şi azi. Iar cei care adulmecă vreo legătură între moartea lui Stalin şi incendierea eşuată, pe de-o parte, şi atacul reuşit şi revoltele din zona de ocupaţie sovietică, pe de altă parte, nu fac, de asemenea, decît să speculeze. Totuşi pînă în ziua de azi comuniştii sînt priviţi drept incendiatorii şi autorii răpirii.

Astfel că fiul morarului Matern trebuie să se supună unor săptămîni de interogatorii. Dar el cunoaşte încă de pe vremuri tonul ăsta. Dintotdeauna i-au plăcut jocurile de-a întrebatul şi răspunsul. Fiecare răspuns, crede el, ar trebui să-i aducă aplauze.

„Meseria învăţată?"

„Actor."

„Ocupaţia actuală?"

„Pînă în ziua atacului asupra terenului morii ce aparţine tatălui meu am fost administrator."

„Unde vă aflaţi în noaptea în chestiune?"

„În barul de la subsol."

„Cine poate să depună mărturie?"

„Domnul Vicco von Bülow-Schwante, preşedintele consiliului de administraţie de la concernul Stumm, domnul doctor Lübbert, partener cu răspundere limitată la firma Dyckerhoff & Widdmann, şi domnul Gustav Stein, director în Uniunea Federală a Industriei Germane."

„Despre ce anume aţi vorbit cu martorii?"

„Mai întîi despre tradiţia regimentului de ulani în care a servit domnul Bülow-Schwante, apoi despre participarea firmelor Lenz-Bau AG şi Wayss & Freytag la reconstrucţia

Germaniei de Vest, iar la sfîrşit domnul Stein mi-a explicat numeroasele asemănări existente între reprezentanţii culturii şi liderii din economie."

Dar oricît de îndîrjit ar rămîne în umbră adevăraţii făptuitori, fapt este că: în ciuda organizaţiei Gehlen[1] şi a triplului cordon de apărare, în noaptea dinspre cincisprezece spre şaisprezece iunie a anului cinci-trei nişte necunoscuţi reuşesc să-l răpească pe morarul Anton Matern, domiciliat în moara dezafectată din Noul Nickelswalde. În afară de morar, în dimineaţa de şaisprezece iunie din moară mai lipsesc următoarele obiecte: în podul pentru saci – o fotografie sub sticlă şi înrămată a fostului preşedinte al Reichului, von Hindenburg, şi un aparat de radio Grundig; în podul pentru făină – numerele pe cinci ani ale revistei radio *Hör Zu!*, doi peruşi cu tot cu colivie şi un sac de douăzeci de livre cu făină de grîu, păstrat într-un dulap de oţel pe care făptaşii – se presupune că au fost mai mulţi – au reuşit să-l deschidă fără să-l forţeze.

Dar fiindcă în cazul sacului de douăzeci de livre este vorba despre un sac unde locuiesc viermi de făină de origine est-germană, care, printr-o conducere centralizată, au introdus o înflorire economică vest-germană care şi azi, cînd deja i se întrevede sfîrşitul, încă se mai prelungeşte, stimulînd conjuncturi, pierderea sacului şi a morarului aparţinător provoacă panică. De exemplu, în barul din subsol şi în parcare domnii care nu au voie să părăsească Noul Nickelswalde cît timp durează investigaţiile preliminare caută catastrofe comparabile în toată istoria germană şi cea apuseană. Sînt pronunţate cuvinte precum Cannae, Waterloo şi Stalingrad. Demiterea lui Bismarck[2], prezentată într-una dintre caricaturile englezeşti ale acelor ani, devine un strigăt deznădăjduit de Casandră: „Căpitanul părăseşte nava!" Cel pentru

---

1. Agenţie de spionaj stabilită în 1946 în zona de ocupaţie americană, denumită astfel după Reinhard Gehlen, general din armata germană recrutat după război de serviciile secrete americane.
2. Otto von Bismarck (1815-1898), supranumit „cancelarul de fier", a fost numit prim-ministru al Prusiei în 1862 şi a devenit cancelar al Imperiului German în 1871, odată cu crearea acestui imperiu. A fost demis în 1890 de împăratul Wilhelm al II-lea.

care cuvintele acestea nu descriu situaţia cu suficientă putere le face mai convingătoare preluînd unele din cunoscuta cugetare despre şobolani: „Căpitanul părăseşte nava care se scufundă!"

Dar opinia publică nu are voie să fie părtaşă la consternarea forţelor din conducere. Deşi nimeni nu dispune o blocadă a ştirilor despre cele întîmplate în Noul Nickelswalde, nici un ziar – nici măcar *Bild* – nu trage vreun semnal de alarmă cu litere de-o şchioapă: „Viermii de făină părăsesc Republica Federală!" – „Atac sovietic asupra unui centru economic vest-german!" – „Steaua Germaniei apune!"

În *Die Welt* nu apare nimic. Tot ce se cheamă ziar între Hamburg şi München nu relatează decît despre revolta muncitorilor constructori de pe Aleea Stalin. Totuşi Ulbricht, rezemat pe zgomot de tancuri, rămîne, în vreme ce morarul Anton Matern dispare fără acompaniament muzical.

Ca urmare, toţi cei care trăiesc de pe urma zicerilor lui vermiale colorate regional, Krupp, Flick, Stumm şi Stinnes, toţi cei care continuă să navigheze urmînd cursul recomandat de viermi, *Bank deutscher Länder*[1] şi biscuiţii Bahlsen, toţi cei care stăteau la rînd în faţa morii dezafectate – holdingurile şi camerele de comerţ, casele de credit şi uniunile federale –, toţi cei de-viermi-ascultători lasă deoparte orele de consultaţii la morarul Matern. De acum înainte la discursuri festive inaugurări de poduri lansări de nave nu se mai spune „Această bunăstare ne-a inspirat-o în şoaptă viermele de făină. Pentru ceea ce deţinem îi sîntem datori morarului şi sacului său de interes public de douăzeci de livre. Trăiască morarul Anton Matern!", în schimb, pe vreme vîntoasă sau liniştită, foştii specialişti în treburi vermiculare, deveniţi acum oratori plini de aere în situaţii festive, se aud vorbind despre: vrednicia germană. Despre: hărnicia poporului german. Despre: Phoenix din cenuşă. Despre: miraculoasa renaştere a Germaniei. Şi, în orice caz, despre: graţia divină, fără de care nu se întîmplă nimic.

---

1. Bancă întemeiată în 1948, precursoarea actualei bănci naţionale germane, Deutsche Bundesbank.

Numai pe unul singur l-a făcut rătăcitor plecarea morarului. Matern, odinioară administrator, își scrîșnește calea prin țară, șomer cu cîine negru. Orice bunăstare se stinge cu vremea. Orice minune poate fi lămurită. Înaintea fiecărei crize a fost avertismentul: „Nu-l ascultați pe vierme, în vierme e viermele!“

A optzeci și opta Materniadă, sterilă

Tendință apatică: între timp pleșuv sus, ursuz masiv tot pe drum, dar sever cu cîinele. Pluto îl ascultă și nu mai e chiar așa de tînăr. Cît de obositor e să îmbătrînești; fiindcă fiecare gară o vorbește de rău pe următoarea. Pe fiecare pajiște pasc deja alții. În fiecare biserică, același Dumnezeu: *Ecce homo!* Priviți-mă: cu țeasta pleșuvă și pe dinăuntru. Un dulap gol, plin cu uniforme de toate orientările. Am fost roșu, am purtat brun, am umblat cu negru, m-am vopsit: roșu. Scuipați-mă: îmbrăcăminte pentru orice vreme, bretele reglabile, cel de-nepus-la-pămînt merge pe tălpi de plumb, pleșuv sus, gol înăuntru, acoperit pe dinafară cu resturi de țesături roșii brune negre – de scuipat! Dar Brauxel nu scuipă, ci trimite avansuri, dă sfaturi, vorbește în treacăt despre export-import și despre sfîrșitul lumii, care se apropie, în timp ce eu scrîșnesc: un cap pleșuv vrea dreptate. E vorba aici despre dinți – treizeci și doi. Cu ai mei nici un dentist n-a cîștigat vreun ban. Fiecare dinte contează.

Tendință apatică. Nici gara centrală din Köln nu mai e ce-a fost. Isus Cristos, cel care poate să înmulțească pîinea și să întrerupă curentul de aer, a pus să fie închisă cu sticlă. Isus Cristos, cel care ne-a iertat pe toți, a pus să fie emailate din nou boxele din toaleta pentru bărbați. Nu mai există nume împovărate de vină, nici adrese trădătoare. Toată lumea vrea să fie lăsată în pace și să mănînce cartofi proaspeți în fiecare zi; doar Matern mai simte curenți de aer și nume dureroase săpate în inimă, splină și rinichi, care vor să fie tăiate toate toate toate. O bere în sala de așteptare. O dată, cu cîinele în jurul domului, ca să-l pișe în toate cele treizeci și două de colțuri. După asta, încă o bere peste drum.

Conversații cu vagabonzi care îl iau pe Matern drept vagabond. După asta, o ultimă încercare la toaleta pentru bărbați. Mirosul a rămas același, chiar dacă înainte berea era mai proastă și mai subțiată. Ce absurd, să cumperi prezervative. Cu șale arcuite, ca un armăsar în picioare: evacuare în treizeci și două de cuve, toate lipsite de nume. Matern își cumpără prezervative, zece pachete. Vrea să viziteze niște vechi cunoștințe în Mülheim. „Sawatzki? Ăștia nu mai locuiesc de multă vreme aici. Au început în Bedburg, de la mai nimic, cu haine pentru bărbați. Apoi au cumpărat și au intrat în industria confecțiilor și se zice c-ar fi deschis la Düsseldorf ceva impresionant, pe două etaje."

Pînă acum a reușit să evite centrul ăsta de molimă buboasă. Mereu a trecut doar prin el, nu s-a oprit niciodată. Köln? Da. Și Neuss, cu andrele. O săptămînă, Benrath. Sectorul, de la Dortmund pînă la Duisburg. O dată, două zile în Kaiserswerth. Aachen, o amintire plăcută. Înnoptare la Büderich, dar niciodată în Hansens Penn[1]. Să sărbătorești Crăciunul în Sauerland, dar nu la saltimbanci. Krefeld, Düren, Gladbach, între Viersen și Dülken, unde tata făcea minuni cu viermi de făină – era destul de rău peste tot, dar mult mai rău era abcesul ăla cu lipituri de sticlă bombată, ofensa adusă unui Dumnezeu inexistent, mînjitura de muștar rămasă să se usuce între Düssel și Rin, berea aia de două etaje, stătută și suprafermentată, avortonul ăla abandonat după ce Jan Wellem[2] a încălecat-o pe Loreley. Acum oraș al artei, oraș al expozițiilor, oraș al grădinilor. Babel mic-burghez. Nor de gaze pe Rinul Inferior și capitală de land. Protector al orașului Danzig[3]. Oala cu muștar și mormîntul lui Hoppeditz[4]. Aici a suferit și a luptat

---

1. Fostă cîrciumă de pe Ratinger Straße, frecventată de studenți și artiști, care oferea clienților și posibilitatea să înnopteze.
2. Johann Wilhelm von der Pfalz (1658-1716), numit și Jan Wellem, principe elector.
3. După al Doilea Război Mondial numeroase orașe din Germania de Vest și-au asumat patronajul unor orașe din Est, ca expresie a responsabilității față de cetățenii germani refugiați. Primarul orașului Düsseldorf a semnat un astfel de act de patronaj pentru Danzig în 1954.
4. Hoppeditz, personaj fictiv, reînviat anual la 11 noiembrie, ora 11.11, cu prilejul celui mai important eveniment al orașului

Grabbe[1]. „Ăsta n-a rezistat. Cu el sîntem chit. S-a uscat pe drum." Fiindcă nici măcar Christian Dietrich n-are chef s-o mierlească aici, preferă la Detmold. Rîsetdegrabbe: „Aș putea să omor Roma cu rîsul meu, de ce nu Düsseldorful?" Lacrimidegrabbe, vechea oftalmie a lui Hannibal: „Plîngeți cum se cuvine, voi, prieteni ai sportului! La timpul cel mai potrivit, cînd ați cîștigat deja totul!" Dar fără ațîțarea poftei de rîs și fără gîngănii în ochi, treaz, cu cîine negru la picior, Matern vine să bîntuie frumosul oraș Düsseldorf, care în vremea carnavalului e guvernat de garda alb-albastră a prințului, în care banii se înverzesc, berea înflorește, arta face spumă, în care se poate trăi o viață întreagă: o veselie o veselie!

Dar tendința e apatică și la familia Sawatzki. Inge spune: „Băiete, ce-ai mai chelit!" Ei locuiesc pe strada Schadow, deasupra magazinului, în cinci camere deodată, aranjate a-ntîia. Jochen, lîngă acvariul de dimensiuni mijlocii, încastrat în perete, nu mai vorbește decît o germană fără cusur, surprinzător, nu-i așa? Din bunele vremuri de la Mülheim – „Îți mai aduci aminte, Walter?" – a mai rămas acel dicționar enciclopedic în treizeci și două de volume pe care cei trei nu mai conteneau să le răsfoiască încă de pe cînd erau în Fliesteden: *A* de la apetit – „Nu vrei să mănînci cu noi, simplu de tot, din conserve?" *B* de la baracă – „Așa am început la Bedburg, dar apoi". *C* de la clavecin – „E italienesc, l-am, destul de convenabil, la Amsterdam". *D* de la Danzig – „Aici a fost de curînd o întîlnire a refugiaților, dar Jochen nu s-a dus". *E* de la echipă – „De cînd sîntem căsătoriți, marca nu mai valorează decît cincizeci de pfenigi". *F* de la fanatic – „Ca tine. De ăștia nu s-alege niciodată nimic". *G* de la gabardină – „Pipăie stofa asta, nimic scoțian, sîntem pe picioarele noastre, de aceea e mai ieftin la noi decît". *H* de la hățiș – „Ne păzim din toate părțile". *I* de la industrie – „Cei de la Camera de

---

Düsseldorf, carnavalul; își ține discursul de deschidere a festivităților dintr-o oală cu muștar, fiind apoi „înmormîntat" în parcul Muzeului Municipal în Miercurea Cenușii.

1. Christian Dietrich Grabbe (1801-1836), dramaturg, reprezentant de seamă al realismului german.

Comerț au vrut mai întîi să ne facă greutăți, dar cînd Jochen s-a dus și le-a pus polițele în față". *J* de la joacă – „Și, închipuie-ți, de Paști Walli merge deja la școală. Uite, așa a trecut vremea". *K* de la kaki – „Pe voi nu vă mai vor deloc". *L* de la lichidare – „Ei, poate c-o să apară iarăși cîndva". *M* de la menajeră – „Penultima pe care am avut-o s-a obrăznicit după numai două săptămîni". *N* de la natură – „Terenul include două hectare de pădure și un iaz cu rațe". *O* de la Oskar – „Ăsta-i unul de pe la voi, a bătut o vreme la tobă în Zwiebelkeller[1]". *P* de la perle – „Pe astea mi le-a dăruit Jochen la aniversarea căsătoriei noastre". *Q* de la *quark*[2] – „Amestecată cu cătină albă, asta mîncăm în ultima vreme la micul dejun". *R* de la rută – „Și anul trecut am fost în Austria, în Burgenland, să mai schimbăm și noi". *S* de la surprinzător – „E ieftin acolo și încă rustic de-a binelea". *T* de la textile – „Sugestia ne-a dat-o atunci Gură-de-aur". *U* de la uzanță – „Am pierdut-o de-o veșnicie". *V* de la viață – „N-o avem decît pe asta". *W* de la Walli – „Ăsta-i copilul nostru, Walter, de pretenții nici nu poate fi vorba". *X* de la xilofon – „Sau țambal, la asta cîntă la Czikos, ce-ar fi să mergem puțin acolo?" *Y* de la Yukatan – „Sau acolo? Au deschis de curînd". *Z* de la Zwiebelkeller – „Nu, mai curînd la Morga. Aici trebuie neapărat să arunci o privire: totul e șocant în mod intenționat. Grozav. Unic de îndrăzneț. Sfidător. Sublim de idiot. Ciudat, oricum. Moriderîs. Medicalcasăzicemașa. Fireștenudezbrăcat. Totuldeasupra. Șimaiareșiclasă. Privitînansamblu. Țisefacerăudeabinelea. Sadic bestial sinistru. Trebuiasăfieinterzis. Darnafost. Amfostdejadeicsori. Tuberculideignamădemestecat. Jochenplătește".

De fapt Pluto ar trebui să rămînă cu menajera în locuința de cinci camere și s-o păzească pe copila Walli, care doarme, dar Matern insistă să fie însoțit de Pluto la restaurantul Morga. Sawatzki sugerează: „N-ar fi mai bine să mergem la Czikos?" Dar Inge vrea neapărat la Morga. Pleacă toți trei cu cîinele. Pe Flingerstraße în sus, pe Bolkertstraße în jos. Bineînțeles că Morga, ca orice local autentic din Düsseldorf, se află în orașul vechi. Nu se știe cui îi aparține restaurantul.

1. Pivnița de Ceapă (germ.).
2. Brînză de vaci subțiată, asemănătoare cu iaurtul (germ.).

Unii presupun că e al lui F. Schmuh, proprietarul de la Pivniţa de Ceapă. Şi Otto Schuster, patronul de la Czikos, ar intra în calcule. Mattner-cel-cu-filmele, cel cu Töff-Töff şi cu Datscha lui, care mai întîi trebuia să se numească Troika şi care azi e destul de bine situat, şi a mai deschis de curînd un local, Talcioc – e încă neînsemnat şi abia pe cale să se lanseze la ora cînd Matern iese la hoinăreală cu Pluto şi cei doi Sawatzki. Cît merg pe Mertensstraße, înainte să cuteze să intre la Morga, Inge Sawatzki îşi frămîntă mintea din capul de păpuşă îmbătrînită cu cinci ani: „Tare aş vrea să ştiu cui i-a venit ideea asta. Aşa ceva trebuie să-i treacă prin minte cuiva, nu? Deci Gură-de-aur... ăsta zicea uneori lucruri dintr-astea ciudate. Fireşte că noi n-am crezut niciodată ce tot trăncăneşte el. Numai în chestiuni de afaceri poţi să te bazezi pe el, da'-n rest? De exemplu, voia să ne facă să credem că ar fi avut cîndva o trupă de balet adevărată. Şi asta în timpul războiului, cu spectacole pe front şi aşa mai departe. Şi-n plus, sînt sigură că nu-i pursînge. Asta s-ar fi observat pe atunci. L-am întrebat de cîteva ori: Spuneţi-mi, Gură-de-aur, de unde sînteţi de fapt? O dată a spus că-i din Riga, altă dată: astăzi se cheamă Swibno. Nu mi-a zis cum se chema înainte. Dar ceva tot trebuie să fie adevărat în treaba asta cu baletul. Poate că ăia chiar n-au observat nimic atunci. Cică şi Schmuh ar fi. Ăsta e cel cu Pivniţa de Ceapă. Cică în tot timpul el ar fi fost un fel de paznic de adăpost antiaerian. Dar cei doi sînt singurii de felul lor pe care eu, mai îndeaproape. Şi tipici, amîndoi. De aia şi zic, ceva ca Morga nu putea să-i treacă prin minte decît cuiva care, ca şi Gură-de-aur. O să vezi. Sigur n-am exagerat. Nu-i aşa, Jochen? E chiar după Andreasgasse, peste drum de judecătorie, mai într-o parte".

E drept că acolo stă scris MORGA cu litere albe pe-o placă funerară neagră, totuşi, privit în grabă, ar putea să treacă drept un simplu magazin de sicrie. De asemenea, în vitrină e un sicriu de copil, gol, de culoarea sidefului. Şi accesoriile obişnuite: crini de ceară şi garnituri de sicriu de-o frumuseţe deosebită. Postamente îmbrăcate în catifea neagră atrag privirea asupra unor fotografii de la înmormîntări de primă clasă. De ele se sprijină coroane rotunde ca nişte colaci de salvare. În faţă este o urnă impresionantă din Epoca de Bronz,

găsită – cum informează o plăcuță – la Coesfeld, în ținutul Münsterului.

În interiorul localului clienților li se amintește cu aceeași precauție că oamenii sînt efemeri. Deși cei doi Sawatzki n-au făcut rezervări, ei, împreună cu Matern și cîinele, primesc o masă lîngă actrița de film suedeză moartă într-un accident de mașină, pusă pe catafalc. Stă sub sticlă și este, firește, din ceară. O cuvertură albă care nu scoate în evidență contururi și ale cărei margini umflate sînt îndulcite de nori de dantelă o acoperă pe actriță pînă la buric, însă în partea de sus, pornind de la părul negru, ușor unduit peste obraz, de la bărbie și îmbinarea delicată cu gîtul, peste clavicula abia vizibilă, peste pieptul proeminent și pînă la talie, jumătatea stîngă este – e drept, din ceară – carne cu piele galben-rozalie; în schimb, în dreapta, cum se vede din locul unde stau Matern și cei doi Sawatzki, se creează iluzia că un scalpel a despuiat-o; tot imitate, dar exact ca în realitate: inima, splina și rinichiul stîng. Găselnița e că inima bate așa cum trebuie și mereu se găsesc cîțiva clienți ai restaurantului Morga care stau în jurul raclei de sticlă, vrînd să o vadă cum bate.

Ei se așază șovăitori, Inge Sawatzki la urmă. Privirii care se plimbă de jur împrejur i se oferă lămurit, în nișe din perete luminate indirect, unele părți ale scheletului uman – brațul cu osul cubital și radius, obișnuitul craniu și, de asemenea, în borcane mari, etichetate, un plămîn, creierul mic, creierul mare și o placentă, de parcă ar urma să se țină un curs. Și o bibliotecă expune, la îndemînă și nu sub sticlă, cărți cotor lîngă cotor: literatura de specialitate uzuală, bogat ilustrată, apoi lucruri pretențioase, pentru specialiști, cum ar fi experimentele din domeniul transplantului de organe sau o lucrare în două volume despre hipofiză. Iar între nișele din perete, mereu în același format și înrămate cu gust, stau fotografii și gravuri, portrete ale unor medici celebri: Paracelsus, Virchow[1], Sauerbruch[2] și Esculap, zeul roman al medicinei, sprijinit în toiagul lui, îi privesc pe clienți cum mănîncă.

---

1. Rudolf Virchow (1821-1902), medic german, fondatorul patologiei celulare.
2. Ferdinand Sauerbruch (1875-1951), unul dintre cei mai importanți chirurgi ai secolului al XX-lea.

Nu se servește nimic neobișnuit: șnițel vienez, piept de vită cu hrean, creier de vițel pe pîine prăjită, limbă de vită în sos Madeira, rinichi de batal flambați, chiar și vulgarul picior de porc și obișnuiții pui fripți cu cartofi prăjiți. Totuși tacîmurile și vesela merită o descriere mai amănunțită: Matern și cei doi Sawatzki mănîncă picior de vițel cu ustensile sterile pentru disecții, pe marginea farfuriilor, de jur împrejur, se vede inscripția „Academia de Medicină – Autopsie", berea – normală, de Düsseldorf – face spume în pahare Erlenmeyer, dar în rest nimic nu e exagerat. Orice proprietar mediocru de restaurant sau reprezentanții stilului tîrziu din Düsseldorf, cum ar fi, de exemplu, actualul Mattner-cel-cu-filmele și decoratorii lui, ar fi făcut un lucru foarte bun dacă, de exemplu, ar fi lăsat să se audă de pe o bandă înregistrată zgomotele originale din timpul unei operații: număratul lent, parcă încleiat cu gumă de mestecat, pînă cînd își face efectul anestezia, instrucțiuni sau comenzi șoptite, metalul pe metal, un ferăstrău care lucrează, ceva zumzăie pe un ton, altceva pompează tot mai încet, apoi iarăși mai repede, comenzi mai scurte, sunete cardiace, sunete cardiace... Nimic de felul ăsta. Nici măcar o muzică de atmosferă, în surdină, nu umple Morga cu sunete oarecare. Se aude clinchetul ușor al ustensilelor de disecție deasupra felului principal de mîncare. Conversație distribuită uniform la toate mesele – astea, dacă se face abstracție de fețele de masă de damasc, sînt totuși autentice: mese de operație pe roți, de formă alungită și reglabile, care nu sînt luminate fără milă de lămpi puternice, de sală de operații, ci sînt protejate de abajururi fermecător de demodate, cu siguranță Biedermeier, și învăluite într-o lumină caldă, intimă. Nici clienții nu sînt medici în haine civile, ci, ca și cei doi Sawatzki și Matern, mai curînd oameni de afaceri cu prietenii, ocazional deputați din parlamentul landului, cîteodată străini cărora gazdele vor să le ofere ceva deosebit, rareori tineri, cîte doi, dar în general consumatori dispuși să cheltuiască ceva într-o seară, pentru că Morga – la început trebuia să se cheme Casa Funerară – nu e tocmai ieftină și mai e și plină de tentații. Astfel, la bar nu stau obișnuitele fete care stimulează consumul, nu e genul de animație de Rififi sau Tabu; niște bărbați tineri, îmbrăcați corect – pe

scurt, medici-asistenţi calificaţi –, stau la dispoziţie: e drept, nu să pună diagnostice definitive, dar totuşi să povestească la un pahar de şampanie lucruri instructive, însă general inteligibile, din cele învăţate de ei. Aici, departe de mult prea îngăduitorul medic de familie, mai există cîte un client care să afle clar, pentru prima oară, că boala lui, oricum ai lua-o, se cheamă, să zicem, ateroscleroză. Depozite de grăsimi, cum ar fi colesterolul, au provocat rigidizarea vaselor de sînge. Prietenos, dar fără familiaritatea discuţiilor de bar obişnuite, angajatul cu studii de la restaurantul Morga atrage atenţia asupra eventualelor consecinţe, infarct miocardic şi apoplexie, pentru ca apoi să-şi cheme cu un semn colegul care se răcoreşte cu o băutură în cealaltă parte, un expert în domeniul metabolismului lipidelor, un biochimist care îi povesteşte clientului – se rămîne la şampanie – despre grăsimile animale şi cele vegetale: „De aceea puteţi fi liniştit, în localul nostru sînt folosite numai grăsimi ale căror acizi reduc colesterolul: creierul de viţel pe pîine prăjită a fost preparat cu ulei pur de germeni de porumb. În rest, folosim ulei de floarea-soarelui şi, veţi fi uimit, chiar şi ulei de balenă, dar niciodată untură sau unt".

Matern, care în ultima vreme se plînge de pietre la rinichi, este convins de cei doi Sawatzki, mai ales de Inge Sawatzki, să ia loc la bar, lîngă un asemenea „doctor-animator", cum zice Inge. Pentru că lui Matern nu-i place ideea să străbată localul, Sawatzki îi face semn să vină la masă unui domn care se prezintă drept urolog. Abia ce sînt rostite cuvintele „pietre la rinichi", că tînărul insistă de îndată să se comande pentru Matern zeama a două lămîi stoarse: „Vedeţi, pînă acum lumea era mulţumită dacă reuşea să provoace, prin cure anevoioase, eliminarea pietrelor mai mici, însă cura noastră cu lămîie este mai eficientă şi, una peste alta, mai puţin costisitoare. Noi dizolvăm pietrele foarte simplu şi, oricum, numai pe cele aşa-numite urice: după două luni rezultatul analizei de urină a clienţilor noştri este de regulă normal. Din păcate, din păcate, există o condiţie: abstinenţa la alcool!"

Matern pune jos berea pe care tocmai o luase. Urologul – a reieşit că studiase cu nişte somităţi din Berlin şi Viena – nu vrea să mai deranjeze şi îşi ia rămas-bun: „Oricum, în ceea

ce priveşte pietrele bogate în oxalaţi – le vedeţi acolo, în a doua vitrină din stînga – încă sîntem neputincioşi. Totuşi cura noastră cu lămîie – poate îmi permiteţi să vă las prospectul – este în fond o poveste simplă: şi Herodot relatează despre curele cu lămîie ale babilonienilor împotriva pietrelor la rinichi. Totuşi atunci cînd vorbeşte despre unele mari cît un cap de copil, trebuie să luăm în calcul faptul că uneori lui Herodot îi plăcea să exagereze".

Matern se împacă greu cu zeama dublă de lămîie. Ironii binevoitoare ale celor doi Sawatzki. Răsfoirea prospectului de la restaurantul Morga. Ce nu au ăştia? Specialişti pentru afecţiuni ale toracelui şi ale tiroidei. Un neurolog. Pe cineva specializat în probleme de prostată. Pluto stă liniştit sub masa de operaţie. Sawatzki îi salută de departe pe un comerciant de aparate radio pe care îl cunoaşte şi pe însoţitoarea lui. La bar este o activitate intensă. Doctorii-animatori nu se zgîrcesc la ştiinţă. Piciorul de viţel a fost excelent. Şi acum? Brînză sau ceva dulce? Chelnerii vin fără să fie nevoie să-i chemi.

Aşadar, chelnerii – ăştia sînt ca în realitate. Poartă tunici albe de in, încheiate pînă sus, pe care se văd urme discrete de clinică, şi, de asemenea, bonete albe de chirurg şi cîte o mască albă, care le acoperă gura şi nasul şi îi face anonimi sterili silenţioşi. Bineînţeles că nu servesc cu degete neprotejate farfuriile cu piept de vită şi filé de porc în foitaj, ci, aşa cum le-o cere profesia, cu mănuşi de cauciuc. Asta-i deja prea mult. Inge Sawatzki nu, însă Matern găseşte că mănuşile sînt o exagerare: „Toată distracţia asta trebuie să aibă şi-un capăt undeva. Dar şi asta e tipic: dintr-o extremă în cealaltă – şi încearcă să-l înlocuiască pe dracu' cu taică-său. Sînt negustori cinstiţi, aşa-i, numai că au prea puţină minte şi prea multă dorinţă de plăceri. Şi-n plus, nu-nvaţă nimic din istoria lor: mereu spun că ceilalţi. Vor cu orice preţ să se abţină de la hotărîri pripite şi să nu lupte niciodată cu morile de vînt. Oriunde li se aude limba: fiinţa şi lumea însănătoşească-se. Solomoni ai Nimicului. Păşesc peste cadavre ca să ajungă în Ţara Nicăieri. Mereu şi-au greşit meseria. Vor neîncetat să se facă fraţi cu toţii şi să îmbrăţişeze milioane. Vin la ceas de noapte şi ceaţă cu fleacurile lor categorice. Orice schimbare îi sperie. Norocul n-a ţinut niciodată cu ei. Libertatea, oricare,

sălăşluieşte pe nişte munţi prea înalţi. În orice caz, e numai o noţiune geografică. Încîrligată într-o strîmtoare cumplită, umplută pînă la refuz. Revoluţii, întotdeauna doar în muzică şi niciodată în propriul cuib. Şi totuşi, cei mai buni infanterişti – în schimb, artileria, la francezi. Mulţi compozitori mari şi inventatori au. Copernic n-a fost de fapt polonez, ci. Chiar şi Marx a simţit că e. Dar mereu trebuie să meargă pînă la capăt. De pildă, mănuşile astea de cauciuc. Fireşte că trebuie să însemne ceva. Aş vrea să ştiu, proprietarul ce. Admiţînd că el e unul dintre. Pentru că acum ţîşnesc din pămînt restaurante greceşti, spaniole şi ungureşti. Şi în fiecare speluncă cineva a scornit ceva deosebit. Tăiat de ceapă în Pivniţa de Ceapă, gaz ilariant în odăile Grabbe – iar aici mănuşile de cauciuc ale acestui chelner. Pe tipul ăsta îl ştii! Ăsta-i chiar. Dacă şi-ar lua cîrpa aia albă de pe faţă. Atunci atunci. Îl chema, hai, repede, cum îl chema, să dăm filele înapoi, nume nume, în inimă, splină şi..." Matern a venit să judece cu cîine negru.

Dar chelnerul-chirurg nu-şi ia pînza de la nas şi gură. Anonim, cu privirile plecate discret, el strînge de pe masa de operaţie acoperită cu damasc resturile de picior de viţel disecate. Va reveni şi va servi desertul, tot cu mănuşi de cauciuc. Între timp din castronelul în formă de rinichi se pot lua şi mesteca rădăcini de ignamă. Cică sînt bune pentru memorie. Matern are răgaz şi roade rădăcini încovoiate: deci ăsta era chiar. Ce mai, el trebuie să fi fost, ticălosul de atunci. Din cauza lui şi a celorlalţi, tu. Cu ăsta aş mai avea o răfuială. Ăsta a fost – nu mi se năzare – numărul patru cînd noi, nouă oameni, am, dinspre pădure, peste gard. L-ajut eu să-şi aducă aminte. Oare Sawatzki îşi dă seama de ceva? Sau ştie şi nu zice nimic. Cu ăsta mă socotesc eu singur. Să vină aici cu mănuşi de cauciuc şi cu o cîrpă albă pe faţă! Dacă ar mai fi şi neagră, ca la Zorro sau ca atunci cînd noi am. Fusese o draperie. Am, cu foarfeca, în nouă triunghiuri: unul pentru Willy Eggers, unul pentru Otto Warnke, unul şi încă unul pentru fraţii Dulleck, unul pentru Paul Hoppe, unul pentru încă cineva, Wollschläger, unul, unul pentru Sawatzki, uite-l cum stă acolo, făţarnicul, sau chiar nu observă nimic, şi al nouălea pentru ăsta de aici, ei, o să vezi tu! Şi aşa am sărit gardul pe terenul vilei de pe Steffensweg. Zi de zi, de ani de

cîine întregi, peste același gard. Ascunși după nouă bucăți de pînză negre, peste gard. Dar le-aveam legate altfel decît ăsta. Pînă deasupra ochilor, cu despicături pentru vedere. În timp ce ăsta: îi recunoști ochii, nu-i așa? Erau tone de zăpadă. Ăsta o făcea și atunci pe chelnerul și anume la Zoppot și, mai tîrziu, la Eden. Acum vine cu budinca. Bublitz, e clar. Îi smulg eu cîrpa de pe față. Alfons Bublitz. Las' că vezi tu, prietene!

Dar Matern, care a venit să judece și să smulgă de pe față pînza-ascunzătoare, nu smulge și nu judecă, ci privește fix budinca servită în boluri de plexiglas, cum folosesc dentiștii. Cu artă și precizie, un cofetar – ăsta le e talentul – a reprodus în două culori o dantură umană: o gingie roz, curbată, ține laolaltă dinții lucind, perlați puternici regulați. Dantura se împarte în treizeci și doi de dinți și anume, de-o parte și de alta, sus și jos, cîte doi incisivi, un canin, cinci molari – îmbrăcați în smalț. Matern dă mai întîi să izbucnească într-un rîsetdegrabbe, care, după cum se știe, poate să omoare Roma în rîs și să pustiască localul; dar cum Inge și Jochen Sawatzki, gazdele din stînga și din dreapta lui, adîncesc în danturile de budincă instrumente ca niște spatule de dentist, rîsetuldegrabbe, care își luase avînt, se chircește adînc în Matern, Roma și localul Morga nu se năruiesc, în schimb în el, care deja își adunase suflul pentru o mare, rareori jucată, scenă de teatru, piciorul de vițel disecat se împotrivește unui supliment alimentar dulce. Încet, el se dă jos de pe taburetul rotund. Cu greutate se desprinde de țărmul mesei de operație acoperite cu alb. E nevoit să se sprijine de vitrina de sticlă în care bate netulburată inima actriței suedeze. Păstrează cursul, fără pilot, printre mesele ocupate, unde costume de seară și multpreamultebijuterii savurează frigărui de ficat și momițe de vițel pané. Glasuri în ceață. Doctori-animatori care stau de vorbă. Lumini de poziție deasupra barului. În tangaj, urmat de Pluto, el trece pe lîngă imaginile tulburi ale prietenilor omenirii, Esculap, Sauerbruch, Paracelsus și Virchow. Intrarea în port: și aceea este, exceptînd reproducerea după vestita *Lecție de anatomie* a lui Rembrandt, o toaletă cu totul normală. Vomită temeinic și timp de ani în șir. Nimeni nu-i este martor, în afară de bunul Dumnezeu, fiindcă Pluto trebuie să rămînă cu îngrijitoarea. Reunit cu cîinele, el se spală pe mîini și pe față.

După aceea Matern nu are mărunțiș la el și îi dă îngrijitoarei o monedă de două mărci. „Nu-i chiar așa grav", comentează ea. „Mulți pățesc așa ceva cînd vin prima oară aici." Îi dă sfaturi pentru drumul de întoarcere: „Beți o cafea ca lumea, tare, și pe deasupra un păhărel de șnaps. Imediat vă pune pe picioare".

Asta și face Matern, ascultător: soarbe o cafea neagră din porțelan de clinică, din eprubete cilindrice toarnă pe gît un prim rachiu de zmeură – mai bea un șnaps, altfel o să-ți lipsească un șnaps – și apoi încă unul.

Inge Sawatzki își face griji: „Da' ce-i cu tine? Nu-ți mai priește nimic? Să-l chemăm iarăși pe urolog sau, poate, pe altul care-i specializat în așa ceva?"

Este același chelner, care, după piciorul de vițel, rădăcinile de ignamă și dantura-budincă, servește cafeaua și șnapsurile; dar Matern nu mai dorește să șteargă un nume sau un prenume, care rămîn sterile în spatele protecției albe pentru gură și nas.

Într-o pauză întîmplătoare Sawatzki spune: „Nota de plată, chelner, sau, cum se spune, domnule profesor, domnule medic șef, ha-ha-ha!" Omul mascat prezintă un „Certificat de deces" imprimat pe care e nota de plată cu ștampilă, dată și o semnătură indescifrabilă – mîzgălitura de doctor –, pentru impozite: „Se poate deduce. Sînt cheltuieli profesionale. Unde s-ar ajunge dacă nu s-ar, cu regularitate? Poliția fiscală ar prefera să te. Ei, tata-stat are el grijă să nu".

Chelnerul costumat mimează mulțumiri și îi conduce pînă la ușă pe cei doi Sawatzki și pe oaspetele lor, împreună cu cîine ciobănesc negru. De acolo Inge Sawatzki, dar nu și Matern, mai aruncă o privire în urmă. Ea îi face semnul „pecurînd" unuia dintre medicii-animatori, probabil biochimistului, gest cu totul nepotrivit, mai ales că ușa e autentică și dublă. Întîi piele, apoi lac lucios deplasîndu-se pe șine. Dar nu trebuie împinsă; răspunde la presiune electrică. Chelnerul steril e cel care apasă pe buton.

De la garderoba normală, ajutîndu-se reciproc să-și pună paltoanele, ei privesc înapoi. Deasupra ușii duble se vede o lumină roșie: „VĂ RUGĂM, NU DERANJAȚI – OPERAȚIE ÎN DESFĂȘURARE!"

„Ei, nu!" spune cu uşurare Jochen Sawatzki, dînd de aer proaspăt. „N-aş vrea să vin să mănînc aici în fiecare seară. Cel mult o dată la paisprezece zile, nu?"

Matern respiră adînc, ca şi cum ar fi vrut să absoarbă, bucată cu bucată, tot oraşul vechi, cu geamurile lui de sticlă bombată şi tingirile de cositor, cu turnul strîmb de la Sfîntul Lambert şi feroneriile vechi-germane. Fiecare răsuflare poate fi şi ultima.

Cei doi Sawatzki îşi fac griji pentru prietenul lor: „Ar trebui să faci sport, Walter, altfel într-o bună zi o să cazi grămadă".

A optzeci și noua Materniadă, sportivă, și a nouăzecea, acră de bere

Am fost sînt bolnav. Am avut am gripă. Dar nu mi-am băgat febra în pat, ci am dus-o la Töff Töff și am sprijinit-o acolo de bar. E un local în stil renan-inferior tîrziu, făcut în întregime pe șine de cale ferată, cu vagoane-salon: mahon și alamă. Între unul și altul, adică pînă la ora patru patruzeci și cinci, ținut tot timpul bine în pahar același fel de whisky, observat gheața cum se face tot mai mică și mai mică, între timp căscat gura pentru toți cei șapte barmani. Vorbărie cu stîlpi de bar cam suspecți despre F.C. Köln, primul club de fotbal, limita de viteză în localități, sfîrșitul lumii de pe patru luna viitoare, despre toate împrejurările legate de tratativele privind Berlinul, și brusc am avut scandal cu Mattner, fiindcă i-am zgîriat spoiala snoabă de pe perete cu un curățător de pipă: totul numai o imitație! Trebuie să văd ce-i în spatele ei, nu-i așa? Și apoi, toată lumea aceea încîrligată în strîmtoarea de vagon-salon. Îngrămădiți în smochinguri și echipați cu femeiuști foșnitoare de celuloid: dichisite, deosebite, drăgălașe. Da' nimic pentru un număr ca lumea. Cel mult să satisfacă instinctul jocului masculin: armezi încet și lași să se descarce repede. Atunci se aude *Mica serenadă* nocturnă. În final, sătul și împlinit. Fiindcă Mattner a făcut cinste cu un rînd de băutură, se zice că Franz Moor ar fi urlat, actul al cincilea, scena întîi: „Înțelepciunea prostimii, frica prostimii! – Încă nu s-a lămurit pînă acum dacă trecutul n-a trecut cumva ori dacă e vreun ochi deasupra, care. – Hm hm! Cine mi-a? E cineva acolo sus care osîndește? – Nu, nu! – Da, da! Cumplite șoapte mă înconjoară: cineva sus! Să mă înfățișez

celui de sus încă în noaptea asta. Zic, nu! Nenorocitule, îndărătul tău se – pustiu singur surd acolo sus... – Dar dacă totuşi nu, nu este! Eu poruncesc, nu este!"

Ei au aplaudat cu mîini bune să ţină mape, iar ele au încercat să-l prindă pe Matern, clămpănind pudriere, *da capo*: „Poruncesc, nu este!"

Ce face un răzbunător cînd victimele lui îl bat familiar pe umăr: „Bine, bine, băiete. Am priceput: dacă tu porunceşti, atunci nu-i. Ştergem cu buretele. Să schimbăm placa. N-ai fost cîndva planorist...? Ba da, ba da! Ai întru totul dreptate: eşti un antifascist a-ntîia, iar noi sîntem cu toţii nişte nazişti mici şi răi. Ne-am înţeles? Deci n-ai fost odată şi n-ai făcut şi cineva mi-a povestit c-ai fost cîndva un jucător de *faustball* de prima mînă, jucător la coardă, căpitanul echipei..."

Bronz, argint şi aur. Orice sportiv îşi lustruieşte trecutul. Orice sportiv a fost mai bun pe vremuri. În fiecare zi cei doi Sawatzki, înainte şi după masă: „Trebuie să faci mişcare, Walter. Fă alergări prin pădure sau înotînrin. Gîndeşte-te la pietrele tale de la rinichi. Fă ceva. Ia bicicleta noastră din subsol sau cumpără-ţi un sac de box, pe cheltuiala mea".

Nici gîdilat nu-l dai pe Matern jos de pe scaun. Stă aşezat, cu mîinile înfipte pe cei doi genunchi, una cu mobilierul, de parcă ar vrea să şadă nouă ani în cap, ca bunica lui, bătrîna Matern, care a stat nouă ani în şir ţintuită pe scaun şi care îşi rostogolea doar ochii. Şi cînd te gîndeşti cîte au de oferit oraşul Düsseldorf şi lumea întreagă: treizeci şi două de cinematografe, teatrul Gründgen, Königsallee, în sus şi-n jos, bere suprafermentată, mult cîntatul Rin, oraşul vechi reconstruit, Hofgarten cu lebede oglindite, Societatea Bach Societatea de Arte Frumoase Sala Schumann, expoziţii de confecţii pentru bărbaţi, unsprezeceaunsprezeceaoraunsprezeceşiunsprezece, terenuri de sport terenuri de sport – cei doi Sawatzki i le enumeră pe toate: „Du-te o dată la Flingern şi aruncă o privire la stadionul Fortuna, la tot ce se întîmplă acolo, nu numai fotbal". Dar nici un sport din toate – şi Sawatzki enumeră mai multe decît degetele de la mîini – nu-l scoală de pe scaun. Atunci, întîmplător – prietenii au renunţat deja –, apare cuvîntul *faustball.* N-are importanţă cine l-a susurat, Inge sau Jochen sau, poate, micuţa Walli, cea drăgălaşă de tot.

Oricum, el e deja în picioare de cum s-a rostit cuvîntul. În momentul în care Düsseldorf și întreaga lume sînt pe cale să-l dea lipsă, Matern face pași mărunți pe covorul gros cît un portofel. Mișcări scurte de destindere. Pocnituri mirate ale încheieturilor. Acum vorbește vioi în cameră: „Copii, ce multă vreme a trecut: *faustball*!!! *Anno* trei-cinci și trei-șase pe terenul Heinrich Ehlers. În dreapta, Școala Tehnică Superioară, în stînga, crematoriul. Am cîștigat toate competițiile, i-am făcut praf pe toți: Clubul de Gimnastică și Scrimă – *TCD*-ul –, Schellmühl nouăzeci și opt, chiar și poliția. Am jucat la coardă la Tinerii Prusaci. Am avut un mijlocaș excelent. Îmi ridica toate mingile și servea cu un calm de nezdruncinat. Vă zic, cu o lovitură neabătută de antebraț, cu un calm divin, el îmi lopăta minge după minge la înălțimea corzii, iar eu, numai cît să trag: lovituri precise de radius și mingi lungi, de n-apucau ăia de dincolo. Cu puțin înainte de război am mai jucat o vreme aici, la Prietenii Sportului din Unterrath, pînă cînd m-au. Ei, da' mai bine să nu vorbim despre".

Nu-i foarte departe, îl iei pe doisprezece de la Schadowplatz spre Ratingen, urci Grafenberger Allee pînă la fabrica Haniel & Lueg, cotești la stînga printre grădini de zarzavat, prin Mörsenbroich și pădurea municipală, pe lîngă căminul Caritas și Ratherbroich, pînă la stadionul Rather, un teren de dimensiuni medii la poalele pădurii Aap. Bun loc e acela și de acolo se vede, peste grădinile din apropiere, pînă în oraș, care-i învăluit în ceața obișnuită: bisericile și industria alternează într-un fel memorabil. Locuri goale, șantiere de construcții îngrădite și, de cealaltă parte, masivă, firma Mannesmann. Acolo și aici: activitate peste tot. Mereu se primenește în cîte un loc pista de zgură. Juniorii de la handbal își dau pase lejere, alergătorii de la trei mii de metri vor să-și bată recordul personal și, pe un mic teren special, separat de stadion și înconjurat de plopi din Renania Inferioară, joacă seniorii din Unterrath contra seniorilor din Derendorf. Probabil că e un meci amical. Terenul e ferit de vînt, dar Prietenii Sportului din Unterrath pierd. Matern cu cîine își dă seama imediat. Vede și de ce: jucătorul de la coardă este mizerabil și nu se sincronizează cu jucătorul de la centru, care în alte circumstanțe nici măcar n-ar fi rău.

Fundaşii ar trebui să exerseze nişte lovituri cu dosul palmei trase peste cap, nu omul de la coardă. Înaintaşul de pe stînga e aşa şi-aşa, dar e mult prea puţin folosit. Ce-i lipseşte echipei e jucătorul care îi hotărăşte soarta, fiindcă cel de la centru – ăsta i se pare foarte cunoscut lui Matern, poate din cauza echipamentului, şi, de regulă, mult prea mulţi i se par cunoscuţi –, deci mijlocaşul ăsta se mulţumeşte să ţină mingea sus cu lovituri puternice, după aia n-are decît să alerge pînă la el care cum vrea – cei doi fundaşi şi cel de la coardă –, nu-i de mirare că cei de la Derendorf, fără să fie de fapt o echipă nemaipomenită, adună puncte cu smeşuri în locurile rămase neacoperite. Numai înaintaşul de pe stînga – lui Matern i se pare că l-a văzut şi pe ăsta undeva-cîndva – îşi păstrează locul şi reuşeşte, cel mai adesea cu dosul palmei, să salveze onoarea seniorilor de la Unterrath. Şi meciul retur al echipei locale se termină cu o înfrîngere. E drept că au schimbat jucătorul de la coardă cu fundaşul drept, dar pînă la fluierul final nici celui nou nu-i reuşeşte vreo manevră salvatoare.

Matern cu cîine stă la intrarea în teren: cine vrea la vestiar trebuie să treacă pe lîngă el şi privirea lui cercetătoare; încă de cum vin, cu treningurile puse pe umăr, el e sigur. Inima-i tresare. Ceva îl apasă pe splină. Rinichi dureroşi. Ei sînt. Cîndva, ca şi el, juniori la Unterrath: Fritz Ankenrieb şi Heini Tolksdorf. Şi pe vremuri, cuatîţişiatîţi ani de cîine în urmă, Fritz era mijlocaş şi Heini stătea în faţă, pe stînga, în timp ce Matern juca la coardă: ce echipă de înaintaşi! Ce echipă în general, pentru că fundaşii de pe atunci – cum îi chema oare? – erau tot a-ntîia. Au dat gata chiar şi o echipă studenţească din Köln şi pe băieţii regimentului SS din Düsseldorf, dar apoi toată treaba s-a stricat brusc, fiindcă... Am să-i întreb pe băieţi dacă îşi mai aduc aminte de ce atunci şi cine m-a şi dacă n-a fost un anume Ankenrieb care m-a şi chiar şi Heini Tolksdorf a fost de acord ca eu...

Dar înainte ca Matern să le vorbească celor doi, am venit cu cîine negru, Ankenrieb începe să-i turuie dintr-o parte: „Oare-i posibil? Tu eşti sau...? Ia uite, Heini, cine s-a uitat la prăpăditul nostru de joc. Cînd am schimbat terenul, m-am şi gîndit, pe ăsta-l ştii doar! Aşa cum stă, toată înfăţişarea lui.

Neschimbat, numai sus nu. Ei, da, nici unul dintre noi nu s-a făcut mai frumos. Pe vremuri am fost speranța Prietenilor Sportului din Unterrath, azi încasăm înfrîngeri una după alta. Doamne Dumnezeule, ce vremuri! La Wuppertal, la serbarea sportivă a poliției. Și tu, la coardă. Mereu direct la picioarele curcanilor din Herne. Trebuie neapărat să vii la localul nostru, toate fotografiile și diplomele sînt încă pe pereți. Cît ai fost tu la noi în față, pe dreapta, nimeni nu putea, mai tîrziu, e adevărat, Heini, totul a luat-o rapid la vale. Nu ne-am revenit niciodată de-a binelea. Există o pedeapsă pentru toate. Politica asta de rahat!"

O formație de trei în jurul căreia țopăie un cîine negru. L-au luat la mijloc, vorbesc despre victorii și înfrîngeri, îi spun deschis în față că ei fuseseră atunci cei care, la conducerea clubului, pentru excludere. „Pur și simplu nu erai în stare să-ți ții gura și bineînțeles că de multe ori aveai dreptate." Cîteva comentarii făcute cu glas scăzut la vestiar au fost de ajuns. „Dacă ai fi zis asta la mine acasă sau în altă parte, mi-aș fi păzit urechile sau ți-aș fi dat dreptate, dar uite c-așa-i: politica și sportul nu s-au împăcat niciodată, nici măcar azi."

Matern citează: „Uite ce-ai zis tu, Ankenrieb: la un jucător de coardă care răspîndește lozinci iudeo-bolșevice putem să renunțăm fără probleme! Nu-i așa?"

Heini Tolksdorf sare în ajutor: „Eram întărîtați cu toții, dragul meu. Pînă și tu vorbeai cînd așa, cînd așa. Ne-au aruncat praf în ochi ani în șir. Pentru asta a trebuit să plătim. Fundașii noștri, îți mai aduci aminte, micul Rielinger și Wölfchen Schmelter, amîndoi au rămas în Rusia. Doamne Dumnezeule! Și toate astea pentru ce?"

Ca și pe vremuri, cîrciuma clubului se află în Flingern, în Dorotheenplatz. Între patru-cinci vechi cunoștințe, Matern este constrîns prietenește să-și amintească de meciul din Gladbach, de sferturile de finală din Wattenscheid și de finala de neuitat de la Dortmund. Colțul cu masa rezervată Prietenilor Sportului nu e lipsit de ornamente: el poate să se admire ca jucător la coardă în douăsprezece fotografii ale echipei, toate înrămate și puse sub sticlă. De la sfîrșitul toamnei lui treizeci și opt pînă la începutul verii lui treizeci și nouă Matern a jucat – iată dovada, negru pe alb – la cei

din Unterrath. Şapte luni, atît, au lăsat asemenea urme doldora de victorii. Ce păr des şi rebel avea! Mereu serios. Mereu în centru, chiar dacă juca pe extrema dreaptă. Şi diplomele: caligrafie de culoare brună sub vulturul suveranităţii din vremea aceea. „Da' peste ăsta chiar că ar fi trebuit să lipiţi ceva. Nu mai suport să văd jivina aia. Amintirile mai treacămeargă, dar nu stînd sub lichidatul spectru al falimentului!"

E o propunere care merită discutată. La ceas tîrziu – băuturile se numesc bere şi Doornkaat – ei meşteresc un compromis exemplar: Heini Tolksdorf împrumută de la proprietar un tub de lipici Uhu şi, încurajat cu strigăte, lipeşte pe toate mărturiile onoarei nişte simple capace de bere Schwaben-Bräu, acoperind contestatul vultur al suveranităţii. Drept revanşă, Matern promite solemn – toţi Prietenii Sportului se ridică – să nu mai irosească vreodată un cuvînt despre povestea stupidă de atunci şi să fie iarăşi jucător de coardă – se bate palma – la seniorii de la Unterrath.

„Trebuie doar să ai bunăvoinţă. O scoatem noi la capăt. Ce ne desparte fie uitat, ce ne leagă fie onorat. Dacă fiecare cedează puţin, neînţelegerile şi cearta şi-au găsit naşul. Fiindcă adevărata democraţie e de neconceput fără să accepţi compromisuri. Cu toţii sîntem nişte păcătoşi şi am. Vrea careva, prima piatră? Cine poate să spună, eu n-am? Care dintre noi vrea să se, fără pată? De aceea hai să. Noi, cei de la Unterrath, ne-am, întotdeauna. De aceea mai întîi să, pentru camarazii noştri, care, în pămîntul Rusiei. Şi apoi în sănătatea vechiului nostru, care azi, printre noi, dar la urmă şi pentru vechea şi noua prietenie dintre sportivi. Sus paharul!" Fiecare urare este ultima înainte de ultima. Fiecare rundă nu se mai sfîrşeşte. Fiecare în parte e cel mai vesel dintre toţi.

Sub masă, cîinele Pluto linge bere vărsată.

Aşa pare să se aranjeze totul. Inge şi Jochen Sawatzki se bucură cînd Walter Matern îşi prezintă echipamentul sportiv nou-nouţ: „Măi băiete, ce ţinută are!" Dar ţinuta este înşelătoare. Desigur, oricine trebuie mai întîi să se adapteze la joc. Ar fi o prostie să fie pus imediat la coardă. Dar ca fundaş e deocamdată prea lent – acolo trebuie s-o poţi lua repede din loc –, iar ca mijlocaş se dovedeşte nesatisfăcător, pentru că

imediat vrea să domine terenul și pentru că îi lipsește darul de a scoate mingea constructiv din spate pînă la coardă. Nu-i ajută nici pe înaintașul stîng și nici pe jucătorul de la coardă. Socotește pasele fundașilor ca și cum ar fi ale lui, adică ia mingile propriilor jucători, pentru ca apoi să le rateze destul de des. Un artist al mingii evoluînd solo, care, cu lovituri puternice, simple, le servește adversarilor prilejuri pentru smeșuri. Unde să-l pui dacă pentru coardă e încă prea devreme?

„Trebuie pus la coardă."

„Iar eu vă spun că mai întîi trebuie lăsat să zburde."

„Un om ca ăsta poate fi folosit numai la coardă."

„Atunci ar trebui să reacționeze mai repede."

„În orice caz, are statura unui jucător de coardă."

„Ăsta trebuie să simtă întîi miros de sînge, abia atunci intră în viteză."

„Mult prea ambițios pentru centru."

„Bine, bine, să-l punem în față, o să vedem."

Dar nici din față, pe dreapta, nu-i reușesc decît puține mingi îndrăznețe, izbite direct la picioarele adversarilor. Doar rareori îi surprinde pe seniorii din Oberkassel sau Derendorf cu cîte o lovitură forfecată dificilă; însă atunci cînd mingea pasată razant sare imprevizibil în terenul advers, se poate bănui ce fel de jucător de coardă a fost cîndva Matern. Impresionați, Ankenrieb și Tolksdorf își fac semn din cap, „Mamă, ce tun era ăsta înainte! Păcat", și continuă să fie răbdători. Îi dau pase bune și ridică mingi pe care el le trimite aiurea. E o jale: „Dar să rămînem totuși sportivi. Nu toată lumea își păstrează forma peste ani. În plus, el a și fost rănit la picior. Nu se prea observă, dar totuși. Fă-i o propunere rezonabilă, Heini. Cam așa: «Ia zi, Walter, mi se pare că ți-ai mai pierdut puțin din chef. E de înțeles. Dumnezeu știe, sînt lucruri mai importante decît să, la coardă, pentru Prietenii Sportului din Unterrath, dar oare n-ai putea să fii arbitru la următorul joc sau la cel de după, numai așa, ca să te distanțezi puțin?»"

Prietenii Sportului construiesc punți de sprijin pentru Matern. „Vărog vărog! Cu cea mai mare plăcere. Să fiu mulțumit că voi mă mai. Fac tot ce vreți: arbitru de tușă, scorer, arbitru de teren. Să vă pregătesc o cafea sau să v-aduc o Coca-Cola? Am voie și cu un fluier de arbitru veritabil?"

Matern şi-a dorit asta dintotdeauna. Asta e adevărata lui chemare, să ia decizii: „Mingea asta e afară. Scorul e acum nouăsprezece la doisprezece pentru Wersten. Serviciu ratat. Ştiu toate regulile de joc. Doar am, cînd mai eram ţînc, la noi acasă, pe terenul Heinrich Ehlers. Mamă, ce mijlocaş am avut! Un puştan gras, cu pistrui, dar iute de picior, ca mulţi grăsani, şi întruchiparea calmului. Nimic nu-l scotea dintr-ale lui. Şi întotdeauna binedispus. Ca şi mine, ştia toate regulile: la serviciu jucătorul trebuie să aibă picioarele în spatele liniei de serviciu. În clipa cînd pumnul jucătorului atinge mingea şi serveşte, el trebuie să ţină cel puţin un picior pe sol. Serviciul cu pumnul strîns sau cu degetul mare depărtat este neregulamentar. Mingea are voie numai o singură dată, de unul şi acelaşi jucător, în total el are voie doar de trei ori, înainte de fiecare lovitură are voie, solul, o singură dată, n-are voie, nici stîlpul, nici coarda, doar braţul şi pumnul au voie – ah, dacă aş mai putea, iarăşi cu Eddi, el la centru, eu la coardă! –, la orice încălcare a regulamentului mingea e anulată şi se semnalizează cu fluierătură dublă, ceea ce înseamnă «Minge moartă!»“ Cine şi-ar fi închipuit? Matern, venit să judece cu cîine negru, se afirmă ca arbitru de teren şi îşi dresează potaia ca arbitru de tuşă: Pluto latră fiecare minge ratată. Matern, care altminteri era mereu cu ochii pe duşman, nu mai cunoaşte adversari, ci numai echipe supuse aceloraşi reguli de joc, fără excepţie.

Ei îl admiră – vechii Prieteni ai Sportului, Fritz Ankenrieb şi Heini Tolksdorf. Îl laudă pe Matern la şedinţele comitetului de conducere şi mai ales la juniori: „Puteţi să luaţi exemplu de la el. Cînd a văzut că nu mai e în formă, ca înainte, a renunţat la locul de la coardă fără o vorbă de împotrivire şi s-a oferit cu altruism să fie arbitru. Ăsta ar fi un antrenor pentru voi, un tip grozav. A făcut tot războiul. Rănit de trei ori. O grămadă de misiuni nimicitoare. Cînd povesteşte, uimirea voastră n-o să aibă capăt“.

Cine şi-ar fi închipuit? Matern, venit să-i judece pe seniorii Ankenrieb şi Tolksdorf, s-a transformat într-un arbitru nepărtinitor; cînd, printr-o binevoitoare încercare de ademenire, i se oferă la Mannesmann o slujbă cu jumătate de normă, care ar putea să hrănească pe îndestulate stăpîn şi cîine, el

refuză și acum se află, incoruptibil, cu cîinele la picior, între juniorii de la Prietenii Sportului din Unterrath. Băieții, în treninguri albastre, formează un semicerc relaxat, iar el, în trening vișiniu, cu pumnul ridicat, pregătit pentru lovitură, le explică suprafețele de lovire cu dosul și cu interiorul palmei. În vreme ce, cu pumnul coborît, demonstrează care sînt suprafețele de lovire pentru antebraț și degete, soarele de duminică dimineața zăbovește pe țeasta lui lipsită de păr: scînteiază. Tinerii din Unterrath abia așteaptă să aplice tot ce le bagă în cap Matern: pumnul lui, ținut orizontal, arată suprafețele de lovire pentru dosul antebrațului și pentru periculoasa lovitură prin rotire. Pe deasupra, după un joc de antrenament în ritm susținut și exercițiile de start pentru fundași introduse de el, le povestește băieților istorii din vremuri de război și de pace. Așezate, treningurile de un albastru-închis formează un semicerc relaxat și totodată fascinat în jurul lui, în jurul antrenorului îmbrăcat în vișiniu. În sfîrșit unul care știe să ia tineretul așa cum trebuie. Pe gazonul terenului de *faustball* nu cade nici o întrebare care să nu aibă răspuns. Nimic nu-i este străin. Matern știe cum s-a ajuns aici, cum s-a ajuns atît de departe, ce a fost și ce ar putea să fie Germania, cea neîmpărțită, cine poartă toată vina pentru toate, unde stau azi iarăși ucigașii de atunci și ce-i de făcut ca să nu se mai ajungă vreodată pînă acolo. Are tonul potrivit pentru tineri. Face din moliciunea de moluscă o evidență cioplită în lemn. Laitmotivele lui scot la iveală motive de omor. Simplifică labirinturi, făcînd din ele drumuri drepte. Cînd antrenorul Matern zice „Și ăsta este trecutul nostru, încă neînfrînt!“, toți tinerii de la Unterrath văd în el, numai în el, pe unicul învingător autentic al trecutului. La urma urmei, el s-a tot antrenat de atîtea ori: „De pildă, cînd am cerut socoteală asesorului de la acel tribunal special și, mai tîrziu, domnului judecător de colo, cei doi neisprăviți s-au făcut mici de tot, uite-așa de mici, vă spun, și acel conducător de grup local, Sellke, la Oldenburg, care înainte avea o gură așa de mare, a plîns cînd eu și cîinele...“ În general, referirile la cîinele Pluto, care nu lipsește niciodată cînd se lămuresc trecutul și viitorul în semicercul lejer, sînt refrenul din lungul poem didactic al lui Matern: „Și cînd eu și cîinele, pe Weser,

în zona muntoasă. Cîinele a fost de față cînd eu, în Altena-Sauerland. Cîinele e martor că eu, în Passau". Tinerii aplaudă cînd Matern îl dă iar gata pe vreunul „de dinainte". Sînt entuziasmați. Model și antrenor într-o singură persoană. Păcat doar că, zăbovind asupra salutarelor îngropăciuni de nazism, Matern nu se poate abține să nu lase socialismul să triumfe, și nu doar în cîteva cuvinte.

„Ce treabă are Marx pe terenul de sport?" se întreabă într-un glas conducerea clubului.

„Se poate să permitem încurajarea propagandei estice pe terenurile noastre?" – așa sună întrebarea administratorului terenului, înaintată în scris clubului Prietenii Sportului din Unterrath.

„Tineretul nostru sportiv nu e dispus să mai tolereze această situație", susține președintele de onoare în localul clubului din Dorotheenplatz. El îl cunoaște pe Matern încă din vremurile de dinainte de război: „Aceleași probleme, încă de pe atunci. Nu se poate adapta. Otrăvește atmosfera". După părerea lui, însoțită de încuviințări din cap și un „Chiar așa" rostit cu glas scăzut, un adevărat Prieten al Sportului din Unterrath nu trebuie doar să se dedice total și cu bucurie disciplinei sportive pe care o reprezintă, ci trebuie să fie și curat lăuntric.

După atîțiașiatîția ani de cîine, pentru atîtașiatîta oară în viața de lungime medie a lui Matern, un juriu de onoare se ocupă de el. Exact ca Tinerii Prusaci din piața Heinrich Ehlers și oamenii din compania SA optzeci și patru, Prietenii Sportului din Unterrath hotărăsc să-l șteargă pentru a doua oară pe Matern de pe lista lor. Ca în *anno* treizeci și nouă: excludere din club și interdicție de frecventare a terenului, acceptate fără nici un vot împotrivă. Numai Prietenii Sportului Ankenrieb și Tolksdorf se abțin, fapt primit cu o aprobare generală tacită. În cele din urmă președintele de onoare constată: „Să fie bucuros că toată povestea rămîne în interior. Atunci cazul a fost transmis mai departe și anume pe Kavalleriestraße, dacă asta vă spune ceva".

SĂ NU FACI SPORT. SE FACE SPORT CU TINE.

O, Matern, cîte înfrîngeri mai ai de tăiat de pe listă ca fiind victorii? Care mediu nu te-a scuipat înapoi după ce l-ai

subjugat? Fi-vor tipărite cîndva nişte hărţi ale celor două Germanii şi desfăşurate în şcoli ca material didactic, pentru ca bătăliile tale, marcate cum se obişnuieşte – cu două săbii încrucişate –, să devină vizibile? Spune-se-va: Victoria lui Matern de la Witzenhausen era certă în dimineaţa de? Ziua care a urmat bătăliei de la Bielefeld văzutu-l-a pe învingătorul Matern la Köln pe Rin? Cînd Matern a învins la Düsseldorf-Rath, a fost reţinută ziua de trei iunie o mie nouă sute cincizeci şi patru? Ori poate că victoriile tale, nemarcate şi nenumărate, nu-şi vor găsi drum în istorie, ci, eventual, îşi vor aminti de ele bunicile în mijlocul nepoţilor, într-o formă pe jumătate adevărată: „Pe atunci, în anul de cîine patruzeci şi şapte, a venit la noi un biet cîine, însoţit de un cîine negru, şi a vrut să-i facă necazuri bunicului. Dar atunci l-am luat pe omul ăla binişor deoparte, că altminteri nu era de lepădat, pînă s-a potolit cu totul şi a început să toarcă asemenea unui pisoi, aşa era de blînd".

Inge Sawatzki, de pildă, l-a ridicat şi l-a pus pe picioare de multe ori pe încercatul învingător Walter Matern, ca şi acum, cînd trebuiau pansate rănile căpătate pe cîmpul de bătălie de la Unterrath. Trebuia să se întîmple şi asta. Inge ştie să aştepte. Orice războinic se întoarce uneori acasă. Orice femeie întîmpină cu braţele deschise. Orice victorie cere să fie sărbătorită.

Asta e nevoit să recunoască pînă şi Jochen Sawatzki. De aceea îi spune soţiei lui, Inge: „ Fă ce simţi că nu poţi să nu faci". Şi cei doi, perechea clasică de mari îndrăgostiţi – Walter şi Inge –, fac ceea ce încă nu pot să nu facă. La urma urmei, locuinţa e destul de mare. De fapt acum, cînd el e cam uzat de bătălii, e mult mai distractiv decît în vremurile în care era de-ajuns să te uiţi la pomponul lui, că maşinăria se şi punea în mişcare şi ajungea la ţintă mai repede decît era nevoie. Mereu setea aceea de recorduri: „Am să-ţi arăt! Pot oricînd – şi foarte repede. Şapte numere pot să-ţi dau şi apoi să urc imediat pe Feldberg. Aşa-s eu. Aşa au fost toţi Maternii. Simon Materna, de exemplu, avea mereu o bucată de carne în faţa lui, chiar şi cînd era pe cal, cînd se răzbuna între Dirschau, Danzig şi Elbing. Grozav bărbat. Şi despre fratele lui, Gregor Materna, se mai poate citi în arhiva oraşului

Danzig că, «după amar de urgii, ucideri și vărsări de sînge creștinesc, în toamna venitoare Materna domnul făcutu-și-a drum la Danczk, gînd ascuns să făptuiască și în ștreang să pună grumazul lui Claus Bartusch, iar furcă i-ar fi fost de-ajuns mădularul lui țeapăn și tare, de se uimeau toți tîlharii și negustorii». Uite așa bărbat era el; iar mie, pe vremuri, la cătănie, de exemplu, ai fi putut să-mi atîrni de rangă nu chiar un sac plin ochi cu piper, dar o greutate de zece kilograme da, și ea tot te-ar fi servit repede și temeinic".

Gata, s-a dus vremea aceea în care să bați cuie în perete cu o unealtă zdravănă. Acum ea îi arată ce și cum, încet, cu precauție: „Fără panică, avem timp. Fiindcă ăștia sînt cei mai frumoși ani din viață, cînd potența se normalizează și devine prețioasă ca un carnet de economii. La urma urmei, mai sînt și alte lucruri pe lumea asta, nu doar. De exemplu, putem să mergem la teatrul unde ai jucat și tu pe scenă. Nu vrei? Bine, atunci la cinematograf sau mergem cu Walli să ne uităm la procesiunea de Sfîntul Martin: lampion lampion, soare, lună și stele. Drăguț ar fi și să bem o cafea la Kaiserswerth, cu vedere spre Rin. Putem să ne ducem la cursa de șase zile de la Dortmund și de data asta îl luăm și pe Sawatzki cu noi. N-am fost încă niciodată pe Mosela cînd se culege via. Ah, un an minunat cu tine. Multă vreme am să mă hrănesc de pe urma lui. Acum îmi pari mult mai echilibrat. Chiar și pe cîine îl mai lași cîteodată acasă. Bineînțeles, mai sînt și excepții, de exemplu la ultimul tîrg de confecții pentru bărbați, cînd am dat peste un grăsan scund pe care îl chema Semrau: la început ți-ai ieșit cu totul din fire și ai discutat cu el și cu Jochen în spatele standului nostru. Dar apoi ați băut cîteva beri împreună și Jochen chiar a încheiat o afacere cu Semrau: un lot mai mare de *dufflecoats*[1]. Sau la Köln, la parada din Lunea Trandafirilor[2]: coloana tot trece, mai bine de-o oră, și deodată apare un car cu o moară adevărată pe el și în jurul

1. Pardesiu scurt, cu glugă, confecționat dintr-o stofă groasă, al cărei nume provine de la localitatea belgiană Duffel.
2. Punctul culminant al carnavalului de la Köln, marea paradă din ultima zi de luni, înainte de începerea postului pascal, numită și Lunea Trandafirilor.

morii dansează numai călugărițe și cavaleri în armuri adevărate. Dar toți fără capete. Pe acelea și le țin sub braț. Sau și le aruncă unii altora. Tocmai dau să te întreb ce simbolizează asta, dar tu ai și luat-o din loc și vrei să te repezi prin cordon direct la călugărițe. Bine că nu te-au lăsat să treci. Cine știe ce le-ai fi și ei ce ți-ar fi, fiindcă ăștia nu știu de glumă în Lunea Trandafirilor. De altfel, te-ai calmat imediat, iar la gara centrală a fost chiar vesel. Tu erai un luptător medieval, Sawatzki era un amiral cu un singur ochi, iar din mine ați făcut o adevărată mireasă de tîlhar. Păcat că fotografia e așa de neclară. Altfel ai putea să vezi ce burticică ai făcut, drăguțule. E de la buna îngrijire. Ești de-a dreptul plinuț de cînd nu mai faci sport. Astea nu-s de tine: cluburile și adunările. Tu ești și rămîi un solitar. Și cu Jochen te-mpaci numai pentru că face ce vrei tu. E chiar și împotriva bombei atomice, asta fiindcă tu ești împotrivă și ai semnat. Da' și eu sînt împotriva ei acum, cînd e așa de bine cu tine, mai bine crăp decît să. Fiindcă te iubesc. Nu mă lua-n seamă. Și rahatul ți l-aș, fiindcă, auzi? Totul totul. Cum sfredelești tu pereții cu privirile și cum ții strîns paharul. Cînd tai slănină pe degetul mare. Cînd vorbești ca pe scenă și vrei să apuci nu știu ce cu mîinile. Glasul tău, săpunul tău de bărbierit sau cînd îți, unghiile, sau mersul tău – mergi de parcă ai avea întîlnire cu nu știu cine. Fiindcă uneori nu reușesc să te înțeleg. Da' nu-i nimic. Chiar nu mă lua-n seamă cînd. Dar mi-ar plăcea să știu cum, cu Jochen, pe vremuri, cît erați împreună. Bine, nu-i cazul, iarăși, imediat cu dinții. Am zis doar, nu mă lua-n seamă. Știi, pe pajiștea de lîngă Rin e o serbare cu concurs de tir, auzi? Nu vrei să mergem? Mîine? Fără Jochen? Pînă la șase trebuie să fiu la filială, dincolo. Să zicem la șapte, la podul peste Rin. Pe partea cu Oberkassel".

Matern și-a dat întîlnire fără cîine. Bunul și bătrînul Pluto nu mai are voie să iasă pe stradă atît de des, fiindcă ar putea să nimerească sub roțile unei mașini. Matern merge repede drept înainte, fiindcă are întîlnire la o anumită oră. Și-a cumpărat cireșe, o livră întreagă. Acum scuipă sîmburi în direcția locului de întîlnire. Oamenii care-i vin din față trebuie să se ferească. Cireșele și minutele se împuținează. Cînd treci podul pe jos, îți dai seama cît de lat e Rinul: de la

planetariu, pe partea cu Düsseldorf, pînă la Oberkassel – lat cît o livră zdravănă de cireşe. El scuipă în vîntul dintr-o parte, care împinge sîmburii de cireşe în direcţia Kölnului; dar Rinul îi duce cu el pînă la Duisburg sau chiar mai departe. Fiecare cireaşă ţipă după următoarea. Mîncatul de cireşe înfurie. Furia creşte de la o cireaşă la alta. Cînd i-a alungat din templu pe schimbătorii de bani, Isus a mîncat, înainte să, o livră de cireşe. Şi Othello a mîncat, înainte să, o livră întreagă. Fraţii Moor, amîndoi, zi de zi, chiar şi iarna. Şi dacă Matern ar trebui să-i joace pe Isus, pe Othello sau pe Franz Moor, ar fi silit să mănînce o livră întreagă înainte de fiecare spectacol. Cîtă ură se coace odată cu ele sau se adaugă la fiert, în borcane etanşe? Ele doar par rotunde; în realitate, cireşele sînt triunghiuri ascuţite. Mai ales vişinele îţi strepezesc dinţii. De parcă el ar avea nevoie de aşa ceva. El gîndeşte mai scurt decît scuipă. În faţa lui, nişte bărbaţi care şi-au terminat serviciul îşi ţin pălăriile strîns în mîini şi nu îndrăznesc să se uite în urmă. Cine se uită în urmă are pe cineva în spatele lui. Doar Inge Sawatzki, care şi-a dat şi ea întîlnire, îl oglindeşte în ochişori, fără teamă şi punctual, pe Matern, care se apropie tot mai ameninţător. De unde să ştie ea că el a înghiţit aproape o livră de cireşe? Alb-proaspăt îi flutură rochia de vară, strîmtă sus, largă jos. Talia, tot cincizeci şi patru şi, oricum, cu cordon. Îşi poate permite o aşteptare fără mîneci. În rochiadeinge vîntul conturează genunchi-fremătători, genunchi-din-faţă: surîs-din-faţă şi venit-în-faţă, patru paşi mici şi jumătate în sandale italieneşti; atunci el o nimereşte între sîni-din-faţă, dar Inge Sawatzki, pe care nimic n-o doboară, rămîne vitează şi se opreşte: „Nu-i aşa că sînt punctuală? Pata de pe rochie arată bine. Şi-aşa lipsea ceva roşu acolo. Au fost cireşe sau vişine?“

Punga şi-a risipit toată furia. Scuipătorul de sîmburi de cireşe o poate lăsa jos. „Să-ţi cumpăr altele, e un stand acolo.“

Dar Inge Sawatzki ar vrea „ture în caruselul cu lanţuri, fără încetare“. Aşa că, pieziş peste pajiştea de lîngă Rin, într-acolo. Odată cu mulţi alţii care vor să se repeadă în ce-i acolo, cu toţii înăuntru şi puşi la socoteală laolaltă. Dar fără descriere de mediu, fiindcă ea nu vrea îngheţată, să împuşte nu poate, *montagne russe* n-o amuză decît în întuneric, în

gheretele de bîlci eşti mereu dezamăgit, nu vrea decît carusel cu lanţuri, fără încetare.

Mai întîi el îi cîştigă la tir doi trandafiri şi o lalea. Apoi ea trebuie să se lase îmbrîncită cu el într-o maşinuţă. Între timp, ferecat, fără fisură pe dinafară, el cugetă la masa umană, la materialism şi transcendenţă. După aceea, cu trei aruncări la ţintă, capătă pentru Walli un urs mic şi galben, dar care nu poate să mormăie. Acum trebuie să bea două beri una după alta, de-a-n picioarelea. Acum îi cumpără migdale prăjite, cu sau fără voia ei. Repede, tir la ţintă: doi de opt, un zece. În sfîrşit poate să se dea cu el în caruselul cu lanţuri, dar nu fără încetare.

Totul se învîrte, aşa cum s-a promis. Caruselul e ocupat numai pe o treime şi, încetul cu încetul, se demodează. Dar Inge adoră lucrurile demodate. Ea colecţionează cutii muzicale, urşi dansatori, decupaje, jocuri de umbre, prîsnele şuierătoare, abţibilduri şi pare făcută anume pentru caruselul cu lanţuri. Rochia şi lenjeria şi le-a dat la cusut, special pentru călătoria asta în cerc. Părul lăsat în vînt, genunchi-din-faţă, nicidecum lipiţi unul de celălalt – fiindcă cine e încins ca Inge Sawatzki şi e nevoit să poarte mereu, ceas de ceas, o jucărioară încinsă vrea fără încetare s-o ţină şi să se ţină în vînt. Dar lui nu-i place să se supună legilor gravitaţiei. Două minute şi jumătate în cerc, indiferent dacă te înfăşori şi apoi te desfăşori în sens contrar – în cerc, fără încetare, pînă se termină muzica. Dar atunci Inge vrea să se mai atîrne în vînt: „Încă o dată, încă o dată!" Măcar o dată să nu strice jocul. Nu e cale mai ieftină s-o ameţeşti. Uită-te puţin împrejur în timp ce se învîrte. Mereu unul şi acelaşi turn strîmb de la Sf. Lambert, care înseamnă că acolo e Düsseldorful. Mereu aceleaşi figuri schimonosite, cu sau fără îngheţată, cu ce au cîştigat la tir şi la zaruri sau ce au cumpărat, care stau în cerc acolo jos şi aşteaptă întoarcerea lui Matern. Masa umană crede în el, tremură la apariţia lui. Înţelepciunea prostimii, frica prostimii! ...toţi, fără deosebire, adunaţi la un loc, după aceeaşi reţetă. Cu rente în inimi, o junglă fără fălci, igienice beţii de dorinţe, nici buni şi nici răi, ci fenomenali, şi toţi – una şi aceeaşi zeamă. Mazăre împrăştiată. Dacă vreţi, stafide într-o prăjitură. Uitători-de-fiinţă caută un înlocuitor al

transcendenţei. Plătitori de impozite croiţi la fel, cu excepţia unuia. Toţi identici; unul bate la ochi. Nu-i decît un defect de ţesătură, dar totuşi bate la ochi. De la o tură la alta, imposibil de ignorat. Şi-a pus pălăria unui club de tir, ca toţi cei asemenea lui, şi totuşi e, uite-l iar, iar dispare, iar apare, dispare: un trăgător cu totul special. O, voi, nume!, doar e, păi sigur, un moment!, dispare – apare... ăsta îmi lipsea; acuşi gata cu distracţia, frăţioare comandant de poliţie. Încetul cu încetul se termină şi plăcerile, comandant de poliţie Osterhues. Nu vrei să ne dăm o tură în caruselul cu lanţuri? Să vînăm motive de omor cu laitmotive? Heinrich, hai, spune, nu vrei să?

Cîţiva trăgători de elită vor, dar cel special nu vrea. Voia înainte, dar acum, cînd cineva sare din carusel din mers şi îi strigă numele de se aude pînă la capătul lumii şi îi adaugă şi gradul învechit, Heinrich Osterhues, între timp deputat municipal şi trăgător de elită, nu mai vrea deloc, nu mai vrea decît să se facă nevăzut. Nu-i place să audă aşa ceva: comandant de poliţie. Nici măcar vechii prieteni nu au voie să-l. Pentru că asta a fost cîndva şi n-are ce căuta aici.

Trăit deja de multe ori şi filmat adesea: nimic mai uşor decît s-o ştergi pe un poligon de tir. Fiindcă peste tot stau pregătiţi dragii de trăgători cu pălării – pe jumătate pălării de pădurari, pe jumătate pălării marinăreşti pentru vîntul de sud-vest – şi îl acoperă. Aleargă şi ei puţin şi ademenesc lupul pe o pistă falsă. Îl păcălesc divizîndu-se şi aproape că desfac lupul în două, în patru. Înşaisprezecit ar trebui să pornească Matern în urmărirea lui Osterhues. Apucă, apucă! Laitmotivul vînează motivul de omor! Ah, dacă l-ar avea pe Pluto; el ar şti drumul pînă la Heinrich Osterhues. Ah, dacă l-ar fi însemnat pe el, pe comandantul de poliţie din aniide-ruptcoaste, şi nu rochiadeinge, cu sîmbure de cireaşă şi cu pată de cireaşă. „Osterhues Osterhues!“ Nu te întoarce în drum, sîmburele de cireaşă bîntuie acum.

Abia după o oră de strigat-Osterhues şi căutat-Osterhues – probabil apucase de nasturii de la uniformă un regiment întreg de trăgători, dîndu-le apoi drumul, dezamăgit – găseşte iarăşi urma: culege din iarba strivită o fotografie călcată în picioare. Ea nu-l înfăţişează pe unul sau pe altul şi nici pe trăgătorul Osterhues, ci pe comandantul de poliţie Osterhues,

cel învechit, cel care l-a interogat personal pe deţinutul Walter Matern în beciul prefecturii de poliţie de pe Kavalleriestraße, *anno* trei-nouă.

Cu fotografia asta – probabil că i-a lunecat trăgătorului de elită fugar din haina de trăgător –, Matern ia la rînd corturile cu bere: nimic! Ori poate că el o aruncase – dovadă incriminatorie! Înarmat cu acest mandat, străbate în fugă barăci, scotoceşte pe sub rulote. Deja se lasă întunericul pe pajiştea de lîngă Rin – rochiadeinge albă îl urmează rugătoare, cu respect, şi vrea să urce în *montagne russe*, fără încetare *montagne russe* – cînd el intră într-un ultim cort cu bere, avid de Osterhues. În timp ce toate corturile burtoase, umflate, abia mai puteau să cuprindă gălăgia cîntată, sub prelata asta domneşte liniştea. „Sst!" îi atrage atenţia omul de ordine de la intrarea în cort. „Tocmai facem fotografii." Cu paşi căzniţi, Matern calcă pe rumeguş acrit de bere. Nici scaune pliante, nici şiruri de mese. Ochi căutători-de-Osterhues evaluează: ce imagine, ce fotografie plănuieşte fotograful serbării trăgătorilor de elită! În mijlocul unui gol fără nici o adiere, o platformă înalţă spre acoperişul cortului o sută treizeci şi doi de trăgători, aranjaţi pe nivele, ca într-o tribună. În faţă, în genunchi, apoi aşezaţi, în spate, în picioare şi în spate de tot, întrecîndu-i pe toţi ceilalţi. O sută treizeci şi doi de trăgători îşi poartă pălăriile, pe jumătate pălării de pădurari, pe jumătate pălării marinăreşti pentru vîntul de sud-vest, uşor înclinate spre dreapta. Şnururi şi rozete de trăgători de elită sînt repartizate echitabil.

Nici unul mai argintat, nici un piept mai puţin împodobit; nu sînt o sută treizeci şi unu de trăgători şi un rege trăgător, ci o sută treizeci şi doi de fraţi trăgători de acelaşi rang îi zîmbesc ştrengăreşte binevoitor forţat lui Matern, care, dotat cu fotografia comandantului de poliţie, vrea să aleagă. Orice asemănare este pur întîmplătoare. Orice asemănare este contestată. Orice asemănare este admisă de o sută treizeci şi două de ori – fiindcă între platformă şi acoperişul cortului zîmbeşte aranjat pe nivele, ca într-o tribună, îngenunchează şade stă întrece îşi poartă pălăria de trăgător uşor înclinată spre dreapta este fotografiat printr-o singură expunere, de o sută treizeci şi două de ori, trăgătorul de elită Heinrich

Osterhues. Un portret de familie: o sută treizeci şi doi de fraţi îngemănaţi. „Gata, domnilor!“ strigă fotograful de trăgători de elită. O sută treizeci şi doi de Heinrich se ridică discutînd, anevoie, îngreunaţi de bere, coboară de pe platforma fotografiei festive şi vor de o sută treizeci şi două de ori să strîngă mîna unei vechi cunoştinţe dintr-o sută treizeci şi două de vremuri de comandant de poliţie: „Ce mai faci? Te-ai întors? Toate coastele la locul lor? Au fost vremuri grele pe-atunci. Putem depune mărturie, noi, toţi o sută treizeci şi doi. Cine nu se supunea, fără iertare. Însă măcar băieţii cîntau tot cînd erau prinşi la mijloc. Nu ca acum, cu metodele astea fără vlagă...“

Atunci Matern o ia la goană peste rumeguşul acrit de bere. „Încotro aşa repede, omule? Aşa o revedere trebuie udată!“ Cortul pentru sărbătoarea trăgătorilor îl scuipă afară. O, tu, cer înstelat, învins la puncte! Neobosita rochiedeinge şi bunul Dumnezeu îl aşteaptă. Sub protecţia şi adăpostul lui, pe pajiştea Rinului se face dimineaţă la vremea cînd ea şi-a liniştit iubitul care clănţăneşte din dinţi.

A nouăzeci și una Materniadă, întru cîtva limpede văzătoare

La ce-i folosește capul de fier forjat dacă pereții de care trebuie să dea cu el sînt gata găuriți din prevedere? E asta o meserie: să împingi uși turnante? Să convertești tîrfe? Să găurești șvaițer? Cine mai vrea să deschidă iarăși răni vechi dacă deschiderea rănilor face plăcere? Sau să-i sapi groapa altuia, ca să te ajute mai apoi să ieși din ea? Box cu propria umbră? Să îndoi ace de siguranță? Să baţi cuie în dușmani de cauciuc compact? Să urmărești cărți de telefon sau carnete cu adrese, nume după nume? ...Lasă baltă răzbunarea, Matern! Nu-l mai momi de după sobă pe cîinele Pluto. S-a denazificat destul! Fă pace cu lumea asta – sau leagă datoria de a asculta de inimă, splină și rinichi de siguranța veniturilor lunare. Pentru că leneș nu ești. Mereu ai fost ocupat tot timpul: să umbli, să ștergi, să umbli. De multe ori ți-ai atins și chiar ți-ai depășit limitele: femei de luat cu tine, femei de abandonat. Ce mai poți face, Matern? Ce ai învățat în fața oglinzii și stînd în calea vîntului? Să vorbești tare și limpede pe scenă. Așadar, strecoară-te în roluri, spală-te pe dinți, bate la ușă de trei ori și lasă-i să te angajeze: ca interpret de caracter, fenotip, Franz sau Karl Moor, după chef – și spune-o spre toate lojile și scaunele de la parter: „Dar curînd păși-voi în mijlocul vostru și cruntă judecată am să țin!“

Aiurea de tot! Matern încă nu e pregătit să facă din răzbunare o afacere care să merite cît de cît. În fotoliile lui Sawatzki el clocește forme ale nimicului, care se cască. Se tîrîie dintr-o cameră într-alta, cărînd după el pietrele de la rinichi. Cei care-i sînt prieteni îl suportă. Iubita lui îl invită

la cinematograf. Dacă iese la plimbare, cu cîine sau cu treabă, nimeni nu îndrăzneşte să se întoarcă. Ce lovitură de ciocan trebuie să-l nimerească ca să înceteze să se mai ia de oameni, care îl aud în spatele lor pe el, Scrîşnitorul.

Atunci, în anul cinci-cinci, cînd toţi copiii născuţi în anul de pace patru-cinci împlinesc zece ani, e aruncat pe piaţă un articol ieftin, produs în masă. Un sistem de desfacere bine uns şi de aceea silenţios lucrează în taină, dar nu pe căi interzise. Nici un anunţ publicitar nu precede lovitura sezonului, el nu atrage privirea în nici o vitrină, articolul nu se vinde ca pîinea caldă în magazinele de jucării şi nici în marile magazine universale, nici o casă de comerţ prin poştă nu-l livrează cu scutire de taxe poştale, însă printre barăcile de bîlci, pe terenurile de joacă şi în faţa şcolilor stau nişte vînzători ambulanţi cu oferta lor; peste tot unde se adună copii, dar şi în faţa şcolilor profesionale, a căminelor pentru ucenici şi a universităţilor, se poate obţine o jucărie destinată tinerilor cu vîrste între şapte şi douăzeci şi unu de ani.

Este vorba – ca să nu facem încă un secret dintr-un misterios obiect de larg consum – de ochelari. Nu, nu nişte ochelari prin care poţi să studiezi lucruri necuviincioase în diferite culori şi poziţii. Nici un fabricant dubios şi rău intenţionat nu vrea să corupă tineretul postbelic vest-german. Nu este nevoie să fie atenţionată nici autoritatea federală de control competentă şi nici nu-s necesare dispoziţii provizorii. Nici un preot nu găseşte motiv să arunce din amvon pilde înfricoşătoare. Şi totuşi nu se oferă spre vînzare nici nişte ochelari surprinzător de ieftini, care să corecteze obişnuitele defecte de vedere. Acest soi de ochelari, care nici nu dăunează şi nici nu vindecă, ajung pe piaţă – sîntem nevoiţi să ne bazăm pe estimări – în vreun milion patru sute de mii de exemplare; preţul: cincizeci de pfenigi. Mai tîrziu, după ce nişte comisii de investigaţie au trebuit să se confrunte cu articolul în cauză în landurile Hessa şi Saxonia Inferioară, estimările oficiale se dovedesc a fi corecte: o anume firmă Brauxel & Co. din Groß-Giesen, lîngă Hildesheim, a produs un milion şapte sute patruzeci de mii de exemplare din modelul pe nedrept incriminat şi a reuşit să vîndă exact un milion patru sute cincizeci şi şase de mii, plus încă trei sute douăsprezece produse de

serie. Nu-i o afacere proastă, avînd în vedere cheltuielile mici de producţie: un articol din material plastic, obţinut prin ştanţare. Numai lentilele – deşi, asemenea geamurilor, ele nu pretind vreo şlefuire specială – trebuie să fie rezultatul unei îndelungate munci de cercetare: probabil că nişte opticieni calificaţi, formaţi la Jena, apoi fugiţi din republica democrată, şi-au pus competenţele în domeniu la dispoziţia firmei Brauxel & Co.; dar Brauxel & Co. – o firmă altminteri respectabilă – poate dovedi ambelor comisii de investigaţie că în laboratoarele sale nu lucra nici un optician şi că, oricum, mica sticlărie ataşată întreprinderii topeşte un amestec special şi, de aceea, brevetat: la bine-cunoscuta combinaţie de nisip de cuarţ, sodă, sulfat de sodiu şi piatră de var se adaugă o doză de mică obţinută din gnaisuri, şisturi şi granituri micacee, cîntărită la gram şi de aceea secretă. Deci nici un fel de preparat diabolic, nimic interzis; rapoartele unor chimişti competenţi confirmă datele ştiinţifice. Procedurile iniţiate de landurile Saxonia Inferioară şi Hessa sînt sistate. Şi totuşi ceva e cu obiectele astea – probabil că din cauza măruntelor oglinzi de mică –, dar numai tinerii, cei între şapte şi douăzeci şi unu de ani, pricep care-i secretul, fiindcă în ochelari e ascuns un secret pe care nu-l pot înţelege nici adulţii şi nici copiii mici.

Cum se numesc ochelarii? Circulă felurite denumiri, care n-au fost create de firma Brauxel & Co. Dimpotrivă, producătorii aduc articolul în mijlocul tinerilor ca jucărie anonimă, dar de îndată ce succesul în vînzări e limpede, ei adoptă unele denumiri ca sloganuri pentru vînzători.

Matern, care îşi dezmorţeşte picioarele, ţinînd-o de mînă pe mica Walli Sawatzki, deja în vîrstă de opt ani, aude pentru prima oară de „ochelarii minune“ la tîrgul de Crăciun din Düsseldorf, de pe Bolkerstraße. Între o baracă cu turtiţe de cartofi şi un stand unde se vînd cozonaci de Crăciun, un omuleţ absolut banal, care ar fi putut la fel de bine să vîndă turtă dulce sau stilouri excesiv de ieftine şi lame de ras, stă cu o cutie de carton pe jumătate plină.

Dar nici în stînga, unde mirosurile saturate de ulei ar trebui să ademenească, nici în dreapta, unde nu se face economie de zahăr pudră, nu se înghesuie atît de mulţi clienţi ca în faţa cutiei de carton, repede golită. Vînzătorul, cu siguranţă

un sezonier, nu strigă, el şopteşte: „Ochelari minune de pus pe nas, ochelari minune pentru văzut". Însă numele ăsta, oricît de potrivit ar fi într-un basm, se adresează mai mult adulţilor, care au portmoneul, pentru că în rîndurile tot mai dese ale tineretului deja s-a răspîndit vestea despre ce minune e vorba: băieţii de treisprezece ani şi fetişcanele de şaisprezece îi numesc foarte des „ochelari de recunoaştere"; liceenii din ultima clasă şi mecanicii auto care tocmai şi-au încheiat ucenicia, ca şi studenţii din primul semestru, vorbesc despre „ochelari de cunoaştere". Mai puţin uzuale şi, probabil, de altă origine decît cea infantilă sînt denumirile „ochelari de recunoaştere a tatei" şi „ochelari de recunoaştere a mamei" sau „demascatori de familie".

Prin urmare, ca să pornim de la ultimele titulaturi, cu ajutorul acelor ochelari aruncaţi pe piaţă cu sutele de mii de Brauxel & Co., casa părintească devine transparentă. Tata şi mama, ba chiar mai mult, orice adult este descoperit, recunoscut şi chiar mai rău, demascat cu ajutorul ochelarilor de îndată ce împlineşte treizeci de ani. Doar cei care în anul cinci-cinci n-au încă treizeci sau au mai mult de douăzeci şi unu de ani rămîn indiferenţi şi nu pot nici să demaşte, nici să fie demascaţi de fraţii mai tineri. Oare se rezolvă conflictele dintre generaţii prin asemenea calcule artificiale şi aproximative? Să fie cei indiferenţi, nouă serii complete de vîrstă, scoşi din joc şi incapabili de cunoaştere primară? Are cumva firma Brauxel & Co. anumite ambiţii? Sau studiile de piaţă moderne au reuşit pur şi simplu să sesizeze şi să satisfacă cerinţele generaţiei de după război, aflată în creştere?

Şi în acest punct controversat jurisconsultul firmei Brauxel & Co. a putut să înainteze rapoarte de expertiză a căror obiectivitate, îmbogăţită sociologic, este în măsură să risipească îndoielile avute de două comisii de anchetă. „Relaţia produs-consumator", se spune într-unul dintre rapoarte, „poate fi evaluată doar pînă în acel moment de referinţă cînd consumatorul începe să producă independent şi transformă produsul dobîndit în propriul său mijloc de producţie, cu alte cuvinte, în ceva inviolabil".

Scepticul n-are decît să continue să clatine din cap; fiindcă, oricare ar fi fost motivele, cînd s-a luat decizia de a produce

şi vinde ochelari minune, succesul acestui articol de sezon foarte căutat a fost limpede şi a modificat fundamental structura societăţii vest-germane, indiferent dacă această transformare, care afectează structura sau consumatorii, cum spune Schelsky[1], a fost intenţionată sau nu.

Tineretul începe să fie informat. Chiar dacă mai mult de jumătate din numărul de ochelari vînduţi este distrus imediat după cumpărare, fiindcă părinţii bănuiesc că e ceva în neregulă cu ei, tot mai rămîn circa şapte sute de mii de purtători de ochelari care reuşesc să-şi facă în tihnă o imagine completă despre părinţi. Momentele favorabile apar, de exemplu, după cină, în excursiile cu familia, de la fereastră, în timp ce tata se învîrte în cerc cu maşina de tuns iarba. Prezenţa ochelarilor se înregistrează pe întregul spaţiu al Republicii Federale, însă la concentraţii de-o densitate alarmantă se ajunge doar în landurile Renania de Nord – Westfalia, Hessa şi Saxonia Inferioară, pe cînd în sud-vest şi în landul Bavaria ochelarii ajung să fie comercializaţi uniform. Numai în landul Schleswig-Holstein există sectoare întregi – cu excepţia zonelor Kiel şi Lübeck – unde nu se poate repera nici o pereche de ochelari, fiindcă acolo, în districtele Eutin, Rendsburg şi Neumünster, autorităţile n-au ezitat să confişte cutii întregi direct de la comercianţi. „Dispoziţia provizorie“ a fost dată ulterior. E adevărat, firma Brauxel & Co. reuşeşte să i se recunoască validitatea pretenţiilor de despăgubire; dar ochelarii îşi găsesc o clientelă care să-şi facă o imagine, o imagine despre părinţi, numai în oraşe şi în împrejurimile localităţii Itzehoe.

Prin urmare, ce anume se vede prin ochelarii minune? Sondajele n-au scos prea multe la iveală. Cei mai mulţi dintre tinerii care şi-au făcut o imagine despre părinţi sau sînt pe cale să-şi îmbogăţească imaginea despre părinţi nu vor să vorbească. Cel mult recunosc că ochelarii minune le-au deschis ochii. Interviurile de pe terenurile de sport şi din faţa cinematografelor se desfăşoară cam aşa:

„Spuneţi-ne, tinere, ce efect a avut asupra dumneavoastră faptul că aţi purtat ochelarii noştri?“

---

1. Helmut Schelsky (1912-1984), influent sociolog şi profesor universitar german.

„Ce-ar fi de spus? Deci, după ce mi-am pus ochelarii de cîteva ori, văd destul de limpede în ceea ce-l priveşte pe bătrînu'".

„Ne referim la anumite detalii. Vorbiţi, vă rugăm, fără reţinere, liber şi deschis. Sîntem de la firma Brauxel & Co. Şi este în interesul clienţilor noştri dacă perfecţionarea ochelarilor..."

„La ei nu mai e nimic de perfecţionat. Sînt întru totul în ordine. Am mai zis-o. Am privit de cîteva ori prin ei şi acum văd limpede. Mai limpede de-atît nu se poate!"

Toţi cei întrebaţi se feresc, dar un lucru e sigur: ochiul neînarmat al unui tînăr îşi vede tatăl altfel decît un ochi tînăr care îşi fixează ţinta din dosul ochelarilor minune. În plus, se confirmă: ochelarii minune le arată tinerilor purtători de ochelari trecutul părinţilor, în imagini variabile şi, de asemenea – destul de des, deşi necesitînd oarece răbdare –, în succesiune cronologică. Episoade care, dintr-un motiv sau altul, au fost trecute sub tăcere faţă de copii devin palpabil de clare. Şi în direcţia asta sondajele firmei Brauxel & Co., precum şi cele ale autorităţilor şcolare, s-au dovedit un efort zadarnic. Totuşi – şi în mod surprinzător – s-a putut presupune că nu sînt divulgate îngrozitor de multe secrete erotice – totul se limitează la obişnuitele infidelităţi –, în schimb, în cele două cercuri ale ochelarilor cunoaşterii de tată se reiau acte de violenţă comise tolerate provocate în urmă cu unsprezece doisprezece treisprezece ani: omor, adesea însutit. Complicitate la. Fumat de ţigări şi privit în vreme ce. Ucigaşi confirmaţi decoraţi aclamaţi. Motive de omor devin laitmotive. Cu nişte ucigaşi la aceeaşi masă, în aceeaşi barcă, în acelaşi pat şi club. Toasturi, ordine de acţiune. Consemnări în dosare. Suflat pe ştampilă. Uneori sînt numai semnături şi coşuri de hîrtii. Multe drumuri duc la. Cuvintele şi tăcerea pot. Orice tată are măcar unul de tăinuit. Multe rămîn ca şi cum nu s-ar fi întîmplat, îngropate camuflate puse la păstrare, pînă cînd, în al unsprezecelea an de după război, apar pe piaţă ochelarii minune şi-i demască pe făptaşi.

Nu există cazuri izolate. Numai dacă un tînăr sau altul consimţea să fie folosite statistic cele aflate de la el; dar materialul existent este ţinut secret de fii şi fiice, la fel cum înainte taţii şi mamele au rămas discreţi pînă şi în visele lor. Ruşinea poate să joace un rol inhibitor. Cel ce-i seamănă

tatălui la înfățișare se teme de concluzii care privesc alte asemănări. În plus, liceenii și studenții nu vor să-și tulbure mersul educației finanțat de părinți – adesea cu sacrificii – cerîndu-le socoteală. Cu siguranță că nu firma Brauxel & Co., dar cineva, cel care a creat ochelarii minune, așadar, cel care a desprins oglinjoare de mică din gnaisuri, adăugîndu-le amestecului obișnuit pentru sticlă, s-ar putea să fi văzut în acțiunea cu ochelarii atingerea unui țel, ba chiar să fi și sperat așa ceva. Însă nu se ajunge la o revoltă a copiilor împotriva părinților. Spiritul de familie, instinctul de conservare, speculația rece și dragostea oarbă față de cei demascați împiedică o revoluție care ar fi furnizat secolului nostru niște titluri de primă pagină: „Cruciadele copiilor, reeditate!“ „Adolescenți organizați au ocupat aerodromul Köln-Wahn!“ „Intră în vigoare legile privind starea de necesitate!“ „În timpul confruntărilor sîngeroase din Bonn și Bad Godesberg forțele de poliție și unitățile armatei federale au reușit abia la primele ore ale dimineții.“ „Postul de radio Hessa, cu excepția cîtorva clădiri anexă, se află.“ „Pînă acum patruzeci și șapte de mii de tineri, printre care și copii de opt ani, au putut.“ „Un val de sinucideri face ravagii printre cei înghesuiți în zona Lauenburg, Elba.“ „Franța respectă tratatul de extrădare.“ „Căpeteniile răzvrătiților, cu vîrste între paisprezece și șaisprezece ani, au mărturisit deja.“ „După încheierea acțiunilor de epurare planificate, mîine, pe toate programele, vorbește.“ „Continuă căutarea agenților comuniști care au declanșat și condus revolta.“ „După căderile inițiale ale cursului, bursa pare să se.“ „Acțiunile bursiere germane au din nou căutare la Zürich și Londra.“ „Ziua de șase decembrie este declarată zi de doliu național.“

Nimic de felul ăsta. Se raportează cazuri de îmbolnăviri. Un număr deloc neglijabil de tineri, fete și băieți, nu mai pot să suporte înspăimîntătoarea imagine parentală. Ei fug: străinătate, Legiunea Străină, chestiile obișnuite. Unii se întorc. La Hamburg reușesc, una după alta, patru tentative de sinucidere; două la Hanovra, șase la Kassel; asta determină firma Brauxel & Co. să oprească livrarea de ochelari minune cu puțin înainte de Paști.

Trecutul se luminează din nou timp de cîteva luni, pentru ca apoi să se stingă iar, pentru totdeauna, după cum e de sperat.

Numai Matern, despre care este vorba aici, în Materniade, înțelege, în ciuda oprelіștilor; pentru că atunci, la tîrgul de Crăciun de la Düsseldorf, cînd îi cumpără fiicei lui, Walli, o pereche de ochelari minune, copilul și-i pune imediat. Cu o clipă înainte Walli încă mai rîdea și ronțăia turtă dulce, acum îl vede pe Matern prin ochelari, lasă să-i cadă turta dulce și pachetele legate cu șnur auriu, țipă și fuge urlînd.

Matern și cîinele, după ea. Dar amîndoi – fiindcă Walli îl vede și pe cîine, real și groaznic – devin tot mai înfricoșători pentru copil, pe care reușesc să-l prindă cu puțin înainte de Poarta Ratinger. Trecătorii se îndură de fetița care urlă și îi cer lui Matern să se legitimeze ca tată. Complicații! Deja cad vorbe precum: „Precis c-a vrut să se dea la copil! Uitați-vă la el. I se citește pe față! Ticălosule!“ Atunci, în sfîrșit, un polițist risipește mulțimea. Se stabilește identitatea. Niște martori pretind să fi văzut sau nu una-alta. Walli țipă și încă mai poartă ochelarii. O mașină de poliție care patrulează îi depune pe Matern, pe cîinele Pluto și pe copilul îngrozit la părinții Sawatzki. Dar nici în locuința familiară, înconjurată de multele ei jucării scumpe, Walli nu vrea să se liniștească, întrucît copilul încă mai are ochelarii la ochi: Walli nu-i vede altfel, precis și înspăimîntători, numai pe Matern și pe cîine, ci și pe Jochen și Inge Sawatzki. Țipetele astea îl mînă pe Pluto sub masă, îi încremenesc pe adulți și umplu camera copilului. Din cînd în cînd, cuvinte, mutilate de urlete și totuși pline de semnificații. Walli îngaimă ceva despre multă zăpadă și despre sînge care curge în zăpadă, despre dinți care, de asemenea, despre acel biet om gras pe care tati și cu unchiu' Walter și alți bărbați care arată groaznic îl lovesc, îl lovesc întruna, îl lovesc cu pumnii, cel mai mult unchiu' Walter, întruna, pe bietul, dragul de grăsan, care nu mai stă în picioare, ci în zăpadă, pentru că unchiu' Walter... „N-ai voie așa ceva! Asta nu se face. Să lovești și să fii crud cu oamenii florile animalele. E interzis peste tot. Cine face așa ceva nu mai ajunge în cer. Bunul Dumnezeu le vede pe toate. Încetează încetează...“

Abia cînd Inge Sawatzki îi ia copilei dezlănțuite ochelarii de pe nas, ea reușește să-și mai vină puțin în fire, dar plînsul cu sughițuri nu contenește nici la cîteva ore după aceea, cînd e deja în pat, înconjurată de toate păpușile ei. Se verifică și

se constată febră. Trebuie chemat un medic. El nu vorbește nici de o gripă incipientă și nici de obișnuitele boli ale copilăriei, ci crede că trebuie să fi fost un șoc care i-a declanșat criza, ceva imprevizibil, astfel că el recomandă odihnă. Adulții trebuie să se țină deoparte. Dacă starea nu i se îmbunătățește, copilul trebuie transferat într-o clinică.

Ceea ce se și întîmplă. Timp de două zile și două nopți temperatura nu vrea să scadă și zămislește, neîncetat și fără teamă de repetiții, imaginea hibernală: zăpadă pe jos, picură sînge, niște pumni vorbesc, omul gras cade, se prăbușește iar și iar, unde?, în zăpadă, fiindcă unchiu' Walter și tati, în zăpadă, și-s scuipați atît de mulți dinți, unu doi cinci treisprezece treizeci și doi! ...nimeni nu mai poate să-i numere. De aceea Walli, împreună cu cele două păpuși favorite, este transportată la spitalul Sfînta Maria. Nu lîngă patul de copil, insuportabil de gol, stau bărbații Sawatzki și Matern; la bucătărie stau ei și beau din pahare pentru apă pînă ce cad de pe scaune. Jochen și-a păstrat preferința pentru atmosfera de bucătărie-cameră de zi: peste zi este om de afaceri, învelit exemplar în stofe aproape neșifonabile, seara își tîrșîie papucii de la frigider la aragaz și se trage de bretele. Peste zi își vorbește germana abilă de afaceri, căreia urmele de limbaj militar îi dau expresivitate și o concizie care face economie de timp: „Nu vrem cu picătura, ci în forță!“, asta spunea cîndva Guderian[1], geniul militar, cînd voia să atace în forță cu tancurile, asta îndrugă azi Sawatzki, imitîndu-l, cînd vrea să inunde piața cu un lot de haine la un singur rînd; însă spre seară, în bucătărie și-n papuci, se îndoapă cu turte crocante de cartofi și vorbește dezlînat și fără capăt despre „pe vremuri, în mai, și cum o fost de frig la noi acas'“. Și Matern învață să aprecieze senzația de protecție pe care o dă bucătăria. Cei doi camarazi se bat lăcrimoși pe umăr. Înduioșarea și rachiul nesubțiat le fac ochii să clipească. Rostogolesc încoace și-ncolo pe masa de bucătărie semi-sentimente de vinovăție și se ceartă numai cînd e vorba de date exacte. Matern e de părere că una sau alta s-a petrecut în iunie treizeci și șapte.

1. Heinz Wilhelm Guderian (1888-1954), general și teoretician militar, specialist în tancuri în Germania nazistă.

Sawatzki îl contrazice: „O fost exact în septembrie. Cine ne-ar fi susurat atunci că tre' să se termine aşa de prost?“ Dar amîndoi cred că ei ar fi fost împotrivă încă de pe atunci: „Ştii, compania noastră SA o fost de fapt aşa, un fel de azil al emigrării interioare. Îţi mai aduci aminte cum tot făceam filosofie la tejgheaua de la bar? Willy Eggers era de faţă, şi fraţii Dulleck, de altfel şi Fränzchen Wollschläger, Bublitz, Hoppe şi Otto Warnke. Şi tu ai vorbit ş-ai tot vorbit de fiire pîn' ne-am cherchelit cu toţii. *Ei wei, schalle machei!* Ş-acu'? Ş-acu' ce-i? Acu' îţi vine propriu' copil şi uite ce zice: Ucigaşu' ucigaşu'!“

După un asemenea lamento atmosfera din bucătărie rămîne de fiecare dată cufundată în tăcere vreme de un minuţel – cel mult se aude apa pentru cafea intonîndu-şi cîntecelul pios –, pînă cînd Sawatzki începe iar: „Şi, la urma urmei, ia zi acu', Walterchen, am meritat noi aşa ceva? Aşa ceva...? Nu, îţi zic! Niciodată, da' chiar niciodată“.

Cînd Walli Sawatzki este externată, după exact patru săptămîni, aşa-numiţii ochelari minune au dispărut din casă. Nici Inge Sawatzki nu i-a, la găleata cu gunoi, nici Jochen şi Walter nu i-au, în bucătărie; probabil că i-a sfărîmat înghiţit digerat cîinele. Dar Walli nu pune întrebări despre jucăria dispărută. Copila stă tăcută la masa ei de scris şi, pentru că a pierdut mult la şcoală, trebuie să recupereze mult. Gravă şi acum cam ascuţită, Walli ştie deja să înmulţească şi să adune. Toţi speră că a uitat motivul pentru care s-a ascuţit şi a devenit gravă şi n-a rămas rotunjoară şi nostimă. Fiindcă de asta a fost Walli la spital: o bună îngrijire, ca să uite. Comportamentul ăsta devine din ce în ce mai mult regula principală de viaţă a tuturor celor implicaţi: să uite! Pe batiste, prosoape, feţe de pernă şi căptuşeli de pălărie sînt brodate tot felul de cugetări: Orice om trebuie să poată uita. Uitarea este ceva firesc. Memoria ar trebui să fie ocupată de amintiri plăcute şi nu de hidoşenii chinuitoare. E greu să-ţi aminteşti în chip pozitiv. De aceea fiecare trebuie să aibă ceva în care să poată crede: de exemplu, în Dumnezeu; şi, dacă nu în El, atunci să creadă în frumuseţe, în progres, în bunătatea din om sau în altă idee oarecare. „Noi, aici în Vest, noi credem dintotdeauna şi cu tărie în libertate.“

Așadar, activitate! Uitarea ca activitate productivă. Matern își cumpără o radieră mare, se așază pe un scaun de bucătărie și începe să șteargă toate numele, tăiate sau nu, din inimă, splină și rinichi. Și pe cîinele Pluto, o bucată de trecut pe patru labe, slăbit de bătrînețe, dar totuși umblînd de colo colo, ar vrea să-l vîndă, să-l dea la un azil pentru animale, să-l radieze; dar cine cumpără o potaie bătrînă? În plus, mama și copilul sînt împotrivă: Inge Sawatzki n-ar vrea cu nici un preț. S-a obișnuit între timp cu cîinele. Walli plînge și promite să se îmbolnăvească din nou dacă. Așa că el rămîne, negru și de netrecut cu vederea. Chiar și numele se împotrivesc cu înverșunare radierei lui Matern. De pildă: cînd îl șterge pe unul și suflă firimiturile de radieră de pe splină, se împiedică, la lectura ziarului, de un altul, care scrie articole despre teatru. Așa se întîmplă cînd ștergi cu radiera și în același timp mai faci și altceva. Orice articol are un autor. Ăsta este de meserie. El și-a croit calea spre cunoaștere și spune și scrie: „La fel cum omul are nevoie de teatru, și teatrul are nevoie de oameni". Dar curînd după aceea el deplînge: „În această stare, de tot mai accentuată înstrăinare, se află astăzi omul". Totodată, știe cu exactitate: „Istoria omenirii își găsește corespondentul optim în istoria teatrului". Dacă însă, așa cum anticipează el, „teatrul tridimensional ar urma să fie redus din nou la banala scenă clasică", acel domn, care își semnează articolul cu R.Z., nu poate decît să-l aprobe pe Lessing și să exclame: „La ce bun atîta trudă amară la forma dramatică?" Articolul său cuprinde un avertisment și, în același timp, un îndemn: „Teatrul nu dispare cînd omul încetează să mai fie om. Dimpotrivă: închideți teatrele și omul va înceta să mai fie om!" În special cuvîntul „om" l-a fascinat pe domnul Rolf Zander – Matern îl cunoaște din anii lui de teatru. De pildă, „omul deceniilor ce vin". Sau „Toate astea provoacă la o dezbatere dură privind omul". Și, polemic: „Teatru dezumanizat? Niciodată!" Să mai spunem că R.Z. sau doctorul în științe umaniste Rolf Zander – înainte a fost consilier la teatrul municipal Schwerin – nu mai e însărcinat să-și îndeplinească direct „misiunea teatrală"; în ultima vreme exercită funcții de consiliere la radioul vest-german, o activitate care nu-l împiedică să scrie articole pentru suplimentele de sîmbătă

ale mai multor cotidiene importante: „Nu este suficient să-i arăţi omului catastrofa. Orice cutremurare rămîne un scop în sine dacă nu duce la exegeză, pînă cînd efectul purificator al catharsisului smulge coroana nihilismului şi dă un sens haosului".

O salvare face uman cu ochiul printre rînduri. Acesta este un om căruia ar trebui să i se adreseze Matern cel atît de plin de haos, mai ales că îl cunoaşte chiar bine, de pe vremuri; de aceea poartă cu el numele de Rolf Zander crestat pe undeva: ori în inimă, ori în splină, ori ca inscripţie în rinichi. Nici o radieră, nici cea nou cumpărată, nu poate să-l şteargă.

Orice om locuieşte. La fel şi R. Zander. El lucrează în noua şi frumoasa clădire a radioului din Köln şi locuieşte – aşa şopteşte cartea de telefon – în Köln-Marienburg.

Într-acolo, cu sau fără cîine? Într-acolo, ca să ţină judecată sau ca să ceară sfat într-o situaţie umană haotică dificilă? În bagaj, răzbunare sau o mică întrebare umană? Amîndouă. Matern nu poate să renunţe. El caută în acelaşi timp muncă şi răzbunare. Sfat şi lovitură nimicitoare, două porniri care dormitează în acelaşi pumn. El vizitează prieten şi duşman cu cîine uniform-negru. Să nu se creadă că se duce întins acolo şi zice „Iată-mă-s, Zander, la bine şi la rău!" Se furişează de mai multe ori – nu vă întoarceţi – în jurul vechiului teren de grădină şi are de gînd să lovească – dacă nu pe fostul consilier teatral, măcar copacii din parcul lui.

Într-o seară fierbinte şi furtunoasă de august – toate datele corespund: era în august, era foarte cald şi se apropia o furtună – Matern cu cîine se saltă peste zid şi aterizează pe pămîntul moale din parcul zanderian. El nu duce cu sine un topor sau un ferăstrău, ci un prăfuleţ alb. O, Matern se pricepe să umble cu otravă! A adunat experienţă în domeniul ăsta: trei ore mai tîrziu, Harras era mort. Nu ochi de corb, pentru otrăvire – simplă otravă de şobolani. De data asta e una care atacă plantele. El se furişează iute de la copac la copac, cu umbră de cîine. Un mic dans întru slăvirea naturii. Menuete şi gavote dictează înlănţuirea paşilor prin parcul zanderian crepuscular, sălaş de spiriduşi, de nouă ori verde, de nimfe îmbietor, cu împletituri de crengi experte în ştiinţele iubirii. Reverenţe se prelungesc în întinderi de mînă: el îşi

presară pulberea pe rădăcini de grosimea unor dragoni, fără să murmure vrăji. Oricum, Matern scrîşneşte ca de obicei:

Nu vă întoarceţi în drum,
Scrîşnitorul e-aici acum.

Dar cum ar putea copacii să se întoarcă? Ei nu vor nici măcar să foşnească, fiindcă pe sub cerul sufocant nu-i nici o adiere. Nici o coţofană nu avertizează. Nici o gaiţă nu anunţă. Îngeraşii în stil baroc, acoperiţi de muşchi, n-au chef să chicotească. Nici măcar Diana, cu cîine de vînătoare la picioru-i sprinten, nu vrea să se întoarcă şi să-şi încordeze arcul infailibil. Dintr-o crepusculară grotă a meditaţiei, domnul Zander însuşi îşi îndreaptă cuvîntul către entuziastul ce presară prafuri: „Văd bine oare? Matern, dumneavoastră sînteţi? Doamne, şi cărei îndeletniciri binevoitoare vă dedicaţi: împrăştiaţi îngrăşăminte chimice pe rădăcinile uriaşilor din parcul meu! Nu vi se par îndeajuns de mari? Dar această atracţie pentru gigantic v-a evidenţiat şi pe vremuri. Îngrăşăminte chimice! Ce inutilitate şi totuşi cîtă amabilitate! Numai că nu ţineţi seama de vreme. În scurt timp se va dezlănţui o furtună peste noi – oameni şi parc. Încă de la prima aversă, mărturiile avîntului dumneavoastră grădinăresc vor fi nimicite şi spălate. Dar să nu mai zăbovim! Rafale de vînt vestesc deja furtuna. Cu siguranţă că acolo sus s-au slobozit deja primii stropi, ei vin, vin... Îngăduiţi-mi să vă poftesc în umila mea casă, odată cu acest minunat exemplar canin!“

Aşadar, cel fără tragere de inimă e prins uşor de braţ şi condus spre acoperişul ocrotitor. Ultimii paşi, de-acum pe aleea de pietriş, trebuie grăbiţi. Abia pe verandă ajung să vorbească din nou: „Doamne, ce mică e lumea! De cîte ori nu m-am gîndit la dumneavoastră: oare ce mai face Matern? Acest copil al naturii, acest – dacă-mi daţi voie – băutor extatic? Şi, iată, acum sînteţi aici, printre cărţile mele, îmi atingeţi mobila, vă lăsaţi privirea să cutreiere, la fel şi cîinele dumneavoastră, amîndoi aruncînd umbre în lumina lămpii, aşadar, o prezenţă caldă şi umană... Bun venit!“

Menajera domnului Zander se grăbeşte să facă un ceai tare, bărbătesc. Coniacul e la îndemînă. Mediul, nedescris, se impune din nou. În timp ce afară furtuna străbate scena – ca

să folosim termenii domnului Zander –, în fotolii uscate, îndelung folosite, porneşte un util dialog despre teatru: „Dar, preaîndrăgit prieten... E bine că vă expuneţi pe larg şi fără întîrziere problemele... totuşi vă înşelaţi şi-mi faceţi o mare nedreptate. Recunosc: eu am fost – cum-necum, aşa trebuia să fie – cel care a desfăcut înainte de vreme contractul dumneavoastră cu teatrul municipal Schwerin. Numai că motivul pentru care vi s-au făcut toate astea n-a fost, cum credeţi azi, unul politic, ci – cum să mă exprim? – ţinea pur şi simplu de alcool. Aşa ceva nu era tolerabil. Sigur, tuturor ne plăcea să bem un păhărel. Dar înclinaţia dumneavoastră spre exagerare! S-o spun de-a dreptul: şi azi, în mica noastră Republică Federală, pe jumătate democrată, orice director, consilier teatral şi regizor cu simţ de răspundere ar trebui să procedeze la fel: veneaţi beat la repetiţii, beat şi fără text, şi îmi distrugeaţi spectacolele. O, da, cum să nu-mi amintesc de zicerile dumneavoastră răsunătoare! Nimic – nici măcar atunci – împotriva conţinutului şi a forţei expresive, dar totul – atunci, la fel ca şi azi – împotriva locului şi momentului grandioaselor dumneavoastră declamaţii. Cu toate astea, aveţi respectul meu: dumneavoastră rosteaţi de sute de ori ceea ce noi oricum gîndeam, dar nu îndrăzneam să recunoaştem public. Toată admiraţia, atunci şi acum, faţă de minunatul dumneavoastră curaj, fiindcă numai şi numai faptul că spuneaţi unor lucruri gingaşe pe nume într-o stare de ebrietate avansată a văduvit fapta dumneavoastră de efect. Denunţurile, mai ales ale maşiniştilor, s-au tot înmulţit pe biroul meu; am ezitat, am intermediat şi pînă la urmă am fost totuşi nevoit să intervin, nu în ultimul rînd pentru a vă proteja, da, da, pentru a vă proteja, fiindcă dacă nu v-aş fi oferit eu prilejul ca, printr-o simplă procedură disciplinară, să părăsiţi Schwerinul, un loc devenit între timp cam riscant, Doamne, nici nu îndrăznesc să-mi închipui ce s-ar fi întîmplat cu dumneavoastră. Ştiţi, Matern, că pe atunci oamenii aceia n-aveau obiceiul să glumească atunci cînd înhăţau. Omul ca individ n-avea nici o valoare!"

Afară tunetele teatrale nu ratează nici o intrare. Înăuntru Matern meditează la ce s-ar fi întîmplat cu el dacă n-ar fi

existat dr. Zander, filantropul. Afară o ploaie sănătoasă spală otrava nimicitoare de plante de pe rădăcinile copacilor seculari şi atoateştiutori din parc. Înăuntru Pluto răsuflă zgomotos, pierdut în vise canine. Afară o ploaie shakespeariană curge strună. Fireşte că acum, la adăpost, ticăie un ceas, nu, ticăie simultan trei ceasuri scumpe, fiecare pe alt ton, în tăcerea dintre fostul consilier teatral şi fostul tînăr erou principal. Izbucnirile tunetelor nu trec de marginea scenei. Umezirea buzelor. Masarea pielii de pe frunte. Luminat înăuntru de la fulgerele de afară. Rolf Zander, o gazdă experimentată, reîncepe discuţia: „Doamne, Matern! Vă mai aduceţi aminte cum v-aţi prezentat la noi? Franz Moor, actul al cincilea, scena întîi: Înţelepciunea prostimii, frica prostimii! ...Aţi fost minunat. Nu, nu, chiar aşa, ne-aţi dat gata! Nici măcar un Iffland[1] n-ar fi putut să stoarcă din el ceva mai înfiorător. O revelaţie, direct de la Danzig, care ne-a dat deja nişte excelenţi mimi – gîndiţi-vă la Söhnker, chiar la Dieter Borsche[2], dacă vreţi. Proaspăt şi promiţător, aşa aţi venit la noi. Dacă nu mă înşel, bunul Gustav Nord, un om şi coleg cu adevărat fermecător, care avea să se stingă atît de jalnic la sfîrşitul războiului, v-a fost profesor. Staţi puţin: mi-aţi atras atenţia într-o piesă oribilă de-a lui Billinger. Nu eraţi fiul Donatei Opferkuch? Exact, şi Maria Bargheer a salvat seara cu Donata ei. Pe cine mai aveaţi acolo...? Fireşte, excelenta punere în scenă la *Croitorul Wibbel*[3], cu Carl Brückel[4] în rolul principal. De un comic zdrobitor, dacă mă gîndesc la Fritzchen Blumhoff, care l-a interpretat pe prinţul din Arcadia – cred că în treizeci şi şase, treizeci şi şapte – cu încîntătorul lui accent saxon. Şi apoi Carl Kliewer şi inepuizabila Dora Ottenburg. Heinz Brede[5], pe care mi-l amintesc într-un spectacol foarte curăţel cu *Nathan*, şi, din nou, profesorul

1. August Wilhelm Iffland (1759-1814), actor, dramaturg şi director de teatru german.
2. Hans Albert Söhnker (1903-1981) şi Dieter Borsche (1909-1982), actori germani.
3. Titlul unei piese de teatru scrise de Hans Müller-Schlösser.
4. Karl Brückel (1881-1980), actor, regizor şi cîntăreţ german.
5. Nume de actori populari în Danzig în acea epocă.

dumneavoastră: ce Polonius sclipitor! În general un interpret de roluri shakespeariene şi, de asemenea, extraordinar cînd era vorba să declame un text de Shaw. Un adevărat act de curaj din partea teatrului municipal să pună în scenă *Ioana*[1] în treizeci şi opt. Nu pot decît să subliniez: dacă n-ar fi existat provincia! Cum era numită clădirea în graiul de prin partea locului? Exact! Rîşniţa de Cafea! Se zice că e complet distrusă, chiar şi în ziua de azi. Dar am aflat că, în acelaşi loc şi în acelaşi stil clasic, se intenţionează. Mereu uimitori, polonezii. Şi inima oraşului vechi vor s-o, de asemenea. Se pare că pe Langgasse, Frauengasse şi Jopengasse se construieşte deja. Doar şi eu vin din acelaşi colţ de lume: Memel. Dacă m-aş, înapoi? Nu, dragul meu. Nu iei de două ori aceeaşi nevastă. Spiritul care se face simţit pe scena vest-germană chiar nu mă poate. Misiune teatrală? Teatrul ca mijloc de comunicare în masă? Scena ca simplu concept generic? Şi omul, ceea ce-i mai bun? Acolo unde totul rămîne un scop în sine şi nimic nu duce la exegeză? Purificare? Limpezire? Catharsis? Astea au trecut, dragă Matern – sau poate că nu, fiindcă munca la radio mă mulţumeşte întru totul şi-mi lasă timp să mă ocup de lucrări eseistice mai mici, care aşteaptă să fie scrise de ani de zile. Şi dumneavoastră? Nu mai aveţi chef? Actul al cincilea, scena întîi: înţelepciunea prostimii, frica prostimii!"

Matern stă morocănos şi bea ceai. Înnodate înăuntrul lui, strîngîndu-i inima, splina şi rinichii torturaţi, zăngănesc mătăniile: Părtaş! Nazist potenţial! Fals! Părtaş! Nazist potenţial! ...însă peste marginea ceştii se aude un glas potolit: „Teatru? Iarăşi? Niciodată! Lipsă de încredere în mine? Posibil. Şi-n plus, vechea rană de la picior. E drept, nu se prea observă, dar pe scenă...? În rest, toate la locul lor: glas, forţă şi chef. O, da, dar lipseşte prilejul".

Atunci, după ce trei ceasuri Empire au voie să ticăie nestingherite vreme de un minuţel, din gura lui Rolf Zander ies cuvintele mîntuitoare. Cu glas scăzut, bărbatul acela mai

1. *Sfînta Ioana* (*Saint Joan*), piesă din 1924 a dramaturgului britanic George Bernard Shaw.

curînd fragil umblă încoace și-ncolo prin camera adecvată, vorbind înțelept și profund. Afară copacii din care picură amintesc de viața efemeră a furtunii de august. În vreme ce dr. Zander vorbește, mîna lui mîngîie cotoarele cărților de pe rafturile late; sau scoate un volum, îl deschide, ezită, transmite un citat care se potrivește firesc în discursul lui, pune cartea la loc cu tandrețe bibliofilă. Afară amurgul face copacii să se adune laolaltă. Înăuntru Zander rămîne în fața exemplarelor salvate ale unei pasiuni de colecționar vechi de mai multe decenii – măști de dans balineze, marionete chinezesc-demonice, dansatori morești colorați – fără să-și întrerupă șuvoiul de cuvinte. De două ori vine menajera cu ceai proaspăt și prăjituri; și ea este o piesă rară, ca și ceasurile Empire, edițiile princeps și instrumentele muzicale hinduse. Matern rămîne în fotoliu. Lampadarul corespondează cu craniul său lucios. Pluto doarme zgomotos: un cîine la fel de bătrîn precum copacii de afară, din parc. Înăuntru Zander vorbește despre munca lui de la radio. El se ocupă de primele ore ale dimineții și de cele de la culcare: programe radio pentru copii și program de noapte. Pentru Zander nu sînt o contradicție, ci. El vorbește de tensiuni, de punți create între. Trebuie să regăsim calea, ca să. Pe vremuri și Matern a avut voie uneori să dea glas emisiunilor pentru copii. A fost lupul din Scufița Roșie; el mînca cei șapte iezi. „Ei, uite!“, leagă Zander firele între ele. „Vocile ne lipsesc, vocile ca a dumneavoastră, Matern. Voci care să umple spațiul. Voci care metamorfozează elementele. Voci care rezistă și întind arcul. Voci care dau glas trecutului nostru. De pildă, noi pregătim o nouă serie de emisiuni, pe care vrem s-o denumim *Discuție cu trecutul* sau, mai bine, *DISCUȚIE CU TRECUTUL NOSTRU*. Un tînăr colaborator, de altfel un compatriot de-al dumneavoastră – înzestrat, aproape primejdios de înzestrat –, e pe cale să dezvolte noi forme de transmisie radiofonică. Mi-aș imagina că tocmai dumneavoastră, dragul meu Matern, v-ați putea integra la noi într-o activitate care să corespundă înzestrării dumneavoastră. Căutarea urgentă a adevărului. Eterna întrebare despre om. De unde vin, încotro mă îndrept. Acolo unde pînă acum tăcerea a zăvorît totul, cuvîntul să deschidă larg poarta! Ce ziceți, vreți?“

Atunci străvechiul Pluto se trezeşte şovăind şi Matern vrea. – Ne-am înţeles? – Ne-am înţeles. – Poimîine, la zece dimineaţa, în clădirea radioului? – Poimîine la zece. – Dar punctual. – Punctual şi treaz. – Pot să vă chem un taxi? Dr. Rolf Zander poate, pe cheltuiala radioului vest-german. Orice cheltuială poate fi dedusă. Orice risc e scutit de impozit. Orice Matern îşi găseşte un Zander.

A o suta Materniadă, discutată public

El vorbeşte tună urlă. Vocea lui ajunge în orice casă. Matern, apreciata voce de la emisiunile radio pentru copii. Micuţii îl visează – pe el şi vocea lui, care dă glas tuturor spaimelor şi care va mai vui şi atunci cînd copiii, ajunşi nişte moşnegi chirciţi, vor sta la taclale: „În tinereţea mea era unul care spunea poveşti, a cărui voce m-a, mă forţa, îmi lua, îmi dădea un, încît şi azi, uneori, dar la fel li se întîmplă multor maternoizi care pe atunci". Însă acum adulţii, care erau marcaţi de alte voci, folosesc vocea lui Matern ca mijloc de educaţie. Cînd puştii nu vor să asculte, mama ameninţă: „Să dau iar drumul la radio şi să-l las să vorbească pe nenea cel rău?"

Pe unde medii şi scurte poţi să-ţi aduci în casă un baubau. Organul lui are căutare. Şi alte posturi de radio vor să-l lase pe Matern să vorbească, să tune şi să urle în studiourile lor. E drept, colegii şuşotesc cu palma la gură că nu ştie să vorbească cum trebuie, adică şcolit, dar sînt totuşi nevoiţi să admită că glasul lui nu e lipsit de acel „ceva": „Fluidul ăsta, diformitatea asta barbară, naivitatea de animal de pradă care în ziua de azi, cînd ne-am săturat de perfecţiune, valorează întreit oriunde".

Matern îşi cumpără o agendă, fiindcă în fiecare zi, cînd ici, cînd colo, şi la anumite ore fixe glasul lui e pus la conservat. El vorbeşte tună urlă mai ales la radioul vest-german, adesea la cel din Hessa, niciodată la cel bavarez, ocazional la cel nord-german, cu multă plăcere şi în dialect german inferior la postul de radio Bremen, de curînd şi la postul de radio sud-german de la Stuttgart şi, cînd timpul i-o permite, la cel de sud-vest. Evită călătoriile spre Berlinul de Vest. De aceea

RIAS[1] şi emiţătorul Berlinul Liber trebuie să renunţe la producţiile proprii, cărora vocea lui Matern le-ar conferi o notă deosebită, însă ei preiau în cadrul programului de schimb emisiunile pentru copii de la radioul vest-german din Köln, acolo unde organul lui supradotat este la el acasă.

S-a instalat, locuieşte: clădire nouă, două camere, tobogan de gunoi, chicinetă, dulapuri încastrate, bar, pat de două persoane – pentru că la sfîrşit de săptămînă vine, singură sau cu Walli, neînstrăinabila femeie-Inge. Sawatzki, decoratorul de bărbaţi, transmite salutări. Cîinele deranjează. La urma urmei, cîteodată vrei să mai ai parte şi de intimitate. Javra e sîcîitoare ca o babă care se scapă pe ea. Cu toate astea, e încă promptă, bine dresată. Cum să te simţi în largul tău cu animalul de faţă? Ochi lăcrimoşi, s-a îngrăşat cam tare, dar pielea de pe gît e vlăguită. Cu toate astea nimeni nu zice: „Ar trebui să scăpăm de el". Dimpotrivă, Matern, femeia-Inge şi copilul-Walli sînt de aceeaşi părere: „Să-şi roadă şi el tainul liniştit. Oricum Pluto al nostru n-o mai duce mult. Dacă ne-ajunge nouă, o să ne-ajungă şi pentru el"; şi Matern îşi aminteşte în faţa oglinzii de bărbierit: „Mi-a fost mereu prieten la nevoie. Mi-a fost alături pe vremea cînd îmi mergea rău, cînd eram agitat şi n-aveam un loc al meu, cînd vînam o fantomă care avea multe nume şi totuşi nu se lăsa prinsă. Dragonul. Răul. Leviatanul. Nimicul. Rătăcirea".

Totuşi cîteodată, în ciuda vestelor în carouri mici pe care le poartă, Matern suspină la masă, deasupra omletei. Atunci ochiul lui de vînător o evită pe femeia-Inge şi cercetează pereţii, căutînd inscripţii pe tapet. Însă modelul Bauhaus[2] este evident, iar reproducerile de artă înrămate nu destăinuie nimic, în ciuda modernităţii lor cu multe înţelesuri. Sau se aud bătăi în calorifere: Matern ciuleşte urechea, Pluto se clinteşte, semnalele încetează şi suspinele fac iarăşi bulbuci mari. Abia la începutul primăverii, de îndată ce încep să se

1. Abreviere de la *Rundfunk im amerikanischen Sektor* (germ.), staţia de radio din sectorul american, cu sediul în Berlinul de Vest.
2. Stil arhitectural apărut în Germania după Primul Război Mondial, din care elementele decorative erau eliminate în favoarea funcţionalului.

urnească primele muşte, el îşi mai găseşte o ocupaţie, care îl face să uite de suspine ore întregi. Şi croitoraşul cel viteaz a luat mai întîi pliciul de muşte şi abia apoi a prins inorogul. Nimeni nu va afla vreodată cum numeşte el ceea ce prinde pe geamuri, ce fel de nume striveşte între degete, cum îi cheamă pe duşmanii lui metamorfozaţi, cărora le smulge fără regrete picior de muscă după picior de muscă şi, la urmă, aripile. Oftatul rămîne, se trezeşte odată cu Matern, merge cu el la culcare, stă cu el la măsuţa de la cantina radioului în timp ce el trebuie să mai citească o dată rolul de răufăcător. Fiindcă înregistrarea începe îndată. Matern trebuie să vorbească tune urle. La jumătatea asta de bere va trebui să renunţe. De jur împrejurul lui, jumătatea mai bună a următoarelor emisiuni: De la femeie la femeie. Vocea agricultorului. Muzica după-amiezii. Cuvîntul de duminică. Muzică de fanfară. Un sfert de oră de meditaţie. Fraţii şi surorile noastre de dincolo de Cortina de Fier. Ştiri din sport şi rezultatele la tragerile loto. Poezia de la miezul nopţii. Cotele apelor. Jazz. Orchestra Gürzenich. Emisiunea pentru copii. Colegi şi colegi ai: ăsta sau ăsta sau ăla în cămaşă cadrilată, fără cravată. Da' îl cunoşti. Sau s-ar putea să-l cunoşti. N-a fost el cel care te-a, în anul patru-trei, pe frontul de pe Mius? Sau ăla în alb-negru, cu un *milkshake*? Nu ăsta te-a, atunci? Ori: nu el te-ar fi, atunci? Toţi toţi toţi ! Muşte în carouri şi în alb-negru. Muscoi graşi, la *skat* şah cuvinte încrucişate. Interşanjabili. Tot cresc din urmă. O, Matern, nume care se cicatrizează lent încă îţi mai dau mîncărimi! Atunci oftează în cabina radio senin-plictisită, iar un coleg, care aude oftatul împovărat venind ca din miezul pămîntului nostru, îl bate pe umăr pe colegul Matern: „Ei, Matern! Ce poate fi aşa de grav ca să oftaţi? Aveţi toate motivele să fiţi mulţumit. Sînteţi ocupat din plin, ca să zic aşa. Ieri am dat drumul la radio aşa, din întîmplare, şi pe cine aud? Azi-dimineaţă arunc o privire în camera copiilor. Şi-au mutat radioul acolo. Şi cine se aude din chestia aia, de rămîn ştrengarii cu pliscurile căscate? Cît de norocos sînteţi!“

Matern, bubuitorul radio-pedagog, vorbeşte tună urlă ca veşnic tîlhar, lup, răzvrătit şi Iuda. Răguşit, în chip de explorator la Polul Nord, într-o furtună de zăpadă. Mai intens decît

viteza vîntului de gradul doisprezece. Prizonier care tuşeşte, zăngănind lanţuri radiofonice. Miner nemulţumit, cu puţin înainte de cumplita explozie a gazelor de mină. Alpinist ros de ambiţii, într-o expediţie insuficient pregătită în Himalaia. Căutător de aur, evadat din Est, exploatator nemilos, zbir SS, mercenar în Legiunea Străină, blasfemator, paznic de sclavi şi ren în poveşti de Crăciun – rolul ăsta l-a mai rostit cîndva, chiar şi pe scenă, ca actor.

Compatriotul lui, Harry Liebenau, care, îndrumat de dr. R. Zander, coordonează programele pentru copii, îi spune: „Înclin să cred că asta a fost prima mea întîlnire cu dumneavoastră: Teatrul Municipal. Reprezentaţia pentru copii. Micuţa Brunies, vă amintiţi, dansa în rolul reginei gheţii şi dumneavoastră eraţi renul vorbitor. M-a impresionat teribil, chiar m-a marcat. Un punct de reper, într-o oarecare măsură. Experienţă decisivă din copilărie. Multe pornesc de acolo".

Băgăciosul ăsta, cu memoria lui pe sertăraşe! Pune în ordine, oriunde merge stă şade, bileţele scrise mărunt. Nu-i temă la care să nu-i vină în minte ceva: Proust şi Henry Miller; Dylan Thomas şi Karl Kraus[1]; citate din Adorno[2] şi cifre de tiraj; colecţionar de detalii şi căutător de referinţe; spectator obiectiv şi revelator de esenţe; copoi de arhive şi cunoscător de mediu; ştie cine e în stînga şi cine a scris în dreapta; scrie el însuşi, dintr-o suflare, texte despre dificultăţile scrisului; orientat spre trecut şi conservator de timp; mereu neîncrezător şi atoateştiutor – dar nici un congres al scriitorilor fără talentul lui în formulare, nevoia lui de recuperare, capacitatea lui de aducere-aminte. Şi cum se mai uită la mine: un caz interesant! Crede că sînt un subiect bun pentru el. Mă fixează pe bileţele scrise mărunt. Îşi închipuie că ştie totul fiindcă atunci m-a, ca ren vorbitor şi, eventual, de două ori în uniformă. Era prea tînăr ca să. Cînd eu şi Eddi, el avea cel mult. Dar cei de soiul lui vor, totul cu exactitate. Capacitatea asta de a asculta cu răbdare, abilitatea asta de iscoadă cu surîs ştiutor: „În ordine, Matern. Ştiu bine. Dacă m-aş fi, cîţiva ani mai devreme, ăia m-ar fi păcălit şi pe mine,

---

1. Karl Kraus (1874-1936), scriitor, ziarist, poet şi pamfletar austriac.
2. Theodor Adorno (1903-1969), filosof şi sociolog german.

ca şi pe dumneavoastră. Sînt cu siguranţă ultimul care vrea să facă morală. Ştiţi, generaţia mea e, cu toate alifiile. Şi-n plus, aţi dovedit cu prisosinţă că dumneavoastră, şi altfel. Toate astea ar trebui, odată şi-odată, în spiritul adevărului şi fără obişnuitele resentimente. Să zicem, în seria plănuită de noi, «Discuţia». Ce părere aveţi? Poveştile astea de la emisiunile pentru copii, oricît de utile ar fi ele, nu pot să ne, pe termen lung. Un ajutor radiofonic zgomotos de trimis copiii la culcare. La urma urmei, nu-i decît o făcătură zeloasă. Orice semnal de pauză e mai convingător. Să emitem şi ceva plin de viaţă. Nouă faptele ne lipsesc. Să vă goliţi odată sufletul. Să spuneţi ce-aveţi pe inimă. Ceva ce se lasă la rinichi!"

Doar splina mai lipseşte. Şi cum se îmbracă, găoaza! Pantofi englezeşti făcuţi la comandă şi pulover de schi. Pe deasupra, o mai fi şi homo. Dacă mi-aş putea aminti cine-i individul! Trăncăneşte întruna de verişoara lui şi-mi face cu ochiul: ambiguu. Zice că ar fi fost fiul tîmplarului cu cîinele: „Ei, ştiţi doar! Şi verişoara mea Tulla – în realitate o chema Ursula – era nebună de-a binelea după dumneavoastră, ei, atunci, în bateria de coastă, şi mai tîrziu, la Kaiserhafen". Cică l-aş fi instruit chiar eu – „K şase deserveşte mecanismul de reglare a focosului" – şi cică l-aş fi familiarizat cu zicerile de almanah ale lui Heidegger – „Fiinţa se sustrage cînd în fiinţare..." Individul a adunat la tema Matern mai multe informaţii decît ar putea să scoată de la el Matern însuşi. Altfel, aparent degajat şi îndatoritor. Are treizeci de ani împliniţi, e deja rotunjit în jurul bărbiei şi mereu pus pe glume. Ăsta ar fi fost pe vremuri un copoi bun la Gestapo. Mai nou dă buzna peste mine – chipurile, să ne uităm împreună la un rol – şi ce face? Îl apucă pe Pluto de bot şi îl caută la dinţi – sau la ce-a mai rămas din ei. Ca un expert în cîini. Şi-n timpul ăsta, misterios: „Ciudat, cît se poate de ciudat. Şi deasupra botului, şi pe linia dintre greabăn şi crupă. Oricît de bătrîn ar fi animalul – pariez că-s douăzeci de ani biblici de cîine sau şi mai mulţi –, îţi dai seama imediat după forma labelor din faţă şi după poziţia încă impecabilă a urechilor. Spuneţi-mi, Matern, de unde aţi pescuit animăluţu'? Nu, mai bine chiar, o să discutăm întrebarea asta în public. După părerea mea, avem aici un caz care – doar am vorbit deja despre proiectul meu

preferat – ar trebui dezvoltat dinamic în fața publicului larg. Dar nu conform unui naturalism plat. Avem nevoie de idei privitoare la formă. Cine vrea să-și captiveze publicul trebuie să-și pună intelectul cu susu-n jos și totuși să-l facă să declame. Aproape o dramă clasică, dar redusă la un singur act. Totuși structura consacrată: expozițiune *peripeteia*[1] catastrofă. Îmi închipui decorul în felul următor: un luminiș într-o pădure, fie și de fag, ciripit de păsări... În mod sigur vă aduceți aminte de pădurea Jäschkental. Deci luminișul din jurul monumentului lui Gutenberg. Excelent! Pe bătrînul Gutenberg îl dăm afară. Dar păstrăm micul templu. Și în locul primului tipograf vă punem pe dumneavoastră. Da, da, pe dumneavoastră, acolo îl depunem înainte de toate pe fenotipul Matern. Bun, deci dumneavoastră stați sub acoperiș, aveți privirea îndreptată spre Erbsberg – optzeci și patru de metri deasupra nivelului mării –, însă n-arătăm Steffensweg, care, vilă lîngă vilă, se întinde dincolo de Erbsberg; doar luminișul, într-un act. Pentru public punem să se ridice, față-n față cu fostul monument Gutenberg, o tribună de lemn pentru, număr rotund, treizeci și două de persoane. Numai copii și tineri între al zecelea și al douăzeci și unulea an de viață. În partea stîngă ar putea să fie o mică platformă pentru cel care conduce discuția. Și Pluto – uimitor animalul și de o asemănare neliniștitoare –, cîinele deci are voie să ia loc lîngă stăpînul lui".

Așa și nu altfel, aproape fără muzică, individul își pune spectacolul pe picioare. Zander este în culmea entuziasmului și nu mai vorbește decît despre o „formă de transmisie radiofonică emoționant de nouă". „Dincolo de radiofonie", el adulmecă imediat existența unor posibilități pentru teatru: „Nici scena clasică, nici una tridimensională. Parterul și platforma scenei se topesc definitiv. După un monolog de sute de ani, omenirea regăsește calea spre dialog; mai mult decît atît, marea discuție apuseană ne îngăduie să sperăm la exegeză și catharsis, la interpretare și purificare".

În lungi articole, Rolf Zander arată spre viitor; dar atoateștiutorul n-are în minte decît prezentul. El nu vrea să elibereze

1. Răsturnare de situație, punct de răscruce într-o poveste (în elină, în orig.).

teatrul din starea de stagnare subvenţionată, ci să-l răstignească pe Matern cu cîine. Tot ţese la o capcană, dar în schimb, dacă e întrebat ce intenţii are, susură pe un ton generos şi confidenţial: „Credeţi-mă, vă rog, Matern, cu ajutorul dumneavoastră vom dezvolta o modalitate legitimă de găsire a adevărului. Nu numai pentru dumneavoastră, ci şi pentru toţi ceilalţi oameni e o necesitate vitală, indispensabilă, să-şi croiască drumul printre om şi cîine, să proiecteze o fereastră care să ne permită să vedem iarăşi prin ea; fiindcă nici măcar eu – puteţi să vă daţi seama de asta din modestele mele încercări literare – nu am suficientă vitalitate în acţiune, lipseşte bucata de realitate crudă, priceperea formală n-are substanţă, acel aşa-a-fost aruncător de umbre nu vrea să se instaureze, ajutaţi-mă, Matern, altminteri o să mă pierd în condiţional!“

Şi acest teatru se desfăşoară sub copaci. Individul a reuşit să facă rost pînă şi de fagi, şi de un mic templu de fontă în care fenotipul Johannes Gutenberg îşi aşteaptă înlocuirea. Timp de şase săptămîni, fără să mai punem la socoteală repetiţiile, Matern şi cîinele sînt storşi pînă la ultima picătură de un public care se tot schimbă. Iată cum se înfăţişează la lectură manuscrisul final, la care au meşterit, din motive pur artistice, atoateştiutorul şi al său dr. Rolf Zander. Matern trebuie – „Căci, la urma urmei, sînteţi actor!“ – să înveţe pe de rost acest rol principal, pentru ca la data înregistrării să poată vorbi, tuna şi urla.

O discuție publică

Producător: *Radioul Vest-German, Köln.*

Manuscris: *R. Zander și H. Liebenau.*

Data transmisiunii: *(preconizată) opt mai o mie nouă sute cincizeci și șapte.*

Participanți la discuție:

Harry L. – *moderatorul discuției.*

Walli S. – *asistenta cu ochelari minune.*

Walter Matern – *subiectul discuției.*

Alături de el: *cîinele ciobănesc german negru* Pluto.

La discuția publică mai participă, cu mai mult sau mai puțin zel, treizeci și doi de tineri din generația postbelică. Nimeni nu are mai puțin de zece ani; nici un tînăr nu a depășit vîrsta de douăzeci și unu de ani.

Momentul discuției: cu aproximativ un an în urmă, cînd așa-numiții ochelari minune sau ochelari ai cunoașterii au fost retrași din comerț.

Locul discuției: un luminiș oval într-o pădure de fag. În partea dreaptă se înalță o tribună cu patru niveluri unde iau loc, după bunul-plac, copii și tineri, băieți și fete. În partea stîngă, pe un postament, se află o masă în spatele căreia stau moderatorul discuției și asistenta lui. În lateral, o tablă de școală. Între tribună și postament, ușor împins spre fundal, se găsește un mic templu de fontă înălțat pe trei trepte de granit, cu ghirlande de lanțuri și un acoperiș ca o ciupercă.

În interiorul templului rotund niște lucrători de la Transporturi dau jos o statuie de fontă – evident, a lui Johannes Gutenberg – care e apoi învelită în pături de lînă și dusă de-acolo. Muncitorii își strigă „Heirup!“ Învălmășeală de voci de copii și tineri.

Moderatorul discuţiei îi stimulează pe muncitori cu îndemnuri precum: „Vrem să începem, domnilor! Cu siguranţă că bătrînul nu-i mai greu ca un pian Bechstein. Puteţi să vă luaţi micul dejun după ce-aţi golit templul".

Deasupra tuturor, ciripit de păsări.

În vreme ce cărăuşii ies, în luminiş intră Matern, însoţit de cîine ciobănesc negru.

Asistenta Walli S., o fetiță de zece ani, scoate dintr-un toc nişte ochelari, dar nu şi-i pune.

Un tropăit entuziasmat al tinerilor participanţi la discuţie îl întîmpină pe Matern, care nu ştie unde să se aşeze.

Corurile de voci ale copiilor şi tinerilor şi mîna moderatorului discuţiei îi indică templul: „În a lui Gutenberg casă e Matern azi acasă! Pe-al lui Gutenberg loc de şedere e Matern azi la vedere! Răspunde cu drag la-ntrebări: Matern! Subiect de discutat, acolo unde şi Gutenberg a stat! Cu oameni şi-animale aşteptăm acum să discutăm! Matern a sosit. Bun venit! Bun venit!"

Aplauze şi tropăieli înlocuiesc versurile de întîmpinare. Matern cu cîine stă în micul templu. Asistenta se joacă cu ochelarii. Moderatorul discuţiei se ridică, şterge cu un gest orice zgomot în afară de glasurile păsărilor şi deschide discuţia:

MODERATORUL DISCUȚIEI: Participanţi la discuţie! Tineri prieteni! Cuvîntul s-a întrupat din nou şi a venit să locuiască printre noi. Altfel spus: ne-am adunat să discutăm. Discuţia este mijlocul de exprimare adecvat al generaţiei noastre. Şi înainte s-a mai discutat la mesele de familie, în cercurile de prieteni sau în curţile pentru pauze: în taină, pe înfundate sau în joacă, fără nici un scop; dar noi am reuşit să eliberăm marea, dinamica, interminabila discuţie dintre cei patru pereţi, unde era captivă, şi s-o aducem în aer liber, sub cer, între copaci!

PARTICIPANT LA DISCUȚIE: Moderatorul discuţiei a uitat păsările!

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Cu oameni şi-animale aşteptăm
acum să discutăm!

MODERATORUL DISCUȚIEI: Exact! Și ele, vrăbiile, mierlele și porumbeii sălbatici ne dau un răspuns. Gru-gru-gru, gru-gru-gru! Totul vorbește. Toate vor să se informeze. Orice piatră ne dă informații.

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Azi piatra cine-i, spune!
Și pietrele au nume!

DOI PARTICIPANȚI: Fritz de-l cheamă, să se ducă,
Ducă-se ca o nălucă,
Botezat, Emil de-i spune,
Dacă-i Walter, va rămîne!

MODERATORUL DISCUȚIEI: El e. Walter Matern a venit la noi ca să-l putem discuta în amănunt pe el – și cînd spun „pe el", mă gîndesc la acel „el" care aruncă umbre, lasă urme, acel „aici-fiind"-ul el.

PARTICIPANT LA DISCUȚIE: A venit de bunăvoie?

MODERATORUL DISCUȚIEI: Fiindcă trăim, discutăm. Noi nu acționăm, noi...

CORUL PARTICIPANȚILOR: ...discutăm!

MODERATORUL DISCUȚIEI: Noi nu murim...

CORUL PARTICIPANȚILOR: Noi discutăm moartea!

PARTICIPANT LA DISCUȚIE: Întreb: Matern a venit de bunăvoie?

MODERATORUL DISCUȚIEI: Noi nu iubim...

CORUL PARTICIPANȚILOR: Noi discutăm iubirea!

MODERATORUL DISCUȚIEI: De aceea nu sîntem confruntați cu nici o temă pe care să n-o putem discuta dinamic. Dumnezeu și asigurarea de răspundere personală, bomba atomică și Paul Klee, trecutul și Constituția nu ne ridică probleme, ci teme de discuție. Numai cel deschis la discuții merită...

CORUL PARTICIPANȚILOR: ...să fie membru al societății omenești.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Doar cine primește cu bucurie discuția va deveni, discutînd, om. De aceea a fi om înseamnă...

CORUL PARTICIPANȚILOR: ...să vrei să discuți!

PARTICIPANT LA DISCUȚIE: Dar Matern vrea oare?

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Rinichii vrea Matern
cu noi să și-i discute?

DOUĂ FETE: Curioase-s fetele să știe
de-a inimii lui Matern poezie.

DOI PARTICIPANȚI: Vrem să facem analiză
splinei lui, cu expertiză.

CORUL PARTICIPANȚILOR: Din buzunare camuflate
vrem fapte pe gustate.

DOUĂ FETE: Vrem s-aflăm iarăși, după,
cum gîndurile se pupă.

CORUL PARTICIPANȚILOR: De zice Matern că se învoiește,
starea de fapt nu mai lipsește!

MODERATORUL DISCUȚIEI: Așadar, vă întrebăm, Walter Matern, vreți să fiți deschis, neîncifrat și străbătut de un curent de aer dinamic? Vreți să gîndiți ceea ce spuneți, vreți să dați la iveală ce-ați îngropat? Cu alte cuvinte: vreți să fiți subiectul acestei discuții publice dinamice? Dacă da, răspundeți tare și limpede: Eu, Walter Matern, sînt gata să discut!

PARTICIPANT: Nu vrea. Am spus-o și mai înainte: nu vrea!

PARTICIPANT: Sau încă n-a priceput.

PARTICIPANT: Nu vrea să priceapă!

CORUL PARTICIPANȚILOR: Refuză Matern să priceapă,
Cu sila faceți-l să-nceapă!

MODERATORUL DISCUȚIEI: Mă văd silit să vă rog să vă formulați comentariile fie în cor, fie în scris. Emoțiile primitive nu-și au locul într-o discuție publică... Vă întreb, așadar, pentru a doua oară: Walter Matern, simțiți nevoia să vă deschideți în fața noastră, astfel încît opinia publică să poată participa? *(Murmure printre participanți. Matern rămîne mut.)*

PARTICIPANT: Atunci închideți templul, dacă nu vrea!

PARTICIPANT: Să trecem la discuție silită. Cazul Matern este universal valabil și trebuie discutat.

MODERATORUL DISCUȚIEI *(spre asistentă)*: Excluderea din discuție a participanților paisprezece și douăzeci și doi, pentru obstrucționarea discuției. *(Walli S. notează ambele numere pe marginea tablei.)* În spiritul dinamismului spre care tindem, moderatorul discuției ia totuși la cunoștință comentariile formulate inadecvat și, dacă subiectul discuției

rămîne și în continuare ostil discuției, va decreta starea de discuție silită. Asta înseamnă că asistenta noastră va recurge la mijlocul executiv, la așa-numiții ochelari ai cunoașterii, și ne va furniza starea de fapt necesară ca bază de discuție.

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Cei care tac – prin pielea lor
se vede tot, din cauza ochelarilor.

MODERATORUL DISCUȚIEI: De aceea adresăm întrebarea pentru a treia oară lui Walter Matern: sînteți de acord ca în acest mic templu de fontă, în care pînă de curînd se afla statuia lui Johannes Gutenberg, inventatorul tiparului, să ne stați la dispoziție ca subiect de discuție, adică să dați seamă și să răspundeți? Într-un cuvînt, acceptați bucuros discuția?

MATERN: Deci *(pauză)* ...la naiba! ...sînt *(pauză)* ...pe Satana și Sfînta Fecioară: sînt doritor de discuție!

(Walli S. scrie pe tablă: „El este doritor de discuție".)

CORUL PARTICIPANȚILOR: El zice „O fac", adică
în joc cu noi se implică.

MATERN: Ca la cea de Apoi Judecată,
unde oricine vorbește odată.
Eu am, eu am fost,
am vătămat fără rost,
am tras în oglindă-ndoit – nimerit! –,
oglinda din ațipeal-am trezit.

DOI PARTICIPANȚI:

Matern, trăgînd la unt cam tare,
pîn' apă a țîșnit, striga: „Trădare!"

MATERN:

Am aruncat porumbelul din turn, de sus,
adînc sub țărînă viermele l-am pus.

DOI PARTICIPANȚI:

Odată a ucis o sobă cu șișu'
și cînd vedea sobă, vedea roșu.

DOI PARTICIPANȚI:

Matern și-a sugrumat prosopul la mînie,
Ghimpe mereu prosopu'-a fost să-i fie.

MATERN:

Înăbușit-am piatra și sarea-am îndulcit,
iar caprei behăitul i l-am tăiat din gît.

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Pe-a mîței casă, cu creta, Matern scris-a bine:
„Să moară mîine chițcanul în rușine!"

MATERN:

Stau azi în mijloc de discuție,
însă deja se știe o concluzie!

(Aplauze și tropăieli ale participanților. Moderatorul discuției se ridică și, cu o mișcare a mîinii, cere să se facă liniște.)

MODERATORUL DISCUȚIEI: Cu mare bucurie și interes tocmai am aflat: Walter Matern vrea să se împărtășească. Dar înainte ca întrebare și răspuns – la-nceput un mic pîrîu, apoi un fluviu lat în umeri – *să ne ducă departe, pe el și pe noi, să spunem o rugăciune! (Participanții* și asistenta se ridică în picioare și își impreunează palmele.) O, Tu, mare Creator al discuției universale, dinamice și eterne, care ai făurit întrebarea și răspunsul, care dai sau iei cuvîntul, fii alături de noi și ne sprijină cînd vrem să discutăm în amănunt subiectul de discuție Walter Matern, care dorește să discute. O, Domn al tuturor discuțiilor...

PARTICIPANȚI: ...dă-ne nouă astăzi atot-trebuincioasa maturitate a discuției.

MODERATORUL DISCUȚIEI: O, înțelept și atoateștiutor Creator al vorbirii, care faci stelele din univers să discute...

CORUL PARTICIPANȚILOR: ...dezleagă și limbile noastre.

MODERATORUL DISCUȚIEI: O, Tu, Creator al marilor și sublimelor subiecte de discuție, Tu însuți cel mai sublim subiect de discuție, dezleagă și limba doritorului de discuție Walter Matern...

CORUL PARTICIPANȚILOR: ...dezleagă și limba lui.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Și îngăduie-ne să pornim în numele Tău această discuție, *întru cinstirea Ta și numai a Ta...*

CORUL PARTICIPANȚILOR: Amin.

(Toți se așază. Șoapte înăbușite. Matern vrea să ceară cuvîntul. Moderatorul discuției face un gest de refuz.)

MODERATORUL DISCUȚIEI: Prima întrebare le revine participanților și nu subiectului discuției. Dar înainte să începem cu obișnuitele întrebări-test, v-o prezint pe Walli S., asistenta moderatorului discuției, și mulțumesc de asemenea

firmei Brauxel & Co., care, printr-un gest de bunăvoinţă, ne-a pus la dispoziţie o pereche de ochelari ai cunoaşterii, deve*niţi între timp o raritate*, deoarece au fost retraşi din comerţ. (Aplauze ale participanţilor.) Însă de acest mijloc vom face uz numai în caz de necesitate şi pe baza unei solicitări susţinute de majoritate, mai ales că subiectul discuţiei s-a declarat doritor să discute, iar controlul permanent al mersului discuţiei, prin intermediul ochelarilor brauxelieni ai cunoaşterii, este oportun numai în situaţia discuţiei silite. Cu toate acestea – şi pentru a defini prezenţa reală şi utilitatea ochelarilor –, moderatorul discuţiei o roagă pe Walli S. să le explice proaspeţilor participanţi şi subiectului discuţiei ce-i cu aceşti ochelari ai cunoaşterii şi, de asemenea, cum a găsit Walli S. prima oară prilejul să folosească dinamic ochelarii cunoaşterii.

WALLI S.: De prin toamna anului trecut şi pînă cu puţin înainte de sărbătoarea Paştelui din anul curent, firma Brauxel & Co. a produs aproximativ un milion patru sute patruzeci de mii de ochelari, care au apărut pe piaţă în intervalul menţionat sub numele de ochelari minune şi s-au bucurat de o vînzare fulgerătoare. Aceşti ochelari minune, numiţi azi ochelari ai cunoaşterii, costau cincizeci de pfenigi bucata şi îi permiteau cumpărătorului să-i cunoască pe toţi adulţii de peste treizeci de ani, cu condiţia ca el să nu fi avut mai puţin de şapte sau mai mult de douăzeci şi unu de ani.

MODERATORUL DISCUŢIEI: Vă rugăm, Walli, dacă aţi vrea, să ne spuneţi mai clar ce se putea cunoaşte cînd, de pildă, v-aţi pus dumneavoastră ochelarii.

WALLI S.: Unchiul meu, Walter, care azi este subiectul discuţiei de aici şi căruia, fiindcă ştiu atît de multe despre el, îi datorez onoarea de-a avea voie să particip ca asistentă la moderarea discuţiei, în ciuda vîrstei mele fragede – deci unchiul meu, Walter, a mers cu mine în cea de-a treia zi de Advent din anul trecul la tîrgul de Crăciun din Düsseldorf. Acolo erau multe reclame luminoase şi gherete unde puteai să cumperi orice: turtă dulce şi marţipan, arme antitanc şi cozonaci de Crăciun, grenade de mînă, articole de menaj, covoare de bombe, pahare de coniac şi misiuni sinucigaşe, laitmotive şi motive de omor, suporturi pentru brazi de Crăciun şi agrafe pentru lupta corp la corp, păpuşi cu păr lavabil,

camere pentru păpuşi, leagăne pentru păpuşi, sicrie pentru păpuşi, piese de schimb pentru păpuşi, accesorii pentru păpuşi, telecomenzi pentru păpuşi...

CORUL PARTICIPANŢILOR: La chestiune! La chestiune!

WALLI S.: Şi acolo se puteau cumpăra şi aşa-numiţii ochelari minune. Unchiul meu, Walter – cel de colo! –, mi-a cumpărat o pereche. Mi-am pus ochelarii imediat, fiindcă eu trebuie să probez imediat totul, deci m-am uitat la el prin ochelari şi l-am văzut cît se poate de clar, aşa cum fusese el înainte: pur *şi simplu îng*rozitor! Fireşte că am început să ţip şi am fugit. (Ţipă scurt.) Dar cel de faţă – unchiul meu, Walter – a fugit după mine şi m-a prins la Poarta Ratinger. Avea cîinele cu el. Numai că, pentru că nu mi-a scos ochelarii, am continuat să-l văd şi l-am văzut şi pe cîine, cu tot trecutul lui, *ca pe un monstru îngrozitor şi nu mă mai puteam opri din ţipat. (Ţipă din nou.)* Mai tîrziu, pentru că nervii îmi erau afectaţi, a trebuit să fiu dusă şi ţinută patru săptămîni la spitalul Sfînta Maria. Acolo mi-a plăcut mult, chiar dacă mîncarea nu era cine ştie ce. Fiindcă infirmierele – pe una o chema Walburga, ca pe mine, pe cealaltă o chema Dorothea, iar pe sora de noapte o chema...

CORUL PARTICIPANŢILOR: Te rugăm, la chestiune!

PARTICIPANT: Fără poveşti din spital!

PARTICIPANT: Cu totul inutile, digresiunile astea.

WALLI S.: Aşadar, astea sînt experienţele mele cu ochelarii minune, pe care mi-i voi pune azi ca ochelari ai cunoaşterii dacă subiectul discuţiei face declaraţii menite să împiedice discuţia. Ochelarii cunoaşterii de la Brauxel îşi au locul în orice discuţie publică. Dacă vorbirea va da greş...

CORUL PARTICIPANŢILOR: ...ochelarii cunoaşterii de la Brauxel nu dau greş niciodată!

WALLI S.: Cel care este subiectul discuţiei, cum e unchiul meu...

CORUL PARTICIPANŢILOR: ...să nu uite niciodată că ochelarii cunoaşterii de la Brauxel sînt mereu la îndemînă.

WALLI S.: Mulţi credeau că ce-a trecut e bun trecut...

CORUL PARTICIPANŢILOR: ...dar ochelarii cunoaşterii de la Brauxel pot să facă trecutul prezent.

WALLI S.: Dacă acum, de pildă, îmi pun ochelarii ca să mă uit la unchiul meu Walter, ar trebui să ţip iarăşi îngrozitor,

așa, pe loc, ca în a treia zi de Advent din anul trecut. ...Să-i pun?

(Matern și cîinele încep să fie neliniștiți. Matern bate ușor gîtul cîinelui. Moderatorul discuției îi face semn lui Walli S. să se așeze.)

MODERATORUL DISCUȚIEI *(amabil)*: Iertați-ne, domnule Matern, participanții o mai iau razna uneori, ajung la starea lor normală, copilărească pînă la tinerească. Atunci ceea ce ar trebui să fie muncă riscă să devină o joacă; dar, pentru liniștirea dumneavoastră și a noastră, moderatorul discuției va ști să împiedice preponderența glumelor înfricoșătoare... Ridicînd interdicția la discuție pentru participanții paisprezece și douăzeci și doi, deschidem acum discuția cu întrebări-test, deocamdată simple și cît se poate de directe. Vă rog să vă înscrieți la cuvînt!

(Mai mulți participanți ridică mîna. Moderatorul discuției îi solicită pe rînd.)

PARTICIPANT: Prima serie de întrebări-test adresate subiectului discuției: Cîte staționări?

MATERN: Treizeci și două.

PARTICIPANT: Și numărate invers?

MATERN: Treizeci și două.

PARTICIPANT: Pe cîte dintre ele le-ați uitat?

MATERN: Treizeci și două de bucăți.

PARTICIPANT: Deci încă vă amintiți exact...

MATERN: ...treizeci și două de bucăți cu totul.

PARTICIPANT: Mîncarea dumneavoastră preferată se numește...?

MATERN: Treizecișidoială.

PARTICIPANT: Numărul dumneavoastră cu noroc este...?

MATERN: Treizeci și doi ori treizeci și doi.

PARTICIPANT: Și numărul cu ghinion?

MATERN: Acel*ași!*

PARTICIPANT: Stăpîniți tabla înmulțirii?

MATERN: Opt – șaisprezece – douăzeci și patru – treizeci și doi...

PARTICIPANT: Mulțumesc! Prima serie de întrebări-test se consideră încheiată.

MODERATORUL DISCUȚIEI: A doua serie, vă rog.

PARTICIPANT: Puteți forma propoziții simple care să înceapă cu pronumele nehotărît „orice“?

MATERN (repede): Orice dinte contează. Orice vrăjitoare arde mai bine. Orice genunchi doare. Orice gară spune lucruri rele despre următoarea. Orice Vistulă curge în memorie printr-o albie mai lată decît a oricărui Rin. Orice cameră de zi e întotdeauna prea pătrată. Orice tren o ia din loc. Orice muzică începe. Orice eveniment își aruncă umbra. Orice înger e peltic. Orice libertate sălășluiește pe munți prea înalți. Orice minune poate fi explicată. Orice sportiv își curăță trecutul. Orice nor a plouat deja de mai multe ori. Orice cuvînt poate fi ultimul. Orice sirop e prea dulce. Orice pălărie se potrivește. Orice cîine stă central. Orice secret e iritabil...

MODERATORUL DISCUȚIEI: E suficient, mulțumesc. Și acum a treia și ultima serie de întrebări-test. Vă rog!

PARTICIPANT: Credeți în Dumnezeu?

MATERN: Cer să fie eliminată această întrebare, avînd în vedere că întrebarea referitoare la Dumnezeu nu poate fi considerată întrebare-test.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Întrebarea referitoare la Dumnezeu, cît timp nu este formulată cu adaosuri de tipul „Treime“ și „singurul adevărat“, este admisă ca întrebare-test.

PARTICIPANT: Deci credeți?

MATERN: În Dumnezeu?

PARTICIPANT: Desigur, credeți sau nu în Dumnezeu?

MATERN: Vreți să spuneți dacă eu... în Dumnezeu?

PARTICIPANT: Exact: în Dumnezeu!

MATERN: În Dumnezeu cel de sus?

PARTICIPANT: Nu numai de sus, de peste tot.

MATERN: Deci în ceva acolo sus și în alte locuri...

PARTICIPANT: Nu vorbim despre ceva, ci clar și răspicat: Dumnezeu! Auziți, da sau nu? În Dumnezeu!

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Foarfec sau pietroi,
da sau nu apoi!

MATERN: Orice om, fie că vrea ori nu, orice om, indiferent de educația primită, de culoarea pielii, de ideile pe care le susține, orice om, zic, care gîndește, simte, se hrănește, respiră, acționează, deci trăiește...

MODERATORUL DISCUȚIEI: Domnule Matern, întrebarea participanților adresată subiectului discuției sună așa: credeți în Dumnezeu?

MATERN: Eu cred în Nimic. Fiindcă uneori mă văd obligat să mă întreb cu toată seriozitatea: de ce există Ființare și nu mai curînd Nimic?

PARTICIPANT: Un citat din Heidegger, cunoscut nouă.

MATERN: Poate că Ființa pură și Nimicul pur sînt unul și același lucru?

PARTICIPANT: Ah, iarăși Heidegger!

MATERN: Nimicul neagă necontenit.

PARTICIPANT: Heidegger!

MATERN: Nimicul este originea Negării. Nimicul este mai aproape de origine decît Nimicul și Negarea. Nimicul e confirmat.

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Heidegger zis! Heidegger, zău!
Acum întrebarea: tu crezi în
Dumnezeu?

MATERN: Totuși cîteodată nici măcar eu nu pot să cred în Nimic; apoi cred din nou, aș putea să cred în Dumnezeu dacă…

PARTICIPANT: Nu-i nevoie să mai repetăm întrebarea. Da sau nu?

MATERN: Deci *(pauză)* …în numele Sfintei Treimi: nu.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Se consideră că s-a dat răspunsul la a treia și ultima întrebare-test. Să rezumăm: numărul cu noroc și cu ghinion al subiectului discuției este treizeci și doi. Subiectul discuției poate să formuleze nelimitat propoziții care încep cu pronumele nehotărît „orice". El nu crede în Dumnezeu. Acest ansamblu – treizeci și doi, orice, Dumnezeu – permite o întrebare-test suplimentară. Vă rog!

(Walli S. notează rezultatul întrebărilor-test.)

MATERN *(revoltat)*: Cine stabilește aceste reguli de discuție? Cine dirijează și trage sforile aici, cine?

MODERATORUL DISCUȚIEI: Discuția purtată de participanții doritori de discuție a produs din ea însăși oportunitatea unei anumite orientări a discuției care să-i garanteze panta dinamică necesară – adică tendința spre catastrofă

în stilul clasic tradiţional. De aceea, vă rog, întrebarea-test suplimentară, bazată pe rezultatul întrebărilor-test: treizeci şi doi, orice, Dumnezeu.

PARTICIPANTĂ: Iubiţi animalele?

MATERN: E pur şi simplu ridicol! Doar se vede: am un cîine.

PARTICIPANTĂ: Asta nu răspunde la întrebarea mea test suplimentară.

MATERN: Cîinele e bine întreţinut. Corespunzător şi, de asemenea, dacă e nevoie, cu stricteţe.

PARTICIPANTĂ: De fapt nu-i nevoie de o repetare; cu toate astea, mai întreb o dată: iubiţi animalele?

MATERN: Uitaţi-vă aici, domnişoară. Ce vedeţi? Un cîine bătrîn, pe jumătate orb, greu de hrănit, pentru că dantura lui e mai mult decît incompletă, şi totuşi...

O FATĂ: Iubiţi animalele?

MATERN: Cîinele ăsta...

MODERATORUL DISCUŢIEI: Obiecţii ale moderatorului discuţiei. Întrucît subiectul discuţiei se eschivează vizibil şi cu intenţie, în cadrul întrebării-test suplimentare sînt permise întrebări adecvate scopului. Vă rog!

PARTICIPANT: Aţi ucis vreodată un animal cu propria mînă?

MATERN: Recunosc: un canar, cu mîna asta, fiindcă proprietarul păsării – asta era la Bielefeld – era un vechi nazist, iar eu, ca antifascist...

PARTICIPANT: Aţi împuşcat vreodată un animal?

MATERN: În armată, iepuri şi ciori, dar în timpul războiului toată lumea trăgea în animale, iar ciorile astea...

PARTICIPANT: Aţi omorît vreodată animale cu cuţitul?

MATERN: Ca orice băiat de îndată ce deţine un briceag: şobolani şi cîrtiţe. Briceagul mi-l dăruise un prieten şi cu acest cuţit amîndoi ne-am...

PARTICIPANT: Aţi otrăvit vreodată un animal?

MATERN *(după o pauză)*: Da.

PARTICIPANT: Ce fel de animal?

MATERN: Un cîine.

CORUL PARTICIPANŢILOR:

Şi era alb, albastru sau lila?
Roşu, verde, galben ori lila?

MATERN: Era un cîine negru.

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Spitz, teckel sau pechinez?
Saint-Bernard, boxer sau pechinez?

MATERN: Era un cîine ciobănesc german cu păr negru, care răspundea la numele de Harras.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Întrebarea-test suplimentară, îmbogățită cu întrebări adecvate scopului, a arătat că subiectul discuției, Walter Matern, a omorît un canar, mai mulți iepuri, ciori, cîrtițe, șobolani și un cîine. De aceea repet întrebarea-test suplimentară fundamentată pe formula „treizeci și doi – orice – Dumnezeu": iubiți animalele?

MATERN: Indiferent dacă mă credeți sau nu: da!

(Moderatorul discuției îi face un semn asistentei Walli S. Ea scrie cu creta pe tablă „iubitor de animale".)

MODERATORUL DISCUȚIEI: Constatăm că, pe de-o parte, subiectul discuției a otrăvit un cîine ciobănesc negru și că, pe de altă parte, întreține exemplar un cîine ciobănesc negru. Deoarece susține că iubește animalele, cîinele – care e și în acest caz un ciobănesc negru – pare să devină un reper al subiectului discuției. Pentru siguranță, vă rog să formulați întrebări-test care să verifice rezultatul extrem de dinamic al expunerii și anume „cîine ciobănesc german cu păr negru", deci al eventualului reper. Vă rog!

(Walli S. notează pe tablă rezultatul expunerii.)

PARTICIPANT: De pildă: vă e frică de moarte?

MATERN: Eu sînt un de-nepus-la-pămînt.

PARTICIPANT: Înseamnă că, probabil, ați vrea să trăiți o mie de ani?

MATERN: O sută de mii, fiindcă sînt de-nepus-la-pămînt.

PARTICIPANT: Dacă totuși muriți, ați prefera să muriți în cameră sau în aer liber, în bucătărie, în baie sau în beci?

MATERN: Unuia de-nepus-la-pămînt îi este cu totul indiferent.

PARTICIPANT: Ce preferați: o boală sau un accident de circulație? Sau vă convine mai mult lupta deschisă, duelul ca formă de existență, războiul drept cauză, revoluția ca posibilitate sau o încăierare ca lumea?

MATERN *(binedispus)*: Dragă prietene, pentru un de-nepus-la-pămînt, așa cum sînt eu, toate astea sînt doar ocazii să-și

arate talentele de-nepus-la-pămînt. Puteţi să mă discutaţi şi răs-discutaţi cu cuţite şi arme de foc, puteţi să mă prăvăliţi de sus, de pe turnuri de televiziune, şi chiar dacă aţi vrea să mă îngropaţi adînc de tot şi să mă împovăraţi cu argumente tari ca granitul, mîine aş fi din nou în picioare pe tălpile mele de plumb. De-nepus-la-pămînt, ridică-te!

CORUL PARTICIPANŢILOR:

Jos îngropat şi fără preget,
făcut-am noi prinsoare: jos îngropat,
nu iese iarăşi la lumină, scăpărare,
cu lingura nici învîrtit şi nici mîncare;

MATERN:

fiindcă şi lingura zăcea în beci,
de tot topită, însă cînd afară
bezna gonit-a Aurora
cu şuiere de fluier, el era:

CORUL PARTICIPANŢILOR:

Matern pe tălpi din plumb turnate,
cu inimă splină rinichi; flămînd era,
cu lingura mînca, se uşura şi apoi dormea.

MATERN:

Temeinică lovire, din turn căzut-am.
Pe porumbei nimic nu i-a clintit.
Rămas eram pe-asfalt, doar o inscripţie
lată,
şi trecătorii o citeau cursiv:

CORUL PARTICIPANŢILOR:

Aici zace şi zace şi zace lat, zace,
căzut de sus, cel care-aicea zace;
ploaia nu-l spală, nimic n-au a-i face
nici grindina şi nici scrisori, darmite gene
sau chiar vreo publică discuţie, nu te teme;

MATERN:

dar vine Aurora pe două picioare
şi-asfaltul loveşte unde eu zac,
se scoală cureaua şi apoi şi băiatu'
stropeşte, concepe şi de rîs s-a strîmbat.

CORUL PARTICIPANŢILOR:

A fost împuşcat, ciuruit întru totul;
şi aveau de gînd să facă un tunel

și, străbătîndu-l, pe tocmai împușcatul
trecut-a în curînd și un tren.

MATERN:

Trenuri speciale, regi,
prin mine trebuiau să treacă
dacă voiau pe regii ce-mi stăteau la spate
să-i viziteze – apoi pînă și papa
vorbit-a-n nouă limbi prin gaura asta.

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Pîlnie, tunel, cornet, asta a fost –
și vameși verzi stăteau la cele două margini;

MATERN:

abia cînd Aurora cu-al ei greu,
vestit ciocan al reînvierii
m-a astupat în față și în spate,
s-a ridicat și Matern, cîndva abia-mpușcat,
și respira vorbea trăia striga! *(Pauză.)*

(Walli S. scrie pe tablă „de-nepus-la-pămînt".)

MODERATORUL DISCUȚIEI: Așadar, cu alte cuvinte: nu vă este teamă să muriți?

MATERN: Și cei de-nepus-la-pămînt au momentele lor de slăbiciune.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Atunci poate că n-ați vrea să trăiți o mie de ani și mai bine?

MATERN: Pentru Dumnezeu! Nici nu bănuiți cît de supărătoare pot fi tălpile de plumb.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Prin urmare, în situația dată și presupunînd că ați putea alege între moartea în pat și moartea în aer liber...

MATERN: La aer proaspăt, oricînd!

MODERATORUL DISCUȚIEI: Boală de inimă, accident sau urmări ale războiului?

MATERN: Aș vrea să fiu omorît.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Cu arme de foc sau cuțite? Vreți să fiți spînzurat sau electrocutat? Sufocat sau înecat?

MATERN: Aș vrea să fiu otrăvit și să mă prăbușesc în fața publicului la premieră, într-un teatru în aer liber, așa, deodată!

(Mimează prăbușirea.)

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Auziți! Iarăși otravă!
Matern jură pe otravă!

PARTICIPANT: La ce otravă se referă?
PARTICIPANT: Ochi de broască, în stil vechi?
PARTICIPANT: Venin de şarpe?
PARTICIPANT: Cumva arsenic sau ciuperci otrăvitoare: pînişoare piperate pălăria-şarpelui ghebe pucioase hribul-dracului?
MATERN: Simplă otravă de şobolani.
MODERATORUL DISCUŢIEI: Moderatorul discuţiei pune întrebarea intermediară: cînd l-aţi otrăvit pe cîinele ciobănesc negru Harras, la ce fel de otravă aţi recurs?
MATERN: Cît se poate de simplu: la otravă de şobolani!
CORUL PARTICIPANŢILOR:

Fenomenal, face furori:
otravă de şobolani de două ori!

MODERATORUL DISCUŢIEI *(către Walli S.)*: Poate că trebuie să reţinem şi aceste fapte; sub „de-nepus-la-pămînt“ să notăm: „dorinţă de moarte, două puncte, otravă“. În dreapta facem o ramificaţie: „moarte de cîine Harras, două puncte, otravă de şobolani“. *(Walli S. scrie cu majuscule.)* Însă decît să urmărim mai întîi prima confirmare a reperului „cîine ciobănesc negru“, mai bine vă solicit o a doua întrebare-test menită să verifice reperul. Vă rog!
PARTICIPANT: Sub ce semn zodiacal v-aţi născut?
MATERN: N-am idee sub care. Nouăsprezece aprilie.
WALLI S.: În calitate de asistentă, trebuie să-i atrag atenţie subiectului discuţiei că declaraţiile false declanşează pe loc discuţia silită: unchiul meu, deci subiectul discuţiei, s-a născut la douăzeci aprilie o mie nouă sute şaptesprezece.
MATERN: Ah, copilu' ăsta! Aşa scrie în paşaportul meu, dar mama a susţinut mereu că m-am născut pe nouăsprezece – şi anume cu zece minute înainte de ora douăsprezece. Se pune întrebarea: cui îi dă lumea crezare mai curînd, mamei mele sau paşaportului meu?
PARTICIPANT: Pe nouăsprezece sau douăzeci aprilie, tot aia e; oricum v-aţi născut sub semnul Berbecului.
CORUL PARTICIPANŢILOR:

Paşaport sau poala mamei,
E totuna, tot Berbec.

PARTICIPANT: Ce oameni vestiţi s-au născut, în afară de dumneavoastră, cînd soarele se afla sub semnul Berbecului?

MATERN: Ce ştiu eu? Profesorul Sauerbruch.

PARTICIPANT: Aiurea! Sauerbruch era Rac.

MATERN: Atunci John Kennedy.

PARTICIPANT: Un Geamăn tipic.

MATERN: Atunci predecesorul lui.

PARTICIPANT: Între timp probabil că s-a răspîndit vestea că generalul Eisenhower s-a născut cînd soarele era sub semnul Balanţei.

MODERATORUL DISCUŢIEI: Domnule subiect al discuţiei, Walter Matern, concentraţi-vă, vă rog. Cine s-a născut, asemeni dumneavoastră, sub semnul Berbecului?

MATERN: Cîrpaci ce sînteţi, atoateştiutori de rahat! Asta nu e discuţie publică, asta degenerează într-un sabat al vrăjitoarelor. Dar eu ştiu unde vreţi să ajungeţi. Aşa că, poftim: în aceeaşi lună şi, aşa cum scrie în paşaport, tot la un douăzeci aprilie a fost fătat Adolf Hitler, cel mai mare criminal din toate timpurile.

MODERATORUL DISCUŢIEI: Obiecţie! Se ia la cunoştinţă doar numele *(Walli S. scrie)*, nu şi completarea irelevantă. Noi n-am venit aici să insultăm, ci să discutăm. Moderatorul discuţiei constată: subiectul discuţiei, Walter Matern, s-a născut în aceeaşi zodie şi în aceeaşi zi de douăzeci aprilie ca şi nu demult discutata temă de discuţie „Adolf Hitler, constructorul de autostrăzi din Reich". Aşadar, în Berbec!

PARTICIPANT: Mai aveţi ceva în comun cu nativul în Berbec Adolf Hitler?

MATERN: Toţi oamenii au ceva în comun cu Hitler.

PARTICIPANT: Subliniem faptul că nu „toţi oamenii" şi nici „omenirea", ci dumneavoastră şi numai dumneavoastră sînteţi subiectul discuţiei.

WALLI S.: În caz de nevoie, ştiu eu ceva. Aş putea să depun mărturie fără să fie nevoie să-mi pun ochelarii cunoaşterii. Face asta chiar şi în somn şi la bărbierit. Ca să facă aşa ceva, n-are nevoie nici măcar să sugă o lămîie înainte.

MATERN: Ei bine, la şcoală, ba chiar şi după aceea, mi se spunea Scrîşnitorul, pentru că uneori, cînd lucrurile nu merg aşa cum vreau eu, scrîşnesc din dinţi, uite-aşa! *(Scrîşneşte îndelung în microfon.)* Şi cică asta ar fi făcut uneori şi Hitler ăla: scrîşnet din dinţi!

(Walli S. notează „scrîşnet din dinţi sau Scrîşnitorul".)

CORUL PARTICIPANŢILOR:

Nu vă întoarceţi în drum!
Scrîşnitorul bîntuie acum.

PARTICIPANT: Alte asemănări cu constructorul de autostrăzi din Reich?

CORUL PARTICIPANŢILOR:

Nu te du în pădure,
în pădure-i pădure.
Cine-n pădure-i plecat
şi caută copaci
în pădure nu mai e căutat.

PARTICIPANT: Dacă subiectul discuţiei Walter Matern, numit Scrîşnitorul, are şi alte asemănări cu tema de discuţie deja tratată Adolf Hitler – asta vrem noi să ştim.

CORUL PARTICIPANŢILOR:

Nu avea frică,
frica miroase a frică,
Cine miroase a frică,
pe acela-l miros
Eroii, care de eroi au miros.

PARTICIPANT: Subiectul discuţiei îşi umezeşte buzele.

CORUL PARTICIPANŢILOR:

Nu bea din mare,
Marea dă gust de mai mare.
Din mare de bei,
de-acum înainte
doar de ocean ţi-e sete, ţine minte!

PARTICIPANT: La orizont, fără dîre de fum, se conturează ameninţarea discuţiei dinamice silite.

CORUL PARTICIPANŢILOR:

Nu-ţi fă o casă,
c-aşa eşti acasă.
Şi cine-i acasă
s-aşteaptă
la oaspeţi tîrzii şi deschide.

PARTICIPANT: Asistenta noastră Walli S. scoate deja documente din geantă: cărţi poştale, urme de sînge, atestate, probe de scaun, certificate, cravate, scrisori...

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Să nu scrii scrisori,
c-ajung la arhivări.
Cine scrisoarea o scrie
subscrie
la ce-a fost el să fie.

PARTICIPANT: El, care a stat mereu central, fenotipul, de-nepus-la-pămînt, Scrîșnitorul, el, a cărui moștenire o vom examina încă din timpul vieții lui, el crede că încă stă central.

CORUL PARTICIPANȚILOR:

În lumină nu sta.
Lumina nu te va vedea.

DOI PARTICIPANȚI:

Să n-ai curaj.
Curajului îi trebuie curaj.

DOUĂ FETE:

Să nu cînți în foc.
În foc nu se cîntă deloc.

DOI PARTICIPANȚI:

Să nu cazi în tăcere,
C-așa ai să rupi tăcerea.

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Nu vă întoarceți în drum!
Scrîșnitorul bîntuie acum.

MATERN: Ca să vedeți clar: vorbesc din nou! Ce vreți să știți, auziți, cereți să vi se dea?

PARTICIPANT: Fapte. Asemănări cu celălalt născut în Berbec. Despre scrîșnitul din dinți am auzit deja.

CORUL PARTICIPANȚILOR: Nu vă întoarceți în drum!

MATERN: Ca să fiți mulțumiți: iată cîinele. Hitler ăsta iubea, ca și mine, cîinii ciobănești germani cu păr negru. Și acel ciobănesc negru Harras, care îi aparținea unui meșter tîmplar...

MODERATORUL DISCUȚIEI: Iată reperul, cîine ciobănesc negru, confirmat definitiv. Doresc participanții să pună totuși, pentru siguranță, întrebări suplimentare?

(Walli S. notează și subliniază reperul.)

PARTICIPANT: Reperul „cîine ciobănesc“ să mai fie testat măcar din punct de vedere erotic.

PARTICIPANT: Participantul douăzeci şi opt se referă cu siguranţă la conţinutul sexual al reperului „cîine ciobănesc cu păr negru“.

MODERATORUL DISCUŢIEI: Întrebarea-test suplimentară poate fi formulată. Vă rog!

PARTICIPANT: Cu ce femei celebre aţi întreţinut sau aţi fi vrut să întreţineţi relaţii sexuale?

MATERN: În anul o mie opt sute şase, de două ori consecutiv, cu regina Luise a Prusiei. Pe atunci fugea de Napoleon şi a înnoptat cu mine în moara de vînt a tatălui meu, care era păzită de un ciobănesc negru pe nume Perkun.

PARTICIPANT: Numita regină este în mare măsură necunoscută cercului de participanţi...

MODERATORUL DISCUŢIEI: Totuşi vă rog, Walli S., să-l notăm pe cîinele de pază Perkun, dar să adăugăm şi „legendar, semnul întrebării“.

MATERN: În plus, de la sfîrşitul verii lui treizeci şi opt şi pînă în primăvara lui treizeci şi nouă am întreţinut relaţii destul de regulat cu Fecioara Maria.

PARTICIPANT: Orice bun catolic poate să tot reia relaţia fictivă cu Fecioara Maria; în plus, această repetare îi este la îndemînă oricărui aşa-numit necredincios.

MATERN: În orice caz, ea a fost cea care m-a convins să-l otrăvesc pe ciobănescul Harras cu otravă de şobolani, pentru că Harras ăsta...

MODERATORUL DISCUŢIEI: Prin urmare, la cererea subiectului discuţiei, notăm în faţa reperului „moarte de cîine Harras: otravă de şobolani“, între paranteze, „influenţă marianică“.

PARTICIPANT: Ne mai lipseşte un caz limpede şi neîntemeiat pe iraţional.

MATERN: Uite, o acadea pentru voi: m-am culcat cu Eva Braun pe vremea cînd era deja amanta lui.

PARTICIPANT: Descrieţi-ne, vă rog, desfăşurarea copulaţiei, cu toate amănuntele.

MATERN: Un bărbat adevărat nu vorbeşte despre aventurile lui din pat!

PARTICIPANT: Nu-i corect. La urma urmei, aici discutăm deschis.

O FATĂ: O asemenea secretoşenie murdară e neavenită în prezenţa participantelor.

CORUL PARTICIPANŢILOR:

Deja-i prevestită
discuţia silită!

MODERATORUL DISCUŢIEI: Obiecţie a moderatorului discuţiei: subiectul discuţiei a răspuns îndeajuns la întrebarea referitoare la copulaţia cu femei celebre. În cele din urmă, după relaţia legendară cu partenera de sex Luise, regina Prusiei, în mare măsură necunoscută aici, după mărturisita relaţie fictivă cu Fecioara Maria, el a recunoscut copulaţia cu domnişoara Eva Braun. De aceea întrebările referitoare la modul de desfăşurare a relaţiilor sînt de prisos; totuşi subiectul discuţiei poate fi întrebat dacă actul sexual dintre partenerii Matern şi Braun s-a desfăşurat cu spectatori sau fără. Vă rog!

PARTICIPANT: Era cumva de faţă şi constructorul de autostrăzi din Reich?

MATERN: El şi cîinele lui negru preferat, Prinz, precum şi fotograful *Führer*-ului, Hoffmann.

MODERATORUL DISCUŢIEI: Întrebarea-test a primit răspuns şi a confirmat conţinutul sexual al reperului „cîine ciobănesc cu păr negru", deja recunoscut ca atare. Poate că trebuie să mai notăm şi numele cîinelui Prinz. Pe fotograf putem, nu-i aşa, să-l lăsăm deoparte. *(Walli S. notează.)* Înainte să discutăm cum se cuvine starea de posesie a cîinelui prezent aici, care subiectului discuţiei nu-i este doar un reper, ci chiar îi stă la picior, subiectul discuţiei are dreptul la o întrebare adresată participanţilor.

MATERN: Ce vor să-nsemne toate astea? De ce stau eu aici, în locul lui Johannes Gutenberg? De ce acest interogatoriu public se cheamă discuţie publică? De ce dinamică, dacă eu, cel căruia i s-ar potrivi un demers dinamic, trebuie să stau liniştit între coloane? Pentru că eu, ca actor şi fenotip, în chip de Karl Moor şi de Franz Moor – „Înţelepciunea prostimii! Frica prostimii!" –, solicit să fac paşi încoace şi-ncolo, să intru în scenă brusc şi pe neaşteptate, s-arunc cuvinte de la rampă şi să ies, lăsînd să se aştepte o nouă apariţie, una grozavă: „Dar curînd păşi-voi în mijlocul vostru şi cruntă judecată am să ţin!" În loc de asta, statistici şi jocuri cu întrebări.

Şi cu ce drept mă interoghează obraznicii şi mai-bine-ştiutorii ăştia? Sau, dacă vreţi: de ce se discută aici?

MODERATORUL DISCUŢIEI: Ultima întrebare este valabilă.

PARTICIPANT: Discutînd aşa, ne informăm.

PARTICIPANT: În orice democraţie discuţia publică îşi are locul ei legitim.

PARTICIPANT: Ca să prevenim înţelegerea eronată: discuţia publică democratică, fiind purtată în public, se deosebeşte fundamental de spovedania catolică.

PARTICIPANT: De asemenea, ar fi greşit să facem vreo paralelă între eforturile noastre şi aşa-zisele mărturisiri publice ale vinovăţiei din ţările cu guvernare comunistă.

PARTICIPANT: Mai ales că discuţiei publice democratice nu-i urmează nici o dezlegare de păcate, nici în sens laic, nici religios; dimpotrivă, ea nu se încheie definitiv, adică discuţia autentică nu se termină deloc, pentru că, după marea discuţie publică, noi discutăm în cercuri restrînse rezultatul discuţiei şi căutăm subiecte de discuţie importante pentru viitoarele discuţii publice.

PARTICIPANT: De exemplu, după subiectul de discuţie Walter Matern, vrem să discutăm şcoala confesională sau ne vom apleca asupra întrebării: A devenit iarăşi atractiv sistemul de economisire încurajat fiscal?

PARTICIPANT: Noi nu ştim ce-s tabuurile!

PARTICIPANT: De curînd l-am discutat pe filosoful Martin Heidegger, omul şi opera. Cred că-mi pot permite să afirm că acest subiect de discuţie nu mai are nici o taină pentru noi.

CORUL PARTICIPANŢILOR:

Scufia cu ţugui zice
doar glume metafizice.

PARTICIPANT: Fiindcă, în fond, dacă ai răbdare, toate problemele se rezolvă ca de la sine – de pildă, problema evreiască. Aşa ceva nu i s-ar fi putut întîmpla generaţiei noastre. Noi am fi discutat şi tot discutat cu evreii pînă cînd ar fi emigrat de bunăvoie şi întru totul convinşi. Noi dispreţuim orice formă de violenţă. Chiar dacă trecem la o discuţie silită, rezultatul discuţiei nu rămîne definitiv pentru subiectul discuţiei silite: e treaba lui dacă după încheierea discuţiei se

spînzură sau se duce să bea o bere. La urma urmei, trăim într-o democrație.

PARTICIPANT: Trăim ca să discutăm.

PARTICIPANT: La început a fost dialogul!

PARTICIPANT: Noi discutăm ca să nu fim nevoiți să monologăm.

PARTICIPANT: Fiindcă aici, doar aici, se creează legăturile noastre sociale... Aici nimeni nu e singur!

PARTICIPANT: Nici ideile despre lupta de clasă, nici economia națională burgheză nu pot să înlocuiască modelul de stratificare din sociologia aplicată, și anume discuția publică.

PARTICIPANT: La urma urmei, eficiența concretă a aparatului nostru existențial depinde de mari organizații sociale precum organizația mondială a participanților liberi și entuziaști.

PARTICIPANT: Discuția înseamnă dominarea existenței.

PARTICIPANT: Sociologia modernă a dovedit că într-un stat popular modern numai discuția publică oferă ocazia formării unor personalități apte de discuție.

CORUL PARTICIPANȚILOR: Sîntem o unică familie publică, internațională, independentă, care discută dinamic!

DOI PARTICIPANȚI: Dacă n-am fi doritori de discuții, n-ar exista democrația, libertatea și, deci, nici viața într-o societate de masă liberă și democratică.

PARTICIPANT: Așadar, să rezumăm. *(Toți se ridică în picioare.)* Am fost întrebați de subiectul discuției de ce discutăm. Răspunsul nostru este: discutăm ca să dovedim existența subiectului discuției. Dacă tăcem, n-ar mai exista un subiect de discuție Walter Matern!

CORUL PARTICIPANȚILOR:

De-aceea vrem să spunem ferm:
fără noi nu există Matern!

(Walli S. notează.)

MODERATORUL DISCUȚIEI: Cu asta considerăm că s-a răspuns la întrebarea subiectului discuției. Întrebăm: solicitați o întrebare suplimentară?

MATERN: Hai, continuați. Acum cam știu despre ce este vorba și o să intru în joc fără rețineri.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Ne întoarcem, așadar, la reper: cîine ciobănesc negru – care a fost confirmat de trei ori, ultima oară în conținutul lui sexual.

MATERN *(cu patos)*:

Dacă vreți să vomit totul, prieteni,
atunci țineți-mi un lighean aici!
Fără să preget, vă voi da pe față
Mazărea ce cu ani de cîine-n urmă am
înghițit.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Acum ar trebui lămurită și discutată starea de posesie a unui ciobănesc negru.

MATERN:

Cartofi, înfulecați cu ani de cîine în urmă,
azi să vă dovedească vor
că și pe-atunci erau cartofi.
Motivele de-omor din cele vremuri
sînt laitmotivele de-acum.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Concret, vă vom întreba despre un ciobănesc negru care reprezintă *in persona* reperul „ciobănesc negru".

MATERN:

Fiindcă aici nu mai sînt oprelişti.
Ce-atunci îmi plăcea
mă face să rîgîi acum.
Ce-a luat calea asta pînă sus, în Caucaz,
pînă jos, la palul lac Ladoga,
verse-se înapoi – după un plan pe jumătate digerat, amar de fiere,
şi aprig să miroasă pînă în gură acru
vi se face.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Aşadar, vă rog să puneți întrebări legate de starea de posesie a ciobănescului prezent aici.

MATERN: Omor, cuvînt demodat!

PARTICIPANT: Cum se numeşte ciobănescul negru prezent aici?

MATERN:

Înălțător şi cătare.
Albul la ochi.
Să cuprinzi inspirînd şi strîngînd.

PARTICIPANT: Repet întrebarea referitoare la numele cîinelui prezent aici.

MATERN:

Cadavre, cine mai numără cadavre?
Oasele sînt toate valorificate.
Sîngele curge pe scenă.
Inimile țin ritmul, moderate.
Moartea n-are voie să intre acolo! *(Pauză.)*
Iar cîinele se cheamă – cine nu știe?
– Pluto.

PARTICIPANT: Cui îi aparține Pluto?

MATERN: Celui care-i dă să mănînce.

PARTICIPANT: L-ați cumpărat pe cîinele Pluto?

MATERN: A venit singur la mine.

PARTICIPANT: Ați cercetat cui i-a aparținut înainte Pluto?

MATERN: A venit la mine la puțin timp după sfîrșitul războiului. Pe-atunci umblau peste tot mulți cîini fără stăpîn.

PARTICIPANT: Bănuiește subiectul discuției cui ar fi putut să-i aparțină cîinele Pluto, probabil sub un alt nume?

MATERN: Vreau să spun ce mîncam, pipăiam, făceam, trăiam, dar refuz să pun în discuție bănuielile mele.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Deoarece, din motive ostile discuției, subiectul discuției vrea să sustragă discuției bănuielile sale, participanții au voie să-l întrebe direct pe ciobănescul negru Pluto, deoarece cîinele aparține, efectiv și ca reper, subiectului discuției. Îi vom pune cîinelui trei teme muzicale. Vă rog, propuneri!

(Walli S. notează: „interogare muzicală a cîinelui Pluto".)

PARTICIPANT: Poate ar fi bine să începem interogarea muzicală cu *Mica serenadă*!

(Walli S. pune discul. Pentru puțin timp se aude muzică.)

MODERATORUL DISCUȚIEI: Constatăm că Pluto, cîinele, nu reacționează la muzica lui Mozart. A doua propunere.

PARTICIPANT: Ce-ar fi să încercăm cu Haydn? Sau ceva asemănător – poate *Deutschlandlied*[1]?

(Walli S. pune discul. Cîinele dă din coadă de îndată ce se aude muzica.)

---

1. *Cîntecul germanilor*, imnul național al Germaniei, pe muzica lui Joseph Haydn și versurile lui August Heinrich Hoffmann von Fallersleben.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Cîinele reacționează, arătînd bucurie, și dovedește prin această reacție că fostul lui proprietar a fost cetățean german. Astfel, este cert că nu poate fi considerat proprietatea celor din armatele de ocupație de atunci. Așadar, putem renunța la muzica lui Händel și la motivele din opera franceză *Carmen*. La suita *Spărgătorul de nuci* și la *Cazacii de pe Don*. La fel, ne dispensăm de *gospel* și de melodiile populare din vremea pionierilor americani. A treia propunere, vă rog!

PARTICIPANT: Ca să ne scutim de ocolișuri, propun un drum direct: ceva tipic de Wagner, motivul Siegfried sau corul marinarilor...

PARTICIPANT: Atunci mai bine direct *Amurgul zeilor*!

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Amurgul ze-i-lor!
Amurgul ze-i-lor!

(Walli S. pune discul. Muzica din Amurgul zeilor *se aude mult timp. Cîinele urlă îndelung.)*

MODERATORUL DISCUȚIEI: Astfel s-a demonstrat suficient că Pluto, cîinele, trebuie să-i fi aparținut unui admirator al lui Wagner. Ținînd cont de rezultatele obținute pînă acum în discuție – vă rog să observați notațiile noastre –, nu greșim cînd presupunem că fostul cancelar al Reichului, Adolf Hitler, pe care l-am discutat de curînd în chip de constructor de autostrăzi în Reich și de a cărui preferință pentru muzica lui Wagner sîntem informați, este proprietarul de drept al ciobănescului negru aici de față, numit în prezent Pluto. Pentru a nu încetini inutil desfășurarea discuției publice, să trecem acum la confruntarea dinamică: ciobănescul negru – portretul lui Hitler. Vă rog.

MATERN: O inițiativă inutilă. Cîinele e aproape orb.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Instinctul unui cîine nu orbește niciodată. Tata, de pildă, onorabilul meșter tîmplar, ținea drept cîine de pază un ciobănesc – unul negru, dacă tot veni vorba – care se numea Harras și care a fost otrăvit cu otravă de șobolani. Cum moderatorul discuției a crescut, ca să zicem așa, odată cu acest cîine Harras, se încumetă, fără a fi practicat chinologia ca știință, să se considere capabil să evalueze destul de bine cîinii, mai ales ciobăneștii germani negri. Vă rog, confruntarea!

(Walli S. se ridică și întinde pe tablă o fotografie mare, în culori, a lui Hitler. Apoi împinge tabla în prim-plan și o pune față-n față cu micul templu de fontă. O pauză mai lungă. Cîinele dă semne de neliniște. Adulmecă spre fotografie, se smulge brusc de la locul lui, scîncește în fața fotografiei, se ridică în două labe și începe să lingă fața în culori a lui Hitler. La un semn al moderatorului discuției, Walli S. face sul fotografia. Cîinele continuă să scîncească și numai cu greu se lasă dus înapoi la micul templu de către Walli S. Tabla e dusă la loc. Agitație printre participanți.)

PARTICIPANT: Un caz limpede.

PARTICIPANT: Confruntarea dinamică s-a dovedit iarăși un mijloc de stimulare a discuției.

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Astfel confruntat,
el s-a pus pe lătrat.
Și ce a surprins
Cu limba a lins.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Confruntarea a produs un rezultat care, făcînd abstracție de importanța lui pentru desfășurarea discuției, a prezentat toate semnele unui eveniment istoric. De aceea vă rugăm să vă ridicați și să reflectați la această situație într-un scurt moment de meditație: O, mare Creator al veșnicei discuții universale, o, Tu, făuritor al sublimelor subiecte de discuție ... *(Pauză prelungită, tăcere. Participanții sînt pătrunși de solemnitatea momentului.)* Amin! Participanții să se așeze din nou. Între timp din arhiva discuției au rezultat următoarele fapte.

WALLI S. *(care nu a participat la rugăciune, ține niște hîrtii)*: În crescătoria de cîini a fostului cancelar al Reichului Adolf Hitler s-a remarcat, printre mai mulți cîini ciobănești, un ciobănesc negru cu numele Prinz. Acesta a fost un dar făcut cancelarului de către Adolf Forster, *Gauleiter* în Danzig. După ce și-a petrecut primele luni de viață în crescătoria de cîini a poliției din Danzig-Langfuhr, cîinele Prinz a fost dus la reședința *Führer*-ului, așa-numita Berghof. Pînă la începutul războiului, el a avut voie să zburde acolo nestingherit, în libertate, în natură. Apoi însă evenimentele din război l-au dus dintr-un cartier general al *Führer*-ului într-altul, pînă la mutarea definitivă în buncărul *Führer*-ului din cancelaria Reichului.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Și aici se întîmplă următoarele...

WALLI S.: La douăzeci aprilie o mie nouă sute patruzeci și cinci...

PARTICIPANT: Așadar, într-o zi cînd constructorul de autostrăzi din Reich și subiectul discuției noastre, Walter Matern, își sărbătoresc ziua de naștere...

WALLI S.: În timpul ceremoniei de prezentare a felicitărilor, la care au luat parte feldmareșalul general Keitel, locotenent-colonelul von John...

PARTICIPANT: căpitanul de corvetă Lüdde-Neurath...

PARTICIPANT: amiralii Voss și Wagner...

PARTICIPANT: generalii Krebs și Burgdorf...

WALLI S.: colonelul von Below, *Reichsleiter*-ul Bormann, legatul Hewel de la Ministerul de Externe...

PARTICIPANT: domnișoara Braun!

WALLI S.: căpitanul SS Günsche și generalul SS Fegelein...

PARTICIPANT: doctorul Morell...

WALLI S.: și domnul și doamna doctor Goebbels, cu toți cei șase copii ai lor – așadar, în timp ce încă se felicită, ciobănescul german negru Prinz fuge de la stăpînul lui.

PARTICIPANT: Și? E identificat, prins, împușcat?

PARTICIPANT: L-a văzut cineva fugind? Trecînd dincolo?

PARTICIPANT: Și la cine a trecut?

WALLI S.: După o scurtă chibzuială, cîinele s-a hotărît să asculte de imperativul momentului și să se retragă spre vest. Deoarece la vremea fugii sale, plănuită și dusă la îndeplinire, de jur împrejurul capitalei de atunci a Reichului se duceau lupte finale violente, cîinele Prinz n-a mai putut fi prins, în ciuda intervenției neobosite a unor detașamente special constituite pentru căutare-de-cîine. La opt mai o mie nouă sute patruzeci și cinci, la ora patru patruzeci și cinci dimineața, cîinele Prinz a trecut înot Elba mai sus de Magdeburg și și-a căutat un nou stăpîn la vest de rîu.

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Drept al său nou stăpîn
el l-a ales pe Matern.

WALLI S.: Dar fiindcă prin testamentul său din ziua de douăzeci și nouă aprilie din anul de fugă-de-cîine, *Führer*-ul

de atunci, totodată cancelar al Reichului, a lăsat în dar ciobănescul german Prinz poporului german...

MODERATORUL DISCUȚIEI: ...constatăm că subiectul discuției, Walter Matern, nu poate fi proprietarul legal al cîinelui ciobănesc Prinz – azi Pluto. În cel mai bun caz, îl putem considera administratorul bunului succesoral „cîine ciobănesc negru“ din proprietatea *Führer*-ului.

MATERN: Ce jignire! Eu sînt antifascist.

MODERATORUL DISCUȚIEI: De ce n-ar fi un antifascist administratorul bunurilor succesorale din proprietatea *Führer*-ului? Aici am vrea să auzim părerea participanților.

MATERN: Am fost la Șoimii Roșii, iar mai tîrziu membru cu carnet în P.C...

PARTICIPANT: Subiectul discuției, în calitate de administrator al moștenirii lăsate de *Führer*, poate să prezinte însușiri care îl predestinează pentru această îndatorire istorică...

MATERN: Pînă în treizeci și șase am împărțit manifeste...

PARTICIPANT: De exemplu, e născut în Berbec, aceeași zodie ca și a fostului proprietar de cîine.

MATERN: Cînd am intrat ulterior în SA, n-a fost decît un *intermezzo* de un an.

PARTICIPANT: Administratorul de cîine Matern poate, de asemenea, să scrîșnească din dinți la fel ca defunctul proprietar de cîine.

MATERN: Apoi mi-au tras un șut, naziștii! Tribunal de onoare!

PARTICIPANT: Dar nu trebuie să aducem drept contraargument faptul că actualul administrator de cîine Matern a otrăvit deja o dată un cîine negru?

MATERN: Și anume cu otravă de șobolani, fiindcă acel cîine nazist, care-i aparținea meșterului tîmplar, s-a împreunat la crescătoria de cîini a poliției cu o cățea care mai tîrziu...

PARTICIPANT: Și totuși subiectul discuției pretinde că iubește animalele.

PARTICIPANT: Propunem să discutăm reperul „cîine ciobănesc negru“ și reperul de posesie „cîine ciobănesc negru Prinz“, acum Pluto, raportîndu-ne la arborele genealogic al ciobănescului negru Pluto și la trecutul dinamic al subiectului discuției.

MATERN: Ca antifascist, protestez vehement împotriva acestei asocieri de factori întîmplători!

MODERATORUL DISCUŢIEI: Obiecţie admisă. Rectificăm astfel: reperul şi arborele genealogic al cîinelui vor fi discutate dinamic, raportîndu-ne la trecutul antifascist al subiectului discuţiei.

PARTICIPANT: Dar abia rezultatul final al discuţiei poate arăta dacă actualul administrator de cîine este vrednic de încredere pentru administrarea lui Prinz – astăzi Pluto –, bun moştenit din proprietatea *Führer*-ului.

MODERATORUL DISCUŢIEI: Propunerea participanţilor este admisă. Dată fiind presupunerea că ar exista şi un alt reper, moderatorul discuţiei solicită întrebări care să nu atingă direct nici reperul şi nici calitatea de posesor de „cîine ciobănesc negru". Vă rog!

(Walli S. notează: „reper doi, două puncte".)

O FATĂ: Subiectul discuţiei poate să ne enumere evenimentele importante din copilărie care l-au marcat?

MATERN: Concrete sau mai mult de atmosferă?

O FATĂ: Putem obţine fapte stimulatoare de discuţii de la orice nivel al conştientului.

MATERN *(cu un gest larg al mîinii)*: Aici, Nickelswalde – acolo, Schiewenhorst.

Perkunos Pikollos Potrimpos!

Douăsprezece călugăriţe fără cap şi doisprezece cavaleri fără cap.

Gregor Materna şi Simon Materna.

Uriaşul Miligedo şi tîlharul Bobrowski.

Grîu de Kujavia şi grîu Urtoba.

Menoniţi şi ruperi de diguri...

Şi Vistula curge,
şi moara macină,
şi micul tren merge,
şi untul se topeşte,
şi laptele se îngroaşă
– puţin zahăr deasupra –,
şi lingura stă drept,
şi feribotul vine,
şi soarele dispare,

și soarele revine,
și nisipul mării se duce,
și marea linge nisipul...
desculți desculți aleargă copiii
și găsesc afine
și caută chihlimbar
și calcă pe scaieți
și dezgroapă șoareci
și se cațără desculți în sălcii găunoase...
Dar cel care caută chihlimbar,
calcă pe scaieți,
sare în salcie
și dezgroapă șoarecele
va găsi în dig o fată moartă, uscată cu totul:
e fiica ducelui Svantopolk,
care săpa mereu în nisip, căutînd șoareci,
care mușca cu doi incisivi,
care nu purta vreodată nici ciorapi și nici încălțări...
Desculți desculți aleargă copiii
și sălciile se clatină
și Vistula tot curge întruna
și soarele cînd e plecat, cînd aici,
și feribotul vine sau pleacă
sau e ancorat și scrîșnește,

în vreme ce laptele se îngroașă pînă ce stă lingura dreaptă în el și încet merge trenul care dă semnale rapide în curbă. Și moara pîrîie cînd vîntul, opt metri pe secundă. Și morarul aude ce vorbește viermele de făină. Și dinții scrîșnesc cînd Walter Matern, de la stînga la dreapta, cu dinții. La fel și bunica: o fugărește prin toată grădina pe biata Lorchen. Neagră și borțoasă, Senta își face drum printr-un spalier cu bobi. Fiindcă se apropie, cumplită, ridică brațul îndoit și-n mîna de la capătul brațului e înfiptă lingura de lemn, își aruncă umbra asupra lui Lorchen cea creață și se face tot mai mare, tot mai grasă, mai mult și mai mult... Dar și Eddi Amsel...

PARTICIPANT: Acest Eddi Amsel este un prieten al subiectului discuției?

MATERN: Mi-a fost singurul.

PARTICIPANT: Prietenul a murit?

MATERN: Nu pot să-mi închipui că Eddi Amsel e mort.

PARTICIPANT: A fost abia-numitul Eddi Amsel prieten intim?

MATERN: Eram frați de sînge! Cu unul și același briceag ne-am, brațul stîng...

PARTICIPANT: Ce s-a întîmplat cu briceagul?

MATERN: Habar n-am.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Întrebarea se repetă cu insistență: soarta briceagului?

MATERN: De fapt voiam să arunc un *zellack* în Vistula; așa se numeau pietrele la noi.

PARTICIPANT: Așteptăm briceagul!

MATERN: Deci, piatră sau *zellack*, eu căutam una în amîndouă buzunarele, dar n-am găsit decît...

PARTICIPANT: ...briceagul.

MATERN: Trei lame, un sfredel, un ferăstrău și un dorn...

PARTICIPANT: ...avea briceagul...

MATERN: Cu toate astea l-am aruncat...

PARTICIPANT: ...briceagul!

MATERN: în Vistula... Ce duce un fluviu cu el? Apusuri de soare, prietenii, bricege! Ce intră-n amintire, înotînd pe burtă cu ajutorul Vistulei? Apusuri de soare, prietenii, bricege! Nu toate prieteniile sînt durabile. Rîuri care vor să ajungă în infern se varsă în Vistula...

MODERATORUL DISCUȚIEI: Și de aceea dorim să reținem: subiectul discuției Walter Matern și prietenul lui, Eddi Amsel, au încheiat, pe cînd erau copii și cu ajutorul unui briceag, o frăție de sînge. Același briceag a fost aruncat de Matern în Vistula pe cînd era copil. De ce briceagul? Pentru că nu avea nici o piatră la îndemînă. Dar de ce a trebuit s-o facă?

MATERN: Pentru că Vistula curgea întruna drept înainte. Pentru că soarele apunea dincolo de digul de pe partea cealaltă, pentru că sîngele prietenului meu Eddi, după ce încheiaserăm frăția de sînge, curgea în mine, pentru că – pentru că...

PARTICIPANT: Prietenul dumneavoastră era cumva negru, țigan sau evreu?

MATERN *(cu zel)*: Doar pe jumătate evreu. Tatăl lui era. Mama lui nu era. Avea părul blond-roșcat al mamei lui și doar foarte puțin de la tatăl lui. Chiar era un tip grozav. V-ar

fi plăcut, băieți. Mereu binedispus și cu niște idei a-ntîia. Dar era cam gras și adesea trebuia să-l apăr. Însă cu toate astea l-am iubit, l-am admirat, și azi aș mai...

PARTICIPANT: De exemplu, dacă erați supărat pe prietenul dumneavoastră, ceea ce cu siguranță se întîmpla uneori, ce fel de epitete injurioase foloseați?

MATERN: Deci, în cel mai rău caz, îl făceam porc gras, fiindcă era diform. Ca să rîd de el, îi ziceam: rahat de muscă! Avea peste tot nenumărați pistrui. Îi mai spuneam pasmantier, dar mai mult în glumă și nu cînd eram certați, fiindcă făcea mereu, din vechituri, niște figuri ciudate, pe care țăranii și le puneau ca sperietori în grîu.

PARTICIPANT: Vă mai aduceți aminte și alte epitete injurioase?

PARTICIPANT: Speciale?

MATERN: Asta era tot.

PARTICIPANT: De exemplu, cînd voiați să-l supărați sau să-l jigniți tare de tot?

MATERN: N-am intenționat niciodată nici una, nici alta.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Trebuie să-i atragem atenția subiectului discuției că aici nu sînt discutate intenții, ci fapte. Așadar, injuria majoră urîtă supremă distrugătoare dinamică?

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Un mic cuvînt să auzim noi îl rugăm,
altfel silit va trebui să-l întrebăm.

WALLI S.: Pînă la urmă poate că tot ar trebui să apelez și la ochelarii cunoașterii și să scrutez situații petrecute demult, pe parcursul cărora subiectul discuției, unchiul meu *Walter, nu s-a putut stăpîni.*

MATERN (face un semn de împotrivire): Atunci... atunci cînd nu mă puteam stăpîni, pentru că iarăși sau pentru că nu mai termina cu sau pentru că Eddi... atunci îi ziceam Ițic.

MODERATORUL DISCUȚIEI: Vom face o pauză de discuție pînă cînd va *fi evaluat cuvîntul insultător Ițic. (Pauză străbătută de murmure ușoare. Walli S. se ridică.)* Vă rog să acordați puțină atenție asistentei noastre, Walli S.

WALLI S.: Ițic, pronunțat cel mai adesea cu un „c“ surd, dar nu de puține ori și mai sonor, s-a format de la prenumele

Isaac, folosit adesea de evrei, iar Yitshak apare şi este utilizat ca denumire batjocoritoare a evreilor începînd cu mijlocul secolului al nouăsprezecelea. A se compara şi cu Gustav Freytag, *Credit şi debit*[1], şi apoi cu cîntecelul popular apărut abia în secolul al douăzecilea...

CORUL PARTICIPANŢILOR:

Iţic evreul,
Nas ca un cioc,
La genunchi adunat
Şi la dos cu rahat.

PARTICIPANT: Dar prietenul pe care subiectul discuţiei îl insulta spunîndu-i Iţic era gras şi rotund.

MODERATORUL DISCUŢIEI: După cum am putut constata în discuţiile publice anterioare, injuriile nu sînt întotdeauna folosite după o logică riguroasă; de exemplu, americanii îi numesc pe toţi germanii *Krauts*, chiar dacă nu toţi germanii mănîncă des şi cu plăcere varză murată. De aceea cuvîntul piţigăiat Iţic poate să se refere şi la un evreu – sau, în cazul nostru, la unul pe jumătate evreu – care tinde spre corpolenţă.

PARTICIPANT: În ambele cazuri trebuie totuşi să notăm înclinaţia subiectului discuţiei spre exprimări antisemite.

MATERN: Protestez ca om şi ca filosemit declarat. Chiar dacă mînia m-a împins cîteodată la asemenea izbucniri necontrolate, l-am protejat mereu pe Eddi cînd alţii îl insultau spunîndu-i Iţic. De pildă, cînd dumneavoastră, domnule Liebenau, susţinut de mucoasa de verişoară, l-aţi insultat grosolan pe prietenul meu în curtea tîmplăriei tatălui dumneavoastră numai pentru că îl desena pe cîinele de curte Harras, atunci m-am pus în faţa prietenului meu şi v-am respins învinuirile infantile, dar totuşi jignitoare.

PARTICIPANT: Subiectul discuţiei doreşte în mod evident să lărgească baza discuţiei, expunînd istorii private legate de moderatorul discuţiei noastre.

PARTICIPANT: Vorbeşte despre verişoara moderatorului discuţiei şi-i zice mucoasă.

---

1. Gustav Freytag (1816-1895), scriitor german, criticat după cel de-al Doilea Război Mondial pentru presupusele tendinţe antisemite din romanul său *Credit şi debit* (*Soll und Haben*).

PARTICIPANT: Pomeneşte curtea tîmplăriei unde a crescut, aşa cum ştim, moderatorul discuţiei noastre şi unde s-a bucurat de o copilărie fără griji între magazia de lemne şi oalele cu clei.

PARTICIPANT: De asemenea, aminteşte de cîinele de pază Harras, care aparţine atelierului de tîmplărie şi care este identic cu acel cîine ciobănesc Harras otrăvit mai tîrziu de subiectul discuţiei.

MODERATORUL DISCUŢIEI: Deoarece moderatorul discuţiei se vede nevoit să aprecieze atacurile lansate împotriva lui într-o formă injustă, personală, ca fiind doar o dovadă a felului nestăpînit în care poate reacţiona uneori subiectul discuţiei, ne îngăduim o contra-întrebare: a existat vreo legătură între legendarul cîine Perkun, deja notat, căţeaua Senta, de asemenea notată, care aparţinea tatălui subiectului discuţiei, adică morarului Matern, şi ciobănescul negru Harras, care îi aparţinea tatălui moderatorului discuţiei – deci vreo altă legătură în afară de aceea că fiul morarului Walter Matern, pe de-o parte, şi Harry Liebenau, fiul meşterului tîmplar, împreună cu verişoara lui, Tulla Pokriefke, pe de alta, îl etichetau pe prietenul subiectului discuţiei cu numele de Iţic?

MATERN: O, voi, ani de cîine care vă muşcaţi cozile unii altora! La început a existat o lupoaică lituaniană. Ea a fost încrucişată cu un dulău ciobănesc. Din acest fapt nefiresc a rezultat un mascul al cărui nume nu-i trecut în nici un arbore genealogic. Şi el, anonimul, l-a zămislit pe Perkun. Şi Perkun a zămislit-o pe Senta...

CORUL PARTICIPANŢILOR: Şi Senta l-a fătat pe Harras...

MATERN: Şi Harras l-a zămislit pe Prinz, care azi, sub numele de Pluto, poate să-şi molfăie tainul bătrîneţilor lîngă mine. O, voi, ani de cîine urlaţi pînă la răguşeală! Cel care a păzit moara unui morar şi a slujit drept cîine de pază al unei tîmplării, cel care, în chip de cîine preferat, s-a frecat de cizmele constructorului vostru de autostrăzi din Reich, a venit la mine, un antifascist. Pricepeţi pilda asta? Vă iese socoteala blestemaţilor de ani de cîine cu şapte cifre? Sînteţi mulţumiţi? Mai aveţi ceva de zis? Are voie Matern să plece cu cîinele lui şi să bea o bere?

MODERATORUL DISCUȚIEI: Chiar dacă acest important rezultat parțial al discuției publice dinamice purtate aici, care se apropie deja cu pași repezi de final, ne dă prilejul unei mîndrii îndreptățite, nu vrem totuși să ne considerăm satisfăcuți înainte de vreme. E nevoie să mai legăm cîteva fire. Să ne amintim! *(Face un semn înspre tabla de școală.)* Subiectul discuției a omorît multe animale...

PARTICIPANT: A otrăvit un cîine!

MODERATORUL DISCUȚIEI: Și totuși a pretins...

PARTICIPANT: ...că iubește animalele...

MODERATORUL DISCUȚIEI: ...că e un iubitor de animale. Deocamdată știm că subiectul discuției, căruia îi place să se considere antifascist și filosemit, l-a apărat, pe de-o parte, pe prietenul lui pe jumătate evreu Eddi Amsel de hărțuielile unor copii neștiutori și, pe de altă parte, uneori l-a insultat, l-a rănit, zicîndu-i Ițic. Așadar, întrebăm:

CORUL PARTICIPANȚILOR:

Matern iubește animalele;
iubește Matern și evreii?

MATERN *(patetic)*: Pe Dumnezeu și pe Nimic! Multă nedreptate li s-a făcut evreilor.

PARTICIPANT: Răspundeți scurt și clar: iubiți evreii așa cum iubiți animalele sau nu iubiți evreii?

MATERN: Cu toții le-am făcut o mare nedreptate evreilor.

PARTICIPANT: O știe toată lumea. Statisticile vorbesc de la sine. Repararea nedreptății, o temă discutată de noi nu demult, se desfășoară de mai mulți ani. Dar noi vorbim despre ziua de azi. Azi îi iubiți sau tot nu?

MATERN: În caz de nevoie, mi-aș pune viața la bătaie pentru orice evreu.

PARTICIPANT: Ce înțelege subiectul discuției prin „caz de nevoie“?

MATERN: De exemplu, într-o zi rece de ianuarie prietenul meu Eddi Amsel a fost bătut zdravăn de nouă oameni din SA fără ca eu să pot să-l ajut.

PARTICIPANT: Cum îi chema pe cei nouă bătăuși din SA?

MATERN *(cu jumătate de glas)*: De parcă numele ar desemna făptași! *(Cu glas tare:)* Dar poftim: Jochen Sawatzki. Paul

Hoppe. Franz Wollschläger. Willy Eggers. Alfons Bublitz. Otto Warnke. Egon Dulleck și Bruno Dulleck.

CORUL PARTICIPANȚILOR *(care a numărat pe degete)*:

Am numărat doar opt,
al nouălea cine era?
Nouă șvabi, nouă corbi
fost-au, nouă simfonii,
nouă sfinți magi văzut-am,
plecatu-și-au genunchii!

MODERATORUL DISCUȚIEI: Participanții au numărat doar opt nume, deși le-au fost promise nouă nume de bătăuși. Ne este îngăduit să presupunem, pentru a preveni discuția dinamică silită, că subiectul discuției a fost cel de-al nouălea bătăuș?

MATERN: Nu! Nu! N-aveți nici un drept...

WALLI S.: Avem chiar și ochelarii cunoașterii! *(Își pune ochelarii și se apropie la jumătatea distanței de templu.)*

Nouă sărit-au gardul grădinii,
unchiul meu era și el cu ei.
Nouă au strivit zăpada de ianuar,
unchiul meu, în zăpadă, cu ei.
O cîrpă neagră pe fiecare chip,
unchiul meu, mascat, ca și ei.
Nouă pumni lovit-au al zecelea chip,
pumnul unchiului a izbit odată cu ei.
Și cînd nouă pumni au ostenit,
pumnul unchiului a mai lovit cu temei.
Și cînd toți dinții fost-au scuipați,
unchiu' și-a înăbușit strigătul, hei,
Și Ițic Ițic Ițic era litania
unchiului meu printre ei.
Nouă oameni fugit-au peste gard
și unchiul meu era și el cu ei.

(Walli S. își scoate ochelarii, se întoarce la tablă și desenează nouă omuleți.)

MODERATORUL DISCUȚIEI: Astfel ne mai rămîn doar întrebările:

PARTICIPANT: Care companie SA?

MATERN *(crispat)*: Langfuhr-Nord optzeci şi patru, brigada şase SA.

PARTICIPANT: Prietenul dumneavoastră s-a apărat?

MATERN: La început a vrut să ne facă o cafea, dar noi n-am vrut.

PARTICIPANT: Deci care a fost scopul vizitei dumneavoastră?

MATERN: Voiam să-i administrăm o mică lecţie.

PARTICIPANT: De ce v-aţi mascat feţele?

MATERN: Pentru că ăsta e stilul: mascaţii administrează lecţii!

PARTICIPANT: Şi sub ce formă i-aţi administrat-o dumneavoastră?

MATERN: Nu s-a stabilit deja? ...Bătaie, asta a primit Iţic! *Ei wei, schalle machei!* Numai peste bot.

PARTICIPANT: Prietenul dumneavoastră şi-a pierdut dinţii?

MATERN: Pe toţi treizeci şi doi!

CORUL PARTICIPANŢILOR:

Numărul nu e nou pentru noi:
treiş'doi rămîne treiş'doi.

MODERATORUL DISCUŢIEI: Aşadar, constatăm că acel număr cu noroc şi cu ghinion al subiectului discuţiei, aflat prin intermediul primei serii de întrebări-test, este identic cu numărul de dinţi care i-au fost scoşi prietenului său Eddi Amsel de cei nouă membri SA mascaţi, printre care şi subiectul discuţiei. De acum înainte ştim că, în afară de reperul „cîine ciobănesc negru“, mai există încă un reper de unde poate fi privit dinamic subiectul discuţiei Walter Matern: numărul treizeci şi doi! *(Walli S. notează cu majuscule.)* O dată în plus, forma de discuţie publică dinamică şi-a găsit pe deplin confirmarea.

PARTICIPANT: În final, cum am putea să caracterizăm subiectul discuţiei?

MODERATORUL DISCUŢIEI: Dacă ar fi întrebat, cum s-ar caracteriza pe sine subiectul discuţiei?

MATERN: Trăncăniţi, faceţi pe deştepţii, faceţi ce vreţi! Eu, Matern, am fost şi voi fi un antifascist ferm. Am dovedit-o de treizeci şi două de ori şi fără oprire...

MODERATORUL DISCUȚIEI: Așadar, noi vedem în subiectul discuției Walter Matern un antifascist care alimentează moștenirea lăsată de Adolf Hitler, pe cîinele ciobănesc negru Pluto – odinioară Prinz. De aceea, dacă rezultatul discuției e de-acum stabilit, haideți să mulțumim și să ne rugăm. *(Participanții se ridică și își împreunează mîinile.)* O, Tu, mare diriguitor și creator al perpetuei discuții dinamice universale, care ne-ai dat un subiect de discuție dispus să discute și un rezultat de discuție general valabil, îngăduie-ne s-aducem mulțumire înălțînd de treizeci și două de ori un imn de slavă ciobănescului negru german. Asta a fost, asta este el:

CORUL PARTICIPANȚILOR: Cu trup alungit, păr sîrmos, urechi drepte și coadă lungă.

DOI PARTICIPANȚI: Are un bot puternic, cu buze bine strînse și uscate.

CINCI PARTICIPANȚI: Doi ochi întunecați, puțin oblici, privesc.

UN PARTICIPANT: Urechile ridicate sînt ușor aplecate în față.

CORUL PARTICIPANȚILOR: Gît ferm, fără încrețituri și fără piele atîrnînd.

DOI PARTICIPANȚI: Lungimea trunchiului depășește înălțimea umerilor cu șase centimetri.

PARTICIPANTE: Din orice parte-l privești, picioarele îi sînt mereu drepte.

CORUL PARTICIPANȚILOR: Degetele, bine strînse. Crupa alungită, coborînd ușor. Tălpi, tari cît trebuie.

DOI PARTICIPANȚI: Umeri, coapse, articulații:

O PARTICIPANTĂ: puternice, bine îmbrăcate în mușchi.

CORUL PARTICIPANȚILOR: Și fiecare fir de păr, drept, lipit de trup, aspru și negru.

CINCI PARTICIPANȚI: Negru și puful de dedesubt.

DOUĂ PARTICIPANTE: Fără culoare de lup, închisă, pe fond cenușiu sau galben.

UN PARTICIPANT: Nicidecum – peste tot, pînă la urechile drepte, puțin înclinate în față, pe pieptul adîncit, cu vîrtej, de-a lungul coapselor îmbrăcate moderat în blană, părul lui lucește negru.

TREI PARTICIPANȚI: Negru-umbrelă, negru-tablă-școlară, negru-popă, negru-văduvă...

CINCI PARTICIPANȚI: negru-SS, negru-falangă, negru-mierlă, negru-Othello, negru-Ruhr...

CORUL PARTICIPANȚILOR: negru-viorea, negru-tomată, negru-lămîie, negru-făină, negru-lapte, negru-zăpadă...

MODERATORUL DISCUȚIEI: Amin! *Discuția se dizolvă.*

A o sută una Materniadă, pusă pe fugă

Matern citeşte la cantina radioului această versiune definitivă a unei discuţii publice. Dar peste douăzeci şi cinci de minute – participanţii nu şi-au recitat încă rugăciunea de final şi Matern este deja chemat prin difuzoare la studioul patru, pentru înregistrări – el părăseşte împreună cu Pluto clădirea nou-nouţă a radioului, ieşind prin uşa de sticlă. Nu vrea să vorbească. Limba lui nu are chef. El crede că Matern nu este un subiect care poate fi discutat public. Nişte băgăcioşi şi atoateştiutori de rahat i-au clădit din zeloase participări la discuţii o căsuţă etanşă, în care el nu vrea să locuiască niciodată şi pe parcursul nici unei emisiuni; însă mai are dreptul la un onorariu considerabil, cîştigat cu un glas popular în emisiunile pentru copii. Mica hîrtie doveditoare, binecuvîntată cu o semnătură, poate fi prezentată la casierie: bancnotele foşnesc a nou cu puţin înainte ca el să părăsească Radio Köln.

La început, cînd Matern călătorea ca să pedepsească, gara centrală din Köln şi domul din Köln îi fuseseră parteneri convingători; acum, cu ultimul onorariu în buzunar şi iarăşi doritor de călătorii, el renunţă la triunghiul gară centrală – dom – clădire a radioului. Matern fuge, se retrage, evadează.

Şi îşi oferă motive de fugă cu carul: în primul rînd acea respingătoare discuţie dinamică; în al doilea rînd s-a săturat de statul ăsta parţial, vest-german, capitalist, militarist, revanşist şi înţesat de vechi nazişti – pe el îl atrage Republica Democrată Germană, doritoare de reconstrucţie, pacifistă, aproape fără clase, sănătoasă şi aflată la răsărit de Elba; şi în al treilea rînd Inge Sawatzki – tîrîtura vrea să divorţeze de dragul de Jochen – îl calcă pe nervi destul cît să-l pună pe fugă.

Rămas-bun de la furca gotică dublă, hrănitoare de porumbei. Rămas-bun de la sala gării, în care tot mai este curent. Îi rămîne timp să bea o bere de adio în sfînta sală de așteptare din Köln, printre penitenți și nesimțitori. Timp cît să-și lase ultima oară udul în toaleta bărbaților, pardosită cu dale, caldă, cu miros înțepător-dulceag, catolică. O, nu! Fără sentimentalisme. La dracu' și la echivalentele lui filosofice cu toate numele acelea scrijelite în boxe care îi făceau inima să-i sară, splina să i se umfle, rinichii să-l doară. Un fenotip cere să fie înlocuit. Un de-nepus-la-pămînt vrea să-și schimbe culcușul. Un administrator de moștenire nu se mai simte dator. Matern, care a străbătut lagărul vestic pentru a ține judecată cu cîine negru, se mută în lagărul păcii din Est, fără cîine: fiindcă pe Pluto, alias Prinz, îl lasă la misiunea din gară. La care? Sînt două care își fac concurență. Dar cea protestantă este mai iubitoare de animale decît cea catolică. O, între timp Matern se pricepe la religii și ideologii: „Vă rog, fiți amabili și țineți-mi cîinele o jumătate de oră. Sînt rănit în război. Legitimația mea. Tocmai sînt în trecere. Și acolo unde vreau eu să mă duc, din motive profesionale, cîinele n-are voie. Dumnezeu vă va. Cafea cu lapte? Cînd mă întorc, cu plăcere și cu multă bucurie. Să fii cuminte, Pluto. Numai o jumătate de oră!"

Despărțire și la nemaivedere. Să răsufle ușurat în curenții iuți de aer ai trenului. Să ardă corăbii în gînd, cuvînt și faptă. Să scuture praful în fugă: peronul patru. Trenul interzonal Düsseldorf, Duisburg, Essen, Dortmund, Hamm, Bielefeld, Hanovra, Helmstedt, Magdeburg, în direcția Berlin-Grădina Zoologică și Berlin-Gara de Est, e gata de plecare. Vă rugăm închideți ușile, atenție la tren!

O, certitudine fumătoare de pipă! În vreme ce cîinele probabil că își lincheşte laptele la misiunea protestantă din gară, Matern pleacă fără cîine, cu clasa a doua. Nici o oprire pînă la Düsseldorf. Să-și ia o privire inocentă și să adopte un aer străin; ar putea să urce Prieteni ai Sportului, trăgători de elită, neamuri ale familiei Sawatzki, care să-l oblige să coboare numai prin prezența lor. Dar Matern reușește să rămînă așezat și să-și poarte pe umeri, nemodificat, capul de actor de caracter. Nu se călătorește prea comod cu încă șapte călători

interzonali în acelaşi compartiment. Toţi iubitori de pace, află el repede. Nici unul dintre ei nu vrea să rămînă în Vest, chiar dacă e mult mai aurit decît.

Pentru că fiecare are rude dincolo. Dincolo este întotdeauna acolo unde nu te afli. „Cutare a fost dincolo pînă în mai, apoi a trecut dincoace. Cei de dincolo rămîn, ştiu ei de ce. Şi tot ce eşti nevoit să laşi în urmă dincolo. Aici, dincoace, găseşti pastă de roşii italienească, la noi, dincolo, cîteodată, bulgărească." Discuţii pînă după Duisburg: din cerul-gurii, domoale, smiorcăite, prudente. Numai bunica de dincolo tot cîrteşte: „La noi, dincolo, a lipsit o vreme aţa cafenie. Ei, şi atunci ginerele a zis: luaţi cu voi cît puteţi, cine ştie cînd mai veniţi dincoace. La început nu m-am putut obişnui dincoace. Totul e atît de aglomerat. Şi reclamele. Şi-apoi, cînd am văzut preţurile. Voiau să mă reţină dincoace: bunico, hai, rămîi. Ce mai vrei dincolo dacă poţi dincoace, la noi. Dar eu le zic: nu-s decît o povară pentru voi, iar la noi, dincolo, poate că, treptat, or să se îmbunătăţească lucrurile. Tinerii se adaptează mai repede. Cînd am venit dincoace ultima oară, am zis imediat: ei, v-aţi aranjat bine aici. Şi atunci soţul celei de-a doua mi-a zis: sigur, bunico. Ce era dincolo nu se mai chema viaţă. Dar nici unul, nici celălalt nu cred în reunificare. Cică şeful celei de-a doua, care a reuşit să vină încoace abia cu patru ani în urmă, ar fi spus: în fond, rusul şi americanul au căzut de acord. Dar fiecare spune altceva, nu numai la noi, dincolo, ci şi aici, dincoace. Şi la fiecare Crăciun îmi zic: ei, Crăciunul viitor. Şi în fiecare toamnă, cînd adun din grădină şi fac conserve, îi spun surorii mele Lisbeth: oare de Crăciun o să ne mîncăm prunele uniţi şi-n pace? Ei, de data asta le-am adus dincoace două borcane, conservate. S-au bucurat şi au zis: au gustul de acasă. Şi totuşi ăştia de dincoace au tot ce-şi doresc, cu grămada. În fiecare duminică, ananas!"

Muzica asta în urechile lui Matern, în vreme ce afară rulează un film: decorul industriei în plină activitate sub semnul economiei de piaţă. Fără comentariu. Coşuri de fum vorbesc de la sine. Cine vrea poate să numere. Nici unul nu e de carton. Toate îndreptate spre cer. E Cîntarea Cîntărilor pentru muncă. Susţinută dinamică serioasă: cu furnalele nu e de glumit. Salarii de referinţă, pînă la noi ordine. Partenerii

de contract tarifar, ochi în ochi. Carbochimie fier-și-oțel Rin-și-Ruhr. – Nu te uita pe fereastră, c-ai să vezi o fantasmă! Această distracție pentru ochi începe deja în bazinul carbonifer și se amplifică la șes. În compartimentul pentru fumători, muzică tînguită, din cerul-gurii: „Ginerele meu de dincolo zice, iar fiică-mea de dincoace, a doua, vrea să“, în vreme ce afară – Nu te uita pe fereastră! – se extinde insurecția, începînd cu grădinile de zarzavat și continuată pe cîmp, cu cereale verde-de-mai. Mobilizare – dinamică de fantasme – mișcarea sperietorilor. Ele aleargă în timp ce trenul interzonal circulă fără întîrziere. Nu că l-ar ajunge din urmă. Nici o urcare fantomatică imprudentă, din mers. O simplă cursă necontenită. În vreme ce bunica din compartimentul pentru fumători spune „Fără soră-mea n-am vrut să vin dincoace, chiar dacă ea mi-a zis de zece ori: hai, du-te dincolo, cine știe cît mai avem voie“, afară – Nu te uita pe fereastră! – sperietorile se smulg din locurile hărăzite lor. Niște suporturi pentru haine, îmbrăcate conform scopului, părăsesc straturile de salată și grîul înalt pînă la genunchi. Araci de fasole încheiați hibernal pînă sus o iau din loc și sar peste obstacole. Tot ceea ce binecuvînta pînă acum, cu mîneci largi, niște tufe de agrișe zice „Amin“ și o ia la trap. Dar nu e o evadare, ci mai curînd o cursă de ștafetă. Nu-i ca și cum toate ar vrea să treacă dincolo, în Est, în lagărul iubitor de pace, ci mai curînd de parcă ar exista ceva de transmis dincolo, o veste sau un cuvînt de ordine; pentru că sperietorile se dezrădăcinează din grădinile lor de legume și dau mai departe altor sperietori ștafeta în care e făcut sul teribilul text. Astea păziseră pînă atunci secara în creștere și acum, fiindcă sperietorile de la legume își trag sufletul în secară, sprintează pe lîngă trenul interzonal pînă cînd dau peste alte sperietori, care, pregătite de start în orzul bine pornit, preiau ștafeta fantomatică, despovărînd de misiune niște sperietori de secară cu sufletul la gură, și care, avînd carouri mari și sprinteneala aracilor de fasole, țin pasul cu mersul trenului pînă cînd alte sperietori de secară, împodobite cu modele gen os de pește, fac iarăși schimbul de ștafetă. Una, două, șase sperietori – fiindcă niște echipe luptă pentru victorii – duc șase scrisori făcute sul, ușor de ținut, un original și cinci copii... sau șase variante diferite redau

sensul perfid al unuia şi aceluiaşi mesaj? La ce adresă? Dar nici un Zatopek[1] nu înlocuieşte vreun Nurmi[2]. Nici un costum sportiv nu îngăduie concluzii: alb-albastrul Wersten e în faţă, dar deja apar cei de la Prietenii Sportului din Unterrath, îi lasă în urmă pe băieţii de la Derendorf, luptă piept la piept cu Lohhausen zero-şapte... Aici distanţele sînt depăşite în civil şi potrivit oricărei mode: sub pălării de catifea, bonete de noapte şi coifuri de toate felurile flutură haine de vizitii, mantale Blücher şi covoare rupte de cine ştie cine, ies craci de pantaloni care intră în galoşi şi pantofi cu catarame, cizme şi sandale. Un *dufflecoat* înlocuieşte un husar Glasenapp[3]. Un loden bun pe orice vreme dă ştafeta unei croieli raglan. Mătasea artificială, muselinei. Stofa stacojie, fibrei sintetice. Poplinul, pînzei cu balene. Nanchinul şi pichetul trimit la drum brocartul şi tulul. Boneta olandeză şi trenciul rămîn în urmă. Un palton *ulster* greu trece pe lîngă un neglijeu umflat de vînt şi un *Second Empire*[4]. *Directoire*[5] şi Reforma[6] dau ştafeta mai departe anilor douăzeci şi unor mode răsuflate. Un Gainsborough[7] autentic şi principele Pückler-Muskau[8] demonstrează schimbul clasic de ştafetă. Balzac revine în forţă. Sufragetele rămîn pe poziţii. Şi apoi o mică fustă *princesse* rămîne mult timp în faţă. O, voi, culori tari şi pale, cu luciri schimbătoare, în tonuri pastelate: policromie! O, voi,

1. Emil Zatopek (1922-2000), vestit atlet ceh.
2. Paavo Johannes Nurmi (1897-1973), vestit atlet finlandez.
3. Baronul von Glasenapp (1717-1800), locotenent-colonel şi întemeietor al regimentului de husari Glasenapp.
4. Al Doilea Imperiu Francez (în fr., în orig.), sistemul constituţional şi politic instaurat în Franţa de Napoleon al III-lea la 2 decembrie 1852.
5. Directorat (în fr., în orig.), numele perioadei istorice asociate formei de guvernămînt adoptate de Prima Republică Franceză în 1795, care presupunea reconsiderarea valorilor Romei republicane.
6. Mişcare de reformare a Bisericii Romano-Catolice din secolul al XVI-lea.
7. Thomas Gainsborough (1727-1788), pictor britanic din secolul al XVIII-lea.
8. Fürst Hermann Ludwig Heinrich von Pückler-Muskau (1785-1871), nobil şi ofiţer prusac, arhitect peisagist şi scriitor.

imprimeuri: risipă de floricele şi dungi decente. O, voi, tendinţe ce se înlocuiesc unele pe altele: cea în stil vechi devine funcţională, nuanţa militărească se transformă într-una lejeră. Talia coboară iarăşi mai jos. Inventarea maşinii de cusut contribuie la democratizarea modei feminine. Crinolinele şi-au trăit viaţa. Dar Makart[1] deschide toate cuferele şi eliberează catifeaua şi pluşul, canafii şi ciucurii: priviţi cum aleargă – Nu te uita pe fereastră, c-ai să vezi o fantasmă! – în timp ce în compartimentul pentru fumători – o, tu, poveste fără capăt! – bunica de dincoace şi de dincolo povesteşte, pînă cînd, cu uşurinţă de sperietoare, peisajul din Westfalia transmite ştafeta, ca să ajungă de dincoace pînă dincolo, peisajului din Saxonia Inferioară, care tocmai începe. Fiindcă sperietorile nu cunosc graniţe: paralel cu Matern, mesajul sperietorilor călătoreşte spre lagărul păcii, scutură praful, lasă în urmă secara capitalistă, este preluat de sperietori înzestrate cu conştiinţă de clasă din ovăzul proprietate a poporului; de dincoace, dincolo, fără control şi permis de trecere, fiindcă sperietorile nu sînt controlate, dar Matern este, ca şi bunica aceea care a fost dincolo şi care se întoarce iarăşi dincoace.

Matern ar vrea să respire uşurat: o, cît de diferit miros cîrnăciorii în lagărul socialist al păcii! S-a terminat pentru totdeauna cu orice miros capitalist de curry. Inima lui Matern sparge cercuri de fier: Marienborn! Ce frumoşi sînt oamenii aici, chiar şi barăcile, şi cei din *VP*[2], şi lădiţele cu flori, şi scuipătoarele. Şi cît de saturat de roşii se încrucişează steguleţele şi se umflă pancartele cu lozinci. După toţi anii aceia răi, cu cîine negru la picior, în sfîrşit socialismul e victorios. Matern ar vrea – cît nici nu se pune bine în mişcare trenul interzonal – să le comunice şi celorlalţi cît de îmbucurată de roşu este inima lui. Dar de cum vorbeşte şi începe să laude pacea din lagărul socialist, compartimentul de fumători se goleşte încetul cu încetul, cu cărătură de bagaje. Cică fumul ar fi prea gros; cu siguranţă se mai găsesc locuri în

1. Hans Makart (1840-1884), pictor şi decorator austriac.
2. Abreviere de la *Volkspolizei*, Poliţia Populară din Republica Democrată Germană.

compartimentul de nefumători. Fără supărare – şi călătorie plăcută în continuare.

Toţi călătorii care merg la Oschersleben, Halberstadt şi Magdeburg îl părăsesc. Ultima e bunica, ea are la Magdeburg legătura spre Dessau. Rămas singur, Matern cade pradă ritmului şinelor de cale ferată: fereastră fantasmă, fereastră fantasmă.

Grele de mesaje, ele au pornit iarăşi la drum. De-acum îmbrăcate neîngrijit sau în costum spartachist[1]. Pichete de grevă dau ştafeta mai departe. Sanculoţii[2] adulmecă sînge. Lui Matern i se pare că vede proletari răzvrătiţi chiar şi în pădurile mixte. Nişte păduri scuipă sperietori în vindiacuri. Pîraiele nu sînt o oprelişte. Mărăcinişurile, luate din zbor. Cu picioare lungi peste valuri de pămînt. Înghiţite, apoi iar aici. Fără ciorapi, cu încălţări de lemn şi bonete frigiene. Sperietori direct de pe cîmp, sperietori de pădure şi păşune, sperietori de Război Ţărănesc[3]: Bundschuh[4] şi Sărmanul Konrad[5], vagabonzi şi oameni de mină, purtători de sutane şi anabaptişti, micul călugăr Pfeiffer[6], Hipler[7] şi Geyer, furia din Allstedt[8], cei din Mansfeld şi Eichsfeld, Balthaser şi Bartel, Krumpf şi

1. Referire la Liga Spartachistă (Spartakus Bund), mişcare revoluţionară marxistă din Germania în perioada imediat următoare încheierii Primului Război Mondial.
2. Revoluţionari – muncitori şi mic-burghezi – din cadrul mişcării populare în timpul Revoluţiei Franceze.
3. Importantă revoltă ţărănească germană (1523-1526), care a inclus treptat şi alte pături sociale.
4. „Opinca“ (germ.), nume atribuit unei serii de revolte ţărăneşti din sud-estul Germaniei, premergătoare Războiului Ţărănesc.
5. Denumire dată alianţelor ţărăneşti secrete care s-au ridicat în 1514 împotriva seniorului lor feudal, ducele Ulrich von Württemberg.
6. Heinrich Pfeiffer (înainte de 1500-1525), călugăr din ordinul cistercian, ulterior predicator protestant, participant şi susţinător al Războiului Ţărănesc.
7. Wendel Hipler (1465-1526), secretar şi cancelar al contelui von Hohenlohe; a condus la Heilbronn marele Parlament al Ţăranilor în timpul Războiului Ţărănesc.
8. Thomas Müntzer (1469-1525), teolog protestant, pastor la biserica Sf. Ioan din Allstedt, figură de revoluţionar marcantă din timpul Războiului Ţărănesc German.

Velten, porniți spre Frankenhausen, unde curcubeul de zdrențe și cerșetori, din laitmotive și motive de omor... Atunci Matern schimbă perspectiva; dar, dincolo de geamurile glisante și pe partea culoarului din trenul interzonal, e îngrozit de aceleași fantasme, care nu cunosc decît o singură direcție.

Să coboare! Jos, în orice gară unde trenul nu oprește. Neîncrederea încolțește. Orice tren are altă destinație. Oare lagărul păcii chiar mă va primi cu prietenie atunci cînd locomotiva asta de dinaintea dorințelor mele, legată de clasa întîi și a doua, va zice în sfîrșit „Amin"? Matern își verifică biletul: totul corespunde și e plătit. Ceea ce se întîmplă afară și se vede prin ferestrele glisante se întîmplă gratis. Cine se va gîndi la ceva rău dacă vede cîteva banale sperietori alergînd? La urma urmei, cea străbătută în goană de niște sperietori dinamice este cîmpia roditoare a Magdeburgului, proprietatea poporului, bogată în sfeclă de zahăr, și nu pustiul capitalist Nevada. În plus, ea a existat aici dintotdeauna. N-a fost el primul și nu va fi nici ultimul care să le, cu zecile, din haine vechi și sîrmă pentru flori. Dar astea de aici – o privire pe fereastră – ar putea fi de la el. Stilul lui. Produsele lui. Degetele pricepute ale lui Eddi!

Atunci Matern fuge. Unde poate fugi cineva într-un tren interzonal aflat în mers, pe care niște ferestre glisante, majoritatea blocate, îl fac transparent în stînga și în dreapta, dacă nu la closet? Acolo poate să-și golească mațele și să-și motiveze astfel și fuga. Relaxează-te! Simte-te ca acasă. Lasă orice frică; fiindcă ferestrele toaletelor din toate trenurile aflate în mers, rapid și lent, au de obicei geamuri de sticlă mată. Ferestrele cu sticlă mată neagă fantasmele. O, tu, idilă pașnică. Aproape sfîntă și la fel de catolică precum acea toaletă de gară care îl întîmpina la Köln cînd venea și căuta la Köln un loc liniștit. Și aici scrijelituri pe vopseaua deteriorată. Cele obișnuite: versuri, mărturisiri, propuneri de a face ceva într-un fel sau altul, nume necunoscute lui; fiindcă nici inima, nici splina și nici rinichii nu-i tresar în timp ce încearcă să descifreze inscripțiile individuale. Dar cînd îi sare în ochi desenul cît palma, hașurat cu linii dese – cîinele negru desenat Perkun Senta Harras Prinz Pluto sare peste un gard de grădină –, inima i se întunecă, splina purpurie i se tulbură,

zeama din rinichi i se coagulează. Matern fuge din nou, de data asta din fața unui cîine desenat perfect.

Dar unde poți să fugi într-un tren interzonal aflat în mișcare cînd părăsești singurul adăpost pe care niște ferestre de sticlă lăptoasă îl apără de spectacolul fantasmelor? Mai întîi, logic, vrea să coboare la Magdeburg, dar apoi, asemenea unui iepure hipnotizat, rămîne fidel destinației de pe bilet și speră să-l salveze rîul Elba. Elba se pune de-a curmezișul. Elba este bariera naturală a lagărului păcii. Fantasmele sperietoare de păsări – și oricine altcineva ar mai bate drumurile la fel ca ele – își vor pierde curajul la malul vestic al Elbei și-și vor trimite spre cer, fantomatic, țipătul de sperietoare sau vreun alt urlet în vreme ce trenul interzonal va trece grăbit podul peste Elba, care încă nu-i reparat în întregime.

Dar cînd Matern și trenul interzonal, între timp pe jumătate gol – cei mai mulți călători au coborît la Magdeburg –, au lăsat deja în urmă evenimentul salvator, podul de pe Elba, din stuful de pe malul estic al Elbei se repede un rău și mai mare; nu doar sperietorile obișnuite, grele de știri, se zoresc ca între Maraton și Atena, ci și, cu blana încă udă de Elba, un cîine cu un luciu negru profund nu știe decît o singură direcție: pe urmele trenului interzonal! Începe o cursă umăr la umăr cu acel tren rapid care gonește prin lagărul păcii. Curînd cîinele o ia înaintea trenului ușor întîrziat – trenul mergînd după orar nu are voie să se grăbească prea tare, fiindcă infrastructura șinelor din lagărul păcii e șubredă –, apoi animalul rămîne iarăși în urmă, pentru ca Matern să se uite pe săturate la negreala aceea.

O, de l-ai fi lăsat pe cîinele Pluto la misiunea catolică din gară și nu la concurența iubitoare de animale! De i-ai fi dat otrava cea de nădejde sau ai fi mînuit cum trebuie o bîtă, i-ai fi tăiat javrei pe jumătate oarbe cheful de vînătoare și de sărituri! Dar așa, un ciobănesc negru întinerește cu ani de cîine între Genthin și Brandenburg. Ridicăturile de pămînt îl înghit. Defileele îl scuipă înapoi. Gardurile îl înșaisprezecesc. Mișcare frumoasă, regulată, în alergare. Contact suplu cu solul. Trenul posterior, puternic. Numai el sare așa. Linia asta de la greabăn spre crupa ușor coborîtoare. Cu opt, douăzeci și patru, treizeci și două de picioare. Pluto se apropie și conduce

mulţimea de sperietori. Soarele asfinţitului tiveşte siluete decupate cu foarfeca. Armata a douăsprezecea înaintează spre Beelitz. Amurgul zeilor. Structura finalului. De-ar fi aici un aparat de filmat: tăiaţi tăiaţi! Plan general fantasme! Plan general victorie finală! Plan general cîine! Dar nu e permis să filmezi lagărul păcii din mersul trenului. Fără filmare, formaţiunea de luptă Wenck, deghizată în armată de sperietori, şi un cîine pe nume Perkun Senta Harras Prinz Pluto rămîn la acelaşi nivel cu scrîşnitorul din dinţi Walter Matern, aflat dincolo de ferestrele glisante: Cară-te, cîine! *Go ahead, dog!* La o parte, *kyon*!

Doar după Werder, înainte de Potsdam, aliindu-se între imensa întindere de lacuri şi întunericul care înghite pămîntul, sperietorile şi cîinele se pierd. Matern stă lipit de capitonajul din vinilin al locului său de clasa a doua şi priveşte ţintă la fotografia înrămată din faţa lui: în format transversal, ea elogiază peisajul despicat al munţilor de gresie ai Elbei. Drumeţii prin Elveţia saxonă. Să fie şi ceva diferit, mai ales că printre stînci nu umblă nici sperietori, nici Pluto. Ghete de drumeţie solide şi comode; dacă se poate, cu tălpi duble. Ciorapi de lînă, totuşi necîrpiţi. Rucsac şi hartă cu trasee. Depozite mari de granit, gnais şi cuarţ. Brunies corespondа pe vremuri cu un geolog din Pirna şi făcea cu el schimb de gnaisuri şi granit micaceu. În plus, e multă gresie de Elba. Acolo vrei să te duci. Acolo e mai multă linişte. Acolo nu te mai ajunge nimic, venind din urmă. Acolo n-ai fost încă niciodată, nici cu, nici fără cîine. În general, ar trebui să te duci numai acolo unde n-ai fost încă niciodată: de exemplu, pînă la Flurstein şi apoi pe Knotenweg în sus şi pe Ziegenrückstraße, pînă la Polenzblick, un platou de stîncă fără parapet, care îţi oferă o privelişte minunată spre valea Polenz: acolo valea Amsel duce la cascada Amsel şi la Hockstein. Mai tîrziu, popas la micul castel din valea Amsel. Nu-s din partea locului. Matern? N-am auzit niciodată. De ce se cheamă valea Amsel valea Amsel şi cascada Amsel cascada Amsel? Denumirile astea n-au absolut nimic de-a face cu prietenul dumneavoastră cu acelaşi nume. În plus, aici există şi grota Amsel, şi piatra Amsel. Trecutul dumneavoastră nu ne interesează. Avem alte griji, socialiste. Participăm la reconstrucţia

frumosului oraş Dresda. Vechiul palat Zwinger, cu gresie nouă de Elba. Confecţionăm elemente de faţadă pentru lagărul păcii în cariere de piatră, proprietatea poporului. Acolo le trece tuturor, şi dumneavostră, scrîşnitul din dinţi. De aceea arătaţi-ne legitimaţia şi depuneţi permisul de trecere. Evitaţi oraşul de front Berlin Vest. Traversaţi fără oprire pînă la Gara de Est şi apoi vizitaţi-ne munţii de gresie ai Elbei, doritori de reconstrucţie. Rămîneţi la locul dumneavoastră cînd trenul trebuie să oprească în gara instigatorilor la război şi a revanşiştilor. Aveţi răbdare pînă cînd gara Friedrichstraße vă urează bun-venit. Doamne fereşte să coborîţi la gara Zoo!

Dar cu puţin înainte ca trenul interzonal să oprească în gara Grădina Zoologică, Matern îşi aduce aminte că are la el restul consistent din onorariul lui de vorbitor la radio. Vrea neapărat, aşa, în trecere, să-şi schimbe mărcile din Vest în mărci din Est la un curs capitalist profitabil de unu la patru şi apoi să ajungă cu trenul urban în lagărul păcii. În plus, trebuie să-şi cumpere un aparat de ras şi lame, două perechi de şosete şi o cămaşă de schimb; cine ştie dacă cei de dincolo au în stoc strictul necesar.

Cu astfel de dorinţe modeste, el coboară. Odată cu el, şi alţii, care au cu siguranţă dorinţe mai mari. Rude se salută între ele fără să-l ia în seamă pe Matern, pe care nu-l aşteaptă nimeni din familie. Astea îi sînt gîndurile, pe jumătate amare; însă cineva a avut grijă şi de întîmpinarea lui Matern. Întîmpinarea sare la el cu labele din faţă. Întîmpinarea îl linge cu o limbă lungă. Lătrat bucuros. Entuziasm chelălăit. Nu mă recunoşti? Nu mă mai iubeşti? Să fi rămas pînă la moartea mea de cîine în acea jalnică misiune de gară? N-am voie să fiu credincios ca un cîine?

Bada bada! În ordine, Pluto! Acum eşti iarăşi cu stăpînul tău. Lasă-mă să mă uit la tine. Este el şi nu este el. Un cîine de prăsilă evident negru răspunde la numele de Pluto, dar dantura îi este fără lipsuri la pipăit. Au dispărut insuliţele cenuşii de deasupra botului, iar ochii nu mai sînt lăcrimoşi. Ei bine, cînele are cel mult opt ani. Întinerit şi nou. Doar medalionul de identificare a rămas acelaşi. S-a pierdut, a fost regăsit; şi – aşa cum se întîmplă în gări – uite că se prezintă şi cinstitul găsitor: „Mă scuzaţi, este cîinele dumneavoastră?“

Își scoate borsalina de pe părul pieptănat lins: un ins subțire și afectat, răgușit de tot și care mai și suge dintr-o țigară: „Animalul a venit la mine și m-a tot îmboldit pînă la gara Zoo, după care m-a tîrît prin sala cu ghișee și în sus pe scări pînă aici, unde sosesc de obicei trenurile de cursă lungă".

Oare vrea o recompensă sau încearcă să-și facă niște relații? Tot cu pălăria în mînă, insul nu-și cruță deloc corzile vocale: „Fără a vrea să par insistent, mă bucur că v-am întîlnit. Numiți-mă cum doriți. Aici, la Berlin, cel mai des mi se spune Gură-de-aur. E o aluzie la răgușeala mea cronică și la substituentul de dantură cu multe carate pe care sînt silit să-l port în gură".

Atunci în Matern se produce controlul de gestiune: monede de toate felurile zornăie în dezordine laolaltă. Inima lui, cu o clipă în urmă încă inflamată de roșu, se îmbracă în foiță de aur. Splina și rinichii cîntăresc greu, ca ducații: „Ei, asta da surpriză! Și încă la gară. Nu știu ce ar trebui să mă uimească mai tare: regăsirea lui Pluto al meu – l-am pierdut la Köln – sau întîlnirea aceasta, dați-mi voie s-o spun, semnificativă".

„Plăcerea e de partea mea!" „Și nu avem cunoștințe comune?" „Ce vreți să spuneți?" „Ei, pe cei doi Sawatzki. Ar fi uluiți dacă!" „Da, atunci am de-a face – dacă nu mă înșel – cu domnul Matern?" „În carne și oase. Dar trebuie să udăm întîmplarea asta." „De acord." „Ce local propuneți?" „Unde doriți dumneavoastră." „Sînt străin de locurile astea, ca să zicem așa." „Atunci să ne începem micul tur la Barfuß." „Sînt de acord cu orice. Dar mai întîi aș vrea – călătoria mea a survenit pe neașteptate – să-mi cumpăr o cămașă de schimb și un aparat de ras. La picior, Pluto! Ia uitați-vă cum se bucură cîinele."

A o sută doua Materniadă, rezistentă la foc

Iată-l pe dansatorul-animator al lui Dumnezeu, cu unica lui recuzită...! Individul chiar învîrte prin aer, între paşi afectaţi, micul baston de abanos cu mîner de fildeş. Cunoscut şi salutat în orice gară, ca şi în asta: „Salut, Gură-de-aur! Din nou pe-aici? Cum mai stai cu amorul?"

Şi fumează întruna şi foarte repede Navy Cut. În timp ce în clădirea gării – acolo, în zona comercială, magazinele sînt deschise pînă tîrziu – Matern îşi cumpără vitalul aparat de ras şi lamele potrivite, tipul fumează fără oprire şi, pentru că i se termină chibriturile, cere un foc de la un poliţist de serviciu: „Bună seara, domnule gardian!" Acela execută un salut în faţa fumătorului care se plimbă degajat.

Şi întreaga lume îi face cu ochiul şi – i se pare lui Matern – arată spre el şi spre cîinele întinerit: între fraţi. Consens. Minunat, Gură-de-aur! Ce pasăre grozavă ai prins!

Că tot veni vorba de păsări! Cînd Matern se întoarce cu două perechi de şosete de lînă şi cu cămaşa de schimb, cinci-şase băieţandri îl înconjoară pe noul lui amic. Şi ce fac? Se prostesc în spaţiul dintre ghişeele de bilete şi vitrinele din spatele librăriei Heine, dansează în jurul lui şi al bastonului de abanos, care bate tactul uşor, ciripesc ca liniile de înaltă tensiune, pîrîie şi ţîrîie un fundal sonor, îşi întorc hainele pe dos şi seamănă aşa, cu căptuşeala în afară, cu membrii acelei familii de sperietori care organiza curse de ştafetă pe ambele laturi ale trenului interzonal tocmai intrat în gară – ca şi cum ar fi avut de gînd să aducă la cunoştinţă, să transmită şi să anunţe cu glas tare, încă înainte de sosirea trenului în Berlin,

gara Grădina Zoologică, o ştire, un mesaj, un cuvînt de ordine: „Vine! Vine! Ajunge îndată şi trebuie să-şi cumpere un aparat de ras şi şosete şi o cămaşă de schimb".

Dar toţi puştii se evaporă de îndată ce Matern se apropie de Gură-de-aur cu cîine întinerit şi un pacheţel legat cu şnur: „Ei, mergem?"

Nu e mult pînă acolo. Azi locul nu mai există, dar atunci cînd cei trei traversează Hardenbergstraße, el se află vizavi de Aki, care există şi azi, dar în altă parte. Nu intră în magazinul universal Bilka, ci traversează Joachimstaler pe verde, fac doar cîţiva paşi în sus pe Kantstraße şi, în spatele magazinului de articole sportive Skihütte, deasupra obişnuitei reclame Berliner Kindl, nişte litere luminoase spun: ANNA HELENE BARFUSS. Azi ea spală pahare în spatele tejghelei cereşti, însă acum, cînd se apropie trioul, domneşte în spatele casei de marcat terestre. Asta a fost odinioară o cîrciumă pentru birjari. Acum aici vin poliţai de la circulaţie după încheierea programului. Şi profesori de la Arte din Steinplatz, şi perechi pentru care n-a început încă filmul. Uneori apar persoane care trebuie să-şi schimbe des ocupaţia. Stau la tejghea şi, între două pahare, îşi mută greutatea de pe un picior pe altul. Ca supliment, ar mai trebui pomenită o mătuşă agitată care, mereu sub aceeaşi pălărie, profită de o masă gratuită, pentru care trebuie să-i dea raportul Annei Helene despre ce se întîmplă la Volksbühne, de la ultimul Adamov[1] şi pînă la cele mai recente aplauze la scenă deschisă pentru Elsa Wagner[2]; fiindcă Barfuß nu poate să meargă niciodată la teatru, atît de insistent sună la ea casa de marcat.

Şi aici este cunoscut Gură-de-aur. Comanda lui, „O limonadă fierbinte, vă rog!", nu uimeşte pe nimeni în afară de Matern: „Din cauza gîtului, nu-i aşa? Rea răceală aţi mai prins. O fi mai curînd un catar de fumător. Teribil de mult fumaţi".

Gură-de-aur ascultă cu mare atenţie glasul ăsta. Se conectează printr-un pai la limonada fierbinte. Dar să-l asculte pe

1. Arthur Adamov (1908-1970), dramaturg francez de origine rusă, nume de referinţă în teatrul absurdului.
2. Elisabeth Wagner (1881-1975), actriţă de teatru şi film.

Matern și să sugă limonadă sînt doar două activități; a treia e să fumeze o țigară după alta: aprinde una nouă de la ultima treime a celei de dinainte și aruncă mucul aprins în spate – la care Barfuß, de la masa cu mîncare gratuită, unde e absorbită de acțiuni teatrale repovestite, îi face chelnerului un semn din sprîncene să strivească mucul cu piciorul după ce domnii au plătit două beri, o limonadă fierbinte și trei chiftele. Fiecare pentru el, Matern pentru cîine.

Însă Gură-de-aur și Matern împreună cu recent recuperatul Pluto n-au mult de mers: în sus pe Joachimstaler, peste Ku'damm[1] pe zebră, iar la colțul cu strada Augsburger intră la Maurul Alb. Acolo consumă: Matern, două beri și două rachiuri de cereale; Gură-de-aur țocăie o limonadă fierbinte pînă la ultimele rămășițe dulci; cîinelui i se pune în față o porție de sîngerete proaspăt – făcut în casă! În total, chelnerul are de strivit patru mucuri de țigară în spatele fumătorului. De data asta nu stau lipiți de tejghea, ci la mese unde berea se bea în picioare. Fiecare stă față-n față cu celălalt. Matern numără și el cînd chelnerul reduce la tăcere ceea ce Gură-de-aur, fumegînd, aruncă în spate cu un bobîrnac. „Dar nu mai fumați atît de necugetat de mult dacă tot sînteți așa de răgușit."

Însă fumătorul avertizat de atîtea ori își spune în treacăt părerea: nu fumatul zelos e pricina răgușelii lui cronice; cu mult timp înainte, pe vremea cînd încă era nefumător și se supunea unei discipline sportive, ceva, un cineva i-a înăsprit corzile vocale: „Ei, dar cu siguranță vă amintiți. S-a întîmplat la început de ianuarie".

Însă oricît se străduiește Matern să agite restul de bere în pahar, nu poate să-și amintească: „Ce să-mi? Vreți să mă luați peste picior? Dar, lăsînd gluma la o parte, chiar n-ar trebui, întruna. O să vă, glasul, cu totul. Chelner, plata. Și-acum încotro?"

De data asta Gură-de-aur plătește totul – și sîngeretele pentru cîinele proaspăt recuperat. Firește că nici acum nu poate fi vorba să facă prea multă mișcare. La o aruncătură

1. Formă prescurtată de la Kurfürstendamm, unul dintre cele mai vestite bulevarde din Berlin.

de minge în susul străzii Augsburger. Scene de salut învăluite de aerul de mai, care cu greu își păstrează dulceața în lupta cu mirosul de curry de la gheretele cu gustări din jur. Niște doamne neînsoțite se bucură, fără să devină insistente, „Gură-de-aur încoace, Gură-de-aur încolo!", și aceeași cîntare le-o oferă Paul's Diele, unde se așază pe taburete de bar, întrucît canapeaua circulară de la masa celor de-ai casei e ocupată: antreprenori din transporturi, însoțiți, și istorii interminabile, pe care pînă și aclamata sosire a lui Gură-de-aur n-a reușit să le întrerupă decît puțin și anume prin interesul cuvenit cîinelui. „Al meu – șezi, Hasso! – a împlinit deja zece ani." Dat cu părerea și curiozitate: „Ăsta e cîine de rasă. De unde-l aveți?" Ca și cum nu Matern ar fi proprietar de cîine, ci acel fumător care, fiind mai presus de toate întrebările, face comanda: „Repede, Hannchen! O bere Tucher pentru domnul. Mie, ca de obicei. Domnului și un rachiu de cereale. N-aveți... Atunci un Doornkaat, dacă se poate".

Se poate. Numai să nu le amestece. Prudență înainte de toate, așa încît capul să rămînă limpede și mîna calmă în caz că apar probleme, nu se știe niciodată.

Matern își primește tot tacîmul. Gură-de-aur țocăie cu paiul din ce bea el de obicei. Cîinele, recent recuperat și considerat de rasă de unul dintre antreprenorii din transporturi, este servit cu un ou fiert tare, pe care Hannchen i-l cojește cu mîna ei în spatele barului. Tonul familiar permite un schimb de întrebări, răspunsuri și comentarii cam îndoielnice, de la masă la masă și de la bar la masa rotundă. O masă cu trei doamne, lîngă ventilator, vrea să știe dacă Gură-de-aur s-a întors acolo din motive profesionale sau personale. Masa rotundă, al cărei fundal este împodobit cu fotografii de luptători de *catch* sau boxeri, majoritatea în picioare, așteptînd priza pe ceafă sau schimbul de pumni, se interesează cum îi merg afacerile lui Gură-de-aur, fără să lase să lîncezească discuția internă. Sînt pomenite necazuri cu Finanțele. Gură-de-aur se plînge de termene de livrare prea lungi. „Un tur de forță, la cîte comenzi aveți la export!" se ripostează de pe canapeaua circulară. Cum merge treaba cu amorul, vrea să știe Hannchen. O întrebare pe care a pus-o deja animata gară Zoo și la care Gură-de-aur răspunde aici, ca și acolo, cu o țigară, fumegînd insolent.

Dar şi în acest local, unde toţi sînt la curent, doar novicele Matern nu, fumătorul nu renunţă la obiceiul de a azvîrli mucurile în spate cu un bobîrnac ori de cîte ori Matern împinge scrumiera spre el: „N-am ce zice, frumoase maniere aveţi! Mă rog, oamenii ăştia vă cunosc deja deprinderile. Nu vreţi şi una cu filtru? Sau să încercaţi să combateţi asta cu nişte gumă de mestecat? E doar nervozitate, atîta tot. Şi chestia asta cu gîtul. Oricum, nu-i treaba mea. Dar, în locul dumneavoastră, aş înceta cu totul, două săptămîni. Zău că sînt îngrijorat".

Gură-de-aur e încîntat să audă în atîtea cuvinte că Matern se arată îngrijorat. Dar asta îi aduce necontenit aminte că răguşeala lui cronică nu vine de la fumatul fără măsură, ci că poate fi datată cu exactitate „într-o după-amiază de ianuarie, cu ani în urmă. Vă amintiţi cu siguranţă, dragă Matern. Era foarte multă zăpadă".

La care Matern răspunde că de obicei în ianuarie e multă zăpadă. Că asta e o scuză stupidă, menită doar să distragă atenţia de la consumul de ţigări, fiindcă ele, cuiele de sicriu, se află la originea problemelor cu gîtul, nu cine ştie ce răceală de iarnă de demult, întru totul normală.

Următorul rînd este plătit de masa rotundă, iar Matern se simte obligat să comande rachiuri de ienupăr pentru antreprenorii din transporturi şi însoţitoarele lor – „Eu de-acolo vin, de unde vine şi ăsta! Din Nickelswalde, iar Tiegenhof era reşedinţa districtului". Însă, în ciuda bunei-dispoziţii în creştere, Gură-de-aur, Matern şi recent recuperatul cîine nu prind rădăcini nici la Paul's Diele. Oricît ar insista masa de trei doamne – ale cărei ocupante se schimbă des –, masa neschimbătoare a antreprenorilor din transporturi şi mult îndrăgita Hannchen ca domnii să mai rămînă – „Mereu veniţi pe fugă. Şi de multă vreme n-aţi mai povestit una bună" –, ei se hotărăsc pentru „Plata!", ceea ce nu înseamnă că Gură-de-aur – deja lîngă ventilator, cu Matern şi cîinele – nu are de oferit o istorie.

„Ia povestiţi cum v-aţi ocupat de balet!"

„Sau din timpul ocupaţiei, cînd eraţi aşa-zis ofiţer cultural."

„E bună şi aia cu viermii."

Dar de data asta Gură-de-aur are chef de altceva. El lansează spre masa rotundă, tangenţial faţă de masa de trei şi

avînd-o în vedere și pe Hannchen, vorbe răgușite pe care antreprenorii din transporturi le încarcă, dînd din cap: au greutate, au greutate.

„O poveste scurtă de tot, fiindcă, așa de bine împreună. Au fost odată doi băieți. Unul i-a dăruit celuilalt, din prietenie, un minunat briceag. Băiatul care a primit darul făcea una și alta cu briceagul dăruit și o dată, cu unul și același briceag, a făcut o scrijelitură pe brațul lui și una pe cel al băiatului darnic din prietenie. Și așa, cei doi băieți au devenit frați de sînge. Dar într-o zi, cînd băiatul căruia îi fusese dăruit briceagul a vrut să arunce o piatră într-un rîu și n-a găsit nici o piatră de aruncat în rîu, a aruncat briceagul în rîu. Și dus a fost pentru totdeauna."

Asta e o poveste care-l lasă pe Matern pe gînduri. Iată-i deja din nou la drum: în sus pe Augsburger, peste Nürnberger. Fumătorul e deja pe punctul s-o ia la dreapta, să intre pe Rankestraße și să-i facă o vizită unuia pe care îl numește principele Alexander, cînd observă întunecata îngîndurare a lui Matern și consideră că el, Matern și cîinele recent recuperat trebuie să-și dezmorțească picioarele: pe Fuggerstraße în sus, străbătînd piața Nollendorf, și apoi la stînga, pe Bülowstraße. Se poate fuma și în aer liber.

„Știți" – ăsta e Matern –, „mie povestea asta cu briceagul mi se pare foarte cunoscută".

„Nu-i de mirare, dragă prietene", răspunde răgușitul Gură-de-aur. „E, ca să zicem așa, o poveste de carte de citire. Oricine o știe. Pînă și domnii de la masa rotundă dădeau din cap unde trebuia, fiindcă știau povestea."

Matern bănuiește că aici se ascunde mai mult și sfredelește găuri adînci, ca să extragă sensul și conținutul enigmei: „Și conținutul simbolic?"

„Aiurea! O poveste cît se poate de obișnuită! Zău așa, dragă prietene: doi băieți, un briceag și un rîu! E o povestioară pe care o puteți găsi în orice carte germană de citire. Morală și ușor de reținut."

Chiar dacă povestea îl apasă mai puțin de cînd a hotărît s-o considere pilduitoare, Matern simte iarăși nevoia să contrazică: „Supraestimați întru totul calitatea cărților de citire germane. Acolo găsești aceleași mizerii ca și înainte. Nu-i

nimeni care să lumineze cum se cuvine tineretul asupra trecutului şi aşa mai departe. Numai minciuni! Nimic altceva decît minciuni".

Gură-de-aur zîmbeşte în jurul ţigării: „Dragul, bunul meu prieten, şi povestea mea de carte de citire, deşi întru totul morală şi uşor de reţinut, e o minciună. Ia să vedem. Finalul poveştii zice: băiatul a aruncat briceagul în rîu. Şi dus a fost pentru totdeauna... Dar ce am eu aici? Ei! Cercetaţi cu atenţie. Nu mai arată bine după atîţia ani. Ei?"

În palma întinsă stă, apărut ca din aer, un briceag ruginit. Felinarul sub care stau Matern, cîinele şi Gură-de-aur se apleacă deasupra obiectului: cîndva avea trei lame, un sfredel, un ferăstrău şi un dorn.

„Şi ziceţi că e acelaşi care apare şi în povestea dumneavoastră?"

Vesel şi mereu gata să-şi arate priceperea în mînuirea bastonului de abanos, Gură-de-aur confirmă totul: „Briceagul poveştii mele din cartea de citire! Vă rog, pentru nimic în lume să nu mai spuneţi ceva critic la adresa cărţilor de citire germane. Nu-s aşa de rele. Cele mai multe poveşti cu tîlc, tocmai cum e aceea a briceagului regăsit, au trebuit omise din cauza adevărului lor insuportabil, care poate să rănească un suflet de copil. Dar ele miros bine, cărţile de citire germane – morale şi uşor de întipărit în minte".

În scurt timp Bülow-Klause îşi deschide braţele în întîmpinarea celor trei, Gură-de-aur e deja pe cale să redea aerului – spaţioasa lui cameră de recuzită – briceagul regăsit, imaginaţia grăbită îi vede deja pe cei trei şezînd la tejghea sau în salonul verde, Bülow-Klause deja încearcă să îi apuce, ca să le dea drumul abia spre zori – fiindcă nici un local din preajma bisericii Sfinţii Apostoli nu are un stomac aşa de bun pentru păstrarea clienţilor –, însă atunci pe fumător îl năpădeşte cheful să facă daruri.

În timp ce traversează bulevardul, pentru ca apoi s-o ia la dreapta, în sus, şi să se supună străzii Potsdam, se formulează oferta-donaţia-darul Gură-de-aur: „O clipă, drag prieten. Noaptea – aproape fără nori şi prevăzută cu risipitor de multă lună – mă face să fiu generos: luaţi-l! Sigur că nici unul dintre noi nu mai e copil şi ar fi şi periculos să ne scrijelim

brațele cu niște lame atît de ruginite, adică să încheiem o frăție de sînge... Cu toate astea, luați-l. E din inimă".

Tîrziu în noapte – luna îmbogățește încă toate aleile și cimitirele, grădina zoologică și parcul Kleist – Matern, după ce a recuperat deja un cîine întinerit, primește în dar un briceag cu greutate – și, după cum e nevoit să constate, înțepenit. El mulțumește așa cum se cuvine, dar nu se poate abține, ca un fel de răsplată, să-și exprime o reală îngrijorare față de gîtul extrem de răgușit al lui Gură-de-aur: „Ca să-mi faceți o favoare. Nu sînt o brută și nu cer nimic imposibil, dar ar trebui să vă refuzați fiecare a treia țigară. Nu vă cunosc decît de cîteva ore, dar totuși. S-ar putea să vi se pară că sînt ridicol și sîcîitor. Totuși sînt serios îngrijorat".

Ce folos că fumătorul numește mereu drept adevărată sursă a răgușelii sale cronice acel ianuarie rece al cărui ger s-a transformat brusc în dezgheț? Matern continuă să învinovățească țigările, pe care Gură-de-aur le consideră inofensive și totuși vitale: „Nu azi, dragă prietene! Faptul că ne-am cunoscut mă stimulează. Dar mîine, da, mîine vom trăi în abstinență. De aceea haideți să intrăm undeva. Fiindcă, recunosc, o limonadă fierbinte i-ar face bine gîtului meu. Acolo, în baraca aceea de scînduri, cu siguranță un local provizoriu și, totodată, un loc unde vom fi primiți, noi și cîinele. Dumneavoastră o să vă luați berea și păhărelul cu tărie, eu voi fi servit ca de obicei, pe dragul de Pluto îl vor hrăni cu niște chiftele sau cîrnăciori vienezi, ouă tari sau un cotlet în aspic... cîte bogății nu sînt pe lumea asta!"

Ce decor! În fundal amenință Palatul Sporturilor, un hambar din care grîul a fost treierat deja. Prim-planul e ocupat, cu goluri din loc în loc, de gherete din scînduri, dedicate felurițelor meșteșuguri. Una promite chilipiruri. A doua oferă șaslîc și cîrnați prăjiți, alături de nemuritorul miros de curry. Dincolo, peste zi, doamnele pot să-și dea la remaiat ochiurile fugite de la ciorap. A patra baracă oferă speranțe de cîștig la pariuri sportive. Iar cel de-al șaptelea astfel de coteț făcut din bucăți de baracă adunate – numit Chez Jenny – urmează să devină noul mediu al celor trei.

Dar, înainte să intre, în Matern se încheagă o întrebare care refuză să iasă în a șaptea baracă, care vrea să se depene

în blîndul aer de mai: „Spuneţi-mi, briceagul – acum îmi aparţine, nu-i aşa? – de unde-l aveţi? Nu pot să-mi închipui c-ar putea fi vorba de acelaşi pe care l-ar fi aruncat în rîu băiatul acela – vorbesc de cel din poveste".

Fumătorul agaţă deja mînerul uşii cu cîrja de fildeş a bastonului – aşa a intrat în toate localurile, la Anna Helene Barfuß, la Maurul Alb al lui Lauffersberger, la Paul's Diele şi cît pe ce s-o facă şi la Bülow-Klause –, iar Jenny, proprietăreasa localului nu degeaba numit Chez Jenny, începe deja să se bucure că-i vin clienţi noi, bănuieşte cine vine şi se apucă să stoarcă lămîi, şi atunci corzile vocale înăsprite ale lui Gură-de-aur scot cuvinte lămuritoare: „Încercaţi să mă urmăriţi, dragă prietene! Am vorbit şi vorbim de briceag. Orice briceag este cîndva, chiar la început, nou. Apoi orice briceag fie e folosit drept ceea ce este şi ar trebui să fie, fie este îndepărtat de funcţia lui şi îşi găseşte o utilizare ca prespapier, contragreutate sau – în lipsa unui obiect de aruncat din piatră – ca obiect de aruncat. Orice briceag este pierdut într-o bună zi. Este furat, uitat, confiscat sau aruncat. Numai că o jumătate dintre bricegele existente în lumea asta e formată din bricege găsite. Astea pot fi iarăşi împărţite în pur şi simplu găsite şi preferenţial regăsite; din această categorie face parte, într-adevăr, cel pe care l-am găsit ca să vi-l predau dumneavoastră, posesororiginardebriceag. Sau vreţi cumva să susţineţi – aici, la colţul dintre străzile Pallas şi Potsdamer, în prezenţa Palatului Sporturilor, istoric şi actual, aici, înainte ca baraca asta de scînduri să ne înghită –, aşadar, să susţineţi că n-aţi avut niciodată vreunul, apoi că n-aţi pierdut, uitat sau aruncat niciodată vreunul şi, în final, că n-aţi regăsit de curînd unul...? Iar eu chiar am avut dificultăţi în pregătirea acestei mici sărbători a regăsirii. În povestea din cartea mea de citire scrie: briceagul a căzut în rîu şi dus a fost pentru totdeauna. «Totdeauna» este o minciună! Fiindcă există peşti care înghit bricege şi o sfîrşesc, vizibili, pe masa din bucătărie. Mai mult, există drage obişnuite care scot la lumină totul, inclusiv bricegele aruncate. În plus, mai există şi întîmplarea, dar ea n-a jucat nici un rol... Ani în şir – ca să vorbesc de ostenelile mele –, ani în şir, fără să ţin seama de cheltuieli, am făcut cerere după cerere, nu m-am sfiit să

mituiesc înalţi funcţionari de pe la comisiile de regularizare a cursului rîului, iar în cele din urmă – şi mulţumită bunăvoinţei autorităţilor poloneze – am primit autorizaţia dorită: la gura de vărsare a Vistulei – pentru că briceagul a fost aruncat, aşa cum ştim amîndoi, în Vistula – o dragă pusă la treabă special pentru mine de un serviciu central din Varşovia a scos la lumină obiectul cam pe acolo unde îşi luase rămas-bun de la lumină în martie sau aprilie o mie nouă sute douăzeci şi şase: între satele Nickelswalde şi Schiewenhorst, dar mai aproape de digul de la Nickelswalde. Ce descoperire incontestabilă! Să nu mai spun că ani în şir, la cererea mea, s-a dragat de-a lungul coastei de sud a Suediei şi în Golful Botnik şi că zona aluvionară a peninsulei Hela a fost săpată şi răs-săpată pe cheltuiala şi sub supravegherea mea. Prin urmare, ca să încheiem tema obiectului găsit, putem să spunem pe drept cuvînt: nu are sens să arunci bricege în rîuri. Orice rîu restituie necondiţionat bricegele. Da, şi nu numai bricegele! La fel de lipsită de sens a fost scufundarea în Rin a aşa-numitei comori a Nibelungilor. Fiindcă dacă ar veni careva interesat de-adevăratelea de avuţiile adunate de acest popor agitat, aşa cum m-a preocupat pe mine soarta briceagului, comoara Nibelungilor ar ieşi la lumină şi – spre deosebire de briceag, al cărui posesor legitim se află printre cei vii – ar ajunge în muzeul landului respectiv. Dar am vorbit destul aşa, în pripă. Fără mulţumiri, vă rog! Eventual, răbdare, ca să ascultaţi un sfat mărunt: fiţi mai grijuliu cu recent recuperata proprietate. N-o aruncaţi în Spree, cum aţi aruncat-o pe vremuri în Vistula, chiar dacă rîul Spree înapoiază bricege, opunînd mai puţină rezistenţă decît acea Vistulă pe malurile căreia aţi crescut – se simte şi acum în accentul dumneavoastră".

Şi iarăşi stă Matern – cîinele la picior – la o tejghea şi se ţine strîns de paharul de bere în stînga şi de un rachiu de cereale dublu în dreapta. În vreme ce chibzuieşte – oare de unde ştie el, oare de unde a...? –, Gură-de-aur şi proprietăreasa localului altminteri gol joacă scena reîntîlnirii, în care denumiri precum „Jennyainimiimele, Jennymîngîiereamea şi preaiubită Jenny" arată că persoana uscată din spatele tejghelei înseamnă pentru Gură-de-aur mai mult decît pot să

cuprindă patru pereţi de baracă. Cît timp scheletul acela veşted, îmbrăcat cu un pulover lăbărţat, stoarce zeama unor jumătăţi de lămîie, Matern este asigurat că, printre altele, această Jenny este o Jennydeargint şi, în plus, o regină a gheţii: „Dar noi n-o vom numi totuşi Angustri, pentru că acest nume al ei, cel adevărat, o face să devină melancolică şi îi aduce aminte de Bidandengero, dacă aţi auzit cumva vreodată vorbindu-se de acest domn".

Matern, care în sinea lui tot n-a ajuns să se împace cu briceagul, refuză să-şi încarce memoria cu nume ţigăneşti impronunţabile şi să aprecieze un inel de argint subţiat de atîta purtat. Pentru el în slăvi ridicata Jenny nu e – doar se vede dintr-o privire! – decît o dansatoare de varieteu scăpătată, o observaţie pătrunzătoare, confirmată de decorul din baracă: dacă în Paul's Diele ornamentele erau nişte fotografii de boxeri şi luptători de *catch* cu nasuri turtite, Jenny şi-a decorat şandramaua cu un *corps de ballet* de papuci de balet uzaţi în dans; roz-pal, cîndva-argintii şi albi-lac-de-lebede, ei atîrnă de tavanul scund. Fireşte, sînt şi fotografii ale unor felurite Giselle. Gură-de-aur îşi îndreaptă un deget de cunoscător spre *attitudes* şi *arabeques*: „Jos, în stînga, este Deege. Mereu lirică, mereu lirică! Acolo, Svea Köller, Skorik, Maria Fris în primul ei rol mare: Dulcineea. Şi acolo, lîngă nefericita Leclerq, Jenny Angustri a noastră cu partenerul ei, Marcel, pe care, în vremea cînd Jenny interpreta rolul fiicei de grădinar, îl chema, simplu şi uşor de reţinut, Fenchel".

Aşadar, un local al artiştilor. După spectacol mai treci puţin pe la Chez Jenny, unde îi întîlneşti, dacă ai noroc, pe micul Bredow sau pe Reinholm, pe surorile Vesco, pe Kläuschen Geitel sau pe Rama, fotograful balerinilor, cel care a retuşat cele mai multe dintre fotografiile expuse aici, pentru că pe nici un gît nu trebuie să se observe încordare şi orice curbură a piciorului vrea să fie cît mai pronunţată.

Ah, cîtă ambiţie şi cîte secunde de frumuseţe au consumat în dans pantofii ăştia de balet! Acum, în ciuda robinetului de bere şi a băuturilor de la Reidemeister[1], în ciuda rachiului Mampe-Koem[2] şi a rachiului de ienupăr de la Stobbe, localul

1. Marcă de vinuri şi spirtoase.
2. Digestiv obţinut din portocale amare.

continuă să miroasă a cretă, sudoare şi tricouri înăcrite. Şi, pe lîngă toate astea, faţa aceea de capră posacă din spatele barului, despre care Gură-de-aur susţine că poate să facă cea mai bună limonadă fierbinte, care lui îi prieşte cel mai mult. Imediat după primele sorbituri nesăţioase – aşa se entuziasmează fumătorul –, în gîtul lui se răspîndeşte o alinare şi glasul lui – în copilărie cînta înalt, cît un turn de biserică – îşi aminteşte ariile cele mai avîntate ale lui Mozart; puţin mai lipseşte, doar cîteva pahare pline cu limonadăjenny de jennyfierbinte, pînă va deştepta îngerul dinăuntrul său şi-l va lăsa să-şi cînte bucuria.

Chiar dacă Matern are auzul îndeajuns de bun ca să perceapă în glasul lui Gură-de-aur cîteva tonuri oarecum netezite, el se simte nevoit să-şi exprime iar grija: „Poate că limonada de aici e deosebit de bună şi, treacă de la mine, chiar gustoasă. Cu atît mai multe motive aţi avea să rămîneţi la zeama asta şi să vă opriţi din fumatul nemăsurat, aproape cinic, aş zice".

Iată-i ajunşi la vechea temă: „Nu mai fuma mult, altfel fumezi prea mult!" La care fumătorul desface cu o unghie exersată un nou pachet de Navy Cut, nu le oferă nici lui Matern şi nici lui Jenny, se serveşte doar pe el şi renunţă la chibrit, aprinzîndu-şi încă o feştilă cu rămăşiţa de la cea care şi-a încheiat serviciul: zvîrrr! mucul zboară peste umăr pe scîndurile pardoselii, i se dă voie să licărească acolo în continuare, să se stingă sau să-şi găsească hrană – cine ştie?

Pentru că de data asta nici un chelner nu se mai furişează în spatele lui Gură-de-aur şi nu striveşte cu tocul tocit strîmb excrementele incandescente ale unui client special. Aşa îşi numeşte Gură-de-aur mucul-dejecţie zvîrlit în spate cu un bobîrnac: „Astea, dragă prietene, reprezintă, ca să zicem aşa, defecaţia mea existenţială. N-am nimic împotriva cuvîntului şi a procesului indispensabil. Deşeuri deşeuri! Dar oare nu sîntem? Sau nu devenim? Oare nu din ele trăim? Priviţi, vă rog, fără oroare paharul ăsta cu limonadă fierbinte. Vă voi împărtăşi un secret – nu-i aşa, dragă Jenny? Fiindcă ceea ce face din acest pahar plin cu chestiile obişnuite ceva deosebit nu sînt lămîile selecţionate şi nici apa specială: în pahar este adăugat un vîrf de cuţit de praf de mică, obţinut din gnaisuri

micacee şi granit micaceu – uitaţi-vă cu atenţie, vă rog, la peştişorii argintii! –, după care – şi acum vă divulg o reţetă ţigănească – trei picături dintr-o esenţă scumpă şi delicioasă, pe care draga mea de Jenny o are oricînd pregătită pentru mine, dau băuturii mele favorite o calitate miraculoasă, care o face să-mi curgă pe gît ca un balsam. Bănuiţi deja. Vă stă pe limbă cuvîntul urît şi totuşi grandios şi presupuneţi prezenţa unei esenţe similare în berea dumneavoastră galbenă, vreţi să întoarceţi spatele şi, cu scîrbă la colţurile gurii, să strigaţi oripilat: Urină! Urină! Urină de femeie! ...Numai că Jenny a mea şi cu mine sîntem obişnuiţi să fim suspectaţi de lucruri necurate, iar dumneavoastră – nu-i aşa, Jenny? – aţi fost deja iertat; pe noi buna înţelegere ne reuneşte deja, încă o dată, sub un cer de pantofi de balet uzaţi în dans pînă la epuizare; deja, şi nu pentru ultima oară, paharele se umplu iar. Oaspetelui meu îi priesc berea şi apa-de-grîu limpede, pe cîine îl fericesc nişte chiftele, însă mie, care fumez ca să înţeleagă toată lumea – priviţi, încă există, fiindcă încă fumează –, mie, cel căruia o vreme de dezgheţ instalată brusc într-o după-amiază de ianuarie i-a înăsprit glasul, mie, cel căruia nici un briceag nu-i rămîne de negăsit, mie, căruia poveştile din cartea de citire îi sînt familiare – ca aceea despre gîsca de botez care se ardea, cea despre anghilele băutoare de lapte şi cea despre doisprezece cavaleri şi douăsprezece călugăriţe fără cap, ca şi acea poveste profund morală despre sperietorile făcute toate după chipul omului –, mie, supravieţuitorului fumător ţigară de la ţigară, care aruncă în spate ce tocmai îi stătea arzînd în colţul gurii – excremente excremente! –, mie, Gură-de-aur, care încă din copilărie şi-a dorit să aibă în gură treizeci şi doi de dinţi de aur în locul dinţilor normali, plictisitori, deci mie, fumătorului cu dinţi de aur – un prieten m-a ajutat să ajung în posesia lor, mîntuindu-mă de dantura crescută natural –, mie, mîntuitului, să-mi umple paharul acea limonadă fierbinte, la care biotitul şi muscovitul au contribuit cu un vîrf de cuţit de oglinjoare scînteietoare, o limonadă înnobilată cu esenţa lui Jenny, ca să putem ciocni – pentru ce oare? – pentru prietenie, pentru Vistula mereu curgătoare, pentru morile de vînt care merg şi cele care stau, pentru un pantof de lac cu cataramă, care era al fetei primarului din

sat, pentru vrăbii – iibărv! –, pentru lanuri întinse cu grîu unduitor, pentru grenadierii din garda celui de-al doilea Friedrich al Prusiei, căruia îi plăcea prea mult piperul, pentru nasturele de la uniforma unui dragon francez care din adînc, de sub biserica Sfintei Treimi, oferea mărturii ale istoriei, pentru broaşte care sar şi cozi zvîcnitoare de salamandre, pentru *schlagball*, jocul german, nu, pentru Germania în general, pentru sosul destinului german şi găluştile de nori din Germania, pentru budinca primordială şi lăuntricitatea făcută tăieţei, de asemenea pentru barza Adebar, care aduce copii, ca şi pentru cosaşul care a inventat clepsidra, dar şi pentru berăria Adler şi zepelinul de deasupra terenului de sport Heinrich Ehlers, pentru meşterul tîmplar şi pianistul de concert, pentru bomboanele de malţ şi zvîrluga din clei de oase, pentru lambriurile de stejar şi maşinile de cusut ale lui Singer, pentru Rîşniţa de Cafea orăşenească şi o sută de broşuri Reclam pline de roluri, pentru Fiinţa lui Heidegger şi Timpul lui Heidegger şi, de asemenea, pentru opera fundamentală a lui Weininger, deci pentru cîntat şi pentru ideea pură, pentru simplitate, pudoare şi demnitate, pentru sfiala de dinainte şi cutremurarea de după, pentru onoare şi erotism profund, pentru îndurare iubire umor, pentru credinţă, pentru stejar şi motivul Siegfried, pentru trompetă şi compania SA optzeci şi patru – deci pentru omul de zăpadă din acea zi de ianuarie, care m-a eliberat ca să supravieţuiesc fumînd, fumez, deci exist! Pentru mine şi pentru tine, Walter, hai să ciocnim! Sînt eu, aşa că hai să ciocnim! Tu spui că arde; cu toate astea, să ciocnim! Tu crezi că ar trebui chemaţi pompierii; să ciocnim fără pompieri! Tu spui că excrementele mele, pe care le numeşti mucuri, ar fi incendiat acest azil al pantofilor de balet obosiţi, pe care îl insulţi numindu-l şandrama; te rog, nu stînjeni incendiul şi hai să ciocnim odată, ca să pot bea: limonadă fierbinte, delicios de fierbinte limonadă!“

Acum prietenii ciocnesc, în vreme ce focul de pe duşumea face progrese şi începe să lingă pereţii barăcii. Paharul cu bere şi paharul cu limonadă se întîlnesc şi clincăne ascultătoare în timp ce, în căldura tot mai mare, pantofii de balet chinuiţi pînă la moarte îşi încep dansul sub tavan: *échappé croisé*, *échappé effacé*, *assemblé assemblé*, *petits battements*

sur le cou-de-pied. Ce maestru de balet încîntător poate fi focul! Însă abia limonada fierbinte e cea care produce miracolul cu adevărat vrednic de aplauze; picăturile lui Jenny şi vîrful de cuţit de praf de mică scînteietoare au un efect miraculos: cu un glas dulce, puţin prea înalt, mai curînd în surdină şi acoperit preţ de cuvinte întregi de sunetele focului încurajator de balet, Gură-de-aur, care, în ciuda mediului cuprins de flăcări, tot nu renunţă la ţigări, istoriseşte palpitante poveşti de carte de citire, cu sau fără tîlc. Matern, fără să stea degeaba şi fără să se lase mai prejos, spune poveşti de-ale lui, care completează golurile din istoriile lui Gură-de-aur. Şi femeia de la bar, Jenny, ştie poveşti. În jurul acestui cvartet în care toţi se distrează unii pe alţii – fiindcă şi cîinele Pluto stă şi ascultă – focul spune o poveste care îi place baletului cu aer fierbinte de sub tavan; corpul de balet reacţionează cu *pas de chat* precis şi nu vrea să se oprească din paşii alternativi: *pas de bourrée, pas de bourrée!* Şi în timp ce fotografiile pline de *attitudes* şi *arabesques* încep să devină maronii, pornind de la marginile de jos, în timp ce la bar povestea lui Gură-de-aur, susţinută de Materniade, trece într-o poveste-deJenny fierbinte ca limonada, deci în timp ce toate fotografiile se văluresc şi apoi se chircesc, în timp ce nişte poveşti nu-şi mai găsesc sfîrşitul, iar baletul dezlănţuit de deasupra focului execută glisade îndrăzneţe, pompierii încep să-şi spună afară povestea lungă cît un furtun de grădină.

Presto! Gură-de-aur trebuie să se grăbească cu spusul poveştilor cu sperietori; Matern ar trebui să-şi depene mai repede poveştile lui cu cîini; Jenny ar face bine să-şi ducă mai repede la capăt, pînă la serbarea finală şi ospăţul cu arici, legendele cu gnaisuri micacee, în care husari de pădure şi *mängische*, deci ţigani şi ţigănci, pornesc la vînătoare de arici; fiindcă nici Gură-de-aur, nici proprietăreasa, nici Matern, pentru care cîinele are valoare de simbol, nu pot să povestească atît de repede pe cît de iute înghite focul lemnul. Deja *attitude* şi *arabesque* au trecut de la rigiditate fotografică la joc de flăcări. Coregrafia ingenioasă amestecă deja paşii *assemblés* ai grupului de dansatoare pe poante cu amplii *pas jeté* ai flăcărilor masculine. Pe scurt: toată baraca, cu excepţia unui fragment de bar obsedat de poveşti, e deja cuprinsă

de flăcări. De aceea, repede și povestea despre intervenția sperietorilor în bătălia de la Leuthen. Imediat după, povestea lui Matern despre cum a otrăvit un cîine negru cu ajutorul Fecioarei Maria. Jenny, femeia de la bar – cît de bine îi stă focul, cum o avantajează căldura pe acea Giselle deja ofilită, făcînd-o să înflorească din nou! –, o frumusețe aprinsă iarăși brusc, poate povesti în cuvinte iuți, împodobite cu mică lucitoare, cît de puține ingrediente transformau o limonadă fierbinte obișnuită într-un elixir al vieții pentru Gură-de-aur. „Povestiți, copii, povestiți!" – așa însuflețește Gură-de-aur, ținînd mereu altă țigară, acea societate care acum, împreună cu un cîine ațipit, e așezată pe tejghea. „Să nu se rupă firul, copii! Fiindcă atîta timp cît spunem povești, noi trăim. Cît timp ne vine ceva în minte, cu sau fără tîlc, poveștidesprecîini, poveștidespreanghile, poveștidespresperietori, poveștidespreșobolani, poveștidespreinundații, poveștidesprerețete, poveșticuminciuni și poveștidincărțidecitire, atîta timp cît poveștile mai au puterea să ne bucure, nici un infern nu poate să ni se pară atractiv. E rîndul tău, Walter! Povestește cît ți-e dragă viața!"

Dus e baletul și înlocuit de aplauze trosnitoare. Flăcări cu nouă cozi se agită și se împerechează. Lemnul barăcii își întîmpină menirea. Pompierii își îndeplinesc misiunea. Căldura ar deveni copleșitoare dacă Matern n-ar da drumul poveștii de ianuarie scîrțîind de ger: „Asemenea ierni reci nu erau decît în est. Și cînd cădea zăpada acolo, atunci cădea ca lumea, zile-n șir. Acoperea totul, așa să știți! De aceea oamenii de zăpadă din est erau și pe vremuri mai mari decît cei din vest. Și cînd începea dezghețul, atunci aveai ce face, așa să știți! Chiar și strămoșii mei, pe care încă îi mai chema Materna, preferau ca în ianuarie, cînd gheața ținea de la Hela pînă la gurile Vistulei..."

O, Matern știe cum să ajungă departe în trecut cînd lumina e prielnică. Focul își ia cel de-al doilea fel de mîncare, scuipă ciolane roase, sfărîmicioase, și cuie incandescente, înfulecă cu zgomot, lipăie bere care se revarsă, face să explodeze baterii de sticle: Reidemeister și rachiul de ienupăr al lui Stobbe, urcioare Steinhäger și rachiu dublu de ienupăr, tărie de mîna a doua și alcooluri fine, rachiu de zmeură și Bisquit ușor,

vinars din cupaj şi arac autentic, lichior Halb und Halb de la Mampe, cel cu trăsură şi cal alb, *sherry*, *blackberry*, *chartreuse* şi gin, finul *kümmel*[1], *curaçao* cel atît de dulce, Ettaler Kloster, lichior Husarenkaffee... Spirtoase! Ce cuvînt frumos, care mîngîie transcendenţa. Spiritul se aprinde de la alt spirit, în vreme ce Matern, întorcîndu-se departe în trecut, înşiră Materniade după Materniade: „Erau, vasăzică, doi fraţi. Şi cu Gregor Materna începe povestea în anul paişpeoptopt. În anul acela, venind de la Danzig, el a fost ofensat la Londra în legătură cu nişte sare prost cîntărită. După care a curs sînge, da, da! Atunci s-a întors şi a cerut să i se facă dreptate, dar nu i s-a făcut. Şi atunci a făcut tărăboi în faţă la Artushof[2], unde nimeni n-avea voie să poarte arme, dar el purta şi s-a folosit de ele. După care a fost surghiunit, da, da! Dar el, fără să stea pe gînduri, şi-a căutat tovarăşi: rămăşiţele acelei bande risipite care, sub ochiul calfei de măcelar Hans Briger, stîrnise incendii cum e ăsta şi săvîrşise omoruri; i s-au alăturat Bobrowski şi Hildebrand Berwald, ca să-i numim numai pe cîţiva. De aceea, pe scurt, la Subkau s-a întîmplat una, la Elbing a reuşit alta, în ţara Ordinului a umblat de colo colo pe frig de ianuarie, i-a retezat suflarea consilierului Martin Rabenwald, umplîndu-l cu plumbi, şi apoi, fiindcă frigul nu mai voia să dea înapoi, s-a specializat în incendieri: Langgarten, odată cu biserica Sfînta Barbara şi spitalul Sfînta Barbara, plin de ţipete, au izbucnit în flăcări. A pus la pămînt frumoasa Breitgasse, cea vesel pictată. În cele din urmă a fost prins şi spînzurat de Zantor, voievodul din Posen. La paisprezece septembrie, aşa să ştiţi, cinşpezerodoi. Dar cine crede că istoria se opreşte aici greşeşte şi trebuie să ardă. Fiindcă acum vine fratele Simon Materna, care-l răzbună pe Gregor Materna şi, fie iarnă, fie vară, dă foc caselor de paiantă şi hambarelor cu creste semeţe. Întreţine în golful Putzig un depozit de smoală, gudron şi sulf, punînd la treabă peste trei sute de fete, care trebuie să fie numaidecît fecioare şi care răsucesc fitile. Plăteşte mănăstirile Oliva şi Karthaus pentru

---

1. Băutură alcoolică din chimion.
2. Clădire din centrul oraşului Danzig, loc de întîlnire al negustorilor.

ca harnicii călugări să confecţioneze torţe. Echipat astfel, el lasă să ardă Petersiliengasse şi Drehergasse cu flăcări pîn' la cer. Prăjeşte la foc pus dinadins şi lasă să prindă crustă douăsprezece mii de cîrnaţi de porc, o sută trei batali şi şaptesprezece boi – fără să mai punem la socoteală păsăretul, gîştele de Werder şi raţele caşubiene –, ca să poată fi hrăniţi săracii oraşului, amărîţii din Hakelwerk, ologii din spitalul Sfîntul Duh, tot ce ajunge şchiopătînd din Mattenbuden şi din Oraşul Nou, aşa să ştiţi! Lasă să fumege şi să clocotească în roşu încins casele patricienilor. În elementul condimentat cu saci de piper fierbe înăbuşit hrana pentru cei flămînzi şi bolnavi. O, Simon Materna, el ar fi pus foc întregii lumi – doar că l-au prins şi l-au spînzurat – ca să poată da oricărei creaturi înrobite friptură zemoasă de pe frigare. Şi din el, primul incendiator cu conştiinţă de clasă, mă trag eu, da, da! Socialismul va învinge, aşa să ştiţi!"

Aceste strigăte şi, imediat după aceea, rîsetele care nu mai contenesc – Gură-de-aur a dat drumul cîtorva poveşti de carte de citire comice – pot să adauge, aşa, văzute din afară, un prisos de grozăvie infernală; fiindcă nu doar curioşii obişnuiţi, pradă uşoară oricăror superstiţii, sînt cuprinşi de groază, ci pînă şi pompierii din Berlinul de Vest – deşi buni protestanţi din naştere – nu vor decît să-şi facă iute cruce. Următorul val de rîsete infernale mătură toate cele patru detaşamente de pompieri. Oamenii cu căşti abia de au timp să strîngă preţioasele furtune. Pompierii lasă în pace incendiul de la baracă – ciudat, dar el nu vrea să se întindă şi să înghită întregul şir de barăci – şi pleacă cu larma lor obişnuită. Nici măcar un paznic de incendii nu se prezintă să supravegheze focul, fiindcă toate urechile sînt pline pînă la refuz de groază; în inima cuptorului petrec nişte oaspeţi infernali, care zbiară cu rîndul sloganuri pro-comuniste şi apoi izbucnesc în rîsete animalice, lăsînd la sfîrşit să intre în scenă un tenor care poate să cînte mai înalt şi mai clar decît jeturile de flăcări şi strălucirea focului: cuvinte latineşti, cum se cîntă în bisericile catolice, profanează Potsdamer Straße de la clădirea Comisiei de Control pînă dincolo de Bülowstraße.

Palatul Sporturilor n-a mai apucat să vadă aşa ceva: un *Kyrie* care scoate scîntei, un *Gloria in excelsis Deo* care învaţă

flăcările cu degete lungi cum să-și împreuneze palmele. Aceste arii sînt oferite de Gură-de-aur. Cu un glas zvelt-de-lămîie și înțesat de fulgi de mică, în timp ce focul și-a terminat și al treilea fel de mîncare și tot mai ronțăie flămînd la desert, el crede copilărește și fățiș *in unum Deum*. După mlădiosul *Sanctus* urmează un *Osana* la care Gură-de-aur reușește să realizeze o polifonie de ecou. Dar fiindcă în acel *andante* dens *Benedictus* întrece recordurile de înălțime, Matern, ai cărui ochi au rezistat la tot fumul, nu-și mai poate reține lacrimile: „Cruță-ne de *Agnus Dei*!" Însă abia veselul cîntec prinde într-o batistuță mătăsoasă tulburarea lui Matern, care vrea să pună stăpînire pe cîinele Pluto și pe Jenny: Gură-de-aur cîntă *Dona nobis* pînă cînd recunoscătorii ascultători își vin din nou în fire și toate flăcările, flăcăruile și scînteile s-au dus la culcare. Un *amen* cu multe spirale se întinde *pianissimo*, aproape ca o cuvertură, peste grinzi carbonizate, sticlă topită și baletul de aer fierbinte ostenit pînă la cenușă.

Și, cuprinși la rîndul lor de oboseală, ei părăsesc locul adormit al incendiului, trecînd peste tejgheaua rămasă neatinsă. Pas cu pas, precauți, cu cîinele în frunte, ajung pe Potsdamer Straße – pustie, păzită doar de felinare. Jenny spune cît de obosită este și vrea să ajungă imediat în pat. Mai trebuie făcută plata. Gură-de-aur se declară gazdă. Jenny ar vrea să meargă singură acasă: „Oricum nu-mi face nimeni nimic". Dar domnii insistă s-o protejeze. Pe Mansteinstraße, vizavi de Leydicke, își spun noapte bună. În fața ușii, Jenny, ființa asta care rămîne mereu pe dinafară, zice: „Duceți-vă și voi la culcărică. Hoinarilor ce sînteți. Și mîine e o zi".

Însă pentru celelalte două ființe, mai înclinate să supraviețuiască decît să rămînă pe dinafară, noaptea nu s-a sfîrșit încă. Și creatura nemuritoare se ține vioaie și atentă pe patru labe: „Pluto, la picior!"

Fiindcă mai este un rest și el vrea să fie gustat. În timp ce, pe de-o parte, este vorba despre un rest de țigări care, aprinse una de la alta, vor să-și urmeze calea pe Yorckstraße în sus, pe lîngă Biblioteca Memorială, trebuie să se vorbească, pe de altă parte, și despre un rest lipsit de obiect: el stă între dinți și îi tocește pe toți treizeci și doi.

Însă Gură-de-aur îndrăgeşte muzica asta: „Ce bine îmi face, dragă Walter, să te aud scrîşnind din nou, ca în binecuvîntatele vremuri ale lui Amsel".

Lui Matern, dimpotrivă, nu-i place să se audă. În lăuntrul lui – întrucît scrîşnitorul are un lăuntru – el organizează lupte. Peste podul Zossen, de-a lungul portului Urban, luptătorii de *catch* sînt în poziţie de priză. Naiba ştie cine pune jos pe cine. Probabil că tot neamul Materna se chinuie în ring: numai voinici neînvinşi, în căutare de adversari demni de ei. Oare Gură-de-aur e apt pentru ring? Iarăşi vorbeşte atît de cinic şi fumează de-a dreptul cinic nişte ţigări care pun totul sub semnul întrebării. Ceea ce în focar exulta limpede într-un *credo* se desface în apropiere de podul Admiral în nişte *dacă* şi *însă* care sună fals şi răguşit. Pentru el nimic nu e pur. Şi toate valorile sînt puse cu susu-n jos, de s-alunece pantalonii în vine. Tema lui preferată: „Prusacii în general şi germanii în special". Numai cuvinte de laudă perfidă pentru poporul ăsta, în care lui i-a fost dat să sufere înainte şi după omul de zăpadă. Asta nu se cade, Gură-de-aur! Chiar dacă e luna mai şi mugurii plesnesc. Cum poţi să fii îndrăgostit de ucigaşii tăi?

Dar şi iubirea lui pentru Germania – trebuie doar să asculţi atent – împleteşte lauri cinici, desfăcuţi de pe coroane de ceară pentru înmormîntări. De pildă, Gură-de-aur presară mărturisiri deasupra canalului Landwehr: „Am descoperit, crede-mă pe cuvînt, că între Etsch şi Belt, Maas şi Memel, asta doar aşa, ca să ne ţinem de vorba cîntecului[1], se produce şi se foloseşte cea mai bună şi mai rezistentă cerneală de ştampile, adică una care nu se şterge niciodată".

Cu un glas din nou răguşit, fumătorul agaţă cugetări în spaţiile înarmate cu gheare de pe cheiul Maybach. Cuiul de sicriu care se plimbă dintr-un colţ al gurii în celălalt vorbeşte şi el: „Nu, dragă Walter, oricît de mînios ai fi tu pe marea ta patrie, eu totuşi îi iubesc pe germani. Ah, cît sînt de misterioşi şi de plini de o uitare plăcută lui Dumnezeu! Aşa că îşi fierb sup'şoara de mazăre pe flăcări albastre de gaz şi în timpul ăsta nu se gîndesc la nimic. Şi-n plus, nicăieri în lume nu se fac nişte sosuri de făină atît de brune şi de groase ca în ţara asta".

---

1. *Cîntecul germanilor.*

Însă apele canalizate se bifurcă, curgînd lent şi în linie dreaptă: în stînga merg spre portul din Est; în faţă e graniţa cu sectorul sovietic; în dreapta, în aval, se află canalul navigabil Neukölln. Aşadar, cum stau ei, cu cîine credincios, într-un loc important – dincolo se află Treptow: cine nu cunoaşte monumentul? –, Gură-de-aur îşi îngăduie un discurs care, ce-i drept, este demn de canalul bifurcat şi totuşi duce cu el lucruri rele. Matern e nevoit să audă: „Desigur că ne este îngăduit să spunem: din orice om se poate face o sperietoare; fiindcă la urma urmei – şi asta n-ar trebui să uităm niciodată – sperietoarea este creată după chipul omului. Dar dintre toate popoarele care îşi duc traiul ca nişte arsenale de sperietori, poporul german e înzestrat în cea mai mare măsură – mai mult chiar decît cel evreu – cu tot ce trebuie ca să dăruiască într-o bună zi lumii sperietoarea arhetipală".

Matern nu scoate nici un cuvînt. Chiar şi păsăruicile care s-au trezit se prefac că dorm iar. Obişnuitul scrîşnet al dinţilor se face auzit. Căutare la întîmplare, cu pantoful, pe asfaltul plat: nici o piatră. Eu cu ce să? Nicăieri vreun *zellack*. Poate cămăşile şi şosetele de schimb? Am lăsat aparatul de ras în coşmelia aia afumată. Atunci trebuie să. Sau mă car dincolo, în sector. Şi aşa voiam, şi tot lipit aicea sînt. Am să...

Deja îşi repede palma închisă spre spate şi îşi ia avînt: ce atitudine frumoasă, plină de forţă, de aruncător! Gură-de-aur e încîntat de armonia mişcării. Pluto se încordează. Şi Matern aruncă departe de el – ei, oare ce? – regăsitul briceag. Ceea ce Vistula a dat înapoi, nu fără să se împotrivească, dă el canalului berlinez Landwehr, acolo unde se bifurcă. Dar nici n-a apucat briceagul să arunce stropi, cum se întîmplă, şi să piară, aparent pentru totdeauna, că Gură-de-aur şi sare cu soluţii bine intenţionate: „Ei, dragă Walter, nu-ţi face griji. Pentru mine asta-i o nimica toată. Porţiunea de canal care intră în calcul ca loc al căutărilor va fi secată. Aici curentul e slab. În cel mult paisprezece zile vei avea iarăşi bunul şi vechiul tău briceag... Ştii doar, el ne-a făcut fraţi de sînge".

O, tu, neputinţă care cloceşti ouă din care va ieşi furia – golaşă şi fără puf! Matern slobozeşte un cuvînt. O, tu, omenească furie, care mereu cauţi cuvinte şi în cele din urmă găseşti unul! Matern lansează un singur cuvînt, care ţinteşte

şi loveşte. Tu, mînie, omenească, niciodată sătulă, care acumulezi repetiţii ca să te amplifici! De mai multe ori, succesiv, cuvîntul. Cîinele stă. Canalul se bifurcă. Gură-de-aur uită să-şi aprindă ţigara de la cea aproape terminată. Laitmotivul se strecoară în motivul de omor. Matern ţinteşte şi zice: „Iţic!"

Vrăbiile se trezesc definitiv. O, frumoasă, blîndă dimineaţă de mai, care începi sub un cer împărţit în două! O, tu, noapte, ai trecut şi ziua încă nu a sosit! O, ceas de trecere, cînd cuvîntul „Iţic" este rostit şi nu vrea să cadă la pămînt, vrea să mai plutească puţin!

Matern e cel care se lasă la pămînt. Şi-a supraestimat forţele. A şi fost prea mult: „Întîi călătoria interzonală, cu toată agitaţia ei. Apoi turul cîrciumilor. Schimbarea de aer. Bucuria revederii. Nu oricine face faţă la toate. Orice explicaţie vizează doar circumstanţele. Orice cuvînt e de prisos. Fă ce vrei cu mine!"

Prin urmare, bastonul de abanos al lui Gură-de-aur cheamă un taxi: „Aerodromul Tempelhof. Plecări, vă rog. Domnul de acolo, cîinele şi cu mine ne grăbim. Vrem să luăm primul avion spre Hanovra. Avem de vizitat o întreprindere situată sub pămînt: firma Brauxel & Co. Vă spune ceva?"

A o sută treia Materniadă, cea mai de jos

Cel care vrea să călătorească sub pămînt să-şi facă vînt prin aer: aşadar, cu British European Airways, pînă la Hanovra-Langenfeld. Restul distanţei pe suprafaţa plană este redus de maşina întreprinderii: pe lîngă vaci şi şantiere de construcţii, dirijaţi prin devieri şi căi de acces printr-un peisaj verde-de-mai cam palid. Remarcabilă de departe, destinaţia stă bine înfiptă la orizont: muntele conic de steril, clădirile dreptunghiulare de cărămidă roşie – laboratorul, ghereta, sala cazanelor, administraţia, depozitul – şi, întrecînd în înălţime toate acoperişurile şi muntele de steril, cu tot cu instalaţia de basculare: turnul de extracţie suit pe catalige.

Cine ar mai vrea să înalţe catedrale, cînd cerul se reazemă pe un asemenea decor! Este firma Brauxel & Co., care, deşi este înregistrată la Asociaţia Potasă-Hanovra şi depinde de Oficiul Minelor de acolo, nu extrage nici măcar o tonă de potasă şi totuşi coboară echipe în trei ture: supraveghetorul minei, şeful de tură, şefii de sectoare din mină, oamenii de la aeraj, lucrători autorizaţi de la havare şi extracţie – în total –, o sută optzeci şi doi de mineri.

Şi, cît timp moletele din turnul de extracţie asigură transportul pe cablu, cel care coboară primul din BMW-ul proprietate a întreprinderii nu va mai fi numit de-acum înainte Gură-de-aur, ci „domnul director" sau „domnul Brauxel"; aşa vorbeşte şoferul, aşa vorbeşte portarul.

Iar cel care părăseşte după Brauxel maşina proprietate a întreprinderii tot nu e Matern, ci un cîine ciobănesc mare, pe care cei doi, Brauxel şi Matern – care în sfîrşit coboară –, îl strigă Pluto.

Dar cînd trec poarta de fier forjat a uzinei, montată încă de pe vremea cînd se extrăgea potasă, portarul își scoate șapca, salutîndu-l pe domnul director Brauxel. Prin urmare Matern, căruia o noapte plină de miracole și deloc săracă în discuții uimitoare și un zbor minunat de senin prin coridorul de aer Berlin-Hanovra nu i-au răpit capacitatea înnăscută de a se mira, simte nevoia să întrebe: „Cum se face că portarul care lucrează aici seamănă teribil de bine cu tatăl meu, morarul Anton Matern?"

La care directorul de mină Brauxel, care își conduce oaspetele direct la vestiarul de la gura minei și îl fluieră la picior pe cîinele Pluto ca și cum ar fi fost al lui, are răspunsul final: „Portarul Anton Matern nu seamănă cu morarul Matern, el este morarul, el este tatăl".

La care Matern, care îl fluieră și el pe cîinele Pluto la picior, deși fără succes, trage concluzia neclară, dar sonoră: „Pînă la urmă orice tată devine portarul oricărui fiu".

Apoi supraveghetorul vestiarului de la gura minei pune în fața lui Matern o hîrtie care trebuie semnată. Căci, conform regulamentului de la Poliția Minelor, persoanele străine de mină care doresc să întreprindă o coborîre sub pămînt în scopul vizitării întreprinderii trebuie să-și confirme această intenție prin semnătură. Matern semnează, este condus într-o cabină de baie unde trebuie să-și depună îmbrăcămintea de călătorie lîngă o cadă fără apă și să îmbrace o salopetă de doc deschisă la culoare, șosete de lînă, ghete solide, cu șireturi, un șal de lînă și o cască de protecție nouă, lăcuită cu galben, care nu i se potrivește perfect. Își schimbă hainele, bucată cu bucată, și, prin peretele dinspre cabina alăturată, îl întreabă pe directorul de mină Brauxel: „Dar Pluto unde este?"

Și Brauxel, care, chiar dacă e director, tot trebuie să-și scoată hainele de drum, bucată cu bucată, și să-și pună ținuta de lucru, răspunde prin același perete: „Pluto e cu mine. Unde altundeva să fie?"

Și astfel Brauxel și Matern, urmați de Pluto, părăsesc vestiarul. Amîndoi țin în mîna stîngă lămpi cu carbid. Aceste lămpi și, de asemenea, salopetele de doc și dubla cască de protecție galbenă șterg deosebirile dintre directorul de mină

și persoana străină de mină. Însă cînd trec pe lîngă clădirea administrației, la intrare se ivește un omuleț cocoșat, pe care apărătoarele de mîneci îl identifică drept contabil șef și care îi obligă pe cei la-fel-îmbrăcați să facă un popas. La solicitarea presupusului contabil șef, Brauxel trebuie să dea niște semnături, scadente în perioada în care lipsise. Contabilul se bucură să-l cunoască pe domnul Matern junior și, cu salutul „Noroc bun!", eliberează calea către turnul de extracție.

Și amîndoi, Matern și Brauxel, urmați de cîine, traversează curtea întreprinderii, unde niște buldozere prevăzute cu dispozitive de încărcare transportă încoace și-ncolo o mulțime de lăzi bătute în cuie; dar ceea ce e depozitat, încărcat sau deja în containere de mari dimensiuni nu este potasă.

Și cînd ajung la piciorul turnului de extracție și Brauxel dă să urce primul pe treapta de fier care duce la rampa superioară a puțului, Matern pune întrebarea: „Și cîinele urmează să coboare?" Brauxel nu glumește cînd spune: „Orice cîine vine de jos și în final trebuie să se întoarcă acolo".

Matern are obiecții: „Animalul n-a mai fost niciodată sub pămînt".

La care Brauxel, ferm: „Cîinele aparține întreprinderii și va trebui să se obișnuiască".

Matern nu poate să se împace cu pierderea asta – cu numai cîteva ore în urmă era încă proprietar de cîine: „Este cîinele meu. La picior, Pluto!" Dar Brauxel fluieră și ciobănescul negru urcă înaintea lor treapta spre rampa superioară, fixată la jumătatea înălțimii eșafodajului de extracție. Pe platformă e curent. Amplasat dedesubt, pieziș, troliul pune în mișcare moletele prin intermediul roților Koepe: cablul superior și cel inferior se tensionează și lasă doar să se ghicească deplasarea pe cablu.

Niște bătăi de clopot – de patru ori, semnalul pentru „Încetinește!" – anunță colivia care urcă de la rampa de încărcare și atunci Matern vrea să facă o propunere înainte să fie prea tîrziu: „Ce-ar fi dacă l-am lăsa pe Pluto aici, pe rampa superioară? Cine știe cum suportă el o coborîre atît de rapidă! Iar jos probabil că e o căldură infernală".

Abia cînd ei îngreunează colivia – Pluto se ține între Brauxel și Matern –, directorul de mină se consideră gata să răspundă.

Nişte grilaje închid colivia. Semnalizatorul anunţă cu trei bătăi „Terminat!“, cu cinci bătăi „Coborîre!“ şi Brauxel zice: „Orice infern are clima lui. Cîinele va trebui să se obişnuiască“.

Deja şi ultima rază de lumină a zilei a rămas sus. Odată cu coborîrea de pe platformă – treizeci şi cinci de metri deasupra solului – pînă la rampa de încărcare, situată la orizontul principal de exploatare – opt sute cincizeci de metri sub nivelul solului –, începe vizitarea oficială a întreprinderii, organizată pentru călătorul Walter Matern, ca acesta să se instruiască la faţa locului.

Şi el e sfătuit să deschidă gura şi să respire regulat. Presiunea din urechi se explică prin viteza de coborîre, iar mirosul slab de ars, prin frecarea dintre colivia care cade şi ghidajul instalaţiei de transport. Curentul de aer venit de jos îşi mişcă degetele tot mai spre sud şi se fofilează în salopeta de doc prin cracii pantalonilor. Matern pretinde că ar fi observat că Pluto tremură, dar Brauxel susţine că toţi cei care au de coborît atît de mult doar într-un minut tremură.

Şi, înainte să ajungă la rampa de încărcare, el îl lămureşte pe Matern, ca să-şi facă o imagine, asupra randamentului exploatării în vremurile de extracţie a potasei şi asupra vremurilor pe care firma Brauxel & Co. le-a lăsat în urmă. Cuvinte precum „masă proprie“ şi „încărcătură utilă“ cad odată cu ei – cincisprezece metri pe secundă. În timpul aceleiaşi viteze de coborîre se vorbeşte despre pauze de alimentare şi verificări ale cablurilor: de şapte ori cîte treizeci şi două de fire de sîrmă şi un miez de oţel înfăşurat în fir de cînepă-sisal formează cablul portant. Slăbirea exterioară a sîrmei, care suprasolicită miezul cablului, deformările în spirală, aşa-numitele laţuri şi toroane plesnite sînt motivele principale ale rupturilor de cablu, care – asta trebuie spus – se întîmplă foarte rar. A nu se uita nici rugina care roade cablul chiar şi în timpul funcţionării. De aceea la cablu e nevoie de vaselină, dar de o vaselină fără acid, şi anume pe zona uscată; niciodată vaselină pe toată lungimea, ci doar la fiecare o sută de metri, astfel ca pe roţile Koepe să nu ajungă vaselină proaspătă, fiindcă acest cablu care ne coboară este sufletul întregii întreprinderi, cheia şi lacătul, el scoate la lumină şi duce sub pămînt; de aceea, Doamne fereşte, dacă.

Aşa că lui Matern nu-i mai rămîne răgaz să dea vreo atenţie obişnuitei gîdilituri din stomac, observată şi în deplasările normale cu liftul. Presiunea în tîmple şi bulbucarea ochilor rămîn neluate în seamă, pentru că Brauxel îi descrie schematic puţul, de la acoperişul moletelor pînă jos, la colacul contracablului şi la aşa-numitul vîrtej al puţului.

Şi semnalizatorul pune capăt, cu patru bătăi de avertizare şi o bătaie pentru oprire, acelei lecţii pe care Brauxel a reuşit să i-o toarne în cap, în doar un minut, străinului-de-mină Matern; într-atît sporeşte căderea pe cablu capacitatea fiinţei umane de a recepta şi de a reţine.

Aşadar, rampa de încărcare are lumină: electrică. Şi, de îndată ce ajung la orizontul de transport – cîinele Pluto e în faţă –, ei întorc salutul „Noroc bun!" şefului de sector Wernicke, cel care, conform instrucţiunilor primite de la suprafaţă, a părăsit talpa de rambleiere, unde avea de controlat uşile de aeraj, ca să îi ofere străinului-de-mină Matern o imagine asupra minei.

Însă Brauxel, căruia toate galeriile de abataj şi de subetaj, toate compartimentările şi puţurile oarbe îi sînt la fel de cunoscute ca şi acel întortocheat oraş vechi în care mersese la şcoală, îl avertizează pe şeful de sector: „Dar fără digresiuni, Wernicke! Începeţi, aşa cum se obişnuieşte aici, cu o descriere a situaţiei după patruzeci şi cinci şi apoi ajungeţi la chestiunea principală şi anume la oprirea extracţiei de potasă şi la începutul exploatării de produse finite prevăzute cu marca firmei Brauxel & Co."

Avertizat astfel şi susţinut de activitatea desfăşurată pe cele trei linii de pe rampa de încărcare, şeful de sector începe să schiţeze imaginea minei: „Deci după patruzeci şi cinci, cum a spus deja domnul director, ne rămăseseră doar treizeci şi nouă de procente din producţia de potasă de dinainte de război. Restul minelor – şi, trebuie s-o spun, cele mai moderne şi mai mari mine de potasă la acea vreme – erau la dispoziţia Germaniei centrale, aflată sub ocupaţie sovietică. Dar dacă la început situaţia părea nefavorabilă pentru noi, la mijlocul anului cincizeci şi trei întrecuserăm deja producţia din Est, chiar dacă în momentul acela mina noastră oprise exploatarea potasei şi scotea produse finite. Dar să revenim

la extracţia de potasă: aici aveam de-a face cu zăcăminte de săruri care se întindeau de la exploatarea Salzdetfurth, în partea răsăriteană a pădurii Hildesheim, trecînd prin Groß-Giesen, unde extrăgeam noi, şi pînă la Hasede, Himmelsthür, Emmerke şi Sarstedt. Acestea sînt straturi de sare care în mod normal se află la trei mii de metri adîncime, dar care aici sînt înălţate prin compresiune în cute acoperite doar cu un strat de gresie. Dreptul nostru de exploatare acoperea aproximativ nouăsprezece kilometri, urmărind axul anticlinalului; pînă cînd firma Brauxel & Co. a sistat exploatarea de potasă, s-au executat lucrări miniere pe aproximativ şase virgulă cinci kilometri. Mina noastră dispune de două puţuri, la o distanţă de trei kilometri unul de celălalt, care duc la orizontul principal de exploatare, la opt sute cincizeci de metri. Cele două puţuri, unul de exploatare, transport şi aeraj, celălalt de evacuare a aerului, sînt legate între ele în linie dreaptă de patru orizonturi. Pe aceste orizonturi sînt deschise galerii care duc la galeriile de tavan. Odinioară orizontul principal de exploatare era la şapte sute treizeci şi patru de metri. Acolo a fost exploatat generosul zăcămînt Ronneberg, cu o lăţime de pînă la douăzeci de metri – în principal silvinit de douăzeci şi patru la sută şi exact paisprezece la sută carnalit. Cînd au început lucrările de forare şi detonare la zăcămîntul Staßfurt, Wintershall SA a preluat în februarie cincizeci şi doi minele de potasă Burbach şi, sub pretextul că zăcămîntul Staßfurt avea un potenţial redus, mina noastră a fost mai întîi arendată temporar şi apoi transferată firmei Brauxel & Co. Dar cea mai mare parte a personalului a rămas totuşi la mină, pentru că, pe lîngă contractul de bază şi prima de miner neimpozabilă de două mărci cincizeci pe tură, ne-a fost promisă şi o compensaţie suplimentară pentru activitate non-minieră. Însă abia din iunie cincizeci şi trei, după ce am făcut o grevă de două săptămîni, ne-a fost plătit cu regularitate acest bonus. Ar mai fi de adăugat că o centrală termică a întreprinderii, cu turbine de abur şi mecanisme de comutare, ne furnizează energie electrică şi căldură. Dintre cele şaizeci şi opt de galerii de tavan, exploatate doar parţial, treizeci şi şase au trebuit umplute cu steril din motive de securitate; celelalte treizeci şi două, după săptămîni întregi

de verificări făcute de Poliţia Minelor de la Oficiul Minelor, au fost declarate corespunzătoare pentru obiectul activităţii desfăşurate de firma Brauxel & Co. Chiar dacă nouă, mineri calificaţi, la început ne-a fost greu să renunţăm la exploatarea obişnuită a galeriilor de abataj, la deservirea rostogolurilor, screperelor şi jgheaburilor oscilante, ne-am obişnuit totuşi cu noile condiţii de muncă, cu totul străine mineritului, după cum am crezut la început, mai ales că, mulţumită atitudinii ferme a domnului Brauxel faţă de Oficiul Minelor, am rămas înscrişi în asociaţia minerilor".

Aici Brauxel, directorul minei, spune: „E-n ordine, Wernicke! Şi nimeni să nu îndrăznească să plaseze potasa, cărbunele şi minereurile deasupra produselor noastre finite. Ceea ce scoatem noi la lumina zilei poate fi privit din orice parte vrei!"

Dar întrucît călătorul străin-de-mină Walter Matern întreabă de ce, a ce şi de unde miroase aşa pe rampa de încărcare, din ce amestec rezultă mirosul, directorul de mină şi şeful de sector sînt nevoiţi să admită că predomină încă mirosul vremurilor cînd se extrăgea potasă: „Se amestecă emanaţiile leşiei saturate de sare, aşa cum le degajă sterilul jilav, cu izul de pămînt al gresiei şi cu mirosul rămas de la fumul de la detonări, care conţine salpetru, fiindcă înainte, la deschiderea galeriilor de tavan, se folosea Gelatine Donarit. În plus, compuşii sulfuroşi rezultaţi din alge şi microorganisme marine, amestecaţi cu ozonul generat de scînteile locomotivelor electrice cu fir de tracţiune, impregnează aerul la toate nivelurile şi în galeriile de tavan. Alte componente ale mirosului sînt: praf salin din atmosferă sau depus, fum de carbid de la lămpi, urme de bioxid de carbon... Şi vaselina are miros. Iar cînd ventilaţia lasă de dorit, se poate bănui ce fel de bere s-a băut aici pe vremea extracţiei de potasă şi încă se mai bea în vremea produselor finite ale lui Brauxel: Herrenhäuser Pilsner, bere la sticlă cu un cal din Saxonia Inferioară pe etichetă".

Şi străinul-de-mină Matern, informat asupra mirosului predominant în toate galeriile bine ventilate şi în camerele slab ventilate, găseşte nu numai că miroase înţepător, ci şi că la rampa de încărcare ajunge un curent apăsător de cald, venit dinspre orizontul principal de exploatare, deşi la suprafaţă se găseşte din plin aer proaspăt de mai.

Dar cînd pornesc – nu-l lasă în urmă pe cîinele Pluto –, ei se deplasează mai întîi orizontal, cu drezina electrică, înaintînd pe orizontul de exploatare, apoi abrupt, pe verticală, în colivie, ajungînd la galeria de rambleiaj – şase sute treizeci de metri sub nivelul solului –, şi nimeresc într-o zăpuşeală de august cu miros greu, al cărei conţinut îl constituie leşia de sare în partea de sus, sub ea, combinaţiile sulfuroase, şi jos de tot, fumul străvechi de la detonări şi ozonul recent, de la vehiculele tractate cu cabluri. Sudoarea se usucă mai repede decît iese prin piele.

Atunci Matern zice: „Dar ăsta-i chiar infernul!"

Însă şeful de sector Wernicke îl corectează: „Aici doar se prepară materialele destinate prelucrării. Şi anume, conform programului prevăzut pentru vizita noastră, în prima galerie de tavan sînt compromise materiale noi, solicitate de la suprafaţă".

Şi ei intră prin culoarul îngust – cu cîinele în faţă – în prima galerie de tavan. Înainte li se deschide o hală mare cît naosul unei biserici. Straturile de sare – sus, acoperişul, în laterale, peretele masivului, jos, culcuşul de mină –, marcate cu găuri de forare corect înjumătăţite, duc spre peretele frontal al galeriei, unde s-ar putea presupune existenţa unui altar, într-atît de sacru-solemn se înfăţişează. Dar acolo nu se înşiruie decît nişte căzi de mare capacitate, de înălţimea unor paturi, cîte şaisprezece pe fiecare parte, de la intrarea îngustă şi pînă la peretele din capăt, lăsînd la mijloc un spaţiu de deservire. La ele lucrează cu o prăjină cu lingură la capăt Hinrich Schrötter, cîndva miner artificier.

Şi cel care se ocupă de toate băile cu leşie din prima galerie de tavan îl informează pe Matern cel străin de mină: „Prelucrăm mai ales bumbac, celofibră, poplin, gradel şi stambă, flanel care se contractează repede, de asemenea tricot, tafta şi tul, dar şi mătase artificială şi naturală – de curînd, un lot mai mare de catifea lavabilă şi douăsprezece baloturi de moar –, iar uneori ni se cer cantităţi mici pînă la medii de caşmir, batist, şifon – la metru. Astăzi, de la începutul turei de noapte, se află în primul stadiu de compromitere opt baloturi de in irlandez, lăţimea unu douăzeci înainte de tratament, şi, de asemenea, un lot de piei, mai ales mînz, astrahan

şi capră africană; iar în ultimele trei căzi, sus, în stînga, se află nişte brocart, apoi un sortiment de dantelă de Bruxelles, dar şi cantităţi mici de pichet, crepdeşin şi piele întoarsă. Celelalte căzi de mare capacitate compromit căptuşeli, doc, saci pentru ceapă, pînză englezească pentru vele şi frînghii de orice grosime. Lucrăm în special cu leşii cu descompunere la rece, provenite din obişnuita leşie de steril, în care se adaugă nişte clorură de magneziu. Doar cînd ni se cere o compromitere puternică a materialelor noi, compromitem cu leşie fierbinte de silvinit, cu adaos de bromură de magneziu. Toate băile de leşie, în special cele care conţin bromuri, necesită de fapt un aeraj bun, peste medie. Dar, din nefericire – şi domnul Wernicke, şeful de sector, o va confirma –, orizontul de şase sute treizeci n-a avut un aeraj regulamentar nici înainte, cînd încă se mai deschideau galerii de tavan".

Însă Brauxel, directorul, nu prea ia în seamă observaţia privind aerajul insuficient: „Totul va fi mai bine, copii, cînd vor veni ventilatoarele centrifuge şi aerajul se va accelera".

Şi ei părăsesc prima galerie de tavan, unde fişii albe de aburi se încolăcesc deasupra leşiilor, şi, urmîndu-l pe şeful de sector, care ţine lampa ridicată, ajung în a doua galerie de tavan, în care sînt compromise pe uscat stofe trecute prin leşii şi stofe noi. Un screper, pus în mişcare de un troliu cu cablu, rostogoleşte un munte de materiale peste nişte steril rămas acolo din vremurile cînd se extrăgea potasă.

Dar cînd ajung în cea de-a treia galerie de tavan, cu cîinele vioi în frunte, zgomotul de screper nu se mai aude, nu mai sînt nici aburi de clorură de magneziu; în schimb, în nişte containere asemănătoare dulapurilor sînt lăsate să fie roase în tihnă de molii haine bărbăteşti şi felurite uniforme. Confecţiile compromise aici necesită atenţie doar o dată pe săptămînă. Dar şeful de sector Wernicke are cheile în stăpînire şi deschide unul dintre dulapurile speciale: imediat apare un nor argintiu de molii. Uşa se închide la loc.

Şi în galeria a patra, după ce primesc explicaţii referitoare la un parc de maşini manevrate de foşti vagonetari şi mineri, care pe de-o parte rup încă o dată ţesături compromise de leşii, screpere şi molii, le supun unor temperaturi arzătoare şi le însemnează cu pete de ulei, cerneală şi vin, iar pe de altă

parte croiesc după tipare țesături compromise definitiv, le căptușesc și le cos, directorul și cîinele, șeful de sector și străinul-de-mină Matern sînt preluați de cea de-a cincea galerie, destul de asemănătoare cu un atelier mecanic.

Deșeuri metalice, așa cum se obțin la suprafață, unde totul se uzează, cum le adună cimitirele de mașini și le zămislesc războaiele, cum rămîn de pe urma demontărilor, deșeuri sortate după explozii de cazane – o întreagă antologie de deșeuri strînse în grămezi circulă pe benzi rulante, este descîlcită de aparate de tăiat cu flacără, face băi care îndepărtează rugina și se ascunde puțin, ca să apară din nou, galvanizată, pe banda rulantă: montajul progresează, articulațiile sferice se rotesc, nisipul de la probe nu oprește mecanismele, molete apucătoare, cu lanțuri reglabile și cîrlige, alcătuiesc un sistem de transport pe care se deplasează containere goale. Biele, ambreiaje, mufe, culbutori și alte asemenea mărunțișuri dau ascultare motoarelor electrice. Pe schele de înălțimea unui om sînt suspendați monștri mecanici. În niște schelete pline de activitate, ascensoare se mișcă șovăielnic, în ritm greoi, de la un palier la altul. În piepturi bombate și rigide, mori cu ciocane au preluat nesfîrșita misiune de a sfărîma cu zgomot bile de oțel. Ce larmă asurzitoare!

Ea continuă și în cea de-a șasea galerie din vizita instructivă făcută în întreprindere. Și urechile lor sînt supuse la ceea ce lui Pluto îi creează o stare de neliniște și-l face apoi să urle în galeria abruptă, în stil gotic tîrziu.

Atunci Matern cel străin de mină spune: „Ăsta chiar că e infernul! Ar fi trebuit să lăsăm cîinele sus. Animalul suferă".

Dar Brauxel, directorul, e de părere că urletul de cîine înălțat vertical în galerie se amestecă admirabil cu sistemul electronic, testat în prealabil, destinat armăturilor aflate în procesul de producție: „Ceea ce este numit cu nesocotință infern oferă totuși, la fiecare tură, leafă și pîine la treizeci de mineri instruiți de metalo-plasticieni recunoscuți la nivel internațional și acusticieni cu studii superioare. Șeful nostru de sector, bunul domn Wernicke, va confirma că minerii care lucrează de douăzeci de ani în mină tind să vadă infernul oriunde la suprafață, negăsind vreo confirmare că infernul ar fi sub pămînt – nici măcar cînd aerajul este insuficient".

Șeful de sector, un cunoscător-de-mină, încuviințează din cap de mai multe ori și îi conduce pe director, al cărui cîine continuă să urle, și pe călătorul străin-de-mină spre ieșirea din galeria a șasea, în care zgomotul nu se poate întrece pe sine, prin culoarul aburind și apoi pe galeria de exploatare, unde se face tot mai liniște.

Și ei se țin după zumzăitoarea lui lampă cu carbid pînă la acel puț de exploatare care i-a dus la începutul vizitei de la orizontul principal de exploatare la talpa de rambleiere și la cea de reglare a aerajului.

Și iarăși are loc o coborîre, numai că scurtă, pînă la galeria de subetaj, pe care șeful de sector o numește, după tradiție, „vatra de abataj", însă directorul îi spune „galerie a disciplinelor de prim rang".

Într-a șaptea, a opta și a noua galerie de tavan străinului-de-mină îi sînt prezentate, pentru instruire, trei emoții de bază și efectul lor de ecou.

Și iarăși Matern se avîntă să exclame „Ăsta e infernul, zău așa!", deși plînsul, în toate variantele lui omenești, e fără lacrimi. Emoții pe sec transformă galeria de tavan într-o Vale a Plîngerii. Niște armături, care cu puțin timp înainte erau încă deșeuri și care apoi, înviate sub formă de schelete și înzestrate cu mecanisme silențioase sau zgomotoase, trebuiau să facă față unor teste mecanice și acustice, stau acum pe solul răzuit al galeriei, înfășurate în lințolii compromise, și formează cercuri în care plînsetul circulă de jur împrejur. Și fiecare cerc și-a propus o altă sarcină lacrimogenă, care rămîne totuși uscată ca nisipul deșertului. Aici începe. Cercul învecinat nu încetează cu scînceala. Cercul de aici plînge cu suspine adînci. Bocete crescătoare și descrescătoare umflă și dezumflă cercul de colo, deformîndu-l. Plîns înăbușit, ca în pernă. Smiorcăială ca și cum s-ar fi ars laptele. Văitat cu batista între dinți. Jalea e molipsitoare. Spasmodic și sub amenințarea sughițului. De la văicăreț la plîngăreț: bocitoarea și plîngăcioasa. Și peste zguduitul umerilor, izbitul în piept și plînsul mut, în sine, un glas jeluitor, mai-mai să dea în plîns, spune niște povești lăcrimoase, povești de muci și ape, povești care să moaie pietrele: „Și atunci guvernatorul cel rău i-a spus micuței florărese înghețate. Dar cînd bietul

copil şi-a ridicat rugător mîinile spre ţăranul bogat. Însă cum lipsurile erau tot mai mari, regele porunci ca fiecărui al treilea supus din ţara lui. Atît de singură se simţea bătrîna cea oarbă, încît credea că ar trebui. Şi cînd tînărul şi vajnicul luptător zăcea atît de vrednic de milă într-o baltă de sînge. Atunci jalea s-a aşternut ca un giulgiu peste ţară. Ciorile croncăneau. Vîntul se căina. Caii şchiopătau. În grinzi ticăia viermele morţii. Vai vouă! Vai vouă! Asta fi-vă-va soarta! Piatră pe piatră nu va mai sta şi nici un ochi nu va mai rămîne uscat! Vai vouă!"

Dar cine e supus disciplinei plînsului în cea de-a şaptea galerie de tavan nu dispune de glande care să deschidă zăgazurile apei din ochi. Nici măcar zeama de ceapă n-ar ajuta la nimic. Automatele plîng, e drept, dar bănuţii refuză să zornăie. Şi cum ar putea acest antrenament desfăşurat sub un acoperiş de sare, pe un sol de sare, între pereţi de sare, să facă să izbucnească nişte izvoare ale căror reziduuri ar fi cristaline şi ar putea să seducă o capră?

Şi, după atîta zădărnicie, directorul cu cîine şi şeful de sector, urmaţi de cel străin de mină, părăsesc a şaptea galerie a primei emoţii şi îşi continuă în tăcere drumul pe animata galerie de exploatare pînă cînd lampa şefului de sector îi conduce prin culoar în cea de-a opta galerie, care pare aproape prea strîmtă ca să cuprindă atîta veselie.

Din nou Matern nu-şi poate reţine exclamaţia: „Ce rîs infernal!" Însă în realitate – directorul Brauxel atrage imediat atenţia asupra acestui fapt – în încăperea a opta sînt adunate doar variantele celei de-a doua emoţii, cea a rîsului omenesc. Cunoaştem scala, de la chicotit la murit de rîs. „Trebuie să atragem atenţia" – aşa vorbeşte şeful de sector Wernicke – „că, din cauza zdruncinăturilor permanente şi în rafale, din toată întreprinderea, a opta galerie de tavan este singura care a trebuit asigurată împotriva prăbuşirii tavanului cu trei şiruri de stîlpi de susţinere din cel mai bun lemn de mină".

Este de înţeles: nişte armături care cu puţin timp în urmă exersau jalea şi durerea, înfăşurate în pînză de sac, se aud acum nechezînd hohotind rîzînd, îmbrăcate în tartane şi cămăşi de cowboy, de asemenea compromise. Se încovoaie, se

trîntesc, se rostogolesc. Mecanismele pe care le au îngăduie ţinutul de burtă, plesnitul peste coapse şi tropăitul. Şi, în vreme ce membrele se mişcă independent, printr-o deschizătură cît pumnul izbucneşte: rîs de boală sau de leac, rîs de moşneag, iscat din butoaie cu bere sau crame, rîs de casa scărilor şi de anticameră, rîs obraznic, fără rost, satanic, sardonic, da, nebunesc şi deznădăjduit. Asta răsună în domul împădurit cu stîlpi şi se amestecă împerecheazǎ multiplică; un cor care abia reuşeşte să mai respire. Aici rîd compania, regimentul, armata, toate găinile, zeii – homeric –, toţi oamenii din Renania, toată Germania rîde de, cu, în ciuda, fără oprire: rîsul ei de sperietoare.

Călătorul străin-de-mină Walter Matern e cel care rosteşte pentru prima oară cuvîntul definitoriu. Şi, pentru că nici directorul, nici şeful de sector nu-l corectează, aşa cum l-au corectat cînd a vorbit de „rîs infernal", el dă un nume glumelor care circulă încoace şi-ncolo între automatele dornice de rîs, care trebuie numite sperietori: glume de sperietori. „Pe-asta o ştii? Două mierle şi un graur se întîlnesc în gara centrală din Köln... Sau pe asta? O ciocîrlie vrea să plece cu trenul interzonal la Berlin, la Săptămîna Verde, şi cînd ajunge la Marienborn... Sau pe asta, că-i nou-nouţă: trei mii două sute treizeci şi doi de vrăbioi vor să meargă împreună la bordel şi, cînd ies de acolo, unul dintre ei are gonoree. Care dintre ei oare? Greşit! Fiţi atenţi încă o dată: trei mii două sute treizeci şi doi de vrăbioi..."

Atunci străinul-de-mină Matern spune că genul ăsta de umor e prea cinic ca să fie pe gustul lui. După el, umorul are un efect eliberator, vindecător, da, adesea mîntuitor. Zice că el simte lipsa căldurii omeneşti, chiar şi a bunătăţii, a omenescului. Asemenea calităţi i se promit într-a noua galerie de tavan. După care toţi, împreună cu Pluto, cîinele, care nu rîde niciodată, părăsesc rîsul de sperietori şi merg pe firul galeriei de exploatare pînă la un culoar care o ia la stînga, vestind sala unde se află cea de-a treia emoţie principală.

Şi Matern oftează, fiindcă prevestirea gustului unei mîncări încă nepuse pe masă îi amărăşte cerul gurii. Atunci Brauxel se vede nevoit să-şi ridice felinarul curios şi să întrebe ce motive de oftat ar fi. „Mi-e milă de cîine, care nu poate să

zburde sus, unde luna mai e verde, care trebuie să stea la picior aici jos şi să suporte infernul ăsta organizat în amănunt.“

Însă Brauxel, care nu poartă obişnuitul său toiag de munte, ci un baston delicat de abanos, cu cîrjă de fildeş, care cu doar cîteva ore în urmă îi aparţinea încă unui fumător fără măsură care îşi zicea Gură-de-aur, nu fumează deloc sub pămînt, ci spune: „Dacă această întreprindere a noastră trebuie numită neapărat infern de o persoană străină de mină, atunci se cuvine să aibă şi un cîine al infernului. Priviţi numai cum lampa noastră învaţă cîinele s-arunce o umbră infernală, care devorează galeria: culoarul îl absoarbe deja. Trebuie să-l urmăm!“

Ura cu ochii apropiaţi, furia care nu se oxidează niciodată, răzbunarea rece şi cea înfierbîntată ţin aici lecţii. Sperietori care, îmbrăcate în iută, deserveau o pompă de lacrimi mereu uscată, sperietori care, în carouri multicolore şi picăţele stridente, dădeau drumul generatorului de umor încorporat poartă acum costume de luptă umflate de vînt de mai-mai să crape, cărora compromiterea repetată cu leşii le-a injectat urme de la şapte bătălii de încercuire, şi stau în sala golită, fiecare sperietoare de una singură. Astea sînt deci teme impuse furiei, urii şi răzbunării: răngi adulte trebuie încovoiate şi făcute semne de întrebare, precum şi alte asemenea încolăceli. Furia, lipită deja în multe locuri, trebuie să crape şi să se umfle din nou de la suflarea propriilor plămîni. Ura, cu ochii apropiaţi, trebuie să-şi sfredelească propriul genunchi cu arzătorul. Însă răzbunarea rece şi cea înfierbîntată trebuie să umble – Nu vă întoarceţi în drum, răzbunarea bîntuie acum! – şi să macine scrîşnind între dinţi pietricele de cuarţ servite cu lingura.

Acesta e sunetul mîncării al cărei gust şi-l prevestise Matern cel străin de mină. Alimentaţie de şcoală. Regim de sperietoare. Fiindcă şi furia, şi ura, cărora nu le ajunge crăpatul şi sfredelitul cu arzătorul, pentru care încovoierea de răngi nu e destul de expresivă, furia care face să explodeze ventile şi ura tăietorului cu flacără se îndoapă din troace în care doi muncitori de la firma Brauxel & Co. lopătează la fiecare oră pietriş dintr-acela care stă grămezi la suprafaţă, unde e verde-de-mai, drept hrană pentru scrîşnitul din dinţi.

Atunci Matern, care încă din copilărie scrîşnea din dinţi de îndată ce îl apuca furia, de îndată ce ura îl silea să privească într-un punct anume şi răzbunarea îl făcea să umble de colo colo, şi-a întors capul dinspre acele sperietori care îi înălţau propriile însuşiri la rangul de disciplină universal valabilă.

Iar şefului de sector, care îi conduce cu lampa ridicată din încăperea a noua în galeria de exploatare, îi spune: „Îmi închipui că aceste sperietori extrem de expresive se vînd bine. Omenirii îi place să-şi vadă imaginea ieşită orbeşte din fire!"

Dar Wernicke, şeful de sector, riposteazǎ: „E drept că modelele noastre cu acustică dentară au fost cîndva, la începutul anilor cincizeci, foarte cerute în ţară şi în străinătate, dar azi, cînd deceniul a ajuns la maturitate, nu mai comercializăm sortimente bazate pe a treia emoţie fundamentală decît în noile state africane".

La care Brauxel, cu un zîmbet fin, îl bate uşor pe gît pe cîinele Pluto: „Nu vă faceţi griji în privinţa problemelor de comercializare ale firmei Brauxel & Co. Ura, furia şi răzbunarea colindătoare vor fi din nou la modă într-o bună zi. La urma urmei, o emoţie principală, care stimulează scrîşnitul din dinţi, nu este un succes oarecare, de sezon. Cine vrea să suprime răzbunarea se răzbună totodată pe răzbunare".

Astea sînt cuvintele care urcă împreună cu ei în drezina electrică şi cer să fie rumegate pe parcursul drumului lung, care trece prin două uşi de aeraj, pe lîngă puţuri oarbe cu gratii şi galerii de tavan umplute cu steril. Abia cînd ajung la destinaţie, unde şeful de sector le promite vizitarea galeriilor de la zece la douăzeci şi doi, fraza lui Brauxel despre răzbunarea care nu poate fi suprimată cade în uitare, însă fără să-şi piardă concizia.

Pentru că în galeriile a zecea, a unsprezecea şi a douăsprezecea, unde se ţin antrenamentele sportive, religioase şi militare – adică alergările cu ştafetă, procesiunile catolice dansante şi schimburile de gardă –, furia, ura şi răzbunarea cea mereu umblătoare şi, de aceea, de nestîrpit din lume, ca şi zadarnica pompă de lacrimi şi generatorul de umor încorporat, pe scurt, plînsul, rîsul şi scrîşnitul dinţilor, aşadar emoţiile principale, formează deja acea bază profundă de pe

care sperietorile sportive, sperietorile penitente și sperietorile proaspăt recrutate pot apropia de recorduri săritura cu prăjina, mersul pe mazăre uscată și lupta corp la corp. Felul cum se întrec la o lungime de cap de sperietoare, cum duc la capăt într-un timp tot mai scurt înălțarea unei cruci după norme de sperietoare, cum înving îngrăditurile de sîrmă, nu cu ajutorul unui clește demodat, ci înghițindu-le cu tot cu ghimpi și eliminîndu-le apoi netede, prin metode de sperietoare, așa ceva merită să fie și este înscris în tabele: salariați ai firmei Brauxel & Co. măsoară și înregistrează timpuri record de sperietoare și lungimi de rozarii. Trei galerii de tavan, deschise pe vremea cînd aici se exploata potasă și mărite pînă la lungimea sălilor de sport, la înălțimea unui naos de biserică și la lărgimea unui buncăr antiaerian lat în umeri, oferă în fiecare tură unui număr de peste patru sute de sperietori cu spirit de echipă, sperietori aleluia și sperietori perseverente pînă la capăt spațiul necesar pentru desfășurarea de forțe acționate electronic. Deocamdată teleghidate – centrala se află acolo unde era odinioară platforma troliului –, deci întreceri sportive de sală, servicii pontificale și manevre de toamnă dirijate de la distanță sau altminteri: sport pentru recruți, servicii divine de campanie și binecuvîntarea armelor de sperietoare, numai bune pentru deșeuri, umplu orarele, pentru ca mai tîrziu, într-un așa-numit caz de urgență, orice record să fie bătut, orice eretic să fie demascat și orice erou să aibă parte de victoria lui.

Și directorul cu cîinele lui și cu străinul-de-mină, împreună cu Wernicke, șeful responsabil de sector, părăsesc prietenii sportului compromiși cu leșii, sperietorile cu rase de călugări compromise de molii și acel doc compromis de screper, care trebuie să meargă tîrîș, să se apropie tîrîș de dușman, în vreme ce dușmanul-sperietoare se tîrăște și el, pentru că în orar stă scris: „Mers tîrîș. Înaintare tîrîș. Înaintare tîrîș spre celălalt".

Dar cum vizitarea întreprinderii avansează, sînt examinate galeriile treisprezece și paisprezece, iar colecțiile de sperietori incluse în programul de instruire nu mai sînt îmbrăcate în costum sportiv, în roșu de băiat de altar și în uniforme de camuflaj; dimpotrivă, în ambele încăperi totul se desfășoară

în civil. Fiindcă în galeria familială și în cea administrativă sînt dezvoltate, educate și puse în folosul practicii, adică al existenței civile cotidiene, virtuțile democratice ale statului-sperietoare, a cărui constituție este întru totul echitabilă față de necesitățile civile. Sperietorile stau în bună armonie la masă, în fața televizorului și în corturi de camping compromise. Familii de sperietori – fiindcă ele sînt celula germinativă a statului! – sînt instruite asupra tuturor articolelor din constituție. Niște difuzoare proclamă ceea ce familiile repetă pe mai multe voci, adică preambulul-de-sperietoare: „Pe deplin conștientă de responsabilitatea sa față de Dumnezeu și de oameni, animată de voința de a conserva unitatea-de-sperietoare națională și politică..." Apoi articolul unu, despre demnitatea sperietorilor, care este inviolabilă. Apoi dreptul consemnat în articolul doi, cel de dezvoltare neîngrădită a personalității-sperietoare. Apoi una și alta și, în sfîrșit, articolul opt, care conferă tuturor sperietorilor dreptul de a se aduna în mod pașnic, neînarmate, fără un anunț sau o autorizație prealabile. Și articolul douăzeci și șapte – „Toate sperietorile cu sînge german sînt prevăzute unitar cu însemnul comercial al firmei Brauxel & Co." – e respectat de familiile de sperietori cu încuviințări din cap; la fel, și articolul șaisprezece, alineatul doi, e primit fără împotrivire: „Persecutații politic au dreptul la azil politic sub pămînt". Și toată această educație cetățenească, de la „libertatea universală de a insulta" și pînă la „expatrierea forțată", este exersată în cea de-a paisprezecea galerie de tavan: sperietorile cu drept de vot se îndreaptă spre urne; sperietorile amatoare de discuții discută despre riscurile statului social; sperietorile a căror înzestrare jurnalistică se condensează într-un ziar cu apariție zilnică fac trimiteri la libertatea presei, articolul cinci; parlamentul se întrunește; Curtea Superioară a sperietorilor respinge în ultimă instanță; opoziția susține partidul de la guvernare în chestiuni de politică externă; se exercită disciplina de partid; Fiscul stă cu palma întinsă; libertatea de asociere creează legături între galerii situate la orizonturi de exploatare diferite; conform articolului unu *b*, alineatul trei *a*, analizarea sperietorilor cu detectorul de minciuni introdus de firma Brauxel & Co. este considerată anticonstituțională; statul

înflorește; nimic nu îngrădește comunicarea; autoadministrarea sperietorilor, garantată prin articolul douăzeci și opt *a*, alineatul trei, începe sub pămînt și se extinde la suprafață – plană sau cu relief – pînă la cîmpurile cu grîu din Canada, pînă la plantațiile de orez indiene, pînă la vastele regiuni ucrainene cultivate cu porumb – peste tot unde produsele firmei Brauxel & Co., adică sperietorile de un tip sau altul, își îndeplinesc misiunea, stăvilind prădăciunile păsărești.

Însă după ce galeriile treisprezece și paisprezece și-au arătat competențele civile și cetățenești, Matern, străinul-de-mină, repetă de mai multe ori: „Doamne, ăsta e infernul! Adevăratul infern!"

În consecință, pentru a combate părerea străinului-de-mină, șeful de sector Wernicke îi conduce, cu lampa ridicată, pe Walter Matern și pe directorul cu cîine ascultător în galeriile cincisprezece, șaisprezece și șaptesprezece, care adăpostesc erosul dezlănțuit, erosul inhibat și narcisismul falic.

Căci aici e luată în derîdere orice disciplină uniformă, orice demnitate civilă, iar ura, mînia și răzbunarea umblătoare, care cu puțin înainte încă păreau îmblînzite, fiind supravegheate administrativ, înfloresc iarăși, acoperite cu piele compromisă, dar roz precum carnea. Pentru că toate sperietorile dezlănțuite, inhibate și de sine iubitoare rod din aceeași coptură, a cărei rețetă face din toate poftele un aluat, care însă nu îndestulează pe nimeni, indiferent cît de asiduu regulează, smucit și în orice poziție, și apoi împroașcă acea adunătură de dosuri dezgolite. Oricum, asemenea rezultate nu pot fi înregistrate decît în a cincisprezecea galerie, unde erosul dezlănțuit nu îngăduie nici unei sperietori înfierbîntate să-și curme erecția, care durează deja de mai multe ture. Nici un cep nu face față acestei revărsări. Nici un clopoțel de pauză pentru acest orgasm perpetuu. Nestăvilit se varsă mucăria de sperietoare, un produs care, după cum explică Wernicke, șeful de sector, conține silvină, fiind obținut în laboratoarele firmei Brauxel & Co. și injectat cu agenți patogeni asemănători gonococilor, pentru ca iritațiile și mîncărimile, așa cum apar ele în gonoreea obișnuită, să fie în avantajul dezlănțuitelor sperietori-cu-jet-continuu. Totuși această molimă are

voie să se răspîndească numai în galeria a cincisprezecea, nu și într-a șaisprezecea și a șaptesprezecea. Pentru că în nici una dintre acestea nu se ajunge la vreo slobozire, ba chiar în încăperea inhibată nu se ajunge nici măcar la indispensabila erecție. Iar în încăperea narcisist falică sperietori solitare se străduiesc, tot zadarnic, oricît le-ar veni în ajutor o muzică lascivă, pusă pe texte deocheate, și oricît de cărnoase ar fi scenele de film care umplu ecranele întinse pe pereții frontali ai galeriilor inhibate și narcisiste. Nici o sevă nu urcă. Fiecare șarpe doarme. Toată satisfacția a rămas la suprafața pămîntului; pentru că Matern, care vine de la suprafață, străin-de-mină, zice: „Este împotriva naturii. Astea sînt chinuri infernale! Viața, aceea adevărată, are mai multe de oferit. Știu asta. Eu am savurat-o".

Pentru că șeful de sector Wernicke este de părere că acolo jos, sub pămînt, străinului-de-mină îi lipsește spiritul, îl conduce – ca și pe directorul de mină, care zîmbește ușor, ca pentru sine, și-l ține relaxat de zgardă pe cîinele Pluto – în galeriile optsprezece, nouăsprezece și douăzeci, aflate la următorul orizont, la șapte sute nouăzeci de metri, fiecare dintre ele acordînd spațiu cunoașterii, cuceririlor și, respectiv, antinomiilor filosofice, sociologice și ideologice.

Nici nu ajung bine la acest orizont, că Matern se întoarce în loc: străinul-de-mină nu mai vrea, infernul îl obosește, și-ar dori să respire iar la suprafață. Dar Brauxel, directorul, ciocănește sever cu acel baston de abanos care acum cîteva ceasuri îi aparținuse unui anume Gură-de-aur și se referă la ceva ce Matern ar fi făcut la suprafață: „Oare a uitat cumva străinul-de-mină circumstanțele în care, în zorii zilei de azi, a aruncat un briceag în canalul Landwehr, care traversează Berlinul, oraș situat la suprafața însorită?"

Prin urmare străinul-de-mină Matern nu are voie să se întoarcă; trebuie să intre prin culoarul de acces, trebuie să facă față cunoașterii filosofice care se manifestă, bogată în cuvinte, în galeria a optsprezecea.

Dar nu Aristotel, nici Descartes sau Spinoza – nimeni de la Kant pînă la Hegel. De la Hegel la Nietzsche: un gol! Nici neokantieni, nici reprezentanți ai neohegelianismului, nici

Rickert[1] cel cu coamă leonină, nici Max Scheler[2], nici fenomenologia vreunui Husserl cu barbă ascuţită nu umplu cu elocvenţă galeria, lăsîndu-l pe străinul-de-mină să uite ce chinuri infernale oferea erosul brut, nici un Socrate nu meditează sub pămînt la lumea de deasupra... ci El, presocraticul, El însutit, El, cu acea de o sută de ori compromisă cu leşii scufie cu ţugui, cîndva alemană, pusă pe cap, El, în pantofi cu catarame şi în halat de in: de o sută de ori El, tot pe drum pe drum! Şi gîndeşte. Şi vorbeşte. Are o mie de cuvinte pentru fiinţă, pentru timp, pentru esenţă, lume şi temei, pentru *cu* şi pentru *acum*, pentru Nimic şi pentru sperietorime ca ansamblu. Astfel: speriere, stare-de-speriere, sperie-structură, speri-expunere, ne-speriere, în-speriere, contra-speriere, de-sperietoare, de-speriatul, situare-afectivă-de-sperietoare, dez-speriat, speriere-finală, naştere-de-sperietoare, întreg-de-sperietoare, sperie-temei şi Legea sperietorimii. „Fiindcă esenţa sperietorilor este tripla dispersare transcendental-izvorîtoare a sperietorimii în proiectarea-de-lume. Menţinîndu-se în Nimic, sperietorimea a depăşit deja cu totul de-speriatul..."

Aşadar, în cea de-a optsprezecea galerie transcendenţa picură din scufii cu ţugui. O sută de filosofi compromişi cu leşii sînt de una şi aceeaşi părere: „Fiinţarea de sperietorime înseamnă menţinere în Nimic". Şi întrebarea temătoare a străinului-de-mină Matern, care îşi lansează vocea în interiorul galeriei, „Dar omul, după al cărui chip se proiectează sperietoarea?", poate primi răspuns de la unul şi de la o sută de filosofi: „Întrebarea referitoare la sperietorime ne pune pe noi înşine – întrebătorii – sub semnul întrebării". Atunci Matern îşi retrage vocea. O sută de filosofi asemenea umblă pe solul de sare şi se salută unii pe alţii în mod esenţial: „Sperietorimea există în vederea ei".

Cărări au făcut, tot umblînd cu învechiţii lor pantofi cu cataramă. Uneori tac, iar atunci Matern le aude mecanismele. Vorbele despre sperietorime îşi iau din nou avînt.

---

1. Heinrich John Rickert (1863-1936), filosof german, reprezentant al neokantianismului şi susţinător al filosofiei valorilor.
2. Max Scheler (1874-1928), filosof german, cunoscut în primul rînd pentru contribuţiile sale în domeniul fenomenologiei, filosofiei valorilor, sociologiei cunoaşterii şi antropologiei filosofice.

Dar înainte ca de o sută de ori prezentul, de-molii-screper-și-leșii-compromisul filosof să deruleze iarăși banda magnetică din interiorul lui, Matern se salvează, ieșind pe rampa de exploatare, și ar vrea să fugă de acolo, dar nu poate, fiindcă este tot străin-de-mină și cu siguranță ar lua-o pe căi greșite: „De-speriatul e petrecut în rătăcirea în care sperierea umblă rătăcitoare, ctitorind astfel eroarea".

Așadar, depinzînd de cunoscătorul-de-mină Wernicke, șeful de sector, și amintindu-și mereu de infern din cauza lui Pluto, cîinele negru, el este condus prin galerii ale căror numerotări arată că nu e cruțat de nici una.

Sub al nouăsprezecelea tavan sînt adunate cunoștințele sociologice. Formele însingurării, teoria stratificării sociale, metoda introspectivă, nihilismul practic al valorii și comportamentul non-reflexiv, stări de fapt și analize conceptuale, de asemenea statica și dinamica, dar și dublul aspect și totalitatea structurilor stratificate, sînt reprezentate în mișcare. Compromitere diferențiată: societatea globală modernă ascultă conferințe pe tema conștiinței colective. Sperietori-din-obișnuință devin sperietori-de-mediu-social. Sperietori secundare corespund normei sperietoriale. Sperietori determinate poartă cu cele nedeterminate o controversă al cărei rezultat nu vrea să fie așteptat nici de străinul-de-mină Matern, nici de directorul cunoscător-de-mină Brauxel, însoțit de cîine și de șeful de sector, fiindcă într-a douăzecea galerie sînt reprezentate toate antinomiile ideologice – o ceartă între sperietori pe care Matern poate s-o urmărească, pentru că în el domnește un talmeș-balmeș asemănător. Aici, ca și în interiorul lui Matern, întrebarea e: „Există un infern? Ori el este deja pe pămînt? Ajung sperietorile în cer? Sperietoarea se trage din îngeri sau au existat sperietori încă înainte ca îngerii să fie concepuți? Sperietorile sînt deja îngeri? Cine a inventat pasărea, îngerii sau sperietorile? Există Dumnezeu sau este Dumnezeu sperietoarea originară? Dacă omul este făcut după chipul lui Dumnezeu și sperietoarea, după chipul omului, nu înseamnă că sperietoarea este leită lui Dumnezeu?" ...O, Matern ar vrea să răspundă cu *Da* la fiecare întrebare și să asculte totodată douăsprezece alte întrebări la care să răspundă cu *Da*: „Toate sperietorile sînt egale? Sau există sperietori de elită?

Sperietorile sînt proprietatea poporului? Sau orice țăran poate face uz de dreptul de a poseda o sperietoare? Din ce rasă sînt sperietorile? Este cea germanică superioară celei slave? Are voie o sperietoare germană, la una evreiască? Oare evreilor nu le lipsește darul? Poate fi ea măcar concepută – sperietoarea semită? Ițic-sperietoare! Ițic-sperietoare!“ Și Matern se refugiază din nou în galeria de exploatare, care nu pune întrebări la care să fie nevoit să răspundă afirmativ orbește și la toate odată.

Alinător, ca și cum directorul de mină și șeful de sector ar vrea să-i aplice un pansament epuizatului străin-de-mină, în față i se deschide a douăzeci și una galerie de tavan ca o delectare pentru ochi, care trebuie contemplată în tăcere. Aici sînt sperietorizate momentele istorice de cotitură. Compromisă și totuși dinamică, istoria cu înfățișare de sperietoare se derulează cursiv, debitînd ani, defenestrări și tratate de pace. Fibula francona veche și pălăria Wellington, gulerul Stuart și îndrăzneața pălărie calabreză, dalmatica[1] și bicornul de corăbier întrupează, după o baie de leșii și un ospăț de molii, clipe cruciale și ani fatali. Toate se învîrt și fac plecăciuni după moda vremii lor. Contradansuri și valsuri, poloneze și gavote leagă între ele decenii. Cuvinte celebre – „Aici guelfi, aici ghibelini...“[2] „În statul meu fiecare poate, după fasonul lui...“[3] „Dați-mi un răgaz de patru ani...!“[4] – plutesc în încăpere și sînt înlocuite de altele. Și toate imaginile impresionante, parțial statice, parțial pantomimice. Baia

1. Veșmînt liturgic tivit cu dantelă.
2. Cele două facțiuni care și-au disputat puterea în Italia medievală, susținînd statul papal și, respectiv, pe împăratul romano-german. Se presupune că această chemare a fost rostită pentru prima oară în timpul bătăliei de la Weinsberg, în anul 1140.
3. *Jeder soll nach seiner Fasson selig werden* (germ.), „Fiecare să fie fericit după fasonul lui“, cuvinte atribuite regelui prusac Friedrich al II-lea ca răspuns la întrebarea referitoare la necesitatea desființării dăunătoarelor școli romano-catolice.
4. Cerere formulată de Hitler în aprilie 1937 pentru realizarea planului de eradicare a șomajului.

de sînge de la Verden[1]. Victoria de la Lechfeld[2]. Drumul spre Canossa. Tînărul Konradin[3] își continuă drumul călare. Madone gotice nu fac economie de falduri. Zibelina predomină atunci cînd consiliul elector statuează la Rhens[4]. Cine a călcat pe trena *houppelandei*[5], lungă de mai mulți coți? Husiții și turcii schimbă obiceiurile. Cavaleri și rugină se împreunează. Fastuoasa Burgundie dă tuturor roșul, brocartul și corturile de mătase căptușite cu catifea. Dar cum capacele rușinii se tot umflă și *braguette*-le[6] abia mai reușesc să cuprindă harul testicular, călugărul își pune tezele pe ușă.[7] O, tu, buză habsburgică, a cărei umbră acoperă un secol! Bundschuh umblă de colo colo și jupoaie imagini de pe pereți. Însă Maximilian[8] tolerează cămășile despicate, mantalele scurte, îmblănite, și baretele mai mari decît nimburile sfinților. Peste negrul spaniol stau gulere creponate, întreit apretate, născute din spumă. Sabia e înlocuită de spadă și declanșează Războiul de Treizeci de Ani, care schimbă moda după chef. Penaje străine de țară, pieptare de piele și cizme răsfrînte se încartiruiesc pentru

---

1. Presupusa masacrare a 4500 de saxoni în anul 782, în timpul Războaielor Saxone, la ordinul împăratului Carol cel Mare.
2. Bătălia de la Lechfeld (10 august 955), cea mai importantă victorie militară a regelui Otto cel Mare, a pus capăt incursiunilor maghiare în Europa de Vest, fiind considerată adesea momentul nașterii națiunii germane.
3. Konrad (1252-1268), ultimul descendent al dinastiei Staufer, duce de Suabia, rege al Ierusalimului și al Siciliei.
4. Întrunirea principilor electori din 16 iulie 1338, la Rhens, ca urmare a conflictului nerezolvat dintre împăratul Ludwig al IV-lea și papa Benedict al XII-lea.
5. *Houppelande* – veșmînt lung și cu mîneci largi, uneori tivit cu blană, purtat atît de femei, cît și de bărbați în Europa Evului Mediu Tîrziu.
6. Element vestimentar masculin folosit ca protecție pentru zona genitală.
7. Se spune că pastorul Martin Luther (1483-1546), primul reformator protestant, ar fi afișat la 31 octombrie 1517 pe poarta bisericii din Wittenberg cele 95 de teze referitoare la interzicerea comerțului cu indulgențe.
8. Maximilian I (1459-1519), împărat al Sfîntului Imperiu Roman.

iarnă. Şi nici n-au proiectat bine războaiele de succesiune perucile cu bucle lungi, că tricornul devine tot mai auster în timpul Războaielor Sileziene. Nici punguţele pentru păr, canapelele *baigneuse*[1] şi parşivele *trompeuse*[2] nu protejează pe nimeni de ascuţitori de foarfeci şi sanculoţi: sfecla trebuie să cadă! Situaţie reprezentată reuşit în mişcare într-a douăzeci şi una galerie de tavan. Şi totuşi, cu tot albul spălăcit al Bourbonilor, din *Directoire* se strecoară Restauraţia înflorată. Congresul[3] dansează în fuste-pantalon şi în nanchin strîns pe pulpe. Fracul supravieţuieşte cenzurii şi neliniştitei luni martie[4]. Bărbaţii din biserica Sf. Paul[5] îşi vorbesc în jobene. În sunetele *Marşului lui Yorck*[6] sînt escaladate fortificaţiile Düppler[7]. Depeşa de la Ems[8], copilul iubit al tuturor profesorilor de istorie. Cancelarul a demisionat într-o manta[9].

1. Canapea din perioada Empire, cu spătar înclinat şi capete rotunjite, destinată odihnei pe timpul zilei.
2. Denumire populară a corăbiilor franceze în timpul războaielor din perioada Revoluţiei Franceze (1792-1802).
3. Congresul de la Viena (1 noiembrie 1814 – 9 iunie 1815), conferinţă a statelor europene desfăşurată după încheierea războaielor napoleoniene cu scopul de a restaura ordinea existentă înaintea izbucnirii Revoluţiei Franceze şi de a înlătura, prin stabilirea de noi graniţe, urmările ocupaţiei franceze în Europa.
4. Revoluţia de la 1848 din Germania, cunoscută şi ca Revoluţia din Martie (*Märzrevolution*).
5. Adunarea Naţională de la Frankfurt, parlamentul naţional german întrunit în mai 1848 în biserica Sf. Paul, într-o încercare eşuată de a crea un stat unitar german şi de a adopta o constituţie.
6. Marş militar compus de Ludwig van Beethoven.
7. Fortificaţii care securizau trecerea spre insula Alsen şi oraşul Sønderborg (Danemarca), unde, în aprilie 1864, s-a dus lupta decisivă în războiul germano-danez.
8. Telegrama de la Ems, adresată de regele Wilhelm I al Prusiei lui Otto von Bismarck şi publicată de acesta cu modificări, a constituit pretextul declanşării războiului franco-prusac (1870-1871).
9. Trimitere la cancelarul Otto von Bismarck, demis de împăratul Wilhelm al II-lea în 1890.

Apar în redingotă: Caprivi, Hohenlohe şi Bülow[1]. *Kulturkampf*[2], Tripla Alianţă[3] şi revolta *herero*[4] furnizează tablouri în culori saturate. A nu se uita dolmanul roşu al husarilor lui Zieten la Mars-la-Tour[5]. Atunci în mediul balcanic compromis de molii se aud focuri de armă. Clopotele sună în caz de victorie. Micul rîu se numeşte Marna. Casca de oţel înlocuieşte coiful cu vîrf ascuţit. Masca de gaze nu mai poate fi scoasă din minte. Cu crinoline de război şi cizme cu şnur, împăratul pleacă în Olanda, fiindcă, din spate, pumnalul[6]. Urmează consilii de soldaţi fără cocarde. Kapp[7] încearcă un puci. Liga Spartachistă[8] se ridică la luptă. Banii de hîrtie foşnesc. Costumul Stresemann[9] votează legea împuternicirii depline. Parade cu torţe. Ard cărţi. Pantaloni de uniformă bruni. Brunul ca idee. Brunul predomină. Un tablou de noiembrie: un caftan

---

1. Georg Leo, conte de Caprivi (1831-1899), Chlodwig Carl Viktor, principe de Hohenlohe-Schillingsfürst (1819-1901), Bernhard Heinrich von Bülow (1849-1929) s-au succedat în funcţia de cancelar al Germaniei după demiterea lui Bismarck şi pînă în 1909.
2. „Lupta între culturi" (germ.), sintagmă ce se referă la lupta dusă de Otto von Bismarck pentru aducerea sub controlul statului a Bisericii Catolice din proaspăt fondatul imperiu german.
3. Alianţă încheiată între Germania, Austro-Ungaria şi Italia împotriva Franţei, la iniţiativa lui Bismarck.
4. Războiul colonial dintre trupele germane şi populaţiile *herero* şi *nama* în partea germană a Africii de Sud-Vest (Namibia de azi) între 1904 şi 1908.
5. Bătălia de la Mars-la-Tour (16 august 1870) din timpul războiului franco-prusac, încheiată cu victoria strategică a Prusiei.
6. Legenda loviturii de pumnal, o teorie a conspiraţiei conform căreia înfrîngerea Germaniei în Primul Război Mondial s-ar fi datorat social-democraţilor, altor grupări democratice civile şi evreilor.
7. Wolfgang Kapp (1858-1922), magistrat şi jurnalist, iniţiatorul unui puci (eşuat) menit să ducă la căderea Republicii de la Weimar.
8. Revolta Spartachistă sau Revolta din Ianuarie, greva generală şi luptele armate de la Berlin din 5-12 ianuarie 1919.
9. Gustav Stresemann (1878-1929), politician, fondator şi lider al Partidului Popular German, cancelar şi ministru de Externe al Germaniei. A susţinut, printre altele, legea împuternicirii depline, financiare şi politice, a guvernului în vederea reabilitării economice a Germaniei după Primul Război Mondial.

umplut cu paie[1]. Apoi serbări în costume folclorice. Apoi dungi de deţinuţi. Apoi cizme militare comunicate speciale ajutor de iarnă apărători pentru urechi pelerine albe pentru zăpadă costume de camuflaj comunicate speciale... Şi, în final, orchestra simfonică din Bamberg[2], îmbrăcată în ţinută de lucru brună, interpretează un fragment din *Amurgul zeilor.* Asta se potriveşte mereu şi bîntuie ca laitmotiv şi motiv de omor prin istoria devenită imagine, reînviată sub formă de sperietori şi care umple a douăzeci şi una galerie de tavan.

Atunci Matern, străinul-de-mină, îşi dezgoleşte capul şi îşi şterge perlele de pe ţeastă cu fularul din proprietatea întreprinderii. Încă de cînd era la şcoală, datele istorice i se rostogoleau din carte, cădeau pe duşumea şi dispăreau printre crăpături. Numai istoria familiei lui îl face priceput la date. Dar aici sperietorile nu mimează Materniade regionale, aici au loc Disputa pentru Învestitură[3] şi Contrareforma[4]; întru totul mecanic şi prin intermediul unor motoare electrice cît pumnul, se negociază Pacea Westfalică[5]; în stil sperietoricesc se adună ce, cînd, unde, cu cine, împotriva cui, fără Anglia, se proclamă ceva, se proscrie imperial altceva şi, în general, se face istorie, de la moment crucial la moment crucial, în costume adecvate epocii.

Atunci, cînd hora începe iarăşi, după moda cea veche, bîntuie peste Lechfeld spre Canossa şi pune pe cal tînăra sperietoare Hohenstaufen, străinul-de-mină nu reuşeşte să-şi decapiteze concluzia, mereu la îndemînă: „Un infern! Ăsta-i infernul!"

1. Aluzie la Noaptea de Cristal, pogromul împotriva evreilor din Germania nazistă şi Austria (9-13 noiembrie 1938).
2. Vestită orchestră simfonică din Bavaria, întemeiată în 1946 şi alcătuită din instrumentişti veniţi din Europa de Est.
3. Punctul culminant al unui conflict politic din Europa medievală (1076-1122) între puterea religioasă şi cea laică, legat de numirea demnitarilor bisericii.
4. Contrareforma sau Reforma Catolică, mişcare iniţiată în anul 1545 de papa Paul al III-lea împotriva răspîndirii reformei protestante declanşate de Martin Luther.
5. Tratat de pace încheiat în anul 1648, prin care s-a pus capăt Războiului de Treizeci de Ani.

Şi stăpîneşte vorbe la fel de infernale atunci cînd ei, împreună cu cîinele, părăsesc cea de-a douăzeci şi una galerie, care, în comparaţie cu un sediu de bursă, pare prea strîmtă pentru expansiunea economică, adică pentru forţele de conducere investitoare, cuceritoare de pieţe de desfacere, care înfierbîntă conjunctura economică. Simpla imagine a formării de carteluri cu agilitate de sperietoare, a încîntării acustice la uşoarele fluctuaţii de curs, a şedinţei consiliului de administraţie, dusă pînă la monumental, îi smulge lui Matern exclamaţia străină-de-mină: „Infernul! Companii de infern!"

Cu nimic mai bogat în vorbe îl evacuează galeria a douăzeci şi treia, a cărei înălţime maximă atinge şaisprezece metri şi care, între rocile saline de sus şi de jos, îşi oferă spaţiul unei discipline extrem de acrobatice, care se numeşte „emigraţie interioară". S-ar putea crede că doar sperietorile pot să se înnoade atît de încurcat, că doar sperietorilor le este dat să se tîrască pînă în propriile măruntaie, că numai sperietorimea e în stare să dea condiţionalului un trup în interior şi îmbrăcăminte în exterior. Dar fiindcă – aşa sună regulamentele – sperietorile oglindesc imaginea omului, probabil că şi pe senina suprafaţă a pămîntului umblă condiţionale asemănătoare.

Glasul călătorului străin-de-mină s-a încărcat cu sarcasm: „Pe nimeni n-a uitat infernul vostru. Nici măcar viespile parazite ale emigraţiei!"

Atunci Brauxel, directorul, îi răspunde, cu micul baston aruncător de umbre din lemn de abanos: „Ce să facem? Cererea e mare. Cataloagele noastre, trimise în toată lumea, strălucesc prin integralitate. Nu ştim ce înseamnă marfă nevandabilă. În special galeria a douăzeci şi treia constituie un factor important în planul nostru de export. Încă se mai emigrează spre interior. Acolo e cald, acolo cunoşti locul, acolo nu te tulbură nimeni".

Însă mai puţin pe-loc-şezător şi cu o oarecare sprinteneală se desfăşoară lucrurile în încăperea a douăzeci şi patra, cea a oportuniştilor compromişi. Acolo este pusă la încercare capacitatea de reacţie. Nişte lămpi atîrnate de tavan, asemănătoare semafoarelor de la suprafaţă, fac să clipească pentru un anumit timp culori distincte, dar şi simboluri create de stat, iar sperietori dezbrăcate, cărora mecanismul înnăscut

le e prins în schelet, la vedere, trebuie să-şi schimbe repede hainele, zorite de secundarul ceasului, şi să-şi facă şi o cărare prin părul compromis de leşie: o dată pieptănătura e aranjată pe stînga, apoi cărarea se poartă pe dreapta, acum are iarăşi căutare cărarea pe mijloc şi după aceea vin toate variaţiile, pe jumătate pe stînga, pe jumătate pe dreapta, şi chiar o pieptănătură fără cărare poate sau ar putea avea căutare.

Acest număr de dresură îl înveseleşte pe Matern – „Ce distracţie infernală!“ –, mai ales că galben-lăcuita lui cască de protecţie apără o ţeastă căreia acele furtunoase şi adesea efemere schimbări de opinie de la suprafaţă i-au prelungit mai întîi fruntea, pentru ca apoi, cu ajutorul femeilor – Matern e nevoit s-o recunoască –, să-i interzică întregii pajişti să mai crească. Tare bucuros e străinul-de-mină că nu i se mai poate cere niciodată să-şi schimbe pieptănătura, adică să-şi mute cărarea după cum o cer vremurile. „Dacă aţi mai încercat şi alte asemenea farse, aş putea vedea infernul ca pe o sală de spectacol.“

Matern se obişnuieşte cu viaţa sub pămînt. Dar Wernicke, şeful de sector, înalţă lampa susurătoare cu carbid şi, pe orizontul de şapte sute nouăzeci de metri, mai are de oferit un singur spectacol de groază, în galeria douăzeci şi cinci. Această piesă într-un act, aproape fără intrigă, inclusă în program încă din vremea extracţiei de potasă şi avînd titlul *Îndărătniciri atomare*, înăbuşă de-ndată buna dispoziţie a lui Matern, chiar dacă fundalul acţiunii mute îl alcătuiesc vorbe clasice de poet. Ceea ce lumea de deasupra numeşte absurd are sub pămînt un gust real: braţe şi picioare acţionează independent. Capete săltăreţe, pentru a căror îndărătnicire pînă şi gîtul era deja prea mult, nu reuşesc să se scarpine. Pe scurt: ceea ce face ca un trup să aibă mai multe membre continuă să trăiască separat. Braţ şi picior, mînă şi tors pozează pe cuvinte grandioase, care – altminteri rostite în faţa rampei – aici sînt declamate din spatele cortinei: „Dumnezeule! Dumnezeule! Însoţirea e cumplită... dar pe vecie!“ „Bun venit, preacinstiţi prieteni! Ce-mprejurare vă mînă la mine în număr atît de mare?“ „Dar curînd păşi-voi în mijlocul vostru şi cruntă judecată am să ţin!“

Numai că acum la Schiller stă între paranteze „Pleacă cu toţii tremurînd", însă îndărătnicitele fragmente de sperietori sînt mimi pe termen lung şi nu părăsesc niciodată scena. O inepuizabilă comoară de citate îngăduie îndoiri solitare de genunchi. Mîini solo vorbesc pentru ele însele. Capete stau grămadă, ca nişte bolovani, cu jeluire corală în guri: „Nu e durere mai mare decît să-ţi aminteşti de vremuri fericite la ceas de nenorocire".

Abia în timpul coborîrii – două bătăi de clopot anunţă nivelul cel mai de jos, unde se află rampa de încărcare şi, prin urmare, speranţa că infernul s-ar putea să se fi terminat şi că se decide urcarea –, abia aici, între director şi şef de sector, cu tot cu cîine, prins în înghesuiala din colivia de transport, Matern este informat că în ultima vreme cele tocmai văzute, fragmentele mobile de sperietori, sînt foarte solicitate, mai ales în Argentina şi Canada, unde întinderile de lanuri de grîu necesită o dispunere eşalonată a sperietorilor.

Şi, cum stau acum toţi trei cu cîine la orizontul de opt sute cincizeci de metri, şeful de sector vorbeşte, fiindcă directorul i-a făcut semn să rostească acel text necesar ca introducere la faza finală a vizitei în întreprindere: „După ce am urmărit procesul de producţie la cele trei orizonturi aflate deasupra noastră şi am fost, aşadar, martori la felurite tipuri de compromiteri, apoi la montaj, după ce am încercat să lămurim că toate disciplinele, de la cea sportivă la cea atomar îndărătnică, se bazează pe cele trei motive principale, nu ne mai rămîne decît să arătăm felul în care toate sperietorile sînt familiarizate cu îndatoririle pe care le vor avea de îndeplinit la suprafaţă. În galeriile douăzeci şi şase, douăzeci şi şapte şi douăzeci şi opt vom fi martori la exerciţiile cu obiectul, examene de la care nici o sperietoare produsă de firma Brauxel & Co. nu s-a putut sustrage pînă acum".

„Asta e cruzime faţă de animale!" zice Matern încă înainte să se deschidă a douăzeci şi şasea galerie. „Încetaţi cu cruzimea faţă de animale!" strigă el în sus, spre tavan, cînd aude că vrăbiile, pe care Brauxel le numeşte „dragii mei cetăţeni discreţi ai lumii", nu se pot abţine să nu ciripească chiar şi sub pămînt.

Şi directorul spune: „Aici sperietorile noastre de export sînt familiarizate atît cu vrăbiile, cît şi cu acele varietăţi de cereale pe care trebuie să le protejeze în curînd de prăduirea păsărilor. Fiecare sperietoare care trebuie testată – iată aici un set de sperietori pentru secară de Zeelanda, al căror sector de activitate va fi zona de sud-vest a Africii de Sud – trebuie să ofere protecţie faţă de incursiunile vrăbiilor de control pe o rază de testare bine delimitată, pe care semănăturile de secară o fac atractivă. Pe parcursul acestei ture vor fi testate, din cîte văd, şi următoarele seturi: douăsprezece sortimente de sperietori Odessa, care trebuie să-şi dovedească abilităţile atît faţă de grîul Girka din sudul Rusiei, cît şi faţă de grîul ucrainean Sandomir. Apoi vin sperietorile noastre La Plata, extrem de solicitate, care au ajutat culturile de grîu argentiniene să atingă recolte record. Apoi opt sortimente de sperietori Kansas sînt familiarizate cu protejarea soiului Kubanka, un grîu dur, de vară, care de altfel se cultivă şi în statul Dakota. Loturi mai mici de sperietori de grîu trebuie să asigure distanţa între vrăbiile de control şi polonezul Sandomirka, dar şi faţă de grîul cu barbă de Banat, rezistent la ger. Aici, ca şi în galeriile douăzeci şi şapte şi douăzeci şi opt, sînt testate seturi solicitate pentru orzul Poltava cu spic pe două rînduri, orzul pentru bere din nordul Franţei, ovăzul paniculat, porumbul moldav, porumbul Cinquantino şi soiurile de porumb nord-americane şi sovietice din sudul Rusiei şi din şesurile fluviului Mississippi. Aşadar, în vreme ce în această încăpere trebuie ţinute departe de raza de testare exclusiv vrăbiile, în camera următoare sperietorile de export supuse testării sînt confruntate cu columbidele şi în special cu porumbeii de cîmp, dăunători şi pentru seminţele de rapiţă, mazăre şi in. Din cînd în cînd sînt admise ca obiecte de testare şi ciorile, stăncuţele şi ciocîrliile, în vreme ce în galeria a douăzeci şi opta sturzii şi mierlele supun verificării sperietorile noastre de livadă, iar graurii, pe cele de vie. Putem totuşi să-l asigurăm pe străinul-de-mină că toate păsările noastre de control, de la vrăbii şi porumbei pînă la cinteze, ciocîrlii şi grauri, sînt aduse aici de la suprafaţă cu aprobarea autorităţilor. Asociaţiile pentru protecţia animalelor din Hanovra şi Hildesheim verifică la fiecare trei luni cele trei galerii de

testare. Noi nu sîntem duşmanii păsărilor. Noi colaborăm cu păsările. Arma cu aer comprimat, nuielele unse cu clei şi plasele de prins păsări le sînt suspecte sperietorilor noastre. Da, pe bună dreptate a protestat firma Brauxel & Co. de mai multe ori şi în mod public împotriva capturării barbare a păsărilor cîntătoare din Italia. Reuşitele noastre pe toate continentele, sperietorile noastre Ohio şi Maryland, sperietorile noastre siberiene pentru Urtoba, sperietorile noastre de deasupra grîului canadian Manitoba, sperietorile pentru orez, care protejează orezul de Java şi sortimentul italian Ostiglione, cultivat lîngă Mantova, sperietorile de păpuşoi, care au ajutat recoltele sovietice de porumb să ajungă aproape la nivelul recoltelor record americane, toate sperietorile noastre, orice ar păzi ele de lăcomia păsărilor – secară autohtonă, orz Hanna de Moravia, ovăz Milton originar din Minnesota, vestitul grîu de Bordeaux, orezăriile indiene, porumbul sud-peruan Cuzco sau meiul chinezesc şi hrişca scoţiană –, toate-toate produsele firmei Brauxel & Co. sînt în armonie cu natura, sînt ele însele natură. Păsări şi sperietori se armonizează, da; dacă n-ar exista sperietorile, n-ar exista nici păsări; şi amîndouă, pasăre şi sperietoare – creaturi făcute de mîna Domnului –, contribuie la rezolvarea problemelor tot mai mari ale alimentaţiei mondiale: pasărea ciugulind acarieni, molii de grîu, gărgăriţe negre ale grîului şi dăunătoarea sămînţă de muştar sălbatic, sperietoarea alungînd de deasupra grîului care se coace orice cîntat de pasăre, uguit de porumbel şi trăncăneală de vrăbii, izgonind graurii din vie ori mierlele şi sturzii din cireşi".

Totuşi, oricît de elocvent laudă directorul Brauxel acea armonie stabilită între păsări şi sperietori, cuvintele „cruzime faţă de animale" îi tot ies din gură lui Matern, străinul-de-mină. Acum, cînd e nevoit să audă că, în procesul de reducere a cheltuielilor, firma a început să lase vrăbii, porumbei de cîmp şi mierle să-şi facă cuib, să clocească şi să scoată pui în mină, cînd începe să priceapă că generaţii întregi de păsări nu cunosc lumina zilei şi că pentru ele roca salină a tavanului înseamnă cerul, el vorbeşte de chinurile infernale ale unor păsări infernale, chiar dacă în toate trei galeriile e vioiciune şi veselie de mai, ca în cîntec: ciripit de cinteze,

cîntec de ciocîrlii, uguit de porumbei, muzică de stăncuţe, larmă haotică de vrăbii – pe scurt, cele trei încăperi sînt pline de efectele sonore ale unei zile de mai, stimulatoare de seve, şi numai rareori, cînd mai scade ventilaţia orizontului de la opt sute cincizeci de metri, angajaţii firmei Brauxel & Co. sînt nevoiţi să culeagă creaturi cu pene cărora amestecul de aer de sub pămînt le-a răpit cheful de viaţă.

Străinul-de-mină se arată indignat. Creează tautologia „ruşine de infern". Dacă şeful de sector nu i-ar promite că în a douăzeci şi noua galerie este capătul întregii instruiri a sperietorilor, adică petrecerea finală, marea întîlnire a sperietorilor, el ar alerga orbeşte la rampa de încărcare şi acolo – dacă ar ajunge vreodată – ar striga după lumină şi aer, după lumina zilei şi după luna mai.

Dar aşa, el consimte şi priveşte de pe margine vesela petrecere. În spectacolul acesta de sperietori sînt reprezentaţi toţi candidaţii la confirmare, instruiţi în toate galeriile. Sperietori aleluia, sperietori de luptă corp la corp şi tot ce poate să ofere starea civilă: familii numeroase de sperietori, cu cocoşul-sperietoare în frunte. Sperietori masculi dezlănţuiţi, inhibaţi, de sine iubitori. Sosesc în bulendre compromise la o şuetă de sperietori, la un tamtam de sperietori, sperietorimea cu scufie ţuguiată şi sperietori secundare standardizate, sperietori de elită angelice şi tot ce are de oferit istoria: nas burgund, buză habsburgică, guler *à la* Schiller şi cizme Suvorov, negru spaniol şi albastru de Prusia; ici şi colo, samsarii economiei de piaţă liberă, emigranţi greu de remarcat, fiindcă sînt retraşi în propriile măruntaie. Cine vorbeşte acolo sperietoricesc-energic? Cine se ocupă de atmosfera sperietorială şi de evoluţia sperietorială? Sînt atotîndrăgiţii oportunişti, care pe sub brun poartă roşu şi îndată se vor strecura în negru-de-biserică. Şi în serbarea populară – pentru că esenţa statului este reprezentată aici de cetăţeanul mediu – se amestecă îndărătnicirile atomare şi, astfel, iubitoare de teatru. Zvăpăiată benchetuială: sperietor-colorată. Îndrăgita germană de sperietoare creează contacte. Muzica de sperietoare domoleşte ura, furia şi răzbunarea mereu umblătoare, aşadar, emoţiile principale prăsite în galerii, care gresează mecanismele fiecărei sperietori

şi care, în chip de serviciu de ordine, agită biciul de sperietori: „Vai şi-amar dacă! Vai şi-amar de voi dacă!“

Însă candidaţii la confirmare se poartă cuviincios, chiar dacă sînt mereu puşi pe farse. Sperietori hîrca-n-cîrcă necăjesc sperietori de misiune care cîntă. Sperietoarea erete nu se poate abţine să nu prade. Grupului istoric „moartea lui Wallenstein“[1] i s-au alăturat infirmiere cu paloare de spital. Cine s-ar fi gîndit că sperietorimea presocratică, purtătoare de scufie cu ţugui, ar putea intra în dialog cu acrita teorie a stratificării sociale? Încep să se iţească flirturi. Rîsul învăţat într-a opta galerie, numit pe nedrept „rîs infernal“, se combină cu plînsul dintr-a şaptea galerie şi cu scrîşnetul dinţilor dintr-a noua – pentru că unde s-a mai pomenit vreodată o petrecere la care să nu se fi rîs la glume, să nu se fi plîns la pierderea unei poşete şi să nu fi fost îngropată, cu scrîşnit de dinţi, o ceartă stîrnită, dar rapid aplanată?

Dar cînd candidaţii la confirmare, reuniţi pentru serbarea finală şi însoţiţi, în spatele şefului de sector, de directorul de mină cu cîine şi de străinul-de-mină, sînt conduşi în apropiata galerie treizeci, imediat se instalează tăcerea.

Ruşinea îi porunceşte lui Matern să-şi întoarcă faţa, întrucît sperietoricimea adunată – teleghidată, după cum ştie, şi „automată fără suflet…“, după cum spune – depune jurămîntul firmei Brauxel & Co. Şi sperietorile cutează să repete: „Aşa să-mi ajute Dumnezeu“. Ceea ce începe cu obişnuitul „Jur pe…“ se încheie, după ce sperietoarea a jurat ca niciodată să nu-şi nege originea, adică adîncul minei, nicicînd să nu părăsească, din nechibzuinţă, cîmpul repartizat, ci să-şi îndeplinească menirea primordială, tăind întotdeauna cu severitate, dar fără părtinire, poftele păsărilor, se încheie deci cu El, cel al cărui ochi veghează şi sub pămînt: „Aşa să-mi ajute Dumnezeu!“

Mai trebuie adăugat doar că în galeria treizeci şi unu sînt ambalate sperietorile, separat şi pe seturi, şi, odată culcate

---

1. Albrecht Wenzel Eusebius von Wallenstein (1583-1634), nobil german fidel împăratului Ferdinand al II-lea şi Ligii Catolice în lupta împotriva forţelor protestante pe timpul Războiului de Treizeci de Ani. Căzut în dizgraţie, a fost ucis de ofiţerii împăratului. A fost imortalizat de Friedrich Schiller în trilogia dramatică *Wallenstein*.

în lăzi, li se dă avizul de export, iar în a treizeci și doua galerie se etichetează lăzile, se emit hîrtiile de însoțire a mărfii și se încarcă vagonetele.

„Cu asta“, spune șeful de sector Wernicke, „iată-ne ajunși la capătul lungului proces de producție. Sperăm că ați reușit să vă faceți o imagine aproximativă. Accesul în toate laboratoarele de la suprafață, la automatizări și în atelierele electrice nu este permis în cadrul vizitării întreprinderii. Și pentru sticlărie este necesară o autorizație specială. Poate dacă vreți să-l rugați pe domnul director“.

Însă călătorului străin-de-mină Walter Matern îi este de ajuns. Ochilor lui le vine să vomite. El se zorește să iasă la lumină mai repede decît poate drezina să ajungă pe rampa de încărcare. Matern este sătul peste măsură.

De aceea nici nu reușește să protesteze cînd Brauxel, directorul, îl ia de zgardă pe cîinele Pluto și-l pune în lanț acolo unde a început vizitarea întreprinderii, unde se desăvîrșește imaginea asupra minei, unde, conform indicației lui Brauxel, e locul panoului cu vesela inscripție minerească „Noroc bun!“, dar unde, conform propunerii lui Matern, ar trebui să scrie „Lăsați orice speranță, voi ce intrați aici“[1].

Deja se deschide cușca pentru urcare, cînd străinul-de-mină mai găsește niște cuvinte rămase: „De fapt ăsta e cîinele meu“.

La care Brauxel spune cuvintele finale: „Ce obiectiv demn de a fi păzit ar putea să-i ofere unui cîine ca acesta senina suprafață a pămîntului? Aici e locul lui. Aici, unde puțul de exploatare spune amin și gurile de aeraj expiră aerul de mai, venit de sus. Paznic să fie el aici și totuși nu Cerber să-i fie numele. Orcus e acolo sus!“

O, tu, urcare în doi, pe șeful de sector l-au lăsat jos.

O, voi, cincisprezece metri cîștigați la fiecare secundă.

O, tu, simțămînt familiar pe care îl inspiră orice ascensor.

Vîjîitul în care ei tac înfundă cu vată fiecare ureche. Și oricine miroase că miroase a ars. Și fiecare rugăciune imploră cablul să rămînă întreg, pentru ca lumina, lumina zilei, luna mai întrețesută cu soare, încă o dată...

---

1. Faimoasă inscripție de la intrarea în Infern, ce apare la Dante în *Divina Comedie*, „Infernul“, cîntul III.

Dar cînd păşesc pe platforma rampei de descărcare, afară plouă şi amurgul se tîrăşte peste ţinut, venind dinspre Harz.

Şi Acesta şi Acela – cine mai vrea să-i numească Brauxel şi Matern? –, eu şi el, noi păşim cu felinarele stinse spre vestiarul personalului din mină, unde paznicul ne preia căştile de protecţie şi lămpile cu carbid. Ne conduce, pe mine şi pe el, în cabinele în care au fost păstrate hainele lui Matern şi ale lui Brauxel. Eu şi el ieşim din hainele de mină. Căzile de baie au fost umplute pentru mine şi pentru el. Dincolo îl aud pe Eddi plescăind. Acum intru şi eu în cadă. Apa ne curăţă în profunzime. Eddi fluieră ceva nelămurit. Încerc să fluier ceva asemănător. Dar e greu. Amîndoi sîntem goi. Fiecare se scaldă pentru sine.

Cuprins

CARTEA ÎNTÎI
– TURE DE DIMINEAȚĂ –

Prima tură de dimineaţă 9
A doua tură de dimineaţă 15
A treia tură de dimineaţă 18
A patra tură de dimineaţă 20
A cincea tură de dimineaţă 23
A şasea tură de dimineaţă 27
A şaptea tură de dimineaţă 33
A opta tură de dimineaţă 35
A noua tură de dimineaţă 38
A zecea tură de dimineaţă 42
A unsprezecea tură de dimineaţă 46
A douăsprezecea tură de dimineaţă 49
A treisprezecea tură de dimineaţă 54
A paisprezecea tură de dimineaţă 59
A cincisprezecea tură de dimineaţă 64
A şaisprezecea tură de dimineaţă 69
A şaptesprezecea tură de dimineaţă 72
A optsprezecea tură de dimineaţă 78
A nouăsprezecea tură de dimineaţă 85
A douăzecea tură de dimineaţă 88
A douăzeci şi una tură de dimineaţă 96

A douăzeci şi doua tură de dimineaţă 97
A douăzeci şi treia tură de dimineaţă 100
A douăzeci şi patra tură de dimineaţă...................102
A douăzeci şi cincea tură de dimineaţă 109
A douăzeci şi şasea tură de dimineaţă...................117
A douăzeci şi şaptea tură de dimineaţă..................120
A douăzeci şi opta tură de dimineaţă.....................126
A douăzeci şi noua tură de dimineaţă 129
A treizecea tură de dimineaţă 132
A treizeci şi una tură de dimineaţă 137
A treizeci şi doua tură de dimineaţă 139
Ultima tură de dimineaţă......................................148

CARTEA A DOUA
– SCRISORI DE DRAGOSTE –

Scrisori..155

CARTEA A TREIA
– MATERNIADE –

Prima Materniadă...417
A doua Materniadă 430
A treia pînă la a optzeci
şi patra Materniadă 442
A optzeci şi cincea Materniadă, filosofică,
şi a optzeci şi şasea, confesată 457
A optzeci şi şaptea Materniadă,
viermănoasă 475
A optzeci şi opta Materniadă, sterilă 502
A optzeci şi noua Materniadă, sportivă,
şi a nouăzecea, acră de bere 515
A nouăzeci şi una Materniadă,
întru cîtva limpede văzătoare...............................533

A o suta Materniadă, discutată public 551
O discuţie publică 558
A o sută una Materniadă, pusă pe fugă 598
A o sută doua Materniadă,
rezistentă la foc 610
A o sută treia Materniadă,
cea mai de jos 632

În seria de autor „Günter Grass“

au apărut:

Cuvintele Fraților Grimm
Ani de cîine

www.polirom.ro

Redactor: Radu Pavel Gheo
Coperta: Radu Răileanu
Tehnoredactor: Vasilica Zevoi

Bun de tipar: septembrie 2014. Apărut: 2014
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA

SERIA DE AUTOR

GÜNTER GRASS

„Mediul epicii lui Grass este muzica limbajului, un uluitor, ameţitor simţ al ritmului şi al frazării. Limba topeşte materia, transformînd-o în mişcare."

Die Zeit

„*Ani de cîine* reprezintă o literatură de o mare forţă a limbajului, o grindină de idei şi provocări, o antologie de poveşti strălucit istorisite, de cadenţe poetice şi satire de înaltă virtuozitate; este, în acelaşi timp, un roman al artistului, un basm, o carte despre propria ţară, o frescă istorică."

Der Spiegel

„*Ani de cîine* este o naraţiune masivă, ramificată, bogată şi densă, în care sperietori, cîini şi personaje fantastice sînt trimise să colinde peisajul şi oraşele Germaniei (în special ţinutul de la gura Vistulei) în perioada dintre 1920 şi 1950... Putem rezuma valoarea romanului spunînd că primele două părţi alcătuiesc un tablou încărcat cu detalii de atmosferă, ce aminteşte de unele scene din picturile lui Bruegel. A treia parte, ultima, la fel de impresionantă, este o diatribă în manieră jurnalistică menită să dezvăluie falsitatea şi ipocrizia locuitorilor din Germania Federală contemporană."

The New York Times

EDITURA POLIROM

ISBN 978-973-46-2435-5

www.polirom.ro